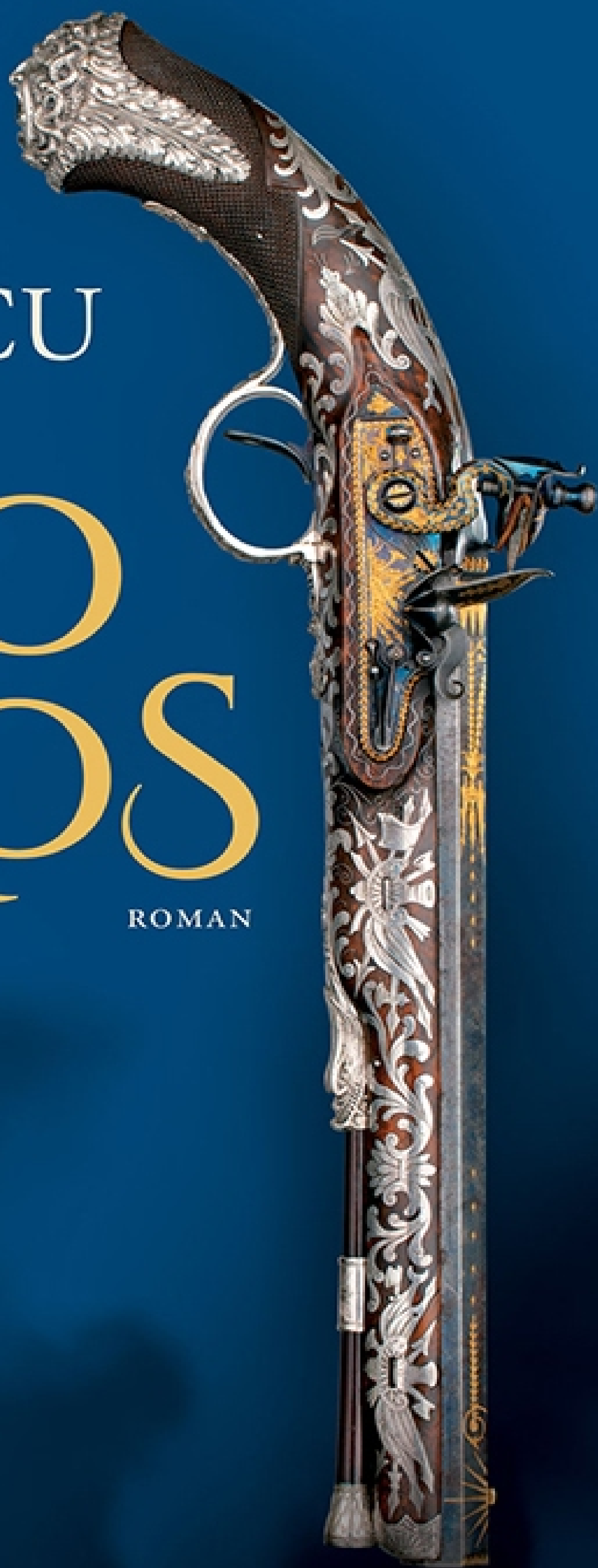
AUTOR DISTINS CU
PREMIUL FIL 2022

MIRCEA
CĂRTĂRESCU

THEO
DOROS

ROMAN



O scriitură unică la nivel mondial.
—*DIE ZEIT*

ebook
HUMANITAS

DE ACELAŞI AUTOR

Faruri, vitrine, fotografii, poeme, Cartea Românească, 1980; *Poeme de amor*, Cartea Românească, 1983; *Totul*, poeme, Cartea Românească, 1985; *Visul* (în ediţiile următoare *Nostalgia*), povestiri, Cartea Românească, 1989, Humanitas, 1993; *Levantul*, poem epic, Cartea Românească, 1990, Humanitas, 1998; *Visul chimeric*, studiu critic, Litera, 1991, Humanitas, 2011; *Travesti*, roman, Humanitas, 1994 (a devenit roman grafic în limba franceză); *Dragostea*, poeme, Humanitas, 1994; *Orbitor: Aripa stângă*, roman, Humanitas, 1996; *Dublu CD*, poeme, Humanitas, 1998; *Postmodernismul românesc*, studiu critic, Humanitas, 1999; *Jurnal I*, Humanitas, 2001; *Orbitor: Corpul*, roman, Humanitas, 2002; *Enciclopedia zmeilor*, carte pentru copii, Humanitas, 2002; *Pururi tânăr, înfăşurat în pixeli*, publicistică, Humanitas, 2003; *Parfumul aspru al ficţiunii*, audiobook, Humanitas, 2003; *Plurivers*, vol. I şi II, poeme, Humanitas, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, 2003; *De ce iubim femeile*, povestiri şi audiobook, Humanitas, 2004; *Baroane!*, publicistică, Humanitas, 2005; *Jurnal II*, Humanitas, 2005; *Poeme în garanţie*, audiobook, Casa Radio, 2005; *Orbitor: Aripa dreaptă*, roman, Humanitas, 2007; *Dublu album*, poeme, Humanitas, 2009; *O seară la Operă*, poeme, Ştiinţa, Chişinău, 2009; *Nimic*, poeme, Humanitas, 2010; *Frumoasele străine*, povestiri, Humanitas, 2010; *Zen: Jurnal 2004–2010*, Humanitas, 2011; *Ochiul căprui al dragostei noastre*, publicistică şi proză, Humanitas, 2012; *Fata de la marginea vieţii*, povestiri alese, Humanitas, 2014; *Poezia*, Humanitas, 2015; *Solenoid*, Humanitas, 2016; *Peisaj după isterie*, publicistică, Humanitas, 2017; *Ştiutorii: Trei povestiri din Orbitor*, Humanitas, 2017; *Un om care scrie: Jurnal 2011–2017*, Humanitas, 2018; *Melancolia*, Humanitas, 2019; *Creionul de tâmplărie*, Humanitas, 2020; *Nu striga niciodată ajutor*, poeme, Humanitas, 2020.

Cărţile lui Mircea Cărtărescu au primit cele mai importante premii literare româneşti, precum şi importante premii internaţionale: Premiul literar Giuseppe Acerbi, Italia (2005); Premiul internaţional pentru literatură de la Vilenica, Slovenia (2011); Premiul internaţional pentru literatură al oraşului

Berlin (2012); Premiul internaţional pentru poezie Novi sad, Serbia (2013); Premiul internaţional Spycher-Leuk, Elveţia (2013); Premiul la tormenta en un vaso, Spania (2014); Premiul Euskadi de Plata, San Sebastián (2014); Premiul oraşului Leipzig pentru înţelegere europeană (2015); Premiul de stat al Austriei pentru literatură europeană (2015); Premiul „Gregor von Rezzori“, Florenţa (2016); Premiul Leteo, Spania (2017); Premiul „Thomas Mann“ pentru literatură, Lübeck (2018); Premio Formentor de las Letras, Mallorca (2018); Prix Millepages, Vincennes (2019); Prix Transfuge, Paris (2019); Premiul Prozart, Skopje, Macedonia de Nord (2021), Premiul FIL, Mexic (2022).

MIRCEA CĂRTĂRESCU

THEODOROS

ISBN: 978-973-50-7759-4 (epub)

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Şi am văzut un înger puternic, care striga cu glas tare: „Cine este vrednic să deschidă cartea şi să-i rupă peceţile?“

Apocalipsa

PARTEA ÎNTÂI

TUDOR

1 Dacă-ți faci cruce cu trei degete năclăite de sânge, mânjind cu sânge în frunte, deasupra sprâncenelor (de unde o dâră ți se scurge de-a lungul nasului negricios și coroiat pe mustața legată în partea stângă cu fir de aur, ca să picure pe dalele de malachită ale fortăreței regale), punând apoi o pată pe poalele cămășii tale de atlaz atât de alb că pare auriu, și alte două pe umerii ei cu epoleți de opale, mai întâi pe dreptul, apoi pe stângul, în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin, va fi crucea ta primită? Ți s-a zis mereu că ești o cruce de voinic, și chiar asta ai fost de când te știi, fiindcă așa ai ieșit din pântecul maicii tale din Arhipelag, o cruce de carne pe care mulți, nenumărați martiri și-au dat sufletul, cruce de trufie și poftă pe care, cu mâinile tale scăldate-n sânge și-n silitră, cu unghiile tale împuțite, pe care le-ai avut întotdeauna lungi și nu le cureți niciodată, ca să nu uiți nici un trup, de muiere sau de bărbat, în care ți le-ai înfipt, ți-a fost mai întâi răstignit bietul suflet, stihie de aer străvezie, aer străveziu străpuns de piroane și urlând de durere, și flori de sânge înflorind sus, jos, la dreapta și la stânga, în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin.

Ai fost un om al sângelui, Theodoros, ai făcut ce este rău înaintea Domnului, ai mâncat cu sânge și ai băut sânge, și de-aceea jertfa ta nu va fi primită, fiindcă viața oricărui trup e în sângele lui. Întreaga ta viață ai încercat să-mpaci mirul și sângele, la crucea ta ai mai bătut o scândură, jos, la picioare, aidoma celei pe care se-ntind brațele, și la osiile astea de la capetele bârnei ai pus roți cu spițe de bronz și-ai schimbat crucea în car de război tras de patru perechi de cai, și tu, stăpânul nisipurilor roșii africane, tu, dumnezeul mincinos, tu, profetul măcelului, tu, Tewodros II al Etiopiei, cum neam de neamul tău n-a visat că ai fi putut ajunge, cum însă tu ai știut de la-nceputurile vremurilor, ca și când nu Fiul Omului, ci tu, un vierme, ai fi fost părtaș la Creație și l-ai fi văzut pe Satan căzând ca un fulger din cer, tu, cel care și-a văzut visul cu ochii, și ochii săi n-au putut să îndure nici blestemul, nici binecuvântarea, tu, ultimul om de pe pământ, ai ținut hățurile celor patru perechi de cai, suit cu cizmele pline de lut roșu pe lemnul alb și imaculat, ca de mesteacăn, al crucii, fluturând deasupra oștirilor încleștate steagul tău verde-galben-roșu cu leul cuceritor al tribului

lui Iuda în mijloc, *Moa Ambassa ze imnegede Yehuda*, tu, leul leilor și împăratul împăraților…

Încă de copil te-ntrebai ce putere o fi credința încât, dacă ai credință doar cât un bob de muștar, poți spune smochinului să se sădească-n mare, și el iese din rădăcini și zboară cu frunzele tremurând peste munți și văi și ravine și ajunge la țărmul pietros al mării – marea din Arhipelag, de culoarea smaraldului și-a lapisului proaspăt râșnit, alta n-a fost niciodată în inima și-n mintea ta – și-și înfige zecile, sutele lui de rădăcinițe rănite și crude în carnea gelatinoasă a valurilor, și se prinde acolo, un smochin în mijlocul mării, priveliște nemaiauzită și nemaivăzută, și dă roade acolo, și mireasma smochinelor coapte, moi ca niște sâni, dulci ca mierea, umple ostroavele. Erai un băiat zdrențăros și mucos care buchisea *Alixăndria* în fundul unei grădini neîngrijite, într-o țară îndepărtată de sub stihiile cerești, când ți-a-ncolțit prima oară în minte, cât un bob de muștar, gândul că… Dar te opriseși atunci, cu spaima veștejindu-ți deodată băierele inimii, de parcă te-ai fi gândit că, dacă ai destulă credință, nu cât un bob de muștar, ci multă, multă, cât o baniță, sau cât e greutatea trupului tău, ai putea schimba crugul stelelor de pe cer și ai putea opri soarele și luna ca Iosua când Domnul i-a dat pe amoriți în mâna lui, și ai putea face ca un om bătrân să intre din nou în pântecul mamei sale, ca să se nască din nou, sau ai putea pluti pe heruvimi, având sub picioare o boltă de safir asemenea cerului în curăția sa. Dacă s-ar putea vedea soarta omului, dacă fiecare om și muiere și prunc ar avea câte-o tipsie de aur în jurul capului, ca sfinții zugrăviți în biserici, atunci s-ar vedea cât de mare e credința din ei, căci unii n-ar avea nici un fel de aureolă, iar la alții tipsia rotundă, de aur bătut, ar fi atât de mare, că ar cuprinde nu doar întregul lor trup în leasa de aur a sorții lor, ci și casele și pomii și gardurile și câmpurile din jur, și-ar coborî și sub țărână, de pământul ar deveni străveziu și s-ar vedea acolo ținutul morților, satele și ogoarele celor trecuți în veșnicie. Și-ai mai putea vedea pe unii care, sortiți să fie fără soartă, își fac soarta singuri, fiindcă așa le este voia, iar voia lor e tare și fără îndoială.

Chiar de când erai un copil te-ai întrebat, cu istețimea minții tale ascuțite de *Alixăndria* și *Esopia* și *Archirie și Anadan* și *Halimaua* cu minunile ei, și poveștile fără sfârșit ale mamei tale, Sofiana, cea din insula Tinos, vatră a

ortodoxiei în Arhipelag, încununată de sfânta mânăstire Panagia Evangelistria, la care s-au adăogat mai târziu cărțile lui Moise și Faptele apostolului Pavel și mărturia Sfântului Ioan din Patmos și-n cele din urmă *Kebra Nagast*, preasfânta carte a Bisericii etiopiene Tewahido, te-ai întrebat de copil dacă voința și credința sunt una, fără să-nțelegi atunci, dar înțelegând acum atât de bine, aici, într-una dintre cele două sute de cămări ale fortăreței din Magdala, unde tu, „Soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului", cum îți place atât de mult să te numești, îți trăiești ultimele clipe ale vieții tale: credința e de la Dumnezeu, voința de la Diavol. „Căci răzvrătirea e ca și păcatul vrăjitoriei, iar voința proprie ca și nelegiuirea și idolatria", îi spusese proorocul Samuel lui Saul când Domnul îl lepădase, părându-i rău că l-a înălțat împărat. Aceeași energie, dar prima țâșnind dintr-o inimă neîntinată, cealaltă dintr-o minte perversă și idolatră al cărei idol ești tu însuți. Te-ai prosternat la propriile tale picioare de când te știi, Theodoros, n-ai avut alt Dumnezeu, iar acum, când totul s-a sfârșit, și trupele lui Napier au distrus fortăreața, și tunurile lor încă se aud bubuind ca glasul Celui atotputernic, și soldații reginei scotocesc chiliile în căutarea ta, ca să te scoată de barbă și să te dea la câini, și împărăteasa Tiruwork cu fiul ei sunt retrași în odăile lor, mai trufași și mai fără inimă încă decât tine, gata să-ți reteze gâtul tău de mizerabil om din popor, fiu al vânzătoarei de leacuri pentru limbrici, fiindcă ai îndrăznit să pângărești o coborâtoare din Solomon cel înțelept, și Ytege Yetemegnu, țiitoarea ta cea plină de vânătăi pe pântece și pe fese și pe pulpe, fiindcă nu te mai poți de ani de zile împreuna decât lovind cu ură muierea de sub tine, fugită la englezi, și nici o slugă și nici un preot prin preajmă, deși unul din cinci bărbați din Etiopia lui Dumnezeu e preot; acum, când nu mai ai scăpare, fiindcă regina Victoria, ce ți-a fost cândva prietenă, și-a-ntors fața de la tine, cățeaua eretică și nebună, și dacă te predai o să ajungi într-o cușcă, purtat ca un animal sângeros, ca un casap barbar pe ulițele Londrei, unde vei fi într-un sfârșit spânzurat în mijlocul unei gloate rânjinde, ca un buchet de dinți stricați; acum, când știi că în câteva clipe vei fi înșfăcat de făpturi cu gheare mai lungi și mai negre decât ale tale și târât într-una din nesfârșitele încăperi ale iadului, strâmte ca dulapurile, cu pereți de fier înroșiți în foc și cu para focului țâșnind de sub tălpi cu o furie nimicitoare, și că vei sfârâi acolo, spânzurat de limbă și

jupuit de viu și sodomizat cu un fier înroșit și cu ochii plesniți și cu urletul înflorindu-ți dintre măsele și sorbit imediat de pereții de aramă topită, și asta nu un ceas, nu o zi, nu un an, ci cât ține veșnicia, iar după prima veșnicie încă o mie de veșnicii, după cum a văzut cu ochii Ei Maica Domnului când a coborât la Iad; acum, în ziua slăvită a Paștilor, la Anul Domnului 1868, după ce-ai împlinit jumătate de veac în care nu te-ai ocupat decât cu o singură faptă, câștigarea lumii cu prețul pierderii propriului suflet, nu-ți mai rămân decât tot trufia, tot ura, tot voința cruntă de-a călca peste cadavre, de data asta peste propriul tău hoit, încă viu, dar mort deja, mort în mintea ta și mort pentru mâinile tale, care tremură acum, dar nu îndeajuns ca să nu-și facă treaba, și care deja caută după răceala țevii, a cocoșului și-a trăgaciului ca o gură ce caută după un fir de apă rece.

Ai pe masa acoperită de brocart roșu cu scene aurite din Pentateuc o cutie de acaju deschisă, în care, pe un pat de satin încrețit, se află două pistoale de duel de o rară frumusețe, ca niște tije de flori nemaivăzute sau ca niște mici animale cafenii cu blana lucioasă ca oglinda. Fiecare pat de pistol este ornat cu o horbotă de aur ce înconjoară strâns mecanismul de tragere. Între pistoalele așezate cap-coadă e un spațiu în care, adâncite în satin încrețit, se află diverse accesorii cu forme ciudate, lucind ca argintul-viu, și trei gloanțe aurite. E darul reginei Victoria din vremurile mai bune în care, deși nu răspundea cu grațioasa ei mână la scrisorile tale lungi și întortocheate, fiindcă în definitiv nu erai pentru ea decât un sălbatic african ce se maimuțărește pe un tron furat de la alții, măcar, pentru serviciile tale, îți mai trimitea din când în când câte un coș cu brânzeturi atât de împuțite, că le dădeai la slugi și la porci, și nici ei nu le mâncau, sau un ceasornic cu arc, pe care l-ai rupt de când l-ai întors prima dată cu labele tale butucănoase, sau un fel de instrument de muzică pe care nimeni din Etiopia nu știa să-l folosească, așa că la prea multele ceremonii băteau ritmul cu mâinile lor negre, cu palme trandafirii, în curbura lui acaju ca într-o tobă, ignorând strunele și clapele de fildeș, care nu se știa la ce sunt bune. Măcar pistoalele astea aveau să fie de folos, o dată și bine, după care Napier va pune mâna și pe ele, cum va pune mâna pe Magdala, pe comorile din ea, pe grămezile de colți de fildeș, pe sacii de mirodenii din subteranele unde, ca să intri, trebuia să-ți acoperi nasul și gura cu o năframă, fiindcă altfel mireasma lemnului de

santal și-a scorțișoarei și-a cuișoarelor și-a enibaharului și-a smirnei și-a nardului și-a celor șapte feluri de piper te-ar îmbălsăma pe dinăuntru, ți-ar opri inima, și timpul ar sta pe loc ca-n Raiul zugrăvit pe pereții bisericilor tale săpate în piatră, și nu te-ai mai arăta niciodată pe fața pământului, sub cerurile înflorate africane. Solomon, fiul lui David, din stirpea căruia ar fi trebuit să te tragi ca să ai dreptul de stăpânire asupra sfintei Etiopii, ca să nu fii un hoț de domnie de două ori mincinos, căci nu erai nici scris în cartea sfinților lui Israel ca urmaș al lui Menelik, și nu erai nici măcar Kassa, fiul vânzătoarei de kosso contra limbricilor și-a panglicilor vii din mațe, ci un pribeag dintr-o țară îndepărtată, adunase aurul Ofirului și cedrii Libanului, ridicase Casa Domnului în care pusese Numele Celui ce glăsuia dintre heruvimi, de deasupra Capacului ispășirii, și o primise pe regina din Sheba în palatele sale și-n cele din urmă la sânul său, ca să vină astfel pe lume Menelik, întemeietorul dinastiei etiopiene, cea mai veche de pe pământ, dar nu se putea lăuda cu bogățiile fără de număr adunate în doar treisprezece ani de domnie de tine, Tewodros II, cel care, să fi fost întrebat de Dumnezeu ce binefaceri ar dori din mâna Sa, n-ar fi cerut niciodată, ca Solomon, înțelepciune și pricepere, bune poate pentru cizmari și tâmplari, ci să fie împărat și să aibă putere fără de margini, ca să pună belciug în nasul dușmanilor și să-și aștearnă la picioare munții înalți și acoperiți de zăpezi ai acestei lumi. Iar dacă Dumnezeu n-ar fi vrut, tu tot te-ai fi făcut împărat, cu propria mână, și tot ai fi domnit asupra acestor africani negri ca abanosul, de unde numele lor de etiopi, căci feciorașul zdrențăros din cețoasa Valahie, care citea, ghemuit prin poduri, în frigul toamnelor, *Esopia*, cartea despre Esop cel negru și urât, sclavul lui Xantos, nu știa că soarta avea să-l mâne, oarbă, în țara aceluia, unde toți erau negri ca el, căci Esop chiar asta însemna, etiop, adică negru.

Așa se face că acum treisprezece ani, în sfânta biserică a Fecioarei Mariam din Dirasge, înghesuit de zecile, sutele de preoți îmbrăcați în lână multicoloră ce cântau ritmic și gutural, arătându-și dinții îngrozitor de stricați, câți mai aveau dinți, și săltând ca lăcustele, ca șamanii, de care-i deosebeau doar cădelnițele și crucile strâmbe, pe băț de bambus, pe care le mânuiau ca pe niște lănci, tu, falsul Kassa din Kwara și falsul urmaș al lui Solomon, te-ai încoronat tu însuți, asemenea lui Napoleon, cu o coroană

barbară de aur, fildeș și lemn sculptat de santal, sub numele, și el o impostură, de Tewodros II, ca să-mplinești profeția că un rege cu acest nume avea să vină ca să schimbe Etiopia într-o țară de poveste, în care curge lapte și miere, țara lui Hristos cel bătut pe cruce, țara păcii de o mie de ani. Tu însă, care, încă neașezat bine pe tron, ai strigat în biserică de-au tremurat sticlele colorate prin care cădea lumina peste gloata de preoți și femei cu obrajii vopsiți cu var, și copii în pielea goală, ciudați robi ai lui Hristos, că tu ești acela, că în ziua aceea profeția s-a-mplinit, tu, mincinosul Mesia al unui popor rob vândut, ai schimbat străvechea împărăție într-o vale a plângerii. În doar treisprezece ani ai schilodit poporul *Kebrei Nagast* și ți-ai umplut visteriile de comori din care nu va rămâne nici praful, fiindcă în doar câteva zile soldații lui Napier, mai răi și mai barbari decât ai tăi, vor jefui tot, tot, tot, și duse vor fi cele trei coroane ale tale, și icoana făcătoare de minuni Kurate Re’esu cu chipul Mântuitorului încoronat cu spini, atât de puternică încât, purtată-n bătălie, lupta ea însăși pentru tine precum Chivotul, altădată, pentru triburile lui Israel, și crucile de aur, și vasele de alabastru, și casetele cu pumni de pietre scumpe, și armele sacre ale înaintașilor tăi la tron, toate cărate jos, la poalele Magdalei în flăcări, aruncate de-a valma, în mormane, pe pături întinse pe iarbă și vândute cui voia și cui nu voia la preț de tinichele. Tiruwork Wube, regina ta, care te ura mai mult decât ura iadul, măreața și înghețata descendentă a împăratului Solomon, și fiul vostru, Alemayehu, ce-ar fi trebuit să-ți urmeze la tron, deși era un fătălău care, la doisprezece ani, încă nu ieșea dintre fustele mamei sale, ceea ce-ți amintea neplăcut de cât fuseseși și tu de vrăjit de maica ta, Sofiana, grecoaica din Arhipelag ajunsă slujnică în cețoasa, tulburea Valahie, și de cât de mult îți stăruie în nări și acum mireasma de pânză sfâșiată și frig din odaia ei, aveau să fie amândoi de jaf, cărați în Englitera, în nepăsarea tuturor, și murind acolo în cețurile și ploile și întunecimea perfidului Albion și puși în sicrie acoperite cu fantastice veșminte etiopiene, catifele pline de broderii înfățișând cele mai glorioase momente ale Dinastiei solomonice, veche de mii de ani, și vârâți în pământul rece al acelui ostrov de piatră.

Tu nici măcar de asta n-o să ai parte, fiindcă te vor găsi prăbușit pe podea, cu țeava pistolului încă în gură și creierii împrăștiați peste masa roșie

și pe jos, și pe pereți, și bucăți de craniu cu scalpul de care încă atârnau cozile tale împletite risipite pe dalele de malachită verde-întunecată, și episcopii neamului peste care-ai domnit fără nici o întemeiere aveau să nu-ți ierte că ai ridicat mâna asupra ta însuți, păcat de moarte, căci doar Unul poate să ia vieți și să le dea înapoi când vrea și cui vrea El, și să-ți iei singur viața înseamnă să-i furi Domnului pe unul dintre robii săi, vas pentru cinste sau pentru rușine, după cum El a binevoit pentru căile Sale totdeauna ascunse. Așa că, după ce soldații te vor fi găsit și te vor fi dezbrăcat de haine până la piele, căci nu cu puțin aveau să fie vândute vestmintele împăratului mort, după ce-aveai să fii batjocorit, smuls de barbă și scuipat, și lovit cu picioarele în ouăle zbârcite și vinete, aveai să fii îngropat de englezi, cu salve de pușcă, e drept, dar nu în pământ sfânt și nu cum se înmormântează unșii Celui Viu pe pământ, ci ca un pribeag și-un nimeni cum și erai. Căci n-ai intrat în lutul asudat al Etiopiei nici ca Tewodros, încoronat cu santal și fildeș, nici ca Theodoros, spaima Arhipelagului și despotul jefuitor al Levantului, ci, fiindcă așa te aflase Domnul la botez, ca Tudor al părintelui tău, Gligorie Ișlicarul, sluga lui Tachi Ghica, boier dintr-o spiță din care se ridicaseră și prinți ai acelui ținut, mai mult de poveste și vis decât de gheografie: cețoasa, înzăpezita, sălbatica și neasemuita Valahie, patrie înflorită, cu mireasmă de zarzări și gutui, cu cocoși cântători care încă mai străpungeau cu glasul lor de trâmbiță sufletul tău pierdut, iar ultimele tale cuvinte, pe când te treceau sudori de moarte în chilia ce-avea să-ți vadă sfârșitul zilelor, în Magdala de pe stâncă, sub răsucite ceruri africane, aveau să fie în rumânește, cum în rumânește vorbeai și-n toate visele tale, care, orișiunde te-ar fi purtat pașii, caravanele și corăbiile, te înfățișau fără greș acasă în Ghergani, la moșia Ghiculeștilor, sau în casele lor din București, pe unde curgea Dâmbovița cea cu apă dulce, în care se scăldau fete fecioare și gâște. Acolo a fost, jumătate de veac cât ți-ai târât umbra pe pământ, singurul loc numit vreodată de tine acasă, singurul în care-ai avut carne și oase ca făpturile omenești, înainte să devii un foc mistuitor și-un potir plin până la buză de sânge. Și nici măcar în recele, recele mormânt dintr-o țară fierbinte n-aveai să odihnești cu adevărat, oricine-ai fi fost tu în inima ta, fiindcă între odoarele furate de englezi de pe trupul tău cald încă, cerceii cu crisolite smulse din lobii urechilor, și firele

de aur cu care-ți fusese legată mustața în partea stângă, și crucea de cleștar căzută din cer în provincia Gojjam după un trăsnet din senin, purtată de tine la gât pe un lanț cu verigile din piele uscată de girafă, și dintele de aur din gură, pe care-l cumpăraseși într-un târg din Liban în vremea în care Nura era zeița ta arăpoaică și femeia ta șerpoaică, alegându-l dintre zecile de dinți, de lemn, fildeș, aur și cremene, dintr-o cutie de pe taraba unui musulman care mai vindea, pe lângă dinți, și vârfuri de săgeți și de lănci, se aflase și inelul tău imperial, cu titlul regal gravat pe o plăcuță de ametist, piatra zilei tale de naștere din Vărsător, și nimeni nu avusese știre de el, căci furul îți unsese degetul butucănos cu grăsime ca să-l poată scoate, și-apoi nu-l dăduse la iveală nici după cele mai aspre amenințări din proclamația lui Napier de-a doua zi.

Dar la săptămâni după ce fuseseși înmormântat și rudele tale luaseră calea mărilor către neguroasa țară a îngerilor, inelul se ivise în Wollo, în clanurile câinilor necredincioși Mammadoch, ce se credeau coborâți din însuși Mohamed, pe care cu o cruzime de fiară sălbatică aproape că-i nimiciseși cu ani în urmă, spânzurându-le prințul de un copac și retezând mâinile și picioarele celor ce nu voiseră să creadă în învierea din morți a Domnului nostru Iisus Hristos. Un bărbat necunoscut s-ar fi arătat în mijlocul musulmanilor, purtând inelul tău și pretinzând că ești tu, că englezii îngropaseră doar un sac de haine și că te vei reîntoarce pe tronul Abisiniei, alungând străinii și strivindu-i pe ei, fiii minciunii, și dispăruse dintre musulmani înainte ca să pună mâna pe el și să-l amestece cu pulberea. Se arătase apoi în Sheba, de unde cândva o regină frumoasă și preabogată, Negest Makeda, pornise în caravană către Ierusalim ca să se convingă de înțelepciunea împăratului Solomon, se arătase apoi în biserica Sfintei Mariam din Sion, ce se află în cel mai sfânt oraș din regatul tău, Aksum, înălțându-și degetul cu inel și ametist către plafonul pictat cu îngeri și iarăși glăsuind despre apropiata ta întoarcere, apoi se arătase în o mie de alte locuri, sub toți copacii verzi și pe toate înălțimile, încât urmașul tău pus de englezi pe tronul țării, după ce Magdala a pierit în flăcări de n-a mai rămas piatră pe piatră acolo sus, pe stânca unde se-nălțase puterea ta, noul împărat Tekle Giorgis III, fiul spânzuratului din Wollo, avusese de luptat cu o oaste-ntreagă de Tewodros, născuți din fricile și coșmarurile nefericiților

ce trăiseră sub jugul tău timp de treisprezece ani cât treisprezece secole. Mii de Tewodros, mii de lei din Magdala, mii de cruci de voinici înzăuați și-ncoifați, cu ochi de foc și bărbile arzând ca un rug ce nu se consumă, călări pe cruci schimbate-n care de luptă și înălțând către cerurile africane degetul cu inel și ametist năpădiseră Etiopia ca lăcuste cu chip omenesc, profețind că Tewodros avea să se-ntoarcă foarte curând, ca să-și aștearnă sub tălpi dușmanii de moarte. Abia după ce Giorgis avea să fie schimbat cu Yohannis IV, armata de stafii avea să se topească încetișor în aerul fierbinte, ca o nălucire de deasupra dealurilor nisipoase. Te-au mutat apoi din mormânt în mormânt, ca să ți se piardă urma și să piară în fașă adorarea ta de către cei care-și aminteau, ca după oricare tiran, că pe vremea ta fusese mai bine.

Și oare nu fusese mai bine?, te-ntrebi acum, când încă ești viu, deși ai murit deja în mintea ta ce profețește, când încă mai poți vedea cu ochii tăi crunți, atât de limpezi cândva în zorii Valahiei, atât de frumoși și bărbătești în focul de miniu și smarald al Arhipelagului, când încă poți pipăi țevile înflorate ale pistoalelor dăruite ție, în batjocura sorții, de regina care nu-și închipuise vreodată că o să-ți iei viața cu ele, când încă poți auzi larma soldaților ce-ți jefuiesc fortăreața. Obidit și însingurat, scriseseși toată dimineața acelei sfinte zile de Paști o epistolă către dușmanul tău, generalul Robert Napier, bărbat călit în războaie în India și China, om fără milă ca și tine, deși se socotea purtător al civilizației și campion al creștinătății, și care străbătuse patru sute de mile de la Zula, unde construise un port la Marea Roșie anume pentru invazia Etiopiei, până la Magdala, într-o țară fără drumuri și poduri, plină de războinici ca un viespar, cu munți albaștri de nestrăbătut și cascade de cristal vuitor, și sate cu femei spoite cu var și cu umbrele din petice colorate, cu biserici săpate-n stâncă și maimuțe cu boturi de câine pretutindeni, cu călugări știrbi în fiecare firidă, cu nopți mai înstelate și mai reci decât oriunde pe binecuvântata noastră sferă. Îi scriseseși dușmanului cum ți-ai fi scris ție însuți, fiindcă nu mai aveai pe nimeni căruia să-i scrii, fiindcă maica ta, Sofiana, se călugărise întru Hristos și poate trecuse la cele veșnice, și oricum nu i-ai mai fi scris, căci ce să-i mai scrii? *„Maica mea iubită ca lumina ochilor din cap, află că fiul tău s-a ticăloșit și și-a vândut sufletul pe arginți ca altădată Iuda Iscarioteanul, că a mânjit cu sânge icoana Maicii Preacurate cu pruncul în poală, că a ars*

lăcașuri de-nchinăciune cu tot cu sfinții din ele, că a retezat mâinile și picioarele unor creștini aflați încă în viață, i-a tras în țeapă și le-a smuls boașele doar pe prepusuri și-nchipuiri și vise, că a siluit prințese și regine, că a pus un jug de nesuferit pe poporul său, și l-a bătut cu bice și scorpioane, că n-a mai îndrăznit de ani de zile să cadă-n genunchi înaintea patului, alături de regina lui cea trufașă, dar plină de zel pentru cele sfinte, ca să spună Tatăl nostru împreună cu ea, că n-a fost minciună și înșelătorie și sperjur și lațuri întinse seamănului pe care să nu le fi făcut în numele și-n disprețul ortodoxiei, despre care atâtea mi-ai povestit cândva, când stăteam lipit de trupul tău ce mi-era mai scump ca viața, pe când credeam că am să fiu un om bun, pentru că tu erai bună și părintele meu era bun“? Muiaseși în schimb pana-n călimară și, din stenahorie și silă de viață, îi scriseseși dușmanului tău neîmpăcat:

Eu, Tewodros II, Rege al Regilor și Împărat al Împăraților, Leu cuceritor al tribului lui Iuda, Soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului, către Robert Napier, comandant al armatelor Majestății Sale Regina Engliterei.

Generale, află de la mine că din voia lui Dumnezeu sunt sănătos, ceea ce doresc și Domniei tale. Acum sunt în mâna ta, tot așa cum tu ai fi fost acum fără spadă și prosternat la picioarele mele dacă Cel ce vede toate nu ar fi voit altfel, făcând ca marele meu tun Sebastopol, pe care contam ca pe un arhanghel din cer, să plesnească de la prima salvă, spre deznădejdea armatei mele, ce s-a văzut astfel jugănită și fără putere. Căci acel tun era miraculos și putea distruge cu o singură salvă un escadron întreg, iar dac-ar fi bătut, ți-ar fi făcut fărâme armata. Așa că leapădă-ți trufia și cruță cetatea mea de scaun, fiindcă nici o biruință nu stă în puterea armelor, ci în voința Proniei dumnezeiești.

Ce? Ai venit să scapi din mâinile mele pe veneticii care-au umplut țara cu Bibliile lor, pe papistași și pe ereticii protestanți ce vor să ne învețe sfânta Evanghelie? Dar nu știi că țara mea are din veci o Evanghelie, mai veche și mai sfântă decât a voastră, și care e Kebra Nagast, *Slava Regilor, pe care-o știu din doască-n doască aici, în Etiopia, până și copiii? În cuprinsul ei se află povestea adevărată a lui Solomon, fiul lui David, și a reginei din Sheba, pe care se-ntemeiază casa împăraților Etiopiei și pe care voi nu o știți, dar care e adevărată și o cunoaște toată suflarea în cuprinsul*

marii mele împărății. Și se mai află în filele ei multe comori de înțelepciune și istorii înflorite despre vremurile Patriarhilor, și minunile pe care Iehova le-a făcut ducându-și poporul în pustie, sub nor, și povestea adevărată a Chivotului lui Dumnezeu. Nu ne trebuie altă carte sfântă, fiindcă nu se află sub soare alta precum Kebra Nagast.

Ori poate-ai venit cu zecile tale de mii de ostași să ne înveți cum trebuie să se poarte creștinii? Nu am văzut până acum de la voi decât foc, sânge, trufie și minciună. Da, am văzut și supunere desăvârșită, și ordine, și o singură voință, pe care-am admirat-o, chiar dacă e cea de-a călca totul în picioare. Căci despre voi, oamenii Apusului, vorbea visul lui Nebucadnețar, tălmăcit de Daniel, când dezvăluia cea de-a patra împărăție, cea de fier, care rupe întreg pământul cu puterea fierului. Ați înrobit Americile, ați scufundat China într-un nor gros de afion, care-o mănâncă până la măduva spinării. Până și peștii mărilor fug de corăbiile voastre văzând că nu pânzele înaripate, ci catranul și fumul gros le mână prin vrăjitorii nemțești pe fața apelor. Acum a venit rândul maicii omenirii, neagra și tatuata mea Africă, cea cu o sută de țâțe și o mie de lacrimi, să fie necinstită și jefuită de voi în disprețul învățăturilor lui Hristos cel bătut pe lemn ca să fie de tămadă neamurilor, precum șarpele de aramă înălțat de Moise în pustie.

Răpindu-mi azi tronul, află, Generale, că ai zădărnicit un vis. Am voit eu, Negusul Negușilor și lumina Etiopiei, să fac din ea o țară unde curge lapte și miere, cu drumuri pline de neguțători, cu ținuturi pacificate, cu erezii smulse din rădăcini. Am voit să fiu binecuvântat de un popor care primește ploi la timp și are mâinile pline cu pâine. Am voit să strivesc balaurul mahomedan care otrăvește ținuturile de la nord, ca să înalț sfânta cruce peste întreaga mea împărăție, tărâm al sfinților dreptei credințe. Am vrut să aduc aici, și să le-nrădăcinez în pământul nostru roșu, drumul de fier și mașinile de țesut, și fabricile de arme de foc și să înalț construcții mărețe, ca în orașele Apusului, pe care nu le-am văzut cu ochii, ci doar cu mintea, și mintea mea s-a minunat de măreția lor. Am vrut să scot poporul meu din cumplitele veacuri de sfâșiere de sine, pe care învățații noștri le numesc Zemene Mesafint, Vremurile Prinților, și să-l scot la pace și lumină. Am socotit darurile Reginei Victoria, neuitata ei epistolă către noi, și tipsia de argint și perechea de pistoale, și bunăvoința Majestății Sale, ca începutul

unor vremuri noi, și am fost crunt înșelați în credința noastră. Am unit Biserica Ortodoxă Etiopiană Tewahido sub semnul Omului-Dumnezeu Iisus Hristos, în ființa căruia omul și Dumnezeul nu pot fi despărțite, pe când preoții voștri și-ai papistașilor grăiesc mincinos și eretic că Domnul vorbește în Evanghelii pe alocurea doar ca om și în alte părți doar ca Dumnezeu. În împărăția mea, Hristos a fost Dumnezeu încă din pântecele Maicii sale, și am lovit necruțător pe cei care, urmând credința Qibat, grăiau mincinos că El a primit starea dumnezeiască doar la botez.

Dacă blestematul de tun Sebastopol n-ar fi crăpat la prima salvă, lăsându-ne lipsiți de aripa de înger ce ne-ar fi dat biruința deplină, ți-aș fi frânt cerbicia și aș fi dus toate astea mai departe ca un rege luminat și blând și drept, ce-avea să fie amintit veacuri de-a rândul, și niciodată tronul Etiopiei n-ar fi fost lipsit de un urmaș din osul meu. Dar pentru grelele mele păcate se vede că altfel a vrut Cel ce zboară pe heruvimi, și că mi-a fost sortit să pier curând după ce-am făcut jumătate de veac pe lumea asta, în pământul roșu al Etiopiei. Azi mă asemui cu Iov, gol și plin de bube pe mormanul lui de gunoi. Dar din adânc, cu limbă de moarte, te jur pe Dumnezeu să ai milă de Magdala și de împărăteasă, și de fiul nostru, Alemayehu, ca să-ți meargă bine pe lume, cum ți-a mers până acum, și să ieși biruitor din toate bătăliile. Rămâi acum cu bine, în paza Sfintei Treimi și-a Născătoarei de Dumnezeu, Fecioara Mariam.

Am scris scrisoarea asta cu mâna mea, eu, Regele Regilor Tewodros II, la Magdala, în sfânta zi de Paști din Anul Domnului 1868.

Ai pus epistola-n plic și l-ai pecetluit cu ceară roșie, strivită de inelul tău cu ametist. Apoi, pe când larma soldaților ce jefuiau în labirintul de încăperi se apropia, și țipete sfâșietoare de femei, multele tale țiitoare și slujnicele de la bucătărie, și călugărițele din bolniță, erau semnul jertfirii lor unor pofte necurate, și miros de fum arăta că Magdala era-n flăcări și-n câteva zile avea să fie doar o grămadă de cărbune-n vârful unei stânci ce odinioară păruse de necucerit, ți-ai luat capul cărunt și buhăit și unsuros în palme, acoperindu-ți urechile cu degetele încărcate de inele, ai strâns pleoapele și te-ai regăsit în icoana de aur și sânge a vieții tale, nedeslușită și misterioasă ca orice altă viață când o vezi din smârcurile cărnii, căci doar de sus desenul devine limpede ca-n palmă și se pot citi literele uciderilor, săruturilor,

gingășiilor, fulgerărilor de cuțit, priveliștilor cu ostroave și stele, amintirilor și viselor nebunești, pântecelor spintecate și mațelor ieșite din pântece cu duhoare de hazna și nechezatului cailor și moscului dintre pulpele femeilor, și fricii de Judecata viitoare, de care nimeni nu scapă. Ți-ai revăzut într-o clipă fără sfârșit viața, ca spânzuratul între slobozirea funiei și smulgerea măduvei din oasele gâtului, și-ai plâns de furie și neputință. Ai fost cel mai mic din neamul tău, asemenea lui Saul și-a lui David psalmistul, slugă în casa unor boieri ce ți-au făcut bine și pe care i-ai răsplătit cu rău, ai tâlhărit apoi pe mări de safir și smarald, și-n cele din urmă – ca fluturul ce iese ud din coconul său și-ntinde apoi aripi de borangic până la cer – ai ajuns ultimul prinț al Epocii Prinților și Regele Regilor sub ceruri înflorate africane.

„Doamne al oștirilor“, ai murmurat în sinea ta, singur cu tine, cu simțurile pecetluite, „de ce m-ai adus pe lume dacă totul trebuie să aibă un capăt? De ce-ai țesut firul vieții mele pe gherghelul zilelor și-al nopților Tale? De ce plămădești necontenit, clipă de clipă, deșertăciunea și visul vieților noastre pe pământ?“ Și n-ai primit nici un răspuns, fiindcă n-ai avut în efod Urim și Tummim și fiindcă, asemeni lui Simon Magul, nu ai avut nici parte, nici moștenire în povestea sfântă. Răzvrătirea, spune Iehova prin vocea profeților săi, e ca și păcatul vrăjitoriei, iar voința proprie, ca și nelegiuirea și idolatria. Ultimul chip ce te săgetează în inimă e cel al primei tale împărătese, Tewabech Ali, pe care-o numeai când erai doar cu ea, și în ea, Porumbița, cuvânt valah din limba în care încă visai, împărăteasa pe care-ai iubit-o-n inima ta, căci văzuseși în ochii ei ochii femeii vieții tale din cadra ce-o purtai mereu asupra ta ca pe-o icoană.

Pe când îți aduceai aminte fața ei brună și buzele ei de abanos și țâțele de idol și rușinea ei ca de smoală, dar și nevinovăția din ochii de iapă ce străluceau sub coroana grea de mărgăritare când împărățea lângă tine pe tronul îngemănat cu al tău, ai luat un glonț aurit din patul său de satin, l-ai pipăit între degete, l-ai apropiat până ce ți-ai văzut în el fața bărboasă și l-ai pus jos pe masa acoperită cu broderii închipuind întâmplări din Pentateuc. Ai scos din cutie pistolul de deasupra, apoi uneltele de încărcare. De praful de pușcă nu te despărțeai niciodată, fiindcă îl amestecai uneori, în loc de sare, în bucatele de la masă, gândind că damful său de salpetru te va întări.

Ai încărcat pistolul și l-ai privit în desăvârșirea sa: să-l fi avut tu în Chios sau la Petra! Ar fi-ngenuncheat palicarii și harapii-n fața lui ca-n fața unei icoane făcătoare de minuni! Ce pat de palisandru cu intarsii măiestre! Ce întortocheri de morfil! Ce rețea de aur peste mecanismul de tragere, el însuși din oțel desăvârșit! Greu în palmă, de nădejde, aducând o moarte bună, dulce ca un fruct copt. Ridici cocoșul și se-aude un mic zgomot dințat, și uleiul fin îți mânjește degetele. Primii englezi năvălesc în odaie, în uniforme de pâslă albastră, odată cu un fum gros, noduros, năvalnic, și cu niște răcnete ca din fundul Gheenei, și abia atunci îți vii în fire și știi că s-a sfârșit și, cuprins de fiorii morții, dar hotărât și neîmpăcat, spui Tatăl nostru în rumânește, „carele ești în ceruri… vie împărăția Ta, facă-se voia Ta…“, dar ți-e inima împietrită și nu se moaie la cuvintele rugăciunii lui Hristos, și nici n-ai zis bine Amin, că vâri țeava pistolului în gură, îi simți o clipă gustul de fier pe limbă, proptești capătul în cerul gurii, auzi un soldat strigându-ți ceva pe când aleargă spre tine cu ochii ieșiți din orbite, apoi apeși brusc trăgaciul și lumea se sparge-n țăndări și viața ți se sfârșește și povestea ta poate să-nceapă, împletită cu toate poveștile ce sclipesc ca firele de aur pe veșnicul gherghef al zilelor și-al nopților.

2 N-ai ajuns stăpânitor al lumii și Pantocrator, pentru că slujba aceasta era la vremea ta deja dată, lui Hristos în ceruri și reginei Victoria pe pământ. Nimic nu mișca pe hărțile lui Mercator, unde lumea rotundă era strivită pe hârtia dreaptă, fără privirile lor ce ajungeau până și-n cămările de taină, în paturile și-n visele prinților și prințeselor, plăpumarilor și plăpumăreselor, porcarilor și porcăreselor lumii ce devenise de câteva secole un alt nume pentru Imperiul Britanic. Când primise în cabinetul ei vestea morții tale, a negusului absurd de sângeros al Etiopiei, regina se-ntorsese spre Disraeli, proaspătul ei prim-ministru, care i-o adusese, iar el ridicase din umeri. Imperiul nu se sinchisea de țara ta, de creștinătatea ei neagră, de episcopii ei ce nu recunoșteau Evangheliile, de frumusețea ei despre care se spunea că e neasemuită, dar fără drumuri și poduri pentru cel ce-ar fi vrut să o vadă. *Hic sunt leones*, scria pe hărți în dreptul țării ce-avea leul casei lui Iuda pe drapel. Lei în pustie, grămadă unii-n alții, sâcâiți de muște, căscând cu gurile lor uriașe, lingându-și puii ce încercau să-i muște de cozi. Mărunta criză fusese stinsă de generalul Napier cu cei treizeci de mii de soldați ai lui, contingent ce părea acum prea mare și prea costisitor pentru ce avusese el de făcut, dar, și asta conta, victorios contra negusului ce-o insultase pe Majestatea Sa și Imperiul. Cu Napier, regina mersese la sigur, era un om de fier în colonii, se distinsese în Punjab, în războaiele cu sikhșii înarmați cu kirpanele lor curbe, la Ranode, când l-a-nfrânt pe prințul Ferozeshah, punând capăt rebeliunii Indiei contra Majestății Sale, apoi în China rebelă, unde-a apărat drumul spre Pekin și i-a înfrânt pe chinezi la Sinho. Pentru toate acestea fusese convocat în plin Parlament și primise mulțumirile recunoscătoare ale națiunii. Era general-locotenent când i s-a dat sarcina neplăcută și ciudată de-a intra în ținuturile de la Marea Roșie, din sud de Egipt, nu pentru capturarea lui Tewodros II, reginei îi era cu totul indiferent cine stăpânea Etiopia, unde imperiul n-avea cine știe ce interese, căci țara era imensă și săracă, pe deasupra frântă-n bucăți de lanțuri de munți până la cer. Dar barbarul se-ncăpățânase s-o insulte pe Majestatea Sa și să răpească libertatea unor supuși ai diferitelor monarhii europene, care, din neînsemnați misionari ca toți cei ce împânzeau coloniile, evanghelizând

popoare ce-i confundau apoi pe Iisus și pe apostoli cu idolii locali, deveniseră, umflați peste măsură de insulta regală, faruri ale civilizației și victime ale despotismului, ce trebuiau neapărat salvate din ghearele negusului.

Cuprinsă de o teribilă migrenă, căci venise peste ea binecuvântata vârstă la care visase atâta cu ani în urmă, cea la care avea s-o scutească, în fine, Dumnezeu, pentru totdeauna, de sarcini, de alăptare, de bebelușii care-i mâncaseră zilele și pe care-i ura pentru că-i întunecau gândurile luni întregi după fiecare naștere, făcând-o să se vadă pe sine, cum îi mărturisise unei confidente, mai curând ca o vacă sau o cățea decât ca o ființă omenească, fiindcă avusese nouă copii și mulți erau deja regi și regine, și deja i se spunea, la patruzeci și nouă de ani, Bunica Europei, Victoria îl mai întrebase pe prim-ministru dacă are cunoștință despre campanie și despre situația armatei în acel moment. Privind-o la rândul său cu ochi obosiți, fiindcă lucrase toată noaptea la *Lothair*, ultimul său roman, Disraeli îi adusese la rândul său laude generalului Napier și sugerase promovarea sa, pentru a câta oară, pentru merite deosebite, la un rang mai înalt în armata Majestății Sale.

Apoi derulase, în câteva vorbe, o poveste pe care regina o știa în parte, fiindcă fusese într-o vreme asaltată de epistolele grosolane, scrise pompos și cu întorsături de condei ciudate, ale negusului, ce se agățase disperat de poala ei asemenea lui Haman de-a Esterei. Îi răspunsese doar la prima, când îi trimisese și pistoalele, și tipsia, fiindcă-n cele din urmă i se spusese că avea de-a face cu un om obscur, nici măcar de spiță regală, „fiul unei vânzătoare de leacuri, să avem iertare, pentru limbrici“, care-și croise drum prin forță și viclenie până la tronul acelei țări africane, care ucisese cu sălbăticie copii în Cordofan și părăsise-n pustiu sute de fetițe abia nubile, fiecare cu canarul său orb în colivie, care scârbise lumea cu tortúrile lui înfiorătoare. Așa că atunci când negusul, înspăimântat de înmulțirea mahomedanismului în ținuturile din nord, o rugase să-i trimită meșteri ca să-și facă un mare atelier de arme de foc, regina nu catadicsise să-i răspundă. Tewodros îi mai scrisese, încă o dată și încă o dată, tot mai furios, până când își vărsase mânia pe consulul Cameron, singura lui legătură adevărată cu Palatul Buckingham, aruncându-l în hrubele de sub Magdala,

pline de șobolani și păduchi, unde îi jură să-l țină până ce regina avea să-i scrie cu mâna ei. Ca să nu se simtă prea singur, îi adusese curând drept companie toți europenii pe care putuse să-i captureze în cuprinsul țării, cei mai mulți misionari catolici și protestanți. Așa că Parlamentul, după nesfârșite deliberări, hotărâse ca un corp de armată de treizeci și două de mii de soldați sub comanda lui Robert Napier să intre-n Etiopia prin Marea Roșie și să-și croiască drum spre Magdala ca să-i elibereze pe ostatici. Îi însoțea și jurnalistul Henry Morton Stanley, cel care avea să-l găsească mai târziu, la Ujiji, în inima neagră a Africii, în mijlocul negustorilor de sclavi arabi cu turbane, pe exploratorul David Livingstone, în fața căruia își ridicase pălăria, rostind cea mai faimoasă frază a vremii: „Dr. Livingstone, presupun?“ Gloria întâlnirii fantastice, lângă izvoarele Nilului, a celor doi exploratori nu-l aureola încă, și nici marele său articol despre bătălia Magdalei, ce-avea să apară curând în *New York Herald*, n-avea să fie destul ca să-l facă, deocamdată, cunoscut.

Expediția lui Napier fusese măreață și vrednică de-a fi povestită. Pe când îi depăna istoria, Disraeli simțea cum puterile de poet i se însuflețesc, și chiar placida regină, pentru care imaginația nu fusese niciodată o perlă a coroanei, se arătă dornică de detalii pitorești, căci țara care se desfășurase în fața ochilor generalului în cele trei luni în care străbătuse patru sute de mile de la Zula la Magdala, pe teren aspru și încrețit ca nicăieri în altă parte, nu era o țară, nici un imperiu, ci un tărâm de poveste, o lucrare de poet, de călău și de bijutier, o fantasmagorie adevărată precum nesfârșitele povești ale lui Herodot sau invențiile de necrezut ale lui Pliniu Bătrânul. Sau, ai fi zis tu, asemenea isprăvilor lui Alixandru Machidon, fiul Olimpiadei și-al lui Netinav Împărat, în ținuturile amazoanelor, ale gimnosofiștilor și-ale furnicilor înalte cât un stat de om, care scoteau grăunțe de aur din adâncul pământului.

Golful Zula, la Marea Roșie, era sigur și primitor, arabii erau binevoitori Coroanei, dar o mare flotă nu putea debarca acolo-n siguranță, cu cei patruzeci și patru de elefanți aduși de Napier din Bombay, unde armata sa staționase până atunci, și cu tunurile grele, turnate dintr-o singură bucată, necesare distrugerii Magdalei, și cu zecile de mii de soldați în uniformă britanică, așa încât inginerii lui Napier au sosit mai întâi cu vapoarele și au

proiectat un port a cărui construcție, cu felahii locali, a durat mai multe luni. Când portul a fost gata, s-au arătat pe apa întunecată a golfului vasele cu pânze și navele de război cu aburi, într-un amestec bizar și pestriț, însuflețit de nenumăratele drapele colorate de pe vârfurile catargelor. Trupele făcuseră un drum lung pe uscat, fiindcă lucările gigantice la Canalul Suez, însuflețite de fervoarea sinucigașă a lui Ferdinand de Lesseps (aici Disraeli se înclină, ca și când eroicul și păgubosul Lesseps ar fi fost chiar acolo, în fața sa și-a reginei), aveau să se-ncheie poate abia în anul ce-avea să vină, și traversaseră în nave partea mediană a Mării Roșii, mult dedesubtul fâșiei înguste de mare pe care Moise, în vremurile biblice, o despicase pentru ca poporul lui Israel să poată trece nevătămat spre pustie, iar apoi îi prăvălise apele la loc, acoperind oastea și carele de bronz ale lui Faraon.

Armata britanică debarcase în golful Zula și inginerii se angajaseră în construirea unui drum de fier pentru echipament, bagaje, muniții, lucrări ce-naintau pe măsură ce armata pătrundea în adâncul Etiopiei. Țara era un viespar, fusese avertizat generalul, nici nu era de fapt o țară, ci o pătură din petice pestrițe și felurite, fiecare cu triburile, religiile, limba și semnele de clan și armele și pavoazele sale, fiecare învrăjbit cu toți cei din jur, cele mai multe revoltate împotriva puterii imperiale de la Magdala, având toate o singură trăsătură în comun, ura neîmpăcată față de străini, pe care de milenii îi uciseseră de cum puseseră piciorul în sfânta Etiopie. Tewodros II, pe numele lui adevărat Kassa Haile Giorgis, fusese unul dintre prinții războinici ce luptaseră de secole pentru putere, cel mai mărunt și mai batjocorit dintre ei, fiindcă nu-și avea între strămoși nici un coborâtor din sacra linie solomonică, și fiindcă se râdea mult de zvonul că mama lui vânduse în tinerețe kosso, un leac pentru limbrici, dar în cele din urmă, printr-un fel de miracol de hotărâre și bravură, își distrusese dușmanii și-și croise drum către tron, devenind primul negus ce întrerupea dinastia lui Solomon și Menelik, veche de milenii.

— Dar este adevărat, îl întrerupsese regina, că dinastia Etiopiei se trage din regele Solomon?

Disraeli miji ochii și un fel de mândrie se ridică-n el, ca de fiecare dată când venea vorba despre neamul său, care i se vădea-n trăsăturile feței, în felul de-a vorbi și până și-n nume – căci Benjamin era Beniamin, cel mai

mic trib din cele douăsprezece ale lui Israel –, și cu care se mândrea în acea epocă de prigoană, căci regina era o minte luminată ce nu se uita la fața omului, nici la neamul din care venea, ci, cu o agerime de necrezut pentru femeia bondoacă și atât de comună la-nfățișare, citea în sufletul tuturor supușilor ei. Un evreu prim-ministru nu mai fusese niciodată-n marele imperiu și poate nici n-avea să mai fie, căci veneau vremuri grele pentru poporul prigonit de Iehova pentru neascultarea sa și-mprăștiat printre toate neamurile pământului.

— Se pare că-n cartea lor sfântă, care se numește *Kebra Nagast*, Cartea Slavei Regilor, există legenda, pe care Biblia noastră n-o cunoaște, că regina din Sheba, venind din adâncul Etiopiei ca să-l întâlnească pe regele Solomon, să se convingă de marea lui înțelepciune, bogăție și slavă, n-a fost dăruită de marele împărat doar cu bogății nenumărate, căci îi dăduse tot ce ceruse și multe altele pe deasupra, ci și cu un prunc, rod al îmbrățișării lor tainice, pe care l-a purtat în pântece pe drumul de-ntoarcere, apoi l-a născut și l-a crescut în țara sa ca să devină regele ei, să ducă mai departe și poate să și-ntreacă slava tatălui său. Prințul s-ar fi numit Menelik și din coapsa lui ar fi ieșit dinastia solomonică a Etiopiei, care de aproape trei milenii se află pe tronul țării. Cartea lor sfântă afirmă cu cea mai mare tărie adevărul acestei succesiuni aproape de necrezut, și-n Orient faptul trece ca fiind dincolo de-ndoială. Dar Orientul confundă adesea faptele și poveștile, după cum știți, Majestate.

Disraeli vru să mai adauge ceva la cele spuse, dar se opri cu discreție, căci povestea cea mai dragă sufletului său și care din tinerețe îl frământase, cea a soartei Chivotului sfânt ce se pierduse cândva fără urmă, și despre care *Kebra Nagast* avea mult mai multe de spus decât ce puteai aduna din Vechiul Testament, o socotea o chestiune personală, cu care nu dori, atunci, s-o împovăreze pe regină.

Preferă să meargă mai departe cu povestea expediției lui Napier, privind uneori în ochii albastru-apoși ai reginei, dar în cea mai mare parte a timpului uitându-se pe fereastra deschisă la grădina englezească din fața palatului, melancolică și dezordonată ca o pădure crescută-n voia ei, învelită-n lumina după-amiezei. Terenul era muntos, continuă Disraeli, cu priveliști mărețe și sălbatice. Fusese nevoie să se construiască drumuri,

terasamente și punți peste prăpăstii, precum și fântâni pentru uriașa armată și pentru cele patruzeci de mii de animale ce trebuiau adăpate zilnic. Rezervele de hrană se împuținau și ele, ajungând la lacul Ashangi, cu apele lui trandafirii, soldații începuseră deja să primească doar jumătate din rații. Napier făcuse eforturi uriașe să evite încăierările locale, căci din fiecare sat pe lângă care treceau ieșeau cete de luptători negri cu scuturi și lănci, tatuați și spoiți cu var și miniu, cu părul împletit în zeci de cozi muiate-n argilă roșie, care atacau coloanele britanice cu un curaj nemaipomenit. În văile umplute cu ceață, cete de babuini cu boturi de câine răneau catârii și-și arătau soldaților colții enormi. Trimisese scrisori prinților locali, în care le spunea că le este prieten și că nu vrea decât eliberarea misionarilor ostatici. Nimic din treburile țării nu avea să se schimbe: viața, religia și proprietățile lor erau garantate de Coroană. Doi dintre cei mai puternici prinți ai nordului se alăturară englezilor, ca și două regine din Oromo, ținut în care doar femeile puteau să domnească, și care pe vremuri avusese pe tron chiar un câine cu depline puteri regale.

La curtea lui Dajamach Kassai englezii fuseseră primiți cu o pompă nemaipomenită, prințul purta inel de aur în nări, iar regina lui avea sânii goi. Pe mese erau mormane de fructe necunoscute, cu un gust care la-nceput îți făcea greață, și de care apoi nu te mai puteai lipsi. Toți credeau în Domnul Iisus Hristos, preoții se distingeau pretutindeni prin veșmintele lor roșii ca focul și indigo ca penele păsărilor exotice, dar mai ales prin umbrelele hemisferice de lână colorată, pe care băieți goi, ce păreau sculptați în abanos, li le țineau deasupra capetelor. Citeau necontenit din cărți groase și slinoase, împodobite cu desene barbare. Iisus, pe crucifixele lor, era negru. Napier se arătase călare pe elefantul său preferat, condus de un mahout cu turban și mustăți răsucite ca-n *Ramayana*. Când generalul băuse împreună cu prințul paharul prieteniei, zece salve de tun pecetluiseră înțelegerea.

Din Tigray armata înaintase către Lasta, unde Napier și suita sa vizitaseră prima dintre multele mânăstiri dăltuite-n stânca de sub picioare: acoperișul era la nivelul solului și avea formă de cruce, iar zidurile continuau în jos, sub pământ, în mijlocul unei gropi uriașe. Ca să ajungi la poarta de intrare trebuia să cobori pe o scară șubredă de lemn. Pereții mânăstirii erau

străvechi și roșii, plini de firide în care stăteau ghemuiți călugări tineri, năclăiți de sudoare, și alții bătrâni, cu bărbi ca de lână, cu caducee de trestie în mâini. Înăuntru se aflau picturi atât de ciudate, că Napier se gândise la Baalii și Astarteele din timpurile vechi: de pe boltă te priveau capete cu ochii holbați și păr ca smoala, ce închipuiau îngerii, iar pe ziduri vedeai caravane de cămile plutind prin aer și pe Fecioara cu pruncul așezată turcește pe una dintre cămile.

Convoiul înaintase mai departe spre Magdala, aruncând în aer stânci și săpând fântâni, contemplând cascade albastre ca safirul, învelite-ntr-un abur răcoritor, până ajunsese la râul Bashilo, unde Napier primise știri despre mișcările lui Tewodros. Negusul se reîntorsese în fortăreață după o aventură militară în vest, împotriva ținutului răzvrătit Gobeze, care îl costase bună parte din forțele sale, așa că acum se mai sprijinea doar pe patru mii de soldați, și aceia în stare jalnică, dar în ciuda slăbiciunii sale și a asigurărilor date de Napier, avea de gând să reziste până la ultimul om, într-unul din acele inexplicabile accese de încăpățânare atât de comune printre barbari. De fapt, era deja un om pierdut, și desigur că o știa prea bine. În Gobeze masacrase zeci de sate, omorând toți locuitorii, de la prunci la bătrâni, fără alegere, așa că acum, pentru a suta oară cu mâinile pline de sânge în cei treisprezece ani de domnie, nu mai avea pe cine să se sprijine. Era un câine mort, cum se spunea-n Etiopia, dar încă primejdios, pentru că Magdala nu era o cetate oarecare, ci o formidabilă fortăreață așezată pe vârful unei stânci masive, pe care de secole nimeni n-o putuse cuceri. Stânca era înconjurată la poale de arbori nemaivăzuți în alte părți, cu coroanele întinse-n lățime și cu poame roșii, otrăvitoare, de mărimea piersicelor, iar deasupra lor se ridica granit neted, brăzdat adânc, în mai multe trepte ce suiau spre cer. Pe vârf, fortăreața, deși enormă, părea doar un conac față de măreția stâncii. Un singur drum ducea până-n vârf, și de-a latul lui își așezase negusul miile de briganzi zdrențăroși, cu ordin să apere intrarea-n Magdala cu orice preț.

Bătălia-ncepuse-n Vinerea Mare, și se dăduse mai întâi pe platoul Arogye, pe unde trecea drumul, sub ploaia de obuze din cele treizeci de tunuri ascunse de Tewodros pe dealurile din împrejurimi. Etiopienii atacaseră cu toate forțele deodată, nebunește, cu mii de soldați smoliți la

față, în foste uniforme britanice ajunse zdrențe, unii înarmați doar cu lănci și săbii, strigând sau cântând ceva nedeslușit. Generalul dăduse ordin să se tragă în plin, și urmase o baie de sânge cum rar se văzuse pe un câmp de bătălie. Bieții *shifta* – căci nu meritau numele de soldați – fuseseră rupți în bucăți, cu sutele, de devastatorul foc al mortierelor Brigăzii Navale și de tunurile grele ale artileriei montane. Grămezi de cadavre acoperiseră tot drumul, ciozvârte de brațe și de picioare erau împrăștiate pretutindeni, soldați cu pântecele spintecate, cu creierii-mprăștiați zăceau în bălți de sânge ce se-ntindeau și se uneau cu alte bălți până când totul deveni un lac de sânge, neîntrerupt, din care se ridicau insule de cadavre. Urletele celor sfârtecați îți ridicau părul din creștet și de pe brațe. Opt sute de morți și o mie de răniți rămăseseră pe câmpul de luptă după numai jumătate de oră, pe când cei scăpați teferi se retrăseseră în cetate ca să facă față asediului ce-avea să urmeze. Englezii avuseseră numai douăzeci de răniți loviți de obuze, căci armatele nu se întâlniseră nici o clipă în această bătălie a tunurilor. „Asta e bine“, spusese regina, care avea remușcări pentru încuviințarea expediției, deși nu ea, ci Parlamentul decisese mărimea disproporționată a armatei și cheltuielile uriașe ale campaniei etiopiene, ce n-avea să aducă Imperiului decât meschina satisfacție a răzbunării unei jigniri. Lui Disraeli i se relatase și un fenomen natural curios ce se petrecuse a doua zi în zori și pe care barbarii din cetate desigur că-l luaseră drept o sinistră prevestire: soarele răsărise înconjurat de un cerc stacojiu, ca sângele gâlgâind din rănile vechi.

Sub acest soare de rău augur se desfășurase asediul Magdalei, și Majestatea Sa trebuia să știe că negusul eliberase în cele din urmă ostaticii străini chiar în ziua bătăliei, dar, fiindcă refuzase să se predea, asediul continuase oricum, și ar fi fost imposibil să se-ntâmple altfel, de vreme ce enormele cheltuieli ale expediției nu puteau fi justificate prin eliberarea câtorva misionari neînsemnați. Imperiul avea nevoie de un triumf și avea să-l aibă chiar și aici, în obscura, uitata de lume țară creștină a Etiopiei, căci pentru asta erau făcute jurnalele și agențiile de știri, o putere ce ajunsese la fel de mare ca și a flotelor de pe mări. Fortăreața avea colosale ziduri de piatră, prea groase și înălțate prea sus pentru ca mortierele să aibă vreo șansă. Se ordonase aruncarea-n aer a marii porți Koket-Bir, o scândură

străveche, tare ca fierul, armată cu ținte ruginite, încastrată-ntr-o boltă săpată-n stâncă, dar butoaiele de pulbere fuseseră uitate în tabără. Aici se distinseseră doi soldați care urcaseră cu mare greutate pe stâncă și răzbătuseră prin deasa rețea de nuiele ghimpoase care o apărau și în care făcuseră o breșă cu baionetele de la puști. Pe urma lor, alte câteva zeci intraseră-n curtea interioară, unde o teribilă luptă la baionetă lăsase zeci de morți de-o parte și de alta. Cucerirea celei de-a doua porți, la capătul unei jumătăți de zi de lupte sângeroase, însemnase luarea Magdalei și sfârșitul domniei lui Tewodros II. Orice rezistență-ncetase odată cu steagul britanic arborat deasupra porții și cu zvonul că negusul se împușcase cu pistoalele primite cândva de la regină. Urmase, din păcate, un masacru rușinos al celor ce se predaseră, incendierea fortăreței, brutalizarea femeilor din cetate, toate excesele războiului, ce nu putuseră fi împiedicate, fiindcă Majestatea Sa știe că omenirea e un lemn strâmb și noduros, cu neputință de lucrat, nici de tâmplar, nici de Fiul său, după cum scrisese divinul și obscurul filozof al germanilor. Pe negus îl găsiseră într-una dintre odăile interioare, cu creierii spulberați și, din păcate, cu trupul despuiat și profanat de soldații furioși. Se raportaseră jafuri masive, mai cu seamă din biserica fortăreței, unde măiastre lucrări în filigran, de aur și argint, vestminte scumpe bisericești, coroane episcopale ciudate din plăci de fildeș, Crișți de abanos bătuți pe cruci încrustate cu mărgăritare ajunseseră-n mâinile soldaților. Comoara cea mare din hrubele de dedesubt, săpate-n stânca Magdalei, de o valoare ce depășea orice așteptări, fusese încărcată pe spinările a cincisprezece elefanți și două sute de catâri, care-o transportaseră la Zula, și acum era deja în Mediterana, în drum spre trezoreria Imperiului. Desigur, cele mai impresionante obiecte aveau să fie prezentate Majestății Sale ca trofee de război și curiozități ale creștinătății răsăritene.

Regina ascultase relatarea prim-ministrului cu aerul ei serios, puțin posac, dintotdeauna, pusese întrebări precise și căpătase răspunsuri cu cifre și date, notase câte ceva în carnetul de care nu se despărțea de când neuitatul ei consort, prințul Albert, mort cu șapte ani în urmă, încetase să-i mai fie sfătuitor în toate domeniile, de la cumpărarea panglicilor pentru rochii până la politica internațională și la războaiele din colonii, și-n cele din urmă, dând semne de oboseală, pe care Disraeli le citi pe fața ei rotundă

aproape-nainte de-a se ivi cea mai mică schimbare în ochii încercănați și-n expresia hotărâtă a gurii, îl întrebă ce se putea face pentru gloriosul general Robert Napier. Disraeli, care se gândise deja la asta și, de fapt, în această chestiune ceruse audiența, îi aminti reginei un obicei roman, după care biruitorii în ținuturi barbare erau numiți după numele țărilor cucerite, precum Nero Claudius Drusus fusese numit Germanicus, iar Marcus Ulpius Traianus primise numele de Dacicus. Așa că un titlu care să amintească de campania etiopiană ar putea fi atașat numelui său, alături de înnobilarea pe care de asemenea o propunea. De pildă, poate că Majestatea Sa ar fi de acord cu titlul de Baron Napier de Magdala. Regina încuviință, și hotărârǎ și decorarea cu Medalia Victoria a celor doi soldați care urcaseră stânca și deschiseseră drum celorlalți.

Asta era tot pentru acea zi, și totuși, după ce Disraeli se înclină și se-ndreptă către ușă, regina îl rechemă, pentru că, deși se lupta cu durerea din tâmple, stăruia în ea o nedumerire: ce fel de om fusese defunctul negus, cum arăta și care avea să fie soarta familiei sale? Puteau face ceva pentru împărăteasă și fiul ei? Tewodros, răspunsese demnitarul, fără să se înapoieze de lângă ușa cabinetului, fusese fără-ndoială un om remarcabil, de o mare energie și chiar deșteptăciune, puțin comune acelor meleaguri sălbatice. Firește, fusese despotic și crud dincolo de orice limite, dar nu de la-nceput, ci mai ales după moartea primei lui împărătese, când ceva, spuneau cei ce-l știau bine, parcă se frânsese-n el. În ultimii ani se cufundase cu totu-n abjecție, găsind plăcere în ucideri și tortúri, dar cu toate acestea nu se știa să fi lipsit măcar o zi de la vreo slujbă religioasă și răsplătise biserica locală, o ramură rebelă a bisericii coptice, cu o generozitate care arăta fervoarea sa creștinească. Altădată se arătase de asemenea generos cu săracii, văduvele și orfanii din țara lui atât de-ncercată, și ridicase – sau adâncise-n pământ, mai bine spus – câte-o biserică pentru fiecare dintre multele lui victorii în luptele cu prinții rivali. Din gravurile care-l înfățișau în vremea când se proclamase împărat te privea un bărbat ce nu avea trăsăturile obișnuite ale locuitorilor țării. Era brun la obraz, dar nu negru, și cu frumoși ochi căprui, nas acvilin cu totul neobișnuit în Etiopia, mustață și barbă scurtă, despicată-n două, plete pe care uneori le-mpletea în mai multe cozi unsuroase, căci le dădea din plin

cu grăsime de porc. Capul drept și mândru, trup cu umeri largi conturați prin mantiile ample în care se-nfășura. Un bărbat frumos, nobil, războinic fără-ndoială, în care cu greu l-ai fi recunoscut pe monstrul diform și bolnav din ultimii ani. Împlinise jumătate de veac cu puțin înainte de moarte, dar arăta cu două decenii mai vârstnic. În ceea ce privește soarta împărătesei și-a fiului ei, care încă era un copil, aveau să fie aduși în Anglia și, dacă regina binevoia, aveau să-i fie prezentați, căci se zice că erau de o remarcabilă frumusețe și demnitate, fiind coborâtori, conform legendelor din cartea lor sfântă, din însuși regele Solomon. „Lucru cu care noi nu ne putem lăuda“, zâmbise ambiguu regina, și-l lăsă pe Disraeli să plece. Privind în urma lui, se felicită încă o dată pentru alegerea făcută: vechiul ei prieten, care-avea să se considere întreaga viață mai curând un artist decât un politician, se dovedise deja, în anul care trecuse, prim-ministrul de care avea Imperiul, în acele vremuri, nevoie.

3 Maica ta nu vânduse niciodată kosso, asta-ți fusese pururea o alinare, căci nu era jignire mai mare care ți se adusese de-a lungul anilor de domnie decât să știi că gândeau asta, zi de zi, până și trufașa ta regină, până și episcopii tăi, oricât de mare și de puternic ai fi ajuns. Limbrici, limbrici, limbrici, erau pline de ei cântecele oamenilor din sate, limbrici, murmurau ambasadorii și misionarii, limbrici, îți șopteau iscoadele răspândite printre soldați ca să afle dacă te vorbesc de rău. Ți se acrise sufletul de insulta asta a cărei pedeapsă fusese întotdeauna moartea în chinuri, dar care nu putuse fi stăvilită sub cerurile înflorate ale Africii. Nu maica ta, ci a lui Kassa, prințul de Kwara, vânduse leacuri pentru viermii din pântece, de care etiopienii erau plini, fiindcă mâncau carne crudă ca fiarele pădurilor, și-n satele pierdute-n hățișurile din vest se mai întâmpla să-și devoreze și morții, și în definitiv femeia nu făcuse ceva rău sau rușinos, gândeai tu, nu-și vânduse trupul cum făceau atâtea femei când ajungeau la ananghie, ci își ținuse zilele, ale ei și-ale băiatului ei, vânzând leacul acela de care-și băteau joc toți cei care-l cumpărau pe ascuns și care, după ce luau din el o lingură sau două, scoteau pe partea din dos panglici scârboase de doi-trei coți lungime și tot soiul de alți viermi care-i mâncaseră pân-atunci pe dinăuntru, storcându-i de puteri. Limbrici, limbrici, limbrici, rânjeau ei bârfind spița joasă din care venise-mpăratul, dar maica lui Kassa colindase munții și văile pe roua dimineților în căutarea gândacilor wareza, verzi, mari și grei, și-a ciupercilor negre numite mortăciuni, care, râșnite-mpreună și amestecate cu urină de capră, dădeau leacul fără greș pe care-l turna în ulcioare de lut și-l ducea apoi în piața din Gondar, pestriță și zgomotoasă, ca să-l vândă pe câțiva bănuți sau pentru o bucată de pâine. Serile, îi povestise cândva Kassa pe când stăteau amândoi pe vine, sub cerul roșu, fumând tabac din pipe lungi, sprijiniți de zidul mânăstirii de lângă Debre Tabor, zugrăvit cu chipuri de patriarhi, mama sa se-nfășura-n broboada sa largă și cădea frântă de oboseală. Dormea pe rogojina ei ca un lemn până-n zori, când o lua iar la drum în căutarea gândacilor și-a ciupercilor ce le aduceau hrana de toate zilele. Kassa lăcrima când își amintea de acea femeie al cărei nume n-aveai să-l știi niciodată, căci el îi spunea mereu doar mama, în

limba ge’ez, pe care încă n-o știai bine pe-atunci, căci dac-ai fi știut cum o chema poate-ai fi căutat-o și-ai fi răsplătit-o în numele prieteniei tale de pe vremuri cu fiul ei, iar tu îl alinai vorbindu-i de propria ta mamă, încă atât de vie-n inima ta, și care pentru tine nu era o femeie, ci o lume cu munții și văile ei, râurile și mările și ostroavele ei nenumărate, fiindcă maica ta venise din Arhipelag, trecuse prin Țarigrad și adăstase de foarte tânără în înzăpezita țară a Valahiei, la capătul celălalt al lumii. Aveai încă-n desaga ta, lângă feluritele pistoale și cuțite pe care nu voiseși să le ții în brâu, la vedere, și de pâinea și brânza uscată, plină de puncte negre de la căcărezele de capră, cu care te mulțumeai pe-atunci, un pachet de hârtii legate cu sfoară: epistoliile Sofianei către tine de-a lungul rătăcirilor tale prin lumea largă. „Iubitul meu cocon Theodoros“, începea fiecare dintre ele, mergea mai departe cu o mulțime de file goale și se termina cu „Dumnezeu să te aibă în sfânta lui pază și să te ocrotească de rele“, după care urma semnătura ei cu slove grecești. Lângă crucea de cleștar de pe piept și cadra mică, ovală, înfățișând o fată fecioară de-o întristată frumusețe în buzunarul din dreptul inimii al cămeșii de in, scrisorile de la Sofiana erau lucrul cel mai sfânt pe care-l aveai, și nu te-ai fi despărțit de ele cum nu te-ai fi despărțit de mâna ta dreaptă. Cu puțin înainte de moarte aruncaseși în foc și crucea, și cadra, și scrisorile, și priviseși îndelung fumul subțire ce se ridica din ele, cum se ridică din toate ale lumii la capătul lor sorocit.

Maica ta nu vânduse kosso și nu auzise niciodată de Etiopia, și chiar dac-ar fi auzit nu și-ar fi putut închipui că neam din neamul ei avea să aibă vreodată ceva de-a face cu ținutul acela sălbatic, necum ca rodul pântecului ei să ajungă Rege al Regilor peste acele pustietăți, căci ar fi fost ca și cum cineva i-ar fi spus că feciorul ei făcut din dragoste cu Gligorie și bun doar să pască gâștele pe malul bălții ar avea să se prefacă într-un târziu în Împăratul Roșu din povești și-ar pleca la luptă împotriva balaurului cu șapte capete. Pe când cerul se-ntuneca tot mai tare la Debre Tabor, devenind, din roșu ca purpura, albastru-siniliu și presărat de stele, și dinții fratelui tău de cruce, Kassa, străluceau în întuneric, vedeai atât de limpede, cu ochiul minții, chipul Sofianei, așa cum îl priveai când adăstai cu ea în serile de iarnă din Ghergani, când vântul urla prin obloanele ferecate și-n odaie se răsuceau frigul și un miros de pânză sfâșiată, și din icoanele din păreți vă

priveau îngeri militari, cu aripe înfoiate. La lumina lumânării din sfeșnic, obrazul ei era străveziu, cu trăsuri blânde și dulci de fată tânără, cu buze frumoase și nas drept de grecoaică. Ochii-i avea căprii ca ai tăi și sprâncenele îmbinate, ceea ce-n acea vreme, pe la-nceputul veacului, era un foarte lăudat adaos la nurii unei femei. Te ținea-n poală și-ți citea în sâmburele de lumină, și totu-mprejur era întunecat și vrăjit, și vântul urla teribil, zgâlțâind obloanele de lemn, iar tu te jucai cu vițele răsucite ale pletelor ei și te pierdeai în mireasma ei de oleandru. Maica ta avea poruncă de la domnul și stăpânul ei, Gligorie, soțul legiuit, să nu te-nvețe grecește nici cât să spui calimera, dar pe ascuns călcase strașnica poruncă, și tu o dăduseși de gol, căci prindeai repede limba aceea peltică și ciudată, și Sofiana cunoscuse, ca toate muierile vremii, palma lată a soțului, dar nu se lăsase de rele. Căci își iubea graiul ca pe sufletul ei, și mândria de-a fi din același neam cu Odiseu cel viclean și cu Omir cel înțelept i se revărsa pe chip de câte ori îi citea lui Theodoros al ei, ținându-l în poală, despre vitejia lui Achil și frumusețea neasemuită a Elenușei, cea mai mândră între femei.

Ce curios, ce sclipitor ți se părea totul la cei trei ani ai tăi! Vedeai în mintea ta tot ce-ți citea maica, alba cetate a Troadei, marea și corăbiile, de parcă ar fi venit din altă viață, în care tu însuți ai fi rătăcit pe mări și-ai fi luptat cu sabie de bronz în rândurile aheilor purtați în luptă de Menelau. Totu-ți era dinainte știut, așa cum deja știai folosința fiecărei oale din cuhnia de la Ghergani și-a fiecărei frigări și-a fiecărui fus, și-a perinilor din pat, și-a fântânii din ogradă. Gherganii erau atunci lumea ta întreagă, cu lucruri tari și lucruri moi, lucruri de fier și lucruri de lut și lucruri de scândură, lucruri galbene și roșii și verzi, cu chipuri de oameni, cu animale pline de glod și cu orătănii ce cotcodăceau și ciuguleau pretutindeni. Era acum prima iarnă de care-aveai să-ți aduci aminte, cu tot satul troienit de zăpadă, cu mijirea ochilor când ieșeai din odaie de atât alb, atât alb și atâta ger. Peste multe decenii, într-o țară fierbinte tot timpul anului, aveai să-ți aduci aminte de zăpezile valahe ca de o învolburare măreață a sufletului, ca de o vedenie dumnezeiască sau ca de un strigăt de biruință, *evoé*, pe un uriaș câmp de luptă. Zăpada cădea din ceruri necontenit, săptămâni în șir, ca-n Hiperboreea, unde nu puteai vedea în fața ochilor de desimea fulgilor de gâscă viscoliți prin văzduh, casele și bordeiele se acopereau pe încetul

până nu se mai zăreau, din biserici nu mai rămâneau afară decât crucile din vârf, pe când sub noul pământ alb și afânat sătenii săpau drumuri boltite de la o casă la alta, și se-adunau laolaltă în odaia cu cuptor, în jurul măsuțelor rotunde de lemn, și beau țuică din ulceluțe de lut și spărgeau nuci și depănau povești, și ascultau înfiorați glasul stihiilor din lumea albă de deasupra lor, ca și când ar fi fost morți și-ngropați și ar fi petrecut în satul lor de sub rădăcinile copacilor. Aveai să-ți aduci aminte de iarnă, în Etiopia, ce se topea-n soarele dogorâtor al Africii, ca de o lume străină, singura în care Crăciunul avea mireasmă de cozonaci cu nucă și mac, și de naramze și de vin fiert cu cuișoare, iar aerul mirosea a frig și-a pânză sfâșiată.

Maica ta nu-mplinise încă douăzeci de ani când îți citea în grecește din *Odiseea*, știind că nu vei pricepe prea mult, dar și că nu vei uita muzichia măreață a rândurilor ei. Când te simțea toropit de cădelnițarea lor, punea jos greaua terfeloagă, luată din odăile boierului, cu buna sa cunoștință, căci căminarul Tachi Ghica prețuia știința de carte a slujnicii sale, și-ncepea să-ți spună altfel de povești, de data asta adevărate, despre cum era când era ea însăși o copilă în ostrovul ei cu smochini și căsuțe de var din insula Tinos, dințișor de lapte al Arhipelagului. Maica ei, bunica ta, pe care n-aveai s-o cunoști niciodată, fiindcă murise jefuită, siluită și cu gâtul retezat de tâlhari pe când se-ntorcea acasă, în Larisa, unde era chelăreasă la mitropolitul bisericii celei mari, după ce-și încredințase fiica unei boieroaice rumânce de peste Dunăre, purtase numele de Aspasia și crescuse la Țarigrad, în mahalaua Fanarului, de unde nenumărați greci călătoreau spre Valahia și Moldova în suita stăpânitorilor ce erau puși de Poarta Otomană pe tronul acelor ținuturi, pentru că Poarta nu avea încredere în boierii locali, iar grecii erau măcar creștini ortodocși ca și supușii locului. Astfel că între grecii veniți din Fanar și boierii pământeni se ivise o dihonie de nestins, dar și o-mpletire de rubedenii și neamuri, căci unde banii grăiesc până și dihoniile trebuie să tacă. Aspasia fusese la vremea ei frumoasă, și chiar și după ce se măritase amorezii turci în șalvari de mătase nu-i dădeau pace, aducându-i sub balcon meterhaneaua cu tumbelechiuri și dairele, oftând și tânguindu-se, și jurându-se că-și iau viața dacă femeia nu răspunde la focul lor. Soțul furios mai aduna din vreme-n vreme câțiva meseriași și-i punea la pândă sub ferestrele nevestei, iar când un amorez le pica-n mâini era vai de mama

lui. Cel mai ușor scăpa cu o bătaie la tălpi cu toiagul de corn, care-l lăsa schilod săptămâni în șir, dacă nu pe vecie. Dar, dacă bărbatul era cuprins de un duh de gelozie, îi trăgea junelui păcătos șalvarii-n vine și-i vâra-ntre fese vârful foalelor de la potcovărie, cu care-i umfla mațele până plesneau în el, sau îl scopea cu foarfecele meșterilor de covoare.

Dar Aspasia nu răspundea mieunăturilor de cotoi în călduri ale turcilor spilcuiți, căci dorul vieții ei era altul: mântuirea în Domnul, pe care doar pelerinajul la cele mai vestite locuri de-nchinăciune i-o putea aduce. Duhul iubirii de Hristos pogorâse asupra sa când bărbatul ei își mutase negustoria pe insula Tinos, în Arhipelag, ostrov presărat de orășele albe ca o-ngrămădire de oscioare de pasăre, fiecare cu biserica sa veche și vestită. Aducând-o pașii la cea mai frumoasă dintre ele, Biserica Maicii Preacurate din preajma fântânii Kato Vrysi, juna femeie se lăsase-n genunchi în fața icoanei Născătoarei de Dumnezeu și se rugase să aibă un prunc, fiindcă era măritată de doi ani și pântecele-i rămăsese ferecat. Atunci i se păruse că Fecioara lăcrimează, și-i sorbise lacrima cu smerenie. Fusese vis sau aievea, Aspasia n-ar fi știut s-o spună, dar după nouă luni i se născuse o băiată, care se făcuse curând destul de mare ca Aspasia să-și înceapă, cu ea de mână, drumurile sfinte promise Maicii Domnului. An de an, când se împrimăvăra, își lua copila și o desagă cu merinde și porneau împreună, pe măgăruș și de multe ori pe jos, către mânăstirile sfinte de la Muntele Atos.

Sofiana nu avea să uite niciodată acele peregrinări de-a lungul Thesaliei, urcușurile și coborâșurile abrupte printre stânci, când maica ei o-mpingea dinapoi, ajutând-o să se agațe de câte-o rădăcină și sărutându-i călcâiul rănit în vreun spin ca să nu mai simtă durerea. Uneori, la capătul unui astfel de suiș pe poteci șerpuite și-nguste, li se arăta deodată-n față marea: turcoaz topit, neliniștit, vălurit, întins până la marginea rotundă a vederii, cu insule împădurite și insule de stâncă cenușie, cu ostroave locuite, cu câteva pâlcuri de case albe și mărunte prin golfuri, cu corăbii cu pânze lăsând în urmă brazde adânci în argintul sclipitor al apelor fără de margini. Atunci, Aspasia și Sofiana rămâneau acolo, pe colțul de stâncă, la zeci de stânjeni deasupra apelor, ținându-se de mână, cu zulufii fluturându-le la tâmple de briza neîncetată a mării, pântecul care le naște pe toate, privind cum peștii își scot capetele din valurile sclipitoare și cum caracatițele își lipesc brațele cu

ventuze de pântecele corăbiilor, voind să le răstoarne. Pe măsură ce se perindau ceasurile zilei, vedeau cum cerul și marea își înting culorile una-ntr-alta, răsfrângând azurul și trandafiriul până când apele căpătau culoarea vinului și amurgul înfășura ostroavele în ambră și melancolie. Apoi ieșeau stelele, desenând pe bolta nesfârșită constelații, aceleași pe care le zăriseră navigatorii și poeții de-acum trei mii de ani, și care se răsfrângeau și ele în ape, înflorindu-le. Sub mireasma amară a stelelor, grecoaica și fiica ei se culcau pe iarba neagră și adormeau în vuietul ritmic, necontenit, al valurilor, ce le pătrundeau și-n vise, căci, aidoma ție, visaseră și ele, de mici copile, bătălii navale și flote solemne, încărcate până la catarge cu toate odoarele lumii. Aveau marea în sângele lor elinesc, cum o aveai și tu, căci toți locuitorii Arhipelagului se simțeau mai bine pe punțile legănătoare ale barcazelor decât pe pământul nemișcat. În zori mâncau din brânza, ghiudemul uscat și măslinele din desagă, acolo, în fața mării, și-o porneau mai departe către Muntele Sfânt înțesat de mânăstiri, ca să se împărtășească de pacea pe care dangătul îndepărtat, aproape neauzit, al clopotelor o aducea către ele peste ape și păduri.

În odaia ei din Ghergani, pe când afară ningea cu o furie nemaipomenită, Sofiana avea să-ți povestească despre miile de călugări greci, rumâni, bulgari, ruși și sârbi din zecile de mânăstiri, din chiliile și din kalivele din Akti, care se munceau pe stânca goală zi și noapte, pedepsindu-se-n post și-n rugăciuni, bărboși și sălbatici și neștiutori de lume, puțind a hoit, căci nu se-mbăiau niciodată, dar unși cu mirul sfințeniei și-al poveștilor miraculoase. Căci mulți dintre ei nu putreziseră după moarte, mulți tămăduiau slăbănogii și pe cei cu boala pidepsiei prin punerea mâinilor, iar unii dintre ei fuseseră înălțați la cer pe o rază venind din nouri sub ochii martorilor încremeniți, și nu se mai arătaseră pe lume niciodată. Pentru că prin moașa noastră Eva venise păcatul în lume când, îndemnată de șarpe, îl ispitise pe Adam cu poama cunoașterii binelui și răului, partea femeiască nu era priimită pe Muntele Sfânt, fie muiere, fie parte femeiască din jivinele pământului, astfel că nici pisică, nici cățea, nici găină, nici rață, nici peștoaică plină de icre nu se pomeneau în tot muntele. Când le soseau pui aurii de găină în coșulețe de răchită, un călugăr priceput deosebea fără greș partea bărbătească de cea femeiască după semne pe care nimeni altul nu le

putea oblici, și oprea cocoșeii, dând înapoi găinușele cele păcătoase, ca să nu întineze sfânta mânăstire.

De aceea, Aspasia și Sofiana, cu broboade pe capete din cauza îngerilor, se mulțumeau să privească de departe zidurile albe ale mânăstirilor, pline de forfota călugărilor în vestminte negre, cu potcapuri de sub care ieșea părul împletit în coadă groasă și cu bărboaie până la brâu. Cruci uriașe le împovărau grumajii. Pașii-i purtaseră pe la mânăstirile Vatopedu, Zografu, Stavronichita, Xenofont, Esfigmenu și câte altele, tăiate-n stâncă, umbrite de arbori uriași și răsfrânte-n mare, umplând Elada cu dangătele clopotelor lor de bronz aurit. Cel mai mult le plăcea să asculte toaca, bătăile de ciocan pe blana de lemn spânzurată de două lanțuri în fața bisericii, pe care era încondeiat Satana cu coarne și coada îmbârligată. Călugărul îl bătea pe Satana din răsputeri, cu tot mai întețite lovituri, ca să-l alunge din sine și din lume. Toaca se auzea în după-amiezele aurii ca să cheme călugării la slujba de seară, și când începea să răsune la o mânăstire, îi răspundea alta dincolo de-un golfuleț, și-apoi alta dincolo de-un pisc dezgolit, semn că Diavolul era schingiuit, batjocorit și năpustit de-a lungul și de-a latul ținutului Akti, cel mai sfânt ținut al ortodoxiei.

După ce colindau o lună-ntreagă, văzând mereu alte și alte mânăstiri, mama și fata se-ntorceau la Tinos, în căsuța lor de var pe care frunzele de smochin puneau umbre albastre. Săptămâni întregi de-atunci înainte Sofiana aduna copiii roată-n jurul ei și le povestea despre Muntele Aghios și multele lui minuni, cum îngerii cu aripi de curcubeu zburau roată în jurul clopotnițelor albe și deasupra mării de peruzea, lăsându-se uneori pe pământ, cu tălpile goale, în fața câte unui călugăr ce păcătuise, făcând câțiva pași cu el de-a lungul potecii, ca un om cu prietenul său, ținându-l de mână și mustrându-l, și arătându-i calea cea dreaptă. După care se ridica-n zbor, mare și greoi ca un cormoran, pe când călugărul, cu barba zburlită de suflarea aripilor dumnezeiești, se prăbușea-n genunchi cu ochii în lacrimi. Le arăta copiilor și două degete mânjite cu auriu de când atinsese tipsia din jurul capului unuia dintre îngeri pe când, negricios la chip și în rochie albă, o binecuvântase, aplecându-se adânc asupra ei. Apoi o-nvelise-n aripile lui cu pene de safir și rubin și chihlimbar, cum se-nvelește gândacul de mătase-n coconul său ca să iasă din gogoașa lui un flutur de lapte, cu blăniță moale,

ce-ai tot mângâia-o cu degetul.

— Chiar ai văzut îngeri? o-ntrebai adesea pe maica ta, iar ea te mințea și pe tine, ca și pe copiii de altădată din insula Tinos, căci n-ai fi făcut ochii rotunzi de uimire dacă ți-ar fi spus adevărul, că doar albatroșii se roteau deasupra mânăstirilor și că îngerii din năzăririle ei erau doar cei zugrăviți pe pereții bisericilor, unde coborau printre oameni și vite ca-n vremurile de altădată, și că pe degetele ei era doar praful galben din miezul florilor.

— I-am văzut, Theodoros. Au fețe ca fulgerul și ochi de culoarea cerului, foarte depărtați către tâmple, și guri cu buze bine zugrăvite, ce nu se despart niciodată ca să grăiască, fiindcă grăiesc de-a dreptul în inima ta. Dacă-ți intră-n odaie, se fac flori de gheață pe geamuri, căci răspândesc în jur un vifor rece. Au câte patru aripi, iar cei mai zdraveni dintre ei, câte șase, bătute-n mărgăritare. Cu nările lor umflate, miros păcatul de la mari depărtări și vin în stoluri să sfârșească viața celui ce-a ucis, a preacurvit sau a luat numele Domnului în deșert. Unde e hoitul, acolo se adună vulturii. Pe acela îl taie cu sabia sau îl iau în brațele vârtoase, scrise cu slove sinilii, ovreiești, și zboară cu el deasupra stâncilor, și-i dau drumul din slava cerului, să se facă mici fărâme.

Atunci ți se făcea frică, și te strângeai și mai tare în brațele Sofianei, la lumina rotundă a lumânării, pe care se scurgeau lacrimi de ceară. Prin crăpăturile obloanelor veneau pale de vânt înghețat, de parcă un mare înger ar fi stat în dreptul păretelui din afară, cu tălpile goale în zăpadă și viscol și lumină albă, cercând să intre în casă, să-și usuce aripile ude la gura sobei. Era îngerul Iarnă ce troienise Gherganii la capătul Anului Domnului 1821, la trei ani de la nașterea ta. Și tot ținutul tremura la vederea măreției lui.

Gherganii erau pe-atunci, pentru tine, lumea, cu maica ta-n miezul ei și cu multe chipuri de oameni și dobitoace arătându-se pe dealuri și vâlcele, la ferestrele caselor și chiar și pe cer, făcându-ți cu mâna de-acolo, dintre nourii tiviți cu aur și sineală. Oamenii și femeile erau înalți ca niște turnuri, iar acești uriași te ridicau adesea în brațele lor ca să te-nvârtă prin aer și să-ți strângă obrajii-ntre degete, scuipându-te ca să nu te deoache, căci se-ntâmplase ca-n acea vreme să fii pruncul cel mai tânăr de pe moșie. Sofiana te lua adesea cu ea, încă din zori, când mergea la îndeletnicirea ei cea mai de căpătâi, îmbrăcarea boieroaicei Marița, și-atunci pătrundeai în lumea de

basm a conacului Ghiculeștilor și te minunai de covoarele de pe jos și de candelabrele din tavanul odăilor, ce ți se păreau mari ca bolta cerului, și de cadrele cu zugrăveli de pe păreți, și de canapelele largi pe care stăteau boieri bătrâni cu ișlice mari și rotunde pe capete, trăgând fum parfumat din narghilele. Și te minunai de rochiile nărămzii și viorii ale fămeilor ce mâncau dulcețuri de pe farfurioare de cleștar, de slugile cu brâu roșu ce aduceau cahvelele aburinde, de păzitorii cu multe și felurite hangere înfipte în brâiele late de piele. Vă opreați mereu în odaia cu ferestre înalte și subțiri, cu multe ochiuri de geam, acoperite cu draperii grele, unde, în fața marii oglinde ovale, destul de mare ca să se răsfrângă din tălpi până-n creștet în apele ei, stăpâna casei, boieroaica cea tânără, lepăda la picioare cămeșa cu care dormise și rămânea goală și mândră ca un crin, cu pielea albă ca laptele, cu mâinile-ntinse-n lături pentru ca Sofiana, învârtindu-se vioaie în jurul ei, să poată începe înveșmântarea ei de dimineață. Nu se rușina nici de tine, nici de mama ta, căci grecoaica era doar o slujnică, iar tu un prunc nevinovat, așa că-ți va rămâne multă vreme-n minte acel trup de o albeață cum nu mai văzuseși, cu țâțe îmbelșugate, buric întrolocat pe pântecele ieșit în afară și blană deasă, cârlionțată, acoperindu-i crăpătura dintre coapse.

Despletite și încă îngreunate de somn și de vise, coamele îi atârnau boieroaicei până la fese, negre ca abanosul. Pe când o îmbrăca în vestmintele ei de in cu broderii de fir sclipitor, Sofiana ciripea veselă pe grecește cu stăpâna ei, distrând-o cu bârfeli și istorisiri pe care le mai auzea și ea pe la slugi și de la soțul ei, Gligorie, care acum îl îmbrăca pe stăpânul moșiei, căminarul Tachi Ghica, în cealaltă odaie, de unde se auzea stins murmurul celor doi bărbați. Boieroaica amesteca rumâneasca și greceasca, suduind în gura mare pe limba ei când pieptenul de agat se-ncurca în părul prea des, apoi își lua seama, fiindcă-și aducea aminte de evghenia ei, căci, dac-ai fi stat s-o asculți, se-nrudea, ca fiică a marelui vornic Scarlat Câmpineanu, cu toate marile case boierești din Valahia și pe deasupra, printr-un îmbârligat lanț de rudenie, chiar și cu împărăteasa Maria Tereza, ceea ce era o scorneală atât de mare, că însuși tatăl ei, vornicul, îi zicea mereu să mai taie coada vulpii, că prea era lungă de trei poște. Dar dacă apucase așa, Marița nu se mai lepădase de visul ei deșert de slăvire:

împărăteasa de la Beci fusese strămătușa ei și basta, pas să spui altminteri. În fața Sofianei, în care avea deplină încredințare, se mai fălea și cu zestrea ei nemaivăzută, cu amorezii ei de dinainte de măritiș, cu câți o ceruseră, veniți din cele patru vânturi, până să-și împletească firul vieții cu Tachi. Acum stătea pe scaun, dreaptă în fața oglinzii, răbdând ca părul să-i fie-mpletit strâns în coadă, iar coada rotită-n jurul capului cu ace și agrafe, ceea ce-i dădea o-nfățișare trufașă ce nu i se potrivea, căci în ciuda lăudăroșeniei sale, Marița era o femeie bună la suflet și o stăpână ce rar își scotea papucul din picior ca să lovească obrazul unei slugi ce-i greșise. Sprâncenele, care nu erau îmbinate ca ale Sofianei, erau făcute astfel cu condeiul muiat în cerneală din gogoașă de ristic, obrajii erau dați cu suliman de luceau ca sideful, iar gura boieroaicei era văpsită roșie cam cât o cireașă, căci cu cât era mai mică gura, cu atât fața avea mai mult pe vino-ncoace.

În cele din urmă cămărășița, minunându-se de frumusețea ei, îi atârna și cerceii de aur, și brățările de morfil, și-i vâra-n degete multele ei inele de aur și argint, încrustate cu pietre scumpe. Oglinda era acum ca o cadră ce-i arăta chipul zugrăvit, la care Marița se uita lung pe sub genele încărcate de khol de Chios, și în fiecare dimineață se-namora de ea însăși mai tare decât fusese vreodată înamorată de bărbatul ei sau de vreun cicisbeu de altădată. Într-un colț al cadrei, zugravul de subțire vă arăta și pe voi, Sofiana și Theodoros, ea cu palma pe căpșorul tău cu păr scurt și-ncâlcit ca niște fire de smoală, iar tu, subțire și negricios, scoțând limba și schimonosindu-te în oglinda cea adâncă și luminoasă.

Câmpineanca cea bătrână, maica Mariței, o cunoscuse pe Aspasia încă din tinerețele ei, pe când umbla la Muntele Aghios, trecând mereu prin Larisa și trăgând la negustorul Anagnostakis, bărbatul aceleia, ce ținea camere de sus pentru călători. Mai târziu, când o căpătase de la Dumnezeu pe Marița, singura ei copilă, și când aceasta crescuse destul de mare ca să-i trebuiască o slujnică doar a ei, se gândise la fiica Aspasiei și, fiind muiere aprigă, ce nu stătea prea mult pe gânduri, se-ntâlnise cu cele două la Ruse, la raia. Aspasia căpătase o pungă cu bani, de care n-avusese parte, căci în doar câteva zile o prădaseră și-o uciseseră păgânii de tâlhari, iar Câmpineanca se-ntorsese la Ghergani cu Sofiana, codană de cincisprezece ani, de care rămăsese foarte mulțumită, căci fata, deși nu știa o boabă

rumânește, era dezghețată și curată în sufletul ei. Le-ntâlnise pe cele două codane la moșie, și de mai mulți ani era între ele bună pace și înțelegere. Cam pe-aceeași vreme Gligorie, un băietan de vreo șaptesprezece ani, fiu de dregător de ișlice în casa căminarului, fusese dat pe lângă boierul tânăr ca să-l îmbrace și să-l grijească zi de zi, servindu-l la masă și însoțindu-l hăitaș la vânătoare. De cum o zărise pe greaca cea măslinie, sprâncenele ei îmbinate îi păruseră un arc ce azvârlea săgeți către inima lui. Se pomeneau piept în piept de multe ori pe zi prin odăi goale, alergând unul pentru stăpân, altul pentru stăpână, treceau mai departe și se uitau în urmă, și-atunci se rușinau văzând că și celălalt se-ntorsese, se atingeau ca din greșeală și murmurau ceva de iertăciune, prea încet ca să se poată desluși vreun cuvânt, iar apoi, stând în genunchi în fața boierului, Gligorie, și-a boieroaicei, Sofiana, ca să le lege meșele și să le lustruiască încălțările, se zăpăceau și făceau toate lucrurile anapoda, primind mustrări mirate de la stăpâni. Trecuseră astfel o vară și-o toamnă, în care Gligorie călcase necontenit pe urmele grecoaicei, lăsând rușinea la o parte și cătând să-i vorbească pe colidoarele reci ale conacului, șoptindu-i vorbe fierbinți de câte ori se nimereau singuri în cămări cu geamuri pe care se lipeau frunzele de mușcată. Într-o dimineață o luase de mână și fata i-o scuturase din palma ei de parc-ar fi ars-o cu fierul roșu, zicându-i ceva răstit pe elinește, și-atunci băietanul nalt și spătos ca haiducii, cu fața rumenă ca un ou încondeiat, simți o-nvârtoșare din adânc, și mădularul i se făcu tare ca de piatră. O prinsese-n brațe, fie ce-o fi, și se luptară acolo-n odaie, și Gligorie simți ghearele ei de mâță sălbatică pe obraz și peste piept, înfipte până la sânge. N-o putuse birui în nici un chip, o lăsase și fugise de frica boierului, mai cu seamă că în trânta lor, înfierbântat de țâțișoarele fetei, pe care apucase să le simtă-n palme pe sub cămeșa subțire, flăcăul răsturnase un sfeșnic de alamă, ale cărui brațe se strâmbaseră în cădere. Dar fata nu țipase și nu-l pârâse la stăpână, ci parcă dinadins făcea să-și întretaie de-atunci tot mai des drumurile prin conac cu cele ale flăcăului, făcându-se că nu-l vede, și astfel trecu și iarna lui 1817 și sosi primăvara, și-atunci nu se mai putu. Uscați unul de dorul celuilalt, Sofiana și Gligorie se aprinseseră cu cel dintâi prilej ca iasca, făr-a mai ști de opreliști și de păcat.

Se-ntâmplase-n luna lui Florar, când Gherganii erau plini de lumină până

la buză și deasupra bălților caii-dracului zburau împreunați câte doi, și ploi cu soare făceau ca-n partea cealaltă a bolții, rămasă-ntunecată, să se ivească rotat curcubăul. Pe una din astfel de ploi, când stăpânii erau duși cu trăsura în vecini și slugile piroteau prin cămări, și liniștea, și pacea și mirosul dulceag de tămâie și narghilea învăleau tot conacul, grecoaica se furișase-n staulul vacilor, unde știa că Gligorie își avea, în podul cu fân, tabacul și cărțile pe care-i plăcea să le citească-n gura mare, și care nu erau vestitele scrieri ale lui Omir cel orb, nici alte scrieri de înțelepți și filozofi din dulapurile comisului, ci terfeloage cumpărate cu un ban din iarmaroc, povești și istorioare vesele și născoceli de necrezut despre minunile din lumea largă. Fata se strecură înăuntru, unde felii groase de lumină venind din crăpăturile dintre scânduri brăzdau întunericul, și simți boturile ude ale vacilor și răsuflarea lor caldă pe trup, și mireasma curată de bălegar. Sui încetișor scara spre podul plin de fân și-l zări pe Gligorie lungit în paie, pe-o parte, citind cu brațul sub cap, și-n spatele său, sclipind ca mătasea în dungile late de lumină, o roată uriașă de paing cu gângania mare și grea în mijloc. Lui Gligorie îi sări inima când văzu fata și simți-n nări mireasma ei uleioasă. Zâmbind, ea se lungi lângă el și-i mângâie cu două degete întoarse obrazul. „Îmi ești mult drag“, se peltici, îmbinând spusa rumânească și muzichia elină a cuvintelor, dar abia apucă să spună atât, că junele, care luni în șir își ușurase dorul zvârlindu-și sământa în așternut cu chipul și trupul ei în minte, și cu gurguiele țâțelor pe care și le-amintea de parcă-i fripseseră palmele, și care oftase după ea în toate amurgurile, se răsturnă peste ea, își strecură palmele mari sub fotă și dezveli lumii oarbe frumusețea ei de fecioară. Ea-l ținuse cu brațele după gât, lăsându-și trupul cercetat de degetele fierbinți, pântece, pulpe și buci, și crăpătura ei de dragoste din blănița pufoasă, pecetluită încă, dar care avea să se vădească o slabă apărare în fața bărbatului întărâtat. Sofiana era atât de dornică de-mpreunare, că abia dacă simțise sfâșierea pe care mădularul tare o făcuse în pântecele ei, iar apoi se bucurase nespus, cu genunchii dați în lături, de mișcările din șale ale bărbatului, căruia-i săruta gâtul și pieptul. Un ceas întreg se zvârcoliseră, oftând cu patimă și-mprăștiind paiele prin tot podul, până ce rămaseră așa, cu hainele adunate spre brâu și pântecele goale, și picioarele peste care treceau mărgicile rotunde ale paingilor cu picioroange, a căror

casă era fânul.

Fără să știe, fata rămăsese grea din acea întâie împreunare, făcută în taină și fără binecuvântarea cununiei, grea cu tine, Tudor Theodoros Tewodros, iar în nopțile acelei primăveri tinerii păcătuiseră bucuroși, iar și iar, tot mai pătimaș și mai îndesat și mai cu știință în ale plăcerii, la capătul treburilor lor de zi cu zi, adusul narghilelelor și cahvelei, îmbrăcarea și dezbrăcarea stăpânei și stăpânului, cusături la gherghef și uciderea fazanilor pe moșie. Schimbaseră locul unde se întâlneau, când în odaia ei, când într-a lui, de unde se furișau pe ușă afară nopțile la întâiul cântat al cocoșilor, înainte de revărsatul zorilor.

Cu prilejurile acestea aflaseră taine ce nu se cădea să fie știute și date-n vileag, căci nu erau decât slăbiciunile stăpânilor, ce altfel se-nfățișau lumii măreți, ca aceia născuți într-un neam de seamă, din care ieșiseră și domnitori. Gligorie întâlnise astfel, trecând pe lângă odaia boierului bătrân, ce se scârbise de lume și nu mai ieșea vreodată pe ușă, două țigăncușe, să tot fi avut doisprezece ani fiecare, mult treisprezece, ce se strecuraseră și ele din odaia boierului și-ncercau să se facă nevăzute când se crăpa de ziuă. Cămărașul rămăsese mirat de arătările astea, și vorbise apoi în doi peri despre ele cu Arghir vizitiul, apoi cu Ermolache de la cuhnii, iar ei râseseră de neștiința lui de june cu caș la gură. Toate țigăncile, află Gligorie, erau ale tuturor, și erau multe în curțile cămărașului, ca-n toate casele boierilor valahi, și mai erau încă multe prin șetre și prin sate. Tinere copile sau măritate, cu bărbat, ele nu puteau să crâcnească la chemarea boierilor, și rare erau nopțile, mai cu seamă de iarnă, în care ei să nu cheme una-două țigănci, chipurile ca să-i încălzească. Pe vremuri ăsta era un obicei al pământului, și boierii nu se ascundeau, înnoptau cu țigăncile cu buna știință a boieroaicelor lor. Fiindcă nu era rușine, țiganii robi fiind ca vitele de povară, vânduți și cumpărați de stăpâni și folosiți pe moșie după cum socoteau ei singuri. Se vorbea de câte-un boier mai scrântit care-și suia țiganii în copaci și-i punea să croncăne ca ciorile, după care-i săgeta cu arcul, de cădeau și-și rupeau oasele, și mulți rămâneau acolo morți de-a binelea. Dar vremile se-mblânziseră și, deși țiganii rămăseseră robi, și țigăncile încă erau chemate în așternuturi, fără putință de împotrivire, totuși boierii se sfiau de asta și căutau să-și ascundă năravul cel rău. Dar până și

boierul tânăr, îi murmurase la ureche Arghir, dormea câteodată pe sofaua nemțească din odaia lui de lucru, chipurile singur, spunându-i Mariței că are să-și bată capul cu niscai hârtii, și-atunci i se aducea în taină cea mai faină muiere din țigănie, cea pentru care Arghir și-ar fi dat zece vieți s-o poată călări o dată pe lună plină, pe Andrada potcovarului din Ghergani, din sat, de pe ulița țiganilor. Abia atunci Gligorie înțelesese de ce uneori, dimineața, boierul lui, Tachi Ghica, părea ostenit și puțea a fum și a pește. Îi povestea toate astea Sofianei, care nici ea nu se lăsa mai prejos, fiindcă între timp stăpâna-i destăinuise că de când se desprimăvărase, plecările lui Tachi din așternut îndesindu-se, îi căzuse cu tronc la inimă cafegiul, un voinic frumos pe nume Vasile, crescut în casă de mic copil, și pe care pân-atunci boieroaica nici nu-l băgase-n seamă. Crescuse însă, iar acum avea cu un an mai puțin de douăzeci, și privirile Mariței se bucurau de boiul lui mândru și bărbătesc. Îl chema adesea în odăile ei, pe care le numea ghinekeu, ca să-i îndrepte ciucurii de la fața de masă și franjurile de la covoare, să-i așeze pernele de pe divan și câte și mai câte mărunțișuri de care tânărul se mira, căci nu erau treaba lui. Atunci, întinsă pe divan, ea se făcea voluptuoasă în gândul ei, lăsa să i se străvadă un pic mai mult sânul prin bluza de borangic și-și dezvelea piciorușul până la genunchi, legănându-și papucul pe degete. Junele răspundea însă cu priviri curate, de slugă credincioasă, la ocheadele Mariței, ieșind din odaie cu o plecăciune și lăsând-o cu buzele umflate. Deznădăjduită, boieroaica se gândise, și-i destăinuise grecoaicei urzeala mârșavă, să facă precum nevasta lui Putifar cu Iosif, în Eghipt, adică să-i spună într-o zi că dacă n-o ia-n brațe o să țipe-n gura mare că fiara cu chip de om a vrut să o siluiască. Iar pe el ocna o să-l mănânce, dacă nu furcile de-a dreptul.

Sofiana se cutremurase însă de o asemenea ticăloșie și încercase s-o abată de la un păcat atât de mare și greu. Mai întâi o-ntrebase, pe când îi curăța limba scoasă mult din gură cu răzuitoarea de argint făcută anume pentru asta, de ce dumneaei boieroaica va să-și înșele soțul legiuit și s-o ia pe calea preacurviei, cu mare primejdie de-a fi descoperită, căci dacă afla Tachi o rădea-n creștet și-o dădea prin târg ca pe-o curvă ce se găsea? Nu era bărbatul ei destul de bun, de drept și de milostiv? Nu o iubea ca pe ochii din cap? Să se gândească bine cucoana Marița la ce voiește să facă. Marița nu

putea răspunde, căci lama boantă îi răzuia limba, îngroșată de albul ce se adunase pe ea, dar din ochi îi curseră lacrime negricioase de la chinorozul din gene: „Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc“, ar fi vrut ea să răspundă cu cuvintele șfichiuitoare ale Sfântului Apostol Pavel, adesea auzite în biserica de lângă moșie.

În așternutul lor de taină, Gligorie și Sofiana chicoteau la poveștile astea și la câte altele pe care le tot auzeau prin locurile unde se adunau slugile, fără să bănuie însă că în curând ei înșiși aveau să se facă de poveste.

4 Fiindcă grecei nu-i mai veni sorocul femeilor și viața i se făcu deodată foarte amară, căci nu putea ascunde multă vreme, de stăpâni și de toată curtea, semnele dezmățului în care se înnămolise. Cât mai era vreme, se cădea ceva făcut, dar, fiind tânără și neispitită în astfel de treburi, dădea din colț în colț, neștiind la cine să caute ajutor. Auzise de babe care dădeau fetelor ce greșiseră să-nghită gândaci de frasin și fierturi vrăjitorești, și s-ar fi-ncredințat și lor în deznădejdea ei, dacă n-ar fi auzit de nenorociri ce se petrecuseră. Fusese la biserică și căzuse-n genunchi, cu ochii-n lacrimi, în fața icoanei Maicii Preacurate ce, purtând pruncul în brațe, se numea Hodeghitria pe limba Sofianei, mărturisindu-și păcatul și cerșind îndurare, dar gheara care-i strângea inima nu se slobozise. Niciodată Fecioara n-avea s-o ierte pentru fapta ei necugetată. Făptașul tovarăș cu ea, Gligorie, un copil și el, nu-i era de ajutor, și peste vară nu se mai întâlniră în odăile de taină. Patima lui oricum se domolise cam repede, după ce se-nfruptase din toate bucuriile trupești pe care grecoaica i le dăruise din plin.

Nu-i mai rămânea decât să ceară îndurarea și ocrotirea stăpânei, și-ntr-o dimineață, când pruncul avea deja vreo trei luni și greața din stomah îi devenise nesuferită, Sofiana i se aruncă Mariței la picioare, mărturisindu-și printre hohote de plâns păcatul. Aceasta, rămânând rece ca gheața, căci n-avea înțelegere decât pentru slăbiciunile ei înseși, o mustrase strașnic pe slujnică, amenințând-o c-o dă în vileag și-o alungă de la moșie, doar ca s-o vadă, cu răutate, zvârcolindu-se și mai tare, sărutându-i și mai desperată papucii din picioare. O-ntrebase cu cine-a făcut copilul, iar cămărășița nu-i ascunsese nimic. Apoi o lăsase acolo, trântită pe covor ca o omidă mare și fără viață, și mersese la Tachi ca să țină sfat în această măruntă, dar nu neînsemnată treabă, căci Gherganii erau un ținut creștinesc în care curvia între slugi nu era cu nici un chip îngăduită. Hotărâră să-i cunune în mare grabă pe cei doi nepricopsiți, fiindcă se mai vedeau câteodată și prunci născuți la șapte luni, și nimenea n-avea să știe că rodul pântecului Sofianei fusese plămădit înainte de sfânta taină a cununiei.

Așa că încă-n duminica următoare cei doi își puseseră, vrând, nevrând, pirostriile, și popa le cântase *Isaia dănțuiește,* și de-atunci încolo

împărțiseră aceeași odaie și trăiseră-n înțelegere, așteptând venirea întâiului lor născut, care avea să fie și ultimul, căci maica ta n-avea să se mai întremeze vreodată cu totul după nașterea atât de grea din iarna următoare. Iarna fusese cumplită acolo, între dealuri, zilele erau întunecoase ca noaptea, zăpada pe drumurile șterse le venea cailor pân-la piept, și curând nu se mai putuse ieși din curtea conacului. Sofiana, când îi veni sorocul, te făcuse la zece ceasuri din zi, fără felcer și fără moașă, doar cu niște femei mai bătrâne de la moșie, și nu lipsise mult s-o ucizi cu venirea ta sfârtecătoare pe lume. Îți tăiaseră buricul în urletul cumplit al vântului în obloane și prin hornul sobei, ce-ți acoperise primele orăcăieli. Îngerul Iarnă răsculase cerul împotriva pământului și-nfășurase tot cuprinsul în aripele lui de zăpadă.

„Miercurea, făurar 4, la anul 1818“, scrisese chiar în acea seară căminarul Tachi Ghica pe ultima filă a străvechiului Molitfelnic al familiei, acolo unde se însemna fiecare naștere și moarte de la curțile Ghiculeștilor, „a venit pe lume pruncul lui Gligorie Ișlicarul și-al Sofianei, slujitorii noștri, al cărui nume este “ Mai târziu, aceeași mână adăugase în locul lăsat alb, cu cerneală ruginie, „Tudor“, căci maica și taicul tău, gândind că ești darul lui Dumnezeu către ei, îți dăduseră la botez acest nume binecuvântat, care pe grecește se spunea Theodoros, și toată pruncia ta avea să fie astfel: Gligorie avea să te strige Tudorică, iar mamă-ta Todoraki, și fiecare avea să-ți grăiască, pe față sau pe ascuns, pe limba lui, încât la trei ani aveai să grăiești cele două limbi ca apa. La botez trecuseră spre biserică printr-o lungă deschidere boltită, săpată în troienele înalte de patru stânjeni, iar în biserica înghețată popa trebuise să spargă crusta din cristelniță cu toporul. La fiecare respirare, cei de față scoteau uriașe flori de abur pe guri în frigul crunt al bisericii pline de icoane acoperite de brumă. Fuseseși cufundat de trei ori în vasul larg, cu apă și zăpadă amestecate, în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, și te scoseseră afară vânăt ca ficatul. Te-nfășaseră apoi bine în pânză și-n blană de miel și fugiseră prin lunga bortă spre conac, unde te așezaseră la adăpost și căldură, în trosnetul buștenilor din sobă, în pat, pe perine, lângă țâța mamei. Frigul acelei zile aveai să-l porți în oase până la capăt, chiar și-n soarele arzător al Chefaloniei, chiar și sub palmierii din Lebanon, chiar și la Ierusalim, sfântul oraș, și mai cu

seamă în Etiopia ta de la celălalt capăt al pământului, unde toate le vedeai prin aerul tremurat de arșiță și prin praful cărămiziu al Africii. Nici n-ai fi putut îndura cuptorul acelor ținuturi dacă oasele tale nu și-ar fi adus aminte de gerul din cristelniță, ce-ți înghețase inima, și nu s-ar fi acoperit atunci ca de un puf de zăpadă.

În seara de după nașterea ta, în cămara sa de lucru cu mobile de mahon și sofa cu labe de leu, plină de perine de mătase, și candelabru de sticle măiestrit colorate, Tachi avea de gând s-o primească pe țigancă, așa cum o făcea de vreo două ori pe săptămână în ultima vreme, nărav pentru care se disprețuia și de multe ori își dădea cu pumnii în cap, dar de care nu se mai putea dezbăra, căci prinsese gustul unor urâciuni pe care Andrada i le făcea, iar Marița nu, căci nici nu bănuia că se poate așa ceva, iar dacă Tachi i-ar fi cerut, ar fi borât pe podele și-ar fi fugit la maică-sa, Câmpineanca, cu zestre cu tot, de parcă l-ar fi văzut pe Satana. Dar apucase să răsfoiască, la spatele acelui Molitfelnic de piele ferecată în argint înnegrit, cu topaze tulburi la încheieturi, ceaslov vechi ca lumea, câteva file care-i deșteptaseră melancolia. Se pomeni cufundat în însemnări scrise de mâini ce de mult erau uscate prin coșciuge putrede, răboj al familiei cuprinzând tot ce se petrecuse mai deosebit în peste trei veacuri de viețuire a Ghiculeștilor în Valahia, nașteri și morți și arderi și cutremure și molime și răzmerițe și minuni ce se-ntâmplaseră, ca atunci când o vacă fătase doi viței lipiți în cefe sau când căzuse icoana Proorocului Ieremia, de pe al patrulea rând al catapetesmei bisericii din Ghergani, peste o babă ce se-ndeletnicea cu ghicitul, încât colțul icoanei i se-nfundase-n țeastă, și aceea murise pe loc pentru păcatele ei. Prima-nsemnare era de la văleat 7068 de la Facerea lumii, când un Matei Ghica, neam de arbănaș, se așezase în satul Gherganilor și-și făcuse acolo niște case de lemn care arseseră curând, și pe temeliile lor înălțase apoi altele de zid, ce trecuseră și ele prin multe schimbări și focuri și adăugări de acareturi până ce conacul să fie ridicat în toată frumusețea lui. Din neamul lui ce curând se-mpământenise, iar acum se socoteau rumâni neaoși, se ridicaseră boieri pământeni dintre cei mai însemnați, care în cele din urmă dăduseră și domnitori, în Valahia și-n Moldova. Chipurile lui Gheorghe, Grigorie și Matei Ghica se puteau vedea încă în bisericile ctitorite de ei, zugrăviți cum erau, bărboși și în vestminte

orientale, și cuci domnești pe creștete, cu doamnele și pruncii lor, ținând în mâini câte-o biserică mică, de parc-ar fi fost uriași ce-ar fi smuls-o din temelii ca s-o arate, mândri, Dumnezeului din ceruri, ce stă pe heruvimi. Evghenia neamului său îl făcu pe Tachi să lăcrămeze, căci familiile Dudeștilor, Văcăreștilor, Filipeștilor și Câmpinenilor, stâlpii Valahiei, erau strâns unite prin căsătorii și nășii fără număr cu neamul Ghica, alcătuind cea mai mare parte din Protipendadă, spuma spumei boierimii valahe. Găsi în Molitfelnic, ale cărui topaze lucioase și netede le tot pipăia cu buricele degetelor, și însemnarea nașterii sale, scrisă cu cinstita mână a părintelui său, Scarlat, și se-ntunecă de trecerea atât de iute a anilor. *„Eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni…*“ murmură, căci nu se mai despărțise de odele lui Horatius de când le pritocise pe băncile colegiului vienez al tinereților lui, unde-i tulburase pe dascăli și pe ceilalți studenți cu anteriele de șofran, ilicele și șalvarii săi, cu imineii săi cu vârf întors, dar mai ales cu barba, încă de pe-atunci, de pravoslavnic, și cealmaua ca un balon de pâslă pe creștetul ras. Turc? Harap? Chirghiz? Nemții din cetatea împărătească de pe Dunăre nu mai văzuseră asemenea arătare. Întors, tobă de carte, în ținutul sălbatic al patriei sale, Dimitrie Scarlat Ghica, Tachi pentru toți cei din preajma sa, își înjghebase cea mai mare bibliotecă din Țara Valahă și petrecea în cabinetul său mobilat evropenește ore de încântare cu bucoavnele lui Erasm și Machiavel și Sofocles în brațe. Le citea și răscitea iernile, în urletul de afară al lupilor, care-ți ridica părul măciucă în creștet. Așa trebuie să fi îndurat și Ovid cel din vechime, surghiunit la țărmul Mării celei Mari, cu care Valahia se-nvecina și acum, crivățul scitic și sălbăticia năravurilor celor între care fusese azvârlit ca să piară acolo de ger și inimă rea. Înfășurat în toga sa ce nu reușea să-l încălzească, bătrânul poet ieșea adesea la țărmul mării, iernile, când valurile ce se izbeau de stânci se făceau de zece ori cât statura sa și-ntindeau spre el miile de brațe ale deznădejdii.

„*…nec pietas moram…*“, mișcă el din buze mai departe, ca unul dintre atât de puținii care știau latinește în acea parte a lumii, că-i puteai număra pe degetele unei mâini, și mai și rămânea un deget fără filozof. Greacă știa însă toată boierimea, căci turcii mulgeau țara de grâu, lână, miere, sare și roate de cașcaval, flăcăi și fete pentru plăcerile lor spurcate, dar nu se-atingeau de sfintele biserici și trimiteau de la Țarigrad voievozi creștini,

greci de neam, care urcau apoi cu mare pompă, călare pe cai persienești, cu căbănița în spinări, către orașul de scaun, Bucureștii. Rar printre domni se mai strecura și un boier neaoș mai înstărit, căci stăpânirile erau scoase la mezat de viziri: care dădea mai mult căpăta domnia. Dar în acea vreme încă stăpânea în Valahia Caragea-Vodă, cel cu ciuma cumplită petrecută cu cinci ani în urmă, iar Ghiculeștii erau mazili pe la moșii.

Curând, pendulul bătuse miezul nopții, iar boierul se trezi din vis și melancolie, fiindcă simți în nări, adus de suflul de vânt de sub ușă, știuta mireasmă de șatră și se grăbi să dea drumul înăuntru țigăncii nurlii, cu rândurile ei de fuste crețe și salba ei de icusari și coadele ei împletite cu borangic roșu, care-i zâmbi cu dinți tari și frumoși, îngălbeniți de la pipă. Nu dură mult până ce se găsi cu ea pe sofaua largă, împreunați ca-n stampele japoneze din care căminarul ținea câteva sub cheie ca să-și bucure din vreme-n vreme privirile cu ele: îmbrăcați cu totul, lăsând vederii doar rușinea țigăncii, păroasă și cu buze cleioase, încrețite ca piciorul melcului, în care era împlântat mădularul urât, negricios și vânos al căminarului. Când juca gioale cu slugile de leatul lui în pridvor, pe vremea juneții sale, Tachi auzise de la ei un caraghiozlâc prostesc, dar pe care nu și-l mai putuse scoate din minte. De ce oamenii mici de stat au mădularul lung, iar cei lungi îl au mic și zbârcit? Și, la muieri, de ce alea mici și-ndesate au borta adâncă, iar cele deșirate, una mititică? Asta-i întrebase un fecior, făcându-le cu ochiul, și tot el dăduse răspuns, în râsetele celorlalți. Se zicea că Dumnezeu, după ce-a făcut neamul omenesc, a săpat o groapă și s-a vârât în ea. Apoi a chemat mai întâi șirul bărbaților să treacă peste groapă, în pielea goală, și pe fiecare, când pășea pe deasupra, îl trăgea de sulă. La cei mărunți apuca bine și le-o întindea pân-la genunchi. La cei nalți nu ajungea, și viermușul le rămânea de tot râsul. Când a fost să treacă muierile, tot goale, Dumnezeu a luat un cuțit ca să le facă născătoarea, de care-nainte fuseseră lipsite. La cele mici, cuțitul a intrat adânc, pe când pe cele nalte doar le-a crestat nițeluș între pulpe. Mărunt de stat și tare de vârtute, lui Tachi basna asta i se potrivise, și Andrada, cât era ea de nărăvită la mădulare lungi, nu putea să-i aducă nici boierului vreo vină. La ușă păzea gealatul de taină al lui Tachi, tătarul Ghiuner, cel care mai târziu avea să-ți spună, pe când străbăteați în sanie întinderea pustie de zăpadă ca să ajungeți la Vicleimul din Sălcuța,

povestea lui Arcoș Pașa, care-n sminteala sa pornise la război cu Gerul. Iar tu, tremurând de vedenia cumplită a acelei bătălii din albul nesfârșit al zăpezilor, aveai să-l înspăimânți apoi, la rândul tău, cât era el de tătar ce văzuse multe, cu istoria tinerilor cu capetele retezate și schimbate-ntre ele, din cartea cu Skinderiu Împărat, pe care maica ta ți-o citea atunci ca să te-nțelepțească, dar care te înfricoșase de moarte.

Nu-ți aduceai aminte – dar noi ne-amintim totul și pentru tine, Theodoros, clipă de clipă din viața ta și a lumii, căci noi, aflându-ne atât de sus deasupra albastrei voastre bolți, putem vedea poveștile încă de pe vremea când toate au fost una singură, fir împletit din toate firele, sclipind din toate sclipelile, poleit cu toate poleielile, având moliciunea inului și asprimea lânii și mireasma cânepii și străvezeala borangicului și colorile arniciului, dinainte ca ele să se fi întins pe toate ițele războiului de țesut, și-apoi le putem urma pe fiecare, despletindu-se și-mpletindu-se în urzeala zilelor și nopților, a laptelui și-a sângelui, a soarelui și-a lunii și-a stelelor, acolo unde se-ntrețes viețile regilor și călugărilor și plugarilor, ale tâmplarilor și ceaprazarilor și sfintelor și curvelor și cerșetorilor, a celor ce se muncesc în iad și-a celor ce strălucesc ca soarele în Împărăția Cerurilor, alcătuind un singur covor pestriț și binecuvântat, în care viața ta e doar un izvod între miile de izvoade, lucind ca pietrele scumpe, ale Creațiunii – nu-ți aminteai nimic din anul ce-avea să urmeze, dar în cel următor, pe la jumătatea lui, ai aflat mai târziu, ai rostit primul cuvânt, ivit pe neașteptate din gunguririle de prunc, și care n-a fost nici mama, nici tata, nici papa, așa cum își încep vorbitul copilașii de rând. Sugeai la mamă-ta de-o vreme, când ea, socotind că te-ai săturat, ți-a scos sfârcul din gură și și-a tras cămeșa peste sânul cu vine albăstrui, iar tu, nemulțumit și-ncruntat, cu buzele încă ude de lapte, ai tras de cămeșă-n jos, dezvălind iar țâța și strigând „vleau!“ și nu te-ai lăsat până ce nu te-ai văzut iarăși cu sfârcul în gură. Aflând ce-a rostit prima oară băiatul său, Gligorie a făcut mare zarvă, spunând tuturor care voiau sau nu voiau să-l asculte că soarta fără-ndoială proorocise ceva prin gura nevinovată a pruncului, și de-atunci se uitase cu alți ochi la tine. Dar Sofiana se-nspăimântase, căci singura voie îngăduită-n cer și pe pământ era voia Celui de Sus, iar păcatul cel mai neiertat era cel al trufiei.

Asta fusese prin Cireșar, iar peste vară grăiseși tot mai mult și te scoseseră pe-afară, pe la soare, și te purtaseră cu căruța printre dealurile înverzite, sub cerurile albastre pe care norii călătoreau înmiresmați, ca să vezi lumea cât e de mare și de frumoasă. Prima ta amintire te înfățișa în căruță, cu Sofiana ținându-te-n brațe pe capră, lângă Gligorie ce mâna caii, și crupele uriașe ale celor două iepe rotate mișcându-se-n alergare, cu născătoarele lor negre ca smoala și cozile care din când în când te șfichiuiau peste obraz, făcându-te să râzi în hohote. Se bălegau câteodată din mers, și ție balega lor galben-verde, cu bulbuci netezi și rotunzi, ți se părea la fel de frumoasă ca și ele, și florile câmpului ce-și trimiteau umbrele colorate pe cer le veneau cailor până la piepturi, așa cum iarna le veneau nămeții, în țara ta de naștere în care casele anului aveau pereți despărțitori asemenea miejilor de nucă: primăvara, vara, toamna și iarna, neasemenea la culori și minunate în felurimea lor. Cunoșteai toate lucrurile bine, la fel de limpede cum le și vedeai, gângăniile din iarbă și fazanii ce țâșneau deodată, cafenii, în zbor greoi, de la un copac la altul, și satele îndepărtate, cu casele lor de lut cu acoperișe de paie, și turlele rotunde ale bisericilor, și fântânile cu cumpeni ce scârțâiau în pustietate. Așa era Valahia, ce ți-a rămas scumpă până-n ultima clipă-n care sufletul tău apostat a putut să mai simțească ceva pe pământ.

N-ai să știi nicicând ce povești îi spusese maica sa, vânzătoarea de kosso, fratelui tău de cruce, Kassa, cu care stăteai adesea ghemuit, fumând pipă, cu spatele sprijinit de zidul mânăstirii de lângă Debra Tabor, deasupra căruia sicomorii foșneau în amurg, poate că basme cu babuini înțelepți și lei proști ca noaptea, sau poate cu idoli pestriți și morți puși la masă de rudele lor și îmbiați cu bunătăți, sau istorii sfinte despre Iisus Hristos stând nevăzut lângă cruce și râzând cu poftă, fiindcă pe cruce nu era bătut el, ci Simon din Cirena, iar oamenii, loviți cu orbire, nu-i putuseră deosebi, sau poate că, ostenită seară de seară de căutarea leacurilor pentru limbrici, ea, care fusese fiică din neam regesc, nu-i spusese nici o poveste, și Kassa nu știa ce sunt poveștile, pentru că povestea sa-n lume avea să fie scurtă și jalnică. Dar Sofiana nu te lăsa, în întunecatele seri de la Ghergani, să pui geană pe geană fără un basm, când pe grecește, despre Ercul cel fioros, ce ucidea doi șerpi în pruncie, și Teseu cel ce biruia, intrând în văgăuna lui, omul cu cap de

taur, și Medeea, care-și tăia-n bucăți copiii și le azvârlea ciozvârtele-n mare, când, mai cu seamă, pe rumânește, fiindcă între bucoavnele de la iarmaroc ale lui Gligorie, pe care curând aveai să le știi ca pe apă, era și una de basme rumânești, adunate din țărani bătrâni ca lumea, ce-și ridicau sprâncenele albe cu toiagul dacă voiau să se uite la tine. A fost întâia ta carte și cea de căpătâi, căci arareori mai apoi ți-a uimit, tulburat și-nvolburat mai mult inema vreo altă istorie, și când, mulți ani mai târziu, aveai să-i trimeți scrisori Sofianei despre isprăvile tale din Arhipelag și din întreg Levantul, multe înflorituri și basne aveai să le pui între rânduri după izvodul poveștilor rumânești pe care ea ți le citise-n pruncie.

„A fost odată un împărat“, începeau mai toate poveștile, și împărații purtau nume de culori, căci se afla un Împărat Roșu, unul Galben, mai era și Negru-mpărat și Verde-mpărat, și Alb Împărat, și toți aveau plete cărunte și bărbi colilie și erau buni și-nțelepți. Erau înveșmântați în straie scumpe, cusute cu mărgăritare, și aveau pe capuri coroane de aur. Iar pentru neamurile lor ei erau dumnezei, aidoma Celui ce făcuse cerul și pământul, pe care maica ta ți-l arăta mereu în zugrăveala bisericii din sat, unde fuseseși botezat, căci Doamne-Doamne la care te-nchinai în genunchi, lângă pat, în fiecare seară, alături de Sofiana, era zugrăvit aidoma în turla bisericii: plete albe ca zăpada, vestmânt roșu ca sângele sub care se vedea cămeșa verde ca măslina crudă. Și o carte mare deschisă-nainte, cum o deschidea și mamă-ta când îți citea despre împăratul care n-avea copii și despre împărăteasa lui care-nghițea un bob de piper și îndată rămânea grea. Iar fătul cel năzdrăvan plângea-n pântece, și împăratul îi făgăduia toată blaga lumii, numai să tacă, dar el plângea și mai tare, și nu tăcea până ce tatăl său nu i-o făgăduia pe Ileana Simziana, din cosiță ruja-i cântă, nouă împărați ascultă. Iar după ce mamă-sa-mpărăteasa îl făcea, pruncul creștea într-o zi cât alții într-un an, și în câteva zile ajungea mândrețe de voinic. Atunci îi cerea tatălui său ce-i făgăduise, iar acela dădea din colț în colț și nu știa ce să-i răspundă. Fiindcă Ileana Simziana, din cosiță ruja-i cântă, nouă împărați ascultă, nu se afla pe această lume. O răpise un câine de zmeu și-o dusese cu el la curțile lui, în neumblatele coclauri de pe tărâmul celălalt.

Voinicul pleca atunci de-acasă pe calul părintelui său, hrănit cu jar și

având nouă inimi în piept, înveșmântat cu hainele tatălui său de când fusese ginere și purtând și sabia împăratului bătrân, curățită de el de rugină. În desagă avea drept merinde o pogace frământată cu lapte din țâțele împărătesei. Cobora cu o funie pe tărâmul celălalt, de unde nimeni nu se mai întorsese viu. Umbla prin ținuturi sălbatice, unde munți de sticlă se-nălțau deasupra lumii, cu neputință de urcat, adormea în văi pline de maci, trezit de calul credincios înainte să-i rămâie acolo oasele, scăpa de la moarte albine și păsărele care-i dăruiau solzi și pene din aripile lor, iar apoi îi erau de mare folos. Ajungea la babe ce-aveau căsuțe de lemn înconjurate de pari, și-n fiecare par era înfiptă câte-o tigvă de om, și doar un par n-avea tigvă și striga „Cap! Cap! Cap!“. Întâlnea șarpele, care dintre toate jigăniile era cel mai înțelept, și-i scăpa fata șarpelui de la moarte. Voind să-l răsplătească, balaurul îl îmbia cu toate bogățiile lumii, dar voinicul, sfătuit de fata șarpelui, cerea numai mărgica de după măseaua acestuia, iar viermele era nevoit să i-o dea. Mărgica aceea îndeplinea orice dorință. Îl întâlnea pe Statu-Palmă-Barbă-Cot călare pe jumătate de iepure șchiop înșelat și-nfrânat, și-i prindea barba în crăpătura unui trunchi de stejar. Dar năpârstocul fugea cu stejar cu tot, lăsând o brazdă în urmă. Junele ajungea la casa lui Ciută-Nevăzută și se puneau acolo pe încercat puterile, cine mănâncă și bea mai mult. Pe când Ciută-Nevăzută mânca o vacă, voinicul mânca zece, și-i arunca oasele-n cap vrăjitorului. Pe când acesta bea o bute de vin, voinicul bea zece, și-i arunca lui Ciută-Nevăzută doagele-n cap.

În cele din urmă, flăcăul ajungea la curțile zmeului și intra-n vorbă cu Ileana Simziana, din cosiță ruja-i cântă, nouă împărați ascultă, care-i spunea cum să-l ucidă pe câinele de zmeu care-o furase de la părinți, căci era fiica Împăratului Roșu. Abia apuca să spună acestea, că iată că sosea și zmeul, cu-o falcă-n ceriu și una-n pământ. Se luptau zi de vară până-n seară și flăcăul izbutea să-l răpună pe zmeu, vârându-l în pământ până la gât și retezându-i capul. Mergea apoi cu Ileana Simziana, din cosiță ruja-i cântă, nouă împărați ascultă, la pasărea pe nume Ghionoaia, care-i suia-n zbor pe lumea albă dacă flăcăul îi arunca-n cioc câte-o oaie de câte ori pasărea întorcea capul. Când erau să ajungă, voinicul n-a mai avut oi și și-a tăiat o bucată de carne din pulpă, iar pasărea Ghionoaia a înghițit-o cu poftă. Poposiți pe lumea albă, pasărea a scuipat bucata și i-a pus-o la loc, și îndată

s-a și lipit. Iar cei doi au mers la curțile Împăratului Roșu, care de bucurie că-și vede fata se dă jos de pe scaunul de domnie și-l pune în locul lui pe flăcău, și-i pune și mantia sa pe umeri, și topuzul în mână, și coroana lui de aur pe cap, urmând ca acela să domnească alături de Ileana Simziana, din cosiță ruja-i cântă, nouă împărați ascultă. Și trăiau apoi mulți ani fericiți, și dacă n-or fi murit, mai trăiesc încă.

Șezând în poala mamei, în odaia ei din conacul de la Ghergani, lipit de țâțele ei dulci și având înainte cartea cea mare cu file pline de semne ciudate, negre ca furnicile, treceai și tu, pe urmele voinicului din poveste, puntea către acea altă lume, cum ai fi coborât pe funie către un alt tărâm, fericit și fermecat că, la capătul lungilor preumblări și fapte de vitejie, te așteaptă răsplata răsplăților, împărăția. Tu, nepotul ișlicarului și fiul slujnicei, ai fi vrut să ajungi cândva singurul împărat a cărui culoare nu se afla-n basme, Albastru-mpărat cel cu nume atât de sfânt, că moșii și strămoșii tăi nu cutezaseră să-l rostească, poate pentru că el locuia în cu totul altă lume și era cu neputință măcar să-I vezi fața, și era un gând cumplit, păcat de moarte și neiertat, dacă n-ai fi fost doar un prunc, să vrei să fii aidoma Lui. Dar ce prunc, crescând în pântecele mamei sale, socotește că se va opri vreodată din creșterea sa? Unii se opreau totuși repede, când erau cât o furnică în mațele mamei, și-aveau să fie furnici pe lume, alții se opreau când erau cât broaștele, făcându-se broaște, alții, din nerăbdare, se nășteau iepuri, iar alții ieșeau din pântece pui de om. Dar dacă mama răbda îndeajuns și pruncul nu se grăbea să vadă lumina, ci adăsta în cuptor până era bine copt și înmiresmat cu o mireasmă plăcută nărilor Domnului, putea veni pe lume un fiu cu nimb de aur în jurul capului, înconjurat de mărgăritare topite, și cu aripe mari de lebădoi. Căci împărații acestei lumi își împărțeau tărâmul știut, unde se războiau și se-ncuscreau unii cu alții, dar Împăratul Albastru stăpânea peste ei și peste întreaga Sferă. Se numea astfel pentru că vestmântul Lui era cerul, iar pământul întreg, cu munți, ape și păduri, cu mări și ostroave, era așternut sub picioarele Sale. Din vreme-n vreme, ceilalți împărați se aruncau la pământ în fața Sa și-și rostogoleau coroanele de aur către tronul Său dintre heruvimi. Toate le văzuseși, și le vedeai mai în fiecare zi, intrând cu maica ta în biserică și uitându-te uimit la pereții ei zugrăviți în mii de colori.

Biserica din sat era aidoma altor sute și mii de biserici valahe, strâmtă și scundă, cu turla de peste ea turtită, cu ferești înguste ca firele de ață, ca să poți trage cu flinta, la o adică, prin ele, tu stând la adăpost de plumbul vrăjmașilor. O cruce de fier, înflorată și ruginită, albită de găinațul ciorilor ca și întreaga turlă, atrăgea privirile în vârf. Văruită alb pe din afară, biserica se deschidea ca o floare văpsită-n icoane sfinte înăuntru, unde nici o unghie de pārete nu era fără zugrăveli. Învățaseși să-ți faci cruce, cu trei degete împreunate, mai întâi în frunte, în numele Tatălui, apoi la buric, al Fiului, pe umărul drept, al Sfântului Duh, și pe cel stâng, Amin, dar adesea, pe când popa cânta și dascălul îi ținea isonul, și cei vreo duzină de bărbați și femei ce încăpeau în biserică, ei descoperiți, ele înfășurate-n broboade de nu li se vedea un zuluf măcar, stăteau în genunchi cu ochii-nchiși, cufundați cu totul într-o zeamă de aur, uitai și de cruce, și de slujbă, și de-nfățișarea fioroasă a popii, de care ți-era grozav de frică, și-ți rătăceai privirile pe păreți, de jur-împrejur, și sus, în turlă. N-aveai pe unde să fugi, erai încolțit și-nghesuit de un popor de sfinți, un zid de sfinți, apostoli, prooroci și mucenici, cu fețele măslinii și bărbi cuvioase, unul lângă celălalt, cu tipsiile de aur din jurul capetelor strivite una-n alta ca boabele de struguri. Deasupra lor erau zugrăvite stele pe ceriuri de sineală. Peste capetele celor îngenuncheați acoperea zarea Hristos Pantocrator, cu Maica Sa, Fecioara Preacurată, dinainte, pe bolta altarului, iar în față, pe catapeteasma de lemn de măslin, sucit și poleit cu aur, ce acoperea altarul de privirile creștinilor, se aflau patru rânduri de icoane. În dreptul ușilor se înfățișau întâmplări sfinte pe care încă nu le cunoșteai, dar pe care-aveai să le deslușești încetul cu încetul: nașterea Mântuitorului, punerea Sa pe cruce, înălțarea Sa din mormânt, alături de femei sfinte, măgăruși și copaci zugrăviți cu măiestrie, totul scăldat în umbră și aur, și mireasma de sfințenie a tămâii. Această oaste de chipuri încremenite era pentru tine a doua lume, după cea a poveștilor, în care sufletul tău se-nrădăcinase, la fel de neștiute amândouă și năzdrăvane, la fel de adevărate ca și a treia, în care trupul tău se afla, bucurându-se de soare și ploaie și zăpadă, cea a Gherganilor nașterii tale. Și, pe lângă ele, și-nainte de ele, și cea din care ele izvorau în felul lor tainic și felurit, se afla în sufletul tău a patra lume, cea în care te cufundai noapte de noapte, lumea viselor tale, la-nceput limpezi ca apa de izvor, apoi, de-a

lungul vieții, tulburate ca de un șuvoi gros de lacrămi și sânge. Căci în adâncul inimii tale erau peșteri întortocheate, cu jigănii de vânt și jigănii de foc și chipuri ce treceau unu-ntr-altul, și doar acolo înțelegeai că Albastru-mpărat avea chipul taicului tău, Gligorie, și-al popii ce cânta în biserică și-al Pantocratorului zugrăvit pe turla acesteia, și-al tuturor tronurilor și stăpânirilor și îngerilor cumpliți care-i cercetau pe muritori încă de la moșul Adam și moașa Eva. De toți ți-era frică în vis, la fel ca de fiarele pădurilor, de lupii ce iarna coborau până la conac și de urșii ce mai sfâșiau câte-un țăran găsit la mure, ți-era frică și-ai fi vrut să fii ca ei și mai presus de ei, ca să scapi odată de mireasma veștedă a fricii tale. Toți copiii din sat se temeau de popă, de omul bărbos, în rochie neagră până la pământ, căci dacă greșeau cu ceva, părinții le spuneau „taie popa limba“, și atunci simțeau durerea vie a limbii trase afară cu cleștele și retezate de cuțit, și se smereau cutremurați. Mai presus trebuia, dacă te numeai un bun creștin, să ai frică de Dumnezeu, fiindcă erai, cu totul și fără scăpare, în mâinile Lui puternice, de războinic neînfrânt. Dar cum ar fi putut dragostea și frica să stea vreodată-mpreună?

Mai târziu, când ai să ajungi o cruce de voinic la numele căruia tremura Arhipelagul și vei răsturna ostroavele în căutarea literelor ascunse ce alcătuiau cuvântul SAVAOTH, că nu doar ca să retezi gâtlejuri cu jungherul veniseși pe lume, aveai să-ți aduci adesea aminte de unul dintre odoarele bisericii din Ghergani, așezat la loc de cinste în fața puținelor strane, căci era dar domnesc, primit de Scarlat Ghica, tatăl lui Tachi, de la însuși Ipsilanti-Vodă, și se spunea că e făcător de minuni. Copilul care erai se minunase de acea ladă de argint închipuind o bisericuță, al cărei capac cu turle pe el se putea deschide, căci era prins în balamale. Argintul era măiastru săpat cu icoane de sfinți militari și cu fiorituri bogate, și era luminos ca oglinda. „E chivotul sfânt“, îi șoptise Sofiana, îngenuncheată lângă el, și cuvântul acela i se încrustă pentru totdeauna în suflet. Atinsese atunci cu degetele, cum avea să-l atingă mereu de-atunci încolo, argintul curat, moale și curgător, și-și dorise mai mult ca orice pe lume să arunce o privire în chivot, să afle ce se găsea în adâncul lui. Dar niciodată lada de argint nu fusese deschisă pentru enoriașii din sat, fiindcă preotul știa prea bine ce pățiseră locuitorii din Bet-Șemeș pentru că se uitaseră cândva în

Chivotul Legământului: Domnul îi lovise cumplit pentru păcatul lor, și pieriseră cincizeci de mii șaptezeci de oameni în acea zi. Și mai știa cum preotul Uza, din neamul leviților, fusese sfârtecat într-o clipă pe când sprijinea chivotul ca să nu cadă de pe car, lângă aria lui Nacon, pe când era adus la Ierusalim de împăratul David. Iar filistenii ce duseseră chivotul în cetățile lor fuseseră și ei loviți cu bube la șezut și cu moarte, căci în chivot era pus Numele Domnului, și de aceea avea puteri fără de margini. Și chiar dacă în biserica din Ghergani, sat neînsemnat rătăcit între dealurile Valahiei, nu se afla nicidecum adevăratul Chivot al Legământului, a cărui urmă, spunea popa Elpidifor, se pierduse încă din vremurile lui Nebucadnețar, ci un biet relicvariu având înăuntru două-trei oase mucegăite ale vreunui mucenic de cin foarte umil, nu era bine să te joci nici cu moaștele omului sfânt.

Avea să treacă mai bine de un deceniu până când într-o noapte de vară, urmărit și în somn de licărirea de argint-viu a chivotului, îl luaseși pe tătar și, având el iarba fiarelor, rupseserăți lacătul de pe poarta bisericii ca pe o prescură. La lumina făcliei, chipurile sfinților din păreți erau și mai cumplite. Sub ochii lor înfricoșați, bisericuța de argint licărea fermecată. Încuietoarea ei se frânsese și ea la atingerea ierbii cenușii, cu puteri tainice, și Ghiuner ridicase capacul cu turlele bisericii înălțate pe placa lui în formă de cruce. Priviră în chivot, și deodată îi trecură sudori înghețate, căci acolo, înăuntru, se văzură pe ei înșiși, mărunți de-un deget, uitându-se-n chivotul mititel, de argint curat, ce se afla și-n acea biserică măruntă, aidoma celei mari. În aceeași clipă, tavanul bisericii adevărate, în care se aflau, se ridică și el, cu turle cu tot, deasupra capetelor lor ca să ivească fețele lor urieșești uitându-se înăuntru, la lumina unei făclii ce părea să aprindă lumea întreagă. Fugiseră înspăimântați de acea vedenie, lăsând biserica deschisă și de izbeliște.

Stelele umpleau cu oștirea lor cerul.

5

„La cererea și dorința insistentă a unei largi majorități a cetățenilor acestor State Unite, eu, Joshua Norton, fost locuitor din Algoa Bay, Capul Bunei Speranțe, și de nouă ani și zece luni trăitor în San Francisco, California, declar și mă proclam pe mine însumi Împărat al acestor State Unite; și în virtutea autorității învestite în mine ordon prin aceasta reprezentanților diferitelor State ale Uniunii să se reunească în Sala de Concerte a acestui oraș, în viitorul 1 februarie, pentru ca atunci și acolo să facă asemenea schimbări în legile existente ale Uniunii, încât să amelioreze relele sub care geme țara, și prin asta să aducă încredere, atât în țară, cât și în străinătate, în stabilitatea și integritatea noastră.“

Micii vânzători de ziare din orașul de la Pacific au avut o zi glorioasă pe 17 septembrie 1859, când *San Francisco Daily Evening*, în urma unei oarecare dezbateri în redacție (fiindcă pompoasa proclamație era fără urmă de-ndoială opera unui nebun, iar ziarul avea o reputație de apărat) a hotărât să publice totuși lăbărțata scrisoare primită cu o zi înainte, ba chiar a trimis de urgență, la adresa expeditorului, un fotograf care să-l imortalizeze pe noul împărat, astfel că, sub titlul „PROCLAMATION“, de pe prima pagină, putea fi văzut un bărbat cam de patruzeci de ani, cu mustăți și țăcălie, cu păru-n dezordine ca Edgar Allan Poe și mai toți bărbații vremii, purtând o pălărie cu un bogat buchet de pene în față, deasupra borului, învestmântat în uniformă cu epoleți, cu o mare sabie încovoiată la șold, pe care-o ținea cu mâna dreaptă de mâner, iar cu stânga de teacă, părând gata s-o scoată ca să străpungă un dușman nevăzut. Pantalonii-i erau flenduroși și pantofii scâlciați, dar cu toate acestea nu se putea nega că Împăratul Norton I avea o ținută destul de marțială, cum privea fioros către o mare vază cu trandafiri, fiindcă, desigur, fotograful întinsese-n spatele lui decorul în fața căruia îi pozau de obicei proaspeții căsătoriți. În redacție ieșise până la urmă învingătoare ideea, susținută de ziariștii tineri și cinici, că decât să mori de foame cu știri politice și comerciale care nu distrează pe nimeni era mai potrivit să dai publicului numerele de circ și vodevil după care tânjește, și pe care, până la urmă, le și merită. Așa că numeroșii clienți ai cafenelelor de

pe Dolores Street fuseseră asaltați de puștii care strigau în gura mare știrea zilei, și ediția fusese un mare succes, un record de vânzări ce nu fusese atins din anii Marelui Cutremur încoace. Trecătorii se opreau cu ziarul deschis larg în față, sprijiniți de stâlpii iluminatului public, profilați negri, cu lujeri grațioși, pe cerul trandafiriu, ca să poată râde-n voie de nebuniile autoproclamatului împărat. La sfârșitul serii, copilașii cu șepci proletare, răgușiți de-atâta strigat, avură destui bani ca să-și cumpere licorice și lemn-dulce, iar în zilele următoare San Francisco deveni un oraș încă și mai vesel decât îl știa întreaga Americă. Se râdea în marile magazine universale, se râdea în bănci, se râdea în târgurile de vechituri și chiar în biserici. Râdeau albii și negrii deopotrivă. Peste noapte, micul negustor falit din cartierul evreiesc deveni erou al orașului care-și căuta figurile emblematice, fiindcă un excentric ca Norton era cum nu se poate mai potrivit să facă valuri în toate ziarele Uniunii. Da, se râdea în Frisco pe seama lui Norton, dar într-un fel pe care doar în America îl puteai întâlni, țara unde ucigașii condamnați la moarte primeau scrisori de dragoste și aveau cluburi de admiratori, iar despre târfele notorii și despre luptătorii de stradă se compuneau cântece admirative. Oricine ajungea faimos, sau „*infamous*“, n-avea nici o importanță, era acolo adulat ca un erou, așa încât de Norton se râdea cu simpatie și cu un fel de mândrie locală, căci până la urmă ce alt oraș din America se putea lăuda că are un împărat?

Toamna era dulce și briza oceanului se făcea simțită până-n East Bay, unde tramcarele transportau în sus și-n jos domni și doamne ce se bucurau încă de lumina verii indiene. Mulți dintre călători se-ndreptaseră, în săptămânile următoare, în care noi și noi decrete ale lui Norton I fuseseră publicate în ziarul de seară, către 16th Street, unde negustorii evrei își aveau tarabele pline de vechituri: porțelanuri, lingurițe de argint înnegrite, vechi râșnițe cu dinții știrbi, cărți cu foile încrețite, Colt-uri cu mâner de fildeș, binocluri de operă cu pielea jupuită, pendule cu cele două limbi căzute, arătând veșnic ora șase și jumătate. Strada era acum mai aglomerată decât ieșirea de la circ când se termina spectacolul, oamenii se călcau în picioare, afacerile anticarilor prosperau ca niciodată, căci toată acea mulțime aștepta zi de zi spectacolul ieșirii, din casa albăstruie cu trepte de mozaic la parterul căreia se vindea tabac, a Împăratului, mereu trufaș, mereu în ținută de

paradă, cu eșarfă în culorile drapelului american și sabie zăngănindu-i la brâu. Lumea se dădea-ntr-o parte, îi făcea loc să treacă, grămăjoarele de magneziu de pe tăvițele fotografilor explodau aruncând umbre de capete cu pălării și coafuri pe fațadele colorate, și Împăratul Statelor Unite, salutând binevoitor în dreapta și-n stânga, intra în băcănie ca să-și cumpere de-ale gurii, căci trăia singur, fără împărăteasă și prinți moștenitori, la etajul al treilea al unei pensiuni pentru bătrâni scăpătați, în două camere mobilate cu toată parcimonia. Se-ntorcea acasă cu plasa plină de șuncă, ouă și sticle de vin, la fel de țanțoș și de hotărât, în aplauzele și fluierăturile gloatei. Uneori, când se simțea poate mai inspirat, sau când zărea vreun edil local în mulțime, Împăratul se oprea, se sprijinea de balustrada scării și rostea, cu accentul din Johannesburg de care nu putuse scăpa niciodată, cuvinte solemne prin care, uneori, cerea dizolvarea Congresului republican și recunoașterea autorității sale, iar alteori propunea lucrări edilitare de cea mai mare importanță: noi linii de tramcar, poduri care să unească, peste apele golfului, San Francisco și Oakland, o nouă clădire a Poștei și multe alte îmbunătățiri pe care le socotea de cuviință. Cu ocazia discursurilor sale, cei aflați mai aproape de el vedeau în ochii lui ceea ce nu se vedea în fotografii: nebunia pură a certitudinii. Norton nu se socotea, în delirul lui, împărat: *era* împărat, era, pur și simplu, în cele cinci minute cât îl priveai, Împăratul de netăgăduit al Statelor Unite ale Americii, așa cum nu te-ai fi-ndoit că președinte era James Buchanan Jr. Când ușa roșie de la intrare se-nchidea în urma lui, mulțimea era-ndemnată de polițiști să se disperseze, dar mai rămânea totuși o vreme pe stradă ca să cumpere monezi cu efigia Împăratului, bătute de urgență și comercializate de negustorii întreprinzători, ca și bancnote cu chipul său în ovalul central și statuete reprezentându-l. Fulgerător, în acea toamnă blândă, Joshua Abraham Norton, negustor de orez scăpătat, devenise unul dintre simbolurile orașului de la Pacific.

Cum se întâmplă de obicei, jurnaliștii îi scotociseră trecutul și-i construiseră o poveste care, devenind legendă, a fost apoi greu de verificat. Cert este că se născuse în Anglia, la Deptford, pe 4 februarie 1818, din părinți evrei pioși, John și Sarah. Când avea doi ani, își însoțise părinții în Africa de Sud, unde copilărise într-un orășel din Transvaal locuit pe trei

sferturi de africani Ndebele. Cum va fi fost copilăria și adolescența sa printre localnici nu se știe, dar începând de prin 1835 tânărul de șaptesprezece ani dispăruse pe mări, ca mulți alții din acele vremuri de aventură, și părinții săi nu mai primiseră de la el nici o știre timp de ani îndelungați. Priveliștea navelor cu pânzele umflate era încă foarte comună în porturi și pe-ntinsul mărilor, clippere și goelete grațioase, dar și nave comerciale cu pântece capabile să poarte sute de butoaie cu ulei și zeci de tone de cereale între continentele lumii. Dar concurența vapoarelor cu aburi, urâte ca niște gândaci de smoală în țara fluturilor, în schimb eficiente, căci nu mai depindeau de vânturile capricioase și de iuțeala curenților marini, devenea pe zi ce trece mai puternică, trimițând gingașele vase cu pânze ce mai rămăseseră în Companiile Chinei și Indiilor, ale Majestății Sale Regina Victoria, la cutia cu vechituri a istoriei. Căci veacul al XIX-lea era unul al progresului mecanic nemărginit, împletit hidos cu brutalitatea și silniciile războaielor coloniale.

Din spusele marinarilor ce umpleau cârciumile, impregnându-se de bourbon și urcând cu târfele în camerele de la etaj, Joshua Norton ar fi fost întâlnit în porturi îndepărtate și pe nave navigând sub pavilioane stranii, în mai toate oceanele lumii. Asemenea lui Ahasverus, jidovul rătăcitor, pedepsit să rătăcească până la Judecata de Apoi pentru că i-a refuzat Mântuitorului bătut pe cruce un pahar cu apă, și lui Van der Decken, căpitanul vasului *Olandezul zburător*, corabie veșnic rătăcitoare pe mări pentru că nici o radă n-o primea, căci toate porturile în care intra piereau în flăcări în aceeași noapte, Norton părea să nu fi avut odihnă, ani în șir, în căutarea a ceva despre care marinarii nu puteau decât să-și dea cu presupusul, ceva sacru și înspăimântător, care nu era de pe lumea asta. O vreme ar fi fost bucătar pe *Biblia din Mainz*, legendara navă pe care călugării de mare, caracatițe înveșmântate în rase călugărești, cu glugi peste ochii strălucitori, o capturaseră ca s-o ducă într-un loc sinistru, pe o mare albă, sub constelații nemaivăzute de vreun ochi omenesc. Ar fi fost salvat din furtună, când naviga pe *Queen Adelaide*, de însuși Sfântul Nicolae, protectorul navelor și-al matrozilor, ce se arăta ca un bătrân gigantic ce ieșea din mare pân-la brâu, mai înalt decât farurile de pe țărmuri, și ridica în propriile mâini corabia ce stătea gata să se sfărâme, cu marinarii strigând

deznădăjduiți, scoțând-o din întunecime și ducând-o spre ape liniștite ca uleiul. Ar fi făcut negoț cu corăbioare închise cu meșteșug în sticle de rom în Levant. Ar fi tras la galere în Moluce și-ar fi făcut piraterie în mările Chinei de Sud, în flota faimoasei Ching Shih, cea care, în culmea puterii ei, ajunsese regina a optzeci de mii de pirați. Ar fi ajuns în cele din urmă la Ultima Thule, insula de gheață dincolo de care toate oceanele se vărsau către interiorul Pământului într-o înșurubare în Maelström de o măreție copleșitoare. Întrebat despre toate acestea, împăratul Statelor Unite ale Americii păstrase mereu o tăcere nobilă pe care, asemenea tăcerii lui Buddha, locuitorii din Frisco o interpretau fiecare cum îl tăia capul.

Un singur lucru era cert, că în ziua de 12 noiembrie 1849 se ivise din cețurile golfului un vapor ce adăuga un fum gros negurii ce se lăsa în valuri grele peste port și oraș. Vaporul aducea o mare încărcătură de vinuri din Europa, dar și o mulțime de imigranți, rufoși, înfrigurați și epuizați de răul de mare, adunați din porturile în care mai poposise vasul de-a lungul marii călătorii. Mulți erau evrei din Bavaria și din Posen, care vorbeau doar idiș, atrași de marea goană după aur, și care-au fondat curând Congregația Sherith Israel. De pe puntea navei coborâse și un bărbat în preajma căruia persista un puternic miros de cuișoare, pe numele său Abraham Joshua Norton. După documentele poliției, viitorul împărat venea din Valparaiso, era supus britanic și avea treizeci și unu de ani. Se declara negustor en-gros de cereale, ceea ce și făcuse apoi vreme de câțiva ani, punându-și la bătaie considerabila avere cu care venise din neant și speculând discret la bursă. Nu i se cunoșteau nici familie, nici cerc de prieteni, de fapt era ca și când n-ar fi fost. Patroana bordelului Three Angels era una dintre puținele ființe în stare să spună ceva despre viața lui în acei zece ani de anonimat: Joshua Norton se strecura în fiecare vineri seara în stabiliment, vizitând mereu aceeași prostituată și dispărând apoi la fel de precaut cum venise. Era un client de bază, onorabil, despre care patroana, mai ales după proclamarea sa ca împărat, avea cele mai flatante păreri. În rest, nici măcar evreimea din oraș, care nu-și lăsa de obicei semenii nebăgați în seamă, nu-l asimilase în rândurile ei: Norton nu era practicant, nu-l văzuse nimeni la sinagogă și nu se știa să țină nici Iom Kipur-ul, nici Roș Hașana, nici Pesah-ul, nici Sucot-ul, nici Șavuot-ul, nici măcar sabatele Domnului. Făcea afaceri mai degrabă

cu creștinii, de fapt părea să nu fie deloc preocupat de iudaitatea sa, ci doar de afaceri, registre și socoteli, cu care-și bătea capul toată ziua.

— Se poate, Joshua, se poate?, îi spusese încă de la-nceputul șederii sale în Frisco rabinul trimis de comunitate să-l ia în grija sa. Oare strămoșii tăi n-au trecut și ei marea despicată-n două de toiagul lui Moise? Oare n-au umblat sub nor prin pustie și nu s-au hrănit cu mană? N-au clădit templul sfânt la Ierusalim sub îndrumarea lui Bețaleel, cel învățat de Domnul să cioplească pietre și să facă tot felul de lucrări grele? N-au fost împrăștiați apoi între toate neamurile pământului pentru că și-au înțepenit grumajii și au făcut ce e rău în ochii Domnului, jertfind la Baali și la Astartee și aducând jertfe pe înălțimi? Din pricina strămoșilor noștri cu inimile împietrite te afli aici și nu în țara sfântă, unde curge lapte și miere, făgăduită lui Avraam, lui Isac și lui Iacob! Iar tu ce faci, Joshua? Îți împietrești inima mai departe, închizi ochii ca să nu vezi și-ți pui palmele peste urechi ca să nu auzi? Ai șase luni de când ești aici și nu te-a văzut nimeni la sinagogă! Nu porți kippah și nu dăruiești văduvelor și orfanilor! Ce evreu ești tu, Joshua Abraham? Pe ce te încrezi? Că-ți va fi găsit numele în Cartea Sfântă? Dar Dumnezeu poate face evrei și din pietre. Îți amintești îngerul cu instrumentul de nimicire în mâini, plutind între cer și pământ lângă aria lui Aravna iebusitul și întorcându-și fața spre Ierusalim, ca să-l distrugă? Câți au pierit atunci între zidurile sale, Joshua? Vrei ca nimicitorul să se arate și peste binecuvântatul nostru oraș ca să ne pedepsească cu ciumă și bube la șezut pentru îndărătnicia ta? La Sabatul următor să te văd cu kippah pe creștet, pocăit, la poarta sinagogii, că altfel o să fie rău și de sufletul, și de afacerile tale!

Dar nici în șase luni, nici în șase ani Joshua Abraham nu-și arătase dorința de-a intra-n Congregație, și nici zelul pentru sărbătorile evreiești. Avusese doar, se spunea, câteva întâlniri de taină cu unii dintre bătrânii israeliți, care nu împărtășiseră apoi nimănui motivul vizitării lor de către viitorul împărat la ceas de seară.

Urmase catastrofa pentru negustorul din East Bay, adusă de ghinion sau pusă la cale de Adunare, fapt este că o afacere care-avea toate șansele să fie strălucită îi provocase lui Norton ruina deplină, din care nu se mai ridicase decât ca să devină împăratul cel mai sărac din istoria lumii. La trei ani după

sosirea sa la San Francisco, Norton crezu că soarta îi surâde. *The Glyde*, una dintre cele mai mari nave cu pânze ale vremii, se întorcea din Peru încărcată cu nouăzeci de tone de orez. Pentru că în China era foamete și Imperiul Celest interzisese exporturile de orez, valoarea acestuia în San Francisco atinsese scandaloasa cifră de treizeci și șase de cenți pe livră. În acel decembrie sumbru, Norton cumpără întreaga încărcătură a vasului la doisprezece cenți pe livră și așteptă sosirea lui *The Glyde* ca pe sfântul Graal ce l-ar fi transformat peste noapte într-unul dintre cei mai înstăriți cetățeni ai orașului. Se visase nopți în șir în superbe conace cu vedere spre golf, înconjurat de o bogăție de Halima. Hotărâse înfrigurat ce fabrici să cumpere și la ce funcții să candideze ca edil al orașului de la Pacific. Visele i se năruiseră dintr-o lovitură când, după o săptămână, intraseră-n port nu doar *The Glyde*, ci încă patru nave sosind tot din Peru, încărcate cu orez până la catarge, încât chiar de a doua zi prețul acestei mărfi se prăbuși până la trei cenți pe livră, ruinându-l pe nenorocosul negustor.

Nimeni nu-l mai văzuse apoi pe Norton, retras cu totul în pensiunea modestă unde-și dusese zilele timp de șase ani, până la resurecția sa neașteptată, când din crisalida locuinței sale ieșise, scuturându-și aripile mototolite și ude, marele fluture imperial, pictat în roșu, alb și albastru. Curând, el își desfăcuse aripile de mit și legendă peste golf, umbrind Frisco, Oakland și Berkeley și împingându-și umbra până la Red Wood, marea pădure de sequoia din preajmă. Însoțit de Bummer și Lazarus, faimoșii câini vagabonzi ai orașului, și ținând deasupra capului, pe ploaie și pe soare, o umbrelă multicoloră, Împăratul Statelor Unite își petrecea zilele inspectând drumurile și podurile orașului, verificând starea depozitelor și clădirilor și imaginând proiecte mărețe, care în cele din urmă s-au realizat, fiindcă poeții, îndrăgostiții și nebunii, aflăm de la marele elisabetan, au puterea să schimbe visul în halucinația mult mai bizară pe care-o numim realitate. „*Considerând toate acestea*“, decretase el într-una din reveriile ce-aveau să schimbe fața orașului, *„ordonăm locuitorilor din San Francisco și Oakland să strângă fonduri pentru un pod suspendat de la Oakland Point, prin Goat Island; de asemenea, pentru un tunel; și să delibereze care e cel mai bun proiect. Iar dacă zișii cetățeni vor neglija decretul nostru, suntem hotărâți să ne arătăm deplin autoritatea. Vom ordona arestarea prin forța armelor a*

Consiliului Părinților Fondatori dacă persistă în neglijarea ordinelor noastre. Scris cu mâna noastră regală și sub sigiliul nostru“.

La câțiva ani după autoproclamarea sa, într-o campanie de curățire a străzilor de „elementele antisociale“ și fără ocupație, poliția orașului îl arestase pe Norton și-ncepuse demersurile internării sale într-un spital pentru bolnavii mintal. Sarcina îi revenise ofițerului special Armand Barbier, care îl ridicase pe împărat de la locuința sa făcând un oarecare exces de zel. Îi confiscase sabia și uniforma, scoțându-l în stradă ca pe-un simplu civil, spre indignarea vecinătății. Revolta care urmase a fost una dintre cele mai mari mișcări spontane de insubordonare civică pe care le-a cunoscut orașul de la Pacific în toată istoria sa. Întreaga urbe se ridicase împotriva poliției ca un singur om, posturile fuseseră devastate, oamenii legii fugăriți pe străzi, circulația tramcarelor blocată, portul închis. În fața Primăriei, mii de cetățeni strigaseră ore-n șir „Eliberați-ne Împăratul! Libertate pentru Împăratul Norton I!“. În cele din urmă, primarul orașului, Henry F. Teschemacher, un om din Boston, ordonase eliberarea cetățeanului Joshua Abraham Norton, pe motiv că încadrarea sa în categoria celor fără ocupație fusese o eroare, de vreme ce numitul Norton avea ocupația de împărat. Ca să nu mai fie posibilă o astfel de confuzie, respectiva ocupație i-a fost înscrisă în actul de identitate. În plus, primarul a emis o circulară către posturile de poliție prin care oamenii legii erau obligați să-l salute pe împărat de câte ori se aflau în prezența lui. Abia scos din arestul poliției, cu sabia și uniforma împachetată sub braț și asaltat de reporteri și de mulțime, Norton a declarat că îl iartă cu mărinimie pe Barbier pentru crima de lezmajestate împotriva persoanei sale și a decorat poliția cu cea mai înaltă și mai râvnită medalie imperială, pe care șeful acesteia avea s-o poarte pe piept ani în șir. După acel incident, împăratul a devenit sacrosanct și nimeni n-a mai îndrăznit să-i conteste nici titlul, nici drepturile.

Această desfășurare fericită a evenimentelor l-a încurajat să înceapă o intensă corespondență diplomatică. S-au păstrat sute de epistole cu sigiliu imperial adresate Reginei Victoria, pe care-o cerea în căsătorie ca să strângă relațiile între cele două imperii, de asemenea Împăratului Pedro II al Braziliei, Împăratului insulelor Hawaii, Kamehameha V și multor altor capete încoronate, care din păcate au preferat să nu răspundă, ca și ingrata

regină, demersurilor confratelui lor american. Diplomația împăratului Statelor Unite n-a înregistrat, de fapt, decât un singur succes, dar unul major. În august 1861, pe când Norton I inspecta piața de legume din cartier (avea în mâini, în acel moment, un șirag lung de hot chilli peppers pe care-l mirosea cu grijă ca nu cumva să fie mucegăit), un curier i-a adus o mapă de piele având în ea un plic mare, cu pecete imperială, care tocmai sosise cu clipperul *Flying Cloud*, singura navă americană care avea drept căpitan o femeie, pe brava Eleanor Creesy. Originea plicului era îndepărtatul imperiu african al Etiopiei, și pe fața sa scria cu litere stacojii numele destinatarului: „Majestății Sale imperiale Împăratul Norton I al Statelor Unite ale Americii, după care urma adresa, East Bay, 16th Street nr. 2445, 3rd Floor". Pe spate era trecut expeditorul: „Eu Însumi, Tewodros II, Regele Regilor și Împăratul Împăraților, Soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului, Leul neînfrânt al tribului lui Iuda, Arhiepiscop pe viață al Bisericii Ortodoxe Etiopiene Tewahido, Șef Suprem al neînvinsei Oștiri a lui Menelik etc. etc." (ultimele titluri dintre cele vreo douăzeci ale nomenclaturii imperiale oficiale fuseseră scrise foarte mărunt, ca să încapă pe plic). După ștampilele și timbrele de pe anvelopă puteai reconstitui drumul parcurs, timp de aproape cinci luni, de epistola imperială, în zigzag de-a lungul și de-a latul mărilor și oceanelor, când cu vapoare comerciale, când cu fregate de război, pentru ca în cele din urmă să ajungă în rada portului San Francisco. Cu nespusă mulțumire, împăratul deschisese plicul și citise epistola cu voce tare, în public, înghesuit de gospodine și de servitoarele negrese cu coșuri de nuiele pline de fructe pe creștete:

Eu, Tewodros II, Rege al Regilor și Împărat al Etiopiei, Leul cuceritor al tribului lui Iuda, Soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului etc. etc., către Împăratul Norton I al Statelor Unite ale Americii. Află, împărate, că, prin voia lui Dumnezeu, sunt bine sănătos, ceea ce îi doresc și domniei tale.

Răspund cu mâna mea, cum se cade către un deopotrivă stăpânitor al sferei pământești cea ocrotită de îngeri, scrisorii pe care cu plecăciune ai trimis-o Înălțimii mele, și prin care îmi cereai recunoașterea dreptului suveran pe care nașterea și virtutea ți le-au dat ție, Împăratul Norton I, asupra întinsei și temătoarei de Dumnezeu împărății a Statelor Unite ale Americii, în prezent sub silnica stăpânire a președintelui fals și sperjur

James Buchanan Jr., care ți-a răpit tronul și guvernează cu adunarea sa de demoni la Washington, D.C.

Să afle întreaga lume, să ia aminte și să tremure! Eu, Împăratul Tewodros II, Rege al Regilor etc. etc., îl recunosc pe Majestatea Sa imperială Norton I ca singurul stăpânitor al ținuturilor Statelor Unite, cu titlu de împărat al numitelor State, și nu voi avea relații de prietenie și frăție, în cuprinsul acestor ținuturi, decât cu Majestatea Sa. Recunosc de asemenea dreptul urmașilor săi pe linie bărbătească la succesiunea împărăției pentru o mie de ani de pace, prosperitate și bună chivernisire. Așa să le-ajute Dumnezeu!

Aștept de la Majestatea Ta imperială ajutor în arme și muniții, trebuitoare războiului pe care-l port asupra regatului Sheba, răzvrătit împotriva mea. De asemenea, aștept ca prin vorbele de taină și sfaturile tale să o încredințezi pe Majestatea Sa Regina Victoria că nu-i sunt potrivnic, așa cum îi șoptesc neprietenii, ci un braț tare pe care se poate sprijini. Dacă vei face acestea, oștirea mea va fi ca oștirea ta și poporul meu ca poporul tău, până când îți vei așterne dușmanii la picioare și-ți vei pune cizma pe capetele lor, ca să nu se mai ridice niciodată.

Mă rog până atunci la Dumnezeul Oștirilor să-ți dea putere și sănătate acum și pururea și-n vecii vecilor. Scris cu mâna mea și pecetluit cu inelul meu la Gondar, orașul de tron al Împărăției Etiopiei, în luna martie 14, la anul de la nașterea Domnului 1862.

În acea zi triumfală, în care mulțimea-l dusese literalmente pe sus până acasă și-n care Washingtonul dăduse semne de oarecare nervozitate, Joshua Norton, în modestul său dormitor, își lepădase uniforma și, de la fereastră, privise multă vreme, pe deasupra acoperișurilor caselor monotone de lemn, vopsite-n roz și albastru, apele golfului. Îi lipseau mările pe care călătorise atâta în tinerețe, îi lipseau catargele cu pânze trandafirii în amurg, îi lipsea aventura. Scrisoarea de la Theodoros, tovarășul său de căutări înfrigurate și nebunești din Arhipelag, îi readusese-n minte ambra de vis în care se-nveleau Sporadele pe când tinerii palicari le priveau de pe steiurile din Skyros, bând vin de Chios din butelci îmbrăcate-n rafie și lovind cu cuțitele în pământ. Își aminti, ca de-atâtea ori, siguranța liniștită cu care Theodoros îi destăinuise destinul său împărătesc, zugrăvit la fel de limpede-n stele, îi

spunea el, ca și Carul Mare sau Scaunul lui Dumnezeu. El, Theodoros, n-avea să trăiască pe lumea asta degeaba. Chiar și dac-ar fi fost un nevolnic, soarta tot l-ar fi-mpins cu suflul obrajilor ei către faimă și bogăție, fiindcă din cleștarul propriei vieți nimeni n-are scăpare. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus, și până la urmă tot se-mplinește. Omul de obște își ascultă viața ca pe un cântec, sunet cu sunet, fără să-și poată-nchipui ce va urma, deși până și muzica face bucle și-ntoarceri după care, dacă ești ager, poți simți și presimți cele ce-aveau să vină. Dar omul însemnat își vedea toată viața într-o străfulgerare, cum vezi o cadră sau o icoană, întreagă și strălucind sub sticla ei curată.

Pe când noaptea se lăsa peste jumătate de cer, cealaltă jumătate din gigantica boltă rămânând luminoasă și azurie, și vase cu pânze cât furnicile, lăsând dâre albe-n urma lor, navigau de la un ostrov la altul pe apele cu luciu de aramă bătută, tinerii fugari își crestaseră brațele și-și sorbiseră câte-un strop de sânge în semn de frăție până la capătul vieții. „Da, prin voia lui Dumnezeu am să fiu cândva împărat, nu este urmă de-ndoială. Și tu ai să fii împărat, Joshua, fiindcă ne-am născut în aceeași zi, sub puterea aceleiași zodii“, adăugase Theodoros, uitându-i-se în ochi, iar fugarul de la galere, căutat în tot Arhipelagul și pe capul căruia era pus un preț de patru sute de icosari, izbucnise într-un râs amar acolo, în fața mării: împăratul muștelor, poate, sau împăratul norilor… Dar profeția piratului îl urmărise apoi, înșurubându-i-se bine în minte, și când mintea-i plesnise în urâciunea afacerii *The Glyde*, când prețul orezului se prăbușise și dintr-un negustor înstărit ajunsese peste noapte un milog, Joshua începuse să rumege dulcele vis de mărire. Dacă asta se citise-n ochii lui, pe vremuri, în insula Skyros, asta trebuia să fie, și asta se și petrecuse-n cele din urmă. Da, era și el împărat, și-avea să moară astfel, la fel ca fratele său de cruce născut în aceeași zi cu el, pentru că prin credință și prin Pronia cerească totul era cu putință.

Cu ochii-n lacrimi, Joshua își suflecă mâneca și privi cicatricea albicioasă lăsată de jungherul piratului cu mai bine de douăzeci de ani în urmă. Profeția, iată, se-mplinise, și cei doi frați de zodii și sânge se-nălțaseră, fiecare-n felul său, până la deșertăciunea de-a-mpărăți, în adevăr sau în nebunie, peste deșertăciunea acestei lumi. Dar de atâtea ori și omul cel mai

întreg stăpânește în vise ceea ce nu poate avea în lume și află-n lume ceea ce visele îi refuză. „Am venit în lume ca să aduc adevărul“, mărturisise Hristosul în fața lui Pilat, iar acesta îl întrebase, sau se întrebase, grav sau batjocoritor sau poate-nțelept, „Ce este adevărul?“, și aceea fusese cea mai însemnată înfruntare de gânduri din istoria acestui pământ. Adevărul nu este-n lume, el vine de sus sau de jos, din ceruri sau din iadul sufletului omenesc. Poate fi mai mult adevăr în năluci, vise și nebunie, în basne și născociri, decât în dragostele și bătăliile lumii celei aievea.

Se-mbrăcă apoi în hainele civile, coborî tropăind pe scările de lemn ale pensiunii și ieși în stradă, cu capul plecat și lipindu-se de ziduri ca să nu-l vadă cineva, căci nici în epoca sa imperială Joshua nu-și părăsise obiceiurile vechi și rușinoase. Fiindcă era noaptea de vineri, împăratul mergea ca și pe vremuri, când era un simplu cetățean, la Three Angels, unde Miriam Naschenberg, singura lui prietenă și împărăteasa secretă a Statelor Unite ale Americii, îl aștepta în cămăruța ei cu femei nerușinate zugrăvite în tablourile atârnate pe pereți și păpuși cu capete ciobite de ghips înșirate de-a lungul sofalei de pluș roz, tocită de frământul nenumăratelor împreunări.

6 Joshua Abraham Norton nu navigase pe *Biblia din Mainz* sub constelații necunoscute și nu răscolise, sub comanda teribilei Ching Shih, mările Chinei de Sud, dar timp de aproape trei ani fusese într-adevăr rob la galere în Arhipelagul Molucelor, pe lanongul *Makassar*, care ducea încărcături de cuișoare pe ruta Jailolo – Talikud, de unde prețioasele mirodenii se răspândeau apoi în Filipine. Ajunsese-n Moluce pe nava britanică *Saviour*, ce fusese capturată lângă insula Halmahera de rapidele garay-uri cu o singură velă ale sultanului din Tidore. Căpitanul, secundul și cinci marinari mai bătrâni fuseseră dați pe mâna portughezilor, adevărații stăpâni ai locurilor, și spânzurați de ei în piața orașului Jailolo, iar tinerii matrozi fuseseră trimiși la galere, fără judecată și fără milă, ca să fie uitați pe banca pe care, câte patru, în lanțuri, se opinteau la câte-o vâslă enormă. Din iadul încins de sub punte nu puteai ieși decât mort, și-atunci ți se desfăceau lanțurile și erai împins cu piciorul în mare. Acolo, pe banca ta din șirul de bănci ințesate de robi, mâncai, dormeai, îți făceai nevoințele și, dacă-ți învingeai oboseala de moarte și scârba, te-mpreunai samavolnic cu disperații tăi tovarăși de robie, zi după zi, an după an, rană după rană de la gârbaciul vătafului, în legănarea corabiei pe mări pe care nu le vedeai niciodată. Opintindu-se la vâslă ca vita în jug, fără gânduri și fără să mai spere ceva, Joshua cărase munți de cuișoare din Moluce în Filipine, și damful lor înțepător i se sorbise-n piele pentru totdeauna. Era tăbăcit în mireasmă de cuișoare, asemenea tuturor celor de la bordul *Makassar*-ului, mireasma-i intrase-n sânge și-n mațe, îi aromase scuipatul și răsuflarea.

Fiecare zi a sa putea fi ultima. Nu trecea săptămână fără un atac al piraților din insule, iar dacă cei câțiva războinici de pe lanong nu-i puteau respinge, marele vas ar fi fost iute descărcat și-apoi scufundat fără ca nimeni s-arunce o privire măcar sub punte, la zecile de robi care vâsleau pe vreme fără vânt, și care piereau laolaltă, în lanțurile lor. Era un sfârșit neîndoielnic al fiecărei astfel de corăbii pe cea mai primejdioasă mare din Colonii, și nici una nu se putea lăuda cu mai mult de patru-cinci ani de navigație până să fie jefuită și trimisă sub apa însângerată a mării. Lanongul *Makassar* fusese ocrotit pân-atunci, fie de Allah cel veșnic și slăvit, fie de

soarta scrisă-n stele a lui Joshua, ce trebuia mort-copt s-ajungă-mpărat la altă margine-a mărilor, astfel că-l îmbogățise pe Yovan Hehamahua, proprietarul din Kayoa al putredei corăbii, îndesându-i în pipă opiu de cea mai bună calitate și-aducându-i seară de seară altă hurie-n mătăsuri, cu floarea întunecată dintre coapse parfumată cu mirt și scorțișoară.

Dar într-o noapte fără lună, în largul insulei Morotai, se petrecuse un miracol nemaivăzut. Iusuf, care veghea în noaptea aceea, pe când toți tovarășii săi dormeau trântiți pe punte în răsuflarea liniștită a mării, stătea la babord cu pleoapele îngreunate de-ntunericul adânc, și-abia dacă-și dăduse seama de ce se petrecea-n jurul său. Fiindcă încetul cu încetul, marea de sub lanongul cu pânza coborâtă căpătă strălucire. Ceva licărea în adânc, mai întâi o lucoare slabă și pâlpâitoare, trimițând un amestec de raze pe fața mereu clătinătoare a apelor, apoi o aurire a mării ce se-arăta acum ca o tamburină minunată și-nfricoșătoare de zece ori mai întinsă-n toate părțile decât lungimea corăbiei. Iusuf sărise-n picioare, fără grai, și se-aplecase peste bord, nevenindu-i a crede. Adânc sub pântecul plin de cuișoare al lanongului se zărea o roată de lumină, uriașă, cu spițe de foc aprins, ce făcea ca peștii de deasupra ei, pești-ferăstrău și pești-sabie și rechini sinilii, treziți din somnul lor, să caute adăpost spre margini, străvezii de puterea luminii ce izvora din roată. Lumina se ridica acum din valuri, pretutindeni, urcând spre cer, iar corabia era luminată ca ziua. Musul țipase din răsputeri, toți săriseră-n picioare nedezmeticiți, crezând că lanongul e-n flăcări, iar apoi se repeziseră și ei să vadă, sub apele ca sticla, uriașa roată înălțându-se cu încetul. Părea ca un oraș mare, luminat de sărbători, scufundat sub ape. Curând, corabia se afla undeva-ntre spițele roții, ieșite-acum pe fața mării. Și fiecare spiță, și obezile, și butucul mare, orbitor, din mijloc, păreau ca o plăsmuire de vis a lui Allah, cel ce știe și poate totul. Când roata se ridicase cu încetul în văzduh, plutind deasupra mării prin propriile puteri nemaivăzute și luminând ca un foc nestins, ca roțile pline de ochi din vedenia lui Iezekiel la râul Chebar, matrozii și războinicii se-aruncaseră-n mare ca niște șobolani înnebuniți, și înotaseră acolo, lângă pântecele vasului, până ce o vrajă îi copleșise și se duseseră la fund ca să nu se mai ivească din ape niciodată. Vraja-i cuprinsese și pe vâslașii de sub punte, în lanțurile lor, ce se treziseră și ei de urletele de deasupra și de lumina ce

răzbătea prin chepenguri, convinși că aveau să ardă de vii în pălălaia ce cuprinsese lanongul. Cei ce stăteau lângă bord apucaseră să vadă, prin deschiderea pe unde trecea vâsla, roata de lumină înălțată pe cer și ridicându-se tot mai sus, arătându-se mai întâi de mărimea unui nor de aur topit, apoi a lunii pline, apoi a luceafărului de dimineață, până ce nu s-a mai văzut, înghițită de întunecime și nesfârșire. Apoi ochii li se-nchiseseră ca prin farmec și dormiseră cu toții, deplin, până la mijlocul amiezii.

Lanongul plutise pe ape, fără cârmaci, fără pânze și fără vâsle, timp de patru zile, cu robii deznădăjduiți de sub punte încredințați că aveau să piară de foame și de sete. Joshua-și încheiase socotelile cu viața și, în mijlocul urletelor celor încătușați, zăcea mut, cu capul pe brațe. Încerca să-și aducă aminte câte ceva din Pentateuc, își vedea părinții rugându-se lui Iehova, care le-mprăștiase seminția printre toate neamurile pământului. Oare ce scria-n filacteriile pe care tatăl său, Ițac, le purta pe frunte? Și de ce maica sa avea un ciucure de lână albastră cusut la colțul vestmântului? Dar gândurile i se dezlânau pe măsură ce setea îi devenea de nesuferit. În cele din urmă, Isus Mântuitorul le trimisese un vapor olandez ce ducea misionari în China, iar acei străini cu vorbire fioroasă, din gâtlej, dar adevărați creștini dornici să-și salveze sufletul prin fapte bune, îi scoseseră din lanțuri ca pe niște urangutani înspăimântați, mânjiți cu rahat și duhnind a mirodenii, îi spălaseră cu furtunul pe punte, îi îmbrăcaseră și-i oblojiseră și le dăduseră și câte-un gulden de cheltuială, lăsându-i la Canton în voia Celui de Sus.

De-acolo n-a fost deloc greu pentru Joshua să găsească slujbă pe una dintre sutele de nave din radă, așa-ncât a brăzdat mările mai departe, către apus, până ce l-a dus negustoria până-n Levant. Şi-acolo, în insulele grecești, l-a urmărit nenorocul, căci intrând prin viclenie în gyneceul pașei din Halki, din arhipelagul Dodecanez, împreună cu cinci tovarăși de jaf și silnicii, se desfătaseră întreaga noapte cu cadânele grase și parfumate, pline de aur și pietre rare, ale pașei, ba încă și cu nevestele lui legiuite de Coran, iar spre zori, când ceilalți palicari fugiseră pe cai iuți, având în spate luna și minareturile moscheii din zare, el întârziase în așternuturile de serasir, îmbătat de miresme uleioase și de țâțele și fundurile groase ale muierilor. Așa-l găsiseră păzitorii, gol-pușcă și cu iataganul în mână, și-așa-și croise drum către scăpare. În fuga sa desperată pe colidoarele saraiului, îl întâlnise

pe însuși pașa Ismailoglu, în cămașă de noapte, și-l tăiase fără a ști cine era. Apoi se aruncase în mare de la-nălțimea celui de-al doilea cat și înotase aproape o leghe până la vasul ascuns într-un golfuleț, unde tovarășii nu mai sperau să se arate. Pe capul său fusese pus preț mare în toate acele ținuturi, iar Joshua căuta de-atunci părțile umbrite ale lumii, trăind sub nume de-mprumut din negustorii mărunte.

Mireasma-nțepătoare de cuișoare de care n-a mai scăpat cu totul niciodată a fost norocul său, fiindcă-n ostroavele grecești, după doi ani, a dat de tine, Theodoros, și, dacă anii de robie pe acele mări îndepărtate și pirații din Arhipelag nu izbutiseră să-l ucidă, de firea ta cruntă n-ar fi avut scăpare. Fiindcă tu și palicarii tăi stăteați la pândă, cu bărcile ascunse în hățișurile din partea de răsărit a ostrovului Skyros, și farul de pe stâncă, aflat în mâinile voastre, dădea lumină mincinoasă, atrăgând barcazele negustorești ce se sfărâmau, înșelate, de stânci. Palicarii, ce pân-atunci jucaseră cărți și-și giugiuliseră muierile pe iarbă, în răsuflul mării, săreau în picioare ca unul, cu piepturi goale pe care atârnau cruci mari cât palma, și alergau către vasele plecate pe-o rână. Își descărcau plumbii în marinarii care-și apărau pielea, apoi tăbărau pe ei cu jungherele și le retezau gâturile. Nu cruțau niciodată pe nimeni, căci cel lăsat în voia lui ar fi putut să-i pârască la stăpânire, care-ar fi dat orice să-i prindă și să-i atârne-n furci. Pe cei uciși, fie de-ai lor, fie din corăbiile ce le cădeau în mâini, îi aruncau în mare cu pietre legate de picioare, ca să nu se mai arate vederii niciodată. Când bricul *Sweet Mermaid* pe care se afla Joshua se sfărâmase de stânci, și doar pupa-i rămăsese întreagă, legănându-se ca un pește mort pe apele puțin adânci, negustorul știuse că au căzut în capcană. Dar nu pierduse nădejdea, gândindu-se că tot astfel pățise și Apostolul Pavel în insula Malta unde, după două săptămâni de furtună, corabia pe care se afla prizonier se înțepenise cu prora în nisipul țărmului. Iar apostolul scăpase nevătămat, ba încă nici năpârca agățată de mâna sa, la focul aprins în ploaie de localnici, nu-l înveninase, încât oamenii din Malta îl veneraseră ca pe un zeu. Când Dumnezeu te-a pus deoparte pentru ascunsele sale planuri, nici o nenorocire a lumii nu-ți poate clinti vreun firișor de păr de pe cap.

Totuși, acolo, lângă Skyros, Joshua a fost mai aproape ca oricând, în zbuciumata sa viață, de o moarte cruntă, fiindcă, ascuns după butoaiele de

sardele, în cala vasului, pe când corăbierii erau doborâți cu plumbi și tăiați cu săbiile, a fost în cele din urmă dibuit de palicari, care l-au scos pe sus și l-au răstignit pe țărm. Șapte sau opt junghere îi crestau deja pieptul când te-ai apropiat de el ca să-i smulgi punga de la brâu, și-atunci ai simțit mireasma de cuișoare pe care trupul și părul și vestmintele lui o răspândeau în briza slabă a mării, și deodată te-ai aflat din nou, pentru o clipă arzătoare, la Ghergani, în anii copilăriei tale.

În cuhnia conacului nu lipseau niciodată mirodeniile, căci fripturile de porc sau de gâscă, chifteluțele și cârnații, sarmalele și sosurile de toate felurile, plăcintele și cozonacii și coliva pentru morți și orezul cu lapte erau presărate din plin, după gustul oriental, cu soiuri de miresme care, ca și tămâia din biserici, soseau la moșie în cornete din file de carte, așezate unul lângă altul în saltarele cuhniei, pe care de-atâtea ori le deschideai ca să simți deosebitele arome: santal, scorțișoară, cuișoare, șofran, nucșoară, ghimbir, vanilie, enibahar… Cuișoarele cafeniu-roșiatice arătau chiar ca niște cuie: cu floare lățită, în trei lobi negricioși, la capătul mai gros, și cu ascuțiș la celălalt. Boierii le mestecau la nesfârșit, ca răsuflarea să le miroasă bine. Și slugile mestecau izmă, ba încă frecau și mobilele din conac cu frunzele ce miroseau a proaspăt, iar țăranii din sat dormeau cu busuioc sub pernă. N-aveai să uiți niciodată valurile astea de miresme, ce se-nvârtejeau deasupra Gherganilor ca niște flori mari de aer, nevăzute, de picau păsările din cer de duhoarea lor dulce și binecuvântată. Țăranii aveau toți prin curți vase mari cu garoafe, căci, sub numele de calomfir sau cuișoare de grădină, semințele lor aveau aproape același gust și miros ca și cuișoarele scumpe și adevărate, aduse de peste mări și țări. Codanele înalte și subțiri, cu ochi căprii, ți se păreau pe atunci asemenea Ilenei Simziana, căci, când te luau în brațe și te învârteau prin aerul gros și albastru, simțeai lămâița pe care-o țineau în sân, între țâțe. Țigăncile tinere miroseau a tutun și-a fum de șatră, și mereu aveau câte-un firișor veșted de mahorcă pe buze, iar ție și mireasma asta îți plăcea nespus. Și tu, când stăteai lângă foc, în cuhnia de vară, căpătai același miros de încins și de lemn ars, și te gândeai că așa mirosise moșul Adam și așa trebuia să miroasă omul întotdeauna, a fum, a fum de vatră.

Acel strop de Ghergani înflorit deodată sub țeasta ta și umplându-ți amintirea l-a scos pe Joshua din mâinile piraților. „Ăsta-i omul meu“, le

strigaseși pe grecește. „Îl știu de undeva și vreau să văd ce-i cu el. Poate-l putem vinde pe bani la căpitănia din Linaria, ori poate are rude bogate să-l răscumpere.“ Neguțătorul zăcuse toată ziua legat, sprijinit de-o stâncă, iar seara merseseși la el cu un chiup de apă și-l iscodiseși cine era și ce vânt îl aducea în Arhipelag. Aflaseși că era supus al Majestății Sale Regina Victoria și că făcea negustorie de grâne și vinuri mai cu seamă pe apele neliniștite ale oceanului Atlantic, din Canare în Caraibe. Acum se afla în Mediterana doar în treacăt, cu o mică afacere, și dacă l-ai slobozi din legăturile lui care-i jupuiseră încheieturile și gleznele ai putea afla despre ce era vorba. Când l-ai lăsat slobod, căci din hățișul acela n-avea unde fugi, marea fiind roată în jur, Joshua ți-a arătat mai întâi niște hârtii pe care le ținea-n brâul său lat de Șiraz, într-o tașcă de piele, unde se arăta că tot ce spusese era adevărat. Erau trecute acolo, sub pecete imperială, locul nașterii sale și numele părinților (și așa aflaseși că prinsul era ovrei, asemeni celor de la București, de care-ți făcuseși pe vremuri atâta râs, fapte de care apoi te rușinaseși atât de tare). Ce te mirase era, firește, că se vădea din actele englezești că străinul era născut taman în aceeași zi cu tine, 4 făurar 1818, curioasă potriveală, care, în mașinăria ne-nțeleasă a căilor Domnului, trebuia să însemne ceva.

Noaptea, când cei vreo duzină de pirați și cam tot atâtea muieri ospătau, povesteau și râdeau în jurul focului, la rădăcina marelui far zugrăvit cenușiu, care acum nu mai dădea lumină, l-ai pus lângă tine și l-ai îmbiat la souflaki și la sarmalaki, și i-ai dat vin cu rășină, de care nu mai băuse la viața lui. Mâțele adunate-n jur trăgeau și ele pe nări mireasma dulce de carne friptă și-și căpătau tainul la capătul unui șir de mieunări sclifosite. Roatele astea de hoți în jurul focului mititel și potolit nu erau în obiceiurile locului, le aduseseși tu de pe alte meleaguri, din vremea în care tâlhăriseși cu Jianul, cum tot de-acolo erau și mămăliga, și mujdeiul, și pastrama de mistreț, bunăoară, la care grecii nu erau prea nărăviți. În afară de Sisoe, zugravul de subțire, unul dintre cei doi tovarăși pe care-i aduseseși cu tine din Valahia alături de tătarul Ghiuner, ceilalți tâlhari erau palicari greci cu zugrăveli albastre pe piepturi și brațe, turci creștinați și machedoni, ale căror fămei aveau câte-o mică cruce crestată între sprâncene, înnegrită cu praf de pușcă. Nu erau mulți tâlharii tăi, dar erau dârji și se uitau la tine ca

la o icoană.

Joshua era încă speriat de moarte și nu se-mbia să mănânce prea mult din ce i se pusese înainte. Oricând tinerii aceia sălbatici, cu cercei de muiere-n urechi și priviri capii ca de fiară, l-ar fi jertfit totuși, fără nici o pricină, din beție sau din nerozie, în ciuda ocrotirii pe care șeful lor i-o arăta. Acum îl tot îndemnau să le spună povestea vieții sale, dar lui i se opriseră vorbele-n gât. „Mai bine să vă arăt ceva… ceva ce n-ați mai văzut…“, îți murmură, și tu încuviințaseși ca Joshua, păzit de Baraba Adormitul, să intre-n bricul aflat pe țărm într-o rână. Se-ntorsese după un timp cu o lădiță de brad, al cărei capac îl desprinseră din cuie cu jungherul. Înlăuntru erau paie, iar în paie se afla un sac de cânepă legat la gură, care adăpostea ceva mare și rotund. Sub ochii piraților, și-n sclipirea vie a limbilor de foc, ieși la iveală o sticlă mare și groasă, cu gât subțire, din cele în care, în Antile, se vindea romul de trestie de zahăr, și a cărei gură îndopată cu plută era frumos pecetluită cu ceară roșie. Înlăuntru se afla, în toată minunăția ei, o zveltă corăbioară cu trei catarge și șiruri de pânze umflate de un vânt cu neputință să sufle acolo-năuntru, și steaguri mititele în vârfurile catargelor, și un matelot mărunțel învârtind timona la prora, și altul suindu-se pe velatură, și alți doi spălând puntea, și un altul lovind clopotul de cart cu un ciocănel de lemn… Corabia umplea întreaga sticlă și se zărea bine în toată neasemuirea ei. Sticla trecuse din mână-n mână și muierile-o frecaseră de fustele lor largi și crețe ca să lucească mai tare, și voinicii o suciseră-n toate părțile, o scuturaseră și-o rostogoliseră ca să priceapă cum o goeletă așa de mare intrase pe gâtul atât de strâmt al sticlei. Una ca asta era cu neputință, și cei mai îndârjiți începură să-și tragă palme-n frunte și să arunce cuțitele-n stâncă de necaz că nu puteau da de capăt drăcăriei aceleia. Dar era atât de mândră și de nemaivăzută! Făcea mai mult decât toate poveștile din lume. La-ntrebarea palicarilor, că în ce chip pătrunsese corăbioara în sticla cu gât strâmt, de n-ai putea vârî în ea un aspru turcesc măcar, Joshua, clipind cu oarece viclenie ascunsă din pleoapă, îi întrebase la rândul său: „Dar cum se poate să fi intrat pruncul de nouă luni, ghemuit și greu de câteva ocale, în pântecul muierii borțoase, care are o deschidere sub pântece atât de mică?“ Iar dacă mergeai la Cádiz la vreme de toamnă, aveai să vezi pe tarabele negustorilor, chiar pe țărmul oceanului, sticle pântecoase de rachiu de pere,

cu gâtul strâmt, în care se afla ditamai para întreagă, umplând doar ea mai toată sticla. Cum de putuse fructul mare și gros intra prin îngusta deschidere? Pirații, deja osteniți de atâta gândire, se mulțumiseră până la urmă să-și închipuie, fără a-și bate capul mai departe, că velierul crescuse acolo, în sticlă, dintr-unul mărunt cât bobul de susan, vârât prin gâtul strâmt cu luni în urmă, cum crește pruncul în casa lui din burta muierii și cum, din floarea alb-rozalie vârâtă pe gâtul sticlei, se rotunjește pe codița sa para cea verde, grea și pistruiată.

În fundul calei bricului *Sweet Mermaid*, le mai spusese Joshua, se aflau trei sute de astfel de sticle cu corăbioară, mica lui afacere ce-l abătuse în Arhipelag, loc în care negustorul știa sigur că încă nu se arătaseră astfel de minuni deșarte, datorate nu cine știe cărui meșteșug ascuns de ochii plebei și dus mai departe din tată-n fiu, ci atelierului unor olandezi din Rotterdam, unde se și făcuse încărcătura. Le dăruia pe toate palicarilor lui Theodoros, drept mulțumire că-i cruțaseră viața, și încă le rămânea dator. În lunile următoare, lădițele aveau să treacă prin multe mâini și prețul sticlelor cu corăbii avea să crească tot mai mult, până ce se răspândiseră în toate ostroavele Arhipelagului, în casele oamenilor însemnați, unde erau puse la loc de cinste, ca niște podoabe de mare preț, ce stârneau uimirea.

Din prima clipă-n care ai zărit corăbioara din sticlă a fost ca un fulger cu foc albastru care te-ar fi trăsnit din cer. Căci într-o clipire de ochi ai zărit scrisă pe prora ei, la babord, litera S, și ostrovul în care vă aflați era Skyros, și numele sfânt pe care-l căutai pretutindeni în Arhipelagul grecesc după povața lui Moshe Telalul începea, așișderea, cu litera aceea în formă de șarpe, cea mai înțeleaptă dintre toate viețuitoarele de pe pământ, și toate astea ți-au spus de la-nceput că te aflai pe drumul cel bun către Chivot, căci adesea ochii nu ne sunt de nici un folos, ci mai degrabă ne urmărim căile-n întuneric cu buricele degetelor, ochii celor orbi, ochii ce nu dau greș din viața noastră ascunsă, viața din vise. Cum zăceai legat și neputincios în hrubă, cu un an în urmă, la București, căzut în mâinile ovreilor de care cu atâta nesăbuință-ți bătuseși joc, chiar ca prin vis îți aduceai aminte spusele bătrânului aplecat asupra ta, cu zulufi roșcați răsuciți la urechi și kippah cenușie, doar cu o roată de broderie nu prea curată-mprejur. Moshe, vânzătorul de zdrențe din târgul Oborului de vite, căruia voiseși să-i dai foc

la caftan, venind tiptil din urmă, doar ca să-l vezi cum arde ca o lumânare de seu, avea acum ochi pustiitori de profet. Deschisese peste tine marea carte, scrisă evreiește pe două coloane, pe care-o numise în auzul tău *Sefer Ha-Bahir*, Cartea strălucirii, și citise inimii tale înspăimântate:

„Cunoștința e Adevăr. Cunoștința e astfel cea în care recunoaștem Adevărul. «Frica de Domnul» este Comoara Torei, mai presus de toate. Rabi Akiba a zis: «Orice-a creat Dumnezeu, i-a creat și opusul. Căci e scris așa» (Eclesiast, 7:14), «Astfel, Domnul le-a făcut pe toate opuse unul altuia.» Care e Comoara Torei? În privința ei stă scris (Isaia, 33:6), «Frica de Domnul este Comoara Lui». Omul trebuie să aibă frică de Dumnezeu, și abia apoi poate să studieze Tora. Căci altfel e ca unul care cumpără miere de curmale, dar nu aduce un vas în care s-o ducă. El zice: «O voi duce în sân». Încearcă s-o ducă în sân, dar e foarte grea și omul se teme să nu-și rupă și năclăiască haina. Așa că o aruncă în drum. Astfel, el e de două ori pedepsit: întâi, fiindcă irosește mierea, apoi fiindcă și-a pierdut banii. Frica de Domnul e prin urmare cea mai înaltă virtute. Este palma Sa, este forța sa.“

„Tu ești Opusul“, îți suflase apoi în ureche, pe când ceilalți ovrei umpleau hruba cu ochii lor rotunzi ce te aținteau. „Dar opusul e legat pe vecie de opusul său. Între ele curge foc și apă, amestecate-n Duh viu. Ai fost ales să fii Opusul, și prin alegere ești de-acum sacru. Tu ești cel așteptat de noi, cel sortit să citească semnătura. Căci Adonai, făuritorul lumii, și-a iscălit în ziua a șaptea creația, sfera de safir și smarald de sub cerurile Sale, și-a iscălit-o cu șapte literi, din șapte ostroave din Arhipelag. Semnătura întreagă e scrisă de-a latul mării arzătoare: SAVAOTH, ceea ce-nseamnă Domnul Oștirilor. Te trimit între insule, să străbați Sporadele și Cycladele, Marea Egee și Marea Icariană, până către Cypros și Liban, și Ierusalimul pământesc în căutare de Dumnezeu, adică în căutarea ta de tine însuți. Cele șapte ostroave vor avea nume ce încep cu una dintre literele Numelui sfânt. Vei ști când ai aflat-o pe prima: un foc albastru te va străbate atunci din creștet până-n tălpi. Iar în capătul numelui, ca o coroană de aur, te așteaptă, în Țara lui Cuș, Chivotul.“ Profetul mai fluturase o dată, deasupra ta, aripile cărții, cu semnele ei cabalistice, și dispăruse din hrubă. Bărbații cu perciuni,

încinși și cu toiagul în mâini ca-n noaptea de Pesah, se retraseră și ei tăcuți, rămânând la căpătâiul tău doar o femeie ovreică ce ți-a dat carne de ied dintr-o strachină și apă de izvor dintr-un vas rotund, dezlegându-te apoi din chingi și lăsându-te să ieși, printre zidurile boltite de străveche cărămidă, în arșița și miasma de hoit bucureșteană, în dosul Beilicului, cu ochii strânși de lumina nemiloasă a soarelui. Pretutindeni zăceau, de-a curmezișul drumurilor de glod uscat, trupurile umflate și-nnegrite ale celor morți de ciumă. De-atâtea ori mai târziu te-ntrebaseși dacă în vis sau aievea trăiseși acea întâmplare, dar ochii lui Moshe Telalul nu-i putuseși uita, și nici prin Târgul Oborului de vite nu mai trecuseși. De asemenea te urmărea și acum glasul lui care-ți citise din cartea vrăjitorească: ce era frica de Domnul? De ce, în lipsa ei, mierea de curmale a cunoștinței se vărsa în drum? Dar ce era credința fără de îndoială? Ce era harul? Cum puteai fi mântuit dacă nu erai ales pentru mântuire încă dinainte de Facerea lumii?

În zilele care urmară, Joshua s-a arătat de folos simoriei, căci cunoștea bine meșteșugul navigării cu pânze, iar când, după aproape o lună, un alt barcaz s-a spart de stâncile de sub ape, s-a arătat un bun mânuitor al perechii de pistoale ce-i fusese încredințată și un om neînfricat. Așa că, după botezul focului din acea după-amiază cu furtună, rămase cu ei și căpătă și voie să petreacă nopțile cu care muiere voia, fiindcă pirații lui Theodoros socoteau fămeia ca pe-un bun al vieții lăsat de Dumnezeu, de-același fel cu mâncarea, vinul negru și sunetul clinchetit al icosarilor. Iar muierile se bucurau tot astfel de bărbați. Toate erau cu ei de bunăvoie, aveau junghere și săbii la brâu ca și ei, și săreau ca și ei pe punțile corăbiilor ademenite în acele locuri rele. Palicarii și muierile lor împărțeau prada fără deosebire, așa cum fără deosebire se iubeau când le venea dorul de împreunare. Lui Joshua îi plăcea viața veselă a piraților, care-și spuneau *klephtes* cu îngâmfarea cu care păunul își desfoaie coada, căci klephtes, în toată Elada, erau urmașii marelui Ipsilanti și-ai Eteriei de-acum două decenii, care-i izgoniseră pe turci, lăsându-le-n fălcile nesătule doar câteva ciozvârte smulse din trupul țării, precum Samosul, Rodosul sau Lesbosul încă gemând sub robie. La multele cine târzii din jurul focului, sub stelele limpezi de peste Arhipelag, palicarii vorbeau cu ardoare despre acele vremi când grecul era grec, urmaș al eroilor lui Homer cel din vechime și-al

Bizanțului, viețuind liber sub arcul nepieritoarei Megali Idea, visul Greciei Mari cu capitala la Constantinopole și întinzându-se peste toată Atica și peste Peloponez și peste Arhipelag, și cuprinzând și Anatolia în vastele ei fruntarii. Ostași naționali cu fesuri și fustanele, cu pistoale-n sileafuri și hangerele-n mâini luptaseră cu ardoare pentru Elada, dorindu-și un rege grec, Menelaos al vremii lor. Pentru visul măreț al unei Grecii libere se jertfise marele Byron la Missolonghi.

Din toată scremerea asta ieșise pân-la urmă, după vorba proastă-a lui Lambros, doar un mare rahat, căci în loc de Agamemnon sau Menelau grecii se pomeniseră cu doi prințișori austrieci ca zugrăviți pe cutiile de bomboane, deveniți prin cine știe ce scamatorie Regele Otto și regina Amalia, sosiți de la Viena pe vapoare englezești ca să fericească Elada. După mai mulți ani de domnie, cei doi erau acum urâți de toată suflarea, și se auzeau voci chiar care spuneau că fusese mai bine sub beii și pașalele turcești. Frumușei ca îngerașii de porțelan, cu ochi de smalț azuriu, perechea regală pângărea portul național grecesc în care adesea se-nveșmânta, și strica sfânta și dreapta credință, fiind amândoi eretici papistași ce n-aveau ce să caute-n țara de sub Muntele Aghios.

De multe ori Joshua-i văzuse pe pirați și pe muierile lor scăldându-se laolaltă în mare și se minunase de zugrăvelile albastre ce li se răsuceau pe trupuri, acoperindu-i pe unii dintre ei din tălpi pân-la bărbie. Femeile aveau Cupidoni pe țâțe și arhangheli ocrotindu-le pântecele, iar palicarii, chipuri de muieri înconjurate de literi elinești, pe care Joshua nu știa să le citească. Și spinările le erau zugrăvite cu lighioane rău înfățișate, de puteau fi lei sau măgari sau boi, nu se știa. Iar cel ce-și spunea Aris avea pe buca dreaptă încondeiat pe regele Otto, și pe cea stângă pe regina Amalia, în largi ovale de chinovar, ca să-i strivească de câte ori ședea. Ce i-ar face ei cățelei, ba chiar și bărbatului ei, dacă i-ar avea la mână! Pe mădularele lor erau de asemenea scrise litere eline, poate tot numele nenorocitei regine. Cele mai fioroase gânduri de siluire și sodomie îi făceau să râză-n hohote nestăvilite pe când își beau rezina și frigeau la foc mic carnea-nfiptă-n țepușe de lemn.

Grecii nu fuseseră de la-nceput așa de scârbiți de regina Amalia. Cu câțiva ani în urmă, când Otto o adusese și pe ea din aceeași îndepărtată și neînchipuită Austrie, tânăra și gingașa regină adusese lumină-n păienjenita

viață de curte-a Eladei, o-mprospătase cu noi mode și-o nouă viață. Chemase de la Viena arhitecți pentru casele Atenei și Salonicului, ca să termine cu mizeria ulițelor întortocheate și-a tencuielilor căzute ale seraiurilor orientale, și, în prima iarnă de după cununia regală, înălțase în Atena primul uriaș brad de Crăciun văzut vreodată în Grecia, împodobit cu globuri de oglindă și sticle răsucite ca acadelele și jucării nemțești ce-ți luau ochii. Fastul și măreția balurilor de la curte, muzicanții în fracuri și cântăreții de operă-n ciorapi de mătase îi orbiseră la-nceput pe eleni până-ntr-atât, că din buna lor voință numiseră sate și orașe cu numele frumoasei regine: Amaliada pe ostrovul Elis, Amaliapoli în Magnesia și multe altele risipite până în depărtata Cretă. Însă în acei ani Grecia se umpluse de nemți în toate dregătoriile, încât oamenii pământului nu mai puteau răsufla de regulile lor la fel de scrobite ca și gulerele ce li se iveau de sub jiletci, iar regina le-a părut multora că se uita cam pe sub sprâncene la arhonții greci, socotindu-i pesemne mojici și neșcoliți. Pe de altă parte, se vădise că nu putea sau nu voia a face copii, încât își îndepărtase și prin meteahna asta oamenii țării, care sperau un urmaș la domnie pentru Otto cel venetic. Era limpede ca lumina zilei că regina nu făcea prunci doar din răutatea inimii ei, folosindu-se de cine știe ce blestemate spălări și șipuri de otrăvuri vărsate-n sgăul ei regal, ca să ucidă feții și să rămână tânără cât e veacul.

Poate că și așa i s-ar fi trecut peste păcate și ar fi fost îngăduită mai departe, dacă Amalia n-ar fi adus din țara ei desfrânatul danț numit vals, unde trupurile se atingeau în văzul tuturor, ceea ce grecii, deși în taina și-ntunericul gynekeurilor urmau încă obiceiurile turcești și se dezmățau în feluri de nerostit, nu puteau îngădui în ruptul capului. Blasfemia noului danț fusese dată-n vileag de capii bisericii ortodoxe, și toți bărboșii-n rase cernite, fiecare popă și fiecare stareț al nenumăratelor lavre din toată Elada, veștejiseră timp de luni întregi, de la amvon, spurcatul obicei vienez. Până și deșucheații palicari ai lui Theodoros tunau, crunți de mânie, împotriva acelor învârtiri din saloanele regale în care bărbatului, auziți neauzire, îi era-ngăduit să-nconjoare cu brațele mijlocul muierii ce-l ținea după umeri, și chiar să-i atingă spinarea dezgolită, fără rușine și-n văzul tuturor. Unde-avea să se-ajungă? Se stricau vremurile, se răia lumea, și Dumnezeu n-avea să mai rabde mult pidosnicul neam omenesc. Regina era de vină, ea îl strica

și pe rege și-avea să aducă nenorocirea Eladei. Palicarii o-njurau, cu năduf, de cruce, de anafură și de grijanie și mergeau la culcare cu tovarășele lor, în sălașurile de sub Priapul falnic al farului, ce răsărea dintr-un crâng de smochini cu fructe viorii. Chiotele muierilor încălecate se-auzeau apoi, trecând marea, până la ostroavele vecine, Valaxa, Rinia Skyrou și chiar Skyropoula, unde localnicii se trezeau și, întărâtați de țipetele răgușite din depărtări, ce puteau fi de munci, de naștere sau de drăgosteală, se prindeau și ei în brațe cu sârg în alcovurile lor.

Alteori mica simorie se aventura la isprăvi mai de Doamne- ajută. Nu era de ei să-și încerce norocul cu vapoarele companiei Österreichischer Lloyd, ce porneau din Trieste și duceau oameni, bani și scrisori până-n Creta și Smirna, deși tare le-ar fi plăcut, dar se mai rătăcea prin petecul lor de mare câte-un barcaz greoi ca un gândac, cu pânze atârnând murdare ca niște nădragi găuriți, iar atunci pirații scoteau bărcile din păpuriș și, câte șase-ntr-o luntre, la adăpostu-nserării, cu vâslele înfășurate-n cârpe ca să nu scoată nici un plescăit, se lipeau de pântecele uns cu smoală, plin de răgălii, al vasului ce era de pe-atunci sortit pieirii, căci mai niciodată nu scăpa om viu de pe puntea lui. Îndeobște, matrozii ce nu se supuneau erau omorâți, câteodată-n chinuri dacă răniseră vreun palicar, iar cei ce aruncau armele erau legați de catarge și scufundați odată cu barcazul, hrană crabilor și peștilor din adâncuri. Atunci te arătai lui Joshua așa cum erai tu, Theodoros, o cruce de voinic și-un om întreg, cu care nu te jucai. Mulți dintre oamenii tăi erau vrăjiți contra gloanțelor de plumb, purtând floare de sângele-voinicului la subțiori, iar muierile – vâzdoage, și, de câte ori luptau, mai țineau și un glonț de argint sub limbă, dar tu n-aveai frică de nimic, de parcă ție, dintre toți muritorii, ți s-ar fi deschis cartea vieții înainte și ți-ai fi citit acolo soarta, și-ai fi știut că nu ți-era dat să mori acolo, lângă Skyros, în barcazul neguțătorului de grâne Hristopoulos din Kavala, și de-aceea erai primul ce urca pe punte, în bătaia flintelor, iar apoi te puteai repezi fără grijă în cala mare ca o biserică a navei ca să-i dibuiești pe marinarii ascunși acolo și mai cu seamă butoiașele de rom și de mastică, prada cea mai de preț. Cu oamenii n-aveai cruțare, dar nu lăsai vreodată o mâță din cele ce prindeau șoaricii de care erau pline barcazele să se ducă la fund odată cu corabia, ci porunceai să fie prinsă, vârâtă-n sac și adusă la țărm. Se umpluse

locul, în jurul farului, de un popor de mâțe tărcate, fiecare cu numele său știut de toată simoria. Diminețile-ți plăcea să torni lapte-n găvanele unei hârci omenești și să te uiți la puii de mâță cum îl linchesc de-acolo cu sârg și nevinovăție, împingându-se unii pe alții cu umerii lor ca smoala sau ca naramza. În orice adunare-ai fi fost, te vedeai tu primul, mai nalt de la umeri în sus mai decât toți oamenii, asemeni împăratului Saul, cu părul tău negru împletit în rânduri de cozi și dat cu untură de porc, cu arcul sprâncenelor mereu încruntat, chiar și când se râdea și se bea-n jurul tău, cu ochii, sub ele, având ceva nebunesc, ca și când ar fi văzut de-a pururi, chiar și-n bălți de sânge, o icoană făcătoare de minuni. Nu făceai nimic ca să fii cel dintâi în orice adunare omenească și nimic osebit ca să ți se dea ascultare: doar erai, cum este un zid prin care nu poți trece. După ce se găurea fundul barcazului cu topoarele, pirații urcau iarăși în bărcile lor, și de-acolo priveau cum vasul se duce la fund în țipetele deznădăjduite ale nenorociților legați de catarge. Mii și mii de corăbii putrezeau sub mări în tot Arhipelagul, locuite de schelete încă-nfășurate în cârpe și cercetate de câini-de-mare și de caracatițe. În osebite ostroave, pescuitori goi, doar cu-o fâșie-n jurul șoldurilor, se afundau și câte patruzeci de brațe sub turcoazul clătinător al apelor ca să scoată la iveală bani de aur străvechi, cu chipul lui Alixandru Machidon, podoabe-ncrustate cu mărgăritare și pietre scumpe, muieri de marmoră cu nasul ciobit, amfore cu vinul prefăcut, după veacuri, în magiun de să-l mănânci cu lingura. Fundul mărilor era mai bogat decât fața pământului, și cine-ar fi găsit mijlocul să-l jefuiască ar fi domnit peste întreaga sferă.

După jafurile mai crunte, însângerații palicari se simțeau îngreunați de păcate și așteptau cu mare osârdie dumineca, ziua Domnului. Atunci se-nveșmântau cu haine de țeremonie, ținute-n cufere, care, ascunzându-le pieile încondeiate, îi schimbau din zavragii deșucheați în orășeni cu frică de Dumnezeu, bărbați și muieri smerite, ce puteau fi îngăduiți în orice biserică. Femeile, care îndeobște umblau mai cu țâțele afară, erau acum în pânză cenușie, încheiată cucernic până la gât. Părul lor de foc și de smoală topită, ce făcea, pe țărmuri și-n bărci, bucuria noastră, a celor din ceruri, era acum ascuns sub marame, ca și când florile-nmiresmate și păsările măiestre ar fi fost făcute să stea sub oboroc. Astfel schimbați, vâsleau până la Linaria,

unde-și făceau cu sfială intrarea în sfântul locaș de rugăciune închinat lui Agios Georgios, ce era înfățișat ucigând cu lancea balaurul pe peretele dinăuntru, între rânduri de sfinți și învățați zugrăviți cu mare măiestrie. Ascultau slujba dând răspunsuri și cântând cu toată adunarea, își făceau cruci atingând de fiecare dată cu palma pământul, căutau din priviri icoanele mai făcătoare de minuni, ca după slujbă să le sărute mânurile atât de gingaș zugrăvite. Popii, în odăjdiile lor înveselite cu fire de aur, cădelnițau și risipeau fumul înmiresmat de tămâie peste creștini, arvunindu-le Raiul, ce tot așa trebuia să miroasă. Pirații plângeau apoi amar la icoane și făceau șir la spovedanie, iar preasfinția sa Eulampie, care-i știa prea bine, căci oamenii lui Theodoros erau cei mai mari binefăcători ai bisericii, noua ei zugrăveală făcându-se din daniile lor, îi asculta la rând pe toți, mustrându-i și dându-le canoane pentru păcatele lor: să spună de o sută de ori Tatăl nostru și de zece ori psalmul lui David: „Ai milă de mine, Dumnezeule, în bunătatea Ta! După îndurarea Ta cea mare, șterge fărădelegile mele!“ Căci fărădelegile le erau într-adevăr mari și neiertate: unul mințise, altul suduise, altul nu făcuse milostenie, iar una dintre muieri spălase de ziua Sfintei Paraschiva. Iertați de păcate și nevinovați iarăși ca pruncii, dăruiau biserica și pe sfinții părinți cu icosari de aur și se-ntorceau pe țărmul lor înviorați de parc-ar fi fost la baia orașului rămasă din vremea turcilor.

Pe insulă creșteau măslini vechi și de-o mie de ani, cu trunchiuri sucite și răsucite și scorburi în care-ncăpea cu ușurință un om întreg, și cu puzderie de frunzulițe cenușii ce păreau albe pe cerneala mai întunecată a mării. Printre ei trecuserăți când îl chemaseși pe ovreiul Joshua Abraham la un sfat de taină, departe de tovarășii voștri rămași pe țărm. Urcaserăți unul după altul drumul spre cel mai nalt loc de pe ostrov, piscurile de lângă Chora, și-ajunși-acolo, pe când se lăsa amurgul, jur-împrejur, peste Sporade, vă crestaserăți cu jungherele încheietura mâinilor și vă sorbiserăți câte-o boabă de sânge, devenind frați, aidoma celor care au sorbit în același pântec din fântâna vieții. Așa se făcea-n Valahia, în cetele de lotri, și așa aveai să faci și-n Elada cu câțiva oameni aleși de tine pentru credincioșia lor.

Apoi desfăcuserăți butelcile cu vin de Chios, înfășurate-n rafie, și vă povestiserăți viețile de-a fir a păr, viețile voastre izvorâte-n aceeași zi din

vasul Vărsătorului. Tu-i destăinuiseși despre Valahia ta de care el, deși umblat prin lume ca puțini alții, nici nu auzise, despre cum te jucaseși de-a Alixandru Machidon cu pruncii șerbilor și țiganilor de pe moșia din Ghergani și despre Vicleimurile ce se făceau în Sălcuța de fiecare Naștere a Domnului din miezul orbitor al iernilor, iar el îți zisese despre cum se jucase de-a-mpăratul David cu copiii negri și goi ai triburilor Ndebele din Transvaal, având fiecare trecută prin ureche o pană albastră. Apoi îi plăcuse să-și aducă aminte de fuga lui de-acasă, la șaptesprezece ani, pe baleniera *The Harpoon* și despre cum vânase cașaloți în apele-nghețate ale Țării de Foc, când, ca să poată-nfrunta gerul pustiitor al acelor ținuturi de gheață și de-ntunecime, se vâra adesea, ca Iona, cu alți trei-patru marinari, în pântecele chitului încă fierbinte tras pe punte, între măruntaiele lui puțind de-ți mutau nasul, și jucau acolo cărți și beau rom și mințeau despre muieri, pe când munți de apă spumegătoare, mai rece ca gheața, se prăvăleau peste vasul scund și smolit, gata să-l ducă la fund în Caina aceea neiertătoare. Pe măsură ce seara-nainta și primele stele sclipiseră peste voi, îți amintiseși și tu de mutarea la București, când aveai nouă ani, și despre cât te uimiseră turlele aurite ale Mitropoliei, și cum găsiseși în cetatea lui Bucur ciobanul ciuma și răzmerițele-n toi, și cum ciumații erau scoși în câmp, pe pământu-nghețat, și lăsați să urle acolo de frig și deznădejde, iar ciumatele erau siluite de cioclii care făcuseră boala și nu se mai temeau, ba încă o răspândeau cât puteau. Din aceste pricini bolnavii se răsculaseră ca unul împotriva cioclilor samavolnici. Iar apoi i-ai mai spus cum ai umblat cu Jianul, înfricoșatul lotru, pe care-l cunoscuseși de la Ghergani, dar l-ai întâlnit apoi iarăși la București și-ai bătut cu el codrii Vlăsiei, vânând mistreți și boieri de-a valma, punând ouă fierbinți la subțiorile popilor ca să spună unde-au ascuns banii și tăind degetele muierilor, de vii, ca să le iei inelele. Cum după un an de fărădelege, cu preț pe capul tău, ai fugit la mamă-ta, Sofiana, la Ghergani, ca să te-ascunză ea de arbănașii stăpânirii, dar nu ți-a fost de-ajutor, așa c-a trebuit să treci Dunărea-not, cu încă doi tovarăși, cu plumbii plesnind în apă-n jurul tău, unul lovindu-te-n coastă, unde ai și-acum glonțul oprit în os. Și încă multe altele ați povestit, izbind cu vârful jungherelor în pământ și-n stei, de ieșeau țandăre de foc în noapte, despre patimi nestinse și doruri de mărire, despre cum aveați voi s-ajungeți

împărați, până ce, dus de dulceața vinului și de farmecul nopții, și mai mult pentru tine decât pentru tovarășul tău, ai scos din sân, de lângă crucea de lemn sfințit, icoana ovală de care nu te despărțeai niciodată și n-o arătaseși până atunci nimănui, înfășată-n prima scrisoare de la Sofiana.

Cum n-o putea zări bine în pâlpâirea slabă a lunii și-a stelelor, tovarășul și fratele tău de cruce aprinsese cu amnarul un băț uscat, și la flacăra lui privise cu mirare acea cadră ovală înconjurată de-o dungă de culoarea ambrei, în care-un neasemuit chip de fată jună se arăta, puțin întors către dreapta, încondeiat pe smalț albăstriu. Fata era parcă aievea, nici o trăsură de penel nu se putea desluși ca să poți crede că vreun meșter o zugrăvise. Sub sprâncenele subțiri, desenate cu gingășie, atât de diferite de cele ale femeilor orientale, ochii-i erau căprii, străvezii, obrajii delicați, abia suflați cu o boare trandafirie, buzele pline de suflet și viață. Deasupra frunții înalte și-a tâmplelor săpate parcă-n morfil, părul ei castaniu, cu aur la-ndoitura buclelor, făcea zulufi ce-i cădeau răsuciți de-a lungul obrazului. Gâtul subțire al fetei era-nconjurat de o panglică de catifea neagră, iar dedesubtul ei se zărea puțin dintr-o bluză sidefie, cu ape trandafirii, prinsă în față cu un bumb de ametist. Codana din cadră nu putea avea mai mult de cincisprezece ani. În toată înfățișarea ei era ceva ce cuvintele în zadar ar fi-ncercat să deslușească, ceva rugător sau poate tânjitor care-ți intra de-a dreptul în inimă: „Caută-mă, caută-mă! Nu sunt eu cea din cadră, eu sunt în altă parte, iar aceasta e doar umbra mea! Nu zăbovi până ce nu mă găsești, cum te-am găsit eu pe tine! Fă-ți un toiag de fier și încălțări de fier în picioare, și mergi neabătut pe urmele mele, peste nouă țări și nouă mări, și mă vei afla când toiagul se va toci și încălțările se vor rupe“.

— E Sfânta Fecioară, șoptise Joshua privindu-te-n ochi, crezând că îi făceai dovada credinței în legea ta, care nu era și a lui, așa cum a zărit-o prima oară Arhanghelul Gabriel, când, cu crini în mâini, i-a adus Bunavestire.

— Nu, i-ai răspuns cu un fel de grabă, e Stamatina.

N-ai mai adăugat nimic la cuvântul acesta, și-ai vârât repede icoana în sân, de parcă te-ai fi rușinat c-ai arătat-o așa de ușor unui străin. Joshua s-a mulțumit cu numele acela curios și străin, și a dus din nou butelca la gură. Poate că această Stamatina îi mânca inima tovarășului său și nu se cădea să

sucească jungherul în rană. Dar niciodată n-a putut să uite acel chip („caută-mă, caută-mă!“), și de multe ori avea să și-l aducă aminte, printre nenumăratele iviri din adâncul sufletului său prilejuite de-o viață bogată, chiar și când aflase liman, peste două decenii, în San Francisco, unde-avea să-i fie sfârșitul.

După destăinuirile-astea ați tăcut multă vreme, bând și privind Arhipelagul roată-mprejur, încărcat ca un copaci bătrân de poamele stelelor. Priveați în sus la Cloșca cu puii de aur, la Fata de-mpărat cu cobiliță, la Puțul cu jgheab și la Coasă, toate rotindu-se-mprejurul Carului Mare după căile de ne-nțeles ale Dumnezeirii. Departe, peste ape, se zăreau câteva luminițe răzlețe, în orașele unde câțiva oameni nu se culcaseră încă. Farul din Platana mătura cu subțirea lui rază apele negre, se stingea câteva clipe, se-aprindea iar și se stingea din nou, semne pe care corăbiile din larg știau să le deslușească.

7 Poveștile lui Joshua, nu mai puțin decât mireasma lui de cuișoare, îți amintiseră de Gherganii nașterii tale și de timpurile când, înălțându-te tu ușurel pe picioare și-ncetând a mai fi un prunc, Marița nu se mai dezvelea toată-n fața ta ca-naintea cățeilor ei lățoși, iar maica ta începuse să te-nvețe buchile, ca să citești singur ce cărți vei voi. Așa că petreceai de-atunci tot mai multă vreme în grajdul vacilor, unde părinții tăi se iubiseră prima oară, în fân, printre păianjenii cu picioroange, încercând cu multă caznă să deslușești, din cărțile ferfenițite ale taicului tău, Gligorie, poveștile ce intrau astfel, cu o putere năprasnică, în mintea ta și-o făceau să arză ca o izbucnire de foc, ca nimburile sfinților din zidurile bisericii. Din vreme-n vreme, mai cu seamă la timp de iarnă, Tache mai chema la conac vecinii mai tineri, boieri și boieroaice cu slugile lor, și făceau kef, adică se-adunau într-o odaie cu draperiile trase în plină zi ca să bea afion (de-i mai zice și tiriac) din lulele lungi, sau să-l înghită cu lingurițe gălbui de argint, sau copt în prăjituri cu miere și mac, iar apoi, în mireasma dulceagă a fumului ce umplea odaia, se lungeau pe canapele, printre perinile de mătase, visând la ce mintea omului nu gândește, năzărindu-li-se, ca-n vis, colori și forme nemaivăzute, zburând fără de aripe peste saraiuri, grădini de rai și orașe zidite pe stânci, îmbrățișând duhuri cu țâțe tari și coapse de hurii sau topindu-și ființa în Ierusalimul ceresc al Celui ce șade pe heruvimi. Zâmbeau atunci cu gurile până la urechi, cu pleoapele închise, ca niște Buddha preafericiți, lăsând ca tiriacul scurs din măciuliile de mac să le crească aidoma unei ierbi înmiresmate prin tălpi și prin picioare, să le urce-n pântece și să le coboare-n brațe, să le-nconjoare bojocii și inima, și-apoi, urcând în turnul cel mai înalt al trupului omenesc, să-și deschidă deodată floarea în țestele lor de os gălbui, luminându-le de fericirea oprită a dulcilor păcate. Din țeste, floarea vrăjită străbătea și-n afară, umplând lumea cu petalele ei, curcubeie de flacără vie. În starea dumnezeiască și diavolească în care se aflau atunci, tiriachiii pierdeau rușinea, și câteodată kefurile sfârșeau în dezgoliri și jocuri din buric, și împreunări firești și nefirești, priveliști de Sodoma și Gomora despre care era apoi mai bine să se tacă.

Același suc otrăvit, dar dulce mai presus de orice poame și cofeturi, îți

cuprindea și ție crierul când te cufundai în poveștile din terfeloagele de la iarmaroc. Pruncul de șapte ani care erai pe-atunci citea cu nesațiu din necrezutele isprăvi ale lui Tilu Buhoglindă cel șugubăţ, carele, când se făcuse zugrav și trebuise să facă pe un părete despărțirea Mării Roșii în două de Moise, și evreii trecând dincolo, și oastea și carele egipțienilor înmocirlându-se pe fund, făcuse doar o pată roșie pe tot păretele, zicând că evreii au trecut deja și nu se mai văd, iar pe egipțieni i-a acoperit marea. Și citise *Povestea lui Archirie filosoful și-a nepotului său Anadan*, ce mișelește voise să-și piardă unchiul scriind carte mincinoasă la Sangrip Împărat, cum că Archirie i-ar fi fost dușman, iar împăratul poruncise să i se taie capul și să-l despartă cu trei sute de coți de trup, însă filosoful reușise să scape. Apoi îl prinsese pe nepotul ticălos și-l bătuse cu toiagul de corn până ce-l omorâse. Iar în altă bucoavnă, *Povestea lui Sindipa înțeleptul*, se vorbea despre Chira Împărat de la Persia, ce avea șapte muieri și nici un cocon. Căpătând în cele din urmă cocon, după multe rugi la Cel preaînalt, îl trimise lui Sindipa să-l pedepsească la filosofie. Iar coconul ucenicise vreme de mulți ani la filosof până ce nu mai avusese ce să-nvețe, căci știa totul, iar totul însemna Tăcerea de deasupra Tăcerii. Așa-ncât feciorul de-mpărat nu mai grăia, și fu dat uneia dintre-mpărătese să-l facă să grăiască. Aceasta-i spusese să-l ucidă-mpreună pe împărat, să se suie el pe scaunul domnesc și s-o ia pe ea de-mpărăteasă. Cum el se înfiorase de-atâta răutate și nu voise, fămeia fugise la-mpărat cu hainele rupte și, ca o a doua fămeie-a lui Putifar, spusese că fiul de-mpărat căzuse asupra ei voind s-o siluiască. Iar Chira-mpărat poruncise omorârea feciorului, dar mai nainte voise să afle sfatul a șapte filosofi pe care-i avea. De-aici urmaseră șapte pocitanii, una-n fiecare zi, în care filosofii au grăit împăratului pilde despre nestatornicia și viclenia neamului muieresc, până ce împăratul și-a iertat fiul.

Când citiseși povestea asta, te-ncurcase mult cuvântul pocitanie, până ce Sofiana îți deslușise că aici el nu-nsemna om din cale-afară de hâd, ci cuvântarea înțeleaptă a fiecărui filosof din cei șapte. Și mai citiseși cu mare plăcere isprăvile lui Esop cel negru, urât și burduhos, care, fiind rob al lui Xantos înțeleptul, se arătase mai înțelept decât el și-l scosese din multe necazuri. Iar într-o zi, Xantos, voind să meargă-n oraș, la baie, îl trimisese mai întâi pe Esop ca să vadă dacă e multă lume acolo. Iar Esop văzuse că-n

pragul intrării la baie era un bolovan, și cei ce intrau se-mpiedicau de el și-l blestemau. Dar un singur om îl ridicase și-l aruncase-ntr-o parte. Atunci, întorcându-se la stăpân, îi spusese că la baie era un singur om, căci el îl socotise om doar pe cel ce înlăturase bolovanul. Și câte nu mai făcuse! Când filosoful chemase oaspeți la ospăț, îi spusese lui Esop să pună pe masă ce e mai bun pe lume, iar el pusese numai limbi de bou. Fiindcă prin limbă oamenii se-nțeleg între ei, se mărită și se-nsoară și fac negustorie. Oțărât, Xantos îi spusese ca data viitoare să pună la masă tot ce e mai rău pe lume, iar robul cel urât pusese tot numai limbi, căci prin limbă se fac războaiele și vicleniile și înșelăciunile. Citiseși de asemenea și *Istoriia lui Skinderiu*, care înțelegea glasul păsărilor, cunoscând toată filosofia de pe lume. Și el o iubea pe Olerica, fata-mpăratului, dar a fost trimis în altă țară, la Halep Împărat. Acolo se petrecuse ceva atât de înfricoșător, că nu mai putuseși dormi nopțile și nu mai voiseși să citești istoriia mai departe.

Cu astfel de scrieri îți treceai timpul, dar mai ales cu *Alixăndria*. Cartea isprăvilor lui Alixandru Machidon, ce câștigase întreaga lume, călare pe Ducipal, armăsarul său cu corn în frunte, și murise tânăr, ți se păruse mereu mai minunată decât poveștile de altădată și decât toate istoriile auzite cândva. O vrajă negrăită te făcuse nu să citești, ci să trăiești de-a dreptul în pielea junului împărat, să grăiești cu vorbele lui și să-i faci faptele vestite. Pe când citeai povestea marelui Alixandru, nu mai erai Tudorică, feciorul rufos și desculț al slugilor Ghiculeștilor, ci feciorul lui Netinav, împăratul vrăjitor al Eghipetului, și-al Olimpiadei, pe vremea când în India împărățea Por Împărat, în Persia, Darie Împărat, iar la râmleni Merlichie Împărat. Căci Netinav, împresurat de oștile dușmane, se răsese, îmbrăcase straie proaste și mersese în Machedonia lui Filip Craiul, ce-avea de crăiasă pe Olimpiada, o muiere stearpă. Se dăduse drept vraci și mințise că ar avea ierbi de feciori, pe care dacă le-nghițea muierea, pe loc rămânea grea. Dar prefăcut în Amon dumnezeu, cu cap de vultur, Netinav se culcase cu împărăteasa, ce prinsese chiar de-atunci plod în pântec. „De azi înainte să nu bei vin, nici mied, nici nimic spurcat să nu mănânci, că ai început să faci fiu care va fi împărat a toată lumea, peste toți împărații“, îi spusese vrăjitorul. Iar pe pruncul Alixandru îl învățase Aristotel toată dăscălia. Apoi, Filip murind, junele Alixandru veni-n locul său crai, și-ncepu să ia cetăți și crăii, până-l birui și

pe marele Darie Împărat. Iar apoi, când Răsăritul și Apusul erau în hotarele sale, ieși-n locuri sălbatice și neumblate.

În fundul grădinilor întortocheate ale conacului, unde se afla și ursul cu belciug în nas, prin care era trecut un lanț gros, stăteai trântit în iarba înaltă pân-la brâu, nevăzând decât peticul de cer strălucitor de deasupra și fluturii galbeni și roșii, cu cozi de rândunică, lopătând prin aerul înmiresmat, și citeai nesățios din bucoavnă. Intrai în Ierusalim, călare pe Ducipal, te-nchinai lui Dumnezeu Savaoth și te lepădai de idoli, și ascultai vorbele lui Ieremia proorocul, ce te binecuvânta. Apoi luai Babilonul, făcându-te stăpân pe lei și pardoși și cai arăpești, și coarne de inorog, și scule de aur și pietre scumpe, și masa de safir a lui Darie, la care cine stătea scăpa de gândurile negre. Iar după ce luai Babilonul, ajungeai în pustie, unde luptai cu muierile sălbatice, păroase ca porcii și cu ochii ca stelele, iar apoi omorai furnicile uriașe, ce scoteau aur din pământ și mâncau oameni. Îi scăpai pe piticii ce luptau cu cocorii, învățându-i să facă arcuri și săgeți. Iar în țara Macaron îi aflai pe ghimnosofii goi-pușcă, al căror împărat era Ivantie, și treceai cu oștile pe lângă Raiul cu pomi înalți până la cer, având roade dulci ca zahărul, dar nu intrai, de teama heruvimilor. Luptai apoi cu elefanții lui Por Împărat al Indiei, ce-aveau pe spinări turnuri cu câte douăzeci de arcași. Patru mii de mii din oștile lui Por pieriseră într-o singură bătălie, iar Por căzu ucis de sabia ta, și împărăteasa lui de la Ind îți ieșea-n întâmpinare cu douăzeci de vlădici și zece mii de popi. Îți întindeai stăpânirea peste limbi păgâne: goți, magoți, agar, axos, divis, xotin, xanarte, xasan, climand, taanii, xeanii, martatin, hohanii, agramantii, amflig, psoglov, faracii, iarați, sisochia, nichienii și lescrătanii ce-n zilele lui Antihrist aveau să frigă și să mănânce copiii creștinilor sub ochii părinților acelora.

După ce văzuseși Raiul, coborai la Iad ca să vezi cum se chinuiau păcătoșii, și vedeai acolo dumnezeii elinești munciți de draci, și boierii răi din toate împărățiile încolăciți de șerpi înfocați. Și mergând mai departe prindeai un tâlhar pre nume Diomede și voiai să-l scurtezi de cap, dar el îți răspundea că-l numești tâlhar fiindcă are puțini oameni, dar dac-ar avea oști multe s-ar chema împărat, cum te chemi tu. Iar asta-ți rămăsese-n minte pentru totdeauna, și pe istețul tâlhar îl făcuseși căpitan în oastea ta.

Ajungeai mereu cu lacrimi în ochi la ultimele file, când Alixandru era

otrăvit de ticălosul Levcadus, fiul Minervei celei rele și viclene din Machedonia, și pierea tânăr, în țara Ierusalimului, maică-sa, Olimpiada, junghindu-se la căpătâiul său. Așa pier pe lume împărățiile cele mai slăvite, deșertăciune fiind, pentru că totul e-n mâinile Celui atotputernic, singurul vecinic, singurul vrednic de slavă. Dar chiar și dacă lumea întreagă de sub ceruri s-ar preface-n pulbere, te gândeai tu cu un început de răzvrătire, tot ai fi voit să fii Alixandru, să tragi aer prin nările lui și să poruncești oștilor cu gura lui, să simți părul lui fluturându-ți pe lângă tâmple și să vezi minunile lumii cu ochii lui mari ca niște ochi de taur, cum era zugrăvit pe prima filă a bucoavnei. Mergeai apoi la ursul priponit în grădină, ce-și făcea de ani de zile veacul între rugii de smeură, și te făceai a-l străpunge cu sabia ta de lemn. Iar fiara, învățată de tine, se rostogolea-n țărână și făcea pe moarta, cu limba scoasă, și pentru asta căpăta zahăr candel dintre degetele tale.

Copiii din curte se-nmulțiseră-n ultimii ani, căci pe lângă multa plodărime a slugilor, mai făcuseră coconi și boierii, Marița avându-i acum pe Ion și pe Zmaranda, de care maica ta Sofiana avea mare drag și-i îngrijea și-i desmierda mai mult decât doicile aduse să le dea țâță. Ion se făcuse și el mărișor, cu doi ani mai nevârstnic ca tine, și-mpreună cu feciorii de slugi, rumâni și țigani, nu vă mai săturați de joacă în spatele conacului, prin locurile neumblate, pline de bozii, bușteni și pietroaie.

Atunci se-arăta firea ta sălbatică de tiran, căci erai capul răutăților în fiecare nebunie pe care-o făceați, și copiii ceilalți se temeau de tine mai tare decât de tătânii lor, căci tu-i pedepseai mai rău. Dar te și iubeau, fiindcă fără tine n-ar fi știut ce să facă toată ziua. Dacă erai bolnav în casă, se-adunau și zăceau fără rost, cum fac albinele când le moare matca. Tu le spuneai povești, pe-nnoptate, sub stele, tu-i duceai prin funduri de pădure ca să descoperiți unde se-adapă caprele sălbatice și unde-și fac culcuș mistreții, tu-i împărțeai în tabere și-i mânai la război, fiecare băiat călare pe unul mai voinic, smulgându-se și-mbrâncindu-se până se rostogoleau cu toții-n cărările împestrițate de soare. În bătăliile voastre tu erai, firește, Alixandru Împărat, iar Darie Împărat era mereu Ion, pe care-l biruiai pururi în luptă, îl prindeai, îl legai de-un copac și-l judecai, și nu de puține ori porunceai să i se dea câte douăzeci de lovituri pe spinare, încât bietul cocon, când scăpa, fugea drept în poala mamă-sii smiorcăindu-se cu zece rânduri de lacrimi.

Atunci Marița urla ca apucata, o chema pe Sofiana și-i jura c-o alungă de la conac cu tot cu nenorocitul ei de Todoraki.

— Unde s-a mai văzut fiu de slugă să-l bată pe-un cocon de boier? Așa l-ai crescut, zavragiu, lunatic, dezmățat! Asta-i răsplata pe care mi-o dați că vă țin aici pe simbrie, pe mâncare și băutură? Ia cheamă-l acilea pe neobrăzat, să-l judec și eu după legea mea, să vedem dacă-i place! C-oi fi și eu vreun soi de-mpărătească!

Urmau pentru tine păruieli după păruieli, că nu doar Marița-și înfigea ghearele zugrăvite cu icoane sfinte în obrajii tăi, înjurându-te și blestemându-te până nu mai avea grai, ăsta era doar începutul. Te lua apoi repede în primire și mamă-ta, căreia degeaba-i spuneai că, fiind împărat, nu puteai face altfel decât să-ți pedepsești aspru potrivnicii, că-ți smulgea și ea perciunii și-ți înroșea obrajii de palme. Iar seara, când venea de la vânătoare, scotea Gligorie cureaua lată de la brâu și te croia cu ea pe fundul gol până obosea, întărâtat că, deși-ți curgeau lacrămile pe obraji, nu țipai și nu gemeai, să te fi tăiat în bucăți. „Ăsta e drac, nu e copil“, grăia ostenit și te lăsa-n plata Domnului, căci de pe-atunci îl chinuia racul din mațe, ce-avea să-l și răpună. În ultimii ani, Gligorie nu mai avea chef de nimic și dintr-un fecior frumos ajunsese gârbov și costeliv, iar pe deasupra căpătase și darul suptului, încât Sofiana ducea acuma tot greul.

Când nu se mai putea și nu se mai putea, te duceau la popă, să te rușineze. Iar popă la bisericuța din sat era pe-atunci sfinția-sa Elpidifor, om blajin, cu trei rânduri de guși, pe care rasa abia dacă-l încăpea și pe capul pleșuv al căruia camilafca stătea mereu strâmbată spre-o ureche. Fiind și dascăl în sat, ce aduna-n jurul lui feciorii de plugari și dancii din șatră, învățându-i puțină azbuche, iubea mult pruncii și se-ntrista când dădea de vreunul mai nesupus. Pe tine te știa de Todoraki al Sofianei, simpatrioată de-a lui, căci popa se pripășise în acele locuri de multă vreme, venind din Thessalonikul nașterii sale. Avea drag de mumă-ta ca de o fiică. Neștiind cum să te mustre mai bine pentru răutățile tale (căci făceai multe nefăcute: furai zahăr și miere de prin ulcelele cuhniei, prindeai cocoșii ca să le smulgi penele din coadă, înșelai copiii la jocul de gioale cu ichiuri măsluite, pipăiai de pe-acum codanele abia-nmugurite de nu mai puteau trece prin grădină de răul tău, spărgeai ochiurile de geam de pe veranda conacului cu pietre

aruncate cu meșteșug, agățai bilețele cu slove porcoase de spinarea doicilor și muierilor ce duceau rufe la râu, și multe altele încă), te ducea în biserică și-ți arăta păretele de la apus al acesteia, unde era zugrăvită căderea lui Lucifer din Ceruri.

În slava cerului era acolo înfățișat Hristos pe tron de aur, înconjurat de cete îngerești, ținând deschisă-n fața sa Evanghelia, unde scrie: „Am văzut pe Satana ca un fulger căzând din cer“. Se mai vedea și Arhanghelul Mihail, cu sulița dreaptă de lumină, arătând către prăpastia Iadului, unde se prăbușeau din înălțimi îngerii ce l-au urmat pe cel mai strălucitor dintre arhangheli în răzmerița sa, când a voit să se-nalțe mai presus de Domnul Dumnezeu, stăpânul veșniciei. Îngerii răzvrătiți ce se prăbușeau acolo, cu capu-n jos și zvârlind înfricoșați din mâini și din picioare, erau, în partea de sus a cadrei, încă strălucitori, albi ca laptele, cu două, cu patru sau cu șase rânduri de aripe, după care, spre mijlocul zugrăvelii, se schimbau în ființe tot mai întunecate, cu membre schimonosite și ochi înspăimântați, până ce ajungeau jumătate îngeri și jumătate diavoli, având și aripi învoalte, dar și coarne și copite. Iar cei ce cădeau tot mai jos erau draci de-a dreptul, smoliți pretutindeni, colțați ca fiarele și păroși ca păianjenii. Iar dedesubtul tuturor, în toiul Iadului, se târa Scaraoțchi, tartorul, cu înfricoșate aripe de liliac, cu solzi de șarpe veninos, ridicându-și privirile încă trufașe către ceruri și nevenindu-i a crede că nu mai e Satanael, floarea dintâi a Creațiunii, cel mai frumos și mai puternic din ceata sfinților îngeri.

— Uite, fătul meu, îți spunea popa, căznindu-se să se arate mânios, privește și ia aminte la ce duce neascultarea! Îi vezi tu pe îngerii nesupuși, care-au păcătuit împotriva Făcătorului cerurilor și pământului, voind să fie aidoma Lui? Uite cum au ajuns, că Dumnezeu nu bate cu bățul, nici cu cureaua, ca tătâne-tu! Uite cum le-a crescut blană pe spinare și cum le-au ieșit colții din râturi, ca la mistreți, și ia uite cu ce coarne s-au pricopsit! Uite-i p-ăștia roșii de-aici, și p-ăștilalți mai pociți de mai jos, cu copite și cozi de vită, bată-i Dumnezeu de iude și de satane! Așa vrei să ajungi, ca blestemații ăștia? Sau te vei asemui cu Arie iriticul, pe care Sfântul Nicolae l-a pălmuit de i-au sărit măselele din gură? Uite-l și pe Arie aici, pe perete, îl vezi ce crunt se uită, în veșmântul lui de foc? În Gheena a ajuns și el, cu învățăceii lui cu tot, ca și Marcion, Nestorie și Donatus, laolaltă cu

papistașii și calvinii, câini turbați ce strâmbă dreapta credință! Așa au început și ei, ca tine, fătul meu, viețuirea lor pe pământ. Au fost prunci răi, ce n-ascultau de părinți, nesocotind prima poruncă însoțită de făgăduință din cele primite de Moise din mâna Domnului: cinstește-i pe tatăl tău și pe mama ta ca să-ți fie bine și să trăiești mulți ani pe pământ! Omorau vrăbii cu praștia și ridicau fustele la fete, Doamne, iartă-mă, și furau, și se băteau, și veneau acasă cu hainele smulse de pe ei, de maicele lor plângeau până le secau ochii. Apoi s-au apucat de băut și de preacurvit. De-aia au ajuns să-l răstignească pe Domnul a doua oară în inima lor, și de-aia se zvârcolesc în iad, în foc și pucioasă, ca viermii neadormiți. Ca ei vrei să ajungi? Ce e-n capul tău cel prost?

— Ia pildă de la făcătorii de bine, mai grăia popa dregându-și glasul, că a lor va fi Împărăția Cerurilor: uite-i aici pe sfinți, le vezi cercurile de aur din jurul capetelor? Vezi ce frumos sunt înveșmântați în alb și chinovar și lazur de Persia, ce bărbi cârlionțate au și ce chelii cuvioase? Crezi tu că sfinții Ioan Gură de Aur, Nicolae al Mirei, Grigorie Teologul sau Gherman al Constantinopolului se dezmățau ca tine când erau prunci? Crezi că spărgeau geamuri și furau mierea și macul din cuhnii, și puneau scăunașe-n calea orbilor, ca să se-mpiedice de ele? Crezi că sfintele mucenițe Tecla, Chiriachia, Varvara, Agapia sau Pelaghia umblau lela prin păduri, sticlindu-le ochii după flăcăi și-nzorzonându-se cu mărgele și cercei în loc să le-ajute pe mamele lor la cele trebuincioase casei? Nu știi că toți cei binecuvântați de Dumnezeu sunt supuși și blânzi și că veșnic se roagă la Ceruri pentru mama și pentru tatăl lor?

Părintele își dregea iarăși vocea tot mai răgușită și urma, voind să fie tunător ca glasul lui Iehova de pe Muntele Sinai, de-i speriase pe ovrei, dar nereușind decât să se pițigăie caraghios:

— Theodoros, prunc de soi rău, triclet și proclet ce ești, ai poruncă acum de la mine să stai încuiat în biserică două ceasuri întregi, spunând Tatăl nostru și rugându-te fierbinte, poate că vei afla îndurare de la Cel ce, în mare mila sa, ne rabdă pe toți. Cât ne-o mai răbda și El, că tare s-a ticăloșit și neamul omenesc în veacul ăsta! Și-ți întorcea spatele, lăcătuindu-te în bisericuță, cu dracii și cu sfinții laolaltă.

Șezând pe marginea lăzii de argint a chivotului, te uitai atunci în jur,

cuprins de stenahorie. Dârele de lumină, căzând pieziș din ferestruicile-nguste ale turlei, tăiau tăcerea-n felii. Dracii din râul de sânge ce curgea pe zid unde era-nfățișat Iadul te făceau să râzi, zburliți, rânjiți și-ncornorați cum erau, iar dintre păcătoșii ce fierbeau acolo îți atrăgeau doar muierile luarea-aminte, căci erau înfățișate despuiate și cu țâțe mari și cu blană-ntre picioare, mai mare păcatul să arză-ntre limbile de flăcări. Oricât ar fi fost de evlavioși, creștinilor ce veneau duminica să asculte sfânta slujbă li se cam sculau scârbavnicele mădulare văzându-le, căci erau zugrăvite jos, în dreptul privirilor pofticioase ale acelora, și uneori popa se gândea dacă n-ar fi fost mai bine să-l cheme pe Sisoe, zugravul de subțire pripășit în Ghergani, ca să le mai învălească, să nu li se mai vadă rușinile, dar n-aveai ce face, așa era canonul. Nici poporul din Rai, ce cânta veșnic la țitere și bucine, nu reușea te facă mai supus, căci ce scofală era să zdrângăni toată ziua, pe norișorii azugrăviți cu argint, ce-abia puteau să le ție greutatea?

Zidurile cu viața Maicii Domnului și-a sfinților părinți te strângeau la umeri ca o cămeșă prea strâmtă, așa că privirile tale zburau în sus, către bolta pe care Hristos Pantocrator era zugrăvit în toată puterea lui fără de margini. Bărbatul de pe boltă era Fiul lui Dumnezeu, și se vedea asta în întreaga sa înfățișare de bărbat desăvârșit. Știa totul, înțelegea totul, trăise totul, fără de păcat, și putea totul. În ochii Săi de safir netulburat te pierdeai în cele două ceasuri cât erai încuiat acolo. Nu găseai în ei nici o îndoială, nici o slăbiciune, ci doar liniștea Celui ce, fără să se miște, mișcă totul, fără a spune vreun cuvânt, vorbește fiecărei inimi, fără să scoată sabia, biruiește lumea.

Câtă iubire și câtă pizmă se-adăposteau atunci în inima ta! Te cufundai atât de adânc în ochii Lui ce nu clipeau niciodată, că-ntr-un sfârșit te vedeai de sus, cu acei ochi azurii, cum stăteai pe chivot și priveai în bagdadie, în propriii tăi ochi cerești. Erai una cu El și cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Așa se văzuse poate și Satanael, la-nceputul timpurilor, și voise să suie în pisc, lângă Cei Trei, și aflase că nu poate. „Dar dacă eu…?“, îți începuseși cugetarea nesăbuită, și poate doar fiindcă erai încă un prunc n-ai fost trăsnit acolo, în biserică, la grozăvia gândului tău. „De ce nu? Oare nu-mi pot mișca mâna? Oare nu pot porunci trupului meu, picioarelor mele, gurii mele și ochilor mei, ca un adevărat dumnezeu al lor? Oare nu pot clipi, când

vreau, din pleoape?“ Voia omului se oprește la fruntariile pielii sale, dar, a grăit Iisus, dac-ar avea credință și cât un bob de muștar, și-ar întinde biruința și asupra a ce-i dincolo de piele, a copacilor, a munților, a râurilor, a soarelui, a lunii și-a stelelor. Ar porunci smochinului să se sădească-n mare, și el s-ar smulge din rădăcini, ar intra-n valuri și s-ar sădi acolo. Iar credința ce e altceva decât voință, voință fără de margini? Nu știi cum faci să-ți miști degetul și nu poți mișca degetul altuia. Dar al tău se mișcă la voia ta. N-ai ști nici cum să-nflorești o garoafă, dar dacă ai vrea asta cu destulă voință ea s-ar desface deodată din boboc sub ochii tăi. Nu știi cum tragi de colțurile gurii când zâmbești: la fel, n-ai ști nici cum, uitându-te la un nor și dorindu-ți asta cu adevărat, crezând, cât un bob de muștar, că asta e cu putință, din nor ar începe să ningă în miezul verii. La Dumnezeu totul e cu putință, căci lumea întreagă e însuși trupul Său. Dar dacă omul, voind, ar crede că a și primit ceea ce vrea, fără nici urmă de îndoială, i s-ar da cu adevărat, și nimic nu i-ar mai fi oprit.

În miezul acestor cugetări pe care căpșorul tău de prunc de șapte ani nu le putea duce până la sfârșitul lor necurat, se auzea scrâșnetul cheii-n poartă și îmbrățișai mijlocul mamă-tii, Sofiana, rugând-o mincinos de iertare. Fiindcă nici vorbă să te fi smerit în inima ta. La-nceputul săptămânii o luai de la capăt cu năzdrăvăniile, cu chinuitul ursului și cu pipăitul codanelor, dar și cu cetitul *Halimalei* și-a *Poveștii Troadei* în podul grajdului, cald de răsuflarea vacilor.

Tătarul Ghiuner, care noapte de noapte dormea îmbrăcat și cu pistoalele-n sileafuri în fața ușii lui Tache Ghica, răspunzând de fiecare fir din capul lui și-al jupânesei, ajunsese tovarășul tău cel mai bun, tovarășul tău de taină și de povești. Cum n-avea pe nimeni pe lume, și cum nu se asemăna nimănui, nici rumânilor, nici țiganilor, nici ovreilor din partea locului, căci avea acei neasemuiți ochi subțiri, obli și fără gene, tiviți cu negru de parcă și i-ar fi încondeiat, dar crunți și fără milă ca ai pardoșilor, și umerii obrajilor ridicați și lucioși, și mustața ca două firișoare ce se scurgeau prelungi până la piept, Ghiuner își petrecea mai tot timpul cât nu era de caraulă cu tine, spunându-ți în stricate cuvinte rumânești istorii vechi și cântându-ți litanii răgușite pe limba lui. Te lăsa să te joci cu pistoalele cu paturi înflorate cu fildeș și țevi cu măiastre filigranuri, te lăsa să fluturi și

hangerul său mare de luptă, făcându-l să ardă sângeriu în soarele amurgurilor de vară.

Neamul lui, îți spunea, cum ședeați amândoi pe treptele din față ale conacului, venise de departe, din Răsărit, în hoarde care pustiiseră lumea. Erau jumătate oameni, jumătate cai, și mâncau carne frăgezită sub șei, în sudoarea spinării cailor fără de care nu se simțeau întregi și pe burta cărora li se-ndoiseră picioarele de abia mai puteau, descălecați, călca pe țărână. Când pruncii lor se nășteau, îi crestau cu jungherele pe obraji, și cu cât erau mai pociți astfel, cu atât erau mai iubiți de muieri și de bătrânii ce duceau hoardele spre locurile de pășunat și de jaf. Când dădeau de vreo cetate, îi puneau foc și omorau toată suflarea din ea, iar apoi treceau mai departe, căci poporul lor nu avea cetăți și nu știa la ce sunt bune. Aveau vrăjitori care puteau să zboare și care scoteau răul din tine, când boleai, sugându-ți sângele și scoțând apoi din gură o păpușă de cârpă însângerată, care era chiar boala de care, iată, scăpaseși. Dar asta fusese tare demult, abia bătrânii smochiniți își mai aduceau aminte.

Cât despre Ghiuner, el venise pe lume la rumânii din Ardeal, într-un orășel de la graniță numit Rodna, în care Maria Tereza lăsase o garnizoană care să lupte împotriva tătarilor. Nu știa împărăteasa că tocmai în Rodna erau așezați mulți tătari, neamuri și gospodării întregi, nepoții și strănepoții celor ce siluiseră muierile din partea locului, de făcuseră tătăruși, sau ai celor ce se răzlețiseră de hoardă și se așezaseră prin văile Someșului ca să-și găsească pacea acolo. Ai lui Ghiuner se țineau creștini vechi, de sute de ani, iar rumânii se aveau bine cu ei, fiindcă erau oameni întregi, și ce spuneau, aia și făceau.

Se scoborâse la Valahia de răul grofului György Bánffy II de Losoncz, guvernatorul Transilvaniei, în garda căruia ajunsese după lunga cătănie de șapte ani în oastea imperială, din care apucase să facă cinci. Într-o zi noroasă din toamna lui 1807, când cele trei batalioane ale regimentului nr. 14 de Magyar Királyi Honvédség, în frumoasele uniforme azurii, pline de ceaprazuri, cu chipie negre și cizme lăcuite, erau înșirate pentru onor în curtea garnizoanei din Aiud, guvernatorul care le inspecta se oprise în fața unei cătane ciudate: un honved tătar, fără doar și poate, diferit de maghiarii ce, de secole încoace, arătau, se-mbrăcau și se purtau evropenește. Îi

plăcuse de Ghiuner fiindcă-i dădea fiori cu boiul său drept de cătană și ochii lui ca ai mâțelor, așa că și-l dorise în garda sa din palatul de reședință din Kolozsvár. Imediat fusese detașat în serviciul lui, și-n felul acesta tătarul putuse ieși, mândru și neînfricat, călare pe un cal dereș de-al grofului, pe ulițele pietruite ale frumosului oraș, printre casele mari ale nobililor și tarabele negustorilor, sub ochii fămeilor ce-l cercetau de la balcoane. Dar dintre cele ce-l chemau cu degetul în fiecare zi, lui îi plăcuse doar una, Piroska, roșie sus și roșie jos ca sârma de aramă, și se dăduse-n dragoste cu ea, sau mai bine zis căzuse-n cursa dulcilor ei brațe fără a visa măcar că frumoasa femeie era țiitoarea însuși grofului, care-i dăruise un mic castel. Acolo-l aducea Piroska pe honvedul tătar pentru plăcerile patului. De bună seamă, se găsise vreo slujnică să-i șoptească despre asta guvernatorului, ca-n multe alte dăți, căci femeia schimba bărbații mai des decât își schimba șalurile de la gât. Groful l-a dat afară pe ticălosul Ghiuner din garda sa și l-a urmărit apoi cu o ură rece, încât, când a omorât pe cineva, după doi ani, într-o cârciumă, beat de nu mai știa de sine, garda era deja acolo și l-au săltat înainte să ridice a doua oară sabia. L-au judecat și-au hotărât să nu-l omoare repede, cu un glonț sau în ștreang, ci cu încetul, mai chinuitor decât își putea el închipui, în Tordai sóbánya, din care se ieșea doar cu picioarele înainte, cu pielea schimbată, ca a doradelor, în crustă de sare.

Acolo, la Turda, se afla ocna de sare în care năpăstuiții lumii acestia cunoșteau iadul înainte de-a fi murit. Convoiul de ocnași pătrundea în subteran printr-un lung șir de galerii, la lumina făcliilor, care făceau ca pereții de sare să lucească asemenea steclei, o steclă cenușie și brăzdată de zgârieturi ca de ghearele unor zmei ai adâncurilor. Coborau tot mai mult, ceasuri în șir, până nici nu mai știau unde se află, în damful de sare care-ți ardea plămânii. Din loc în loc, galeriile se lărgeau, și câte-o icoană a Maicii Domnului li se arăta săpată-n zidul de sare. Sau le ieșea înainte un stâlp de sare cu chipul Sfântului Anton, patronul ocnei. N-aveau vreme însă de-a privi mai bine icoanele acelea, căci gardienii aveau baionetele puse la flinte și nu se sfiau să le înfigă în umerii și-n coastele celor ce erau de-acum pierduți pentru lumea albă. Iar apoi, când nefericiții credeau că vor pieri în galeriile ce nu se mai sfârșeau, li se deschidea deodată-n fața ochilor iritați de praful sării o hală a cărei mărime și măreție nu le-ncăpea în mințile

deznădăjduite.

În afară de sfânta boltă cerească, uriașa sală cu ziduri de sare i se păruse lui Ghiuner, care-o vedea de sus, de sub giganticul său tavan, mai mare decât tot ce-ai fi putut vedea vreodată pe lume. Un ocnaș care fusese la Istanbul și intrase-n Hagia Sophia, cea mai măreață biserică ridicată vreodată, și trebuise să-și lase imineii la intrare, căci marele dom al creștinătății fusese de mult schimbat în moschee, spunea apoi că ocna Rudolf, deasupra căreia se aflau, era încă mai necuprinsă. O vedeau acum de deasupra, ca pe sala de tron a Satanei, luminată de două focuri uriașe. Pe fundul ei, ca furnicile, se mișcau ocnașii, cărând coșuri de sare în spinările cocoșate. Convoiul coborâse apoi treisprezece etaje pe o scară de lemn răsucită ca s-ajungă pe fundul sălii, care-abia acum se arăta în minunea și-n oroarea ei fără de seamăn. În frigul și-n umbrele groase ale giganticei peșteri ieșeau în relief pe pereții ei, sub tavanul ce-avea poate o sută de stânjeni înălțime, colosale statui de sare, groase ca pilaștrii și-nalte până la tavan, întruchipând muieri despuiate, sfinți și diavoli, pe împărăteasa Maria Tereza și pe împăratul Rudolf II, pe Napoleon și pe Regele David cântând la harpă, pe Adam și pe Eva sub măr și șarpele între frunze, pe Iudita retezând capul lui Holofern, pe Amlet cu tigva în mână, și altele încă neterminate întruchipând ființe fără chip și nume, dar cu aripi mari de arhangheli și cu trompe de elefanți. Între ele, nu era palmă din zid să nu fie scrijelită cu cele mai scălâmbe fețe ce se ivesc în visele urâte, cu cele mai lascive împreunări, cu chipuri disperate urlând ca arse în vâltori de flăcări. Toți pereții de sare erau vii, urlau, gemeau, se zvârcoleau și gângăveau de chipuri încremenite, săpate de ocnași în stecla cenușie, încât, dacă le mai aveai întregi, îți pierdeai mințile în ocnă ca-n străfundul iadului. „Ne-a-nghițit pământul ca pe fiii lui Core! Suntem în fundul pământului!“, se tânguise un răspopă căzut în genunchi, stârnind hohotele de râs ale ocnașilor mai vechi în mină. „Mai ai, popo, până acolo“, îi aruncase unul dintre ei, și-ntr-adevăr, după ce străbătea, în lanțuri, sala, convoiul începea iarăși să coboare pe-o scară îngustă și răsucită în carnea salinei.

Căci sub podeaua sălii Rudolf, la alte treisprezece etaje în adânc, se afla locul lor de trudă, de scuipat sânge și de moarte cu pielea albă de sare, ce purta numele de sala Terezia. Acolo era fundul. Acolo vedeai o hală încă și

mai mare, în care-ar fi-ncăput basilica lui Sân-Petru de la Roma, și care-avea-n mijloc un lac întins, pe care bărci negre de catran, ca luntrea lui Caron cel din vechime, duceau și aduceau ocnașii, mânându-i dintr-un loc într-altul. Plutind între ape, căci sarea le ținea să nu cadă la fund, cadavre de ocnași, care pe burtă, care pe spate, care cu capetele stafidite deasupra, se arătau în lac când luminile pătrundeau până-n adânc. Din apele negre scoteau capuri, în lumina torțelor ce incendiau valurile, pești făcuți parcă doar dintr-o gură cu mii de ace lungi și ascuțite. Păianjeni străvezii și orbi, lungi cât brațele de om, umblau pretutindeni pe ziduri, și scolopendre palide, cu o mie de picioare.

Acolo tăiase la sare Ghiuner tătarul timp de doi ani nesfârșiți, până-și scursese toată vlaga din ciolane, acolo săpase și el pe zid, alături de alții, o Cină de Taină cu Hristos înconjurat de apostoli, de cinci ori mai mari ca statul de om, înfățișați în clipa când El, înfiorându-se-n sinea sa, spusese: „Unul dintre voi mă va vinde“. Din marea operă desfășurată pe peretele dinspre răsărit, lui Ghiuner îi revenise dăltuirea în sare a Sfântului Ioan, cel mai tânăr și mai iubit dintre apostoli, aflat la pieptul Mântuitorului, pe care tătarul îl săpase-n sare după chipul unei copile din Rodna, care îi fusese dragă în tinerețe, pre când era și el un copil. Vizitatorii acelei găuri de iad, grofi și muieri unguroaice în blănuri, apărați de cătane, se minunau de mărețele lor dăltuiri ce schimbau sarea în marmoră de Paros, și îi dăruiau pe nenorociți – din care nici unul nu nădăjduia la mai mult de patru-cinci ani de viață – cu creițari și vin de Kövérszölö. Într-o zi binecuvântată, una dintre muierile acelea, înfășurată în blăni de zibelină, cercetase mult timp chipul făcut de tătar, căci acel Ioan îngeresc, cu obrazul său dulce și străveziu, o săgetase în inimă. Femeia, ce mai păstra din anii tinereții o brumă de frumusețe, întrebase de ocnașul ce-l dăltuise pe Sfântul Ioan Evanghelistul, și acesta fu înfățișat, în zdrențe și barbă rară de tătar, și cu ochii ca niște linii negre teribil de-ncruntate. Ghiuner aflase de la grofină că o șatră de țigani în trecere pe la Hajdúszoboszló îi răpise cu mulți ani în urmă fata, pe-atunci în vârstă de nouă ani, iar acel chip săpat în sare era icoana ei întrupată. Cei doi făcură un târg în mare taină, și după ce, ungând toate roțile ce trebuiau unse, grofina îl scosese pe Ghiuner de la ocnă, acela o dusese la Rodna, unde femeia își regăsi fiica, acum măritată cu un rumân și

având doi copilași, într-o gospodărie de oameni cumsecade. Iar tătarul trecuse munții în Valahia ca să scape de ura lui György Bánffy și să i se piardă urmele, intrând după o vreme în slujba conului Tachi căminarul.

Cu puțin timp înainte să plecați la București, unde-și avea Tachi casele în care se muta când îl apuca urâtul în pustietatea Gherganilor, în cumplita iarnă a lui 1827, vă preumblați în sanie, tu și Ghiuner, pe întinderea netedă de zăpadă care-acoperise satele și târgurile Valahiei după ce ninsese timp de două luni, zi și noapte, fără să se oprească nici un ceas. Doar ramurile cele mai înalte ale copacilor și crucile bisericilor se mai zăreau ieșind ca niște mâini negre, descărnate, de sub zăpada de șapte stânjeni ce îngropase sate, oameni și vite. De trei zile ninsoarea stătuse și voi parcă umblați pe nori, sub bolta curată dăltuită din cel mai strălucitor safir. Soarele ardea cu tărie în slava cerului și vă-ntindea umbrele ca de gnomon în fața voastră, peste vălurelele de nea trandafirie. Caii scoteau abur pe nări deși mergeau la pas, fără grabă. Mergeați să vedeți Vicleimul din Sălcuța, vestit în tot ținutul, care se făcea în ajunul Crăciunului și la care venea lume din toate împrejurimile, căci nu era puțin lucru să caști gura la cei trei Crai de la răsărit și la împăratul Irod cu boierii lui, ca și când ai fi fost și tu în palatele aceluia când i s-a vestit nașterea Celui fără de-nceput. Cum drumul era lung, vă puseserăți pe povești, înfiorați de urletele îndepărtate ale lupilor flămânzi. Îi scoseseși pistoalele din brâul lat de două palme și te făceai a le slobozi în fiarele pădurilor, când Ghiuner începu să-ți spună povestea lui Arcoș-Pașa, ce-avea să te urmărească multă vreme.

Iar acest Arcoș-Pașa era un tătar bătrân, gheneral vestit care biruise-n toate bătăliile lui. Și-ntr-o zi trimisese soli în toate ținuturile lumii ca să afle dacă mai îndrăznea vreo putere sau o stăpânire să sumețească fruntea în fața sa. Și solii se-ntorseseră numai cu vești bune: voia lui Arcoș-Pașa nu mai avea nici un potrivnic: toți mai-marii lumii, împărați și crai vestiți, fuseseră supuși, li se tăiaseră degetele mari de la mâini și picioare, și acum adunau mâncare sub masa sa. Lipsea însă un sol care fusese trimis tocmai la marginea pământului, într-un ținut sălbatic, uitat de lume, numit Valahia. Acesta se-ntorsese mult mai târziu și-i adusese gheneralului știrea că-n Valahia stăpânea Gerul, războinic ne-nvins și ne-nfricat, care râsese cu mare dispreț de porunca pașalei de a i se supune. La auzul acestei vești

nemaiauzite, mânia gheneralului nu mai avu margini: porunci ca solul să fie jupuit de viu în fața sa și apoi, după ce se desfătă cu urletele aceluia, porni să-și tocmească oastea. Adună patru sute de mii de mii de călăreți și opt sute de mii de mii de ostași pe jos, toți înzăuați și-ncoifați, și două mii de pardoși și patru sute de elefanți și treizeci de vrăjitori ce puteau merge pe apă ca pe pământ și puteau vedea prin munte ce se află dincolo de el, în valea dimpotrivă. Călători cu ei timp de patru ani, străbătând pustii neumblate și locuri rele, pline de fiare sălbatice, urcară pe mii de corăbii cu pânzele umflate ca să străbată mările, trecură Hellespontul pe pod de vase și după altă jumătate de an tăbărâră în fața măreţului fluviu Dunărea, la miazănoaptea căruia se afla stăpânirea Gerului. Găsiră Dunărea înghețată bocnă, ca un cleștar gros ce-i umplea toată albia. Cum gheața era limpede și curată, se zăreau în adâncul ei toți peștii și toți înecații și toate barcazele scufundate de la Facerea lumii încoace, încremenite fiecare așa cum le prinsese înghețul.

Zăboviră o vreme pe mal, ca să-și tragă sufletul după lunga călătorie, iar apoi Arcoș-Pașa trimise primele reghimente care să supună trufia nebunească a celui care, îndrăznind să-l înfrunte, își căutase singur pieirea. Cătanele trecuseră fluviul pe sticla verzuie și se-afundaseră-n câmpia valahă aflată sub zăpezi. Nu înaintară decât cale de trei poște, când crivățul începu să sufle, spulberând zăpada și tulburând cerurile deasupra lor, și aducând un îngheț și-o vijelie cum nu se mai văzuseră pe lume. În zadar oștile se purtaseră vitejește, slobozind săgeți către inima vijeliei, trăgând apoi cu flintele spre vânturile răsăritene, în cele din urmă făcând focuri în jurul cărora căutaseră să se-ncălzească: în câteva zile doar, cătanele înghețaseră bocnă. Nemaiavând știre despre ele, Arcoș-Pașa trimisese alte reghimente, care-o luaseră pe urmele celor dintâi. Acestor noi ostași li se arătaseră în drumul lor prin zăpezi priveliști cumplite: camarazii lor înghețați de suflul înspăimântător al gerului, în picioare sau ciuciți în jurul focurilor stinse, mii și mii de oșteni degerați și-ncremeniți, sute de lei și zeci de pardoși prinși de îngheț în fiorii lor de moarte. Un câmp întreg, o lume-ntreagă de statue încremenite în gesturi de spaimă și deznădejde, asemenea stâlpului de sare în care fusese prefăcută nevasta lui Lot în vechime. O groază cumplită îi cuprinse și grăbiră să se-ntoarcă, dar Gerul, cu nevăzutele sale oștiri, cu

săgețile și lăncile, și tunurile, și flintele sale de viscol și vijelie, îi copleși deodată, suflând năprasnic, zi și noapte, până ce și aceste oști fură prefăcute-n oameni de sticlă, ce se spărgeau în țăndări la cea mai neînsemnată atingere. Întregul ținut al Valahiei era acum plin de ei, iar Gerul, stăpânul locului, hohotea sălbatic în cerurile sale, ne-nfricat și necruțător, privind în jos către satele și târgurile sale troienite.

Arcoș-Pașa își rodea musteața de furie și neputință, căci nici a doua oaste, mai făloasă și mai numeroasă ca prima, nu se mai întorsese. Hotărî în cele din urmă să intre-n ținut cu toată sila sa, până la ultimul om și ultima fiară. Își păstrase la urmă și nebiruiții elefanți, ce trecuseră gheața Dunării mai mult pe burți, târâți de ostași, căci pe tălpile lor moi lunecau și se prăbușeau, omorând arcașii din turnurile de pe spinare. Umblară de data asta cale de șapte poște către inima Valahiei și nimic nu se-ntâmplă, și Arcoș se bucură, deși vedea la stânga și la dreapta lui, cu sutele și cu miile, stâlpii de gheață ce fuseseră cândva oștenii săi. Dar apoi, pe când în zări se deslușeau dealurile, cerul își dezlănțui furia, și viforul cel mai cumplit începu să-i zdrențuie oștirea pe margini. Dădu poruncă leghiunilor să se azvârle înainte, să vânture iataganele ca să taie nervii și vinele furtunii, să spintece vântul cu săbiile și să pălească zăpezile cu plumbii din sânețe. În zadar fu însă toată osârdia ostașilor, care-nghețară în cete vitejești, înălțând steaguri și amenințând cu spăngile către cer. Dintre norii din crucea bolții, Gerul sufla cu obrajii umflați către ei, cu o putere pe care nici o oaste de pe pământ n-o putea îndura. Elefanții pieiră cei dintâi, răsturnându-se pe zăpadă de cutremurau pământul și-nghețând acolo, pe-o parte, ca niște movile uriești. Oștile din jurul lor săpau șanțuri în nămeți și tăbărau acolo cât mai mulți, ca să se-ncălzească-mpreună, și acolo-i prindea cumplita moarte adusă de stihii.

După zece zile de înfruntare cu Gerul, îi rămaseră lui Arcoș-Pașa doar o sută de călăreți, cei mai viteji, care hotărâseră soarta multor bătălii. Cu ei nădăjduia gheneralul să îndure până la capăt și să biruiască. Dar Valahia era doar un mormânt de zăpadă, și lupii dădeau târcoale ca niște diavoli colțați, zdrențuind picioarele cailor. Când Gerul se porni pentru ultima oară, cu puteri înzecite, urlând ca un balaur înfuriat, pașa porunci ca fiecare călăreț să-și spintece calul și să se adăpostească-n burta lui fierbinte, printre mațele

încolăcite. O sută de cai își vărsară sângele roșu-n zăpadă și o sută de tătari se dezbrăcară goi și se ghemuiră în pântecul lor spintecat, ca niște prunci în pântecul maicilor lor. Arcoș însuși făcu același lucru, adăpostindu-și trupul bătrân și costeliv în armăsarul cu care biruise-n nenumărate războaie. Gerul părea acum a nu mai avea multă putere-mpotriva lor, iar ei, dând de căldură prima oară după luni de îngheț, adormiră cu degetul în gură, visând Paradisul, cu huriile și munții de pilaf care-i așteptau acolo pe cei drepți. Înghețul îi ajunse cu-ncetul, tiptil, și le merse până în inimi, care se răciră ultimele. Și astfel, în vis și năzăriri, se trecu de pe această lume nesocotitul Arcoș-Pașa, cel ce crezuse în nebunia sa că-l poate birui pe stăpânul sălbaticei Valahii, Gerul.

Priveliștea cailor prăbușiți pe-ntinderea zăpezii, în câte-o baltă de sânge cu stropi împrăștiați împrejur, înghețați deja bocnă pe când în burțile lor oștenii goi și ghemuiți erau încă vii, îți intrase atât de adânc în suflet, că ți-o aduseseși aminte când Joshua avea să-ți vorbească despre cum stătuse el în burta chitului, nefiind el Iona profetul, ci doar un mus pe o navă ce pescuia cașaloți lângă coasta Patagoniei. Sania mergea mai departe pe-ntinderea albă, pe când începea să se-nsereze și o lună străvezie ca un duh se-ntrezărea pe-o parte a bolții. După o vreme de tăcere, te hotărâseși să-i spui și tu prietenului tău povestea care pân-atunci te-nspăimântase cel mai tare, mai rău decât istoriile cu iele și cu oamenii pe care-i răpeau, ce se-ntorceau apoi după veacuri întregi pe pământ. Era povestea cu capetele schimbate din *Istoriia lui Skinderiu-Împărat*, și care te scârbise așa de tare de cartea aceea, că nici nu o mai duseseși vreodată până la capăt.

8

„Laudă lui Dumnezeu, Cel ce ține Universul, și Fiului Său, Iisus Hristos, prin care toate s-au făcut și fără de care nimic nu s-a făcut, și Sfântului Duh, care de la Tatăl purcede și vine de la Fiul, noi credem și slăvim Treimea, unul Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.“

Astfel își afla începutul sfânta carte *Kebra Nagast*, piatra de temelie a Bisericii Ortodoxe etiopiene Tewahido, mărturia celor trei sute optsprezece părinți ortodocși despre măreția și splendoarea lui Dumnezeu și-a Creațiunii Sale. Unde se scrie cum la-nceput, înainte de orice făptuire, El a construit cetatea Măreţiei Sale, Sionul ceresc, umplând-o apoi cu îngerii Săi. Apoi a fost făcut Adam, căci Iisus urzise încă de la-nceputurile lumii planul Său în veșnicie: „Mă voi face om și voi fi în tot ce am creat, voi locui în carne“. Și astfel s-a făcut: în Al Doilea Sion, cel pământesc, Hristos s-a întrupat, devenind Mântuitorul cel plin de glorie și splendoare al neamului omenesc.

De la Facerea lumii se scurseseră 7348 de ani până-n dimineața aceea, deja fierbinte, în care grăbiseși către sala scribilor din mânăstirea de lângă Debre Tabor, ce-ți dădea adăpost cu mila datorată străinilor („fiindcă și voi ați fost străini în țara Eghipetului“), ca să te adâncești, zi după zi, în studiul cărților sfinte și-n bucuriile vieții monahale. Toți acești ani din viața lumii se petrecuseră numai și numai pentru ca tu să fii mântuit și cuprinseseră șase vârste: de la facerea lui Adam până la potop, 2262 de ani; de la potop până la ieșirea fiilor lui Israel, 1632 de ani; de la ieșire până la zidirea Templului în vremea lui Solomon, 601 ani; de la zidirea Templului până la căderea Ierusalimului în robie, 424 de ani; de la căderea-n robie până la venirea Domnului nostru Iisus Hristos, 589 de ani; iar de la Nașterea Mântuitorului până-n clipa-n care tu, bătut de vânturi și de furtuni timp de șapte ani în Arhipelag, intraseși în ucenicia mânăstirii ca-ntr-un port cu ape liniștite, la vârsta de douăzeci și doi de ani pe care-o simțeai ca de cincizeci, căci nu era os care să nu te doară, se scurseseră în cursul lumii 1840 de ani de necontenite bătălii, în sufletul omenesc, între Arhanghelul Mihail și Satana, întrupați în regi și papi și episcopi și cavaleri și domnițe și țărani și negustori și tâlhari ce acum erau cu toții țărână.

Debre Tabor, unde te aduseseră de trei luni picioarele ostenite, pe când regele Otto al Eladei răscolea ostroavele grecești după tine și zavragiii tăi, era un oraș sacru, ridicat pe crestele munților, într-un peisaj prăpăstios și sălbatic. Când Ras Gugsa din Yejju căutase un loc pentru o cetate care să nu poată fi supusă de forțele scârboasei doctrine a Qibat-ului, ce în mod demonic și mincinos spunea că Dumnezeirea intrase-n omul Iisus doar după botezul Sfântului Duh, ceea ce dusese la nesfârșite războaie-n Etiopia, se arătase-n ceruri o mare minune. Era un nor cu strălucirea argintului care se mișcase pe boltă de la miazăzi la miazănoapte și slobozise peste un loc muntos și împădurit o ploaie de sânge amestecat cu bucăți de carne. Această minune, aflase Ras Gugsa de la înțelepții săi, semăna cu vestita Masă a Soarelui din vechime, de lângă orașul Meroë, de asemenea din binecuvântata Etiopie. Acolo, într-o poiană de lângă oraș, pământul însuși scotea din sine în fiecare dimineață nenumărate bunătăți, cărnuri prăjite și turte cu brânză de capră și ierburi de tot soiul, din care oricine era binevenit să se-nfrupte. Dar aici, în munți, carnea adunată nu era nici de oaie, nici de vită, nici de porc, nici de elefant sau hipopotam, nici de vreun alt animal cunoscut, și sclavii hrăniți cu ea muriseră în chinuri. Chiar pe acel loc sfânt se ridicase cetatea, iar alături de ea fusese dăltuită-n stâncă mânăstirea, în care, într-un caliciu de porfir, se păstra un rinichi albastru ce căzuse din cer odată cu ploaia de sânge. Sfântul Rinichi rămăsese timp de două veacuri una dintre cele mai venerate relicve ale țării, dar pierise și el în focul bătăliei ce-avea să distrugă mânăstirea la doi ani după sosirea ta.

Locașul de închinăciune nu urma tipicul mânăstirilor etiopiene, săpate-n pământ, ci se ridica asemenea celor bizantine, zidite și tencuite și zugrăvite măiastru peste tencuială. Călugării aveau pielea neagră abanos și purtau rase de stofă galbenă sau de chinovar, sau verde ca lăcusta, și potcapuri de aceeași culoare. Erau bărboși, știrbi și stafidiți la față și păreau bătrâni ca lumea. Mulți trecuseră veacul și zăceau uitați de Dumnezeu prin firidele lor. Citeau din ceasloave uriașe, cu file-ncrețite și ferfenițite, negre de urma degetelor înmuiate-n scuipat care întorceau foile. Greu îi zăreai printre sfinții aidoma lor zugrăviți pe zidurile de care se sprijineau. La-nceput îi crezuseși nesfârșit de-nțelepți. Tilahun Woldemichael, starețul, cel care te primise la mânăstire fără să te întrebe nimic din viața ta, doar din datorie

creștinească, te privise-n ochi cu ochii săi negri și încercănați și-ţi spusese pe limba sa din care pe-atunci, în ciuda osârdiei tale, pricepeai prea puțin: *„Profetul Isaia a spus, profeţind: «Nu ţineţi minte cele din trecut și nu vă gândiți la cele petrecute; iată, voi face un lucru nou, care va apărea acum, ca să știți că voi face un drum prin deșert, iar apa va năvăli în sălbăticie; iar fiarele câmpului Mă vor urma, la fel și păsările și struții. Căci Eu am făcut apa să curgă în deșert, așa că Eu pot să adap poporul Meu și pe cei aleși, ca ei să Mă preamărească și să respecte porunca Mea.»“*

Ți-a trebuit o vreme ca să deprinzi frumusețea înflorată a amharei și să citești cartea sfântă *Kebra Nagast*, ca să-nțelegi astfel că preacuvioșii călugări ai mânăstirii n-aveau slobozenie să grăiască nici o vorbă de la ei. Nu vorbeau decât cu cuvintele cărții sfinte, în care, știind-o pe de rost din doască-n doască, găseau vorbe pentru fiecare împrejurare. Totul, tot ce grăiau pe când își pregăteau hrana de toate zilele și când sporovăiau împreună, și când mergeau în piață ca să cumpere ouă sau turte de smochine, era cuvânt cu cuvânt luat din *Kebra Nagast*, căci toată înțelepciunea se afla acolo, iar ce nu era acolo nu era înțelepciune. Toate acestea presupuneau cunoașterea desăvârșită a Cărții și o mare măiestrie de-a găsi imediat cuvinte potrivite, din ea, fie că lăudai, fie că blestemai, fie că doar îți aduceai ceva aminte din tinerețe. O vreme te străduiseși și tu să grăiești în vorbe deja grăite de alții, apoi îi lăsaseși în plata Domnului, că doar nu ca să te faci călugăr veniseși în ținuturile din miazăzi ale lumii. Cele șapte litere ale cuvântului SAVAOTH, aflate de tine-n Valahia și-ncercate-n Arhipelag, te călăuziseră aici ca să-ți împlinești întreitul tău rost în această viață, pe acest pământ. Curând, nu mai vorbeai decât cu învățăceii tineri sau cu venetici ca tine, veniți din toate ținuturile ca să găsească în binecuvântata Etiopie cea mai mare bogăție pe care omul o poate nădăjdui: o inimă netulburată.

Ajuns în sala scribilor ce copiau la nesfârșit manuscrise cu cerneala lor din scoarță de frasin și gogoși de ristic, și chinovar pentru literele mari încondeiate cu un roșu vesel și sclipitor, te-ai așezat, ca de obicei, în colțul tău de lângă o fereastră deschisă către priveliștea dealurilor cu sicomori plini de fructe roșii și-ai deschis, pe genunchi, străvechea bucoavnă *Kebra Nagast* la fila pe care-o părăsiseși cu o zi în urmă. Citiseși deja despre slava

regilor, despre primul rege, care a fost Dumnezeu, și al doilea, care-a fost Adam, despre Enoh, care-a fost răpit la cer ca să nu vadă moartea, așa că „a ajuns rege în Țara celor Vii“, despre Noe, ce viețuise pe când oamenii trăiau în răutatea necurățeniei lor, căci „bărbatul înfăptuia pângărirea cu bărbatul, iar femeia făcea cu femeia lucrul cel urât“, despre Sion, Tabernacolul legământului lui Dumnezeu și umbra celor ce vor veni. Chivotul ce ei îl numeau Sion se aseamănă, după mărturia într-un glas a celor trei sute optsprezece arhiepiscopi ortodocși, cu Maica Mântuitorului, pentru că, așa cum în Sionul ceresc sunt ascunse cele zece Cuvinte ale legii, scrise de mâna lui Dumnezeu, la fel în pântecele Maicii Preacurate a stat El însuși, Creatorul, prin care totul a luat ființă. Și citiseși mai departe cum Dumnezeu a făcut legământ cu Abraham, Isac și Iacov ca recunoaștere a credincioșiei lor, și cum apoi i-a poruncit lui Moise: „Fă un chivot (sau tabernacol) din lemn care să nu poată fi ros de cari și poleiește-l cu aur curat. Și să pui înăuntru Cuvântul Legii, care este Înțelegerea pe care am scris-o cu propriile Mele degete ca ele să poată păstra legea Mea, cele două Table ale Legământului“.

Chivotul sfânt era minunat, fiind plămădit de mintea dumnezeiască. Zăboviseși îndelung la pagina din Cartea splendorii regilor în care, în cele mai avântate cuvinte pe care le auziseși vreodată, era înfățișat chivotul, obiectul sfânt la care visaseși toată copilăria, de când zăriseși întâia oară palida sa umbră a umbrei unei umbre în biserica din Ghergani, sub forma unei biserici mici de argint aidoma celei mari, și-n care nu se aflau tablele Legii, ci falca mucegăită a vreunui mucenic bulgar sau grec de care nimeni nu auzise. Visaseși la Chivot de-a lungul celor șapte ani ai toiului tău de voinic, pe când rătăceai în apele de peruzea și smarald ale ostroavelor eline, scriind scrisori mamă-tii, Sofiana, despre minunile acelor locuri, despre flota cântătoare și despre locuitorii glonțului îndreptat spre pieptul tău în golful Potamos, și despre cel-care-a-scris-toate-cărțile, și despre pânzele corăbiilor zugrăvite măiastru de Sisoe, și despre-naintarea ta în cinuri boierești și ostășești, și-atâtea alte scorniri pioase, mințind-o ca ea să se bucure, căci nu-i puteai vorbi despre omorurile și tâlhăriile tale de zi cu zi.

Iar aici, la mânăstirea de lângă Debre Tabor, având hramul binecuvântatului Sfânt Grigorie, cel zugrăvit în pronaos, întâlniseși, în

neprețuita Carte sacră a bisericii etiopiene Tewahido, o înfățișare atât de minunată a ceea ce se afla în chivot, încât Enthousiasmos, zeul fericirii, îți umfla inima și nu-ți mai încăpeai în piele de tânjire și năzuire spre lucrul acela ce te putea înălța peste regii și Erotocriții lumii, sfințenia făcând să pălească și slava, și libovul. În fiecare zi te-ntorceai, oricât de mult ai fi-naintat în învățăturile și poveștile *Kebrei Nagast*, către acea filă pe care fără-ndoială c-o inspirase Duhul:

„*Acum cerescul și plinul de duh din el sunt de diferite culori și lucrătura dinăuntru este minunată și seamănă cu jaspul și cu piatra scânteietoare, și cu topazul, și cu piatra de hiacint, și cu cristalul, și cu lumina, și captează privirea cu forța și uimește mintea și o minunează; el a fost făcut de mintea lui Dumnezeu, și nu de mâna vreunui meșteșugar, om, ci El Însuși l-a creat pentru locuința slavei Sale. Și este un lucru duhovnicesc și este plin de smerenie; este un lucru ceresc și este plin de lumină; este un lucru al libertății și o locuință a minții Domnului, a Cărui locuință este în cer și al Cărui loc de mișcare este pe pământ și trăiește cu oamenii și cu îngerii, o cetate a mântuirii pentru oameni și pentru Duhul Sfânt o locuință. Și în el are un Gomor de aur, ce conține o măsură din mana care a căzut din cer; și toiagul lui Aron, care a-nmugurit după ce se veștejise.*“

Cu greu te-nduplecai să treci mai departe de fila asta strălucitoare, dar merita din plin, căci aflai, înaintând în povestea Chivotului și a dumnezeirii stăpânirilor pământești sprijinite pe el că, după cum mărturisea Demateyos, arhiepiscopul Romei – ceea ce voia să zică al Bizanțului, căci Roma spirituală nu era orașul râmlenilor din Italia, ci Constantinopole –, stăpânirea lumii era făcută pe din două între împăratul Romei și cel al Etiopiei. Căci de la Ierusalim către miazănoapte și răsărit lumea era a împăratului Romei, iar de la Ierusalim către miazăzi și Indiile de Apus era a împăratului Etiopiei. Amândoi se trăgeau din aceeași seminție, a lui Sem, fiul lui Noe, din care coborâseră Avram, David și Solomon. Amândoi erau fiii lui Solomon, dar împăratul Etiopiei era întâiul născut și fiul său mai vârstnic. Prin acestea, ținutul african al Etiopiei se vădea cea mai mare și mai veche împărăție a lumii, ieșită de-a dreptul din coapsa celui ce, ispitit de Dumnezeu, nu ceruse viață lungă și bogății, ci înțelepciune.

În dimineața aceea, în care sala scribilor era scăldată-ntr-o lumină proaspătă și vie, după ce-ai recitit pagina despre chivot, ai grăbit deci să ajungi din nou la neasemuita poveste a dragostei dintre Solomon și Makeda, regina din Sheba, unde rămăseseși zilele dinainte. Istorisirea se afla în mijlocul Cărții strălucirii regilor ca o mărturie a legăturii împăratului cel înțelept cu dinastia etiopiană, dar și dincolo de asta era un mărgăritar minunat pe care Biblia abia dacă-l amintise printre comorile ei. Căci nicăieri în Cartea Cărților fiilor lui Israel nu se vorbea despre această dragoste, iar numele reginei nici nu se afla amintit. Acolo, regina din Sheba venea din depărtări ca să vadă cu ochii ei ceea ce urechile ei auziseră, anume că în Israel domnea cel mai înțelept dintre oameni, în stare să răspundă la toate întrebările grele și întortocheate, și pe deasupra un împărat mai bogat decât toți ceilalți de pe lume și mai iscusit și mai nobil. Împăratul răspunsese tuturor întrebărilor ei și-i arătase toate colțișoarele împărăției sale, iar regina rămăsese mulțumită și lăudase tot ce văzuse, uimită de măreția Israelului și-a stăpânitorului său. Plecase înapoi în ținuturile sale încărcată de darurile împăratului și nu se mai auzise de ea de-atunci. Povestea a ceea ce se petrecuse cu adevărat între Solomon și regină, pe numele ei Makeda, nu se afla decât în sfânta *Kebra Nagast*, și era o poveste adevărată.

Pe când citeai fermecat, la fel de pierdut în slovele cărții ca în vremurile copilăriei tale, când te rătăceai în istoriile din terfeloagele tatălui tău, închipuindu-te Alixandru retezând gâtlejul lui Por Împărat, te-ai simțit deodată umbrit de cineva care-și pusese trupul între fereastra cu sicomori în depărtare și tine. Ți-ai ridicat privirea cu silă din filele de pergament și l-ai văzut pentru întâia oară pe Kassa Haile Giorgis din Dembia, și vederea sa nu ți-a spus nimic. Ca și tine, părea un mirean ce căuta uitare sau iertare, sau doar liniște între stâlpii de malachită ai mânăstirii. De neam era fără-ndoială de-al țării, se vedea după-nfățișare, după pielea-ntunecată, totuși nu neagră ca a oamenilor de rând, ci mai curând smolită. De rang părea, după vestminte, un mic nobil războinic dintre cei care, cu miile, mureau de foame și de mândrie otrăvită prin munții și văile ținuturilor de la miazănoapte. Nasul ușor coroiat, nu prea obișnuit la etiopi, aducea cu al tău, iar ochii-i erau fără luciu firesc, negri și înfundați în găvane, și după ei aveai să-i

cunoști mai târziu, ajungând împăratul lor, pe cei din provincia Beghemider de lângă țara păgână a Sudanului. Purta pletele în zeci de codițe-mpletite, strălucitoare de la grăsimea de porc cu care le ungea. „Binecuvântat va fi fructul pământului tău. Amin“, grăi etiopul încet, ca să nu tulbure scribii din munca lor, uitându-se aiurea pe fereastră, „Binecuvântate vor fi fântânile apelor tale. Amin. Binecuvântat va fi rodul a ceea ce ai sădit. Amin. Binecuvântate vor fi cirezile de vite și turmele de oi. Amin. Binecuvântate vor fi șoproanele și hambarele voastre. Amin. Binecuvântată va fi domnia ta. Amin“. Apoi tăcu, așteptând poate să-i răspunzi ceva, dar având înfățișarea cuiva ce se uită la cer după semne de ploaie. Ți-ai spart atunci mintea să găsești un răspuns la repezeală, știind că el trebuia să se facă tot prin cuvintele *Kebrei Nagast*, ca și întâmpinarea tânărului. N-ai putut găsi atunci, la repezeală, decât cuvintele pe care Dumnezeu i le-a grăit lui Avram: „Nu te teme. Din ziua aceasta tu ești servitorul meu și voi stabili Înțelegerea Mea cu tine și cu sămânța ta de după tine și voi înmulți sămânța ta și îți voi ridica în slăvi numele foarte tare“.

Ai tăcut apoi și tu, plin de mulțumire pentru felul iscusit în care dăduseși răspuns, dar, spre mirarea și supărarea ta, străinul începu a râde. Mai întâi pe sub mustață, apoi mai tare, până ce ridică-n picioare toți scribii cu hohote nestăpânite. Se ținea de burtă și-și îndoia trupul de la mijloc de râs, iar ochii i se-nlăcrimaseră. Oțărât, ai dus mâna la brâu, unde-ndeobște-ți țineai jungherul, uitând unde te aflai și că-n sfânta mânăstire nu puteai intra cu nici un fier ucigător, dar etiopul te apucă de mână, încă râzând și-n același timp făcându-ți plecăciuni și cerșind iertare, și te scoase afară, în peristil. Acolo, printre lacrimi de râs, îți arătă că greșiseși rău cuvintele lui Dumnezeu către Avram, din neștiința temeinică a limbii ge’ez, de ieșise ceva caraghios și de rușine, încât tânărul nu se putuse stăpâni, spre marea lui umilință. Altfel, nicidecum nu voise să-și facă râs de el, ci dimpotrivă, văzându-l de o vârstă asemenea lui între călugării bătrâni, gândise să și-l facă prieten.

Era de mirare să vezi doi bărbați înalți și spătoși, războinici fără urmă de-ndoială, primblându-se prin grădina din miezul mânăstirii, împodobită cu soiuri de flori înmiresmate. Tu erai în acoperământ de lână albastră, iar Kassa într-unul roșu cârmâz, înfășurat pe trup, și având picioarele goale.

Mai întâi v-ați râs de obiceiul prostesc al călugărilor de la Sf. Grigorie de a grăi doar cu vorbele Cărții sfinte, apoi v-ați îndemnat la un prânz stropit cu tella, ca să grăiți mai în voie și să aflați unul de soarta celuilalt, de vreme ce depănarea firului vieții pe ghergheful zilelor și-al nopților vă pusese-mpreună în același locaș de odihnă a sufletelor. Timp de doi ani de-aci-nainte aveați să vă-ndreptați pașii spre locanta din preajmă, *La Nazianz*, unde pentru un birr sau un sfert de *amole tchew* primeai un blid bun de shiro be kibbe cu câteva injera și o cană de lut plină de tella aromată cu gesho. Să mănânci sub soarele Etiopiei nu era un lucru ușor pentru tine, învățat ca acasă cu cuțit și furchiță, căci aici toți mâncau cu degetele, întingând injera moi în fiertura de legume și vârându-le-n gură, cu grijă ca nu prea mult sos să li se scurgă pe bărbie. Nu-ntâlneai aici ciulamaua și piftia valahe, nici souflakiul din Arhipelag, dar dacă inema-ți poftea carne, puteai alege între multe bucate bune: tibs de oaie cu usturoi și rosmarin, gogoloaie de kitfo pipărat cu mult berbere și mitma, și care, ca să aibă gust bun, trebuiau mâncate nu cu injera, ci cu kocho, sau diminețile puteai amesteca injera cu fiertură de oaie ca să iasă un fir-fir de să te lingi pe degete. Iar hrana asta pipărată de scoteai foc pe nări trebuia stinsă cu tella rece sau cu vinul făcut din miere pe care etiopii-l numeau tej, și cu care vă-mbătaţi adesea, fără să vă doară capetele a doua zi. Nenumărate căni de tej și de tella goliserăți până să aflați mai multe despre viețile voastre. Iar serile, ce-aveau un farmec de nespus sub înfloratele ceruri africane, ce se făceau cu-ncetul roșii ca sângele, voi doi, amețiți de băuturile bețive, ieșeați la răcoare, în vântul ce-ndoia arborii de hagenia, și, ciuciți pe vine lângă zidul mânăstirii, după obiceiul țării, vă fumați lulelele și vă spuneați poveștile mai departe. Niciodată nu visaseși tu, un venetic ce se-ascundea de prigoană, să afli mai lesne despre treburile țării-n care te aflai ca să-ți atingi întreita poftă în viață, căci Kassa Hailu, cum îi spuneau toți noului tău tovarăș, era vorbăreț de soiul lui, iar când tejul i se suia la cap grăia numai el, fără să te mai asculte și pe tine și fără să-i pese dacă tu mai plecai urechea la spusele lui.

Era un războinic cu suflet de călugăr și inimă de petrecăreț. Își petrecuse viața mai mult citind Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur decât pe câmpurile de bătălie, și mai mult prin locurile cu muieri și tej decât prin

școli și mânăstiri. Și cum ar fi putut fi altfel, când mamă-sa vindea kosso? Ce prinț ar fi putut fi când toată pruncia i se zisese Limbricul, și-apoi, când luase sabia-n mână, Biruitorul Viermilor? Ar fi putut face minuni de vitejie, și tot fiul vânzătoarei de kosso ar fi rămas. Îi scria asta pe frunte, trăia cu blestemul ăsta „ca viermele-n hrean“, cum se zicea-n Valahia ta, zicere ce se potrivea aici numai bine. Venise pe lume într-un sătuc cu case de lut, acoperite cu crengi de sicomor, numit Dawa, în apropiere de Gondar, unde mirosea pururi a sudoare și-a picioare nespălate. Primele lui amintiri erau perdelele colorate ce-acopereau fiecare intrare. Nesfârșite roiuri de muște cu platoșe verzi și albastre se așezau oriunde se zărea un strop de umezeală, și mai cu seamă pe-mbucătura dusă cu degete unsuroase la gură, iar în verile când arșița ajungea ca-n miezul de foc al soarelui, roiuri prăfoase de lăcuste întunecau zările și coborau ca un zaimph fremătător pe câmpurile unde abia se zăreau câteva fire de iarbă. Ce nu mânca lăcusta arbeh, înghițea lăcusta ielec, ce mai rămânea isprăvea lăcusta hasil. Cerul nu-și dădea ploile la timp și pământul nu scotea roade, fiindcă oamenii îl uitaseră pe Dumnezeu și se cufundaseră-n patimile lor ucigașe. Se-ncheiau, în mări de lacrimi și sânge, groaznicele vremi numite Zemene Mesafint, Epoca Prinților, în care Etiopia fusese un trup fără cap, în care brațele se luptau unul cu celălalt, genunchii izbeau furca pieptului și bojocii se războiau cu mațele și cu ficatul, încât trupul întreg era cuprins de un rău mai cumplit decât moartea. Tatăl său fusese un nobil mărunt, care-și alungase nevasta rămasă grea și-apoi binevoise să moară, așa-ncât Kassa Hailu nu și-l aducea aminte.

Dar și-l amintea bine pe bunicul mamei lui, un războinic preaputernic pe nume Dejazmatch Wolde Giorgis, fiindcă nu mai știa în ce odaie să se ascundă când îi auzea răcnetele de leopard săgetat cu care-și anunța venirea în casa fie-sii, căci Wolde Giorgis nu știa să grăiască altfel decât răcnind. Bătrânul nu-și scotea niciodată platoșa de piele de pe piept, de parcă s-ar fi născut cu ea, ca și cu cele șase inele de fier ce-i străpungeau urechea stângă. Oricât s-ar fi ascuns, bunicul îl dibuia până la urmă, și mititelul Hailu se simțea deodată apucat de mijloc și zvârlit în aer, în hohote sălbatice de râs, prins iarăși de picioare și azvârlit iar, făcut să se răsucească aidoma unei moriști, cuprins de groaza morții, până ce căpcăunul se sătura să-l mai

chinuiască și-l azvârlea pe rogojină ca pe un sac de mei. Așezați apoi la masă, bătrânul îi mai trăgea din vreme-n vreme câte-o palmă neagră și grea pe spinare, de-l vâra cu nasu-n blidul cu kitfo, urmându-și apoi duioasele vorbe răcnite către maică-sa. Hailu înghițea cu noduri și se scula de la masă cât mai repede, fugind în pat și punându-se sub ocrotirea sfinților militari zugrăviți în icoanele de pe perete, de unde nu-l slăbea din ochi pe căpcăun. Aștepta cu groază plecarea bunicului, căci știa prea bine că asta n-avea să se-ntâmple fără altă porție de zvârlit în aer și învârtit nebunește, și dat în cele din urmă de-a dura pe rogojină.

Dejazmatch era și-n poveștile lui răcnite la masă la fel de cumplit cum îi era înfățișarea, căci nu putea vorbi decât despre dușmanii lui, alți prinți războinici ca și el, și când o făcea nu mai știa la ce demoni să-i dea, căci Azazel, Behemoth, Rimon, Lilith, Beelzebub, Abbaddon, Belfegor, Asmodeu sau însuși Satana i se păreau prea mărunți pentru ura sa revărsată, așa că inventa el însuși diavoli mai fioroși, ca Mâncătorul de Ochi sau Spintecătorul de Limbi sau Storcitorul de Boașe sau Cleștele Heruvimilor sau Sorocul Mucenițelor sau cel care-l speria pe Hailu cel mai rău, Sorbitorul Creierului din Țeasta de Os. După ce se-ncingea bine azvârlind blestemele cele mai veninoase împotriva dușmanilor, bunicul ajungea la miezul nebuniei lui, și de-atunci încolo nu mai putea fi oprit. Cică s-ar fi tras din neam de regi, și drept dovadă se punea să răcnească o litanie nesfârșită de nume, strămoși ai neamului lor, copac cu sute și mii de ramuri și rămurele, una mai îndoielnică decât alta, ce-ar fi dus, printr-un șir de fiice, la Împăratul Fasiledes din vechime, cel detronat de un câine, care domnise apoi după el timp de zece ani. După ce pleca bunicul ca o furtună de fulgere și trăsnete, lăsându-l încă o dată lat pe rogojină, mamă-sa îi spunea, ca de fiecare dată, că nimic din ce-i spusese tatăl ei nu era adevărat, și că neamul lor n-avea vreo îndreptățire să fie mai mult decât erau în clipa aceea: o vânzătoare de kosso și băiatul ei. Dar că era și asta o binecuvântare, atâta vreme cât trăiau în Hristos cel jertfit pe cruce pentru mântuirea a mulți.

N-ai știut niciodată cum o chema pe mama tovarășului tău, căci el nu-i zicea pe nume, ci numai „mama“, dar nu de aceea n-o căutaseși mai târziu ca s-o răsplătești cumva, așa cum, în nopțile cumplit de fierbinți din adâncul

fortăreței Magdala, sucindu-te fără somn în patul tău puțind a sudoare, îi șopteai conștiinței tale învelite-n bălegarul păcatelor. Ai fi găsit-o, dac-ai fi vrut, și-n gaură de șarpe. Dar ce să-i spui și cum să i te uiți în ochii ei de Maică a Domnului etiopiană, încercănată de suferințe? Va mai fi trăind? Se va ivi vreodată în sala tronului tău, dreaptă ca o zeiță a răzbunării, umbrită de pilaștrii de malachită și porfir și cerându-și din mâna ta rodul pântecelui ei? Va-ntinde cândva, sub ochii boierilor tăi negri, înfășurați în aur și cârpe pestrițe, brațul ei lung, arătând către tine și strigând cu voce de pasăre de baltă: „Ăsta nu e fiul meu! Rostogoliți-l de pe tron pe acest vădit mincinos și ucigaș!"? Și-n agonia ta de fiecare noapte în patul șiroind de sudoare te vedeai apucat de însăși garda ta, azvârlit în adâncul temniței, la douăzeci de stânjeni sub pământ, și-apoi… Înfricoșate, înfricoșate munci, chinuri pe care mintea omului, ce le scornise, nu le putea totuși răbda fără să se rupă-n bucăți, în fiecare noapte altele și altele, și, după săptămâni de smulgeri de unghii și jupuiri de viu, și plumb topit vărsat în adâncitura buricului, milosul jungher ce-ți reteza beregata. De atâta nesomn, vedenii fioroase și frământare, abia dacă mai prindeai un ceas de odihnă în zori, când te trezeai buhăit la o nouă zi de frică și de ură, blestemând nălucile ce se risipeau în aburul zorilor.

Mama lui Hailu, află acum de la noi, ce știm și laptele supt de la mumă-ta, și fiecare fir de iarbă de pe coaja pământului, și numele ascuns al fiecărei stele din ceruri, se numea Woizero Attitegeb Wondbewossen, și-n fiecare seară, când se-ntorcea frântă de la cules ciuperci negre și gândaci wareza, își șoptea numele rar, cu pauze între cuvinte, ca să simtă că încă mai era pe lume, că rușinea n-o arsese, ca varul nestins, până la subțirile ei oase. „Woizero", își spunea, și se vedea fetiță jucându-se cu altele de seama ei, dansând cu o perdea îngălbenită de soare pe care-o numea „voalul reginelor" și ieșind în rarele ploi ca să prindă, râzând, stropii cu gura deschisă. „Attitegeb", și se vedea vândută la unsprezece ani, pictată pe față cu vopseluri, unsă pe sfârcuri și-ntre picioare cu amestecul de miere și nucă pe care soțul ei, un războinic necunoscut, i-l mâncase în noaptea nunții. Și „Wondbewossen": burtă mare și rotundă, cu buricul ieșit în afară, și-apoi nașterea însângerată, și apoi Hailu.

Când războinicul o părăsise pentru o femeie din Gondar, le vânduse până

și acoperișul de deasupra capetelor, și vitele din staul, și cartea sfântă mereu deschisă pe masă. Lui Attitegeb nu-i rămâneau decât două căi, dacă a treia, azvârlitul cu capu-n jos într-o fântână, i se părea cumva prea amară. Putea să-și vândă trupul, și aceasta era calea dreaptă în ochii celor din sat, ce miluiau curvele ca pe un fel de cerșetoare, cu înțelegere și mângâiere, căci Hristos însuși o iertase pe cea prinsă în adulter, care trebuia ucisă cu pietre, și avusese milă de femeia ce-l însoțea și-i spăla picioarele cu lacrimile ei de pocăință, și i le ștergea cu părul ei negru, lung și-nmiresmat. Aceasta era nimeni alta decât Maria Magdalena, o păcătoasă pocăită din Magdala, oraș de pe malul Mării Galileii de la care etiopii dăduseră numele cetății lor de necucerit. Și dacă Iisus suferise-n jurul său curvele, vameșii și păcătoșii, mâncând și bând cu ei la masă, căci cei bolnavi au nevoie de doctor, iar nu cei sănătoși, cu cât mai mult trebuiau să-i sufere pe toți aceștia cei din Dawa? Dar încăpățânata fiică a lui Woizero Tishal, bunica lui Hailu, știută-n sat pentru fumurile ei de noblețe, nu alesese calea ușoară, căci trupul era templul lui Dumnezeu și nu trebuia pângărit, ci calea rușinii și-a dezonoarei, vânzarea leacului pentru limbrici care-avea să otrăvească viața sa și-a fiului ei, căci limbricii, panglicile și alți viermi din mațele oamenilor ieșeau din gaura fundului, care pentru etiopi era însuși chipul iadului. Nici unul nu se ștergea la fund decât cu mâna stângă, cea pidosnică și diavolească, și nu mânca decât cu dreapta, cea cu care-și făcea și cruce. Vânzătorii de kosso erau foarte căutați în piață, dar nu li se vorbea și nimeni nu-i primea în casă. Când vreunul trecea, cu vasul său pe umeri, puțind a pișat de capră, toți întorceau capul, scuipând cu scârbă. Soarta asta, de scursoare a lumii, o alesese mama lui Kassa, și duhoarea de capră și de gândaci pisați și de ciuperci negre avea să te urmeze și pe tine, odată cu șușotelile tuturor, oriunde te aflai, până la sfârșitul zilelor tale: kosso, kosso, kosso, limbrici, limbrici, limbrici… Fiindcă se săturase de traiul singuratic și trupul ei încă tânăr își dorea bărbat la așternut, Woizero își încurcase mătasa vieții în mărăcinii unui grec ciung, pripășit pe meleagurile roșii africane, pe nume Sindili, ce în câțiva ani pierise și el, împuns de coarnele unei vaci cu nărav. După ce l-au îngropat, a fost ca și când n-ar fi fost, nu l-a plâns nici Woizero măcar. Dar băiatul ei a apucat, plăcându-i de taică-său vitreg, să rupă binișor pe grecește, deși asta nu i-a fost de mare ajutor mai

târziu.

Hailu ar fi trebuit să ajungă războinic, asemenea necunoscutului său tată, pe numele său Haile Giorgis Wolde Giorgis, dar Limbricul, cu obrajii roșii de rușinea familiei sale, n-avusese tăria să se arate pe câmpul unde tinerii luptau cu săbii de lemn, nici în grajdurile în care învățau să stăpânească armăsarii. Drept este că nici nu-l trăgea inima spre fapte vitejești. Mamă-sa-l crescuse în frica lui Dumnezeu, în umbra bisericii Tewahido, cea a dreptei credințe ce nu se mai afla-n lume decât acolo, în ținutul african al Etiopiei, în Eghipet la copți și-n Armenia, pe când toți ceilalți așa-numiți creștini, fiindcă încuviințau ereticele și păcătoasele concilii de după cel din Calcedon, adică papistașii, calvinii și chiar arhiepiscopul de la Constantinopole, se aflau în erezie, legați la ochi de diavol. Sfântul Chiril din Alexandria se ridicase ca un munte împotriva mincinoasei despărțiri, în Iisus Hristos, dintre natura sa dumnezeiască și cea omenească, așa cum o credeau acei eretici, și arătase că, dimpotrivă, cele două naturi ale Domnului erau amestecate și cu neputință de despărțit, topite-ntr-una singură, și aceasta o crezuse biserica Tewahido, care ținea credința asta vie de aproape un mileniu și jumătate. Hristos ființase de la-nceputul veacurilor, una cu Dumnezeu Tatăl, care-l născuse printr-o taină de nepătruns, și cu care era de aceeași slavă și putere. De la ambii se pogora, desăvârșind Sfânta Treime, Duhul.

Viețuind mai mult prin mânăstiri, băiatul lui Attitegeb ajunsese să apere cu tărie această dreaptă credință în contra multora ce veneau din deșert sau de peste mări ca să tulbure inimile oamenilor și să le strâmbe căile în viață. De multe ori, când prânzeați amândoi la taverna *Nazianz*, tovarășul tău îți șoptea despre siluiri ale dreptei credințe care te-nfiorau și pe tine, deși văzuseși multe pe lume. Aflai astfel că un bătrân rămas fără nici un dinte-n gură, pripășit și el la mânăstirea de lângă Debre Tabor, cu un sac de suluri vechi ca singura sa avere, se căznise timp de săptămâni să-l dumirească pe Hailu, molfăindu-i cu multe citiri din bucoavnele sale, că Iehova din cărțile sfinte ale evreilor nu era Dumnezeu cel mare și adevărat, neînțelesul Ialdabaoth, ci un duh rău, făuritorul lumii noastre blestemate. Isus era o putere pogorâtă din Sophia, fiica zisului Ialdabaoth, ca să izbăvească sămânța de dumnezeire din lutul omenesc și s-o ducă-napoi la mărețul și

neștiutul Dumnezeu. O femeie care-și vindea trupul, venită din Sudan, de la care Hailu cumpărase oarecând păcat și destrăbălare, îi păstrase-n gură sămânța și-o scuipase asupra unei icoane de argint, căci sămânța bărbătească era sufletul omului, și datoria femeii era s-o mântuiască precât de mult cu putință din carne și s-o-ntoarcă la Zămislitorul a toate bunătățile. Un negustor de frâie îi destăinuise că Dumnezeu și Satanael erau frați gemeni, ieșiți împreună din pântecul Neființei, și că de-aceea era lumea așa de pestriță și-mpărțită între rău și bine, că amândoi cioplișeră la minunăția ei. Prin aceasta, Satanael era la fel de demn de închinăciune ca și Dumnezeu. La toate aceste nebunii Hailu își făcea crucea lor iute, întortocheată, pe care tu n-o puteai urmări cu ochii nicicând, dar uneori ți se părea că, după numele Tatălui în frunte și-al Fiului pe pântece, cel al Duhului îi cădea pe umărul stâng, nu pe cel drept, ca-n restul ortodoxiei…

Și mai veneau alții, cei mai nemernici, pe care oamenii îi alungau cu bețe și pietre, căci cutezau să se lege până și de sfântul chip al Mântuitorului, născocind despre El lucruri ce făceau să-ți înghețe sângele-n vine. Erau unii care, după ce te trăgeau într-un colțișor tainic, îți șopteau în ureche că Domnul Isus nu avusese un trup aievea, ci doar o nălucire de trup. Niciodată, mințeau ei, un adevărat Dumnezeu n-ar fi suferit să se-mbrace în haina mânjită a unui trup omenesc, să adaste între mațe, seu, rinichi și bojoci, să mănânce și să aibă nevoi firești, în mijlocul unei lumi de țărână și deșertăciune. Adevărul tainic era, după spusele lor, că Mântuitorul nu se atinsese de lume nici preț de o clipă, nici măcar când se aflase-n pântecele Maicii Sale, trecând prin ea doar „ca apa printr-o țeavă“. Neavând trup de carne, Domnul nu putuse suferi într-adevăr pe cruce și nici nu se putuse ridica din morți, cum grăiau Scripturile. Pe cruce fusese înălțat de fapt Simon din Cirena, cel care-i dusese crucea, și pe care ochii omenești, înșelați, îl luaseră drept Hristos, pe când acesta din urmă, stând în picioare, nevăzut, lângă cruce, râdea de prostia și orbirea lor, cum scria-n Evanghelia lui Petru, scriere mincinoasă pe care acei oameni nebuni o purtau de-a pururi cu ei.

Și mai erau unii care propovăduiau că Hristosul fusese doar un om, tâmplar din Nazaret ca și părintele său, care trăise ca toți oamenii până la vârsta de treizeci de ani, și care abia la botezul în apa Iordanului primise

Duhul, devenind chiar și astfel doar copilul de suflet al lui Dumnezeu, iar nu copilul Său adevărat. Iar pe cruce murise doar omul, nu Hristosul, părăsit fiind de Dumnezeu, după cum Isus și strigase, urmând proorocia lui David Psalmistul: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?“

Iar alții socoteau că Isus a fost un trup omenesc cu minte dumnezeiască, mai mult Dumnezeu decât om, căci ar fi putut oare un om să fi fost în lume încă înainte de facerea ei, după cum grăiește limpede Sfântul Ioan Evanghelistul? Și-ar fi putut spune el: „L-am văzut pe Satana căzând ca un fulger din cer“ dacă n-ar fi fost Dumnezeu deplin, ce a-mbrăcat o clipă vestmântul trupului ca pe-o haină, făcându-Se om pentru mântuirea noastră?

Pentru Arie, tatăl minciunilor și marele iritic, Hristos nu putea fi la fel de mare ca Tatăl Său, căci un tată, zicea el cu viclenie, e pururi mai mare decât fiul lui. Numai Dumnezeu e nenăscut, pe când Isus, care S-a născut din El, n-ar fi putut fi încă dinainte de începuturile lumii. Tatăl, neputându-se întrupa în lume El însuși, fiind lumea creatura Sa, L-a născut pentru asta pe Fiul, prima Sa lucrare, ce la rândul Său a făcut lumea. Apoi a fost primit de Dumnezeu ca Fiul Lui de suflet, căci L-a ascultat în totul. Astfel, pentru blestematul Arie din Alexandria, ce-a târât cu el pe calea iadului o parte din omenire, Hristosul nu e aidoma lui Dumnezeu, ci oarecum mai scăzut decât El, fiind primul și cel mai măreț dintre Îngeri, creaturile Sale.

Iar alții urmau calea lui Nestor din Antiohia, cel ce îndrăznise să zică neadevărul că Isus avea două firi cu totul diferite, de Dumnezeu și de om, adică unul era Isus, iar altul Hristos, și că Maica sa Fecioara Maria nu-l făcuse pe Hristos, ci doar pe Isus. Hristosul s-a ivit pe lume la botez, când S-a pogorât peste Isus Duhul în chip de porumbel, și un glas s-a auzit din cer: „Acesta e fiul Meu preaiubit, de El să ascultați!“

Mai erau, într-un sfârșit deșănțat al nebuniilor și ereziilor ce-ți zburleau păru-n cap și-ți încrâncenau carnea, cei ce strângeau la piept Evanghelia Evreilor, regăsită după veacuri într-una din văgăunile ținuturilor muntoase, unde se spunea că, la Bunavestire, Arhanghelul Gavriil se-ntrupase-n Maria și-l născuse pe Mântuitor din Duhul Sfânt…

Pe când Hailu, cu ochii rotunzi de tulburare la reamintirea acestor blasfemii, dând peste cap clondir după clondir de tella amară și spumoasă

ca să poată-ndura arsura din crieri, îți vorbea despre acei zdrențăroși ce zilnic dădeau târcoale mânăstirii, fiecare strângând la piept cartea pe care-o credea sfântă, tu nu ziceai nimic, doar zâmbeai a râde, căci pentru tine, ortodox de rit grecesc de când fuseseși botezat la Ghergani în cristelnița înghețată, Hailu însuși era unul dintre rătăciți, odată cu toată biserica Tewahido, fiindcă însuși numele *tewahido* însemna „unire“, ce voia să spună că în făptura Domnului firea omenească și dumnezeiască, amestecându-se, dădeau naștere la o altă fire, pe care doar Hristos o avusese, credință pe care sfânta biserică ortodoxă, la Conciliul din Calcedon, o dăduse anatema. Era de mirare cum, după atâta amar de vreme de la Arie și Nestor și alți demoni ca ei, basnele despre Iehova și Isus încă se mai auzeau în pământul rupt de lume și uitat de Dumnezeu al Etiopiei. Dar basnele, în ciudățenia lor și-n înfierbântarea minților pe care o prilejuiesc, nu se sfârșesc niciodată, căci slaba minte a copiilor lui Adam își caută alinare în nevăzut și necunoscut. Mereu vei auzi, oriunde oamenii se adună, litania asta, că învățăturile stăpânirii, ale bisericii sau ale înțelepților nu sunt decât minciuni ce înrobesc neamurile și că adevărul e altul, știut doar de câțiva și ținut ascuns de mulțime. Doar câțiva se luminează, cercetând din vechile scrieri și primind învățătura bisericilor ascunse, iar aceia, împărtășindu-se din adevăr, sunt și cei aleși pentru mântuire. Și cine n-ar fi vrut să se mântuiască el însuși, chiar și de unul singur, piară lumea în foc și pucioasă? În fapt, socoteai tu plecând urechea într-o doară la Hailu, nu erau în lume decât secte și erezii, doar că unele se-ntinseseră asupra a mii și mii de mii de suflete și se numeau biserici, pe când altele erau ascunse prin văgăuni, prigonite și năpăstuite. Oare nu-i spusese tâlharul Diomede lui Alixandru Machidon că el, având puțini oameni, se numește tâlhar, pe când, dac-ar avea multe oști, s-ar numi împărat? Așa era și cu iriticii. Oricând Arie, Nestor și alții ca ei ar fi putut triumfa asupra dreptei credințe, și lumea i-ar fi urmat fără-a băga măcar de seamă, căci ce e pentru popor iota care, după spusele maicei tale Sofiana, ce-o auzise de la popa din sat, deosebește *homoousion* de *homoiousion*, despărțind astfel adevărul de minciună și viața de moarte?

Ieșeați apoi pe mai multe cărări din fierbințeala tavernei și, în vântulețul serii ce prefira prin el fire de nisip din pustie, sprijinindu-vă unul pe altul,

ajungeați iarăși la culcușurile voastre din odăile de jos ale mânăstirii, unde Hailu îți mai deslușea o vreme, gângav, din *Kebra Nagast*, încurcând poveștile de nimeni nu le mai putea da de capăt. Pe fereastra zăbrelită, seara se făcea verde ca piatra de malachit, cu marginea orizontului galbenă, măturată de arborii de hagenia și tulburată de răgete îndepărtate de măgăruși. Adormeați împreună, pe îngustul pat ce-l împărțeați amândoi, cu capetele apropiate pe perina umplută cu paie, ca să visați spre zori același vis ce v-a tulburat viețile cât timp ați hălăduit împreună, până ce, la ani de la întâmplările acestea și într-un chip nemaivăzut, visul vi s-a făcut aievea.

Era pe dealul Căpățânii, la Ierusalim, pe-nserate. Trei cruci se ridicau către cerurile roșii ca flacăra, purtând trupurile celor doi tâlhari, bunul Dimas și nevrednicul Gestas și, între ei, trupul lui Simon din Cirena, bătut în piroane în locul Mântuitorului. Iar voi vă aflați în gloata lovită cu orbire, îngenuncheată-n țărână, neștiutoare că se târăște în fața unei urâciuni. Sunau apoi goarne de argint, și văzduhul înnourat se umplea de bătăi de aripi, și o ceată de îngeri se unea în strigăte de bucurie, iar din slava cerului Hristos cel adevărat se pogora încet, în vestmânt larg de in, încins cu brâu de aur, în mandorla sa de chihlimbar, brațele Lui întinse cuprinzând lumea-ntreagă.

Din acest vis ce vi se năzărea mai în fiecare dimineață vă trezeați nădușiți, cu obrajii încinși de rușine, sau poate de bucurie.

9

În frumoasa vară a anului de pomină 1827, rămas vestit pentru ciudățeniile sale într-un secol oricum peste măsură de ciudat, se petrecură, în diverse colțuri ale lumii, fapte pestrițe și demne de-a fi amintite, căci astfel de fapte ne opresc pururea să ne-nchipuim lumea doar ca pe-o infernală mașină de zdrobit oase și destine, sau doar ca pe-o arcă paradisiacă a plăcerilor trupului: mai mult decât un rai sau un iad, lumea ne apare, căci aparență este, ca un iarmaroc nesfârșit, în care guri căscate și ochi holbați contemplă miracole adevărate și miracole măsluite și miracole de doi bani într-o vânzoleală nesfârșită de sclipiciuri și paiete, focuri ce se-aprind și se sting pe rochia călăreței de circ, în rotirea ei fermecătoare-n arenă, sub ochii plânși ai studentului de la galerie.

Astfel, în Algeria invadată-n acele zile, dinspre deșert, de roiuri groase de muște verzi, prăsite-n balegă de cămilă, ce se-nverșunau asupra orașelor și satelor ca o plagă a Egipetului, consulul Franței, Pierre Deval, sosi-n vizită la guvernatorul local, Hussein Dey Pașa, ca să regleze o urâtă afacere ce-avea-n mijloc o datorie bănească a Franței către Algeria. După schimbul de politețuri în aromă de cafea și narghilele, cei doi trecuseră la deslușirea încâlcitei povești cu polițe neplătite și dobânzi adunate de un deceniu încoace, încât doar ele depășeau acum suma de la-nceput. În încăpere aerul tremura de fierbințeală ca-ntre dunele pustiului, iar muștele umpleau odaia, alergând pretutindeni pe piciorușele lor subțiri și punându-se pe rahatul, baclavalele și ananasul felii de pe talgerele de aramă. Celor doi le curgeau sudorile de sub turban și chipiul militar, mai ales că politețurile de la-nceput ajunseseră în doar jumătate de ceas ceartă în toată regula. Din grădina de-afară, cu apă șopotitoare-n havuzuri, femeile ce roboteau tăcute auzeau prin fereastra deschisă răcnete ca de fiară săgetată. Și totuși, deși Deval și pașa se ridicaseră-n picioare, roșii ca racul fiert și zbierând unul la altul, Algeria ar fi rămas otomană cât e veacul și n-ar fi ajuns niciodată teritoriu francez dacă nu s-ar fi-ntâmplat cea mai ciudată catastrofă diplomatică din istorie. Mai apoi, până la moarte, nefericitul pașă se jurase că nu fusese nicidecum la mijloc vreo dorință de-a aduce ofensă consulului și marii națiuni franceze, ci doar ceasul rău, doar musca încăpățânată care răsturnase veacul

cu poalele-n sus, ivindu-i fatalitatea și fatuitatea. Se-ntâmplase ca Dey Pașa să aibă-n mână, pe când zbiera indignat că Deval și Franța voiau să-l jefuiască, o magnifică plesnitoare de muște din nuiele măiastru împletite, întrețesute cu pene de păun legate-n sârmă de argint. Cu ea pocnise necontenit, până atunci, muștele puse pe sarailii, făcându-le una cu ele, iar în clipa fatidică, văzând cum una se cațără pe obrazul bine ras al consulului Franței, sugându-i sudoarea, mâna-i zvâcnise din cot și – slap! o storcise cu sete pe fața franțuzului, fără să-i treacă prin minte că-n acea clipă picase pe covorul persan nu doar obraznica gânganie, ci și guvernarea sa, ca și însuși pașalâcul otoman al Algeriei. Insulta nemaipomenită atrăsese după sine invadarea ținutului african cu 34.000 de soldați francezi și blocada tuturor porturilor de către flota regală. În câteva săptămâni, Hussein Dey Pașa fugi din palatul său, și Algeria intră pentru mai bine de-un secol în stăpânirea Franței.

Cam în aceeași vreme Nicéphore Niépce, cel care, împreună cu fratele său semi-nebun Claude, inventase *le pyréolophore*, primul motor cu combustie internă, al cărui cilindru funcționa prin explozia sporilor unei varietăți de mușchi ai copacului, și care dotase o mică navă cu acest motor și-o pusese-n mișcare sub ochii lui Napoleon, își încercase norocul cu altă invenție, care, în loc să-l ajute după eșecul financiar al *pyréolophore*-ului, îi adusese ruina totală: fotografia. Începuse prin a studia arta litografiei, și curând se-ntrebase dacă acele *camera obscura* folosite de pictorii olandezi, care pictau cu penelul peste tablourile de lumină ce se iveau, inversate de lentilă, pe peretele camerelor întunecate, nu puteau fi construite în așa fel încât să nu mai fie nevoie de pictori, ci soarele însuși să devină pictorul suprem, desăvârșit, care s-atingă idealul de asemănare perfectă între tablou și natură. De aceea își și numise procedeul *héliographie*. Trebuia găsită, firește, o suprafață care să păstreze desenul solar, și, după câteva experimente cu bitum de Iudeea dizolvat în ulei de lavandă, Nicéphore se gândise la o placă de cositor unsă cu substanța heliofilă. Îi trimisese una dintre ele, imprimată cu imaginea ștearsă a unui pahar pe o masă, lui Louis Daguerre, și întâlnirea dintre cei doi dusese la perfecționarea heliografiei până la apariția dagherotipului și-a primelor fotografii. Astfel, sufletul lucrurilor și-al oamenilor fusese prima oară răpit și strivit pe hârtie prin

vrăjitoria vremurilor moderne.

Și tot în luna mai, pe o vreme splendidă, cu norișori încremeniți pe bolta de azur unanim, cum marseillezii nu mai văzuseră de la-nceputul primăverii, sosise-n port Zarafa, o tânără girafă nubiană dăruită lui Carol X de către viceregele otoman al Egiptului, Mehmet Ali Pașa. Europa nu mai văzuse de trei sute de ani o girafă, din vremea lui Lorenzo de Medici, al cărui portret pictat de Vasari cuprindea și gâtul nesfârșit al splendidului animal. Zarafa fusese capturată-n Sudan, de unde fusese transportată cu o felucă pe Nilul Albastru până la Khartoum. De-acolo pornise pe Nil într-o plută largă de papirus, însoțită de trei vaci cu-al căror lapte era hrănită, până debarcase în Alexandria, unde fusese purtată în alai pe străzile și prin piețele orașului, împodobită cu șnururi și eșarfe multicolore de mătase. Un lucrător în aramă fusese prins când își scria numele, cu degetul muiat în smoală, pe coapsa din spate-a girafei, și capu-i fusese retezat pe loc pentru nesăbuita pângărire. Din Alexandria, Zarafa fusese preluată de frumoasa navă cu pânze *La Passion*, care traversase Mediterana până la Marsilia. Călătorise sub punte, deasupra căreia putea ridica totuși gâtul și capul printr-o gaură căptușită grijuliu cu un inel matlasat de satin. Din portul francez urmase un drum eroic de 800 de kilometri până la Paris, pe jos, cu Zarafa îmbrăcată-n vestmânt galben, încheiat tocmai sus, sub capul ei blând și majestuos, și cu ghete-n picioare ca să nu răcească pe drumurile desfundate, urmată de cele trei vaci și de îngrijitorii mauri Atir și Hassan, făcând senzație în fiecare oraș și orășel de oprire. La Paris, tânăra girafă fusese primită de Carol X, care-i pregătise deja un pavilion special în Jardin des Plantes, unde rămăsese pentru următorii optsprezece ani, iubită și răsfățată de parizieni ca un prim Tour Eiffel al orașului. 1827 fusese pentru ei Anul Girafei, în care vestmintele, firmele de deasupra localurilor, picturile la modă o-nfățișau toate pe Zarafa, în care apăruse coafura *à la giraffe*, cerceii și pandantivele *à la giraffe*, torturile de nuntă *à la giraffe*, iar în bordeluri se practica poziția *à la giraffe*, inventată de o anume Véronique și despre care nu a rămas posterității, din păcate, nici o informație.

Tot în zilele acelea, la École Polytechnique, un student întârziat, supus valah, pe numele său Petrache Poenaru, se căznea cu studii plicticoase de geodezie în răcoarea sumbrului amfiteatru dinspre apusul clădirii. Nici o

figură drăgălașă nu se zărea pe băncile incomode, cum tare și-ar fi dorit Petrache, ci doar bărbați tineri, făcuți parcă de-o mamă cu toții, franțuji îmbrăcați după ultima modă, cu țilindrul, homburgul sau melonul așezate pe pupitre. Toți scriau în mare grabă, înmuind adesea penele de gâscă în călimările de lângă pălării, căci profesorul de pe podium vorbea ca la teatru, fără nici un moment de pauză, încât să iei note era un chin. Petrache nu era de nici un fel vreun „aflător de lucruri nouă“, cum erau numiți puținii inventatori pripășiți în primitiva lui țară de sub zăpezi, ci doar un fost pandur de-al unui obscur căpitan valah, Vladimirescu, aliat cu Eteria lui Ipsilanti, și care pe la 1821 stăpânise timp de câteva luni Bucureștii, ajungând să poarte calpac domnesc. După moartea Vladimirescului, ucis prin trădare de chiar grecii cu care era aliat, Petrache se văzu cu preț pus pe capul său, cinci sute de lei noi, de către domnitorul fanariot, fiind căutat prin codrii de nepătruns ai Valahiei, unde se refugiase, așa că vrând-nevrând intrase în ceata faimosului tâlhar Jianu. Petrecuse iarna lui 1822 la conacul căminarului Tachi Ghica de la Ghergani, pe-atunci tânăr și el, aflat în prieteșug cu Jianul, unde vreo două ierni, în urletul lupilor ce ajungeau până sub ferestrele conacului, preacurviseră împrejur, făcuseră kefuri și recitaseră-n gura mare din poeții greci și latini, ținându-se cu mâinile de burtă de râs la câte-un vers deocheat din Catullus: *„Paedicabo ego vos et irrumabo“*… Prin bunăvoința amicului său, căpătase destui bani ca să plece la Paris și să-ncerce să se facă inginer, meserie de care patria lui ducea mare lipsă.

Nu frământarea minții pentru aflarea de lucruri nouă îl mânase, prin urmare, către invențiunea cu care își uimise într-o dimineață colegii, ci lenea de-a tot muia pana-n călimară și spaima că nu va putea, cu scrisul lui ticăit, să țină pasul cu profesorul bolnav de limbariță. Pana sa cea nouă și miraculoasă, pe care-o scosese cu mândrie dintr-un frumos *étui* de piele, era cu nimic deosebită de toate celelalte, cu vârful ascuțit și despicat cu briceagul și cu fulgii țepeni, înfoiați în mănunchiuri despărțite neregulat, în afară de faptul că întreaga ei țeavă străvezie, bine curățită înăuntru, era plină cu cerneală până sus, la ultimul smoc de fulgi. Astfel că, sub ochii mari de mirare ai celorlalți studenți, care uitaseră să-și mai ia notițe, Petrache transcrisese liniștit întregul curs de două ore pe foile sale, fără-a

înmuia condeiul în călimară nici măcar o dată. După curs, sfătuit de un camarad, fiindcă lui niciodată nu i-ar fi trecut asta prin minte, alergase la Departamentul pentru Manufacturi al Ministerului de Interne, unde-și înregistrase invenția ca Patentul 3208, *„plume portable sans fin, qui s'alimente elle-même avec de l 'encre*“. Căci 1827 avea să rămână și anul cuprins de o furie a descoperirilor și invențiilor (peste câteva luni, John Walker avea să producă, amestecând sulfida de antimoniu, cloratul de potasiu și guma de Arabia, primele chibrituri ce se aprindeau prin frecare, pe care le numise previzibil „Lucifer“), ca și sfârșitul unei ere: în octombrie avea să aibă loc lupta navală din golful Navarino, aflat în Marea Ionică, unde, într-un grandios peisaj marin plin de ostroave-nverzite, se-nfruntaseră sute de veliere, armada otomană fiind înfrântă de francezi și englezi în ultima bătălie în care luptaseră numai nave cu pânze, efemeridele minunate ale apelor de larg și de coastă. Din anul următor, greoaiele, smolitele vapoare aveau să umple tot mai mult, cu fumul lor gros, mările și oceanele lumii, văduvite pentru totdeauna de grație și aventură.

Petrache n-avea cunoștință, inventând din lene, mama tuturor invențiilor, stiloul, că nimic nu se inventează o singură dată și de-un singur om, și că ideea penei care scrie la nesfârșit trecuse printr-un lung șir de minți plictisite de eterna cufundare a vârfului despicat în călimară. Nu știuse nici de califul din Maghreb, Ma'ād al-Mui'zz, ce se săturase să se tot mânjească pe largile mâneci ale vestmintelor sale de mătase cu cerneala ce se-mprăștia pretutindeni din condeiul de trestie, și care, la 973 după Hristos (iar de la Hegira 351), inventase un instrument de scris ce-și cuprindea cerneala și nu o irosea, nici de Daniel Schwenter, care în 1636 închipuise condeiul făcut din șapte tuburi de pană de gâscă îmbucate măiastru una-ntr-alta, nici de faimosul Samuel Pepys, ce închipuise un condei de metal având în mânerul său o fiolă de cerneală. Iar lista nu se sfârșea nici cu Petrache, care scăpase ocazia să se-mbogățească de pe urma invenției sale, căci nu ajunsese să fabrice pene cu rezervor și să le pună-n vânzare. După el aveau să apară și alții, adăugând sculei de scris rânduri după rânduri de îmbunătățiri, până ce aceasta avea-n cele din urmă s-ajungă să cugete în locul autorului și să aștearnă pe hârtie propriile sale elucubrațiuni, pentru ca lenea omului ce ține condeiu-ntre degete să rămână deplină. Dar viitorul, pe care noi, din

vârful bolții noastre de azur, îl vedem cu limpezimea cu care-ți zărești liniile din palmă, e oprit slabei cunoașteri omenești, ce abia deslușește trecutul și e oarbă ca o cârtiță la ce va veni.

În iarnă, după ce lăsase de izbeliște și geodezia, și pana umplută cu cerneală, Petrache se-ntorsese-n Valahia-ngropată-n zăpezi, după care tânjise-n străinătățuri, și după o scurtă ședere în București primi scrisoare de la Ghergani să vie acolo neapărat, căci Tachi murea de stenahorie în miezul pustietății. Pe drum, ce-l făcu călare, descoperi că Gherganii nu mai puteau fi găsiți, în întinderea rotundă de nea strălucitoare ce se-ntindea până la marginile privirii, decât după fumurile ce ieșeau din hornurile de sub stânjenii de zăpadă și după micul turn al conacului, cu odaie-n vârf, la catul al doilea, ce apărea acum ca o colibă scundă în mijlocul troienelor. Pe-acolo coborâse în lumea-ntunecoasă și rece de sub zăpezi, mirosind a lemn ars, a caselor lui Tachi și-ale muierii sale, Marița, aflând în încăperile încălzite de buștenii uriași ce ardeau în cămine și-n amețitoarele miresme de scorțișoară, cimbru și busuioc ale cuhniei, pacea și prieteșugul de care avea acum atâta nevoie. Petrecând iarna ca urșii, bursucii și aricii ghemuiți în bârlogurile lor, sugându-și din labe grăsimea trebuincioasă vieții, o țineau tot într-o concină, un mărieș și-un stos, în citiri din Erasmus și Montaigne și-n dulce sporovăială la gura sobei, așteptând cu filosoficească răbdare să se desprimăvăreze. Două tuneluri săpate de țăranii din sat pe sub zăpezile întărite ca piatra duceau, de la conac, unul către bisericuța unde popa Elpidifor ținea cu sfințenie slujbele de duminică, încotoșmănat cu ditai sarica mocănească peste odăjdiile lui strălucitoare, pe când credincioșii evghenisiți tremurau în strane în blănurile lor scumpe; altul, dimpotrivă, către șatra de la marginea satului, de unde mai sosea câte-un ursar ce-i înveselea cu jalnicul joc al puiului de urs slab și jigărit, cu belciug în nas și lanț gros ca pe mână, câte-un căldărar ce le spoia tingirile și mai cu seamă, la ceas de seară, câte două-trei țigance-n fuste crețe ce se strecurau la boieri în odăi, aducându-le, cu trupurile lor mlădioase, cu părul lor puțind a foc și fum, bucurie în așternut. Din timp în timp, vânătorii ce ieșeau deasupra se-ntorceau cu câte zece-cincisprezece lupi împușcați, trântiți unul lângă altul, cu burțile lipite de spinări de foame și cu colții rânjiți. Dar auzeai, cuprins de fiori, și de săteni înconjurați de haitele-nfometate și sfâșiați împreună cu

caii lor, până ce nu mai rămâneau din ei decât oasele.

Cu țigancele ce veneau, îi storceau de vlagă și plecau cu câte-un bănuț alb ținut strâns în podul palmei, Petrache nu ducea lipsă de muieri, dar oare omul numai de descărcarea boașelor are trebuință? Tainele inimei nu le pune nimenea la socoteală? Marița avea acuma către douăzeci și cinci de ani, nu mai era jună după vederile acelui veac, dar peste trupul ei îmbelșugat încă din junie, se pusese vălul îmbietor al unui nou strat de morbideță, încât țâțele rotunde și tari de altădată se lăsaseră un pic, îndoind ramul de greutatea a două gutui molatice, brăzdate de vinișoare albastre și cu gurguie ce se-ntăreau ca dudele la vremea drăgostelilor, țâțe tocmai bune de strâns în palme. Iar șoldurile și fundul ei de boieroaică leneșă și iubeață se ghiceau mai bine ca altădată prin cutele și apele malacoafelor de geanfez. Încă o dezbrăca și-o-mbrăca Sofiana, în zori de zi, în fața marii oglinde ovale, dar ție nu-ți mai era-ngăduit să te miri de trupul ei alb și de blana neagră, cârlionțată, dintre pulpele ei zdravene, căci făcuseși nouă ani și era de multă vreme rușine. Căutai însă acel petec moscat, rămas prin vreun ungher al minții tale, între pulpele fiecărei codane căreia, apropiindu-te pe furiș, îi ridicai poalele, și nu-l aflai, căci acel tufiș de liubov creștea mai târziu. Te alegeai doar cu pumni micuți peste cap și cu țipete ascuțite ca de șoareci cu aripi, neapucând să vezi decât gingașele lor păsărici golașe, și asta doar preț de o clipă.

Afară de sluga ei, boieroaica își mai lăsa trupul gol și privirii zugravului de subțire Sisoe, cel ce făcuse sfinții și faptele din Scriptură și filosofii elinești de pe pereții bisericii și care săptămână de săptămână îi încondeia Mariței, cu cea mai subțire pensulă din peri de coadă de veveriță, toate cele douăzeci de unghii de la mâini și de la picioare. Nu era cale mai bună, cugetase Marița, să-și arate smerenia și râvna pentru legea creștină decât să aibă de-a pururi zugrăvite pe unghii iconițe cu oameni și muieri sfinte, puși la munci și jertfiți în vechime pentru dreapta credință. Pe unghiile mânurilor încărcate de inele, Sisoe îi încondeiase pe sfintele mucenițe: Sf. Anastasia, Sf. Epistimia, Sf. Evghenia, Sf. Fevronia, Sf. Evdochia și Sf. Paraschiva, ca și pe cuvioasele Sf. Eupraxia, Sf. Teodora, Sf. Eufrosina și Sf. Pelaghia, toate după canon, așa cum erau zugrăvite-n pereții bisericii pe o zare de aur. Pe unghiile de la picioare erau înfățișați mucenicii, Agatonic, Evlampie,

Nichifor, Uar, Mochie, Zenovie, Mavru, Polieuct, Gaudelia și Lup, pe un cer roșu ca sângele. Literi slavonești se arcuiau, albastre, peste creștetele tuturor. Când i se ura de vreuna dintre fețele sfinte, o schimba cu alta, că, slavă Domnului, erau destule-n călindar. La fiecare chip, Sisoe migălea vreo două ceasuri, ajutându-se de-o sticlă măritoare, grea și limpede, încât boieroaica avea vreme să sporovăiască de toate cele, să se izmenească și să se fleorțăie, doar-doar zugravul cel chipeș, deși slab scovergă, care-acum îi cuprindea-n mână piciorușul, va ridica ochii lui verzi de la icoana de pe unghia degetului mare și și-i va aținti în ochii ei codați și focoși. Și poate, visa ea la culcarea în patul rece, căci Tachi lucra, ca de obicei, toată noaptea în cabinetul său, poate că-într-o zi mâna atât de măiastră a bărbatului va prinde-a luneca pe picior în sus, șovăind pe sub șalvarii de borangic, înfiorându-i pulpa fierbinte. La gândul ăsta se pierdea toată, suflând greu între cearceafuri, degețelul cu Sf. Eupraxia i se punea, iar ochii i se dădeau peste cap, adormind apoi muiată și fericită.

Dar Sisoe, cum îl știau toți la conac și în sat, deși era numai o polecră după sfântul cel mai slab din zidul bisericii, Sisoe cel Mare, de coastele căruia, ieșindu-i prin piele ca la câinii morți, se spăriau enoriașii, căci pe zugrav îl chema Mitrofan, era un om ciudat și singuratic, umblând pururi cu lădița sa cu văpseluri și pinsule la subraț, încondeind gângănii ce le găsea prin iarbă și floricele de câmp, și care-și făcea slujba-n alcov fără vreun gând la nurii cucoanei. Văzând că zugravul nu-și ridica ochii de la unghii decât ca să se uite la ea ca la o cățea sau o mâță, aceasta, neobișnuită să nu i se facă voia, își adusese aminte de fămeile despuiate din cadrele ce le văzuse și ea în casele boierilor de la București când mai șezuse pe Ulița Beilicului, unde Tachi mai trăgea uneori, și se gândise că tot niscai zugravi de subțire – de le zicea la oraș pictori, căci mai toți erau talieni – trebuie să le fi văzut și pe acelea-n pielea goală, cum le făcuse mă-sa, că doar nu le înfățișaseră din mintea lor pe pânză. Acest gând o bucurase nespus, că de când visa ea să se arate goală unui ochi bărbătesc care să știe s-o prețăluiască! Asta avea să fie răzbunarea ei pentru umilirea de pân-atunci: să-l stârnească până la capăt cu nurii ei și să nu-l lase apoi nici mâna să i-o sărute!

Zis și făcut. Într-o vinere în care-și terminase treaba pe la cuhnie – că

dacă n-ar fi fost ea, nătântoalele de bucătărese ar fi horăit toată ziua și-ar fi cărat tot zaharul și mierea și nuca la dancii lor din șatră – îi trimisese cuvânt lui Sisoe că se ștersese sfinții de pe unghii de nu se mai deslușeau, și să vie să-i dreagă. Zugravul se-nfățișase cuvios, fără să știe nici cu spatele de lațul ce i-l întindea boieroaica, și deschisese lădița cu sculele lui, plină pe dinăuntru de pete nărămzii, șofranii și fistichii, și de năclăială sinilie. Atunci Marița, după ce stătu o vreme firoscoasă la încondeiat, îi grăi fără patimă, privind într-o parte:

— Ascultă, chir Mitrofan. Dumneata, cum te văd, trebuie că ești om de treizeci de ani și, după măiestria domniei tale, mă bate gândul că vei fi umblat în tinereți prin lume.

— Am umblat, răspunsese cu mintea aiurea acela, căci tocmai se străduia să-și aducă aminte cum avea barba Sf. Lup în canonul bisericesc.

— Și unde, mă rog, ai călătorit?

— Am fost la Beci, și am fost la Parij, și am fost și la Firenze. Am ajuns și în Țările de Jos, unde târgurile sunt ca pentru păpuși, și pe ulițe poți da cu limba de curate ce sunt. Acolo am văzut Amsterdamul și Delftul.

Boieroaica tăcu o vreme foarte mirată de cele auzite, căci neam de neamul ei nu pusese piciorul afară din Valahia, iar acele nume de orașe erau ca din povești.

— Și ai învățat meșteșugul de la pictori vestiți din acele locuri?

— Am lucrat o vreme cu Ser Carlotto la Empoli, de la el am învățat să fac grundul și să frec pe piatră colorile, și ce pinsule sunt bune și cum să fac fresco și arta zugrăvirii-n ulei din semințe de in. Dar l-am lăsat după un an fiindcă și el, și ucenicii lui erau păcătoși pidosnici și se holbau la mine cum se uită flăcăii după muieri, și nu mi-a plăcut. Apoi am cutreierat grădinile și muzeele din Firenze și am văzut minunile din ele, și fiecare cadră de pe păreții lor mi-a părut o fereastră către câmpiile raiului, și toată Italia, un dar dumnezeiesc. Sunt cadre acolo de câte patru sau cinci stânjeni în sus și încă mai mulți pe lat ce înfățișează bătălii de corăbii pe mări spumegate și lupte ale dumnezeilor elinești, și atâtea trupuri încolăcite în toate felurile, că mintea te doare și ochii orbesc și picioarele nu te mai ajută la mers. Hrana mea era o bucățică de brânză, trei măsline și-o coajă de pâine în fiecare zi, dar uitam și de foame hălăduind din biserică-n biserică și din muzeu în

muzeu și din icoană-n icoană, și asta am făcut timp de cinci ani, având mereu sculele și pânzele cu mine, ca să-nvăț să fac o mână-ntinsă sau un umăr cu mușchii săi întocmai cum le făceau Michel Angel și Rafail. Dormeam sub pinii romani, prin ruinurile de marmoră și visam să-ncondeiez și eu cândva măcar una dintre cele mai ne-nsemnate cadre ce-nțesau păreții acelor *pinacoteche* prin care ziua mă preumblam. Prea evghenită chera, socotesc uneori că e mai bine rob sub soarele Italiei decât domn în blestemata noastră Valahie, îngropat sub zăpezile astea ce nu se mai sfârșesc. Aicea trăim ca vai de lume, ca viermii ce pururi sfredelesc prin pământ. Acolo viețuiești între pini și chiparoși vecinic verzi, căci Italia e *il Paradiso*.

Barba Sf. Lup era gata pe unghia Mariței, iar inima ei era grea. Nici nu-și mai aducea aminte de gândul cel prost pentru care-l chemase pe zugrav, căci ochii i se umpluseră de lacrimi. Să umbli prin lumea cea adevărată, să sorbi minunile ei, să pășești pe dalele de porfir ale pinacotechelor din Beci și din Parij și din Firenze, în răcoarea zidurilor, și să vezi cu ochii tăi uriașele cadre ce umpleau păreții cu lumina lor, și asta să faci zi după zi și ceas după ceas – ce viață ferice! Ce viață cu neputință, deși ești de neam evghenisit! Se blestemă că este muiere, că e valahă, că n-are puterea să-și lase copiii și lâncedul bărbat ca să guste o dată viața în lefterie. Îl trimise pe zugrav de la ea și se trânti pe patul plin de perine mătăsoase, ațintindu-și ochii înlăcrimați în tavan.

Malinholia îi trecu a doua zi însă, și Marița urmă cu și mai mare șiretenie urzeala ei, fiindcă, dacă tot îi vorbise Sisoe de cadrele din Beci, unde stăpânise strămoașa ei, chipurile, Maria Tereza, femeia vru să știe dacă-n marele muzeu închinat zugrăvelilor și statuelor, împodobit cu coloane și scări nemaivăzute, încărcate de filigrane de aur și de medalioane de purpură, văzuse Sisoe și trupuri de muieri goale, îngăduite de nerușinații papistași, după știința ei, căci le socoteau nu dezmăț, ci măiestrie. Oh, ba bine că nu, răspunsese acela. Da, la Beci se aflau, sub ceruri de cenușă, două palate gemene, mult mai mari decât casele cele mari din București ale domnului Dimitrie Ghica, unul plin cu pietre scumpe, gângănii și borcane cu pești și șerpi palizi, și jigănii umplute cu paie, și feții scoși din pântecele maică-sii înainte de vreme, ce te priveau cu ochi tulburi din borcane de

steclă groasă, de se sparie mintea, iar celălalt palat – cu cadre încondeiate de mari meșteri zugravi din toate vremurile. Iar acolo, nalte de trei sau patru ori cât un stat de om, puteai zări muieri albe ca laptele, grase și rumene-n obraji și frumoase, ce-și arătau țâțele grele și flocii creți și bucile revărsate oricui voia să le vază, și nimic nu rămânea învăluit, și nu era nici o rușine să te holbezi la ele, căci nu pe ele trebuia să le vezi, ci artea cu care-au fost înfățișate.

„Eh, artea“, se strâmbă în sinea ei Marița.

— Chir Mitrofan, dumneata ai zugrăvit biserica noastră din Ghergani și ești priceput la-nfățișarea icoanelor cuvioase. Dar dacă ți s-ar fi ivit prilejul ai fi făcut și lupte de corăbii pe mări sau fapte ale dumnezeilor elinești?

— Sfântul Evanghelist Luca, patronul nostru, al tagmei zugravilor de subțire, căci el a încondeiat chipul Maicii Preacurate, nu ne oprește să-nfățișăm tot ce trăiește în adâncul apelor, pe pământ și-n ceruri, căci totul este plămada lui Dumnezeu, și prin aceasta e frumos și e sfânt.

— Înțeleaptă vorbă, urmă fără grabă Marița. Dar… ce crezi despre trupul muieresc? Unii spun că prin nurii noștri aducem păcatul în lume, precum a făcut strămoașa noastră Eva. Și-atunci noi, vasele mai slabe, de ne-a dat Domnul această dulce povară a frumseții, mai suntem noi vrednice să fim zugrăvite-n cadre, cum ai văzut prin lumea largă ce-ai cutreierat? Dumneata, de-o pildă, ai înfățișa, plătit bine fiind, un trup al unei muieri ce, din caprițul ei, ar vrea să se vadă-n cadră, ca-ntr-o oglindă, despuiată și nevinovată cum a făcut-o mamă-sa?

Sisoe nu era prost, și la această străvezie-ntrebare deodată i se trezi mădularul și fu învăluit de acea patimă fericită ce te cuprinde când o femeie-ți descuie porțile raiului, făcându-ți semn de-a intra. Simțise și-nainte arsura asta, când taliencele și francezele de pe la ferești, din orașele cele luminate din Apus, îl îmbiaseră cu un zâmbet să urce până la ele și-l ferciseră apoi cu amețitorul lor liubov, pe multe parale, din păcate.

— Evghenită chera, nu-mi trebuie pentru asta nici o simbrie, căci *il nudo* e floarea meșteșugului nostru. La Ser Carlotto ne aduceau fămei ce se despuiau ca să le putem înfățișa pe hârtii, cu cretă roșie, sau pe pânză, în oloi, zicând că ar fi Venera sau Leda, ce se iubise cu un lebădoi, sau Danae sub ploaia cea de aur. Dar aici n-am găsi vreuna să dai cu tunul, nu că le-ar

fi rușine să stea despuiate cum le-a făcut mă-sa, dar să le pui în cadră pentru ochii oricui li se pare necuviință.

Aici Sisoe se opri și lăsă să se scurgă câteva clipe bune. Apoi, luându-și inima-n dinți, încercă marea cu degetul:

— Doar dacă…

Și-o privi pentru prima oară cu adevărat pe boieroaică, străpungând-o cu ochii lui verzi în care patima abia de se mai stăpânea.

— Dac-aș găsi pe cineva dornică… o evghenită cheră… de pe meleagurile noastre…

Și-i strânse un pic mai tare piciorușul cu unghii încondeiate în palmă.

La strângerea asta boieroaica nu mai putu. După ce se sorbiră din ochi minute-ntregi, fără să scoată o vorbă, doar răsuflând întretăiat, fămeia îngână răgușit:

— Pe mine, chir Mitrofan, să mă faci pe mine…, și-i căută gura.

În ziua aceea nu mai fu nici o zugrăveală, căci meșterul, fără să mai stea la vorbe, o trânti între perine, îi desfăcu priceput șalvarii și-i cuprinse-n palmă blana de bursuc dintre picioare, ce-i acoperea intrarea cleioasă a borții, apoi se puse-n ea, iar fămeia stătută, mișcând însetată din șale și zgâriindu-i spinarea slăbănoagă cu unghiile sticlind de iconițe, i se dădu gemând și oftând, cu o bucurie ce niciodată n-o mai simțise.

Dar zilele următoare, printre îmbrățișările pătimașe, boieroaica îi stătu și la încondeiat, despuiată și cu mare plăcere păcătoasă, căci asta fusese mereu fandacsia ei cea mai dragă: să se afle goală și fără apărare în fața privirilor lacome bărbătești. Iar Sisoe îi făcea umbrele și luminile cu penelul pe pânză, încruntat și smerit de parc-ar fi zugrăvit o icoană sfântă. Nu se grăbea, căci iarna, deși era deja Făurar, putea ține și până-n luna lui Prier, când dădea ninsoarea berzelor. Între meșteșugul zugrăvelii de subțire și cel al dragostii, gândea el, era o vădită asemănare: trecea acum cu pinsula prin locurile peste care, cu doar un ceas în urmă, trecuse cu buzele și cu degetele, simțind la fel de mare bucurie. Arta aceasta era așa, că nu pe pânză zugrăveai parcă, ci însuși pe trupul fămeii, mângâind cu perii de veveriță ai pinsulei buzele tivite, de copilă mofturoasă și de hurie desfrânată-n același timp, ochii ca petrele rare, rotunzimea moale, de alabastru, a unei țâțe, scobitura umbroasă-a buricului. Iar cei ce-ar fi văzut

cadra și-ar fi dorit ca fămeia să fie aievea, și nu o fantasmă de văpseluri. Meșteșugul picturii și cel al dezmierdării erau pentru Sisoe unul și-același meșteșug, și le făcea pe-amândouă cu aceeași încruntare a sprâncenelor sale bărbătești peste ochii verzi ca iazurile adânci din fundul pădurilor.

Toate acestea se făptuiseră în iarna cumplită a lui 1827 și se lungiseră apoi până-n Ghermănar, anul următor, aproape-n orice zi, cu ușa-ncuiată și fără ca nimeni s-o bănuiască. Petrache, pripășit la conac, o vedea pe Marița la mesele-mbelșugate, unde mesenii rupeau cu mâna din purcelușul de lapte fript, cu carnea de se topea-n gură, și luau cu lingura de cositor din pifta usturoiată, plină și ea de carne, ce tremura-n tave, și înfulecau la sarmale strâns înfășate-n varză palidă și picurate pe deasupra cu smântână deasă, încât, îngreunați, nu mai aveau unde să bage și sarailiile năclăite-n miere, și plăcintele cu ciuperci și revent, și șerbetul trandafiriu sau nărămziu ce sta pe linguriță, într-un pahar cu apă; și-o mai vedea serile, la masa de joc, la Faraon, când boieroaica, trăgând din narghilea, își fila-ntre degete fanții și rigile, iar atunci i se părea mai presus de francezele ce le întâlnise-n Paris, cu turnúrile lor fermecătoare, și mai plină de vino-ncoace decât oricare femeie. Se amorezase de ea peste urechi și nu știa cum să se vindece, căci soața unui prietin și binefăcător era pentru el sacrosanctă. Întâi lipsise toate zilele, mergând cu țăranii la vânătoare și-ntorcându-se pe-ntuneric cu mănunchiul de fazani sau cu vreo vulpe roșcovană plină de alice, dar asta nu-i stinsese focul inimei. Pe țigance nu le mai putea suferi și le izgonea când le găsea ghemuite, câte două fetișcane fără țâțe, în patul său. Pe Tachi îl ocolea pre cât era cu putință. Se gândea să se-ntoarcă la București, dar gândul depărtării de Marița îi făcea rău. Nu mai era decât o cale, primejdioasă și care ducea la pierzanie, dar ce-l mai înspăimânta pe sărmanul Petrache mai mult decât pierzania din ochii boieroaicei? Se hotărî să intre iarăși în ceata Jianului, pe care-o părăsise cu cinci ani în urmă, deși-ntre timp se făcuse mai gros, pleșuvise și viața din inima codrului nu mai era de el.

Ultima oară-l întâlnise pe Jianu la Sălcuța, de Vicleimul din ajunul Crăciunului. Toată suflarea știa că Jianul nu sărea peste nici un Vicleim, putea să se prăpădească lumea, și oamenii veneau din toate părțile nu atât pentru povestea Crailor care, călăuziți de-o stea, ajung la Viflaim, locul

nașterii în iesle a pruncului Iisus, poveste înfățișată în vatra satului de țăranii care nu știau măcar că este pe lume teatrul, cât mai cu seamă ca să-l vadă pe haiducul cel mai vestit din Valahia, să se mire de înfățișarea lui mândră, căci îi întrecea pe toți oamenii de la umeri în sus, asemenea lui Saul Împăratul, și să afle cum avea să scape și de data aceea de poterele trimise de Vodă ca să-l lege sau să-l omoare. Pentru plugari, ca și pentru mulți boieri și orășeni, Jianu nu era un tâlhar din cei care se adăposteau în codri și furau și chinuiau și omorau și siluiau, precum Tunsu și deșuchiații lui sau Popa Andrii cel răspopit, ci un voinic ca din poveste ce-mpărțea săracilor tot ce jefuia de la boaite și de la bogătani, pe care nu-i omorea ca să nu-și facă păcate de moarte. Îi făcuseră cântice de haiducie și ceata lui era vestită.

Sălcuța era și ea-ngropată-n zăpezi ca și Gherganii, de care-o despărțeau câteva poște. Dar între vârfuri de copaci și cruci de bisericuță și fumuri din hornuri abia ieșite o palmă din nămeți, tot ce se mai zărea din bogatul sătuc pe-ntinderea deluroasă, țăranii ieșiseră cu toții din găurile lor, îmbrăcați de duminecă, cum se cuvenea pentru o zi însorită și o așa de mare sărbătoare, din care iarmarocul nu putea lipsi. Primblându-se printre ei, negustori rumâni și jidovi vindeau țuică la litră, iar câțiva gugulani coborâseră din munții lor cu carele pline de mere și pere, ținute peste iarnă în pivnițe răcoroase, să nu se strice. Câte-o băbuță stând pe-un sac de cărbune vindea sorcove cu flori de hârtie văpsite țipător. Vreo două scrâncioabe erau puse pe zăpadă, și fete și feciori suiau pe cele patru bănci și se lăsau învârtiți de zdrahonii ce le puneau în mișcare, urcând până-n cer și coborând cu chiuituri de veselie până-n zăpada spulberată. La iarmaroc se vindeau și vite, ale căror balegi fumegau în zăpadă, iar copiii umblau cu capra și steaua, pline de pamblice colorate, prin puzderia de lume.

Noi priveam de deasupra, din bagdadiile cerului, adunarea celor mărunți ca furnicile ce mișunau pe-ntinderea orbitoare, și inimele noastre de gheață și foc se-nduioșau de veselia celor muritori. „Să terminăm cu omul, al cărui suflet este în nările sale“, grăiserăm cândva prin Isaia, „căci ce preț are el?“ Soarta acestei lumi era de mult hotărâtă, numai ceasul nu-l știa nimeni, nici noi, nici Fiul, ci numai Tatăl. Totul avea să piară, afară de câțiva aleși scriși în cartea vieții încă dinainte de Creațiune, căci mântuirea venea doar pentru

cei deja mântuiți. Dar, privind bucuria celor ce-ntr-o clipă aveau să nu mai fie, dorul lor de viață nemărginit, farmecul neroziei lor, al ochilor holbați și-al gurilor căscate cu dinții strâmbi, al vorbelor de rușine pe care și le aruncau ținându-se de burtă de râs, aspra alcătuire a vestmintelor lor și buzele lor crăpate de ger și ochii lor înlăcrimați de atâta strălucire, și muierile lor iubețe, ne cuprindea-n bolta noastră de-azur malinholia. De câte ori nu ne-am rugat să ni se ia de pe umeri povara veciniciei, de câte ori n-am fi vrut să fim doar cărnuri și sângiuri, ca să putem și noi simți, ca oamenii proști și de rând, gustul sălbatec al fericirii!

Petrache umblase de colo-colo prin iarmaroc, încălzindu-se cu câteva gâturi de țuică dintr-o glajă cu dop de cocean, până ce dădu cu ochii de lume știută: într-un colț bine ales de lângă podețul de lemn pe care-aveau să urce Craii și Irod și toți ceilalți din vechea poveste, așteptau tătarul Ghiuner ce noapte de noapte dormea pe pragul odăii lui Tache de la Ghergani și procletul de Tudorică al ișlicarului, vestit pentru năzdrăvăniile și obrăzniciile sale, dar care-acum era numai ochi la oamenii ce se-adunau, înveșmântați caraghios, la piciorul podețului, gata să urce pentru mult așteptatul Vicleim. Tropoteau mai la o parte-n zăpadă, să se-ncălzească, Irod cel Mare însuși, cu coroană de mucava aurie și-ntr-un larg cearceaf stacojiu cusut cu stele de argint ce-nchipuia mantia, și cu lungă barbă albă de lână și cu un băț poleit drept sabie la brâu, și Craii cu tichii ascuțite de vrăjitori și mantii albe, iar unul dintre ei văpsit pe față ca un harap, ducând în brațe sipeturile cu aur, smirnă și tămâie. Și mai era și un soldat râmlean în armură de fier, cu coif de piele cu pene trandafirii pe cap, și alți doi în costume de arbănași, și un flăcăiaș ceva mai mic ca Tudorică înfășurat și el în mantie șofranie, înfățișând Pruncul. Dar lumea se zgâia mai cu seamă la alții doi ce nici nu arătau a oameni, ci a măscărici, unul în haină de petice din toate colorile, cusute cu sfoară groasă aurită, cu o cutie de fier pe cap ce-nchipuia coiful și cu o coadă de vulpe atârnând de el, altul era un moș cocârjat, cu cocoașă-n spinare, ce avea fața acoperită de o mască fioroasă de lână roșie, cu dinți din boabe de fasole. Deocamdată el avea masca ridicată pe creștet, de i se vedea fața cu barbă de lână întocmai ca a lui Irod. Cojocul și căciula îi erau întoarse pe dos, iar din opincile sparte îi ieșeau deștele de la picioare. Trei lăutari țigani, cu țambal, vioară neagră ca scăpată din foc și

tobă mare își treceau și ei de la unul la altul plosca de rafie ce venea dinspre Irozi și ceata lor.

Petrache se trase lângă tătar și băiatul negricios, așteptând cu ei odată, cu un zâmbet copilăros, desfătarea de an după an a Vicleimului, ce era opera, opereta și teatrul poporului, deși nu știa juca decât o singură piesă. Dar înfățișarea celor petrecute cu aproape două mii de ani în urmă în neînsemnata și uitata de lume Iudee, fapte pe care istoricii nu se învredniciseră să le scrie-n catastihele lor, dar care totuși zguduiseră omenirea, nu putea-ncepe încă, fiindcă nu se afla de față Jianul. Așa că iarmarocul merse mai departe cu veselia lui văpsită-n toate colorile pestrițe și fistichii, duhnind a rachiu și lână de oaie și balegă și aer înghețat, până ce în sfârșit haiducii se arătară. Deodată toți lăsară orice se-ntâmpla să facă, flăcăii și fetele săriră din dulapuri să-și rupă picioarele, marfa de vânzare rămase nepăzită și toți se buluciră să-i vadă pe haiduci.

Erau vreo douăzeci venind doi câte doi, în haine de mare sărbătoare, cu pene de cocoș de munte la pălării și cu flintele cu țeava pâlnie în mânuri, ce dădură binețe lumii adunate, care se-ngrămădea să-i atingă cu degetele măcar. Sătenii erau robii pământului, vai și-amar, dar truda de fiecare zi li se părea mai ușoară știind că-n codru le era greu și boierilor. Căci aceia nu puteau trece pe drumul mare fără crunta amenințare a cetei lui Jianu, ce se-arăta pe neașteptate și-i dezbrăca goi doar cu cămeșele pe ei și le luau tot ce aveau, și ferească sfântul să nu le fi ieșit cu ușurință inelele din degete, că li se smulgeau atunci cu degete cu tot. Iar boieroaicele erau despuiate și rușinate, pe rând, de întreaga ceată, dându-li-se apoi drumul în pieile goale prin codrii de nepătruns.

În fruntea lor venea Jianul, de departe mai nalt decât ei, mai spătos și mai bărbat, ferches, cu vârful mustăților răsucite ungurește. Zâmbea cu umerii obrajilor rumeni și ridicați și făcea cu mâna plină de inele tuturor. În ureche avea cercel cu matostat. Purta aruncat pe umeri un contăș tivit pe margini cu samur, iar în brâul lat de două palme avea jungherul cu plăselele de morfil și două pistoale. Lângă el se afla vecinic servitorul lui, un uncheș de vreo cincizeci de ani, chel și cu burtica ascuțită, în haină proastă de dimie și având nu cizme lustruite, ca haiducii,-n picioare, ci opinci ca sătenii. Lotrii se-ndreptară către podul de lemn, ocupând primul rând și rotindu-și ochii

după muierile tinere, care le răspundeau cu ocheade înfocate, iar gloata cealaltă se străduia să vază ceva dincolo de umerii lor lați și de penele de fazan de la pălării. „Puteți începe, oameni buni, și Dumnezău fie cu voi!“ grăi Jianul cu un glas cântat, și îndată toba mare-ncepu să bubuie, vioara să scârțâie și țambalul să țină isonul unei sârbe îndrăcite. Mica ceată de săteni înveșmântați în regi, crai și soldați urcă pe pod și, când se lăsă deodată liniștea cea mai desăvârșită, încât nu se mai auzeau decât corbii crăuind în copaci și lupii urlând în depărtări, Vicleimu-ncepu.

10

De-acolo, de la groaznica poveste cu capetele schimbate din *Istoriia lui Skinderiu-împărat carii istorii s-au tălmăcit de pre limba turcească pre limba rumânească*, cum scria pe prima filă a terfeloagei, avea să ți se tragă și mărirea, și prăbușirea, căci fără amintirea, la vreme de cumpănă, a acelui vicleșug scornit de un filosof neîntreg la minte ai fi pierit în furci, în Arhipelag, poate, sau pe cele o mie de drumuri ale țării nisipurilor, cum piereau mai toți ca tine, zavragii și bezmetici ai acestei lumi amăgitoare, și nu te-ai fi cocoțat nicicând pe scaunul împărătesc al sfintei Etiopii. Ai aflat însă din acele file cumplite că și ce nu-i cu putință de la Dumnezeu se poate de la Potrivnic, doar voință să ai măcar cât un bob de muștar. Smochinul se sădise la porunca ta în mare și-și dăduse roadele dulci ca niște sâni fragezi, dar pentru câtă vreme, Theodoros? După ce Ghiuner tătarul tăcuse, și povestea lui Arcoș-Pașa, ce cutezase să-nfrunte Gerul, încă înflorea sub țeasta ta în flori însângerate de gheață, începuseși și tu, șovăitor și cu nările lipite de frig, să-ți depeni povestea, în sania ce-nainta încetinel pe câmpul rotund de zăpadă, în tropotul și fornăiturile cailor din spinarea cărora ieșea abur.

Căci citiseși la acea istorie că junele și preafrumosul prinț Skinderiu fusese trimes oarecând la Halep, împărăție mare, și-acolo căzuse-n liubov cu fata-mpăratului, Melixima. Iară în altă împărăție, la Trapuzanu, împăratul de pe-acele meleaguri avea un fecior grozav și neslujit, hâd la față, pe care se gândi să-l trimiță tot la Halep, să slujească el împăratului Halepului în locul preaiubitului Skinderiu. Iar acel prinț ticălos avea nume Firusah. Filosoful nebunatec ce era sfetnicul împăratului îl sfătui să trimită un zugrav de subțire la Halep ca să zugrăvească chipul lui Skinderiu, căci avea să fie nevoie de el. Zugravul ajunse acolo și se rugă de Skinderiu să-l lase să-i zugrăvească fața, iar Skinderiu-l luă pe zugrav și-l puse după perdea la harem, fiindcă, spunea el, doar când se drăgostea cu Melixima chipul său era curat. Iar zugravul îi văzu pe cei doi drăgostindu-se-n așternuturi și-l zugrăvi pe Skinderiu, ducând înapoi icoana sa la împăratul din Trapuzanu. Iar împăratul chemă cei 12 filosofi ai săi întrebându-i cum ar putea pune fața lui Skinderiu pe chipul pocit al feciorului său Firusah, iar

11 filosofi răspunseră că nu se poate. Dar unul, sfetnicul de taină, zise că ar fi cu putință. Trebuia doar găsit un june care să semene la chip cu Skinderiu. Răscoliră toată împărăția Trapuzanului până ce se găsi un fecior de băcan ce arăta aidoma cu acela. Iar filosoful i-a dat o pungă cu 100 de galbeni și l-a dus la împărat. Și au făcut o cube de steclă în care să încapă trei oameni, și au pus-o-n iarbă în grădina împăratului, și filosoful a băgat acolo pe Firusah și pe feciorul de băcan și i-a legat spate-n spate și i-a amețit cu ierburi. Apoi le-a tăiat capetele cu sabia. Luând capetele, le-a schimbat unul cu altul, încât capul lui Firusah l-a pus pe umerii feciorului de băcan, iar pe-al acestuia l-a așezat pe umerii prințului, și-apoi le-a uns cu alifii, încât rănile sabiei s-au vindecat. După asta le-a dat alte ierburi și feciorii s-au trezit, și iată că fiul băcanului era acum Firusah, iar acesta devenise aidoma lui Skinderiu, fără să mai poți desluși înșelăciunea.

La aceste vorbe glasul tău de prunc de doar nouă ani ți se frânsese, căci pururi te vedeai, când spuneai istoria asta, în acea cube de steclă și-l vedeai pe filosof apropiindu-se cu sabia de tine și simțeai parcă tăișul rece pe beregată, și sângele țâșnind cu putere pe steclă, curgând în bulbuci pe lunecușul ei, și vedeai tremurând de groază cum capul ți-e potrivit pe gâtul altui trup, cum se prindea acolo și te făceai alt om. Tremurai și acum, în sanie, la vedenia asta, părându-ți că nu ai cetit-o despre altul, ci ți s-a-ntâmplat ție, aievea, sau poate doar într-un vis. Mai departe de povestea capetelor schimbate nu mai citiseși din carte, ba chiar o aruncaseși în focul cel mare de la cuhnie. Ghiuner trecuse atunci frâiele în mâna stângă și te apucase după umăr cu dreapta, alinându-te.

Ajunși la Sălcuța, colindaserăți o vreme prin iarmaroc. Ghiuner îți cumpărase salep și sugiuc de nuci muiate în must, îți pusese un fes de hârtie șofranie pe cap, apoi își luase și el un șip de rachiu, ca tot omul, iar acum, mulțumiți, așteptați Vicleimul. Conul Petrache, prietinul lui conul Tachi Ghica, pe care-l știai de la conac, vi se alăturase și el, făcându-i semn de recunoaștere din ochi tătarului, iar pe tine nebăgându-te-n seamă, ca pe-un mucos ce erai. Sosirea, apoi, a haiducilor te umpluse de uimire și spaimă. La conac, slugile nu vorbeau decât despre aceia, zicându-le vultanii codrului, binecuvântându-i și fericindu-i, căci erau tâlhari cu milă de popor, și tot ce jefuiau de la bogați dădeau la săraci. Mai cu seamă vorbeau de

Jianu, cu care boierul tânăr părea să fi avut legături tainice.

Câte nu spuneau oamenii despre el, că glonțul nu-l putea răni, fiind descântat de Baba Hârca, și că avea iarba fiarelor, rupând orice lacăt în dinți, ca pe o prescură. Că se dădea prins poterelor ca să-și râdă de ele, fiindcă nici funiile de mătase, nici lanțurile nu-l puteau ține, cădeau de pe el ca niște ațe. I se făcuseră cântice bătrânești cu drumurile lui la Țarigrad, unde-i lovea pe turci cu paloșul, făcând roată printre ei, chiar de se aruncau cu sutele asupra sa. Cum fiind odată prins în temniță la Iedikule îl hrăniseră corbii. Cum o răpise cu un caic, pe Dunăre, pe însăși Chira Chiralina, floare din grădină, țiitoarea unui harap buzat, negru și ciudat din Ghiulbasan, și și-o făcuse soață credincioasă. Cum hrana lui erau cerga și postrunga, pești cu ochi de om ce grăiau omenește, iar băutura lui, șlibovița sârbească, veche de două veacuri.

Și-ntr-adevăr, Jianul, pe care-l vedeai acum în carne și oase, înconjurat de voinicii săi, era măreț asemenea iroilor elini de care-ți citea muma ta, Sofiana, preaiutele Achiles și vicleanul Ulysses, ba chiar îți spuneai că i-ar fi-ntrecut în luptă dreaptă pe-aceia, că era mai nalt și mai voinic decât ei, și elinii cei vechi, oricum, nu puteau da cu pușca, armă care nu ieșise-n vremea lor. În ceasul care urmă îți împărțiseși privirile între Vicleimul de pe podișcă și haiducii ce sorbeau și ei din priviri, râzând cu poftă sau înjurând cu admirare, istoria ce se depăna în fața lor.

Și istoria Vicleimului cea din vechime începuse cu un tărăboi nemaipomenit, lăutarii străduindu-se să își chinuie sculele de cântat cât mai tare, toba uriașă și vioara care-ți sfredelea auzul și țambalul ce le ținea isonul, și pe această muzică îndrăcită urcară pe podișcă Irod cel Mare și un străjer. Muzica se opri la fel de brusc cum începuse, și cei doi prinseră glas spre desfătarea mulțimii. Irod află de la străjer că fuseseră prinși trei străini, filozofi și crai de la Răsărit, ce se luaseră după o stea ca s-ajungă la Viflaim, să se-nchine lui Hristos, pe nume Mesia. Ceru să i se-nfățișeze străinii, și străjerul coborî și se-ntoarse cu Craii. Aceștia se-nfățișară cântând împreună, iar apoi Gaspar Harapul, cel mai cu vază dintre ei, îi desluși împăratului că plecaseră din Persida ca să afle un prunc ce se născuse de curând. Apoi luau cuvântul și Melchior, și Valtazar, și pe când ei grăiau, Irod plănuia în gând să le reteze capetele cu paloșul lui fioros. Craii îi arătau

împăratului că îi trimesese Ieremia Proorocul, ce vestise că unul dintre israeliteni îi va zdrobi pe vitenii cei puternici. Irod dezvăluia atunci că era vitean el însuși, și încă un puternic împărat, al cărui nume, când se strigă, păsările pică din cer și stelele se ascund. Când intră el cu calul negru și paloșu-n mână în Viflaim, pământul se cutremură. Pe aceste ultime vorbe, țiganii porniră din nou muzichia, cu și mai mare răsbubuire. Toți cei de pe podișcă prinseră să bată din picioare și să buhăie din guri de se clătina iarmarocul.

Irod, îndreptându-și coroana de mucava, le grăi mai departe Crailor cum că el, intrând în Viflaim, făcuse bucățele paisprezece mii de prunci, de la doi ani în jos, și printre ei pe Hristos însuși. Asta nu o răbdară Craii, și astronomul Valtazar, cum i se zicea-n Vicleim cu o vorbă sucită, îl amenință pe Irod cu foc și pucioasă dacă nu se botează întru Hristos, căci fiind vrăjitor mare, el poate porunci planetelor și cometelor să pice din cer și să-i ardă împărăția. Irod se mânie și-i trimise la-nchisoare, dar Gaspar se puse-n genuche și rugă pe cerescul Împărat să verse peste-mpărăția lui Irod catran, smoală și pucioasă, ca să-i ardă palatul și să creadă și el în Hristos, iar dacă nici atunci nu va crede, să fie lovit cu ciumă și cu râie.

Și-atunci, sub ochii gloatelor ce sorbeau vorbele celor de pe podișcă, se petrecu minunea ce mereu se făcea de Vicleimul din Sălcuța, anume cerul iernii senine, asemenea safirului în curăția sa, se făcu deodată de chihlimbar, apoi de flacără, apoi de noapte albastră. Pe toată bolta se iviră stele mari ca gutuile, de bolta se-ncovoia de greutatea lor, și comete cu cozi de foc, și planete ce-și urmau domol crugul prin strălucirea căilor cerești. Și toată oastea cerească, Cloșca cu puii de aur, Fata de-mpărat cu cobiliță, Puțul cu jgheab și Coasa, toate rotindu-se-mprejurul Carului Mare după căile de ne-nțeles ale Dumnezeirii, îndreptă sulițe și săgeți de văpaie către nesăbuitul Irod, ce se sumețise împotriva Atoatefăcătorului. Trăsnete și fulgere îl năpădiră, încât se făcu roșu ca un drac zugrăvit pe zidul bisericii, unde se arată Judecata de Apoi. Se prăbuși în cele din urmă pe scânduri, copleșit de blestemul ceresc. Printre bubuituri și tunete înfricoșate, striga-n gura mare, zvârcolindu-se ca o năpârcă, văicărindu-se și cerând iertăciune. Doar când Gaspar Harapul îl iertă, ridicându-l de la pământ, bolta se-nsenină iarăși, puțin câte puțin, numai fantasma palidă a lunii pline mai

străvăzându-se către miazăzi. Irod se sculă atunci, își scutură mantia și le ceru Crailor să-l ducă și pe el la Hristos ca să i se închine. Numai că aceștia oblicîră înșelăciunea și, nălțându-se mai întâi în văzduh de trei palme, își luară deodată zborul pe deasupra iarmarocului și se pierdură în zare către Răsărit, în drumul lor spre Viflaim. Nici că avea să-i mai zărească cineva până la Vicleimul din anul următor.

Irod nu se lăsă însă de răutăți, ci îi ceru străjerului să-i aducă un băiet mai mic de șapte ani, ca prin el să-l găsească pe Hristos, să-l ucidă și pe el, ca pe ceilalți prunci. Atunci lăutarii prind a cânta cu glasurile lor despre nașterea Pruncului în iesle dobitocească, din Fecioara Maria, din neamul lui Avram, din sămânța lui David, zămislit din Duhul Sfânt. Și cum îngerii din ceruri îi aduc cântări de slavă. Pe această cântare cu voci dulci, pe coarda razachie, urcă pe podeț și pruncul cel de șapte ani, care răspunde lui Irod ca la catehism. Cum el cunoaște cele ce aveau să vie, proorocește că Hristos, născut din Fecioară, avea să trăiască-n lume treizeci și trei de ani, că se va boteza de la Ioan Botezătorul și că va curăța lumea de păcat. Despre el aveau să scrie cei patru Evangheliști, Matei, Marcu, Luca și Ioan. Va fi răstignit pe cruce și-apoi, înfășurat în giulgiu, va fi coborât în mormânt, dar a treia zi va învia, luându-și locul în cele cerești, în dreapta Tatălui. Atunci Irod îngenunchează și se socotește învins, căci el nădăjduise că steaua din Răsărit avea să se-așeze pe capul său, dar ea se așezase pe capul lui Hristos Nazarineanul. Îi rugă deci pe dumnezeii de lemn și de aramă la care se-nchina să primească jertfa celor paisprezece mii de prunci din Viflaim, omorâți ca Mesia să nu se nască. La care o femeie din mulțime țipă cât o ținea gura: „Glas de Dumnezeu, nu de om!“ Și toți cei de față se uniră cu strigătul ei: „Glas de Dumnezeu, nu de om!“

Aci muzichia pornea iarăși, toba bătea gata să se spargă și viorii i se rupeau corzile sărind și șfichiuind aerul, muierile se agățau înfricoșate de brațele bărbaților, căci știau cu toții ce-avea să urmeze. Cerul se-ntuneca din nou, și o voce groasă, răzbunătoare ieșea din adâncul pământului. Iar Irod zbătea din brațe ca și când ar fi vrut să zboare și el după Crai, dar se prăbușea cu sângele țâșnindu-i pe nări pe lemnul podiștei. Din spinare-i rupeau în afară viermi mari și groși, ce suceau capetele oarbe, albe și negre, către ceruri. Moșul ghebos și paiața, urcați și ei pe podeț, zvâcneau ca

apucați, cu spume la gură, jucând geamparalele în jurul hoitului, să-și rupă opincile, nu altceva. Gloata cuprinsă de groază o luă la fugă-mpiedicându-se, vârându-se-n găurile din nămeți din care ieșise, iar pe întinderea pustie, înzăpezită, nu mai rămaseră curând decât scrâncioabele părăsite, vitele mugind legate de țăruși și sorcove pestrițe risipite pe zăpadă. Cerul era acum atât de străveziu, încât răsfrângea vacile și vârfurile pomilor și caprele de lemn pline de panglicuțe și buhaii lepădați de copii, lățindu-le nemăsurat pe întreaga boltă ce se-nclina încet către apus.

Fugiserăți și voi trei de urgia vedeniilor nepământești, dar nu către găurile prin care ieșeau fumuri din vetrele caselor de sub zăpezi, ci spre codrii de care dealurile erau pline, cu fagi și carpeni atât de nalți, că tot pădure alcătuiau, chiar îngropați în nămeți până la jumătate. O pădure întristată, goală, fără un cântec de pasere, cu crenguțele negre desenându-se subțiri ca un păienjeniș în cer și atât de rare, că vedeai dintr-o privire toate jigăniile ce viețuiau în acele coclauri, mistreți, vulpi și viezuri printre trunchiuri negre, înzăpezite pe-o parte. Ciocănitori cu fruntea roșie chinovar izbeau în arborii goi, făcându-i să răsune ca niște cobze. Odată cu lighioanele, la fel de zgribuliți ca ele, se vedeau printre copaci, taman în inimă de codru, și haiducii Jianului, stând roată-mprejurul unui foculeț vesel de coloarea naramzei, făcut de-a dreptu-n zăpadă. La ei v-ați grăbit să ajungeți, călcând prin neaua scârțâitoare, cu brumă-n gene și-n sprâncene, și când ați fost lângă foc și toți hoții v-au dat bінețe din priviri, făcându-vă loc să vă-ncălziți mânurile, ați priceput în fine de ce voinicii stăteau roată așa de strâns, ca la horă. Petrache zâmbea a râde, căci el, umblând cu haiducii și înainte, știa bine tărășenia. Dar tu și Ghiuner ați holbat ochii cât cepele, ca la altă minune, văzând ce nu v-ați fi-nchipuit niciodată. Pasămite aceea fusese ziua nălucirilor, de parcă toți ați fi mâncat mătrăgună.

Căci voinicii în țoale de pădureni, cu pistoale la brâu și hangere-n mânuri, în frunte cu însuși Jianul, stăteau acum cu mâna-ntinsă, iar sluga proastă a aceluia, uncheșul, nimea-n drum de care toți se-mpiedicaseră pân-atunci, ședea-n mijlocul lor cu o pungă mare, cu baierele desfăcute, și le punea-n palme câte-un taler domnesc, iar însuși Jianului șapte taleri. Toți mușcau banul și ziceau apoi bodaproste, pupând mâna uncheșului cu mare țeremonie. După care înfigeau slănină-n crenguțe și o prăjeau la foc, udând-

o des cu rachia din ploști, ce mirosea dumnezeiește. După ce lăudară Vicleimul, ce, pare-se, fusese mai fain decât cel de-anțărț și de-acu un an, haiducii își uniră vocile într-un cântic bătrânesc despre faptele Jianului, cântic meșteșugit, cu multe suișuri și coborâșuri de glasuri întretăiate, cum nu auziseși nici la Paști, la slujba de la miezul nopții. Dintre toate acele glasuri de meșteri cântăreți se-nălța, limpede ca apa de isvor și dulce ca vinul ghiurghiuliu, vocea însuși căpitanului de haiduci, rumen și vesel, ce duios înfățișa chiar isprăvile sale. Răsuna codrul de împletirea nemaivăzută de glasuri. Într-un târziu, după mai multe cântice care speriau fazanii prin vârfuri, își luară zi bună cu toții și-o porniră, câte doi, tropotind, către soare-apune. Ați rămas cu uncheșul, ce tăcea zâmbind hâtru, cu ochii-n flăcările de aur mânjite pe zăpadă. Se-ntuneca peste lume.

Tătarul se ciupea să vadă dacă nu cumva era numai un vis: cum să pupe Jianul mâna acelei slugi ticăloase? Se apropie de Petrache și-l iscodi încetișor, iar tu erai numai urechi:

— Conu Petrache, tu îi știi, că ai haiducit cu ei după moartea Vladimirescului. Unde-au plecat ominii ăștia toți? Ce e astă comédie de bâlci ce s-a jucat aici?

Iar Petrache, cam zaif după atâta rachiu, răspunse că o să-i facă el însuși întrebare uncheșului. Și toți v-ați așezat lângă focul mititel, într-o parte de acela.

— Nene, începu moale Petrache, aplecându-se spre slugă, omu-ăsta tătar ce-i zice Ghiuner și băiatu-ăsta sunt slugi de credință ai lui conu' Tachi de la Ghergani. Ei n-or spune la nimenea, asta mi-e crucea, dacă le deslușești taina haiducilor. Intru în foc pentru ei.

Uncheșul înălță capul său mare și chel, iar ochii, pe care îi vedeați prima dată, vi se părură deștepți și ageri, de-i luminau tot chipul. Se și-ndreptase din umeri.

— Nu trebuie, iubite Petrache, să sari în foc pentru nimeni, că s-ar putea să te pârlești rău pentru cine nu se merită. Să mai pupăm o dată plosca asta și vă voi spune o poveste care, dacă nu e prea de minune, e măcar prea adevărată. Căci rar pe lumea asta ca lucrurile să stea precum se văd cu ochii noștri de carne, ce atât de ușor se lasă înșelați. Poate măcar băiatului ăstuia, ce se arată isteț, povestea să-i fie de-nvățătură.

Iar povestea slugii Jianului, depănată de el însuși pe când seara cădea și pe bolta viorie se iviseră primele stele, spusă meșteșugit și-nflorat, cu-ntoarceri către trecut și salturi spre viitor, și iar suciri către ziua de-acum, ca niște jurube de mătase ce leagă un mănunchi de cârciumărese, era cea a unui ucenic de bragagiu de pe ulițele desfundate ale Bucureștilor, pre când foaia grea a secolului se-ntorcea și oameni noi ieșiseră, și năravuri noi pe fața pământului. În toate serile, Iancu, copilul de plugar, ajuns din sărăcie în clisa târgului și cules de-acolo de turcul Suleyman Bragagiul, om bun și blând, ca să-i fie ucenic, măcina mărunt meiul din care braga, sau boza, cum îi zicea stăpână-su pe limba lui, se făcea, apoi turna peste el apă proaspătă de la cișmeaua din mahala. Diminețile o luau la drum amândoi pe uliți strâmbe, printre cășі dărăpănate în față cu câte-un oleandru, lătrați de câini și hărțuiți de cerșitori, Suleyman cu ditamai donița de tinichea plină de băutura tulbure în care plutea un sloi de gheață străvezie, iar micul Ianache cu cana din care, unii după alții, beau și se răcoreau toți mușteriii, și cu teșchereaua unde punea firfiricii. Mai cu seamă, însă, băiatul avea în brâu bățul cu moacă trebuincios pentru luptele cu salepgiii, cu care breasla bragagiilor era în vecinică dihonie: unde se-ntâlneau în țărâna târgului se-ncăierau pe dată, râși de toți gură-cască și lătrați de câinii fără stăpân. De atâtea ori cei doi ajunseseră acasă cu hainele smulse, donița deșertată-n praful uliței și capetele sparte, ba uneori și cu agonisita furată!

Azi așa, mâine așa, băiatul crescuse măcar de ani dacă nu și de stat, și, după ce bunul turc se duse la huriile și pilaful său de pe cealaltă lume, binemeritate acelea, căci în lumea asta n-avusese parte de ele, se lăsă de păguboasa negustorie cu bragă și se făcu cătană la Agie, ajungând în scurtă vreme zapciu. Aci, slujba lui era să facă potere ce cutreierau codrii în căutarea tâlharilor jefuitori la drumul mare. În puțină vreme ajunse să-i știe pe toți, să cunoască ce le putea pielea: trei-patru trențăroși opreau trăsurile boierilor, le puneau flintele-n piept și-i lăsau doar în cămeși, și încă aceia dădeau acatiste la biserică mai apoi, că le rămăseseră măcar sufletul și viața-n ciolane. Nici o ceată de nelegiuiți nu hălăduia mai mult de un an-doi, toți erau prinși de potere, schingiuiți ca vai de ei și puși în furci în inima târgului, sau trimiși la ocne să taie sare.

Asta nu-i plăcea lui Iancu de nici un fel. Nu ca să facă vânătoare de hoți

și tâlhari intrase el la Agie. Își aducea aminte de luptele lui cu salepgiii de când era doar un băietan, cum se băteau ca chiorii în țărână, timp de un ceas întreg câteodată, și cât de mare era izbânda când vărsa pe jos salepul de popoinic, îndulcit cu miere, al protivnicului. Își amintea de câte-un moș orb ce cânta la vreo răspântie despre Păunașul Codrilor sau despre Gruia lui Novac sau Pintea Haiducul, mari lotri din alte vremi, cei de care se temeau și oștenii, și cu care domnițele cădeau în liubov. Unde erau isprăvile de voinicie de altădată? Unde erau vestiții lotri de-i cântau lăutarii, haiducii de beau câte-o bute de vin deodată și puneau berbecu-ntreg la proțap, și dădeau poterele peste cap ca pe niște jucării de prunci de țâță? Unde erau cetele de treizeci-patruzeci de voinici ce-l dijmuiau și pe Vodă dacă trecea prin împărăția lor de frasini și ulmi? Unde erau țeranii ce, când veneau voinicii călări în sat, li se-nchinau cu căciulile scoase, iar aceia le aruncau bănuți de aur, plini de milă fiind pentru umiliți și obidiți? În vremurile de-acum să prinzi niște păduchioși cu arcanul nu mai era nici de laudă, nici de bucurie. Ce plăcere era să-i iei pe lotri ca din oală, de nici n-aveau vreme să apuce țeava flintei? Nici una. Ce mulțămire să-i întinzi la scară și să-i bați la tălpi până-i lăsai schilozi? Nici una. Ce bucurie să-i vezi spânzurați pe Dealul Ciorilor? Nici una. Când se văzu zapciu, Iancu ticlui un plan care să facă joaca mai mândră și mai plină de faimă, căci dacă nu se-nvrednicise în acele vremuri de neașezare nici un haiduc ca lumea, din vechea spiță de voinici, prin codrii Valahiei, Iancu își pusese-n minte să-l născocească.

În primăvara lui 1821, când cu răzmerița Vladimirescului, Iancu chemă la Agie, în mare taină, zece dintre cei mai vestiți lăutari, pe Filimon Papură și Puradel Zlătarul și Canache Minunea Lumii și Tachi Geampara și Vanea Pastramă și Todoraki Fosmu și Lența Tălănița și Vrabia Isopeasca și Barbu Soitaru și Ivan Poslușnicu, îi cinsti cu o masă de pomină și le dădu pe față, cu strașnică poruncă să-și țină gura, urzeala sa: toți să facă cele mai meșteșugite cântări despre Iancu Haiducul, ce se mai zicea, fiindcă venise pe lume într-un sat de pe Jii, Iancu Jianul. Când toți, strigând într-un glas, îl înștiințară că nu știau a se afla pe lume un asemenea haiduc, le zise zâmbind a râde:

— Nu se află acum, însă, dacă-i cântați isprăvile, nu va întârzia să apară.

— Și ce să spunem despre el, mânca-ți-aș ochișorii? îl privi Vrabia,

nedumirită.

— Asta am să vă spun eu cu d-amănuntul, că de-asta v-am adunat aici, nu ca să vă umplu burțile de pomană, îi răspunsese, cântărindu-i o pungă în mâna ei neagră, cu inele de cositor. Toți își primiră pungile, iar după trei luni de cântat prin sate și iarmaroace isprăvile de vitejie ale Jianului, aveau să mai primească încă una așișderea.

— Adevărat, eu sunt Iancu Jianul, le grăi cel pe care-l crezuseră sluga haiducilor, zâmbind umil, dar și cu o sticlire șugubață în ochi, iar tu și Ghiuner stăteați împietriți, uitând și să răsuflați.

— El e Jianul, aferim, fraților!, întărise și Petrache, bătându-l cu drag pe spinare.

— Dară voinicii veniți la Vicleim? Și cel nalt, cu bujori în obraji?

— Ah, aceia… Sunt oamenii mei de peste munți. I-am adus tocma de la Kolozsvár, unde se află Operă, ca-n țerile din Apus: cel nalt e Hanț Himmeldorfer, vestit cântăreț cu glas subțire de îi spun tenor, iar ăilalți cântă cu toții dodată în *Tancred*, foarte măiastră muzichie a maistorului Rossini. Când îi chem, deși-i plătesc bine, nu prea vor să o ia la drum, căci toți douăzeci, în frunte cu Hanț, sunt amurezați de Amenaide din operă, Ildiko pe numele ei adevărat, așa că vin toți grămadă, nu cumva să rămână vreunul la Kolozsvár numai cu ea. La astfel de întâmplări, ca la Sălcuța, dar și când dăm cu puscile prin codru, trebuie să se arate și niscai haiduci ce arată-a haiduci, altfel intră lumea la bănuieli, și nu mi-ar fi bine să se afle că haiducul cel mai vestit e chiar șeful poterelor, de se luptă el cu el însuși…

Curând, țara fu împânzită de cântice despre isprăvile nemaivăzute ale Jianului, despre ceata lui de hoți, fiecare având numele său și firea sa, și vorbele sale: Zdrelea, Buricea, Gogu și câți alții, despre Rada, sora lor de cruce, care le spăla vestmintele și le făcea de-ale gurii, și pe care n-o atingeau nici cu degetul, deși era frumoasă ca o zână, despre armăsarii lor murgi și țintați, despre durdele lor făcute la Malaga și paloșele bătute de fierari din Damascus. Toate erau basne de adormit copiii, dar târgoveții se dădeau în vânt după ele. În târguri ieșiseră cărticele cu Jianul, păretare cu chipul Jianului și la iarmaroace se vindeau pe tarabă Jieni de turtă dulce. Din vreme-n vreme haiducii de la Kolozsvár se arătau în câte-un sat unde dăruiau văduvele și orfanii și făceau zestre fetelor de măritat. Câte-un moș

colilie, uitat de Dumnezeu pe pământ, era miluit cu un icusar de aur chiar de către Jianul, de tot satul privea și lăcrăma. Moșul săruta apoi, cu căciula strânsă la piept, mâna lui Himmeldorfer maistor cântăreţ, binecuvântându-l. Puțini îl știau pe Dimitrie Ghica Vodă, stăpânitorul Valahiei, încuiat în palatele sale, dar toți îl știau de-acuma pe Iancu Jianul.

Tot luptând împotriva acelui haiduc viclean și nevăzut, ce jefuia la drumul mare până și trăsurile domnești, Iancu se cățărase în cinurile Agiei – ce mai de curând se zicea și Poliție –, încât după doi-trei ani își văzuse visul de-a ajunge aga Bucureștilor. Poterele pe care le trimitea-n codrii nepătrunși după haiducii scorniți chiar de el jefuiau ele însele la drumul mare și-i aduceau toată agonisita: scule și cercei și brățare, pocale și mărgăritare din cele mari numite ormuz, ca și bani bătuți, taleri de aur verzui de la Beci, florini din Țările de Jos și mahmudele din cele noi, ce mergeau în tot Levantul și chiar la Persida. „Nu mi-a dat Dumnezeu prunci“, le zise cu părere de rău uncheșul, „dar tot am născut un om, pe Jianul, și socot că e tot ce-am făcut mai de preţ pe lume. Căci în lumea asta rea, ce l-a uitat pe Hristos, omul trebuie să creadă că mai e ceva bun și drept, care să-l apere de lupii și pardoșii cu chip omenesc ce s-au prăsit peste tot în veacul acesta“. Sfârșind povestea, Jianul cel adevărat trase un gât lung de rachie din ploscă și scuipă în foc, după care rămase tăcut multă vreme. Doar o ciocănitoare ce nu avea somn se mai auzea răsunând în depărtare, dar curând tăcu și ea.

Din ziua acelui Vicleim de pomină din ajunul Crăciunului, leat 1827, mintea ți-a rămas la Jianul și la haiduci. Unchieșul fusese bun cu tine, te privise nu ca pe-un mucos, cum o făceau toți, ci ți-a vorbit drept și răspicat, uitându-se-n ochii tăi, ca unui bărbat, de parc-ar fi ghicit în tine voinicul ce-aveai s-ajungi, aidoma unui geambaș ce cunoaște armăsarul cel de soi încă de când e mânz, după niscai semne tainice. Aveai să-l întâlnești din nou în câțiva ani, în târgul Bucureștilor, când avea să tragă la casele conului Tachi de pe Ulița Beilicului, la vreme de ciumă și mare dihonie între creștini. Deocamdată capul haiducilor, totodată și capul Agiei, își pusese degetele-n gură și fluierase șuierător, iar la acest semn se apropiaseră patru arvaniți de taină călări, ce stătuseră pân-atunci nevăzuți, după niște trunchiuri groase. Plecară împreună, iar tu și Ghiuner, năuciți de vedeniile acelei zile, o luaserăți și voi către casă. În sanie n-ați rostit nici o vorbă, ați alunecat doar

sub cerurile boltite deasupra, încărcate de praf de stele. Simțeai în nări mireasma lor amăruie, de parcă bolta ar fi fost un câmp înflorit, plin de regina-nopții.

Ați găsit cu greu conacul, după sclipirea sub lună a ferestrilor din foișorul de sus, singurul neîngropat în nămeți, lângă care-ați legat sania și-ați coborât apoi ca-ntr-o pimniță cele două caturi, orbecăind pe scări și colidoare, ajungând într-un târziu la limanul paturilor voastre. Tot mai dormeai într-același pat cu mamă-ta, Sofiana, lângă trupul cald al căreia te-ai vârât ca un sloi de gheață, iar ea, în somn, te-a cuprins cu brațul, să te-ncălzească. Foarte curând patul vostru se legăna ca un caic fermecat pe valurile molatice ale nopții de iarnă.

11 Pe ultimele suflări ale cumplitei vremi Zemene Mesafint, a prinților războinici de pe urma căreia măreața Etiopie, amintită de profetul Isaia ca pe-o țară la fel de puternică și trufașă ca însuși Eghipetul, ajunsese un ținut al fărădelegii, în stăpânirea uliilor și hienelor mâncătoare de leșuri, se ridicase în ținuturile ei de miazănoapte un preaputernic stăpânitor, pe nume Dejazmatch Wube Haile Mariam, ce în mod sfruntat și nebunesc se numea pe sine *Ye Abesha Nigus*, adică Regele Etiopiei. Ca și alți bărbați războinici din acele ținuturi africane, el voia să uite că țara avea un împărat din osul lui Solomon, chiar dacă unul bicisnic, pe nume Yohannis III, păpușă de lemn în mâinile șambelanului Ras Ali, adevăratul stăpânitor al împărăției. O fi fost Yohannis os sfânt solomonic, își spuneau cu toții acești războinici, altfel dușmani între ei, dar credea el în Domnul Iisus Hristos? Se supunea el Preasfintei Biserici Etiopiene Tewahido? Sinistre șoapte umblau că împăratul, ca și ocrotitorul său, Ras Ali, își păstraseră-n taină credința spurcată mahomedană a clanurilor din care veneau, înmulțind astfel numărul câinilor necredincioși din țara preacreștină a Etiopiei. Iar aici răzvrătiții găseau o pricină de poticnire împotriva stăpânirii acelora.

Pentru răsturnarea lor era nevoie însă de un om sfânt și desăvârșit, un episcop sosit din Alexandria cea pravoslavnică, și de asta se îngrijise Dejazmatch Wube mai întâi și mai întâi. Îi copleșise cu daruri pe turcii care stăpâneau Eghipetul, ca și pe Preafericitul patriarh al Bisericii Copte, așa că ei se înduplecaseră să li-l trimită pe Abune Sellama II, bătrân și spân, înfășurat în hlamidă verde ca fisticul și veșnic cu o cruce mare de măslin în mâna dreaptă, ce-i servea de cârjă episcopală, om mai curând al urii decât al dragostei creștinești, ca să fie capul creștinătății în Etiopia. Cum sosise la Simien, cetatea de scaun a lui Wube, el îi dăduse anatema pe Yohannis și pe Ras Ali, numindu-i *catoblepas*, fiarele cu ochi otrăviți de pe meleaguri etiope. Înspăimântat de chinurile iadului, nevolnicul împărat fugise la Wube, trădându-l pe ocrotitorul său. Se răzbuna astfel și pentru toate umilințele suferite de la Ras Ali, care-l silise până și să se-nsoare cu mama șambelanului și s-o-ncoroneze sub numele de Împărăteasa Menen. Puternicul guvernator rămase singur în cetatea sa Debre Tabor și se pregăti

pentru lupta ce avea să vină. Știa cât de puternic e Wube, generalul. Știa cât de-ntinse sunt legăturile lui în lume. Auzise de franțuzul Lefebvre, care-i instruia armata și-o înzestrase cu muschete bavariene, cele mai noi ce se aflau în zilele acelea. Dar și el se bizuia pe cei 30.000 de soldați ai săi, la fel de mulți ca ai dușmanului, și mai cu seamă pe neînvinsa lui cavalerie. Îi urcă pe toți pe unul dintre cele două dealuri aflate față-n față, despărțite de câmpia cu lut roșu, clisos, și rari crânguri de sicomori, unde se afla și mânăstirea. Pe celălalt deal își conduse armata generalul Wube. Vremea era fierbinte și fără nici un strop de umezeală. În ceruri, o uriașă eșarfă desfășurată, cu ciucuri de aur la capete, purta înscrisul „Bătălia de la Debre Tabor", sub care era scris anul Domnului 1842.

De doi ani te aflai și tu acolo, Theodoros, în umbra zidurilor mânăstirii, din care chipurile smolite-ale îngerilor te priveau cu ochii lor lărgiți, nebunești și prea de tot tiviți cu negru, încât vechiul tău tovarăș de prădăciuni și cercetări prin tot Arhipelagul, Sisoe, i-ar fi asemănat cu cei pe care-i văzuse cândva la Grezzano, în altarul bisericii lui Santo Stefano: ochii sălbatici ai sfinților și-ai Pruncului, încondeiați de ciudatul, saturninul Rosso Fiorentino. Doi ani petrecuți cu neasemuita carte *Kebra Nagast*, ce strălucea ca pietrele scumpe și dădea mireasmă ca lăcrimioarele din fiecare filă a sa, și cu tovarășul tău de tella și doxă creștină, blândul Kassa Haile Giorgis, ce se legase de tine asemeni acelor prunci gemeni veniți pe lume cu pântecele lipite, de prevesteau cutremure și căderi de împărății, fuseseră destui ca să te schimbe într-un adevărat etiop. Soarele Africii te arsese, smolindu-ți chipul, grăiai acum desăvârșit limba ge'ez, lângă rumâna și greaca supte de la țâța maică-tii, și aflaseși de la Hailu, și iscodind și pe alții, tot ce se putea ști despre țara ce te îngăduise în fruntariile ei ca pe-un pribeag și-un străin doritor să-l afle pe adevăratul Hristos. Știai povestea etiopilor de la Solomon și regina din Sheba până-n înfricoșatele zile ce le apucaseși și tu, cu toți împărații și toate ascunzișurile și toate dedesubturile, toate faptele mărețe și toate silnicele ucideri din istoriile scrise de înțelepții lor. Purtai de-acum portul lor, le urmai năravurile curioase, iar urzelile minții tale se desfășurau așa cum hotărâseși acum mulți ani, încât, deși nu erai acum decât ultimul etiop de pe lume, cu toate acestea sperările-ți rămâneau întregi.

Bătălia ce se urmase cuprinsese și locurile unde se înălța mânăstirea, așa că-i fuseseși martor și abia de scăpaseși din flăcările ei. De-a lungul vieții tale văzuseși încăierări și prădăciuni în inima codrilor, scufundări de barcaze și asalturi de seraiuri, răpiri de baiadere din haremuri și tunuri slobozite din pântece de corăbii asupra porturilor. Dar ochii tăi nu mai priviseră vreodată o bătălie ca aceea ce se pregătea, și care rămăsese-n istorii drept cea mai curioasă înfruntare de oști ce avusese vreodată loc în Etiopia și poate-n întreaga lume.

Împreună cu Hailu urcaserăți în turla mânăstirii, de unde o nesfârșită priveliște se desfăcea, prin aerul albăstrui, asupra câmpului de luptă. Nesăbuința asta avea aproape să vă ucidă-n acea zi în care, și pe pământ fiind, arseseră-n flăcări atâți călugări și întreaga lor comoară de scrieri sfinte. Dar n-am îngăduit să pieri atunci, căci tu aveai altă soartă, încă de la-nceputurile lumii, când noi am hotărât deodată, într-o singură clipă strălucitoare și din voia Celui fără-nceput și sfârșit, clătinarea-n vânt a fiecărei crenguțe și-a fiecărui fir de păr din capul oricărui om, și-a fiecărei aripi de pasăre ce sfâșie satinul ceresc, în toate clipele din cei 7350 de ani scurși de la Facerea lumii și până când ai urcat în turla mânăstirii din Debra Tabor, privind la oștile ce urmau să se-nfrunte. Noi am știut mereu ce-avea să fie, la fel cum știm și ce-a fost, căci pentru ochii noștri cenușii, depărtați și senini, lumea e doar un sloi încremenit în veșnicie, doar o carte pe care-am scris-o în întregime la începuturi, pe când omul o citește filă cu filă, fără-a ști ce se urmează pe foaia următoare.

Bătălia-ncepu prin sunete de goarne și sloboziri de tunuri, și mii de strigăte războinice ca niște răcnete de lei sub cerurile înflorate ale Africii. Soldații purtau pe piele semne făcute cu var, ale clanurilor din care veneau, și-ntindeau în vânt arcuri cu corzi făcute din membrul bărbătesc al cămilelor. Coifurile le erau din cranii de vacă, purtându-și coarnele încă, legate sub bărbie cu panglici colorate. Caii le erau acoperiți în întregime cu pene de păuni și de struți, iar pe frunte aveau plăci de aur lustruit, ce străluceau să-ți ia ochii. Până și copitele le erau vopsite cu aur, turcoază, bronz și coșenilă, încât la fiecare picior zăreai altă culoare. În față, oștile își purtau străvechii idoli de lemn și de ghips, bătuți de vânturi și ploi în satele lor, deasupra cărora fluturau drapelele cu crucea Mântuitorului. Episcopi în

verde și vioriu, cu cârje strâmbe de lemn aurit, le vorbeau ostașilor, binecuvântându-i, iar șamanii le turnau pe gât băuturi pentru îmbărbătare, ce puțeau mai rău decât kosso.

Când haruspiciile dădură semne bune, iepurele sfârtecat având fierea tare la pipăit și de culoarea frunzei de gesho, Dejazmatch Wube dădu semnul de început. Urlătorul, un bărbat pântecos, cu barba până la buric, ce nu grăia niciodată, ca să-și păstreze glasul pentru clipele grele ale bătăliilor, scoase un țipăt lung de văduvă ce jelește peste leșul soțului ei, încât caii tresăriră și se-nțepeniră din chișițe, iar ostașilor li se zbârli părul pe brațe. Întreaga oaste, cu cavaleria-n frunte, se repezi spre vale, cutremurând pământul și învârtejind albăstrimea cerurilor, luată-n piept de caii ce-și fluturau coamele, împletindu-le cu șuvițe de aer. Părea că tot dealul se lasă către vale ca o cumplită alunecare de pământuri ce-ngroapă case, vite și semănături de-a valma. Steagurile de mătase pocneau și se spărgeau în văzduh, vântul șuiera prin orbitele craniilor de vacă, iar urletele de fiare rănite păreau vuietul unor ape mari.

Pe dealul celălalt, oamenii lui Ras Ali, înveșmântați în piei de hienă și pictați pe fețe cu pământ galben, sub steaguri pe care Hristos, cu coroană de spini pe creștet, atârna pe o cruce uriașă, ca să nu mai spună răuvoitorii că șambelanul trăgea către mahomedanism, își făceau curaj trăgând din lulele îndesate cu khat sau cu un amestec de buruieni și ciuperci amețitoare. Deasupra lor nu treceau păsări, căci toate picau pe jos de aroma aceea otrăvită, înălțată la mulți stânjeni peste capetele armatei. Caii lor aveau desenate pe pieile negre și lucioase, cu dâre de var, oasele hârcii, ale șirei spinării și-ale coastelor, încât călăreții păreau încălecați pe mari schelete ce împrăștiau groaza-n dușmani.

Ras Ali n-avea nimic din majestatea generalului Wube. Era mic cât un pui de găină, pierdut în înfoiatele sale vestminte de gală, dar atât de rău și de veninos, că-i știau de frică nu doar etiopii, ci și egiptenii și numizii, iar ostașii răniți la spate în lupte erau spintecați de el cu mâna sa, ca niște lași ce se aflau. Cum văzu că oștile generalului dau năvală în valea cea roșie, Ras Ali nu se lăsă mai prejos. Dădu și el ordin de luptă, iar urlătorul său îl răspândi zbierând ca opărit și-atât de-ndelungat, încât trebuie să fi avut bojoci cât patru oameni la un loc. Oastea o luă la goană în șiruri strânse,

cântând un imn eroic și agitând sub ceruri carabine cu guri în formă de floare de crin și lănci unse cu sânge de brotac otrăvitor.

Din turlă, cei doi tineri văzură cum oștile se apropie, cum ajung în aceeași vreme la picioarele dealurilor, cum o iau de-a curmezișul peste câmpie alergând și zbierând, gata să se sfâșie unii pe alții. Zeci de mii de ostași colorară câmpia cu panașele și strălucirile lor, mii de nechezări făcură aerul albastru să dea în clocot, pe când doar două-trei sute de pași mai despărțeau oștirile. Și deodată gloatele se văzură față-n față, rânjind și arătându-și însemnele tribale. Fiecare chip sălbatic se zărea acum bine: ochii ieșiți din găvanele lor, dinții sticlind, armele gata să se-mplânte în trupuri, caii cu spume la zăbale gata să muște gâtul dușmanilor. Steagurile fluturând în tot cerul. Idolii înspăimântători, vopsiți țipător, rânjind unii spre alții. Părea că măcelul nu mai putea fi oprit și că mări de sânge aveau să umple câmpul în acea zi de februarie a lui 1842. Când oștile fură doar la o sută de pași, alergând și tropotind mai departe, Hailu își acoperi ochii cu mâinile.

Tu ai privit însă mai departe, cum puteai scăpa o asemenea înfruntare? Așa c-ai văzut uimit ceea ce nu putea fi, ceea ce nimeni n-ar fi putut bănui, profet să fi fost. Fiindcă, ajunse față-n față, văzând ura și-ndârjirea de pe chipurile vrăjmașilor, oștile fură deodată cuprinse de o groază nețărmurită. Se opriră trăgând de hățuri din răsputeri, de sugrumară caii, șirurile se izbiră unele de altele. Doar douăzeci de pași despărțeau războinicii, iar aceștia înțepeniseră pe loc, tremurând și-nchipuindu-și în mii de feluri moartea cumplită care-i aștepta în câteva clipe. Fâșia de țărână roșie, africană, dintre ei le părea acum un râu de sânge. Un geamăt unanim, disperat, le sui din beregăți, și 60.000 de bărbați de război, tremurând ca niște băiețandri, se răsuciră deodată și-o luară la fugă înapoi către cele două dealuri, mai repede încă decât coborâseră în câmpie, azvârlind pe jos scuturi, steaguri și idoli, călcându-se-n picioare ca să ajungă mai curând la taberele lor de pe înălțimi. Văzându-i suind desperați, în pâlcuri de mii de ostași, nici lui Dejazmatch Wube, nici lui Ras Ali nu le veni a crede. Se frecau la ochi și se-nțepau cu jungherul în pulpă, crezând că visează. În jumătate de ceas oștile erau din nou la corturi, de unde porniseră la luptă, ca și când timpul s-ar fi dat înapoi. Soldații gâfâiau să-și scuipe bojocii, încolonați din nou de

luptă, aprinși de rușine și cu nasurile-n jos, lăsându-i pe stăpâni să răcnească asupra lor ca ieșiți din minți. În tabăra lui Wube, trei ofițeri fură scopiți pe loc în fața ostașilor. În cea a lui Ras Ali, acesta, cu mâna lui, sugrumă doi căpitani, ce i se păruseră lui mai lași. O vreme, și pe un deal, și pe celălalt, nu se mai auzi decât un fel de vuiet de foale, care nu era decât gâfâiturile din mii și mii de piepturi ale oștilor sugrumate de urcarea dealurilor în fuga cea mai mare. Trecu jumătate de ceas de restriște și desperare, după care iarăși urlătorii dădură semnalul de bătălie, zbierând din toți rărunchii. Încolonate, oștile porniră din nou, în goană, spre locul bătăliei, hotărâte să-și spele de astă dată rușinea primei năvale.

Alte răcnete și alte tropote, și alte steaguri pocnind în vânt se urmară, până ce gloatele înarmate se aflară iarăși față-n față, bizuindu-se mai mult ca oricând pe episcopii și idolii lor, pe vrăjile și lulelele lor cu arome magice, pe lăncile și flintele lor încă neîntrebuințate până atunci. Dar când s-au văzut iarăși față-n față, s-au cutremurat din nou de hotărârea de pe chipurile vrăjmașului, și, cuprinși de o groază sacră, fără să mai piardă o clipă, au luat-o pentru a doua oară la fugă-napoi, cu dinții clănțănind, către dealurile ocrotitoare, lăsând câmpia dintre ele încă și mai înțesată de angarale pierdute în groaza bătăliei ce nici de acea dată nu se-ntâmplase. Râdeați deja ca nebunii în turla bisericii la văzul acelei întâmplări neîntâmplate, ce-avea să rămână de pomină, dar generalilor de pe cele două vârfuri împădurite nu le ardea deloc de râs, ba chiar ostașilor le părea că pe stăpânitori i-a lovit damblaua. Roșii la chip mai ceva decât idolii, cu ochii holbați și limbile-mpiedicate, Ali și Wube spintecară iarăși burți și scoaseră mațe, și traseră în țeapă, își smulseră părul din capuri și-și zgâriară obrajii, gata să-și scoată și ochii de furie, până ce, împăcați cu soarta, lăsară soldații să se odihnească și să îmbuce ceva preț de două ceasuri. După care, cu șuturi, înjurături și îmbrânceli, îi trimiseră iarăși la luptă.

Pentru a treia oară coborâră armatele dealurile gemene de la Debre Tabor, sub cerurile care de-acum se-nclinau către seară. Trandafiriul de deasupra priveliștii se făcu roșu ca sângele spre apus. Țevile flintelor și plăcile dintre urechile cailor nu mai ardeau acum ca aurul, ci stins, în culoarea ambrei. Zgomotele creșteau în vale, tulburând tăcerea de sub clopotul ceresc. Când oștile ajunseră iar față-n față, primele lor șiruri își aduseră-n fine aminte că

sunt înarmate până-n dinți și traseră câteva focuri de flintă. Căzură trei sau patru morți de fiecare parte, pe când grosul oștilor se sfii iarăși să se vâre-n luptă. Ras Ali, privind prin ochean bătălia, văzu cum câțiva dintre ai săi se prăbușiseră în țărână și i se păru că venise sfârșitul lumii. „Suntem pierduți!“ suspină înfricoșat și, nemaiașteptând deznodământul bătăliei, încălecă pe surul său și, însoțit de câțiva sfetnici și ostași, o luă la fugă încotro vedea cu ochii. Pe celălalt deal, generalul Wube îi zări pe cei patru cavaleriști ai lui ce căzuseră de pe cai, uciși de dușman, la care priveliște gemu sfâșietor: „Isuse, ai milă de sufletul nostru! Totul s-a sfârșit!“ și s-a grăbit să fugă și el, cu suita lui, undeva dincolo de deal, cât mai departe de oștile inamice. În lipsa atotputernicilor prinți războinici, oștile se-ntoarseră, de data aceasta la pas, la corturile lor din coama dealurilor, felicitându-se fiecare pentru marea victorie. Curând în ambele tabere se-aprinseră focuri și se-auziră cântece de petrecere.

Dar mesagerii pe cai iuți îl ajunseră curând pe Dejazmatch Wube ca să-i aducă marea veste că dușmanul lui, Ras Ali, a fugit de pe câmpul de bătălie. „Deci am învins?“ întrebă neîncrezător generalul, oprindu-și în loc calul plin de spume. „Ați învins, înălțimea voastră!“, îi strigară, cu plecăciuni, aceia, iar Wube o luă iarăși la goană către tabără, la fel de nestăvilit cum mai nainte fugise către păduri. Când luna se ivi, palidă, pe cerul încă luminos unde eșarfa cu numele bătăliei flutura deasupra norilor, generalul își conduse trupele în vale și intră în triumf în Debre Tabor, oraș de chirpici aruncând umbre murdare la lumina făcliilor. Trecură mai întâi muzicanții cu bizarele lor instrumente, begena cu cele zece corzi ale sale, klar-ul de lemn cu șase strune, wasinth-ul de bambus și holdudwa din corn de berbec, intonând toate *Majangirul* din Simien în ritmul tobelor kebero. Urmau cei o sută de muschetari cu țevile flintelor pe umerii celor din față și cei cinci sute de cavaleriști, după care venea generalul însuși, pe calul său cu aripi din pene de struț și cu mască de demon, numit Yezekiel. Grosul oștirii trecu și el prin poarta de lemn până ce nu mai încăpu în hotarele prăpăditului zid de pietre nelucrate ce-nconjura Debre Tabor. Wube descălecă și intră în palatul, tot de chirpici, dar împodobit cu statui de vechi regi și episcopi, al lui Ras Ali. În sala cea mare se așeză pe tronul lui de lemn, ce părea mai degrabă o ladă peste care cineva ar fi aruncat în grabă un țol vechi și ros, și,

cu sceptrul în mână, primi cu bunăvoință omagiul localnicilor, ce se grăbiră să i se închine, aducându-i în dar pepene roșu, smochine și pești proaspăt pescuiți din râul mocirlos ce trecea prin oraș.

Pe când Dejazmatch Wube, fericit la gândul victoriei, privea peștii ce încă plesneau din cozi pe mozaicul podelei, deodată auzi vacarm la ușile sălii. Era neîndoios zgomot de luptă, strigăte de agonie și de-mbărbătare, ciocniri de spăngi și focuri de carabină. Generalul sări-n picioare cu sabia goală în mână, dar zadarnică îi fu orice împotrivire, căci ușile zburară în părți și se repezi-n sală cumplitul Aligaz, mâna dreaptă a șambelanului Ras Ali, care, deghizat în catârgiu, cu alți vreo zece voinici, intrase în Debre Tabor nestânjenit, prin mijlocul armatei lui Wube, ce petrecea cu tella, borde și shamita, și, ajunși la general, îl luară prizonier în numele puternicului său stăpân. Cu iataganul în gât, Dejazmatch Wube porunci oștirii sale să părăsească orașul. Victoria, ca un cocoș de tablă ce se-ntoarce după vânt pe-un acoperiș, era acum a lui Ras Ali.

Dar unde era Ras Ali, marele învingător, *Re-ese Mekwanint*-ul Etiopiei? Noaptea trecu și se iviră zorile zilei următoare, iar despre Ras Ali, biruitorul de la Debre Tabor, nu știa nimeni nimic. Fusese doar văzut fugind spre miazăzi, către păduri, cu doar câteva zeci de credincioși după el. Timp de o săptămână, ostașii săi îl căutară pretutindeni, pe dealurile și vâlcelele din împrejurimi, fără să dea de urma lui. Să fi pierit în bătălie? Nu se afla însă printre cele opt victime ce fuseseră adunate într-un mic morman, căruia urma să i se dea foc în semn de venerație pentru faptele lor de eroism. Să fi fost răpit la ceruri, ca Romulus cel din vechime, ca Hamilcar și alți mari războinici ce nu mai fuseseră văzuți după câte-o bătălie? Nu știa nimeni ce binevoise Dumnezeu să facă din șambelan. Aligaz tocmai se pregătea să devină noul ocrotitor al împăratului Yohannis III, când alte fapte ciudate se petrecură.

În timpul bătăliei, și sub acoperirea zgomotului de război, triburile musulmane Raya și Azebo, din care se trăgeau strămoșii îndepărtați ai lui Ras Ali, se răsculară și, la adăpostul întunericului, se strecurară către zidurile mânăstirii. Îi zăriserăți din turlă, tu și Hailu, căci nici pentru mâncare și nici pentru nevoile firești nu vă-nduraserăți să coborâți toată ziua, fiindcă, până la urmă, de câte ori vede omul în viață o luptă așa de

crâncenă? Făcuserăți cârcei de-atâta râs, cum aveau să râdă decenii la rând etiopii de cea mai jalnică bătălie din istoria lor, a Africii și-a lumii largi de sub soare, dar când ați zărit sutele de bărbați tăcuți, cu cealmale și cu iataganele-n dinți, apropiindu-se de mânăstire, v-a-nghețat râsul pe buze. Nou-veniții au înconjurat sfântul lăcaș purtând făclii îmbibate-n pucioasă. Deodată a izbucnit focul din toate colțurile mânăstirii, și blânzii călugări au ieșit în curtea dinăuntru în rasele lor colorate cu care dormeau și nopțile, cu ceasloavele prețioase la subraț, alergând de colo-colo și sfârșind înjunghiați și prăjiți de torțele războinicilor tribali. Limbile de foc urcau la ceruri cu o nemaipomenită furie, cu un vuiet de sfârșit de lume.

Kassa rămăsese încremenit, privind în flăcări cu ochi rotunzi, în care focul lumina mai puternic decât în văzduh. Tremura doar din toate mădularele, lipsit de voință și de curajul de-a mai înfrunta lumea. În acea noapte, văzând cum sfântul locaș ce-l adăpostise atâția ani e dat pradă focului și demonilor cu chip omenesc, ceva s-a frânt în el pentru totdeauna. A trebuit să-l târăști, cu mare osteneală, până sub cupola din care Hristos Mântuitorul, cu ochii lui căprui, severi și milostivi totodată, se arcuia asupra voastră, asemeni unei păsări ce-și ocrotește puii sub aripile întinse. Doar arcul bolții zugrăvite-n aur și lazur, sprijinit pe stâlpi groși de piatră dăltuiți cu imagini sfinte, mâncate de curgerea veacurilor, rezistase flăcărilor mistuitoare, și-avea să rămână în picioare încă multe decenii de-atunci încolo, ruină părăsită și tristă în mijlocul câmpiei. După ce-ai ajuns împărat, ai adăstat într-o înserare, melancolic, sub arcul său ce încă sfida văzduhul.

Au ars în noaptea aceea optzeci de călugări și alți slujitori sau mireni, ca și odoare sfinte fără preț, icoane și cărți străvechi, legate-n piele de hipopotam, cu peceți de opal și de jaspis prețios. Doar voi doi, adăpostiți în colidorul din jurul cupolei, cu scara de lemn arsă, încât a trebuit, într-un târziu, să vă dați jos ținându-vă de crinii și lujerii și bărbile sfinților săpați în stâlpii cei groși de piatră, ați rămas cu sufletu-n voi din marele foc. Ați văzut de sus cum, mulțumite de isprava lor, triburile s-au înapoiat în noaptea din care veniseră, iar peste câteva ceasuri, când focul se mai domolise, ați auzit iarăși zgomote la zece stânjeni dedesubt.

Erau Ras Ali și credincioșii săi, înspăimântați de moarte, căci se credeau urmăriți de generalul Wube, pe care-l așteptau din clipă-n clipă să-i prindă

și să-i pună la cumplite munci, înainte de-a le arunca hoiturile la hiene. Veniseră tiptil și se vârâseră sub pământul încins de flăcări, într-una dintre tainițele pe care orice mânăstire le cuprindea, unde se aflau grâul și sorgul, carnea uscată de cămilă și ulcioarele de apă de care era nevoie la vremuri de răstriște ca acelea, și acolo rămăseseră opt zile, neștiuți de nimeni, până ce auziră sunetele cunoscute de fannta, naiul cu 23 de tulpini de trestie din ținutul șambelanului imperial. Din adâncul pământului, Ras Ali ciuli urechea la sunetul de nai binecunoscut, căci era al copilăriei sale, și-nțelese că erau oștenii lui. Abia atunci se ivi împreună cu tovarășii, din văgăuna lor, ca să fie îmbrățișați și luați pe sus de ofițerii ce-i căutaseră în tot acel timp. „Vasăzică… am învins?“ întrebase buimac Ras Ali, strănutând de lumina cu care nu mai era deprins. „Ați învins, înălțimea voastră!“, răspunseră aceia, și se aplecară până la pământ.

Așa se face că, la numai zece zile după Dejazmatch Wube, Ras Ali își făcu și el intrarea triumfătoare în Debre Tabor, umplu și el până la refuz orașul cu soldați plini de tella și chef de harță, intră și el în marele hol de ceremonii și se așeză pe tronul de lemn, acoperit cu otreapa istorică, un fost drapel, în urzeala căreia se mai zăreau firișoarele de aur. Localnicii îi aduseră și lui, cu ploconiri, aceiași pepeni și aceleași smochine, ca și pești roșcovani, ce se zbăteau în băltoacele de pe mozaicul podelei. Acolo-l chemă șambelanul pe generalul Wube, ponosit de zacerea de-o săptămână în lanțuri, pe care, spre uimirea tuturor, îl sărută pe amândoi obrajii, înălțându-se pe vârfurile imineilor, și-l puse-napoi în stăpânirea ținuturilor sale, Simien, Tsegede, Wolkait, Tigrai și atâtea altele, până în îndepărtatul Wollo. Căci în lipsa lui Wube, îi șoptiseră în ureche consilierii, acele ținuturi s-ar fi răsculat într-o clipă, lipsind împărăția de tributul datorat în fiecare an. Stăpânitorul Etiopiei, în hârțoagele cancelariilor, rămânea neputinciosul Yohannis III, pe când Ras Ali cârmuia cu adevărat, iar Wube era iarăși vasalul său credincios. Nimic nu se schimbase, sfânta Etiopie rămânea întocmai ca înainte de marea înfruntare. Întreaga bătălie, cea mai prostească din istorie, rămase astfel în afara timpului, ca un ostrov însingurat în curgerea veacurilor.

Pe când stăpânitorii erau încă aplecați asupra hărților unde Africa se arăta maiestuoasă ca un craniu de elefant, sala tronului se umplu de un fum

înțepător: de la flăcările mânăstirii luase foc uriașa eșarfă lățită pe ceruri, pe care scria cu litere de chinovar „Bătălia de la Debre Tabor“, iar dedesubt, între două ținte de aur, era zugrăvit și anul, 1842. Bucăți mari din mătasea eșarfei căzuseră, arse pe margini, peste câmpuri, case și vite, acoperind sate întregi, de unde țăranii le adunaseră ca să facă fuste shamma pentru femeile lor, iar cei doi ciucuri de fir de aur, mai mari decât bolta bisericii arse, fuseseră găsiți în mocirla roșie a câmpiei și, scoși cu bivolii din noroaie, au fost cărați mai târziu, cu elefanții, la Gondar, în capitală. Dansatoarele ce jucau din umeri în fața-mpăratului își împodobiră trupurile negre și goale cu fire de beteală desprinse din ele, iar călugării le lipiră cu ambol de Armenia pe nimburile icoanelor sfinte. Fumul acru se lățise, în vârtejuri albăstrui, peste tot ținutul, și rămăsese-n văzduh mai bine de-o lună-ntreagă. În toată această vreme stelele nu se văzură.

Atunci i-ai vorbit lui Kassa despre schimbul de capete. Iar ce s-a petrecut apoi n-a fost, e drept, atât de sângeros ca-n istoria lui Skinderiu, căci n-a fost nici o cube de steclă pe iarbă, sau în cenușa caldă încă de sub bolta mânăstirii, și n-a fost nimeni să vă lege spate-n spate și să vă reteze capetele cu hangerul, de să țâșnească sângele din gâturi pe steclă, și nimeni nu s-a priceput să vi le schimbe, punându-le unul pe umerii celuilalt și ungându-le cu ierburi vindecătoare ca să se prindă, și nimeni nu v-a-nviat cu băuturi din aceleași ierbi minunate. Dar, ca și-n vechea istorie a prințului și-a fiului de băcan, ați plecat de sub Hristos Pantocrator cel zugrăvit deasupra voastră, în cupola bisericii – de parcă pe bolta cerului însuși ar fi fost înfățișat, cu brațele deschise peste lume –, schimbați unul în celălalt pentru totdeauna.

De zile-ntregi, Kassa Haile Giorgis zăcuse nemișcat în cenușă, fără să mănânce și fără să bea, bolborosind doar din Scripturi, unde erau înfățișate cumplitele țipete de durere ale profetului Ieremia: „Blestemată să fie ziua când m-am născut! Ziua în care m-a născut mama să nu fie binecuvântată! De ce n-am fost omorât în pântecele mamei, ca să-mi fi fost ea mormântul meu? De ce n-a rămas ea veșnic însărcinată cu mine? Pentru ce-am ieșit din pântecul mamei ca să văd numai suferință și durere și să-mi isprăvesc zilele în rușine?“ Plângea soarta mânăstirii ce-i fusese pân-atunci ca o maică, soarta călugărilor ce zăceau în curte arși, căci n-avusese cine să-i îngroape, de la care primise bunătate și-nțelepciune, plângea pierderea cărților sfinte

și-a icoanelor făcătoare de minuni. Plângea mai presus de orice soarta nefericitei sale patrii, Etiopia, sfâșiată de leoparzi și șacali sub ceruri înflorate africane.

I-ai vorbit atunci de sclavii de la galere și de ocnașii ce taie sare, de vagabonzii ce colindau pădurile ca niște fiare sălbatice, de dezmoșteniții acelui pământ crud și binecuvântat. Când se-ntâlneau, neîncrezători în om și vicleni, ei făceau uneori schimb de soartă, sperând ca nenorocul să le aibă un sfârșit într-o altă viață, sub alt nume, în alte ținuturi, unde să nu li se știe păcătosul trecut. Se-mbrățișau, în inima codrilor sau în sclipirea valurilor mării, se priveau în ochi adânc, răsfrângându-se-n fântâna sufletelor, și din clipa aceea unul devenea celălalt, sperând că nici Dumnezeu, nici Potrivnicul nu băgaseră de seamă.

I-ai vorbit de Arhipelagul elinesc plin de lumină în care hălăduiseși pân-atunci, de ostroavele unde nimeni nu dădea foc la mânăstiri și unde îngerii coborau adesea din ceruri, ca niște cormorani uriași, ca să aducă isop și binecuvântare celor ce nădăjduiau în ele. Ar fi fost o istorie ca din Halima dacă Hailu s-ar fi-nvoit să facă schimb de soartă cu tine, el să plece din pământul muiat în lacrimi al Etiopiei către meleaguri mai bune, cele mai minunate permise de Ceruri pe această lume păcătoasă, iar tu să rămâi aici, luându-i numele, istoria și zapisele cu peceți doveditoare, ba încă și felul de-a vorbi și de-a-și împleti părul, încât nici maica de la care războinicul etiop supsese cândva țâță să nu-l poată da de gol. Tu i-ai fi șoptit în schimb vorbe tainice, care, rostindu-le deoparte către anume negustori de lângă coastele Anatoliei, l-ar fi umplut de avuții, și un alt cuvânt ca să câștige inima unor mândre fecioare din Eubeea. Sau, dacă râvna l-ar fi tras, cum se vedea, către cele sfinte, avea să primească un zapis către starețul de la Panaghia Kokkini, mânăstire din ostrovul Thera, ce fusese clădită la vreme de secetă cu ciment amestecat cu vin roșu în loc de apă. Acolo și-ar fi putut face veacul ca blând om al lui Dumnezeu, anahoret pe vreun colț de stâncă, păstrând veșnic taina adevăratei sale credințe, cea propovăduită de biserica Tewahido. Și poate că, vremea cernindu-se deasupra creștetului său tot mai pleșuv, feței sale tot mai uscate și straielor sale tot mai zdrențuite, ar putea ajunge sămânța printre iretici a dreptei învățături a făpturii lui Hristos, una în veac și strălucitoare, murind în martiriu pentru ea, căci, dacă sămânța nu

moare, rămâne singură, dar, dacă moare, multă roadă aduce. Sau și-ar fi dat, la adânci bătrâneți, ultima suflare în brațele îngerilor, ce l-ar fi apucat de-o șuviță căruntă și l-ar fi-nălțat, peste lumea înșelătoare, la Ceruri, unde-avea să vadă pururi fața Celui fără de-nceput și sfârșit.

La auzul acelor șoapte picurate cu limbă despicată, de basilisc, în urechea sa, Hailu se mai întremă, căci voise să-și curme zilele, și căpătă de doi bani speranță. Se ridică prima oară, cu oasele-nțepenite, din cenușă și te sărută pe amândoi obrajii, ca pe-un prieten și sfătuitor la vremuri de cumpănă. Apoi vă puserăți să îmbucați ceva în tăcere și să beți un pic de tella tulbure și spumoasă. Amețit și-ngreunat, după atâtea zile de post, Kassa căzu apoi într-un somn greu, chiar acolo, pe scăunașul cu trei picioare, cu obrazul pe lemnul mesei, încât a trebuit să-l cari până la patul de crengi pe care dormiserăți după prăpădul focului. A doua zi se trezi înviorat și te zgâlțâi și pe tine, căci nu mai avea răbdare să-ți spună ce hotărâse.

Dar tu știai prea bine, deja, Theodoros. Fără să-l reteze nimeni în cubea de steclă, fără sânge și fără buruieni de leac, capul tău se odihnea deja pe umerii săi, iar capul său pe umerii tăi, și erai de-acum Kassa Haile Giorgis din Kwara, războinic etiop sărac și cu faimă rea, căci maica ta vindea kosso pentru limbrici. Iar prietenul tău era deja Theodoros, palicar din Arhipelagul elen, cu faimă încă și mai rea de tâlhar al mărilor, cu preț pus pe capul său, nu mai puțin de o mie de icosari de aur, ce mergeau la toți negustorii. V-ați ridicat de pe patul de crengi, v-ați spălat ochii cu apă rece și ați scos din tainiță singura, măreață, scriptură sfântă *Kebra Nagast*, rămasă aproape neatinsă de flăcări, deși zăvoarele ei de argint se-nnegriseră în arșiță. Ați deschis-o la fila care vorbea despre noi:

„Eu sunt deasupra pământului și sunt la capătul lumii. Eu sunt Stăpânul a toate. Eu sunt în aer, locul meu de ședere, și sunt peste carul Heruvimului, și sunt slăvit în veci de îngeri și de sfinți. Și sunt peste înălțimile cerului, Eu le împlinesc pe toate. Eu sunt deasupra celor șapte ceruri. Văd totul și pun la încercare totul și nimic nu îmi este ascuns. Sunt în fiecare loc și nu este nici un alt dumnezeu în afară de mine, nici sus în ceruri, nici jos pe pământ; nu este nimeni asemenea Mie, a spus Dumnezeu; mâna mea este la temelia pământului, iar dreapta Mea a întărit cerurile; Eu și Fiul Meu și Duhul Sfânt.“

Iar noi, din cerurile noastre, am înclinat capetele în semn de încuviințare, căci așa trebuia să fie. Ați sărutat amândoi cartea minunată, ați jurat pe scoarța ei cu opale la cele patru colțuri și un mare jaspis în mijloc că veți rămâne în veci pe crugul noilor voastre sorți și că nu veți voi să vă luați cândva numele înapoi. În câteva zile, cu boccelele-n spinare, ați luat-o unul spre Gondar, altul spre Marea Roșie, ca să nu vă mai vedeți, în această viață, niciodată.

Hailu, cu haine schimbate și cu zapisele doveditoare în chimir, cum că el era Theodoros, supus valah, și cu scrisorile de taină către negustori și fecioare în sân, a ajuns în trei luni de mers pe jos, prin praful roșu al pustietăților și prin mărăcinișurile pline de flori și de păsări verzi ale crestelor de piatră și prin prăpăstii amețitoare pline de aburul cascadelor albastre, vânat de leoparzi și de localnicii cu lănci și scuturi de piele, trecând râuri pe poduri de sfoară, până în portul Massawa din Eritreea, unde-a rămas uimit că Marea Roșie, pe care și-o închipuise de sânge, era albastră și neagră și verde și galbenă și cafenie și violetă, oricum numai roșie nu. A luat un barcaz străvechi până-n Egipet, unde-a mers, pe o cămilă scrisă pe tot trupul cu scriere arăpească, până la Port Said. De-acolo, după o așteptare de două luni, în care era să piară de hrana rea, de muștele cât pumnul ce te sugeau de sânge și de femeile putred de bolnave din casele de plăcere, s-a îmbarcat pe goeleta *Farsalla*, de 75 de tone, ce făcea popasuri în Rodos, Kos, Naxos, Chios și Lesbos. Voia să ajungă în Chios, unde locuia unul dintre negustorii la care-l trimiseseși tu, cu scrisori mincinoase și viclene, aducătoare de moarte. Răul de mare îl slăbi și-l ameți, își vărsă și mațele trecând cu iuțeala vântului pe lângă Creta. Apoi Mediterana se făcu mai blândă, cu sticla valurilor egală. În Chios se întremase două-trei zile la Vrontados, la locanta Kaaba, ce-avea și odăi de-nchiriat, punându-și gura la cale cu kordelia și neradzopita, stropite cu souma, iar apoi pornise către locuința negustorului, la Lagada, sătuc de pescari într-un golfuleț liniștit.

Negustorul îi deschise, citi scrisoarea de la tine, îl primi cu mare cinste și-l ospătă la cină cu bucatele cele mai alese, pește proaspăt de mare și brânză de capră, la care adăugă faimosul vin de Chios, dulce și îmbătător, în butelcă de rafie. Hailu se duse la culcare sătul și mulțumit, mai ales că negustorul avea să-i încredințeze a doua zi cufărul plin de mahmudele de

aur și scule prețioase de care-i vorbiseși la Debre Tabor. Nici n-a simțit, prin somnul adânc, mâinile viguroase ce-l sugrumau, și nimeni n-a fost martor aruncării trupului său fără de cap în mare, hrană peștilor și caracatițelor din adâncuri, pe când capul însângerat îi fu aruncat la picioarele pașei din Ikona, ce plăti pe loc și fără crâcnire prețul de o mie de icosari.

PARTEA A DOUA

THEODOROS

12

Arhipelagul ardea din toate puterile lui în amiaza nesfârșită. Ochii noștri, ai celor de sus, văd pururi fața indepingibilă a Dumnezeirii, dar pentru ochii de carne nu e priveliște mai înălțătoare decât cea a mării aprinse de lumină. Fiecare creastă de val din miriadele ce-nconjoară ostroavele, steiurile de stâncă și barcazele cu pânzele umflate, mărunte ca gângăniile pe fața nesfârșită a apelor, răsfrânge slava cerului în mii de feluri, în sticliri jucăușe și-n văpăi ascuțite ca ácele și-n freamăt de scântei, încât carnea străvezie a valurilor, ultramarină și verde turcoaz și palidă ca peruzeaua, în continuu frământ și zbatere și patimă de-mperechere și geamăt de agonie, păturile suprapuse de apă grea și limpede ca piatra inelelor sunt stihia pe care toți muritorii o poartă-n suflet ca și-n trupuri, căci sângele e reminiscența în trupuri a mării. Marea-i un singur animal viu, o meduză străvezie ce-mbrățișează cu brațele ei insule, promontorii și continente, dându-le o strălucire fără de seamăn.

Ai iubit mereu lumina și marea, Theodoros, le-ai visat amestecate și-nălțătoare înainte să le fi văzut, pe când maica ta, Sofiana, îți vorbea despre faptele aheilor ce-mpresurau Troada și despre întoarcerea de pe mări a vicleanului Odiseu. Din poveștile ei de drumuri la lavrele din Muntele Aghios și pe la locașurile de-nchinăciune risipite prin ostroave ți-au rămas în minte doar marea și cormoranii. Visai în somn corăbii înainte să fi știut ce-i o corabie și erai uimit cum vasele zvelte alunecă printre valuri pe drumurile înspumate ale guvizilor și câinilor de mare. Strămoșii tăi dinspre tată fuseseră valahi, viermi ai pământului, truditori vecinic cu privirile către brazda ce le dădea pâinea de toate zilele, fără un gând spre înalturi, dar cei dinspre mamă hălăduiseră pe mări, mândri și zugrăviți albastru pe tot trupul și înotători mai buni decât dulfii cei jucăuși. „Thalassa! Thalassa!“ Strigaseși vorbele astea odată cu vechii războinici heleni, le simțiseși trecându-ți prin gâtlej și le dăduseși formă cu dinții și buzele, pe când sufletul ți se deștepta la murmurul îndepărtat al mării. Corăbier ai fi vrut să fii, dac-ai fi putut trăi după pofta inimii, negutător pașnic de grâne, cherestea și vinuri, dar inima ta avea doar trei odăi și toate se puneau împotriva unei vieți tihnite: odaia lui Dumnezeu cu Chivotul sacru, odaia

dragostei cu chipul fecioarei din mica icoană ce-o purtai la piept și odaia puterii: tronul lui Solomon, cu orice preț și deasupra a tot. Soarta ți-a dat să alegi dintre ele doar una, și ai ales pân-ai cules, Theodoros.

Extaz și fericire și lumină strălucitoare de amiază în Arhipelagul grecesc, astea-ți scăldau și acum inima pe când, la pupa goeletei *Patrida*, pe care suiseși cu mai bine de un an în urmă la Sulina, după ce fugiseși de-acasă de spaima morții, și care fusese prima corabie peste care, prin viclenie și ucideri, te făcuseși stăpân, ședeai pe un colac de funii privind către locul în care apele de jos treceau aproape fără dungă de despărțire în cele de sus, alcătuind ochiul albastru al lumii. Acum, corabia era ancorată într-un golfuleț tainic al insulei Amorgos, unde așteptai un semn de-mbărbătare care să-ți spună că ești pe drumul cel bun. Tot astfel primiseși semnul în Skyros, prin goeleta micuță din sticla de rom adusă de Joshua Norton, însemnată cu slova S, prima din sfântul nume SAVAOTH. Departe, conturul palid, ghemuit parcă, al ostrovului Astypalea și vârful împădurit al micuței Keros se zugrăveau pe turcoazul intens, învăpăiat, al valurilor. Încă și mai spre fundul priveliștii se zăreau Ios și Anafi, ca de aer albastru, pierzându-se-n coloarea cerului. Lângă tine, așezați și ei pe vrafuri de pânză de corabie, stăteau tovarășii tăi de tâlhărie prin codrii Valahiei ce te însoțiseră pe drum, zugravul de subțire Mitrofan, mai bine cunoscut ca Sisoe, ce-și lăsa umbra, încă mai slăbănoagă ca el, peste tambuchiul ce ducea sub punte, și tătarul Ghiuner, ce-și împănase brâul de zece coți cu pistoale și junghere fioroase, spunând celor ce-l întrebau de ele că sunt de vânzare. Jucau țintar cu boabe de fasole albă și neagră pe scândura bocaportului. Ceilalți pirați, cu muierile lor, își făceau de lucru pe punte, bucurându-se și ei de vremea frumoasă și de soarele ce aprindea valurile de jur-împrejur. Deasupra planau țipând, răsfrângând lumina mării în pene, pescărușii.

Scriai carte către mamă-ta, prima din cele pe care, timp de șapte ani, uneori mai des, dar de cele mai multe ori la un an o dată, aveai să i le tot scrii, căci, dacă fusese vreodată ceva bun în tine, era doar această legătură, ca o jurubă de mătase, care te ținea lângă inima Sofianei. Cândva fuseseși trup din trupul ei, crescuseși ca o ferigă de carne în burta ei țuguiată, și-abia când ai ieșit de-acolo la lumină, și moașa a retezat cu cosorul de curățit via mațul ce încă vă lega împreună, ai putut să fii tu însuți. Dar inimile voastre

erau și-acum legate, și sufletul tău trecea cu ușurință-ntr-al ei și-al ei într-al tău, și erați, prin epistolele ce umblau către ea peste mare, un singur suflet. E drept că Sofiana nu răspunsese nicicând scrisorilor tale către ea, decât trimițându-ți file goale, dar nici nu era nevoie, fiindcă tu-i auzeai limpede vocea în vise. Din vreme-n vreme, visu-ți era tulburat de șoapte, și prima dintre ele te chema pe nume: „Todoraki! Corițaki-mu!“ Iar apoi șoaptele mamă-tii urmau în elinește, și chipul ei înfășurat în maramă sinilie, ca al Hodeghitriei din biserica din Ghergani, ți se ivea din noapte, și ea-ți vorbea despre verile, toamnele, iernile și primăverile ce se roteau netulburate în îndepărtatele ținuturi ale primei tale copilării, despre flori și gâze, despre norii învolburați ca niște corăbii de lumină deasupra unei Valahii de rai, despre miresmele din săltarele cuhniei, despre părul boieroaicei pe care încă-l pieptăna diminețile, și care-ncepuse să se subție, despre viață și despre moarte.

Tu îi scriai în valahă, căci grecește, deși vorbeai desăvârșit, nu te-ncumetai să și scrii. Și, pe de altă parte, gândurile tale toate aveau să fie rostite, până ce-aveai să ajungi, după visul tău, împărat, tot în valahă, limba în care, până la sfârșit, te rugai fierbinte, îngenuncheat la piciorul patului, înjurai în gura mare de anafură și grijanie, de răsuna sala tronului din Gondar și slujitorilor li se zbârlea părul pe brațe, dar în care o și alintai pe prima ta împărăteasă, Tewabech Ali, chemând-o mereu, în limba ta barbară, cu vorba șăgalnică „Porumbițo“.

Epistolele tale nu erau despre toate câte se petrecuseră cu tine de când trecuseși Dunărea pe gheață, cu doi tovarăși de tâlhărie, pierind fără urmă din Valahia, unde încă te căutau cu poterele ca să-ți puie pielea-n băț, ci însăilau pânza de paing, plină de boabe sclipitoare de rouă, a unei alte lumi, alte vieți și alte năzuiri decât cele ce-ți mânjeau în adevăr viața. Cum nu-i puteai scrie Sofianei despre omoruri și jefuiri, despre siluiri de maici în schituri pline de flori și schingiuiri de suflete nevinovate, ți se năzăreau, în astfel de clipe de pace, la pupa barcazelor și în umbra farurilor și pe stâncile înălțate deasupra mării, povești demne de Halima, și la fel de mincinoase. Oare nu te-ntreba părintele tău, Gligorie ișlicarul, de câte ori intrai în odaia conacului din Ghergani unde, cu mațele mâncate de rac, se prăpădea în așternutul plin de sudoare, „Ce mai veste-poveste?“. Orice veste era o

poveste, o basnă meșteșugită, căci oamenii mai degrabă ascultau scornirile decât adevărul, acesta din urmă fiind adesea fiere, pe când minciuna îți năclăia deștele ca baclavaua. Dar și când te izbea adevărul, ca un glonț în mijlocul frunții! N-ai să uiți când, în al zecelea an al domniei tale pe tronul Etiopiei, după ce-ai trimis în pustie trei sute de fecioare goale, fiecare având în mâini câte-o colivie cu un canar ce-avea ochii înțepați cu acul ca să cânte mai frumos, ai luat de pe masa ta vechea Biblie în grecește și, în șagă, ai deschis-o la-ntâmplare ca să-ți citești soarta. Și ai citit, și-ai aruncat, înfricoșat, bucoavna cât colo, căci cartea s-a deschis la spusele profetului Ezechiel: „După toate nelegiuirile tale, vai, vai de tine, zice Domnul Dumnezeu“. Ai zăcut apoi două zile de friguri și n-ai mai deschis cartea cea neagră, cu coperți de piele de bivol, niciodată.

Preaiubită maică Sofiana,
Află mai întâi de la mine că, prin voia lui Dumnezeu, sunt bine, sănătos, ceea ce-ți doresc și dumitale. Strădaniile mele sunt răsplătite și oamenii mă învrednicesc cu încrederea lor fiindcă niciodată nu-i las la nevoie, și am nume bun, și îmi merge bine. Deși străin la început și stingher, acum am pornit să-mi fac un nume pe mările din Răsărit, și te-ai mira de cinstea care mi se arată de cei mari și de sfiiala celor mici când mi se află în preajmă.

După cum știi, am fugit din Valahia de cum a căzut Iancu, Aga Bucureștilor, care mă avea ca pe un prunc de suflet. Și el a căzut prin vicleșug și mânării, neștiindu-se cu nimica vinovat în sufletul său. Drept că au fost în anii ce s-au scurs omoruri la drumul mare, hrăpiri de avere și rușinări de muieri, iar câte-un târg a ars cu foc mare, de-a omorât oameni și vite de-a valma, dar fără Aga Iancu socotesc că ar fi fost stricăciuni încă și mai mari, căci el s-a luptat cu fiara din codri, spurcatul lotru Iancu Jianu, pricina tuturor relelor, ca Sfântul Gheorghe cu balaurul. Și doar o firimitură de timp să-i mai fi lăsat, el ar fi străpuns viermele cu vârful lăncii. Dar Vodă Ghica a plecat urechea la sfatul neprietenilor și l-a chemat în fața lui pe Agă și i-a înfățișat pârile boierilor, la care, având prea multă scârbă să răspundă, Iancu s-a repezit la cel mai apropiat și i-a vârât furculița degetelor în ochi, lăsându-l doar cu găvanele goale și sângerate, și gogoloaiele ochilor atârnând pe firul lor, după care a fost tăiat în bucăți de gealații stăpânirii. Și așa s-a sfârșit un voinic.

Fuga noastră, căci și aici m-au însoțit tovarășii mei bineștiuți de dumneata de la Ghergani, cei care și la București au fost cu mine, a fost cu primejdie de cap, că pân-am ajuns la Giurgiu s-au ținut după noi potere turbate și, ajunși la Dunăre, am înotat numai pe sub podul ce leagă ostrovul Sloboziei, cu castelul ei, de țărm, iar de la ostrovul Sloboziei se-ntindea-naintea noastră Dunărea cea turbure, din care grozavii somni nălțau capurile mustăcioase. Dar tocmai atunci soarele s-a vârât în nor și întinderea de ape s-a făcut ca plumbul, astfel că am putut înota, în cămeșele noastre cenușii de nespălare, cu glonții poterelor plesnind în apă pe lângă noi, până la un ostrov aflat chiar în mijloc. Abea când am ajuns la liman am văzut că un glonț mă izbise în coastă, înfigându-se-n osul ei. Urcați în vârful ostrovului, zăream malul cellalt, dar când să-l deslușim mai bine, cu locuitorii ca furnicile umblând pe el de colo-colo, ostrovul a prins să miște, căci nu era ostrov, ci spinare de somn din cei de ți i-am amintit mai sus, pasămite regele lor, că era mare și spăimos cum nu se poate spune. Dar el nici un rău nu ne-a făcut, ci ne-a dus pe țărmul dimpotrivă și, lăsându-ne acolo doar cu inima-n noi, stătea și se uita din apa de culoarea lutului cum zăceam pe nisip și parcă zâmbea a râde, și deodată s-au unit cu el alte mii de capuri de pești care așișderea se uitau la noi, și numai ce-am văzut că s-au scufundat toți în aceeași clipă, de Dunărea a prins a fierbe. Iar din spuma aceea s-a întrupat un chip de fămeie de rară frumusețe, știma acelei mari ape. Ea a-ntins un deget către rana mea din coastă și pe loc ea s-a-nchis, apoi a zâmbit către noi, semn că lucruri bune aveau să ne-aștepte de-atunci încolo, și ne-a făcut semn de rămas-bun.

Am străbătut apoi, flămânzi și temători de dușmani, văi pline de trandafili ce te amețeau cu miresmele lor, de-ți venea să lași totul și să te culci între ei, și alte văi cu fiare neștiute, cu solzi de steclă albastră și galbină și cu măsele strașnice de morfil. Cu cât naintam spre miazăzi, lighioanele se-ndeseau, codrii mișunau de ele. Scorpii cu ghimpe în coadă, mari cât caii și cu capete de om ne apucau în clești, viermi ai pământului ne-ncolăceau pe când dormeam, iar schiturile de călugărițe pentru care era vestită țara bulgărească adăposteau nu muieri cuvioase ce adăstau în rugăciune, ci gâjgănii mari cât oamenii, cu capete în trei colțuri și ochi holbați și brațe lungi, cu pălmile împreunate, ce te-nhățau când ți-era

lumea mai dragă între ghimpii cu care erau tivite. Pe acele meleaguri ne-ar fi rămas oasele dacă nu-l aveam cu noi pe Ghiuner tătarul, care le știa schimele prea bine și una-două le reteza cleștii și mâinile cele lungi cu hangerul.

Am coborât apoi în Machedonia cea vestită, de unde-a pornit cândva schinteia ce-a pus pe foc întreaga lume, neîntrecutul și neasemuitul împărat Alixandru Machidon, călare pe Ducipal cu un corn în frunte. Îți mărturisesc, maică dragă, că de când mă știu pe lume icoana lui Machidon mi-a fost ca un Dumnezeu la care pururi m-am închinat și toată râvna mea este chiar și acum să mă asemuiesc cu el pre cât se poate, măcar că el era fecior de-mpărat, nu al lui Filip, ci în fapt al lui Netinav vrăjitor de la Eghipet și-al împărătesei Olimpiada, pe când eu sunt un umilit fiu de ișlicar. Dar fii încredințată că până la moarte am să calc în urmele lui Alixandru, fiindcă altfel viața nu mi se pare că merită trăită, după cum grăiau cei din vechime: sau împărat, sau nimic.

Și trecând prin munții Rodopi, din vârful lor ni s-a năzărit înainte o priveliște de necrezut, cuprinzând sfera pământească plină de munți albaștri și lacuri sclipitoare, cu soarele arzând în slava cerului într-o parte și luna pălind în ceealaltă, și-apoi marea cea mare până la insula Kipros cu coama ei de păduri, și tot ținutul, până la mare, plin de oști, mii și mii de călăreți și pedeștri înfruntându-se cu vitejie, și-ntre oștile machedoane era Alixandru în platoșă de aur, cu coif de aur în cap, iar în cealaltă parte, sub lună, era carul lui Darie împărat. Și urla văzduhul de zgomot de arme și tropote de cai. Ne-am frecat la ochi, uimiți de vedenia asta, și când am privit iarăși n-am mai văzut decât pustia.

Eram sfârșiți de osteneală și de nemâncare, căci hrana noastră în tot acel timp fusese doar boabele roșii din crânguri și zmeura de la poalele codrilor, când am zărit între două steiuri de stâncă marea ca peruzeaua, sticlind în raza soarelui, și inima mi-a stat în loc, căci era tocmai marea din istoriile lui Odiseu pe care mi le istoriseai când eram prunc la țâța ta, și chiar în ceasul când am zărit-o prima oară, cum zărești o fată fecioară și în aceeași clipă îți pică dragă, așa a fost și cu mine: am simțit de prima oară că muierea mea este marea. Ne-am pus pe corabie la orașul Thessaloniki, unde-a zărit lumina zilei întâia oară părintele Elpidifor, prietenul dumitale,

și vântul a umflat vintrelele și ne-a dus cu iuțeală de rândunică pe mormanele de ape pline de pești și caracatiți. Diminețile, pe răcoare, velele erau ca sideful, de parcă din scoici de mare ar fi fost făcute, mai albe ca piepturile cormoranilor ce roteau în preajma lor. Iar la amurg pânzele se făceau trandafilii și nu e nimic mai mândru pe lume decât să le vezi umflate în ceruri de zefirii primăverii. Am ajuns la Skyros într-o clipeală de ochi, și în acel ostrov ne-am oprit o vreme să ne tragem sufletele.

Am aflat acolo o simorie de oameni viteji și de muieri vrednice, toți cu frica lui Dumnezeu, care împreună erau epitropi ai pharos-ului de pe ostrov, stâlp ce are nu mai puțin de cincisprezece stânjeni până la focul din vârf, ce cu meșteșugite oglinde e trimis către larg, ca marile corabii să știe unde e apa cu stânci pe dedesubt și să nu se încumete în acele țărmuri. Iar în stâlpul pharos-ului se află o scară meșteșugită, ce se tot învârte până ajungi cu mari osteneli la oglindele ce ți-am spus. Lucru de minune între alte multe minuni ce am aflat aici, dar de mai mare mirare e ce noi înșine ne-am dat silința să facem.

Căci după o vreme în care am călăuzit corăbiile pe mare, adunând multă roadă din asta și chivernisindu-ne, și având nume prea bun între locuitorii acelor ostroave, pe tovarășul nostru Sisoe l-a apucat stenahoria, și nu-i mai priia nimica din ce mânca și n-avea somn noaptea, de umbla de colo-colo ca o stafie, încât ce-a fost el slăbănog de când se știa, dar acum i se vedeau coastele prin cămeșă ca la măgarii cei răpănoși, iar ochii-i luceau în găvanele capului. Se uita doar la corabiile de pe-ntinsul mării și murmura mereu: „Pânză irosită, stânjeni de pânză irosită zadarnic…" și iarăși bolea. Până ce într-o dimineață s-a pornit să facă ceva ce nici unui om de pe lumea asta nu i-a dat prin cap, cu toate că e firesc și de mare folos dacă te gândești după ce-ai văzut asta întâiași dată, cum spunea părintele meu de-atâtea ori: „Dă, Doamne, mintea rumânului cea de pe urmă!" A apucat pinsula și colorile, legându-le la brâu, s-a cățărat pe catart și-a-nceput a văpsi chipuri și vestminte și case și fiare ale codrilor pe pânzele umflate ale barcazului nostru, pre numele său Aletheia, *încât în trei zile a umplut-o pe prima și cea mai largă, unde-a-nfățișat Vestirea de Bine a Arhanghelului Gavriil cu fecioara Maria sfiită în fața lui și spunând „Să-mi facă Domnul după voia Sa". Mândră cadră, de-ar fi putut sta în catapeteasma oricării*

biserici. Iar pe a doua pânză a catartului a zugrăvit botezul Domnului nostru Iisus Hristos la râul Iordanului, cu porumbielul Sfântului Duh coborându-se din ceruri peste capul său. Iar pe a treia pânză se-nfățișau trei cruci pe dealul Căpățânii, iar pe cea din mijloc era Mântuitorul răstignit între tâlhari, și era atât de minunat zugrăvit, de nu-l puteai privi fără să ți se ivească lacrămi în ochi. Pe trinchetă, la prora, Sisoe a mai făcut o zugrăveală ce zicea că e Ierusalimul Ceresc, rotund și strălucind ca diamantul, arătându-se-n nori asemenea curcubăului când plouă cu soare. Când am ieșit în larg prima oară cu barcazul astfel încondeiat, mai ceva ca un ou de Paști, se aduna toată suflarea din porturi să ne vază sosind, și oamenii dădeau în genunchi și se-nchinau ca la minune. Iar celelalte corăbii ce străbăteau Cycladele se apropiau de a noastră pre cât puteau și se holbau cu lunetele la pânzele noastre așa frumos zugrăvite și umflate de vânt. Începuseră a ne numi Biserica Plutitoare și se jurau că o mireasmă de tămâie și sfințenie se răspândea pe fața apelor jur-împrejurul barcazului, ajungând până la pântecele corăbiilor acelora.

În orice port trăgeam, căpitănia îl chema pe Sisoe la întâlniri cu alți armatori de corăbii, ce îl dăruiau cu averi ca să le văpsească și lor vintrelele vaselor, încât Sisoe ne-a părăsit mai multe luni, în care au prins să iasă-n larg corăbii cu pânzele ce-nfățișau și cuvioase tâmplări duhovnicești, dar și înfățișări drăcești de muieri despuiate, și bătălii pe mare și pe uscat, și chipurile armatorilor înșiși, după cum voise cel ce dăduse plata. Era de minune să vezi că acum pânza de pe catarte nu mai era irosită, ci fiecare petic din ea prinsese viață și coloare, iar corăbiile înaintau cu fală împinse de cadre umflate de vânturi, pe drumurile înspumate ale peștilor cu capuri sinilii.

Cu vremea, Sisoe și-a făcut ucenici, nemaiprididind să zugrăvească pânzele corăbiilor, iar ucenicii erau doisprezece, mari meșteri zugravi. Aveau acum cereri de la căpitani de vase din toate colțurile lumii, ce veneau cu stampe și gravuri și zugrăveli după cele din îndepărtate palate și biserici și locuri ce le numeau pinacotecchi pentru ca meșterii zugravi să le imiteze întocmai pe marile vele. O vedeai într-una din ele pe Iudita tăind capul lui Holofern din cartea cea sfântă, în alta pe Leda iubindu-se cu lebădoiul, în a treia nește țărani din Holandia dându-se pe gheață, cu o

moară de vânt în spatele lor, și tot așa, că Arhipelagul s-a făcut un loc de minune, încât și necredincioșii veneau și, în loc să scuipe scârbiți, rămâneau cu gurile căscate. În doar jumate de an de la sosirea noastră pe aceste meleaguri, Sisoe a ajuns mare și vestit și cu punga plină și de lire inglezești, și de florini, și de icusari, și de mahmudele de aur.

Însă de la un timp l-a cuprins iarăși lungoarea, și toate pânzele zugrăvite a-nceput să le socotească nimica, și i-a lăsat pe învățăcei să zugrăvească, pe când el doar le arăta ce să facă. Zile-n șir, stând răstignit pe iarba din ostrov, se uita la cer, uitând să mai bea și să mai mănânce, iar ucenicii îl auzeau murmurând: „Atâta întindere irosită…“ Într-o zi se sculase hotărât și scrisese carte la toți arhonții Levantului, de la cei din Elada la egipțieni, africani, evrei și sirieni, unde grăia astfel: „Înălțimile voastre, multe sfinte lăcașuri, și creștinești, și evreiești, și mahomedane, au deasupra lor o boltă aidoma cerului, pe care meșteri zugravi din vechime au înfățișat puterile nevăzute și neasemuite ale Creatorului nostru, unul singur, fie că-l numim Dumnezeu, sau Allah, sau Cel Care Este. Și este bine și frumos să fie așa, fiindcă tot credinciosul, vierme al pământului, are sperarea, ca fluturele, să iasă din coconul sicriului ca ființă înaripată și să zboare spre ceruri. Astfel că orice boltă sau turlă de pe-un locaș de închinăciune e icoana cerului de la care așteptăm cu toții mântuirea.

E însă drept ca imitările de boltă cerească să fie pline de chipuri sau de împletituri măiastre, înfățișate în nemaivăzute colori, iar al lor archetypos, cerul însuși, să rămână gol și simplu, ca oul proaspăt ouat, fără podoabe și slavă? Noi socotim că nu e drept, și iată ce-am ticluit, sfătuindu-ne cu oameni bătrâni și înțelepți. Cu plecăciuni peste plecăciuni și uitându-ne la domniile voastre ca la îngerii din ceruri, vă facem rugăminte să ne puneți la îndemână, fiecare după puteri, bani, hrană și schele pentru o mie de zugravi de subțire, pe care ne însărcinăm să-i găsim și să-i aducem pentru cea mai mare lucrare de la Facerea lumii încoace, la care umilitul vostru servitor, Mitrofan, zis și Sisoe, cel mai umil dintre zugravi, se încumetă și-și pune capul pentru izbândirea ei. Anume că, împreună cu zișii ucenici, vom ridica schele pe toată bolta cerească și, aidoma lui Michel Angel cel din vechime, dar pe o întindere de zece mii de ori mai mare decât a avut el la Vatican cetate, vom zugrăvi tot cerul, clopotul sfânt de deasupra ținuturilor

Voastre, cu icoana neasemuită a Proniei cerești, în care topi-se-vor toate cele văzute și nevăzute, de la îndepărtatele stele neutronice până la buclele din care, la scara Plank, e țesut spațiul-timp, de la toate soiurile de virusuri ce aduc boli îngrozitoare până la încrengăturile tuturor speciilor de plante, fungi și animale având omul drept cunună, de la hidrogen până la oganesson, elementul numărul 118, de la Big Bang la Big Crunch, de la Alfa până la Omega. Iar toate, împletite în chip măiastru, vor alcătui, văzut de pe pământ, chipul Fiului Omului în splendoarea sa miraculoasă. Așa încât toată ființa va deveni o biserică de închinăciune, topită în slavă și străjuită, la margini, de sfinții heruvimi.“

Puternicii lumii acesteia au încuviințat, iar ucenicii s-au pus pe treabă. Bolta rotundă a cerului a fost întâi acoperită cu un strat de stuc, bine udat cu apă din mări, iar deasupra lui meșterii, suiți pe schele tot mai înalte pe măsură ce lucrarea înainta, au zugrăvit în fresco minunea lumii întinsă pe toată înălțimea și lărgimea colosală a bolții cerești, luminată de soare, lună și stele și umbrită pe alocuri de nouri. Lucrul a durat un an întreg, la capătul căruia oamenii de pretutindeni, muieri, bărbați și prunci, și bătrâni gârbovi, au ridicat ochii spre cea mai neasemuită priveliște îngăduită unor ochi omenești. Fiecare și-a zărit acolo chipul între nenumăratele fețe din care se alcătuia Fiul Omului, cu ochii lui cenușii ce toate le văd, fiecare și-a deslușit acolo trecutul, dar și căile, altfel ascunse, ale sorții sale viitoare.

După-ncheierea lucrării, Sisoe s-a-ntors la noi în simorie, scârbit de faima deșartă și împărțind săracilor toate sipetele cu aur și scule dobândite de el ca vestită calfă a meșterilor zugravi (doar unul Ingannamorte, zice-se, ar avea aceeași faimă ca el, cine-o fi acela). Acum Mitrofan e iarăși un marinar ca noi toți, și nimeni nu mai știe cine a întocmit așa de frumos cerurile, ca o coadă de păun desfăcută deasupra lumii. Căci toată slava și binecuvântarea i se cuvin numai Făuritorului cerurilor și pământului în veci, amin!

Între timp, noi ne-am urnit de la Skyros și ne-am găsit sălașul în alt ostrov, cel numit Amorgos, lângă cetatea Chora, unde se află și mânăstirea Panaghia Hozoviotissa cea vestită, albă ca laptele și neîntinată, încrustată ca un cuib de albatros în stâncă. Aici vom adăsta mai multă vreme, fiindcă barcazul nostru, îngreunat de răgălii, are nevoie să fie tras pe uscat și

proptit cu bârne de cedru, ca să fie călăfătuit și smolit cum se cuvine după atâtea drumuri pe apă. De sub pata de var binefăcător a mânăstirii îți scriu această carte, care nădăjduiesc să-ți aducă bucurie și mângâiere. Trimite, rogu-te, un gând bun din partea mea lui Ionică, băiatul conului Tachi și-al cucoanei Marița, neuitat tovaroș de pozne și răutăți copilărești din vremuri mai bune.

Sărut acum de la mari depărtări ochii dumitale dragi și mă rog ca îngerii să te ție în paza lor,

Al tău fiu preaiubitor,
Theodoros

Scriseseși întreaga carte către mamă-ta fără-a muia decât o dată pana de gâscă în călimară, căci Petrache, cuprins de stenahorie la Ghergani, unde nurii boieroaicei îl ațâțau în fiecare zi fără ca vreodată să se poată bucura de ei, fugise și el, când se desprimăvărase, la București, cu tine odată, și acolo, aflați amândoi în ceata Iancului ce jefuia la vreme de ciumă, îți dăruise una din penele lui fermecate. Nu aveai decât s-o umpli o dată cu cerneală de sepie, și ea scria multe file, torcând din firul albastru și subțire toate poveștile lumii, de parcă acolo, în țeava străvezie a penei plină cu cerneală, într-o stare de tohu va bohu, se afla deja tot ce putea fi scris. Dacă timpul ar fi putut fi dat înapoi, s-ar fi văzut cum toate poveștile, scrisorile, socotelile din registre, firmanurile domnești, odele și epodele, bucoavnele străvechi, cum și toate scrierile de înțelepciune ale lumii se scurg, fir cu fir, asemenea râurilor, de pe fiecare filă a fiecărei scrieri, și se varsă în marea albastră din țeava penei miraculoase.

De când aflaseși în Skyros prima literă sacră, îți întocmiseși, vorbind cu gheografi și cu palicari bătrâni ce încărunțiseră pe mări, un răboj lung cu ostroave al căror nume începea cu A, și erau multe, deznădăjduitor de multe: Andros, Angistri, Amorgos, Agios Georgios Salaminos, Agios Thomas Diaporion, Agios Ioannis Diaporion, Alonissos, Adelfoi, Argos Skiathou, Antikithera, Arkoudi, Atokos, Anafi, Antipaxi, Antiparos, Agios Nikolaos Donoussas, Ananes, Ano Antikeros, Andyros Amorgou, Askania, Antipsara, Agios Minas, Agathonissi, Agioi Theodoroi Halkis, Agathonissi, Alimia, Agreloussa, Antitilos, Arefoussa, Arhanghelos, Arkoi, Armathia, Astakida, Astypalea și altele, și altele, încât rămăseseși foarte încurcat: nu-ți

ajungea o viață să acostezi la țărmurile fiecăreia în căutarea semnului magic. Dar oare nu se supuseseră la tot atât de mari cazne rabinii ce-și spărgeau mintea legând fiecare literă din Tora, din Neviim și din Ketuvim de un număr și făcând apoi socoteli, întreaga lor viață, până-și pierdeau lumina ochilor și mureau fără să fi pătruns nepătrunsa înțelepciune a cărții sfinte? Și oare nu-și mâncau crierii cei care, măritând argintul-viu cu pucioasa, fierbeau și răsfierbeau, în oala lor de steclă, amestecul cel misterios, până la pana de corb și la pana de porumbiel, pentru ca după ani îndelungați să râcâie de pe pereții oalei câteva gramuri de chintesență, în stare să schimbe plumbul în aur? Cei mai mulți piereau fără ca truda lor să fi dus la altceva decât zgură. Ți-ai pus nădejdea în noi, Theodoros, și noi nu te-am lăsat, căci soarta ți-a fost hotărâtă dinainte de facerea lumii, și așa trebuia să se-ntâmple. Din doar a patra încercare ai găsit ostrovul, și la fel avea să fie și cu celelalte, de parcă sfântul nume SAVAOTH, Domnul Oștirilor, ar fi fost alcătuit din ostroave împădurite, în formă de litere, presărate în marea Egee și marea Ioniană și marea Cretei, iar tu ai fi avut în tine un simț anume pentru ele, ca mirosul ascuțit al câinelui, urechile largi, străvezii, ale șoarecelui zburător sau râtul scroafei ce dibuie trufele.

Așa se face că, pe când voi zăceați pe punte, în soarele amiezii, așteptând să vie meșterii călăfătuitori cu sloiurile lor de smoală, una dintre muierile din simorie, pe nume Kassandra, se-nvelise într-o cuvioasă maramă și mersese, trimisă de tine, la mânăstirea Hozoviotissa, cu gândul de-a căuta semnul. Kassandra era cea care-și scrisese cu ac și funingine pe țâțe, încă de când era o copilă, pe cei doi tâlhari, Dimas și Gestas, răstigniți de-a stânga și de-a dreapta lui Iisus, iar între cele două scrijelituri purta pururi crucifixul de măslin, pe care nu-l lepăda nici când se-mbăia, nici când dormea, nici când gemea, desfăcută, sub unul dintre palicarii ce-și împărțeau frățește muierile la vreme de noapte și libov.

Era în ziua marii sărbători a Sfintei Maria, care era și hramul mânăstirii, o zi în care toți cei vreo două duzini de călugări coborau în șir din cuibul lor de pescăruși de stâncă, pe treptele nesfârșite, și urcau în luntrele de la poalele stâncii, fiindcă în acea zi icoana se plimba pe mare, între ostroave, umezită de stropii sărați, strălucitoare în soarele orbitor al Mării Egee. Marinarii care-o urmau în zeci și sute de bărci, barcaze și goelete își

aduceau astfel aminte de altă zi de Sfânta Marie, de-acum câteva veacuri, când icoana nefăcută de mâini de om se arătase prima oară în acele locuri într-o barcă fără oameni și fără vâsle, venind de nu se știe unde. Chiar pe locul unde barca plină de slava Maicii Domnului adăstase la țărm se săpase prima treaptă ce ducea spre viitoarea mânăstire, ridicată apoi de călugări de-a lungul a multe decenii de trudă. Ostroavele din preajmă o primeau în genunchi, înghesuindu-se să-i sărute fața întunecată, încadrată-n argint.

Ca să ajungi la mânăstire nu era lucru de șagă. Trebuia mai întâi să sui, pe stânca dreaptă ca peretele ce se ridica din mare, cele trei sute de trepte săpate-n piatră, late abia cât să pui talpa, umede și lunecoase, încât mulți dintre cei plini de păcate lumești se prăbușiseră-n apele verzi ca smaraldul ce răsfrângeau, neagră, stânca. Cu cât urcai, cu atât ți se ivea mai măreață și mai de necrezut mânăstirea de var, albă sclipitoare, albă ca vestmântul lui Iisus când, schimbându-se El la față pe Muntele Tabor, hainele i se făcuseră ca zăpada, așa cum nici un înălbitor de pe această lume nu le putea face. Nu se afla pe fața pământului o astfel de clădire atârnată pe stâncă, la mai bine de-o sută de stânjeni deasupra apelor, având opt caturi lipite de bazaltul cenușiu și săpate-n piatra lui ca un labyrinthos pe înălțime. Suflecându-și fustele și ținându-se de funie cu brațul oțelit de la mânuirea hangerului și ars de soarele mărilor, Kassandra suise cu îndârjire cele trei sute de trepte și găsise mânăstirea goală, cu ușile date-n părți, căci metocarii ei nu socotiseră să lase pe cineva de pază: prea era urcușul abrupt ca tâlharii să se-ncumete pân-la intrare. Pre cât era de albă pe din afară, pe-atât de întunecoasă, cu odăi strâmte ca dulapurile, era clădirea pe dinăuntru. Odăile călugărilor aveau lavițe de lemn, fără așternuturi, și ca s-ajungi la caturile de mai sus urcai scări de lemn necioplit, șubrede, cu unii fuștei frânți. Fămeia se cățără din cat în cat, dând, ca singure lucruri de oarece preț, numai de vechi octoihuri și psaltiri puse în vrafuri pe polițe. Altarul era în vârf, și-n jurul lui era o strană de doar zece scaune. Catapeteasma era meșteșugit acoperită de flori săpate-n lemn de trandafir și împănată cu icoane pestrițe. Lumina ce cădea din ferești aproape le albea, de nu deslușeai dacă-n vreuna era Sfântul Gheorghe sau Arhanghelul Mihail. Pe o fereastră de steclă colorată, cu cioburile viorii și trandafirii prinse-n rame de plumb, era zugrăvită în chinovar slova Aleph, și văzând-o fămeia știu că găsise semnul. Dar mai

zăbovi câteva clipe în odaia cea înfricoșată, simțindu-i ca o gheară-n stomah vraja și pustiirea.

Stând în fața strălucitului altar, cu părul ei negru-corb acoperit cuvios cu marama de lână, Kassandra nu era la largul ei. Ea, care nu mai știa nici câți bărbați omorâse, nici cu câți se iubise la viața sa, tremura acum de spaimă ca o fetiță. Era ca o fetiță ajunsă într-un loc necunoscut, unde totul era sacru, adică străin și primejdios. Duhurile umpleau aerul, Kassandra le trăgea-n piept și le scotea apoi afară, și ceva ca un susur de voci rămânea-n inima ei. Se apropie încet de locul de unde fusese desprinsă icoana, și care acum ardea cu mare flacără în amiaza zilei. În spatele icoanei Sfintei Fecioare nu era un loc gol, purtând pânze cenușii de păianjen, cum ea se așteptase, ci o oglindă scânteietoare, mare pe măsura cadrei care lipsea. I se tăie răsuflarea când privi-n adâncul ei, scoase un țipăt scurt și se prăbuși la picioarele iconostasului, rămâind acolo poate clipe, poate ceasuri întregi.

Amurgea când fămeia-și veni în fire și se grăbi, sfâșiată în suflet, să coboare treptele nesfârșite, după care, suind în luntrea cu care venise, vâsli până în locul unde simoria o aștepta, lângă barcazul deja aplecat pe o rână, proptit cu scânduri. Meșteri cu dălți și rindele desprindeau de pe scânduri, la prora, șirurile de scoici și răgălii, lăsându-le să cadă morman dedesubt. În apropiere, smoala fierbea cu bulbuci leneși în cazane. Kassandra îți spusese vestea cea bună, că a doua literă din numele Domnului Savaoth fusese găsită, și se lungise pe iarbă, fără vlagă, zguduită de câte-un lung cutremur ce-i străbătea din vreme-n vreme tot trupul.

Căci în oglindă se văzuse pe ea însăși, goală, despletită și tânără ca de șaisprezece ani, șezând pe un scaun de purpură, cu tâlharii zugrăviți pe țâțe și crucifixul cu Hristos răstignit între ei. În poală avea un prunc dolofan de lumină, ce binecuvânta cu degetele de la mânuța dreaptă.

13 Înțeleptul împărat Solomon cel din vechime, care, întrebat de Dumnezeu la Gabaon ce daruri ar vrea de la el, nu ceruse nici viață lungă, nici bogății, nici moartea vrăjmașilor săi, ci doar o inimă pricepută, ca să deosebească binele de rău, și care ridicase, după planurile pe care David, tatăl lui, le primise chiar de la Domnul, scrise cu degetul Său, primul Templu în care Dumnezeu cel viu avea să locuiască în întuneric deplin, avea cunoștință despre îndepărtata Țară a lui Cuș din Miazăzi, nu doar fiindcă știa, în înțelepciunea lui, tot chipul pământului cu toate regatele și împărățiile, ci și pentru că de-acolo-i venea, la trei ani o dată, pe corăbii, aurul din Ofir. Era cel mai fin aur cu putință, mai fin ca nisipul cel mai prefirat prin site, și pe acesta l-a folosit împăratul ca să poleiască Sfânta Sfintelor, cubul de zece stânjeni lungime, lățime și adâncime din adâncul templului, în care avea să pună Chivotul, străjuit de aripile a doi mari heruvimi. Tot cu acest aur se băteau talanții și șechelii cei mai căutați ai vremii, pe care nici un negustor nu-i disprețuia. Povești încă de atunci vechi ca lumea spuneau că în Ofir, ținut de la Marea Roșie aflat între Adulis și Djibouti și locuit de afari, până și stâncile erau de aur, iar orașele aveau ziduri tot din aur curat, cu metereze de oricalc. Dacă te coborai din Ierusalim spre țara Egipetului, trebuia să străbați încă atâta drum, pe marele fluviu Nil, ca să ajungi, în fine, în sălbatica Țară a lui Cuș, ce mai purta și numele de Etiopia. Acolo, se zicea, zeii întindeau în fiecare dimineață, lângă orașul Meroë, Masa Soarelui, o masă mare plină de toate bunătățile de pe lume, cărnuri și fructe și vinuri în amfore, ce puteau sătura mii de oameni. Tot acolo, cei ce mureau, dacă vița lor era nobilă, erau puși în stâlpi de safir străvezii, în casele celor ce încă trăiau, rămânând acolo veșnic, fără să putrezească și cu trăsăturile neschimbate. Pe egiptenii din țara Șeolului israelienii îi cunoșteau bine, erau vecinii lor, înșelător sprijin în războaie ca trestiile ascuțite ce-ți străpung mâna, iar Solomon era el însuși însurat cu fiica lui Faraon, dar Ţara lui Cuș de dincolo de Egipet le părea sălbatică și misterioasă.

Așa încât, când o regină din acea țară îndepărtată îi trimise scrisoare cum că, auzind ea despre înțelepciunea fără de seamăn a marelui stăpânitor al

Iudeei, ca și de strălucirea și bogăția curții lui, îl roagă umilită să îngăduie roabei sale să-l viziteze ca să vadă totul cu ochii ei și să audă cu urechile ei, din gura împăratului, cuvinte înaripate, Solomon se simți îmboldit de o patimă veche. Deși înțelept, el trăia în necontenită curvie, și asta o știa toată suflarea din Iuda, ba încă și străinii, ce aplecau capetele dojenitor, rostind vechiul proverb: unde e multă minte, e și nebunie multă… Cu cât înșira mai mulți ani – iar când cea mai frumoasă poveste de dragoste de pe lumea asta își află începutul, împăratul tocmai trecea de patruzeci –, cu atât își dovedea mai tare priceperea în toate treburile, și cu atât mai multe soții și ibovnice își aducea în palate, încât ajunsese să numere în cele din urmă șapte sute de neveste și trei sute de țiitoare, ce-i umpleau odăile de larma certurilor nesfârșite și de veșnice orăcăieli de prunci, încât uneori Solomon se-ntreba, în marea sa înțelepciune, dacă plăcerile patului meritau o astfel de pacoste.

Le luase și dintre evreice, dar și din neamurile pe care Domnul le dăduse distrugerii, pentru ca poporul Său să nu se ia după ele, ca să se închine idolilor și să facă urâciunile pe care ele le făceau: femei moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite, ce i-au plecat inima către Baalii și Astarteele la care acele muieri se închinau. Erau între ele și câteva etiopiene, negre ca abanosul, cu pielea fără luciu și chipuri nobile, cu nasuri drepte și nări umflate mândru, de parcă fiecare ar fi fost măcar din spiță de regi, dacă nu de-a dreptul născute din zeii din ceruri. Părul lor creț și afânat era totuși atât de moale la mângâierea degetelor încărcate de inele ale împăratului, iar gemetele lor de dragoste, în urechile lui, erau atât de dulci în sălbăticia lor, mai dulci decât cele mincinoase ale rafinatelor hetaire, încât, ascultând vorbele lingușitoare ale soliei, împăratului îi tresări, sub vestmântul de in țesut cu fire de aur, mădularul. Căci femeia cușită care-i trimisese scrisoarea de peste mări și țări nu doar părea regină, ci chiar era, și încă o regină fecioară, tânără și frumoasă, după cum îi făcuse cunoscut Benaia, conducătorul oștirii sale, ce avea oamenii lui pretutindeni. Numele ei era Makeda, și acesta era singurul motiv de îngrijorare, se gândise zâmbind împăratul, căci tot Benaia îl încredințase că în limba cușiților din miazăzi el însemna „Nu așa!“, semn al încăpățânării tinerei femei, ce niciodată nu era mulțumită de supușii săi. Se spunea că înseși primele ei vorbe, de la care-și primise numele, fuseseră „Nu așa!“, rostite către propria ei mamă când

aceasta, legându-i un moț de păr cu o panglică de in, îi smulsese câteva fire. „Nu așa!“ îi spunea acum regina demnitarului ce, însărcinat cu grânele, furase o parte din ele. „Nu așa!“, le trimitea în scris generalilor ce, după luni de împresurare, nu reușiseră să ia o cetate. „Nu așa!“, le striga celor ce siluiseră vreo femeie, și care urmau să fie prăjiți în pucioasă.

În sala tronului din casa lui de cedru și chiparos, clădită înainte de însuși Templul lui Dumnezeu, împăratul, adulmecând mireasma tare de mirodenii din sacii cu santal, scorțișoară și smirnă deschiși de solii shebaiți înaintea sa, le grăi cu bunăvoință, încuviințând vizita reginei străine. Porunci apoi ca solii să fie purtați de-a lungul și de-a latul palatului său, deschizându-li-se toate visteriile și arătându-li-se tot ce merita văzut. La plecare, îi dărui cu aur, argint și covoare scumpe cât puteau cămilele lor căra. Pentru regină trimise o neasemuită măsuță de fildeș, pe care vestitul meșter Ohalia, din spița lui Bețaleel, fiul lui Uri, fiul lui Hur, o dăltuise, lucrând timp de șapte ani la acea minune vrednică de orice împărat.

Solia porni înapoi, prin Sinai, către Egipet, pe care-l străbătu pe Nil, în corăbii de papirus, iar apoi coborî pe Nilul Albastru, printre ibiși și hipopotami, până în ținuturile etiopiene. Abia aici călătoria se făcea cu primejdie, fiindcă nenumăratele țărișoare din care Etiopia se alcătuia erau mereu în război unele cu altele, vânând mai ales robi pe care-i vindeau apoi neguțătorilor fenicieni și arabi. Dacă Egipetul fusese străbătut în mai puțin de douăzeci de zile, a fost nevoie de mai bine de o sută de zile ca solii să ajungă de la fruntariile Țării lui Cuș până-n Sheba.

Când i se citi scrisoarea cu sigiliul împăratului Solomon, în care în cuvinte grave și mărețe i se permitea reginei să vină la Ierusalim, Makeda sări-n sus de pe tron și bătu din palme ca o fetiță. Apoi cercetă îndelung covoarele și sculele de aur și argint, cu o lucrătură ce nu se pomenise în regatul ei, și-și plimbă palmele îndelung pe fildeșul dulce, gălbui, al măsuței, străveziu și încărcat cu nenumărate filigrane dăltuite cu uimitoare migală și măiestrie. Toate i se părură minunate, ca o arvună la cele ce-avea să mai vadă, și de-acum nu mai avea răbdare să ajungă ea însăși la Ierusalimul cel sfânt și la împărat.

Regina putea să aibă în acea vreme vreo nouăsprezece ani. Înaintea ei domnise pe tronul din Sheba un câine, și înainte de câine, un crocodil. Era

un vechi vicleșug ce îngăduia unei lungi dinastii de slujitori scopiți să guverneze fără să fie din os domnesc, în numele animalelor ce întruchipau zei. Când Makeda, moștenitoarea cea adevărată, fusese înlocuită la doisprezece ani de o maimuță, ea șoptise încetișor, lăsând bărbia-n piept, unul dintre faimoasele sale „Nu așa!“, iar a doua zi maimuța fusese găsită zăcând pe mozaicul podelei din sala tronului, cu țeasta zdrobită și creierii lipsă, alături de ultimul scopit, prin care o lance trecuse cu asemenea putere, că fusese țintuit de ușa grea de palisandru. Creierii maimuței, preparați cu izmă proaspătă, îi fuseseră serviți chiar în acea zi la cină tinerei regine, ce purtase cu acea ocazie pentru prima oară coroana de aur încrustată cu mărgăritare de Sidon. Timp de șapte ani, după aceea, nimeni nu mai cuteză să-i facă Makedei în pofidă, iar regina domni cu putere și gingășie, vestită și pentru groaznice pedepse pentru ucigași și tâlhari, și pentru fapte bune, dar mai cu seamă pentru că respinsese cu încăpățânare toate cererile în căsătorie din partea prinților războinici ce râvneau la inima și la regatul ei.

Pielea Makedei era neagră ca abanosul și părul ei avea firul gros, muiat în uleiuri și nard scump, împletit în zeci de codițe. Vestmintele de in răsucit, subțiri ca pânza de păianjen, îi lăsau sânii goi, cum se cuvenea reginelor, mame ale popoarelor peste care domneau. Trupul îi era atrăgător, căci era înaltă și avea șolduri rotunde, iar pentru sporirea frumuseții sale purta delicate podoabe de aur ce-i străpungeau lobii urechilor, nările și sfârcurile. Mai avea un astfel de mic belciug și-n partea ascunsă dintre pulpe, pierdut în triunghiul părului creț, ornament menit să-l simtă cu degetele, la prima îmbrățișare de dragoste, primul prinț războinic ce-avea să se-arate demn de ea. De neuitat era chipul reginei, ochii ei deștepți și atenți, privirea deprinsă cu slovele, căci puțini din cei ce vedeau același soare în acele zile citiseră mai multe scrieri ca ea. Toate celelalte trăsături ale feței, nasul drept și buzele gingaș africane, tatuajul fin de pe obraji și forma rotundă a fălcilor erau fermecătoare-n sine, dar îți câștiga cu adevărat inima vălul de curăție și agerime, ca de mangustă ce dansează-n fața șarpelui, așternut peste întreaga ei ființă.

Regina prețuia sulimanurile, vestmintele vopsite cu purpura de Tir a scoicilor din adâncuri, boabele mari de mărgăritar, jaspul și peruzeaua, săbiile strălucitoare cu mânere de piele, sclavele goale ce dansau din umeri

în fața ei și-a oaspeților ei, fructele în care-și înfigea dinții albi, frumos rotunjiți, dar mai cu seamă prețuia înțelepciunea. Nu era pentru ea mai mare desfătare decât să asculte povești de înțelepciune, să citească istorii vechi, pe care i le deslușeau mai bine sfetnicii bătrâni care citiseră totul. Cu nesfârșită curiozitate cercetase Cartea lui Enoch, cel ce suise în cer în vremea în care două sute de fii ai cerului, înșelați de mai-marele lor Semyaza, zăriseră din nori pletele despletite ale fiicelor pământului și, părându-li-se frumoase, coborâseră, le luaseră de soții și le dezvăluiseră tainele împărăției ascunse, pe care nici un muritor n-ar fi trebuit să le afle. Iar Enoch stătuse înaintea Celui Bătrân de Zile, care-l trimise la îngerii rebeli cu vestea că nu vor avea niciodată iertare. Din această carte mai aflase Makeda despre mersul astrelor pe cer, despre drumurile lunii, ale soarelui și stelelor, despre porțile prin care ies vânturile, ploile și furtunile, despre soiurile de copaci și de animale. Cercetase și Cartea Morților, pe care preoții Eghipetului o citeau celor aflați pe masa de mumificare, pe când creierul le era scos pe nări cu o cange de bronz, aflând din ea drumul plin de primejdii al mortului ce avea să devină, trecând de primejdii cumplite, însuși zeul Osiris. Și-i era foarte greu să mai aștepte vreo trei secole ca să poată citi și cărțile lui Isaia și Ieremia, cu teribilele lor profeții de distrugeri, molime și moarte ce nu lăsau la o parte nici ținuturile etiopiene:

„Vai de tine, ţară în care răsună zăngănit de arme şi care eşti dincolo de râurile Etiopiei! Tu, care trimiţi soli pe mare, în corăbii de papură, care plutesc pe luciul apelor! Duceţi-vă, soli iuţi, la neamul acela tare şi puternic, la poporul acela înfricoşat de la începutul lui, neam puternic care zdrobeşte totul şi a cărui ţară este tăiată de râuri. Voi, toţi locuitori ai lumii, şi voi, locuitori ai pământului, luaţi seama când se înalţă steagul pe munţi şi ascultaţi când sună trâmbiţa!“

În felul acesta, cercetând înțelepciunea lumii, ajunsese la scrierile împăratului Solomon, cel ce domnea pe atunci la miazănoapte, peste țara iudeilor, fiul regelui David cel răposat. O încântaseră istoriile despre el, o vrăjise nemaipomenita lui agerime în pricinile grele pe care le judeca zi de zi. Toți lăudau, dând slavă lui Dumnezeu, prima sa judecată, în pricina celor două femei lăuze ce veniseră înlăcrimate la tronul său ca împăratul să le

facă dreptate. Căci amândouă născuseră în aceeași noapte, una un prunc viu, iar cealaltă unul mort. Dar cea care născuse pruncul mort schimbase nou-născuții-ntre ei și striga sus și tare că pruncul viu e rodul pântecelui ei. Femeile erau acum în fața regelui, blestemându-se una pe alta, iar pruncul, învelit strâns în fâșii de pânză, ca să aibă mai târziu picioarele drepte, era ținut în brațe de o slujnică. Toți ochii erau ațintiți asupra regelui, căci era prima lui judecată, și ziua bună, cum avea s-o spună el însuși mai târziu, de dimineață se cunoaște.

De câte ori ajungea povestea aici, Makeda bătea din palme fericită, căci Solomon făcuse atunci un lucru care nu i-ar fi trecut prin minte nici unui alt om, fie el împovărat de ani și albit de înțelepciune. Căci nu legile fără suflet, ce omorau sau cruțau după cum scria-n carte, ci adânca știință a sufletului omenesc îi arătase regelui minunata judecată. Solomon chemă un soldat dintre cei care, cu sabia scoasă, vegheau veșnic la tronul regal și-i porunci să taie pruncul în două, dând fiecărei femei jumătate din el. După legea cea veche a lui Moise, ce nu ținea seama de fața omului, ucigând orb pe cei ce se-ncurcau în riturile de neînțeles cerute de Adonai de la poporul Său, hotărârea părea dreaptă și nimeni din dregătorii din sală nu se simțise săgetat în inimă. Nimeni nu-și sfâșiase vestmântul, plângând jertfirea pruncului nevinovat. În cea mai desăvârșită tăcere, soldatul apucase copilul și ridicase sabia asupra sa. Încă o clipă, și și-ar fi dus crunta sarcină până la capăt. Atunci s-a auzit țipătul uneia dintre femei: „Nu-l ucideți! Dați-l mai bine celeilalte, numai să trăiască!“ Și-atunci s-a-ntâmplat minunea. Solomon a ridicat mâna, spunându-i oșteanului: „Bagă sabia-n teacă! Cea care-a vorbit e mama pruncului. Să-i fie încredințat numaidecât!“ Niciodată nu se auzise până atunci în lume o astfel de pildă vie. Parcă o nouă omenire fusese făurită chiar în acea clipă. Când a auzit prima dată această istorie, regina din Sheba a simțit în inima ei pornirea de-a se pleca-n fața acelui rege îndepărtat ca-naintea unui zeu, iar această adorare nu era departe de simțământul arzător al dragostei.

În lungul timp în care solii s-au dus și s-au întors de la Ierusalim, regina a avut vreme să citească și Proverbele lui Solomon, și multe dintre cărțile în care el cercetase tot ce se putea ști despre cele aflate în lume: despre toate florile și toate dobitoacele, și munți și ape și pustiuri, și toate popoarele

locuitoare pe pământ, și felul cum se pun mesele la petreceri și în ce fel se guvernează împărățiile, și bolile care năpăstuiesc neamul omenesc, și soroacele femeilor, și cum se-ncheagă oasele pruncului în pântece, și despre Leviathanul uriaș al mărilor, despre cum se șlefuiesc statuile, cum se vopsesc vestmintele, cum se curăță dinții, cum se scot bătăturile și câte și mai câte, încât nimic n-a scăpat pătrunderii sale. Makeda ardea acum de dorința de a-l vedea și auzi pe cel mai măreț împărat, bărbatul cel mai arătos, după cum se auzea, și, în pofida vârstei încă tinere, cel mai mare învățat al vremii sale. Și n-am cunoaște îndeajuns firea omenească, aceeași la femei și la bărbați, dacă am crede că fecioara n-a visat măcar o clipă la putința, când avea să meargă la el, a unor îmbrățișări și șoptiri de taină, o, ba cum încă! Nu o clipă, ci noapte de noapte, în cele opt luni în care n-a avut știre de la solii trimiși la Ierusalim, regina s-a frământat, fără somn, în alcovul ei, iar când somnul venea, aducea cu sine vise necuviincioase, din care se trezea umedă și cu obrajii arzând.

Gătindu-se de călătorie, regina din Miazăzi adună, timp de trei luni întregi, tot ceea ce regatul Shebei avea mai de preț și mai strălucitor: piper, mai întâi, apoi usturoi, ghimbir, turmeric, fenugric, corerima, scorțișoară, cuișoare, ardei iute, apoi sarea cea mai curată din lume, tăiată în formă de elefanți și de broaște țestoase. Treizeci de cameleoni ce se hrăneau doar cu aer, fiecare în cușca lui cu oglinjoară de aramă lustruită în care se priveau mereu, rotindu-și ochii și schimbându-și culorile pielii după cum erau puși pe covoare, pe trandafiri sau pe piatră cenușie. Douăzeci și patru de cântărețe la harfă tatuate pe tot trupul, ce erau maestre și la dans, la compus poeme și la arta împreunării, cea mai grea dintre toate. Un piaptăn vechi de când lumea, făcut din os de om, pe care, purtându-l înfipt în păr, vedeai morții cei nevăzuți care umblă printre cei aflați în viață și chiar pe Bobo, care noaptea fură și mănâncă pruncii oamenilor. Cinci sipete de pietre rare, găsite în peșterile de sub platoul Gheralta, și douăzeci de talanți de aur scos din minele de la Nahiso Terara, purtat fiecare de o cămilă scrisă pe tot trupul cu versete în shebaită și având harnașament de lână colorată. Nu lipseau nici noroiul de Nil ce vindeca durerile de oase, nici păsările cu pene de cer albastru, cer de amurg și cer înstelat ce puteau fi jumulite lună de lună, căci le creșteau altele la loc, nici mierea din flori amețitoare, care,

mâncată pe stomacul gol, te făcea să vorbești într-o limbă necunoscută. Makeda i-ar fi dăruit marelui rege și idolii ei de lemn, răsfățați cu fructe proaspete și coliere de flori în fiecare dimineață, iar serile cu tămâie și nard, dacă n-ar fi auzit că fiul lui David nu credea decât într-un singur mare zeu nevăzut, creatorul cerurilor și pământului. Mai târziu s-a căit că a lăsat idolii acasă, căci la curtea lui Solomon a găsit mulțimi de înfățișări idolești, dăltuite după chipul tuturor târâtoarelor, peștilor mării și păsărilor din aer și animalelor încornorate ce pasc pe câmp, fiecare cu preoții lor, cu jertfele și ofrandele lor, aduse de sutele lui de neveste și țiitoare.

Într-un sfârșit, a-ncărcat totul pe nouăzeci și trei de cămile și optzeci de catâri de povară, în mijlocul cărora se înălța blândul și arătosul K'onijo, elefantul cu fildeșii poleiți cu aur ce purta în spinare baldachinul cu perdele de Damasc în care însăși regina avea să călătorească. Lăsă regatul în seama dregătorului cel mai credincios, cel ce ucisese cu ani în urmă maimuța și eunucul cu nume blestemat, și porni la drum, legănată de elefant, amețită de zăngănitul armelor și tropotul animalelor, în călătoria din miezul vieții și-al sorții ei pe pământ. Tamrin, conducătorul de cămile cel mai priceput, conducea convoiul. Suveica drumurilor dintre Sheba și Ierusalim, începută de solii Makedei și dusă de ea mai departe, avea să fie urmată de alte drumuri, tot mai pline de peripeții, făcute de cel ale cărui naștere și viață regina nici nu le bănuia pe-atunci. Între ele, după două decenii, cel mai miraculos drum de caravane petrecut vreodată, căci puterea Chivotului însoțise de acea dată convoiul, scoțându-l din meleagurile pământești și conducându-l spre Sheba prin viziune, prevestire și vis.

În drumul ei, regina văzu Egipetul, țara Șeolului, ce i se-nfățișă ca un vis de mărire și neînchipuită splendoare. Marele rege de la Ierusalim o lusase deja de soție pe fiica lui Faraon și-o adusese la el, așezând-o în cetatea lui David, unde-i clădise un palat aidoma cu al său. Iar Faraon îi dăduse ca zestre Gezerul, smuls de el de la filisteni, pe care-i omorâse fără milă, bărbați, muieri și prunci, ba chiar și animalele de povară. Lucruri peste măsură de ciudate se auzeau despre acea femeie egipțiană ce robise inima împăratului. Ea ar fi fost de vină pentru preacurvia lui Solomon cu idolii neamurilor străine, căci îi dăruise acestuia, se zicea, o mie de instrumente de muzică, fiecare cu sunet potrivit pentru proslăvirea câte unui singur idol.

Tot ea ar fi atârnat peste baldachinul regal o cuvertură brodată și cusută cu pietre scumpe, așa că împăratul, când se trezea din somn, văzând pietrele rare, credea că sunt stele și că era încă noapte, și se culca la loc. În acest fel, arderile-de-tot datorate Dumnezeului preaînalt nu se mai puteau face dimineața, căci Solomon dormea cu cheile Templului sub pernă.

Regina se gândea la toate acestea, furioasă deja pe acea muiere, când trecea cu caravana pe valea Nilului, în țara unde neamul regelui de la Ierusalim fusese cândva rob, făcând cărămizi de lut în mănosul Goșen. Prin deschizăturile perdelelor grele de Damasc, ce o apărau de arșiță și de gângănii, vedea câmpurile roditoare de pe marginile fluviului verde-tulbure, felahii negri trudind aplecați, corăbiile de papirus, unele mari ca niște case plutitoare, ce alunecau pe apele oglindind ziduri și grădini, oazele cu câțiva palmieri din deșert, orașele uimitoare, ca niște vedenii de muribund însetat, pline de temple și obeliscuri, ibișii ce veșnic stăteau pe maluri împreună cu fenicopterii trandafirii. Soarele se ridica din Răsărit, ajungea-n crucea bolții și cobora către Apus, iar apoi caravana adăsta sub stele, în frigul de neînchipuit al nopților deșertului. Soldații rămâneau de veghe, catârii și cămilele zbierau din când în când, simțind vreun șacal, iar Makeda, întinsă pe patul de crengi împletite, vedea deodată tot cerul, plin de constelații ce licăreau deasupra ei, și luna perfect rotundă, cu muchia tăioasă, mai mare decât o văzuse vreodată, căci luna era stăpâna mărilor și-a pustiului. Tresărea la fluieratul lung al stelelor căzătoare, se bucura să recunoască desenele din broderia cerească: Scaunul și Carul și Arcașul, ce se roteau odată cu bolta de cristal pe care erau încrustate, se ghemuia de frig și adormea doar spre zori, când caravana își urma drumul.

Văzu Piramidele și Labirintul cel încă mai uimitor și mai lăudat decât ele, înconjurate de grădini mărețe și bazine de granit pline de crocodili sacri. Văzu stâlpi de piatră cu chipurile lui Faraon și-al soției sale. Văzu Sfinxul, pe care-l întrebă, străjuită de doi preoți, despre soarta ei viitoare, iar Sfinxul cel cu cap omenesc îi dădu răspuns limpede, prin preoți: „Ulciorul cu apă va hotărî totul“. Fu călăuzită într-un loc sacru numit Sakkara, unde văzu nouă sarcofage uriașe de granit, cu capace de o greutate copleșitoare, și în fiecare, i s-a spus, se afla trupul unui zeu coborât din ceruri. Îl văzu și pe Apis Osiris, vițelul sacru născut dintr-o vacă peste care a căzut o rază din

cer. Se afla în mijlocul haremului său de vaci și purta semnele după care fusese recunoscut de preoți: piele neagră, triunghi alb în frunte, vultur alb pe spinare, scarabeu sub limbă, semilună albă pe șoldul drept, peri despicați în coadă. Și câte alte minuni nu văzu regina, trecând cu ochii mari și gura căscată prin acea țară plină de obeliscuri și de zei.

După ce trecură de piramide, o luară către răsărit și apoi, prin pustia Sinai, către miazănoapte. Trecură de Edom și intrară în Iudeea la capătul a patru luni de călătorie grea, zdrobitoare, în care unsprezece străjeri pieriseră apărând caravana de oamenii pustiei și multe animale își lăsaseră și ele oasele în nisip, răpuse de poveri, de lei și de osteneală. Când zăriră în depărtare Beersheba, unde cândva Abraham săpase o fântână, dar acum era un oraș de graniță cu căsuțe albe, știură că primejdia trecuse. La frontiera de sud îi așteptau două sute de ostași ai regelui, care-i călăuziră apoi prin tot Regatul lui Iuda, ținând-o la stânga Mării Moarte, trecând de Hebron, până în capitala din miazănoapte a țării, Ierusalimul. Mai merseră astfel preț de două zile, în care văzură cu uimire cum cerurile înflorate africane, roșii ca și țărâna de sub picioare, se schimbă în ceruri de aur.

Nu erau cuvinte pe lume să înfățișeze Ierusalimul. Nu le găsiseră nici învățații ce orbeau pe sulurile lor de papirus, nu le aflau nici călătorii ce urmau drumul caravanelor, și mai târziu nu avusese destule cuvinte nici regina din Sheba ca să înfățișeze curții ei splendoarea fără margini a trufașului oraș. Zidurile sale urcau până la treizeci de stânjeni, și oștenii ce le străjuiau abia se zăreau pe palisadele de lemn de deasupra lor. Turnuri groase, rotunde, din aceleași pietre șlefuite ce răsfrângeau soarele dimineții se ridicau, unul la fiecare stadiu de zid, iar dincolo de ziduri se zăreau arbori falnici și clădiri semețe. Porțile ce întrerupeau din loc în loc strălucirea peretelui erau enorme blăni din cedru de Liban, ferecate și țintuite, pe care nici focul, nici berbecele nu le puteau birui. Printr-una dintre ele, cea dinspre miazăzi, trecu alaiul reginei, primit de gloate cu flori și strigăte de bucurie. Elefantul colosal, cu baldachinul legănându-i-se, nărămziu, pe spinare și cu fildeșii îndantelați cu aur curat, stârnea mai cu seamă uimirea femeilor, copiilor și cerșetorilor din cetate, dar și profilul de abanos al reginei, căci draperiile de țesătură grea, brodată, fuseseră date într-o parte pentru ca mulțimile să o vadă și să i se plece până la pământ. „E

neagră, neagră, dar frumoasă!“ strigau gloatele, aruncând înaintea alaiului snopi de isop. Alții-și așterneau hainele pestrițe în drum, ca să le calce caii străjerilor, catârii și cămilele alaiului. O mireasmă de nard scump, enibahar și scorțișoară se ridica din sacii nenumărați purtați de animalele de povară.

Makeba era fericită. Stătea dreaptă între perne, cu părul împletit măiastru și sânii goi, nu rotunjiți ca ai femeilor evreice, ci ascuțiți ca ai idolilor, terminați cu gurguie groase, cafenii, străpunse de inele de aur. Pleoapele îi erau grele de kohl, iar buzele erau pudrate cu praf azuriu de peruzea. Pe cap avea coroana ei barbară, parte fildeș, parte aur, bătută-n enorme mărgăritare. De la brâu în jos purta o învelitoare strâmtă, de purpură feniciană, ce-i arăta rotunjimea șoldurilor. Oricât se străduia să fie țeapănă și plină de demnitate, fata nu se putea abține să nu arunce priviri împrejur și chiar să nu chicotească din când în când de bucurie, ascunzându-și dinții albi ca laptele cu o mică maramă pe care-o ținea în mână. Gloatele puneau mâinile pe catâri, pe cămile, admirându-le clopoțeii de aramă de la gât, simțind asprimea păturilor de lână colorată din spinări, se atingeau de slugi și de soldați, de parcă ochii nu le-ar fi fost de ajuns. Niciodată nu mai văzuseră atâta fast și atâta strălucire. Din loc în loc, preoții Domnului, din neamul lui Levi, în vestmintele lor largi și albe, cu craniile rase, alcătuiau câte-o insulă de reținere și demnitate, dar și ei înclinau frunțile la trecerea marelui alai, binecuvântând-o pe regina din miazăzi, de parc-ar fi știut de pe-atunci că peste veacuri Mesia cel mult așteptat avea s-o pomenească în vorbe pline de prețuire: *„Împărăteasa din sud se va scula la judecată alături de generaţia aceasta şi o va condamna, pentru că ea a venit de la marginile pământului ca să asculte înţelepciunea lui Solomon, iar aici iată că se află Unul mai mare decât Solomon!* “

În casa lui de cedru, împăratul o aștepta foindu-se pe scaunul de domnie, jucându-se tulburat cu ciucurele cu fir albastru, de aducere-aminte, de la poalele mantiei. Din vreme-n vreme, un slujitor venea în fugă ca să-i spună unde-a ajuns alaiul: „Acum e la Poarta Olăriei!“; „Trece pe Valea Tiropoeon, pe lângă Cetatea lui David!“; „E în Ofel: a luat-o spre Poarta Cailor!“ În fine, unul îi strigase, pe la al patrulea ceas al zilei: „Se apropie de casa ta, împărate! E aproape, ajunge într-o clipită de ochi!“ Și, într-adevăr, Solomon putea auzi deja pașii grei ai elefantului zguduind

pământul, clinchetul clopoțeilor, zăngănitul armelor și strigătele de bucurie ale mulțimii pe când alaiul, socoti el, trecea taman prin fața casei fiicei lui Faraon, în drum către palatul său. Pe fiecare dintre slujitorii prosternați în fața tronului, gâfâind încă de alergătură, împăratul îl întreba, mereu și mereu, un singur lucru: „Cum e regina? Ai văzut-o?“, la care ei răspundeau de parcă s-ar fi vorbit: „E neagră, dar frumoasă, împărate!“ La care marii demnitari, Azaria, fiul lui Țadoc, Elihoref și Ahia, fiii lui Șișa, Ahișar și Iosafat scriitorul, murmurau privindu-se unul pe altul, căci, cunoscând meteahna împăratului, știau prea bine ce avea să se urmeze. Mai necioplit, ca toți oștenii, Benaia, fiul lui Iehoiada, își săruta vârful degetelor, răsfirându-le apoi și rânjind cu înțeles către împărat.

Goarnele de argint sunară dincolo de porți și împăratul se-ndreptă din șale pe tronul său măreț, de fildeș acoperit cu aur fin, străjuit de doi lei uriași tot de aur bătut. Tronul avea șase trepte dăltuite-n porfir, ce oglindeau lumina din sala Judecății. Își îndreptă veșmintele și-și mângâie barba, deja înspicată de fire albe. Tremura de nerăbdare, cum nu-și amintea să fi făcut-o așteptând vreo altă solie. Ce bogat și misterios îi sunau aceste vorbe: Regina din Sheba, de lângă țara Ofirului cea bogată în aur! Makeda, adică „Nu așa!“. Neagră, dar frumoasă. Visa deja la fecioara cea încăpățânată și deșteaptă și dulce, aștepta să-i spună și lui „Nu așa!“, cum spunea tuturor, se-ntreba dacă într-adevăr citise tot ce era scris, cum se mai spunea doar despre el, și se mira că este în lume o femeie atât de desăvârșită, de lăudată de toată suflarea, cum numai el, din toți împărații vremii, era proslăvit. Visa mai ales la ascunzișurile trupului ei, pe care și le-nchipuise în zeci de nopți, pe când frământa în neștire sânii, pântecele și șalele muierilor moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite, cărora le venea rândul, la doi ani o dată, să se bucure de îmbrățișarea împăratului. De când știa că regina din miazăzi era pe drum către el, ajungea doar să și-o închipuie, săpată-n abanos moale, pentru ca vlaga să-i țâșnească-n teaca de carne a altor femei cu o putere și-o bucurie pe care nu le mai avusese din tinerețile sale.

Mai întâi au pătruns în sala tronului slujitorii reginei, purtând în spinări sacii și cuferele cu daruri. Le-au lăsat jos pe podeaua acoperită cu covoare înfățișând finici și heruvimi, desfăcându-le și lăsând aromele mirodeniilor, și mai cu seamă a neasemuitului piper, ce doar la masa regilor se-ntâlnea pe

atunci, să se ridice către tavanele sprijinite pe coloane groase. Vărsară pe podele nenumărate scule de aur și mii de pietre nestemate de toate culorile, străvezii ca boabele de rouă, ce scoteau un sunet dulce pe dalele reci. Așezară în semicerc cuștile cu cameleoni și în spatele lor aduseră, aproape goale și-nmiresmate, fiecare cu țitere și chimvale în mâini, pe cele douăzeci de cântărețe și dansatoare, femei fără cusur demne de orice stăpânitor al pământului. Sarea, care mergea la schimb pe-atunci la negustori ca talanții de aur și șechelii de argint, fu și ea înfățișată împăratului, în sclipirea ei cristalină.

Solomon încuviință, cu gesturi măsurate, la fiecare dar ce-i era înfățișat, dar pomelnicul lor se lungea prea tare. În cele din urmă se lăsă tăcerea. Porțile rămaseră închise o vreme ce părea nesfârșită. Orice murmur se stinse și orice ochi, și orice ureche rămaseră ațintite către intrare. Se auziră deodată alte goarne în curtea din afară, ușile din lemn de trandafir fură date-n lături și câțiva demnitari ai reginei, bătrâni venerabili, înveșmântați în portul curios al țării lor, pătrunseră în sală și-naintară către tron, în fața căruia se prosternară până la pământ. Urmară preoții scopiți, tineri și rași în creștete, ai vechilor zei, ce se aruncară și ei la pământ, lovind cu frunțile podeaua. În urma lor venea, înaltă și subțire, cu coroana pe creștet și sânii goi, regina.

Și regina era mai frumoasă decât își închipuise Solomon fie și-n visele sale cele mai aprinse. Sfetnicii și preoții se dădură-n lături, și Makeda mai făcu câțiva pași, singură, către tron. Maestrul de ceremonii îi explicase cu răbdare, încă din curtea din afară, cum se cuvenea să se-nfățișeze înaintea împăratului. Trebuia să se lase în brânci la picioarele acestuia, lovind podeaua cu fruntea, ca și cei dinainte, și să nu se ridice până ce măritul stăpân nu i-o îngăduia.

Regina se opri în fața primei trepte și deodată, ridicând capul, îl privi pe împărat drept în ochi. Între ei fulgeră un trăsnet negru, ce-l străpunse pe Solomon până-n adâncul inimii. Un „vai!“ ieși din toate piepturile, demnitarii se pregătiră să-și sfâșie hainele, iar gărzile ridicară lăncile, pregătiți s-o străpungă pe blasfematoare. Căci era cu desăvârșire oprit oricui, fie el și os regesc, să privească fața împăratului fără ca el mai întâi s-o îngăduie, iar cel ce-ar fi făcut-o era pe dată scos în afara cetății și omorât

cu pietre. Totul dură doar o clipă, după care regina făcu ce trebuia făcut, lăsându-se în genunchi și atingând podeaua cu fruntea. Murmurul și mișcarea se curmară la un gest scurt al mâinii lui Solomon, care, după un moment de gândire, se ridică de pe tron și coborî încet și demn cele șase trepte. Cu mâinile sale o apucă gingaș pe regină de umeri și-o ridică în picioare. Privind-o cum stă în fața lui, cât el de înaltă și cu pleoapele plecate, strălucind de kohl, îi spuse vorbele obișnuite de întâmpinare, cuvenite unei stăpânitoare de neamuri, și-i zâmbi cu bunătate. Regina îi răspunse în evreiește, păstrând melodia limbii shebaite și făcând mici greșeli fermecătoare. Marii demnitari, care-ar fi sfâșiat-o cu un moment înainte, se destinseră ca un arc ce fusese doar cu o clipă în urmă gata să sloboadă săgeata: fata cea neagră, dar frumoasă, le plăcea, și pe măsură ce-o ascultau vorbind, le plăcea și mai tare. Chiar și uriașul Benaia, mereu de-a dreapta tronului stăpânului său, se pomeni că n-o mai privește pe tânăra regină ca pe-o muiere bună de adus în așternut, ci cu duioșie, ca pe fiica pe care n-o avusese niciodată, cele două neveste ale sale binecuvântându-l doar cu băieți. Căpetenia cheratiților și primul dintre cei treizeci de viteji ai lui Solomon, ce-i slujise cu credință și regelui David, tocmai trecuse de cincizeci de ani și se socotea de-acuma bătrân.

14 Când te-au smuls din Ghergani și te-au cărat cu ei la București, la vremi de ciumă și neașezare, a fost de parcă ai fi ieșit a doua oară din pântecul mamei tale, căci o a doua lume, deosebită cu totul de cea dintâi, a fost îngăduită ochilor tăi. Treceai pe-al doisprezecelea an și erai orfan de tată când conul Tachi te miluise cu întâia ta slujbă, ciubucciu la casele lui din Ulița Beilicului, unde, când i se ura de pustietate și de urletul lupilor de la Ghergani, adesea dispărea cu săptămânile. După o zi de mers în căruța cu acoperământ, înghesuit cu slujnicarii și cu țiganii robi, zdruncinat și flămând ca vai de tine, văzând în dreapta și-n stânga doar câmp, câmp gol, câmp fără un copac sau o fântână, deodată cerul se făcuse verde și-mbălat ca o flegmă a celor ce beau tutun, iar dedesubtul său se desluşiră, pe un deal, turlele Mitropoliei, cum și alte turle mai mărunte de biserici jur-împrejur, ca niște găinațuri de orătănii dintr-o curte părăginită. Copilul care încă adăsta-n tine simți atunci o tristețe de moarte. Duși erau Gherganii cu basmele lor. Dusă era mamă-ta, Sofiana, cu îmbrățoșările ei. Dusă era fericita vreme a copilăriei, când erai liber ca păsările în slava cerului. Bucureștii ți se părură în prima clipă cel mai jalnic loc de pe pământ.

Intraserăți prin bariera Ghencea și-o luaserăți prin mahalaua tăbăcarilor. Drumul era de noroi, plin la tot pasul de balegi de vite și de mortăciuni cu mațele revărsate. Era la-nceputul verii, și duzii erau încărcați de roadă, și dude storcite, sub ei, lăsau pete viorii, ca niște scuipați cu sânge. Dinspre tăbăcăriile de pe malul Dâmboviței venea o împuțiciune așa de grozavă, că mulți din căruță vărsaseră, aplecați peste loitre. Se lăsa seara și de prin toate cotloanele ieșeau câini răpciugoși, lătrând cu spume, ca turbați, și-ncercând să muște chișițele cailor. Câți trecători nu erau sfâșiați de haitele astea hămesite! În fața caselor mărunte și fără nici o frumusețe, cu geamuri de bășică de porc, își făceau veacul băbuțe fără dinți și moși albi colilie.

Cotiserăți, taman când cădea noaptea, pe Ulița Beilicului, podită cu lemn. Deodată copitele cailor și tălpicile roților scoaseră un alt sunet. În fața unei cârciumi zăceau de-a curmezișul drumului bețivii. Prin fereastra deschisă se auzea un taraf de lăutari și zbieretele altor bețivani, și pocnetele cănilor de lut în păreți. Lângă un gard, unul era pus pe vine și se scremea, privind fără

rușine la cei ce mai treceau pe acolo, ocărându-l. Mai spre mijlocul uliței începu să se zărească, printre casele spoite cu var sau doar mânjite cu chirpici, râul Dâmboviței, unde se duceau toate lăturile orașului, dimpreună cu scursorile tăbăcăriilor. Tot de acolo, dintre hoiturile de câini și pisici care pluteau pe râu, nenorociții locuitori scoteau apa pe care-o beau zi de zi, deși mulți, de frica boleșnițelor, nu puneau gura decât pe vin. Căci de nici o mirare nu era că boli de toate felurile, ciuma și holera mai întâi și-ntâi, erau în ticăloasa urbe a Bucureștilor ca acasă.

Iar apoi, după mai puțin de o poștie de mers, casele se făcură mai boierești, case de negustori și de zarafi, pline de îngerași, ghirlande, ciubuce și alte fandacsii de ghips deasupra fereștilor și pe coperișuri. „Uite Beilicul", îți spusese un țigan bătrân, potcovar, ce mai fusese pe acolo în vremea lui Ipsilanti, arătându-ți niște căși mari și o geamie. „Aicea trag beii, mumbașirii și capigiii ce au treabă cu Vodă, toți pidosnici, vai de curu' lor! Am fost băieș la baia turcească, uite colo, lângă mecet! Ce mi-a văzut mie ochii acolo… Haoleo, Doamne, nu poci să uit cum se încălecau, oameni în toată firea, bărboși și mustăcioși, unul pe altul cum călărim noi muierile, să ne apere Ăl de Sus!" Și țiganul bătrân rotea ochii lui cu coajă galbenă, făcându-și trei cruci repezi. De la acareturile Beilicului venea și numele uliței.

Ați tras noaptea la cășile lui Tachi Ghica, între cele mai mari de pe Podul Beilicului, ce-i spunea la câteva grădini mai încolo Calea Șerban-Vodă, unde-aveai să slujești, câine-câinește, vreme de șase ani, aprinzând și dregând ciubucurile boierilor, furând ce puteai, ca toți ceilalți, și dându-te-n lături de la orice trudă mai grea. Toți aveați unghiile lungi, și de-adevăratelea, că rar le retezați cu foarfecele și se-nnegreau pe dedesubt de nu te puteai uita la ele, dar mai ales după cum zice proverbul că furați tot ce vedeați, cum trage mâța cu gheara. Mai adesea, în primul an mai ales, aveai să rătăcești fără căpătâi și cu gura căscată pe la Moși și pe la iarmaroace, bând bragă și mâncând alviță și susan, dându-te-n bărci și holbându-te la omul cu cap de bou sau la ăla de rupea lanțuri în gură, cutreierând măcelăriile unde casapii, în nemaipomenită duhoare de carne putredă, despicau porcii și mieii pe buturugi mari pline de sânge-nchegat, sau huiduind și scuipând negustorii prinși cu ocaua mică, țintuiți de urechi pe

câte-un stâlp și lăsați furiei mulțimii.

Deocamdată însă, frânt de oboseala drumului, te dăduseși jos din căruță dimpreună cu cei vreo douăzeci de alți slujitori, bucătărese, fierari, vizitii sau slujnicuțe în casă, cei mai mulți țigani, și stătuseși la o cină scurtă în curtea cășilor, cu un codru de pâine, un fir de ceapă și o bucată de brânză de oaie. Drept băutură, apă chioară. Apoi vi s-a arătat în dosul clădirilor un hambar cu fân așternut pe jos, pe care-ați căzut frânți cu toții și-ați dormit ne-ntorși pân-a cântat, în zori, cocoșul.

Iar a doua zi, fiindcă boierii aveau să vie abia pe seară, ai luat-o razna prin târg, bătând ulițele la-ntâmplare de-a lungul Dâmboviței, uimit nu atât de ce-ți vedeau ochii și ce-auzeai cu urechile, cât de văzduhul pe care-l trăgeai pe nări, mai bogat și mai amestecat și mai felurit decât în orice alt loc de pe pământ. Bucureștii ți se-nfățișară ca un târg clădit nu din ziduri, cherestele și olane, ci din duhori, putori, miesme și miresme, mirosuri și miroasne, trandafir și mentă și halva și busuioc și leșie și rachiu și cartofi putrezi și hoituri și balegi, și scârnă de om la tot locul, și damful dulce al cahvelei, al stafidelor și-al curmalelor din dughene, și mireasma acră de borș, și straturile de cârciumărese și gherghine din fața cășilor, și mușcatele din ferești și regina-nopții desfăcându-se amară-n înserare, și tămâia răsucindu-se peste zecile de biserici, și mireasma fierbinte a pâinilor scoase din cuptor, mari cât roata carului, și enibaharul din cuhnii, și carnea de porc sfârâind pe tăciuni aprinși, laolaltă cu cârnații de oaie sparți în lungime și beliți la capete, și dulceața vinului roșu, înspumat, din cănile de lut, și izul înțepător al găinațului gâștelor, rațelor și găinilor ce umblau pe toate drumurile ca la ele acasă, și grețosul miros de vărsătură și pișat din preajma cârciumilor, și grădinile înmiresmate, pline de tot soiul de ierburi și buruieni, și zarzării, și corcodușii și gutuii și măcieșii presărați lângă zidurile albe ale caselor, și zorelele desfăcute pe garduri, din sămânța pisată a cărora se făcea pulberea de visat frumos, și mireasma uleioasă de oleandru ce se-nălța mai din toate curțile…

Cucoanele ce treceau pe lângă tine, mânjindu-și botinele de la Parij și poalele rochiilor de la Beci în glodul drumului, lăsau în urmă, ca niște trene de rochii, stânjeni întregi de parfum atât de gros, că puteai să-l pipăi cu degetele, iar cerșitorii, ce se spălau doar când îi prindea ploaia, lăsau tot

atâția stânjeni de împuțiciune. Muștele întunecau vederea în roiuri ce nu se sfârșeau niciodată și le zbârnâiau adesea în gură celor ce căscau sau erau căscați de felul lor. Treceai de-a lungul nesfârșitelor garduri de acăți, holbându-te la turle și coperișuri, la copiii ce jucau în praf jocuri nedeslușite, ce la Ghergani nu se cunoșteau, și la cerul prăfos de deasupra, plin de zmeie colorate. Între gospodării, pe măsură ce arșița verii creștea, Dâmbovița se umplea de cei veniți la scaldă, căruțași ce-și spălau caii în râu și copii costelivi, negri ca niște drăcușori, ce-notau voinicește, și mai ales muieri cu totul dezvelite, într-o nerușinare ce aicea nu mira, nici nu supăra pe nimeni. Într-o singură zi (și-n toate zilele de-atunci încolo, pitit după uluci și frecându-ți puța ce de pe-atunci se-nvârtoșa ca a flăcăilor mai mari ca tine) ai văzut atâtea țâțe și-atâtea pulpe groase de codane și neveste ce se bălăceau în apele leșioase, că ți-au pierit din minte nurii boieroaicei Marița, dezvăluiți cu ani în urmă ochilor tăi de copil.

Altminteri, Bucureștii, ce trebuie să fi numărat pe-atunci vreo treizeci de mii de suflete înghesuite-n trei-patru mii de căși, erau o adunătură de mahalale, fiecare-n jurul unei bisericuțe dărăpănate ca vai de lume. Între căși erau grădini și maidane întinse, fără noimă, nici orânduială, sub cerurile șterse ale câmpiei. Doar miezul urbei era mai simandicos, unde locuiau Vodă și boierii. Podul Mogoșoaiei era ulița mare a târgului, cu scânduri pe jos, și de-a lungul ei se-nșirau dughenele și prăvăliile, ca și palatele celor avuți. Trăsuri neașteptat de bogate, cu cai bine țesălați, umblau în sus și-n jos de-a lungul Podului, și-n ele vedeai boieri și boieroaice într-un ciudat port pe jumătate turcesc, pe jumătate evropenesc, de nu te simțeai nici la Parij, dar nici la Istanbul, ci undeva între ele, într-o corcitură de oraș aflat între Răsărit și Apus, uitat și de unul, și de celălalt. Pe un deal era Mitropolia, cu turlele ei aurite, iar pe alt deal, al Spirii, erau corturile micii oștiri de adunătură, arbănași mai ales, dar și sârbi și bulgari, ce-l păziseră pe Vodă și neamul lui, dar care acum, cu Vodă alungat și rusnacii stăpâni pe țară, rămăseseră fără slujbe și adesea jefuiau împrejur. Grădina Cișmegiului și Fteatrul domniței Ralu de la Cișmeaua Roșie erau între puținele locuri ce meritau amintite din trista capitală valahă. Văzut dinspre viile de la margini, orașul părea mânjit cu ocru, albăstreală și cinabru, alandala, pe pânza prăfoasă și fără de sfârșit a șesului valah. Pe

fiecare cruce din vârful turlelor de tablă ședeau ciori cârâitoare.

Seara au venitără la București și obrazele mai cinstite ale Gherganilor, pe care, frânt de hoinăreala din care abia sosiseși îndărăt, le-ai întâmpinat și tu cu bucurie. Căci i-ai zărit iarăși, în tulbureala asfințitului, pe Ghiuner tătarul, de care deja ți se făcuse dor, pe Petrache mai întristat ca oricând de lipsa cucoanei ce-i hrăpise inima, și pe prietinul tău Ionică, coconul lui Tachi căminarul, stânjenit în haine evropenești prea țepene pentru el… La urmă, și cu oarece fală, cum se cuvenea stăpânului casei, coborâse din rădvan și boierul, privind roată la slugile care, cu căciulile-n mâini, se plecau în fața lui cuviincios. Deși școlit la Beci, în académiile Apusului, conul Tachi n-avea să se lepede niciodată de straiele orientale, ce i se păreau, în lărgimea lor, mai purtărețe și mai făloase decât strâmtul frac cu coadă sau jiletca brodată, ce junii deja le purtau deasupra pantalonilor tărcați. Ba încă, din cochetărie, își arăta mai abitir decât era nevoie starea lui de boier deja bătrân, deși nu-ntorsese încă patruzeci de ani, răzându-se-n creștet și purtând ditai tombatera rotundă ca un borcan mare, spre râsul celor ce se preumblau în trăsuri la șosea. Ce-i păsa lui însă de râsul lor? Avea și la conac, și în Ulița Beilicului, toate bucoavnele și ceasloavele ce-i făceau trebuință, legate-n piele de vițel: pe cei din vechime, Omir și Catul și Ovid, și Plinie cel Bătrân, dar și pe ăștia mai noii, Bairon, La Martin, Șatobrian, cum și multele scrieri nemțești, înșirate unele după altele cu cotoare aurii și cărămizii, ale lui Ghete și Haine. În taină și cu mare fereală, de frica boieroaicei, o mai adusese cu el, într-o căruță ce-avea să ajungă abia la miezul nopții, și pe Andrada țiganca, fata potcovarului, al cărei miros de șatră al flocilor dintre picioare îi era de asemeni de mare trebuință boierului, ce nu mai putea fără el. Așa că lui conul Tachi nu-i mai trebuia nimica pe astă lume, fie la Ghergani, fie la București. „Râdeți, râșilor“, le arunca junilor cu nădragi în carouri și jiletci de crăpau pe ei ce rânjeau pe Podul Mogoșoaiei la vederea poalelor largi ale caftanului său, „dar cine râde la urmă râde mai bine!“.

Primul an l-ai trecut cu ciubucele și narghilelele, căznindu-te să înveți câtă apă de trandafir trebuie să bolborosească în vasele prin care trecea fumul și cum să ții tutunu-n lulele bine îndesat cu futacul ca să arză de-a pururi mocnit și să nu se stingă, Doamne ferește, când boierul bea din lulea.

Apoi ai deprins artea ciubucelor amețitoare, în care se scăpa niscai afion stors din măciuliile de maci și uscat la soare, pe prispă. Pregătind lulelele cu afion, ți-ai făcut și tu parte, că nu erai prost, și-ai păstrat apoi năravul acesta până-n depărtata Etiopie, de care-atunci nici nu știai că se află pe lume, dar unde te-ai dedat, împărat fiind, la toate destrăbălările pe care mintea omenească-ncălecată de Diavol și le poate-nchipui, ba chiar mai multe, ce nici prin capul lui Scaraoțchi n-ar fi putut trece.

Îi aduceai narghileaua, încă din zori, lui conul Tachi după ce și tu te abțiguiseși așa de bine, că nici nu te mai puteai ține pe picioare, duhnind a mac și-a cânepă cale de-o poștă. Conul Tachi vedea asta și râdea. Nu-i păsa că abia aveai treisprăzece ani. Tot astfel râdea când dădea vișine din vișinată la gâște, ca să le vază căzând în cur, bete moarte. Apoi vă treceați dimineața în dulce visare. Când aburii beției de afion ți se mai risipeau, spre după-masă, când, cum se zicea, „boierul cât e de mic, la prânz tot doarme un pic“, scăpai de stăpânul tău și te grăbeai să mergi în fugă la coconul Ion, ca să vă jucați amândoi gioale sau să ieșiți în mahala să-nălțați zmeie. Îl găseai trist, cufundat în lecții, cu profesorele, chir Agafton, moțăind alături. Îi strecurai bătrânului hârțogar o lulea-n mână ca peșcheș și-o luați la fugă afară, la soare.

Deasupra Bucureștilor era plin de zmeie, mii și sute, văpsite-n toate colorile și zbârnâind din cozi, înfățișând balauri, lighioane ale pădurii, muieri dezbrăcate, cum și pe iroii neamului valah, pe Mircea Bătrânul, cu barba până sub genuche, pe Vlad Țepeluș cu stemă-n frunte și pe Brâncovanul jupuit de piele ca un vițel atârnat în cui la casap. Tu și Ion meșteriserăți unul în formă de corabie, și corabia voastră plutea pe nori ca pe valuri, ciocnindu-se din când în când cu câte-o cadână de hârtie sau un șarpe galben, cu solzi verzi și limba otrăvită. Mii de sfori se-nălțau drepte în ceruri, ținând parcă orașul să nu se prăbușească în cine știe ce genune.

Zmeul cel mai arătos se ridica taman din curtea lui Vodă Ghica, acum părăginită, căci vodă fusese mazilit la Câmpina, și-n țară-și făceau de cap rusnacii lui Kiselev. Era icoana fiicei celei mai mici a lui Vodă, Stamatina, înălțată de cine știe ce june ce se topea de dorul ei. Fecioara de cincisprăzece ani era zugrăvită pe el întreagă, în vapeluri și dantele, cu pletele căzându-i până la talpe și pe frunte cu cununiță bătută-n smaragde.

Zmeul acesta se-nălța deasupra celorlalte ca o mare pasăre de pradă peste un stol de presuri, și vai de cel ce-ar fi vrut, după năravul ștrengarilor, să-l doboare la pământ: îl găseau a doua zi schilodit ca vai de el…

Ion și cu tine de mult vă gândeați cum să descoperiți pe nenorocitul amorez ce nălța zi cu zi zmeul acela, dar, luându-vă, voi, unul cu ciubucele și afionul, celălalt cu nenorocirile lui Telemac, trecuse anul și nu apucaseți. Vara lui 1830 fusese însă frumoasă, prăfoasă și mieroasă, cu tei înmiresmați și caprifoi valuri-valuri pe garduri, și glicină pe ruinurile caselor părăsite, cu dangătul marilor clopote de la Mitropolie spoind totul într-un aer de aur. Iar voi vă făcuserăți mai mari și ție-ți mirosea deja a muiere de nu te mai dai dus de pe malul Dâmboviței, unde se-mbăiau telălițele și chivuțele, și te frecai noaptea-n așternut de te făceai vânăt, până ce sămânța rece și unsuroasă ca undelemnul îți muia pântecele. Vă făcuserăți și mai cutezători, și zi de zi umblați pe ulițe mai depărtate, de-ajunseserăți și prin Sărindar, și pe Podul Mogoșoaiei, și la Sfântul Gheorghe, unde peste-un secol și jumătate aveau să-ntoarcă tramvaiele 5, 16 și 21, așa că-ntr-o dimineață răcoroasă, la ora șase, ați fugit de la casele boierești chitiți să dați de urma streinului ce-nălța zmeul cu boiul Stamatinei deasupra celorlalte zmeie, atât de sus, că șipcile sale de trestie zgâriau fața cerului.

Trecurăţi pe lângă Hanul lui Manuc, măgăoaie mare cât o cazarmă ce putea adăposti chiar și patru sute de călători deodată în cele o sută șapte odăi de oaspeți, și vă găsirăţi deodată față-n față cu Curtea Veche, adunătură de dărăpănături locuite de hoți și de milogi, de curve și de călugări în rasă de cămilă ce căutau ispitele diavolești dormind lângă tălănițe despuiate, fără însă a le atinge. Câte-un turn rămas în picioare și vreo boltă de cărămidă tocmită de zidari pricepuți stăteau mărturie de vechea măreție a locului, de mult apusă. Pe culmea zidurilor prăbușite-și înfigeau rădăcinile copaci crescuți acolo din semințele aduse de vânt.

Zmeul cel falnic era priponit de-o străveche scoabă ruginită, ce ținea un calcan să nu se dărâme, iar sfoara mergea drept în sus, ca o strună de arc ce zbârnâia necontenit, murmurând ca un bărzăune din cei mari și verzi. Băieții-și mânjiră cămeșele vârându-se prin pimnițele adânci, unde șoarecii rodeau la străvechi oseminte, și-și rupseră nădragii-n tur cățărându-se pe coama zidurilor, dar ajunseră-n cele din urmă la scoaba de pe zid și la sfoara

întinsă ce se scufunda-n cer. Era lumină de aur și pustietate, soarele plutea-n slava cerului. Zmeiele cântau parcă un cântec pestriț din sutele lor de coarde, încât întregi Bucureștii păreau în acele zile de Cireșar o țiteră urieșească răsfrântă peste șesurile și gârlele câmpiei valahe.

Priveați în sus cerul plin de zmeie de parc-ați fi stat culcați într-o fâneață cu iarbă naltă și plină de flori și-ați fi văzut deasupra, străvezii în soare, flăcările roșii și albe și galbene și viorii, urcate de furnici și vizitate de albine, ale narciselor și margaretelor și gherghinelor și vâzdoagelor și mai umilelor flori de câmp fără nume. Ați așteptat cam un ceas să se arate cineva, dar n-a venit nimeni, încât până la urmă, în joacă, ai început să tragi de sfoară cum fac cei ce strunesc zmeiele-n cer, dar sfoara cea groasă ca funia de corabie nu se clintea. Așa că, înainte de-a te gândi ce vrei să faci, ai apucat-o cu nădejde și-ai început să te cațeri pe odgon, trăgându-te-ntâi în brațe, apoi apucând, cu tălpile goale, funia și avântându-te și mai sus. O prindeai apoi iarăși cu palmele, și iarăși cu tălpile, că doar nu rămăsese copac în Ghergani pe care să nu te fi suit când erai prunc, și cu încetul, privind în jos, unde măruntul cocon îți striga tot mai înspăimântat „Dă-te jos, Tudore! Îți poruncesc să te dai jos! Te spui lui taica dacă nu te dai!“, ai văzut că erai acum deasupra Curții Vechi, la vreo zece stânjeni înălțime, și că orașul începuse să se-ntindă, tot mai larg, roată-mprejur, cu zidurile sale îngălbenite și înnegrite ca niște dinți stricați și cu grădinile lui cu zarzări în floare. Un fel de beție a înălțimilor te apucă și, gâfâind și murmurând „Mai sus! Mai sus!“, ai urmat urcușul drept către soare, ajungând repede deasupra de turlele Mitropoliei, ce rămânea tot mai măruntă pe dealul ei, strălucind ca focul, și chiar mai sus de Turnul Colții, cel mai înalt din București, pe coperișul căruia Vodă Ghica prânzea adesea cu doamna și boierii când erau în București, dar care acum era pustiu. Era amiază și cășile nu scoteau umbre, și pe ulițe oamenii umblau ca furnicile printre trăsurile ca niște rădaște mari, cu coarne. „Dă-te jos! Te spui la mama ta!“ auzeai tot mai stins vocea tovarășului tău. Suiai gâfâind și trăgându-te-n brațe, palmele te ardeau, roșii ca floarea de mac, dar știai de-acum că n-aveai să te oprești decât unde se-oprea și șfara.

Curând, ajunseseși vecin cu uliii ce se roteau cu aripe drepte, nemișcate, în căutare de iepuri sau hârciogi, și cu lăstunii ce, cu gușii trandafirii,

săgetau cerul după gâze. Cele mai multe zmeie, sute și sute, înălțate din toate mahalalele, erau și ele acum umăr la umăr cu tine. Urmărindu-le-n jos sforile, zăreai prin văzduhul albastru, între căsuțe cât degetul și copaci cât firicelul de iarbă, copii mititei ce atârnau de zmeiele lor ca paingii nevăzuți de la capătul funigeilor. Ce priveliște de vis erau zmeiele! Cu câtă migală erau încondeiate, ca ouăle de Paști! Cum se străduiau ele să smulgă Bucureștii din rădăcini și să-l ducă pe un alt tărâm, unde totul era cu putință! Erau zmeie ce-nfățișau crini mari, albi ca perla, desfăcuți larg ca să-și arate, între petalele tari, nisipul auriu, cel mai fin de pe lume, erau zmeie în chipul poeților din vechime, proptindu-și cu un deget tâmpla prea grea de gânduri, erau și zmeie cu obrazele puternicilor vremii, regele William al Engliterei, țarul Alexandru I, Mahmud II al Înaltei Porți și Ludovic-Filip, regele Franței, ce pentru tine erau doar niște chipuri fără nume. Napulion plutea și el, cu o mână vârâtă-ntre nasturii jiletcii, deasupra Bărăției. Se mai aflau zmeie-n chip de paseri măiestre, de locomotive, de stații spațiale și de sticle de Coca-Cola, ba chiar și un zmeu ce-nfățișa lucrul în sine al vestitului filosof neamț, altfel cu neputință de văzut, auzit, gustat, mirosit și pipăit de muritorii de rând.

Urcai acum printre ele, tălpi și palme, tălpi și palme, târându-te-n sus pe funia groasă, și deodată te-ai văzut sub cerul gol, ca sub un clopot de sticlă în mijlocul căruia se mai afla un singur zmeu, aflat mult deasupra celorlalte. Vedeai acum nu doar Bucureștii, ci întreaga Valahie curbată odată cu globul de tină ce ne rabdă pe toți, mărginită la miazăzi de măreața Dunăre, iar la miazănoapte de șirul falnic al Carpaților, și privind mai jos zăreai și ținuturile turcești până la Dardanele. Ne zăreai de-acum și pe noi, departe, departe, pe nori, năzărindu-ți-se că am fi paseri de-un fel nemaivăzut. Te apropiai tot mai tare de zmeul cel uriaș zugrăvit în chipul domniței Stamatina. Curând umbra sa te-a acoperit cu totul.

Stamatina avea din creștet până-n talpe cincizeci de stânjeni, lungimea unei mari caravele. Plutea legănându-se și scârțâind în albăstrimea limpede a văzduhului. Era învestmântată oriental, cu picioarele vârâte-n șalvari străvezii de geanfez, iar în sus sârmali-elekul de borangic ce-i apăsa sânii micuți. Pe deasupra, un văl încrețit și dantelat ca spuma dintre stâncile de la țărmul mării. Pletele prea lunge-i fluturau, negre, în jurul trupului, atârnând

mai jos de genunchi, podoabă strălucitoare a îmbobocitei ei feciorii. Iar chipul – gingaș și nevinovat, de coconiță de cincisprezece ani, ochi căprii și sprâncene negre, luminat de smaragdele cununii. Odgonul, ancora minunatei caravele cu trup feciorelnic, se desfăcea sub zmeul uriaș în trei sârme prea tari și prea subțiri să te mai poți cățăra și pe ele, ce se prindeau în trei locuri de șipcile de scândură ce țineau mucavaua groasă a zmeului. Te-ai oprit la întretăierea lor, unde se afla o împletitură de trestie ca un cuib, parcă anume făcută să șezi pe ea, între cer și pământ. Acolo te-ai tolănit, pe acoperișul lumii, și te-ai pus pe așteptare. Bucureștii luceau acum sub tine cât o pecete mare, cu cășile și drumurile și grădinile lui. Fiindcă trecuse de amiază, umbre negre începură a se lungi din ziduri și din arborii cei mai înalți. Din loc în loc ardeau mai tare sutele de biserici și bisericuțe cu acoperișe de tinichea. Ai așteptat în amiaza aurie până ce stafia abia zărită a lunii, rotundă la o margine de cer ca o pată de abur alb, se arătă în semn că bolta cerului se-nclină ușurel către seară. Apoi flăcările asfințitului cuprinseră toată jumătatea bolții și se iviră primele stele. Atunci, în geana trandafirie dinspre apus, ce vopsea norii pe jumătate în chinovar, a prins ceva a se mișca în depărtare.

Părea la-nceput o pasăre abia zugrăvită pe cerul fără de margini, dar, pe cât venea către tine, pe atât deslușeai mai bine trupul său omenesc. Când s-a mai apropiat, ai văzut uimit că era un om, un om cu trupul gol, albastru-verde ca peruzeaua. Venea de la marginea zării, înotând, ca-n vis, cu mișcări largi și leneșe ale brațelor și picioarelor, prin aerul ce părea a-l ține miraculos. Înainta drept către tine, și curând ajunse destul de aproape ca să-i poți desluși trăsăturile, ce nu erau omenești. Era frumos cum nu se putea spune, cu ovalele mari și oarbe ale ochilor, ce păreau dăltuiți pe fața sa în aceeași piatră moale de turcoază din care-i era plămădit tot trupul, și cu mușchii pieptului și-ai pântecelor bine deosebiți prin linii săpate adânc. Avea spinare largă de înotător, cu nodurile șirei mai luminoase, și-n totului tot părea un demon al văzduhului, nepieritor și străin în țările lui de vânt străveziu. Din nările înguste-i ieșeau șiraguri de perle moi și sclipitoare ce rămâneau în urma sa, pierzându-se în înserare.

„E un Zburător“, ți-ai spus, căci maica ta, Sofiana, îți povestise de-atâtea ori, înspăimântată, despre fetele tinere care aveau zmeu, vizitate fiind

noapte de noapte de făpturi ce nu erau de pe această lume și simțindu-le îmbrățișarea-nghețată. Se bolnăveau atunci de lungoare, topindu-se ca o făclie de ceară, plângând și suspinând după logodnicul lor nevăzut. Iar flăcăii erau răpiți și ei la ceruri câteodată, când erau aflați pe drumuri lăturalnice, și nu se mai arătau în sat niciodată, sau se-ntorceau peste veacuri, când toți pe care-i știau erau morți, și satul era altfel decât și-l aduceau aminte. Cel mai rău era de cei care, noaptea, în poienele din fundul pădurilor, dădeau peste vârtejul de lumină al Ielelor: aceia rămâneau strâmbi, orbi, muți, neoameni, pentru câte zile mai aveau. Ca să te aperi de Iele, trebuia să ai în sân, oriunde te-ai fi dus, pâine uscată, usturoi sau fier, căci acestea nu le plăceau Vântureselor, și-atunci te lăsau. Mamă-ta, spunându-ți aceste basme ce te făceau să te strângi înfricoșat lângă trupul ei fierbinte, îți dăduse mereu a-nțelege că erau adevărate.

Înotând cu mișcări de o nespusă grație și putere, Zburătorul se-apropie de tine, te privi o clipă cu ochii săi uriași, dar numai în treacăt, cum te-ai uita la un pom sau la o șură de pe marginea drumului, apoi se răsuci și-o luă-n sus, lopătând către zmeu. Șiragul de bule strălucitoare te izbi-n față, răspândind miros de pucioasă. Ființa de turcoaz se ghemui-ntre sprâncenele domniței celei zugrăvite, rămânând o vreme acolo ca un al treilea ochi, și, când căpătă putere, începu să lumineze slab împrejur. Apoi zvâcni iute și se-ndreptă, înotând și mai viguros, către miazănoapte, unde Câmpina se zărea ca un sătuc neînsemnat la poale de munte. Acolo se retrăsese Vodă cu curtea lui de când rușii intraseră-n țară și stăpâneau cu mână grea, făcând tot felul de samavolnicii. Acolo dormea în iatacul ei și Stamatina, către care Zburătorul grăbea acum, căci se lăsa noaptea, iar noaptea era-mpărăția lui. L-ai urmărit micșorându-se-n depărtare până ce nu s-a mai văzut, și l-am urmărit și noi dintre norii noștri, cu scârbă și mânie, căci în el nu era nici adevăr, nici lumină, fiind el un demon al văzduhului între mulții trimiși de Prințul acestei lumi ca să chinuie muritorii. *„Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh*“, grăise Apostolul Pavel despre astfel de arătări necurate.

Cine bea afion are adesea vedenii și suciri ale minții, avuseseși și tu în

multe rânduri de când sosiseși în Ulița Beilicului, dar totdeauna ai fi putut deosibi ce era aievea și ce doar năzărire. Semințele de cânepă și zorele, pisate în piuliță și amestecate cu miere, te făceau și ele să te vezi împăratul veacurilor trecute și viitoare, dar cu toate acestea știai în sinea ta că ești numai un muritor ce se visează Dumnezeu. În seara aceea însă, pe când se lăsa întunerecul vioriu și dedesubtul tău Bucureștii se culcaseră odată cu găinile, nu mai puteai spune dacă erai în vis sau în lume, sau dacă nu cumva lumea toată nu era decât un vis lânced de tiriachiu. Te pișcai ca să vezi dacă ești treaz și pișcătura te durea, pipăiai sfoara zmeului și o aflai aspră și tare, cu firele răsucite. Trăgeai în piept mireasma nopții și te simțeai treaz, mai treaz decât fuseseși vreodată.

Peste ani aveai să te-ntrebi de nenumărate ori dacă noaptea de-atunci, cu cățărarea pe sfoara zmeului și vedenia Zburătorului ce-nota prin văzduhuri, fusese aievea sau doar nălucire. Dar aveai mereu să-ți aduci aminte cu câtă trudă ai coborât, un ceas întreg, pe sfoara ce-ți luneca-n palmele însângerate și printre tălpile zdrelite, ce te ardeau ca focul. Îți venea mereu să-ți dai drumul, fie ce-o fi, doar să se termine chinul coborâșului. Orașul se apropia iarăși de tine, ca și cum ar fi urcat încetișor, umbrele-ntunecate ale zidurilor se deslușiră mai bine, deși doar ca niște momâi întunecate, mai întâi Turnul Colții, apoi Mitropolia, în cele din urmă mica postată de loc cu ulițe drepte și căși mari, înconjurată de maidane și mahalale fără de număr. Într-un sfârșit, te-ai aflat iarăși între ruinurile puțind a scârnă ale Curții celei Vechi de lângă Hanul lui Manuc și nici că te-ai mai întors în acea noapte acasă. Cum ai fi putut-o face? Înainte să fi străbătut o sută de pași te-ar fi sfâșiat câinii ce se-arătau în haite sălbatice pretutindeni. Tovarășul tău plecase de mult și un huiet de pustietate se lăsase sub cerurile înstelate. Din pimnițe și bolți de subt pământ se auzeau gemete și sforăieli, căci ruinurile erau vii și pline de trupuri ce căutau odihna. Ai adormit și tu învălit cu cearceaful de lumină al stelelor, iar în visul tău dinspre zori te-ai drăgostit îndelung cu Stamatina.

Când ai deschis ochii iarăși pe lume era duminecă, cerșitorii grăbiseră către biserici ca să-ntâmpine creștinii la slujbă, curvele dormeau încă, ostenite de călăririle din noaptea trecută, iar hoții se risipiseră prin toate mahalalele la furat, căci era vai de pielea lor dacă nu aduceau seara,

starostelui, măcar cinci lei de argint, cât le era poruncit, cel puțin, să fure. Doar doi-trei călugări, goi-pușcă și-ncercănați, ședeau buimaci în paragina zidurilor, sub arcadele sparte ale vechilor încăperi, osteniți și ei după o noapte de luptă crâncenă cu ispitele. De cu seară trecuseră pe lângă zidurile Uliței Lipscanilor, unde se-nșirau tălănițele, și aleseseră pe cele mai țâțoase și mai futeșe, plătindu-le ca niște mușterii obișnuiți, apoi le duseseră la sălașurile lor din ruinuri, se despuiaseră cu ele-n pat, gâdilându-le cu bărboaiele până la brâu, dar în loc să le-ncalece, ca omul, rămăseseră-ntinși, tremurând lângă trupurile lor rotunde și parfumate. Curvele se cercau din răsputeri să le-nvârtoșeze mădularul, frecându-se de ei cu sfârcurile lor ca duda, suspinând și oftând a dragoste, desfăcându-le-n față cracii ca să le-arate crăpătura umedă, înveșmântată-n păr, dintre ei, dar degeaba: punându-și platoșa adevărului și-a cunoașterii de Dumnezeu, vajnicii călugări înfruntau Diavolul mai abitir decât o făcuse vreodată sfântul Antonie cel Mare în pustia sa, lăsându-le pe acele curve neîncercate și tânjitoare. În zori, după o noapte de chinuri nemaiauzite, treceau la răboj, cu bucurie, încă o biruință împotriva Vrăjmașului, ce nu reușise să-i umilească. Duhul învinsese încă o dată carnea cea nefolositoare, prin care venea ispita în lume.

Ți-ai dezmorțit nițel oasele și-ai ieșit dintre mormanele de cărămizi sfărâmate. Vestmintele ți se mototoliseră și se tăvăliseră-n găinaț de ciori. În palme aveai răni și bășici, ce n-aveau să ți se vindece înainte de o săptămână-ntreagă. Ai privit către ceruri și, dintre sutele de zmeie ca niște icoane pe-o catapeteasmă de safir, ți-a întors privirile-ndărăt Stamatina. Ai știut că trebuia s-o întâlnești și aievea, oricât de greu ar fi fost asta, căci fata, ce era cu doi ani mai mare ca tine, se afla în tabăra lui Vodă păzită de arbănași, la o zi de mers de București. Pe drum, trecând pe lângă nesfârșite garduri de nuiele ce mărgineau livezile dintre rarele căși, toate spoite alb și cu mușcate-n ferești, te-ai gândit iarăși la urcușul tău. „Mai sus! Mai sus!“ ți-a venit în gând, și vorba asta avea să te-nsoțească până la moarte, căci ce-avea să fie viața ta decât o cățărare veșnică și fără sfârșit, nimic din ce dobândeai nefiindu-ți de-ajuns? Și-a trebuit să pierzi totul și să-ți vâri în gură țeava rece a pistolului dăruit de însăși regina Victoria ca să-nțelegi, în ultima clipă a vieții tale, că totul n-a fost decât minciună și deșertăciune,

încât ai fi putut spune și tu alături de Sever Septimie împărat, „Totul am fost și nimic n-a meritat osteneala“.

Ai intrat dinspre Șerban-Vodă pe Ulița Beilicului, pe care-ai străbătut-o în grabă până la cășile lui conul Tache. În curte era forfotă de slugi ce alergau fiecare la treburile sale, unii la țesălat cai, alții la cuhnie, alții să pregătească ciubucele ce stăteau înșirate-n pridvor, cu țevile lor de un stânjen, și narghilelele cu bulbucul vasului de sticlă plin cu apă de trandafiri. Cahveaua era și ea fiartă la ibric și mireasma ei amețitoare se răspândea în toate odăile. O slujitoare tânără freca toate mobilele cu izmă proaspătă și cu lămâiță. Tu îl căutai însă pe Ghiuner și l-ai aflat la covată, în vorbă cu țiganul brutar ce frământa aluatul, întingându-l în făină.

Tătarul se lumină de bucurie când te zări. Te căutase de cu seară și nu te aflase, și se culcase îngrijat de soarta ta. Te văzuse crescând, din vremea când te jucai cu pistoalele lui de la brâu, și te socotea ca pe un prunc al său. Ghiuner nu se-nsurase în lumea asta niciodată, căci nu-și găsise tătăroaica. Se mulțumea, ca toți de la curțile lui Tache, cu vreo țigancă din când în când. Alteori se ducea la tălănițe, pe ulița deocheată-a Lipscanilor. Dar în felul acesta nu se puteau ivi prunci, iar el iubea pruncii de când se știa. Deși erai rău din născare și plin de patimi, el te luase sub aripa lui și n-avea să te părăsească vreodată, nici măcar în adâncul de porfir al bisericii din Petra. Chiar și atuncea, la ceas greu și cu viața în palme, te-a mai scăpat din primejdie încă o dată.

I-ai destăinuit tătarului gândul tău, iar el s-a posomorât: greu lucru-i cereai. Vodă Dimitrie Ghica își păzea fata mai abitir ca pe ochii din cap. Nu trecuseră două luni de când prinsese un amorez ce căuta să i se furișeze sub ferești, și bietul june fusese bătut la tălpi în fața domniței de rămăsese schilod pentru câte zile avea să mai aibă, milog în față la Sărindar. Toate suspinele și rugămințile fetii fuseseră degeaba. Dar păzitorul credincios al conului Tachi n-a stat prea mult pe gânduri. Și-a scos calul din grajd și-ați încălicat amândoi, punându-te-n spatele lui pe spinarea fără șa a roibului. Ați străbătut mai multe ulițe, apoi v-ați înfundat prin grădini. Bisericuțe cu coperiș de tablă și troițe cu Mântuitorul răstignit în ploi și-n vânturi ce-i mâncaseră zugrăveala mai risipeau, din loc în loc, stenahoria drumului. Ați ieșit pe la bariera Mândritului și-ați străbătut Valahia, câmp gol cu puține

sate din loc în loc. Ați oprit să prânziți, cu alți călători, sub un copaci mare, iar pe seară, după ce trecurăți de Ploiești, târg mare cu bâlci de Moși și obor de vite, se arătaseră în zare munții ca de steclă aburită. Câmpina era chiar la poalele lor, târgușor prăpădit, unde singurele cu două caturi erau cășile mari ce Vodă și le clădise cu ceva ani în urmă, pentru vremuri de bejanie ca acelea, ca să nu se afle nici fugit din țară, dar nici prea aproape de Bucureștii de unde-i putea oricând veni ferman de mazilie sau chiar moarte, ferească Dumnezeu sfântul! Nu se mai văzuse pe vremuri cu Hangerliul? Una-două gâdele trimes de Poartă îi pusese gluga neagră peste față și-i luase capul de pe umeri!

Opriră în dosul curților, unde un urs legat își făcea veacul, culcat cu botul pe labe, și descălicară în tăcere desăvârșită. Dar fiara îi simți și sări-n sus, cu perii de pe spinare zburliți. Începu să mormăie și să-și arate colții spumați, trăgând de lanț de ziceai c-o să-l rupă una-două. Ghiuner îți făcu semn să stai deoparte, iar el se apropie de namila ridicată-n două labe, ca omul, ajungând cu ea față către față. Își înfipse ochii, așișderea de fiară, în ochii ursului, și cu degetul gros trase o linie prin văzduh deasupra frunții teșite-a aceluia. Totdeodată murmură ceva pe limba lui, neslăbind lighioana din ochi. Apoi trase deodată, tot cu degetul gros, o linie ce-o tăia cruciș pe cealaltă, și ursul căzu la pământ ca secerat, rămânând acolo cu limba scoasă. Ați trecut peste trupul lui puturos și v-ați îndreptat spre conac.

Se lăsase-ntunerecul. Cerul era coperit și aerul ud. Copaci bătrâni conjurau, foind în vânt, conacul negru ca smoala. Așteptarăți o vreme între bălării, până ce la una dintre ferestile catului de sus văzurăți mișcare. O perdeluță se trase-n lături și-n geam se arătă, cu un sfeșnic în mână și părul despletit de culcare, domnița Stamatina, ce privi o clipită spre cer. Apoi perdeaua se-nchise la loc. „Aferim!“, îți șopti tătarul, sărutându-și vârfurile degetelor și făcându-ți cu ochiul. „Chipeșă puicuță!“ La care l-ai îmbrâncit în urzici, înciudat, și v-ați pus pe trântă în glumă, el punându-se la mintea ta și luptându-se cu tine, ca de obicei, cu o mână la spate.

15

Preaiubită maica mea Sofiana,

Află că, prin voia lui Dumnezeu, sunt bine, sănătos, ceea ce-ți doresc și domniei tale. De mai bine de-un an și jumătate, de când m-am pripășit pe meleagurile elinești, îmi merge bine, și grecii mă privesc de-acum ca pe unul de-al lor, că doar prin nașterea din pântecul tău și prin laptele supt la țâța ta binecuvântată sunt și eu un pui de palicar din vestitul neam al lui Achile și-al lui Odiseu, oricât mi-ar fi stricat taica, Dumnezeu să-l odihnească, rădăcinele. Și gândesc eu că nu mi le-a stricat, ci le-a întărit, cum altoiul sălbatec întărește pomul, ca să nu-l mănânce viermii și omizile. Cel puțin așa trag nădejde, și așa se și arată lucrurile, căci mi-am făcut nume bun în ostroave și oamenii mă laudă și mă au în cinste și mă primesc cu bucurie în târgușoarele lor risipite prin tot Arhipelagul.

Cu Ghiuner tătarul și cu nenea Mitrofan, de-i zice lumea Sisoe, și cu alți palicari, și cu muierile lor cinstite și cuvioase am alcătuit, sub stăpânirea mea, o simorie ce i-a mers vestea de la Thasos la Rhodos, în lung și-n lat, că n-au rămas ape să nu le fi bătut pe aste două corabii ce avem acum, vechiul barcaz Aletheia*, de care ți-am scris și-n cartea dinainte, și goeleta ce-am dobândit-o lângă ostrovul Naxos, în dreptul vestitului codru de cedri din Alyko. Iar povestea dobândirii acestei corăbii de toată isprava, pre numele ei* Pséma*, e minunată.*

Dar nainte să-ți spun despre ea, poate că vei vrea, maică dragă, să afli care-mi mai sunt tovaroșii ceilalți, ce domnia ta nu cunoști de la Ghergani, că suntem acum mai bine de dooșcinci, dacă socotim și fămeile, care toate pot face și souflaki, sarmalakis sau fasolakia fresca de să te lingi pe degete, dar pot și coborî velele cele mai mari pe timp de furtună, și-a le ridica la loc când se-arată soarele, ca și matrozii cei mai încercați. Iar în mare înoată ca muierile-peștoaice de l-au ispitit cândva pe Odiseu. N-o să-ți zic de toți, ci de cei mai însemnați, pe care nu mi-i greu să ți-i înfățoșez aici, că doar îi văz chiar acum cu ochii mei cum forfotesc pe punte.

Căci ne aflăm, maică dragă, lângă ostrovul Serifos, juvaer al Cicladelor, unde-am tras corabiile ca să aflăm răzbunare împotriva piraților din partea locului. Cu opt luni îndărăt, în făurar, mai trecuserăm pe-aici ca să ne-

nchinăm la vestita icoană a Sfintei Paraschieva din mânăstirea Taxiarhes, lângă sătucul Galani. Numai n-am apucat să punem piciorul pe mal, că pirații, ciuma acestor locuri, ne-au congiurat cu barcele lor și a trebuit să cădem cu ei la pace, căci capul tâlharilor era însuși vestitul Pamphiles Turcitul, cel ce, poate-ai auzit și dumneata, l-a înfruntat mai anțărț în luptă pe beiul de Rodos, scufundându-i caicele, pătrunzând apoi cu palicarii în palatul său și rușinându-i soția și cele trei fiice, una lângă alta în același pat, proclet și nemernic ce se află!

Ca să putem trece nevătămați mai departe ne-au cerut două mii de mahmudele, cincizeci de saci de cahvea ce duceam spre Paros și zece din fămeile noastre pentru o noapte. Iar fămeile s-au întors a doua zi în zori înlăcrimate și îngrecate de blestemații de pirați, încât acum, la opt luni după pacostea aceea, au toate burțile la gură și umblă pe punte legănându-se ca rațele. Fiecare și-a adus cu ea câte-o foarfică bine ascuțită ca să-l scopească pe cel de-o rușinase, lăsându-l astfel în viață neom, și eu crez că bine-o să le facă. Docamdată lupta nu s-a dat încă, dar măcar am dibuit tâlharii ce s-au adăpostit în ostrovul nelocuit de alături, pe numele său Vous, iar mâine, când se revarsă de ziuă, ne năpustim peste ei în corabia noastră cea nouă, Pséma*, năzuind să-i prindem vii pe cât mai mulți ca să afle ce-nseamnă „după faptă, și răsplată“.*

Într-un cuvânt, tovaroșii mei mai credincioși sunt, afară de Sisoe și Ghiuner, mai întâi Baraba Adormitul, bun marinar și și mai bun la dat cu pistoalele. Are două, cu gurile ca pâlnia, de pe vremea lui Dionysius Filosoful, cel ce-a dus pe greci la luptă contra turcilor în Moreea, acum mai bine de două veacuri. Tot de pe vremea aceea e și el, și-ai să te miri de cele ce-am să-ți spun, dar să știi, dragă mamă, că nu am băut nici o licoare bețivă, nici afion, ci e adevărul gol-goluț cum mi l-a spus adesea Baraba: că s-a născut în Pellana la 1582 după Hristos, tatăl său având vii și făcând vinul cel bun al locului. Dar el nu i-a urmat în astă îndeletnicire, ci s-a făcut morar, și în toiul tinereții a luat o fată frumoasă din Aydonat, făcându-și-o morăriță. Prin ea l-a-ntâlnit pe Dionysius, zis și Filosoful sau Câinele, născut de asemeni în Aydonat, mitropolit învățat ce însă chema demonii și ghicea, cum învățase la Padua, pentru care fapte necurate l-au dat jos din scaunul său mitropolitan din Trikke. Baraba i s-a alăturat la mânăstirea Sf.

Dimitrie din Dichouni, unde l-a găsit în capul unei oști de șapte sute de palicari hotărâți să zvârle jugul turcesc. A urmat lupta cu oștile lui Aslan Pașa, care i-a biruit, l-a prins pe Dionysius și l-a jupuit de viu umplându-i pielea cu fân, apoi i-a vânat și pe ostașii săi prin găurile și crăpăturile munților până a pus mâna pe mai toți, născocind câte un chin nou și nemaivăzut pentru fiecare. Apoi ciozvârtele lor arse și jupuite le-a țintuit pe stâlpi prin toate satele, ca să răspândească groaza printre ghiaurii roméi. Baraba, rănit în luptă la coasta stângă, s-a vârât și el într-o peșteră, alături de alți cinci răzvrătiți, ca să scape de urgia câinilor necredincioși. Au pătruns în adâncul muntelui până n-au mai văzut lumina. Ajunși într-o sală desăvârșit rotundă, pe când zăceau osteniți și flămânzi pe podele, deodată a izvorât din miezul odăii o lumină dulce și amețitoare, care le-a îngreunat genele.

După un somn lung și greu, Baraba s-a deșteptat apoi, întinzându-se din răsputeri, și-a văzut cu mirare că tovarășii săi nu mai erau. Mai tare s-a mirat că rana din coastă i se-nchisese de ziceai că niciodată paloșul turcesc nu trecuse pe-acolo. A străbătut meandrele încâlcite din munte și-a ieșit la soare, cu mare fereală, dar nici țipenie de turc nicăieri, iar satul de la poale, ce fusese în flăcări, era acum pașnic și frumos de parcă nici o luptă nu s-ar fi dat pe acele meleaguri. A coborât în sat și-a dat de oameni îmbrăcați curios, vorbind grecește puțin altfel și schimbând alți bani decât îi știa el. Rătăcind și-ntrebând ca un nebun, luat în râs de copii și lătrat de câini, fu dus la mai-marele satului și află de la el că lumea se afla atunci la văleat 1826, carevasăzică dormise în peșteră 215 ani… Popa din sat, care mai apoi îl cercetase, nu se mirase prea tare de minunea asta, căci se mai petrecuse o dată, la Efes, unde junii creștini Maximian, Malchus, Martinian, Dionysius, Ioan, Serapion și Constantin la fel adormiseră, prigoniți fiind de împăratul Decius, ca să se trezească după două veacuri și ei. Cum nu se putea obicinui cu lumea cea nouă, Baraba Adormitul se făcuse tâlhar pe mări, până ce și-a aflat la noi pacea, iar acum e omul nostru credincios. În somn boscorodește pe limba lui veche, de nimenea nu poate pricepe ce zice.

Se află pe corabie și sub ochii mei și Suleyman Chinezul, chinez adevărat din Chitai, cu ochii mai lungi ca ai lui Ghiuner și galben ca lămâia și

viclean ca vântul de prier, ce fiind prins de o felucă în mările lor a fost vândut la Bergama, unde s-a turcit. E de mirare să-l vezi cum își face-nchinările, la pupa corabiei, pe covorașul de care niciodată nu se desparte. Chinezul e bun la sfaturi de taină, și-mi cunoaște gândurile pe care nu le știe nimeni altul. Muierea lui e una din cele-ngrecate de pirați, o kirghiză din Batumi, așa că Suleyman și-a jurat să prinză un om al lui Pamphiles și să-l muncească în asemenea înfricoșate chinuri cum numai în Chitai au fost născocite, precum să-i vâre capul într-o cușcă plină de șobolani înfometați sau să facă să-i țâșnească din buric o fântâniță de sânge, sau să-l taie mici-felii ca pe ghidem. Altfel, Suleyman e om bun, de n-ar strivi o muscă.

Mai e și ovreiul Joshua Abraham, cel cu corăbioarele în steclă de care-mi pare că ți-am mai spus, ce duhnește atât de tare a cuișoare, de zici că a fost juma de veac bucătar la Ghergani, de mirodeniile i s-au vârât în piele și nu mai poate scăpa de mireasma lor. El e fratele meu de cruce, căci am venit în aceeași zi pe lume și în ostrovul Skyros ne-am crestat la-ncheiturile mâinilor și ne-am sorbit câte-un bob de sânge, jurându-ne credință pe vecie. Dacă mi-ai dat și mie ceva din darul dumitale de-a vedea, prin perdeaua deasă a anilor, ce soartă ne așteaptă, eu cred a zări pentru Joshua numai măriri și blagorodnicie, cum le străvăd și pentru mine. Căci sorțile noastre-ngemănate nu sunt unele de rând, și ai să vezi, maică, unde poate ajunge omul care vrea să se suie, punându-și și capul pentru asta.

Și mai sunt și alții, de care îți voi vorbi în alte cărți din depărtare, precum Soril Mikolai, Beiul Parmenides, Leandros Corițaki, Ioan din Patmos sau Străbunul lui John, toți oameni buni, cu frică de Dumnezeu, în care-mi pun temeiul. Docamdată să-ți urmez istoria adevărată a corăbiei noastre, goeleta Pséma, *ca să nu crezi domnia ta că prin mijloace nelegiuite am căpătat-o.*

Și a fost așa: ne urmam drumurile pe mări făcând negoț între ostroave, când se lăsă deodată în Arhipelag o mare-nserare. Cerul se făcu de flăcări iar valurile sclipeau sângerii. Ne apropiam de partea de miazăzi a ostrovului Naxos, cu codrii săi negri de cedri de-a lungul coastei. Atunci am zărit-o: topită-n ambra asfințitului, cu velele trandafirii pe catartele negre ca smoala. Stătea nemișcată pe apele de sânge, așteptându-ne. Ne-am apropiat de corabie ne-ncrezători: de ce stătea atât de-ncremenită? Și

de ce nu se zărea nimeni pe punte? Am trimis o barcă și oamenii au urcat pe frânghii cu ancore la capăt, ce le spunem pisică, și au coborât în cală și-n odăile marinarilor. S-au întors albi ca varul, cu ochi rotunzi de mirare. Nu întâlniseră nici țipenie. La cuhnie oalele ferbeau pe foc și mâncarea era pusă-n străchini și vinul turnat în păhare. În cabina căpitanului era pe masă o condică unde tocmai scrisese ceva, și cerneala nu era uscată, și scrisul se oprea în mijlocul unui cuvânt. Și un ac mare, de cusut velele, atârna pe ața lui după ce cususe pe jumătate o velă sfâșiată de vânt. Era de parcă toată suflarea se curmase deodată și toate trupurile fuseseră ori nălțate la ceruri, ori se aruncase-n mare, ori altceva, numai Dumnezeu știe.

A doua zi ne-am coborât în Naxos și-am adus de la mânăstirea din Alyko sobor de preoți în odăjdii de sărbătoare, care-au ținut slujba pe punte și-au cădelnițat cu tămâie prin toate ungherele, purtând pretutindeni și icoana lui Sf. Gheorghe omorând balaurul, și doar apoi am putut lua goeleta în stăpânire, dormind liniștiți nopțile.

Toate astea ți le-am scris alaltăieri, marțea, dintr-o suflare, și abia la căderea serii m-am lăsat de scris, căci urma a doua zi să dăm piept cu pirații de pe ostrovul Vous. Iar acum e joia și mă grăbesc să urmez cu istoria ce ți-o spun, adevărată și minunată, căci cum aș putea eu să te minț, maică dragă? Ne-am trezit când se-ngâna ziua cu noaptea și apele erau încă negre. Și tare rău ne-a părut când am văzut că nu e nici o suflare de vânt, pânzele atârnând pe catarte lâncede ca niște cârpe nefolositoare. Am rămas în starea asta jalnică până spre amiezi, întrebându-ne ce-aveam să facem în lipsa vântului ce pune-n mișcare toate corăbiile de pe lume. Eram gata să lăsăm baltă și lupta, și răzbunarea, dar asta n-o puteam face dintr-o pricină pe care-o să ți-o spui altădată. Așa că ne-am adunat și ne-am spart capul să găsim o ieșire din nemişcarea asta, că doar nu puteam sufla-n pânze ca să se umfle și să ne urnim din încremenirea aceea deznădăjduită.

Și deodată, când prima borțoasă din cele zece muieri ale noastre rușinate cândva de pirați ieși pe punte, legănându-și burta încolo și-ncoace, am văzut într-o străfulgerare ieșirea. Nu erau pântecele lor umflate de suflul năprasnic al vieții? Nu semănau burțile lor mai mult ca orice cu pânzele umflate de vânt? Nu adăstau în pântecul lor, ghemuiți acolo,

pruncii dornici să-mpingă-nainte ca să vină mai repede la lumină? „Cum nu știi care este calea vântului, nici cum se fac oasele în pântecele femeii însărcinate, tot așa nu cunoști nici lucrarea lui Dumnezeu, care le face pe toate“, scria Eclesiastul în marea sa înțelepciune. Ținând sfat cu Joshua și cu Suleyman Chinezul, ne-am închipuit ce mândră ar fi o corabie cu muieri borțoase în loc de pânze, suite pe catarte și privind aprige-n zare!

Așa că, una-două, le-am trezit pe toate fămeile cele îngrecate, le-am suit pe vergile catartelor taman în locul unde se aflau pânzele strânse, cu fața spre bompresul ce ținea focurile, și deodată nava a-nceput să se urnească și să alunece pe fața apelor, mai întâi încetișor, cu nespusă măreție, apoi tot mai repede, spre marea noastră mulțumire. Așa am născocit, dragă maică, un mijloc minunat de umblat pe ape, ce ne-a dus fără zăbavă până-n dreptul insulei Vous. Muierile noastre, fiecare pe verga ei de pe cele trei catarte, strigau de bucurie, cu pletele-n vânt, simțind cum pântecele lor împing corabia cu puterea de neoprit a vieții. Plugarii și vierii de pe țărmuri se opreau din truda lor ca să se uite după noi în zare, iar albatroșii nedumiriți ne dădeau târcoale ca la minune, uitându-se la muieri cu ochi roșii și rotunzi și necutezând să se lase din zbor pe goeleta noastră.

Câinii de pirați se adăpostise într-un schit părăginit de trecerea veacurilor, căci poate să fi fost zidit în tinerețele lui Baraba, și de-acolo se pregăteau să dea cu sânețele către noi. Încă de departe le auzeam răcnetele de fiară și cumplitele suduieli, căci ocărau doar de cruce, grijanie și anafură, și de toate cele sfinte, de ți se făcea-n cap părul măciucă. Dar geaba erau ei pitulați după zidurile alea pe care încă se deslușea câte-un cap cu nimb de aur împrejur și câte-o părechе de aripe îngerești, căci Pséma are șase tunuri de fiecare parte, și doar ce-am întors către ei babordul, că am și slobozit foc din cele șase guri, de le-am dărâmat ruinurile și i-am făcut pe mulți mici-fărâmici, iar ceilalți au ieșit ca viermii, cerșind îndurare. Am debarcat, prinzându-i și legându-i fedeleș, și ne-am întristat văzând că Pamphiles Turcitul, mai-marele simoriei lor, nu se afla între ei.

Maică preaiubită, ce s-a urmat nu-i de urechile gingașe ale domniei tale, căci fioroase fapte am văzut de la muierile ce, cu foarfecele tăioase ca briciul, și-au urmat gândul, răzbunând astfel rușinea ce li se făcuse. Iar noi

am opărit rănile piraților, dintre pulpe, cu ulei de măsline clocotit, ca să se vindice și să nu moară, rămânând ei pe lume, cât or trăi, umbre de bărbați întristați de neputință. Iar pe pruncii ce-aveau să se ivească pă lume într-o lună de zile, rodul vechii samavolnicii, fămeile i-au hărăzit hospitalelor nălțate-n ultimul timp de sus-pușii mai luminați de prin ostroave, să-i crească acolo pe banii noștri, urmând ca să ia apoi drumul mânăstirilor din Muntele Aghios, devenind cucernici isihaști și blânde măicuțe.

Și toți din Arhipelag vorbesc iar și iar de unul Ingannamorte, ce, zice-se, nu va gusta moartea nicicând, căci e taman în buricul lumii, în butucul roții de căruță, care stă pururea nemișcat, pe când spițele se rotesc la nesfârșire. Se arată rar acest săhastru, dar voi să-l zăresc măcar o dată în drumurile mele pe ape, căci prea vestit este, cu faimă mare ce se lățește tot mai cuprinzător pe lume.

Spunând toate acestea, sărut cu smerenie iubiții dumitale ochi și mă rog Domnului Hristos și Maicii Sale preacurate să te ție sănătoasă și în putere!

Al tău fiu preaiubitor,
Theodoros

Ostrovul Vous era nelocuit și istoria ta cu pirații ce-ngrecaseră cele zece muieri fusese doar fandacsie, pentru ca mamă-ta să se bucure citind-o la lumina opaițului, văzând că feciorul ei e pe cale de-a deveni om mare în Elada și că se poartă cum se cuvine unui creștin. Iar Sofiana se bucura, pentru că atâta prunc avea și ea, și cetea lăcrimând, de mai multe ori, fiecare din epistolele venite din depărtare, mai întâi cu velierele companiei Österreichischer Lloyd până la gurile Dunării, apoi cu bricul *Sweet Laure* al vestitului căpitan Robert „Lucky“ Hutchinson de la Sulina la Giurgiu. De la acest lup de mare bătut de toate vânturile pe din afară și de șuvoaie de whiskey pe dinăuntru se spunea că valahii și-au aflat cuvântul cu care închină păharul când se cinstesc prin crâșme sau când beau aldămașul prin oboarele de vite, căci în acele fericite împrejurări ei spun „Noroc!“. Fiindcă inglesul, când închina la Sulina sau la Giurgiu sau la Calafat cu alți corăbieri nemți sau greci sau valahi, obicinuia să dorească semenilor săi matrozi pe Dunăre *No rock!*, adică să dea Domnul ca barcazele lor să nu întâlnească stânci ascunse sub ape, care să le spargă chila, etrava sau etamboul, cum adesea se întâmpla.

Scrisorile urmau apoi drumul spre București cu caii poștei, pe făgașuri pline de hârtoape și clise ce despicau pustietăți neumblate, pline de ciulini și ierburi mai nalte ca omul, și câmpuri unde țărani fără cămeși pe ei arau cu boi costelivi și pluguri de lemn. Sătucurile erau aici doar coperișuri puse de-a dreptul pe pământ, cu odăi săpate dedesubt precum mormintele, adăposturi de robi ai pământului ce le ziceau bordeie. De la București, vătaful cășilor lui Conul Tachi le trimetea cu un arvanit către Ghergani, unde agiungeau a doua zi, umede de pe burta calului. Sofiana, ce le aștepta zi de zi, oricât știa că doar o dată la câteva luni, sau la un an, putea să le priimească, le citea așa, umede, scoțându-le la lumină dacă era zi, sau la opaiț, dacă deja se-nnoptase. De când fiul ei le pusese-n mâna Postler-ului companiei austriece în vreun orășel de căsuțe albe din marea Cicladelor, plătind creițarii de trebuință, și până ajungeau în mâinile sale puteau trece și trei luni de zile, căci corăbiile aveau și alte treburi, negustorind pe mările sinilii.

Sofiana râdea și plângea, și râdea printre lacrimi tot cetind și răscetind foile scrise mărunt, cu literi aruncate ciocoiește pe dasupra rândurilor. Mintea ei se făcea atunci un fteatru în care se jucau comédiile născocite de tine, pe care ea le credea ca pe sfânta Evanghelie. Căci dorul după tine o ardea la inimă și amesteca-n sufletul ei ce-i adevărat și ce-i doar scornire. Tu erai pe-atunci pentru ea doar adevăr, iar când a oblicit, după amar de vreme, putreziciunea din adâncul tău, era deja prea bătrână ca s-o mai pună la inimă, toate gândurile sale ducându-se-n acea vreme către Iisus ce se numește Hristos, stăpânitorul celor văzute și nevăzute.

Apoi, după ce găta cu îmbrăcarea și pieptănarea păcătoasei Marița, care, de când zugravul plecase, nărăvindu-se la plăcerile așternutului, își făcea acum mendrele și cu slugile cele mai josnice, vizitii și bucătari, Sofiana se-ncuia în odăița ei și se-ncerca a scrie un răspuns. Avea de la stăpână un top de hârtie bună și o pană de gâscă tăiată gingaș pentru scris și o călămară cu cerneală de sepie – ce-i mai trebuia? Așa că, vârând ochii-n hârtie și scoțând limba ca un copil, se apuca și ea să condeieze literi una după alta: „Preaiubitul meu cocon Theodoros, află de la mine că sunt bine, sănătoasă, ceea ce-ți doresc și ție…“ Dar după începutul acesta un fel de negură i se făcea în minte, și cu nici un chip nu mai putea scrie mai departe. Ce să-ți

scrie mai întâi? Și cu ce vorbe meșteșugite? Și în ce fel să-ți facă ea dovada dragostei de mamă, foc ce niciodată nu se stinge, fie că pruncul e încă atârnat de țâța ei, fie că, ajuns ditai zdrahonul, hălăduiește pe mări, departe, dincolo de puterea gândului de a-l urma? Cum să treci libovul și dorul în vorbe seci, pe care orice gură le poate rosti, fără să simțești nemulțumire și obidă? În locul scrisorilor ar fi vrut să fie ea însăși alături de tine și să te strângă-n brațe, așa, cruce de voinic cum erai acum, și să te dezmierde ca pe un prunc… Așa că de douăzeci de ori se apuca să-ți scrie, și de douăzeci de ori lăsa condeiul jos după primele două rânduri, aruncând apoi cartea abia începută în foc. Dar urma scrisoarea în gând, împreunându-și palmele ca pentru rugăciune și spunându-ți vorbele cele mai ogoitoare și mai topite-n libov pe care le știa, pe rumânește și pe grecește, „lumina ochilor mei“, „comoara mea“, „fos-mu“, „corițaki mu“, „hara mu“… Ți le-ar fi trimis cu un hulub alb, ca-n povești, de-ar fi putut, dar și așa tu le auzeai, căci dragostea biruiește și întinderile – drumurile, mările și țările –, și vremile – săptămânile, lunile, anii… De-atâtea ori, în singurătatea odăiței ei, Sofiana deschidea Evangheliarul la minunatele vorbe ale Apostolului Pavel către Corinteni, care o făceau să uite și de părul ei înspicat de la o vreme cu fire cărunte, și de deșertăciunea viețuirii în Valahia, adică în fundul lumii, și de despărțirea de singurul rost avut de ea vreodată: să-ți fie maică ție, Theodoros:

„De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung răbdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieste, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le răbdă. Dragostea nu cade niciodată.“

În cele din urmă, Sofiana hotărî să-i trimită băiatului ei ca răspuns foi

curate, fără nici un semn pe ele afară de „Iubitul meu cocon Theodoros“, cum începea fiecare dintre ele, și „Dumnezeu să te aibă în sfânta lui pază și să te ocrotească de rele“ la sfârșit, iar între ele câteva file albe, doar mărturie că e încă-n viață și că-l iubește mai presus de puterea vorbelor de-a o mărturisi. Tu le-ai înțeles de la bun început, de parcă fâșii din însăși pielea maicei tale îți trimetea ea în lipsa vorbelor goale. Le-ai păstrat pe toate în sân și nu te-ai despărțit de ele nicicând, și adesea le scoteai ca să le cetești, și chiar le ceteai, de parcă privirea ta ar fi fost focul ce făcea să iasă la lumină un scris tainic, cu suc de lămâie în loc de cerneala de sepie. Alături de crucea de cleștar căzută din cer în provincia Gojjam și de chipul Stamatinei zugrăvit în cadra ovală, scrisorile de la mamă-ta erau tot ce ai avut vreodată cu adevărat, și nu le-ai lepădat din sânul tău decât în clipa tulbure a morții.

Aruncaserăți deci ancora într-un golfuleț cu ape sclipitoare din insula nelocuită Vous, stâncă stearpă, în trei colțuri, congiurată de marea peticită din jurul ostrovului Serifos, ape ce se arătau când de coloarea spălăcită a turcoazei, când de albastrul adânc al pietrei de lazul, când verzi ca smaraldul topit, când palide ca azurul ceresc. Pe-nserate puteai înțelege de ce vestitul Omir cel orb din vechime spusese că marea e de coloarea vinului, căci odată cu amurgul se făcea stacojie și posomorâtă, dar și cu sticliri purpurii ascunse-n sticla valurilor. Iar noaptea marea era de smoală. Grecii nu deslușeau verdele de albastru, și asta te mira foarte, căci pentru tine fiecare din cele două colori nu doar că erau diferite ca marea de cer, dar ele însele se desfăceau în altele și altele, încât limba era săracă în a le numi. Număraseși într-o zi, zăcând de zăpușeală lângă copastie, în soare și-n briza sărată a apelor nesfârșite, patruzeci de colori ale mării roată-mprejurul corăbiei, ce se pierdeau unele-n altele, se destrămau și se amestecau iarăși, după cum lunecau curenții apei pe dedesubt și cum bătea-n valurile mereu legănătoare lumina astrului ceresc din crucea bolții.

Pséma se legăna încetișor la țărmul ostrovului, mai puțin trupul ei zvelt, ca de dulf durduliu, și mai mult catartele în partea lor de sus, unde cele câteva drapele colorate dansau ca niște flăcări în slava cerului. Nava avea trei catarte: trinchetul, arborele mare și artimonul, iar velele sale erau acum strânse. Pescărușii ședeau pe toate vergile, țipând și sfădindu-se, întinzându-

și din vreme-n vreme aripile uriașe ca să sfâșie cu ele mătasea de azur a cerurilor. Între cer și mare era acum vară strălucitoare, coaptă ca miezul dulce al smochinei negre-viorii, nesfârșitele zile ale lui Gustar.

După S și A, urma slova V din SAVAOTH, numele ce, ca o săgeată-n zbor, ducea drept la chivotul cel atât de râvnit de tine, după spusele de-atunci, de la București, ale lui Moshe Telalul. Găsirea ostrovului nu a fost acum atât de grea, căci puține nume începeau cu slova asta. Vidos, Vromona și Velopoula se vădiră vreme irosită-n zadar, încât rămânea neștiuta Vous, închisă-n sine ca o fecioară a mării și la fel cufundată în taină. Lăsaserăți deci barcazul *Aletheia* sub oblăduirea capelei Agios Sostis de la răsărit de Serifos, ale cărei coperișuri albastre se zăreau din larg ca un pâlc de gențiene, și, doar cu șapte dintre palicari, vă-ndreptaserăți spre Vous, întristați de stânca goală, fără smoc de iarbă și fără umbră de copac, ce vi se înfățișa înainte. Dar, sterp cum era, Vous trebuia să fie ostrovul cel căutat.

Ai ales dintre cei șapte pe Leandros și pe Ioan, greci vânjoși, scriși pe toată pielea cu horbote albastre. Ioan se ivise pe lume în misticul ostrov Patmos, unde Sfântul Ioan, ce nu era nici Evanghelistul, nici Bătrânul, ci un altul, destul de viclean ca învățații să nu-i fi dat de urmă nicicând, scrisese Apocalipsa în Duhul, la șoapta-n ureche a unui înger, într-o peșteră adâncă din munte. Iar Ioan din simoria ta cunoștea această scriere pe de rost și-o spunea-n gura mare pe punte, înspăimântându-i pe pirați cu vedeniile de sfârșit de lume din grozava carte, făcându-i, cum zicea chiar Ioan în filele scrierii sale, să-și muște limbile de durere. Atunci fiecare din ceată simțea că țeasta sa, ce-o purta pe umeri, era ca turla unei biserici spoite pe dinăuntru cu icoane de spaimă: lăcuste cât caii, cu fețe de om, muieri în roșu jucând pe cer cu balauri solzoși, potire din care se varsă nenorocirile peste ticăloșii de muritori, viermi ai pământului: foc, grindină, orbire și potop de ape. La vorbele lui răcnite, mai cu seamă pe timp de furtună, toți se-nchinau cu teamă și cutremurare.

Căci pirații și muierile lor aveau mare frică de Dumnezeu, și nu era unul ca să nu se vază, la adânci bătrâneți, vreun smerit călugăr sau călugăriță, ispășindu-și păcatele prin post și rugăciune într-un schit de pe un stei ieșit din ape. Și mare le era nădejdea, deși preacurveau, furau și spintecau, fiindcă popa le citea la slujbă că era mai mare bucurie în ceruri pentru

fiecare păcătos ce se pocăiește decât pentru drepții ce-aveau să moștenească Împărăția. Și mai știau că vameșul ce se ruga în templu, îngenuncheat și umilit, neputând să spună decât „Doamne Iisuse Hristoase, ai milă de mine, păcătosul!“, pleca acasă mai îndreptățit decât fariseul ce se rugase-n picioare, trufaș, fără să-și moaie genunchii în fața necuprinsei măreții a Dumnezeirii. Bețivanii, săracii-n duh, curvele, furii și omorâtorii, cei ce-nșală și cei ce siluiesc, și cei ce hulesc, și cei ce preacurvesc, scursoarea lumii acestii, au să fie, socoteau cu nădăjduire pirații, cei dintâi mântuiți, ca să se arate-n ei și mai minunată milostenia fără de margini a Cerului. Căci dacă doar cei drepți ar fi mântuiți, nimeni n-ar rămâne cu ochii-n lacrimi, dând slavă lui Hristos! Iadul avea-n cele din urmă să se arate mai presus decât raiul în bucurie, locuitorii săi viețuind pururi în jurul Celui care prânzea cu vameșii și cu păcătoșii, nu cu cei drepți, fiindcă bolnavii sunt cei ce au nevoie de doftor, iar nu cei sănătoși. Iisus, ce se scoborâse deja la iad ca să scoată de-acolo pe Adam și pe patriarhi, avea să mai coboare o dată ca să lase Gheena cu desăvârșire pustie, cu ușile vraiște, ca să se bucure toți copiii lui Dumnezeu iertați de păcatele lor. Căci aceia iubesc mai mult, cărora li se iartă mai mult.

Ați urcat încet până în vârful stâncii teșite, de unde vedeai marea roată în jur, cu valurile sale azurii. Nu era nimica pe ostrov, doar peatră seacă, și deja te muncea gândul că trebuie să cauți altundeva. Dar cellalt tovaroș, Leandros, numit Corițaki nu doar fiindcă era iubeț și-și alinta astfel muierile, dar își și condeiase pe peptul păros, între sfârcuri, o inimă mare de bou, zugrăvită de Sisoe, cu vinele și pelițele ei, după una adevărată, de la măcelarul prădat mai an în Sfakiotes, vă spuse să adăstați peste noapte acolo, că nu se putea ca semnul să nu se arate până la urmă. Așa că v-ați întins mantiile și v-ați culcat tustrei, strânși unul în altul ca să nu vă fie frig, în mijlocul ostrovului și-al mării, sub cerul ne-ncăpător de stele.

Iar noi, întinzând un deget către neînsemnatul ostrov, v-am trimis la tustrei același vis, cum trimitem tot timpul visul cel mai ciudat și mai de necrezut, cel al trăirii aievea, tuturor muritorilor deodată. Se făcea că după un somn lung v-ați deșteptat într-o peșteră adâncă, rămânând cu ochii ațintiți către miezul ei, de unde licărea o lumină aurie. Sculându-vă, v-ați apropiat de acel loc cu mâinile pe mânerul jungherelor, și curând ați văzut

că lumina izvora de deasupra Chivotului Legii, dintre cei doi heruvimi dăltuiți în aur curat ce priveau unul către altul. Căci vă aflați în tainica ascunzătoare a relicvei celei mai sfinte. Și-n miezul luminii, ca o săgeată ce arăta către capac, se afla slova V, străvezie ca de steclă, semn că erați mai departe pe drumul cel bun. Cu chipuri văpsite cu aur v-ați aplecat peste lada de cedru, și mâinile tale au apucat marginea capacului și l-au ridicat, fără a-ți aduce tu aminte de soarta lui Uza, sfârtecat la aria lui Nahon. Uitându-vă în adâncul cufărului, ați văzut uimiți ostrovul Vous, încărcat de stele, și pe voi trei dormind în mijlocul său, și marea cea neagră clipocind împrejur. Atunci un trăsnet v-a nimicit dintr-odată, și v-ați regăsit pe stânca tare, ce vă rupsese oasele-n somn. În geana dimineții, v-ați împărtășit vedenia, și ați văzut că fusese aceeași. N-a mai fost nevoie de altă mărturie ca să știți că semnul se arătase. „Cereţi, și vi se va da; căutaţi, și veţi găsi; bateţi, și vi se va deschide. Căci oricine cere capătă; cine caută găsește; și celui ce bate i se deschide“, murmurase Ioan privind către tine, iar tu încuviințaseși tăcut. Da, ajungea să ai un strop de voință, și smochinul trebuia să se sădească-n cele din urmă în mare.

V-ați întors pe puntea *Psémei* și, în lipsa muierilor borțoase pe care melanholia ta le născocise, ați întins velatura cam prăfuită, găinățată de albatroși, având grijă ca la prova focul mic, focul mare și focul săgeții să stea întinse și zvelte, legate de bompres, iar velele de pe catarge, pătrate și letine, umflate de vânt, să fie bine legate pe vergile lor. Forfota pe frânghii și pe scările de funie a fost o vreme uimitoare, cu matrozii alergând ca momițele de pe-un catart pe altul. Ați navigat spre apus, până la golfulețul din Serifos, unde-o lăsaserăți pe *Aletheia*, împreunându-vă acolo cu ceilalți pirați, ce v-au primit cu chiote de bucurie.

16 Makeda se deșteptă-n patul din odaia ei, pregătită-n casa de cedru a împăratului Solomon și despărțită doar de lățimea unui coridor de odaia de culcare a însuși împăratului. Oaspeții ce soseau din țări îndepărtate, precum fiii lui Hiram, regele Tirului, sau împăratul Edomului, ce-i dăruise corăbii meșterite la Ețion-Gheber, sau măărunții împărați ai Siriei erau găzduiți în casa de primire, la o bună depărtare de palat, cum cereau bunele rânduieli pe care maestrul de ceremonii le păzea ca pe poruncile Legii, dacă nu și mai cu grijă. Fiica lui Faraon avea palatul ei, și rar de se arăta în casa lui Solomon, mai curând mergea acesta la ea când îi venea rândul, mai des ca altor soții, la îmbrățișarea împăratului. Cât despre celelalte femei, de toate neamurile pământului și de toate înfățișările și de toate limbile și înveșmântate ca fenicopterii și păsările paradisului, și poleite cu aur și bătute-n pietre scumpe, și-nmiresmate cu miresmele uleioase a treizeci de copaci din Arabia, ele erau aduse câte una de eunucii haremului, lăsate două ceasuri în camera de culcare a împăratului și duse-napoi la casa femeilor în aceeași noapte, căci împăratului îi plăcea să doarmă singur.

Nu se pomenise, de când era Solomon împărat al lui Iuda, să îngăduie cuiva să doarmă, nopți întregi, la mai puțin de zece stânjeni de el însuși, cel ce fusese uns și sfințit de Adonai și care văzuse Slava lui Dumnezeu acoperind Cortul întâlnirii. Era o nemaipomenită călcare de obiceiuri, de care se mira întreaga suflare în afară de călcătoarea însăși, tânăra regină africană, care nu cunoștea legile găzduirii la curtea iudeilor, și nici nu voia a le cunoaște. Singura lege era pentru ea cuvântul împăratului, la care, după doar o săptămână de la sosirea la Ierusalim, se uita cu o adorație de care nici bătrânii ei zei nu avuseseră parte. Deșteptându-se în odaia sa, pregătită anume, în patul cu așternuturi ușoare ca pânza de păianjen și trandafirîi ca gușa fregatelor de mare, regina din Sheba se-ntinse cu voluptate, apoi se ridică, deschizând pleoapele, în capul oaselor. Dormise într-o lungă robă de serikon, din cel mai subțire fir scos de gândacii de mătase crescuți la Sidon și la Cos, iar prin borangicul străveziu i se vedea reginei trupul desăvârșit: țâțele cu sfârcuri mari ca dudele, pântecele rotunjit și molatic, triunghiul de

smoală dintre coapse. Precum ochii pruncului Noe din cartea lui Enoch, ochii reginei umpleau odaia cu lumină.

Se ridică din pat cu totul și se-ndreptă spre ferești, ce erau oblonite. Le desfăcu larg, și deodată vântul însorit al dimineții îi umflă părul, și-n pupilele fetei se răsfrânse, ca zugrăvită, toată grădina, până în depărtarea plină de ziduri, turnuri și chiparoși: rodii și smochini încărcați de fructe, păsări de neam ciudat glăsuind în ramuri, nori luminoși împinși pe ceruri de razele soarelui abia răsărit. Voci de femei chemându-se și râzând, apoi zgomot de apă vărsată în mari vase de ceramică. Totul topit în lumină pură și rece, în briza sărată ce umplea văzduhul orașului dintre două mări: Marea Moartă ce înghițise Sodoma, Gomora, Adma, Țeboimul și Țoarul, distruse de Domnul cu foc și pucioasă, și Marea cea Mare de la Apus, pe țărmul căreia locuiau, nenumărați ca lăcustele, filistenii. Makeda râse fericită către priveliștea grădinii, cum ar fi râs către o prietenă apropiată, apoi bătu din palme de două ori, la care semn se înfățișară, de parc-ar fi așteptat de ceasuri întregi îndărătul ușilor, slujnicele, cărând vasele și alte cele trebuitoare îmbăierii de dimineață a reginei.

Slujitoarele evreice, albe ca laptele și-nveșmântate în robe largi de in colorat, mișcându-se tăcute-n jurul trupului de abanos al Makedei, așezată acum, în picioare, într-un vas cu apă caldă până la glezne, turnau șuvoaie leneșe din ulcioare de argint peste creștetul fecioarei, peste umerii ei largi și drepți de etiopiană, peste fesele și pulpele ei subțiri, cu pielea mată. Se minunau în sinea lor de acel trup ce, altfel decât al lor, avea un fel de nevinovăție de fiară a pustiului, de parcă Makeda n-ar fi fost nici femeie, nici pământeancă, ci o plăsmuire a țărânei roșii și-a cerurilor înflorate africane, fiindcă pentru ele, la Miazăzi, dincolo de Egipetul încă aflat pe această lume, începea ținutul știmelor și-al scorpiilor și-al oamenilor îmblăniți cocoțați prin copaci, care nu vorbeau ca să nu fie puși la muncă. Venind din gineceul de o mărime nesfârșită în care, pat lângă pat lângă pat, despărțite doar de pânzele baldachinelor, leneveau soțiile și țiitoarele, neavând altă treabă decât să se sulemenească și să strige la copii în o sută de limbi, să se certe între ele, și nu de puține ori să se-ncaiere crunt, încât uneori eunucii trebuiau să le desprindă mâinile, deget cu deget, din părul vreunei alte femei, slujitoarele cunoșteau veninul și ponegririle cu care

fusese-ntâmpinată tânăra regină de către celelalte femei. Deși idolatre și necunoscătoare a singurului Dumnezeu, cel al lui Avraam, al lui Isac și al lui Iacov, muierile moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite n-o scoteau pe Makeda din sălbatică, pocită, vicleană, smolită, curvă, sucitoare de minți, vrăjitoare, *catoblepa*, șleampătă, înfumurată și câte și mai câte, fierbând de necaz că împăratul nu mai avea ochi decât pentru ea și mai cu seamă că, de-o săptămână-ntreagă, de la sosirea negresei la Ierusalim, nu mai chemase nici o femeie în așternut, călcând rânduiala și răbojul. Celor ce așteptaseră doi ani chemarea împărătească le trecuse astfel rândul și trebuiau să mai aștepte, stătute și umilite, încă doi. Astfel că zi de zi, în cele șapte de când Makeda era la curtea lui Solomon, un zumzet ațâțat, ca de stup de viespi, se auzea dinspre casa femeilor. Nu rămăsese nici părticică a trupului reginei, nici vestmânt purtat de ea, nici vorbă a ei care să nu fi fost forfecate îndelung de muierile învrăjbite, ce, dac-ar fi putut, ar fi sfâșiat-o cu unghiile și cu dinții și i-ar fi scos ochii cu ácele de prins părul. De ce venise de la marginile pământului ca să sucească mințile împăratului și să tulbure bunul mers al împărăției? De ce nu rămăsese-n mizeria și sălbăticia ei de-acasă, de la miazăzi de țara Șeolului, cu maimuțele și papagalii ei? Ce avea ea mai mult decât ele, ca să-l robească pe împăratul lui Iuda? Tot două țâțe și o crăpătură-ntre craci, ba încă neagră ca fundul iadului. Neputincioase, fierbând în propriul venin, nevestele și țiitoarele nu mai așteptau acum decât plecarea veneticei, cu ciurda ei de slujitoare negre, țâțoase și pântecoase, și cu elefantul ei ce se bălega de puțea de la o sută de stadii, de nu mai puteai sta în oraș de aerul rău, aducător de molime.

Departe de gineceu și ascunsă de privirile tuturor, fiica lui Faraon suferea și ea, acum, mai mult decât de obicei. Craniul ei alungit și ceva nespus de ciudat, bolnăvicios și stângaci, parcă, în forma trupului arătau că era altfel și altceva decât nenumăratele regine și țiitoare ce intrau noapte după noapte în patul împăratului. Căci fiica lui Faraon, ca și slăvitul ei tată, era scoborâtoare din zei și zeiță ea însăși. Nu fiul lui David, pe care-l disprețuia ca muritor de rând, oricât de bogat și de vestit ar fi ajuns, ar fi trebuit să-i fie dat de soț, ci fratele ei mai mare, pentru ca sângele zeilor, albastru-palid și ușor ca un fluid de vis, să nu se corupă. Copilărise cu fratele ei prin palate și temple, fuseseră purtați prin labirintele de sub piramide, unde-n sarcofage

de onix dormeau trupurile unor ființe coborâte din cer, le fuseseră destăinuite misterele din vechime. Fusese dezvirginată de fratele ei când avea doisprezece ani, într-o ceremonie sacră, sub ochii preoților și-ai giganticelor statui, și atunci fusese singura dată când regina copulase. Căci ceea ce nimeni nu știa în tot regatul iudeu era că Solomon nu se atinsese de ea niciodată, chemând-o-n camera sa de culcare doar ca să afle de la ea tainele vorbelor magice, ale invocațiilor și sunetelor ce făceau pietrele să plutească și templele să lumineze, sau să pună la cale treburi politicești. Fiindcă un bărbat muritor nu avea cum să se-mpreuneze cu o fiică de zei, având ea floarea sa intimă altfel alcătuită decât ce ascundeau femeile oamenilor între pulpe.

Fiica lui Faraon se simțea străină și nefericită în lumea evreilor, unde fusese surghiunită doar fiindcă Eghipetul avea nevoie de pace la miazănoapte. Nu știa pe nimeni aici și nu vorbea cu nimeni afară de-mpărat, și nu ieșea nicicând din palatul ei. Nevăzută de soare, pielea ei era sticloasă, ivindu-i vinișoarele albăstrii. De la venirea Makedei, își simțea însă amenințată până și singurătatea, până și nefericirea. Se temea ca-mpăratul să nu și-o facă pe etiopiancă înaltă regină, alături de ea sau poate deasupra ei. Dând perdelele de brocart gros, sidonian, puțin la o parte, îi văzuse din când în când pe împărat și pe Makeda plimbându-se alături prin curtea dinăuntru și zâmbindu-și cu dinții lor albi, desăvârșiți. În vestmânt strălucitor, mai bogat decât de obicei, Solomon făcea gesturi largi, arătându-i reginei vreun arbore uriaș și străvechi, vreo fântână de marmoră, sau un crâng de cyclamen ori anemone. Atunci inima ei, ce-i punea sângele azuriu în mișcare, se strângea dureros, și gânduri negre întunecau viața împărătesei. Ea n-o ponegrea pe Makeda, căci n-avea cu cine, dar aștepta și ea ziua plecării ei ca pe-o fericită sărbătoare. Căci zi de zi și ceas de ceas împăratul părea tot mai vrăjit.

După îmbăierea de dimineață și-nveșmântarea în minunata habesha kemis de culoarea șofranului, pe care-i plăcea s-o poarte cu un colan de turcoaze-ncrustate-n aur de Ofir și cu brățări clinchetitoare de alamă și fildeș, o chemă pe slujitoarea ei, Migibi, ce dormise pe un covoraș la picioarele patului, să-i repare părul împletit în nenumărate codițe legate cu panglici vopsite în purpură feniciană. Nu le-ar fi lăsat pentru nimic în lume

pe slujitoarele evreice, sau pe oricine altcineva decât pe delicata Migibi, să se atingă de părul ei, căci împletit într-una dintre cozile ce-i ajungeau până mai jos de șolduri se afla tainica fâșie din piele de om, bine răzuită și frecată cu piatră ponce, pe care era scris numele ei secret, neștiut nici măcar de ea însăși, și pe care primul ei bărbat, despletindu-i cosița, trebuia să-l citească după ce dragostea se va fi săvârșit. În fiecare noapte, înainte de-a adormi, pipăia fâșia de piele ca să se-ncredințeze că mai era acolo, și visa la mesajul ei neștiut. Cum o chema oare cu adevărat? La naștere primise numele Bilqis, și de mică i se zisese Negest Makeda, așa-și spunea ea însăși și așa o numeau toți supușii. Dar zeii poporului ei, bătrâna pereche T ’enikara și Fireyama, ciopliți din lemn ajuns cenușiu după veacuri de putrezire, o știau doar după numele tainic scris ruginiu pe fâșia de piele împletită-n părul ei, și când avea să ajungă-n lumea cealaltă regina trebuia să și-l strige cât putea de tare, ca nu cumva scolopendrele uriașe s-o târască-n găurile lor.

I se aduse o tavă cu brânză, miere și smochine și, gustând puțină miere groasă ca sticla, ochii i se luminară. Râse încă o dată, în hohote, fără să știe de ce. Ce zile de lumină, ce zile fericite! Timp de o săptămână fusese purtată prin toate colțurile palatului și i se arătaseră toate comorile din visteriile împăratului, și vorbise cu preoții și înțelepții iudeilor. Umblase prin grădini cu pomi răsădiți cu greu din Asiria și din ostroavele Mării celei Mari, cei ce făceau fructele persice, lămâile numite mere de aur și rodiile ce nu se cunoșteau încă în Sheba. I se arătaseră păsările și animalele pământului, siruși cu corn în frunte și șerpi zburători, girafe și șopârle mari cât omul, cu gușă purpurie, leii regali și un tigris adus de la Ind și un om din viitorul îndepărtat, ducând mereu la ureche o plăcuță de onix lustruit, ce uneori se aprindea prin vrăjitorie. Fusese purtată prin piețele de zarzavaturi, de carne și pește din Ierusalimul încărcat de lume pestriță și, serile, când cerul regatului lui Iuda se umplea de stele și luna ieșea mai mare decât își amintea regina s-o fi văzut vreodată, sub ferestrele ei se perindau vestiți cântăreți și dansatoare și înghițitori de flăcări și îmblânzitori de șerpi ce dădeau serilor o strălucire nemaipomenită, căci fiecare era uimitor și fusese adus cu mulți talanți de aur din toate colțurile lumii. Însă Makeda, uimită ca o fetiță de fastul și măreția tuturor priveliștilor Ierusalimului, era încă și mai

fericită de două ori pe zi, când împăratul Solomon, lăsându-și pentru câte-un ceas sau două treburile împovărătoare ale stăpânirii, se arăta reginei, devenind el însuși călăuzul ei printre podoabele țării sale.

Această clipă a întâlnirii sosi și-n ziua a șaptea, când Makeda, în toată frumusețea ei, unsă și sulemenită și înveșmântată și plină de podoabe, fu anunțată să iasă-naintea împăratului în curtea dinspre miazăzi, față-n față cu Cetatea lui David, pentru ca acesta să-i arate priveliștea cea mai râvnită, vestitul Templu în care Numele lui Dumnezeu avea să locuiască în veci, în întuneric adânc. Templul, început cu șapte ani în urmă, se clădea din pietre de mare preț, cedru și poleială de aur, și, când regina din Sheba veni din țara ei de dincolo de orizont ca să vadă înțelepciunea lui Solomon, zidirea era aproape gata. Îndreptându-se, însoțită de demnitari și soldați din țara ei, către locul de întâlnire, cu inima bătându-i ca unei păsări ținute-n palmă, Makeda își repetă-n gând povestea Templului, pe care-o știa de la oamenii înțelepți.

Pe vremuri, bătrânului împărat David îi venise-n minte să ridice această clădire sfântă pentru că nu se cuvenea, gândea el, ca împăratul să locuiască în casă de piatră și cedru, iar Domnul într-un cort. Însă Adonai i se arătase-n vis și-l mustrase pentru acel gând, căci David era un om al sângelui, ce ucisese și năpăstuise, și-i luase prin samavolnicie soția lui Urie Hetitul, pe Batșeba, ce-l născuse apoi pe Solomon. Nu putea un om păcătos să clădească o casă pentru Domnul. Abia fiul său, i se dezvăluise în acel vis, avea să ridice construcția. Locul zidirii fusese ales însă încă din vremea lui David, când acesta, nesăbuit, făcuse numărătoarea poporului, lucru ce nu a plăcut Domnului. Iar Domnul l-a pus să aleagă o pedeapsă: fie șapte ani de foamete în țară, fie trei luni de fugă din fața dușmanului, fie trei zile de molimă. David s-a gândit că era mai bine să cadă-n mâna Domnului, care era iertător, decât în mâna oamenilor, și a ales cele trei zile de ciumă. Iar ciuma a bântuit atunci din plin. Cel ce-o răspândea peste Ierusalim era Îngerul Domnului, ce plutea între cer și pământ lângă aria lui Aravna iebusitul, cu sabia scoasă și-ndreptată către cetate. Molima dumnezeiască nu s-a potolit până ce, după uciderea a șaptezeci de mii de oameni din Dan până la Beer-Șeba, împăratul David n-a cumpărat aria de la Aravna iebusitul cu cincizeci de sicli de argint, zidind un altar acolo. Pe acel loc s-a înălțat,

sub împăratul Solomon, Templul lui Dumnezeu.

Planul acestuia îl primise tatăl său, David, chiar din mâinile Domnului, desenat cu degetul Său. Liniile și scrisul nu erau săpate-n piatră sau scrise pe papirus, ci pluteau, albastre, la un deget deasupra unei plăci ca de sticlă fumurie, așa cum fuseseră și slovele Legii pe tablele lui Moise. Acest plan i l-a dat David, aflat pe patul de moarte, fiului său, jurându-l să facă Templul întocmai cum era înfățișat acolo. Iar Solomon a pus temelia în anul al patrulea, în luna Ziv, la patru sute optzeci de ani de la ieșirea fiilor lui Israel din țara Egiptului. Acum se aflau în anul al unsprezecelea al domniei lui Solomon, și lucrarea era aproape gata. Rămânea doar ca Hiram din Tir, meșter la fel de plin de har ca și Bețaleel cel din vechime, să toarne cele două coloane de bronz, Iachin și Boaz, ca și marea de bronz sprijinită pe doisprezece boi tot de bronz de pe acoperiș, piedestalele și lighenele și toate celelalte unelte ce-aveau să fie unse și sfințite pentru viitoarele ceremonii. Întregul templu părea clădit, cugeta Makeda, trecând pe lângă Poarta Cailor și bucurându-se de priveliștea verde-cenușie a Muntelui Măslinilor, cu un singur rost, adăpostirea acelei lăzi vrăjite, Chivotul Legământului, ce adăpostea tablele Legii, un omer de mană și toiagul lui Aaron, ce înflorise și dăduse migdale coapte pe vremea răzvrătirii din pustie a poporului lui Israel. De pe capacul său, dintre heruvimii ciopliți în aur curat, se auzea glasul Domnului rostindu-și poruncile. Puterile lăzii preasfinte erau fără de margini. Chivotul, în care se afla Numele, avea să locuiască pe vecie în cubul de cedru poleit cu aur al Sfintei Sfintelor din Templu, în cel mai desăvârșit întuneric.

Și iată-l pe împărat așteptând-o, între oștenii săi, în curtea ornamentată cu finici și heruvimi, și înfățișarea sa era mai presus de-a oricărui alt om, căci era un bărbat frumos dincolo de închipuire, în ochii căruia străluceau și dorința, și puterea de-a și-o stăpâni. Avea părul pieptănat peste cap și prins într-o coadă la spate cu ajutorul unui pieptene din dinte de narval. Zulufi răsuciți ca niște cârcei de viță îi încadrau obrajii, pornind de la urechile mici, iar barba i-era tunsă scurt, neascunzând sub nici o căneală firele albe ce-i ieșiseră de câțiva ani. Ochii săi semănau cumva cu ai Makedei, ochi femeiești de cititor, ochi luminați de-nțelegere a scrierilor din vechime. Dar erau și ochi de bărbat care știe că poruncile sale sunt îndeplinite pe loc și

fără șovăire. Și mai erau și ochi de copil, ce priveau curios la toate câte se aflau împrejur, căci nimic nu i se părea nedemn de cercetare. Cât de des îl văzuseră slujitorii uitându-se ceasuri în șir la câte-un viermișor atârnat de-un fir de mătase, la vreun pui de pasăre cu caș la gură căzut din cuib, la forma unei frunze de migdal sau la vârtejurile apei lângă un scoc de moară! De câte ori nu-ntrerupsese un consiliu de război ca să culeagă de pe dalele de porfir un puf de păpădie, cercetându-i îndelung gingașele umbrele cu sămânță în capăt! Lucrurile și viețuitoarele și stihiile lumii văzute și nevăzute strigau după el, fiecare cu altă voce, să fie deslușite, puse-n ordine, înțelese până-n adâncuri, și-n cele din urmă scrise-ntr-una din nenumăratele sale cărți.

Astăzi purta o cămașă de in subțire, vopsită-n culoarea peruzelei, prinsă-n brâu cu un cordon presărat cu pietre de topaz, pantaloni largi și botfori din piele de vițel de mare, iar pe deasupra, răsucită rafinat, o mantie ușoară în culorile cortului întâlnirii: albastru, vișiniu și stacojiu, prinsă deasupra umărului stâng cu o mică lucrare din argint închipuind un heruvim. Îi ieși reginei în întâmpinare cu brațele desfăcute, zâmbind larg, căci nu se putea stăpâni să nu zâmbească, fericit, de câte ori o vedea, după felul îndrăgostiților. Regina se plecă adânc în fața lui, sticlind șofranul veșmântului ei în soarele ce deja urcase pe cer, și-apoi, sorbindu-se din priviri și râzându-și unul altuia, își spuseră vorbe seci de politețe, nepotrivite cu simțirile lor. Urmați de soldați și de slujitori, se-ndreptară către miazănoapte, căci marele Templu nu era departe de casa lui Solomon. Împăratul ar fi vrut să ia mâna Makedei într-a sa, ar fi vrut de fapt s-o strângă toată-n brațe, dar ca să alunge ispita asta își îndreptă gândul către cele o mie de lucruri de pe lume, vorbindu-i de orice le atrăgea privirile pe drum, de Ierusalim și de șirul de curmali, și de dealurile sterpe din jur și de vitejii săi, dintre care câțiva îl urmau oriunde s-ar fi dus. Makeda îl asculta cu atenție, dar peste-un ceas, dac-ai fi-ntrebat-o, nu ți-ar fi putut spune despre ce-i vorbise bărbatul lângă care avea cinstea să pășească, atât de absorbită era de buzele lui fine, de dinții lui strălucitori, de frumoasele ghirlande de cuvinte pe care le desena parcă în aerul dintre ei. La fel ar fi fost pentru ea să-l audă vorbind fie despre un fir de praf, fie despre Iehova, zeul său fără chip, pe care-l credea singurul din întreaga creație.

„Cât de frumos ești, stăpâne“, șoptea ceva în pieptul reginei, „cât de puternice sunt brațele tale, ce largi sunt umerii tăi! Rodia sângerie e mai palidă ca buzele tale, cerbul gazelei nu e atât de gingaș ca tine! Ce nobil, ce bărbătesc e conturul obrazului tău, ce fin și ondulat îți e părul! Vorbele tale sunt toate pline de miez, și gesturile mâinilor tale spun mai mult decât ele, căci tu vorbești cu ochii, cu buzele, cu mâinile și cu tot trupul, așa încât fericitul ce te ascultă înțelege. Știam că ești izvor de înțelepciune, dar mi-ai întrecut așteptările, cum întrece mireasma crinului orice altă mireasmă, căci tot ce aflu de la tine mă umple de bucurie. Cum de i-a fost dat roabei tale dintr-o țară neștiută, din locuri neumblate și-ndepărtate, să-ți fie astăzi alături, să se bucure de înțelepciunea și de măreția ta? Aș vrea ca drumul ăsta să fie nesfârșit, să mergem mereu alături, umăr lângă umăr. Ești izvorul meu de lumină și bucurie, ești în inima mea, miezul ei fierbinte, care e miezul vieții!“

„Noapte de noapte îmbrățișam altă femeie“, îi răspundea împăratul în sinea sa, urmând să-i vorbească reginei din Sheba, distrat, despre soiurile de ovăz și despre cum se pun țiglele pe case, și despre câte picioare au lăcustele, „femei demne de-mpărații lumii, desăvârșite-n toate încheieturile lor, de toate neamurile, de toate staturile, miresmele și limbile pământului. Femei cu sânii mari și femei fără sâni, femei cu glas dulce și altele cu glas răgușit, femei pricepute și femei sfioase, cu pielea curată și cu pielea scrisă din creștet până-n tălpi. Femei cu părul roșu ca focul și altele cu părul negru ca din cozile iepelor. Dar n-am găsit în dragostea lor decât adăstare-n plăcerile cărnii. Tu mă bucuri, Makeda, râde sufletu-n mine când te zăresc. Îmi place de tine, îmi placi în totul, cum vorbești și cum îți porți trupul. Ascult cuvintele tale, ieșite de pe buzele tale desăvârșite, și mi se par înțelepte, mai înțelepte ca ale mele, căci știi la fel de multe lucruri și-ai citit la fel de mult ca mine la vârsta ta fragedă, și sunt uimit de grația și dulceața fiecărei vorbe pe care-o spui. N-am întâlnit niciodată o femeie-nțeleaptă, Makeda! Ți-e trupul mai atrăgător decât al oricărei alte femei, dar nu vreau trupul tău fără tine, te vreau pe tine în trupul tău, regină neagră și frumoasă! Vreau sânii tăi ascuțiți de africană, dar cu tine în ei, vreau pântecul tău și floarea fecioriei tale, dar cu tine în cuprinsul lor, și nu le vreau în nici un fel fără tine!“

Ajunși în fața porții Templului, împăratul făcu semn alaiului să se oprească acolo, și pătrunse pe poartă doar el, însoțit de regină și de câțiva oșteni uriași, în ținută de gală. Ziua era glorioasă, cu nori de vară încremeniți asemeni unor corăbii feniciene pe cerurile nesfârșite. Templul li se arătă în măreția sa de monolit străveziu, în soarele puternic al ceasului al patrulea. Părea săpat în lumină încremenită de-amiază. Nu era construcția uriașă pe care regina și-o închipuise, dar, la cei șaizeci de coți lungime, douăzeci lățime și treizeci înălțime, era o casă impunătoare și însingurată, parcă nu de pe acest pământ. Se folosiseră-n construcția ei pietre cioplite în alte locuri, așa încât ferăstraiele și dălțile nu deranjaseră somnul împăratului. Se folosise și lemn de cedru și chiparos, adus din Liban, de la împăratul Hiram al Tirului, lemn desăvârșit tăiat în păduri de sidonieni, cei mai pricepuți dintre tăietorii de lemne. Șaptezeci de mii de oameni lucraseră la Templu timp de șapte ani, iar acum el era aproape terminat. Totuși, împrejurul spectralei clădiri se vedeau mormane de lemne și stive de pietre, și cazane mari de aramă, și mașini de ridicat, și lucrători goi până la brâu, robotind ca furnicile, iar pe cornișele ei un demnitar în straie de in vopsit albastru striga porunci și îndemnuri, presărate cu groaznice suduieli. Când îl zări pe împărat, a cărui sosire îi fusese anunțată, demnitarul spân, cu țeasta rasă, răcni din toți bojocii, și deodată toți lucrătorii lăsară uneltele, și orice muncă ar fi făcut, și se prăbușiră cu fața la pământ. Demnitarul, pe vârful Templului, lăsă și el fruntea pe cornișă, apoi se ridică și rosti vorbe solemne de-ntâmpinare. Solomon ridică mâna dreaptă, spuse și el câteva vorbe cu voce tare, și îndată mișunarea lucrătorilor se reluă, cu mai mult sârg decât înainte. „Azi i-au pus să se spele“, îi explică el, zâmbind, reginei, „să nu mănânce usturoi și să poarte învelitori ale șoldurilor noi-nouțe“. Makeda chicoti încetișor, arătând că înțelege.

Trecură pe lângă tâmplari și cioplitori și aurari și frânghieri și socotitori cu călimara-n brâu și condei de trestie despicată, și, oprindu-se o clipă la fiecare, împăratul îi vorbea Makedei cu asemenea pricepere despre cum se fac toate lucrările, de ai fi zis că toată viața sa fusese și el tâmplar, cioplitor sau aurar. Luă o teslă din mâna unui lucrător pierit de spaimă și scoase fâșii lungi și buclate de lemn din trunchiul aflat în cioplire. Mișcările sale erau desăvârșite, iar lemnul părea acum mai neted și mai bine rindeluit decât o

făcuse lucrătorul. Trecând pe lângă căldarea cu smoală topită, îi arătă reginei cum se picură șuvoiul negru în crăpăturile dintre pietrele cioplite, astfel ca ele să nu se mai depărteze niciodată. Scoase el însuși, cu un vas anume făcut, cu cioc lung de aramă, smoală clocotită și-o prelinse atât de fără cusur între pietre, că linia de smoală era dreaptă ca trasă cu săgeata, fără stropi și fără întreruperi. Îi vorbi despre fiecare meșteșug în cuvinte ca din carte, arătându-i cât de greu era să le-nveți și ce comoară erau meșterii pricepuți. Din vreme-n vreme, îl chema pe nume pe câte-un lucrător ars de soare, întrebându-l de nevastă și de copii, iar acesta, fericit, se bâlbâia, cu creștetul adânc plecat.

Makeda era uluită de parcă trăia într-un vis. Îndrăzni într-un târziu să-l întrebe pe domnul ei cum se face că știe totul, nu doar cele ce se-nvață din cărți, dar și învățăturile toate ale vieții, și felurile tuturor meșteșugurilor, și obiceiurile neamurilor îndepărtate, și soiurile copacilor și-ale animalelor din păduri, și-ale peștilor din ape, și crugul stelelor pe cerul nopții. Iar Solomon îi zâmbi cu bunătate și-i spuse, simplu, ca un copil:

— Nu știu nimic și nu sunt nimic, regină. Sunt pulbere ca toți muritorii, și știința mea e deșertăciune în ochii Domnului. Toată cunoașterea e a Sa, căci El a făcut cerurile și pământul și l-a făcut pe Adam din lut, după chipul și asemănarea Lui, și i-a pus în nări duhul Său, pe când noi nu putem face nici un fir de păr din capul unui om. Deși sunt împărat, nu mă deosebesc prin nimic de cerșetorul de la Poarta Peștilor și de leprosul de la Apele Șiloe, ce se scaldă ca să se curețe, aducând apoi cele cuvenite preoților. Și ei, și eu vom gusta moartea, după ce am trăit ca orbii, fără să cunoaștem voia Celui ce zboară pe nori și ale cărui căi sunt ascunse. Când eram tânăr, nu știam să intru și să ies, și de-aceea l-am rugat pe Creatorul universului și-al îngerilor, ce mi s-a arătat în vis, să-mi dea înțelepciune. Acum merg la dreapta, la stânga, înainte și-napoi cu ușurință, și știu cum se conduc împărățiile. Dar mai știu că pentru om înțelepciune-nseamnă să ai frică și cutremur de Adonai, singurul Dumnezeu, și să-I slujești din tot sufletul, din toate puterile și cu toată dragostea ta. Restul e urâciune și știință vană, ce nu merită numele de știință.

Se opriră în fața pridvorului, unde-aveau să fie așezate coloanele Iachin și Boaz. Cât ar fi dat împăratul să-i arate reginei înfățișarea Templului pe

dinăuntru, cu locul sfânt, unde ușorii și grinzile de chiparos fuseseră deja puse și întreaga sală era căptușită cu lemn de cedru în care erau dăltuiți finici și heruvimi! Dac-ar fi fost după plăcerea lui, ar fi purtat-o chiar și în Sfânta Sfintelor, cubul de douăzeci de stânjeni poleit cu aur curat în care, sub cei doi imenși heruvimi de aur ce-și atingeau aripele la mijloc, avea să fie așezat Chivotul. Dar se vede că în această lume nici împăratul nu putea face tot ce voia, ci doar voia Celui de deasupra sa, iar să aduci o femeie, încă și străină, în Templu era blasfemie. Așa că, opriți în fața porților grele, Solomon, ca un călăuz sârguincios, îi povesti Makedei câte ceva din povestea singurului popor de pe pământ care se-nchina la ce cunoștea, pe când toate celelalte se-nchinau la ce nu cunoșteau.

Dumnezeul lui Israel i se arătase cândva lui Moise în formă de rug aprins, îndemnându-l să conducă poporul evreu, rob până atunci în Egipet, în pustiu, unde a adăstat timp de patruzeci de ani, martor al minunilor și puterii Celui nemărginit. Poporul ales a trecut marea ca pe uscat și-a umblat ziua sub nor, iar noaptea sub stâlp de foc, răzvrătindu-se și cârtind, dovedindu-se un popor cu ceafa înțepenită, neascultător de Domnul. Pentru aceasta, trupurile moarte ale fiilor lui Israel au căzut în pustie, și însuși Moise doar a privit, de pe Muntele Nebo, țara făgăduinței, unde curge lapte și miere, dar nu i s-a-ngăduit să intre în ea. Acolo,-n pustie, au primit Poruncile, scrise cu degetul lui Dumnezeu pe tablele de piatră, s-au hrănit cu mană și au făcut din covoare meșteșugit lucrate Cortul întâlnirii, în care se afla Chivotul făurit de Bețaleel, fiul lui Uri, fiul lui Hur, și de Oholiab, ladă de salcâm în care a fost pusă Mărturia.

Apoi judecătorii și profeții au dus cele douăsprezece triburi spre cucerirea țării din mâinile popoarelor date pieirii, ridicându-se dintre fiii lui Israel războinici ca Iosua, Ghedeon sau Samson, ce au luptat împotriva celor șapte popoare blestemate și împotriva filistenilor celor mulți ca nisipul țărmurilor. În cele din urmă, poporul nesupus a vrut împărați, ca și la celelalte neamuri, nesocotindu-l și mâniindu-l pe Împăratul Cerurilor, adevăratul lor stăpân. Iar primul împărat a fost Saul, ce-i întrecea pe toți de la umăr în sus, dar care s-a dovedit nevrednic de ungerea sa. Lui Dumnezeu i-a părut rău că l-a ales pe Saul, și l-a uns în locul său pe David, tatăl lui Solomon, cel ce-l ucisese pe uriașul filistean Goliat doar cu o piatră

rotundă, care, pornită din praștie, i s-a-nfundat în frunte. Și David a fost pe placul Domnului, care a luptat el însuși alături de poporul Său, așa cum o făcuse și pe vremea lui Iosua. Dar în zilele sale țara făgăduinței s-a rupt în două regate, al lui Israel și-al lui Iuda, nu din lucrare omenească, ci de la Domnul. David a împărățit patruzeci de ani în Iuda: șapte la Hebron și treizeci și trei la Ierusalim, iar apoi a fost adăugat străbunilor săi și a împărățit în locul său Solomon, cel care acum îi vorbea reginei despre toate acestea.

Stând față către față, vestmintele lor aproape că se atingeau. Aerul era între ei cum este înainte de furtună, de parcă se adunau în el puterile unui trăsnet pustiitor. Erau, în acea amiază desăvârșită, fără umbre, doar ei doi și Templul, într-o lume altfel pustie. Tăcură îndelung, privindu-se. Apoi Makeda îndrăzni să-l întrebe pe domnul ei dacă sfântul Chivot era Dumnezeul lui Israel însuși. Căci dumnezeii la care ea și toți shebaiții se-nchinau erau cei doi idoli străvechi de lemn, ce nu erau doar înfățișări ale zeilor, ci zeii înșiși, în trupurile lor adevărate, pe care-i puteai atinge și le puteai simți fiecare scobitură și crăpătură în lemnul deja putred. Erau smoliți, mâncați de ploi și vânturi, schimonosiți la față ca niște străvechi broaște țestoase, T ’enikara cu bărbăția lungă până la genunchi și Fireyama cu trei țâțe ce ajungeau până-n josul buricului și cu borta muierească mânjită cu lut roșiatic. Dar ei făcuseră cerurile și pământul, îi nășteau și-i omorau pe pământeni și nu puteau fi îmbunați decât prin ofrande de fructe și flori diminețile, carne friptă de ied serile și, o dată pe an, prin dansuri, cântece și sânge de om.

— Nu, îi răspunse zâmbind blând împăratul, amețit cu totul de mireasma trupului ei, ce se ridica din vestmântul șofraniu al Makedei și-i învelea pe amândoi ca-ntr-un cocon uleios de ispită. Trebuia să se agațe de ochii fetei ca să rămână limpede, fiindcă ochii ei gravi și strălucitori, ce-i dezvăluiau istețimea și puterea de-nțelegere, erau ea însăși, ea, Makeda, și nu trupul ei doritor și dorit până la uitare de sine. Chivotul nu e Adonai, regină, dar e cel mai sfânt lucru din lume, pentru că în el se află Numele Celui ce zboară pe heruvimi. De pe capacul lui, dintre heruvimii bătuți în aur, vorbește Domnul cu propria sa voce, cum îi vorbea lui Moise la ușa cortului întâlnirii. Dar Domnul nu locuiește în case făcute de mâini omenești. Cerul e locuința Sa,

iar pământul – așternutul picioarelor Sale. El e nevăzut și mai presus de puterea omului de a-i desluși ființa și căile. Este veșnic, mereu același, și nu este lucru care să-i fie cu neputință. Nu există nici în ceruri, nici pe pământ, nici sub apele mărilor alt Dumnezeu în afară de El. Toate neamurile au dumnezeii lor de lemn și de piatră, Baali și Astartee, dar ei nu sunt dumnezei adevărați, căci sunt încremeniți și nu pot face nici cel mai mic lucru. Tâmplarul alege un trunchi de copac și-l taie în trei: o parte o face surcele de foc, încă o parte o face vase și ciubere pentru adus apă de la râu, iar din ce-a rămas cioplește un idol și i se închină. Știu că, de mică având deprinderea închinării la idoli, îi iubești și-i venerezi mai presus de orice, și acest lucru nu doresc să ți-l iau, preaiubită Makeda. Dar acesta e adevărul primit de strămoșii poporului meu, în mijlocul căruia Domnul a făcut arătări și minuni pe care ochii omului nu le-au mai văzut, și urechile omului nu le-au mai auzit. Orice închinare înaintea altui zeu, cu chip omenesc sau de animal, sau de pasăre, sau de pește, ori înaintea oștirii cerurilor: soarele, luna și stelele, e urâciune în fața Domnului, iar cei ce-au făcut astfel au fost nimiciți din poporul Său.

Și deodată Solomon se revărsă parcă asupra ei ca un val de mare, ridicându-se deasupra omenescului din ei:

— Dacă vei dori din tot sufletul tău să crezi în Adonai, singurul Dumnezeu din ceruri și de pe pământ, te voi călăuzi către El și vei fi binecuvântată, și scaunul tău de domnie nu va rămâne niciodată fără un împărat din osul și sângele tău, Negest Makeda, regină!

Aerul ardea între ei, dar flama lui se schimbase din roșul pur al dragostei și-al dorinței în azurul încă și mai mistuitor al unei legături mai înalte. Turcoaz topit clocotea între ei, ca o pecete dublă, ca o matriță a două suflete și-a două trupuri, unindu-le-n ceruri, ca și pe pământ.

— Aș vrea să văd un semn, șopti după o lungă tăcere shebaita, cu inima zbătându-se de îndrăzneala cererii sale, dar o spuse atât de-ncet, și cu o muzică etiopă atât de gingașă în voce, încât Solomon trebui să se-aplece către ea, rugând-o să repete cele spuse. Aș vrea să văd un semn, zise ea mai tare, dar cu vocea frântă, știind prea bine că acelea ar fi putut să fie ultimele vorbe rostite către împărat, urmate de izgonirea ei pentru totdeauna dinaintea feței sale. Căci aici nu mai era vorba despre privitul împăratului în

față la prima înfățișare, în sala Judecății, ci de ispitirea lui Dumnezeu însuși.

Solomon se dădu un pas înapoi și zâmbetul i se șterse de pe buze. „Makeda, îți meriți numele“, își spuse și se cufundă în tăcere. Ce femeie nesăbuită și minunată, nu se putu opri totuși să nu se gândească, știind prea bine de ce etiopianca îi făcuse acea nemaiauzită cerere. În ea era tot chinul despărțirii de vechii idoli, de vechea credință, toată dragostea pentru T ’enikara și Fireyama, ce-o vegheaseră încă din pruncie ca și părinții ei cei adevărați. Era atât de greu să-i vezi acum pe zeii tăi ca pe niște bucăți de lemn neputincioase și să știi că ți-ai irosit legătura cu cerurile, de când te știai, într-un fel deșert și fără noimă. Makeda trebuia să afle, cu deplină încredințare, adevărul, și vorbele lui Solomon, oricât l-ar fi prețuit pe-mpăratul lui Iuda, nu-i erau de ajuns.

Dumnezeu Savaoth o ascultă în acea clipă din ceruri, căci se aflau înaintea Templului, ochii și urechile Sale, și pentru că o pusese deoparte pe regina din Sheba, încă dinainte de facerea lumii, pentru urzeala strălucitoare și de ne-nțeles a planurilor Sale. Căci ea trebuia să fie mama unui lung șir de-mpărați, stăpânitori peste sfânta țară a Etiopiei, în care urma să-și găsească adăpost, pentru veacuri nenumărate, Chivotul. Așa încât hotărî să-i dea semnul cerut, chiar atunci, ca să se poată-ntoarce-n țara ei, grea nu doar cu prunc, ci și cu credința cea adevărată, care poate porunci smochinului să se smulgă din rădăcini și să se sădească-n mare. Într-o singură clipită de ochi, templul din fața lor deveni străveziu, o stâncă de diamant cu muchii scânteietoare, ce ardea din răsputeri în soarele amiezii, orbindu-i. Prin zidurile sale de cleștar orbitor se deslușeau încăperile dinăuntru și, în Sfânta Sfintelor, cei doi heruvimi uriași de aur bătut cu ciocanul ce atingeau pereții cu vârful unei aripi și își atingeau celelalte două aripi la mijlocul încăperii. Iar acolo unde vârfurile aripilor se atingeau se arătă deodată, în toată frumsețea și minunea ei, o floare de purpură cu petale de foc, arzând încă și mai tare ca Templul.

La această vedenie cerească, Makeda se prăbuși la pământ, așteptând să fie schimbată-n scrum pentru cutezanța ei. Când își veni-n simțiri, împăratul Solomon era lângă ea și-o ridica din nou de umeri cu blândețe, ca-n prima zi în care-l întâlnise. Se aflau acum iarăși față-n față, la fel de înalți, cu Templul de piatră și cedru în spatele lor, cu norii plutind pe cer ca niște

corăbii feniciene, iar între ei fremăta acum floarea de foc, un crin cu petalele stacojii desfăcute și răsfrânte, lăsând să li se ivească stropii de aur dinlăuntru. Regele ținea crinul regal în mâna-ncărcată de inele, și mireasma florii era acolo, în aerul dintre ei, unindu-i într-o mistică îmbrățișare. I-l dădu fetei celei negre și frumoase, care-i apucă delicata tulpină-ntre degete, știind că din mâinile lui Iehova și-ale lui Solomon, pe care-i vedea ciudat contopiți într-o singură ființă, nu mai avea de-acuma scăpare.

— Din această clipă nu voi mai slăvi soarele, rosti ea vorbele ce-aveau să fie înscrise pentru totdeauna în cartea sfântă *Kebra Nagast*, ci pe Creatorul soarelui, Dumnezeul lui Israel. Iar Chivotul Legii Dumnezeului lui Israel va fi Domnul meu și-al urmașilor mei.

Se-ntoarseră, împovărați de spaimă și fericire, la alaiul rămas dincolo de porțile zidului. Îi așteptau încă trei luni de bucurii, de plimbări prin grădinile orașului, de îndelungate zăboviri pe sulurile cărților din vechime și de mese la care aveau să stea umăr lângă umăr, în muzică de harpe și cimbale, în rotirea dansatoarelor cu sânii goi și-n salturile atleților și-n râsetele demnitarilor, dar mai ales îi aștepta privitul în ochi, sorbitul din ochi la nesfârșit, chinul de-a nu se putea atinge, dorul unul de celălalt ce ardea nestins, ca o suferință dulce, între ei, crescând din zi în zi, ajungând tot mai de neîndurat.

După cele trei luni de care-avea să-și amintească toată viața, regina urma să se întoarcă acasă, sub înfloratele ei ceruri africane.

— Mult doresc să mai stau cu tine, avea să-i trimită vorbă lui Solomon după ce nimic din împărăția sa, din enigmele credinței iudeilor și din însușirile minunate de cârmuitor și de-nvățat ale regelui lor, nu-i mai rămăsese necunoscut, dar acum, de dragul poporului meu, doresc să mă întorc în țara mea. Iar despre cele ce-am auzit fie ca Domnul să facă să prindă rădăcini în inima mea și în inimile celor ce-au auzit odată cu mine, şi ochii să se bucure de acea vedenie.

Iar cartea sfântă *Kebra Nagast* păstră veșnic mărturia acestor cuvinte.

17 Erau vremuri de ciumă și mare dihonie între creștini, vremuri de plâns și desnădăjduire. Îngeri negri străjuiau zările, și dacă te uitai către ei le zăreai penele din aripi, ca niște săbii, zăngănind și înfiorându-se.

Venise mai întâi un plăpumar bătrân pe un șir de bărci mari ce duceau ovăz pe decindea Dunării, de la Tutrakan la Oltenița, moș Gânju Hagiul îl chema, căci în tinerețele lui ajunsese până la Sfântul Mormânt din Ierusalim. Încercase și anul acela, însângeratul 1832, la vreme de toamnă adâncă, să pornească iar în hagialâc, lăsându-și acasă foarfecele și ácele de plăpumărit, mari cât niște sule, dar îl întorseseră din cale tulburările de la turci, căci în acea vară Elada se smulsese din ghearele necredincioșilor, și granița Arta–Volos fusese consfințită de puterile Evropii. Răzvrătiți de atare samavolnicie, cum o vedeau ei, turcii căutau a prinde și spinteca pe toți călătorii creștini din cuprinsul țării, și mai ales pe hagii, care ca furnicile se țineau unii după alții pe drumul către Țara Sfântă, de unde se-ntorceau purtând clondire cu apă sfințită, cruci și iconițe pe care acasă luau bani buni.

Gânju Plăpumaru nu trecuse, anul acela de pomină, mai departe de Țarigrad, unde se oprise pentru două nopți, așteptând corabia de Lesbos. Dormiseră vreo zece hagii într-o odaie la caravanserai, dimpreună cu câțiva turci negustori, când între ei izbucnise boala. În miez de noapte, unul din turci începuse să geamă și să se tânguie, iar când i-au dat apă și l-au dezbrăcat de cămeșă, au văzut numaidecât buboaiele de la subțiori, cât prunele de mari. Ăi de nu erau beți ori cu somnul greu s-au împrăștiat atunci ca potârnichile, nu doar de groaza bolii, ci mai cu seamă a stăpânirii, căci de aflau turcii că e ciumă la Țarigrad, băteau ușa odăii în cuie și nimeni nu mai ieșea de acolo viu. Călătorii se mâncau unii pe alții între ciumați, cuprinși de desperare și dârdorile morții, până-și dădeau duhul și nu mai auzea nimenea de soarta lor.

Hagiul se târâse-napoi, prin Bulgaria turcită, nădăjduind că n-a luat molima, până ce ajunsese la Dunăre, iar din Oltenița îl dusese un car cu boi până la bariera Cărămidari, la miazăzi de București, unde ajunse la ceas de noapte. A doua zi se afla în curtea lată a bisericii Sărindar, conjurat de

călugări și mireni, veniți să-i asculte poveștile despre cele străinătățuri. Și în miezul uneia din povești îl săgetase ciuma, lăsându-l fără grai și cu chipul sluțit și schimonosit. În două ceasuri se-nnegrise ca tăciunele, și bubele-i fierbeau la subțiori, și vărsa fiere și sânge. Iar din această primă sămânță ciuma se-ntinsese ca flăcările într-o zi vântoasă, de cuprinsese Bucureștii ca nimica. Și avea să bântuie toată iarna, și-apoi primăvara lui 1833, mai dihai decât vestita ciumă a lui Caragea-Vodă, ce omorâse până la trei sute de oameni în fiece zi cu nici două decenii mai înainte.

Buboaiele erau semnul fără greș, și moartea în chinuri ale celui de i se umflau era hotărâtă. Unde se arăta ciuma într-o casă, toți fugeau, nevasta își lăsa bărbatul, și mama copiii, și omul părintele, apucând calea satelor și-a codrilor, dar și-acolo-i ajungea boala. Doar măicuțele colindau din ușă-n ușă, căutând s-aducă alinare celor în chinuri. Ele îl dezbrăcau pe suferind, îl cercetau și vedeau cu spaimă, făcându-și cruce, cum bubele de la subțiori și din locurile rușinoase se umflau ca mugurii, cleioase, pân-ajungeau tari ca oul, apoi crăpau și din ele ieșeau un soi de viespi negre, mari cât vrăbiile, ce-și luau zborul pretutindeni. Curând, cerul de peste oraș se umpluse de acele viespi, iar pe cine îl înțepau cu acul lor înveninat, acela făcea ciuma.

După măicuțe veneau cioclii, cu dricurile lor de lemn negru ca smoala, pline de înflorituri, cu cai mascați, împodobiți în creștet cu pene de struț, vopsite sinilii și stacojii. Cioclii erau foști ciumați de pe vremea lui Caragea, de care boala nu se mai lipea, așa că ei se dedau la cele mai mari fărădelegi, mai rău ca niște diavoli, căci jefuiau casele și siluiau chiar și muierile ciumate, pline de bube, fără să le fie scârbă, sub ochii soților neputincioși. Nu treceau pe lângă nici o curte fără să arunce peste gard zdrențe din casele ciumaților, ca să-mprăștie boala. Azvârleau în fântâni prunci morți de ciumă. Petreceau deșănțat în crâșme, cu muieri podărese ce goale-pușcă se răspândeau printre meseni. Jefuiau tot ce puteau apuca din casele părăsite, iar, dacă vreun nenorocit de bolnav încerca să-i oprească, îi retezau gâtlejul cu jungherul. Iar pe morți îi încărcau câte douăzeci într-un dric, de-i duceau de-i aruncau pe maidane înghețate. Între cei cărați cu dricul se aflau și oameni ce nu murise încă, pe care frigul avea să-i biruiască acolo unde boleșnița nu putuse. Pe la Crăciun, când tot creștinul se bucură de Nașterea în iesle, de data aceasta vaiete și plânsete se-nălțau mai din

fiecare casă, bisericile erau lăcătuite și sărbătoarea cea mare uitată. Toți se bejeniseră prin toate pustietățile, iar în ticăloasa urbe de scaun a Bucureștilor nu se mai aflau decât ciumați și ciocli, încleștați într-o încăierare pe viață și pe moarte.

În fruntea cioclilor se pusese spânzuratul de Nae Pasvantoglu, știut de mahalagii ca un cal breaz, căci nu era ticăloșie în care să nu fi fost amestecat: cămătar, măsluitor de fanți și rigi la jocul de Faraon, martor mincinos la judecătorie, ciomăgar al stăpânirii, și de multe ori spărgea nunți, fugind cu mireasa. El adunase-ntr-o zi cioclii roată, pe căprării, căci în București erau peste două sute de dricuri, și le dăduse câte-o mahala la fiecare zece atelaje, cu jurământ să nu treacă de marginile ei. Firește, între ei se iscaseră dihonii și lupte, învrăjbiți fiind de Pasvantoglu, care-n cele din urmă îi supusese pe toți și se numise Împărat al Cioclilor, cum și țiganii șatrelor din Valahia aveau un împărat al lor, ce avea cu sine păharul de aur din moși strămoși. Mâna lui dreaptă era Veliko Știrbul, fost ocnaș, iar cea stângă, dacă se poate spune așa, era însăși țiitoarea lui, o muiere frumoasă ca o icoană, pe numele ei Gherghina, ce se ținea de neam domnesc, dar era numai o amăgire. Cică Vodă Caragea, trecând într-o zi prin mahalaua Aga Niță, o văzuse pe mă-sa și o-ndrăgise, îngrecând-o-n cele din urmă, și așa, chipurile, venise ea pe lume. În fapt, era fata lui Radu Țiganul, vătaf de curte, și-a unei spoitorese, cum se vedea deslușit în trăsurile ei: ochi negri drăcești, nările large și gura iubeață.

Într-o zi de duminecă, Nae voi să-și vadă întreaga oaste de la catul de sus al unui conac părăsit, așa încât adună cioclii, cu dricurile lor, pe câmpul plin de brumă de la marginea de răsărit a Bucureștilor. Cele două sute de care mortuare erau aliniate la un fir de păr, gata de război, și, mergând pe alături de ele, agitau sapele și groparii, neoameni strâmbi, plini de beteșuguri și duhnind a mortăciune, ieșiți parcă din gropile ce le săpau în pământu-nghețat, adăugând vreo trei sute de oameni oștirii. Mulțumit de ce vedea, Pasvantoglu Întâiul, Împăratul Cioclilor, gândi că orașul se afla în mâinile sale. Dincolo de conac și de armia cea destrăbălată, câmpul se-ntindea nemărginit sub ceruri pâcloase.

Dincolo, în tabăra ciumaților ce nu mai răbdau fărădelegile și prevaricațiunile groparilor și-ale cioclilor, se ridicase un bărbat viteaz,

ciumat și el, dar ținându-se încă pe picioare, Chir Mărgărit, fost ostaș la Austria. El însuflețise bolnavii din urbe cu atâta patos, grăindu-le suit pe o masă de brad pusă la răspântia Beilicului cu Șerban-Vodă, că toți își uniseră glasul strigând, cu puterile ce le mai aveau, că doar în unire pot birui. Întărindu-se unul pe altul și urmând pilda marelui Mărgărit, pre care și-l făcură rege în aclamațiile mulțimii, puseră mâna pe coase, furci, ciocane grele de făcut potcoave și reteveie cu moacă, adunându-se în șiruri de bătălie și mărșăluind astfel, spăimoși, pe ulițele deșerte. Mulți se prăbușeau pe marginea drumurilor, răpuși de boală, dar ceilalți naintau dârji către răsărit, dornici să-și afle fie moartea, fie lefteria. Cale de mijloc nu se mai afla. Pe măsură ce naintau pe Podul Mogoșoaiei, pe Lipscani și pe Sărindar, li se alăturau și alți tovaroși întru năpăstuire, ce nu mai răbdau împilările lui Pasvantoglu: leproșii, cerșitorii, cocoșații, șchiopii și ciungii, săracii cu duhul, îndrăciții, bețivanii din șanțuri și tălănițele de pe Ulița Lipscanilor, toți înarmați fie și cu vreun ciolan de vacă sau un par smuls din gard, toți plini de zdrențe și păduchi, dar cu suflete nobile, setoase de libertate. Un nor întărâtat de viespi negre roia deasupra capetelor fioroasei oștiri. În cele patru zări, îngerii destrămării vegheau ne-nduplecați, cu aripele-ntinse.

Curând, taberele fură față-n față, fiindcă ciumații dibuiseră locul unde se aflau potrivnicii după corbii ce dădeau roată deasupra dricurilor duhnind a borâtură, rachiu și sânge. Bătălia de pe maidanul Dulapului, cum avea să-i rămâie numele, purtată miercurea, văleat 1833, luna lui Cărindar, ziua 9, avea să fie crestată-n grindă și trecută-n toate răboajele, căci în acea încleștare ticăloșii locuitori ai târgului Bucureștilor, înrobiți și năpăstuiți de gropari, își aflaseră mântuirea. Între cele două tabere se-ntindea acum numai câmpul înghețat sub cerul de oțel, plin de roata corbilor, maidan presărat cu trupurile moarte, vinete și-nghețate bocnă ale bolnavilor lăsați în ultimele săptămâni să moară în frigul acela de sfârșit de lume. Din târnațul de la catul al doilea al conacului, Împăratul Cioclilor, având pe cap o coroană din măsele de câine, privise cu mirare cum gloatele de nenorociți, scursurile bolnițelor și-ale mânăstirilor Balamuci și Mărcuța, unde nebunii erau legați la gard, curvele și cerșitorii îngroșaseră ceata ciumaților, și trufia începuse a i se muia, dar se-ncredea totuși în divizia sa de dricuri, pe care-o socotea nebiruită. Prin locotenenții săi, dădu ordin ca oștirea să rămâie

neclintită, așteptând năpustirea neprietenilor.

În schimb, ciumații, desfășurându-și drapelele negre, stropite cu sânge din belșug, și știindu-se oricum sortiți pieirii, se străduiau să lase în lume nume de viteji. Zărind matahalele dricurilor negre prin aerul ca de sticlă, nu mai așteptară nici o poruncă, ci, cu ultimele lor puteri și încrezându-se în sfântul Haralambie, dovedit izbăvitor de ciumă, dară iureș înainte, agitând toroipanele și fălcile de asin, coasele și furcile, ce vâjâiau în vântu-nghețat. Doftorii cei mari și popii cu cinuri înalte stăteau pe mărgini, așteptând să vadă cine va birui, ca să li se alăture.

Și oștile se loviră cu un vuiet de Armageddon, și căsăpirea începu, fără milă și fără prinși de război. Mai înalți pe capra dricurilor, vizitiii ce primise de la împăratul lor flinte și pistoale, le descărcau orbește în mulțime, iar caii mascați agitau panașele din creștet și rupeau cu dinții din gloata dezlănțuită. Groparii și cerșitorii, bresle de mult învrăjbite, își zdrobeau acum oasele unii la alții, afundând fierul sapelor în țeste și scoțând ochi cu degetele rășchirate. Dintre gropari se distinse Sparanghel Nebunul, ce cu statu-i de peste un stânjen și cu brațele cu pulpe groase, brăzdate de vinișoare, rotea lopata împrejur și, de câte ori trimitea vreun ciumat în fundul iadului, căuta cu ochii, mândru, la Pasvantoglu. Tot de acea parte, Gherghina nainta cu fustele ridicate, arătându-și oricui rușinea roșie de ger, la care priveliște ciumații rămâneau încremeniți și cădeau pradă, neputincioși, loviturilor ce plouau peste ei. Un oarecare Iepure vizitiul, cocoțat pe calul cel mai aprig, îngreunat de valtrapuri, îl împingea către zavragii, făcând prăpăd între ei. Pe unii-i apuca de păr și le reteza gâtul cu junghierul ca la găini, pe alții-i pisa cu ditamai reteveiul, cum îi venea mai la-ndemână. Învălmășeala, zbieretele și văităturile umpleau acum maidanul, unde hoituri noi se adăugau celor de mult ninse și-nghețate. Viespile negre-i mușcau și-nțepau pe toți cei de pe câmp, fără să facă deosibire-ntre taberi.

Dinspre ciumați, regele Mărgărit, ce slujise la habsburgi nu mai puțin de paisprezece ani, cătană bătrână și cu știință de strateg, însuși se avântase în vâltoare, unde era bătălia mai grea, iar oamenii săi îl cunoșteau după crucea mare, încrustată-n pietre scumpe, împrumutată de el de la Mânăstirea Plumbuita, și pe care-o mânuia cu dibăcie, pocnind la mir cioclii și răsturnându-i de pe caprele dricurilor. O izbire-n numele Tatălui cu grozava

sculă bisericească însemna moarte pe loc, fără multă crâcnire. Îi ședeau alături Vasile, meșter de șei, și Caraion de la Machedonia, iar acești trei bărbați, deși cu buboaie cât ouăle de curcă la subțiori, arătau o neînfricare de care puțini teferi ar fi fost vrednici. Totodată, Regele Ciumaților răcnea porunci către liniile sale, ce se-ncolonau pe flancuri și la mijloc aidoma oștilor lui Napulion Franțuzul. Pentru aceea, de la o vreme se părea că soarta bătăliei se-nclina către partida ciumaților, mai iroici și mai plini de osârdie.

Dricurile însă, aidoma carelor de luptă din vechime, sau precum marile corăbii de odinioară, cu cinci rânduri de vâsle, erau cetăți mișcătoare ce cu greu puteau fi dărâmate. La un semn al lui Pasvantoglu Întâiul, ele se strânseră-n cerc, adăpostind în spatele lor mulțimea groparilor, ce se străvedeau prin geamurile de steclă, printre coroanele cu flori de hârtie ofilite. De-acolo slobozeau sânețele în ceata fără apărare a bolnavilor, aducându-i pe mulți la cea mai adâncă desnădejde. Precum mulțimea de necredincioși mahomedani la Mecca, ciumații dădeau roate după roate împrejurul dricurilor, căutând o spărtură între ele prin care să poată năvăli înăuntru.

Între ciumați te aflai și tu, pe care istoria noastră te-a lăsat la Câmpina, uitându-te cu jind la ferestile domniței Stamatina. Trecuseră săptămânile și lunile de-atunci, iar tu te făcuseși flăcău de cinșpe ani, lat în spete, ce știa de-acum și dulceața buzelor, și tăria țâțelor, și umezeala cleioasă dintre pulpele muierilor, ce vecinic avea miros de pește de baltă. Le aflaseși nu în brațele de fecioară ale Stamatinei, căci la ea te gândeai cu smerenie ca la o știmă a pădurilor, pierdută pe veci, ci pe unde se nimerise, cu slujnicele de la conac, de pe Ulița Beilicului, cu bucătăresele și cu florăresele ce tare te-ndrăgiseră, fiindcă lângă tine se simțeau și muieri, dar și un soi de mame ce, în crivatul lor nădușit, străpunse de vigoarea bărbăției tale, îți mângâiau înduioșate zulufii încă aurii, de copil, și umerii tăi cu pielea trandafirie.

Pe Stamatina o-ntâlniseși la trei zile după ce, cu Ghiuner tătarul, avuseseși îndrăzneala să dai târcoale conacului în care Vodă se adăpostise de răul rusnacilor. Ghiuner plecase în aceeași noapte, căci slujba sa era la Tachi Ghica, să doarmă pe preșul dinaintea ușii sale, iar tu, aproape fără a mânca și a bea, rămăseseși în boziile din spatele casei, pândind la geamurile

sclipitoare de lună. Și-ntr-a treia noapte, către zori, după ce domnița te mai privise, ridicând perdeaua, din vreme-n vreme, pe când tu steteai pierit în ascunzișul tău de umbre zbătându-se-ntre lumini, văzuseși deodată o arătare de năzărire și de basm: doar în cămeșa lungă până la talpe, cu părul despletit încongiurându-i brațele subțiri, Stamatina venea către tine prin iarba udă. Luna rotundă o-nconjura cu un cocon moale de fire de argint. Te ridicaseși în picioare, nevenindu-ți a crede, și curând stăteați față-n față. Fata avea obrajii slăbuți și ochii-ncercănați, dar trăsurile feței sale, mai cu seamă sprâncenele subțiri și buzele gingaș încondeiate, prevesteau frumusețea nepământească, dureroasă și adâncă, a celei ce-avea, în doar câțiva ani, să-și împlinească boiul și statura. După câteva întrebări la care, fermecat de ivirea ei, abia i-ai răspuns, și doar cu da și cu nu, ați luat-o-mpreună pe cărare-n jos, prin grădina conacului, umăr lângă umăr. În câteva ceasuri de preumblare, până către zori, ați ajuns să vă știți parcă de când lumea, tu vorbindu-i despre Gherganii prunciei tale, locul fără seamăn pe pământ în care îți începuseși povestea, despre maica ta, Sofiana, ce-ți spunea basme cu îngerii ce se roteau precum albatroșii peste Arhipelagul elinesc și despre tătarul Ghiuner, credinciosul tău prieten; ea grăindu-ți despre tatăl ei, Vodă Dimitrie Ghica, stăpânitorul Valahiei, pe care-l iubea nespus și care-o lăsa din vreme-n vreme să-i potrivească barba din foarfece și să-i împletească o coadă la ceafă, cu fir de aur și pamblică de mătase. În zori, Stamatina găsea pururi în odaia ei mere aurii, culese de însuși Vodă, pe rouă, în livada din dosul conacului. Fata avea și un motan numit Sfântul Gherasim din Chefalonia, fiind el cu boașele retezate și neputincios să păcătuiască. Și câte și mai câte povești și aduceri aminte, încât copiii când zâmbeau fermecați, când chicoteau, când tăceau privind în pământ, înduioșați de cele istorisite. Dar dincolo de povești era vraja vocilor, a nopții și a lunii rotunde ca o tipsie, pe care Stamatina și cu tine o văzurăți ciobindu-se tot mai mult în nopțile ce urmară, până ce ajunse ca un bolovan de lumină călătorind peste praful de stele presărat peste grădinile domnești. Zece nopți la rând coconița ieșise, cu mare fereală, să umble cu tine prin rouă, iar tu, care ziua mâncai pe apucate, ce găseai în piața din târg, și durmeai prin podurile cu fân ale oamenilor, te prindeai tot mai mult în mreaja nevinovăției și gingășiei făpturii ei.

Toate s-au urmat până ce într-a zecea noapte, sub luna pe jumătate, ca o felie de lămuie, tivindu-i fața îndurerată, Stamatina ți-a destăinuit chinul ei ascuns, rușinea ce-i clocea-n piept de ani întregi, și pe care n-o putuse spune nimănui, căci abia dacă avea tăria să și-o mărturisească ei înseși. Dar se gândea că băiatul străin avea să dispară curând, cu tot cu taina ei pe care nu mai răbda s-o încuie-n sine. De când plinise șapte ani avea din vreme-n vreme același vis, ce părea cu desăvârșire aievea. Deschidea ochii-n bezna iatacului ei și atunci îl zărea, bărbat lucind ca peruzeaua, cu ochi ovali uriași, ce stătea în picioare, în colțul cel mai întunecat, uitându-se la ea cu o privire de pe altă lume. Chipul nu-i era omenesc, părea dintr-o spiță îndepărtată, asemenea semințiilor din Sciția sau din Indii înfățișate în *Istoria lui Alixandru Machidon* din care-i citea câteodată dascălul ei, cinstitul Hrisante Condeierul. Stamatina avea zmeu, era dincolo de orice îndoială, iar acest gând o făcea să tremure toată de o spaimă nestăpânită. Străinul se-apropia de patul ei, iar ea nu putea fugi, căci trupul n-o mai asculta, era moale și neajutorat precum al slăbănogilor de la uși de biserici. Omul de smarald întindea mâna către trupul ei, iar ea se ridica din așternut încetișor, plutind între podea și tavanul odăii, cu cearceafurile atârnând către divan, apoi ieșea lin prin ferești, însoțită de Zburător, și se-nălța la ceruri, în vânturile și răcoarea nopții. Acolo sus, în cetatea plutitoare din nouri, se petreceau fapte de care nu-și aducea aminte, dar diminețile se deștepta ostenită și-ncercănată, și era fără poftă de viață până seara, și lungoarea-i întrista zilele, iar asta se petrecea mai în fiecare săptămână. Taică-său chemase la căpătâiul ei doftori și babe pricepute la ierburi, dar nimic nu ajutase. Odată ce aveai Zburător, el avea să te urmeze nopți după nopți, cu lunile și cu anii, oriîncotro te-ai fi dus. De blestemul său nu te puteai ascunde nici în găurile șerpilor, nici pe fundul apelor, căci el sosea nu din lume, ci prin tainica poartă a visului pe care muritorii o au cu toții deschisă în țeastă. Fata își cunoștea bine soarta și era împăcată cu ea: avea să fie toată viața ei beteagă sufletește, cum alte fete sunt betege de un picior sau de o mână.

— Am să te veghez, am să-nfrunt zmeul cu mâinile goale!, îi strigaseși înăbușit, apucându-i mâna, dar ea și-o trăsese dintre degetele tale. Totul e-n zadar, îți spuse, căci a doua zi tatăl ei avea să fugă cu toată curtea peste

munți, la Brașov, luând-o firește și pe ea, și de-acolo la Beci, adăpostindu-se de noii stăpâni ai Valahiei, rușii, care aflaseră că Dimitrie uneltea cu turcii contra lor. Așa că și hălăduirile lor de noapte aveau să sfârșească, fiindcă toate sfârșeau pe această lume. Stamatina te privise apoi drept în față, și privirea ochilor ei căprii n-aveai s-o mai uiți niciodată, căci o vei căuta apoi pe chipul tuturor femeilor pe care aveai să le îndrăgești, fără s-o poți afla decât când a fost mult prea târziu. Scosese apoi din sân o cădriță ovală cu chipul ei și ți-o înmânase „ca să nu mă uiți“, iar ție-ți venise să mori chiar acolo, în fața ei, de atâta libov. La capătul cărării către fereastra ei, Stamatina te apucase de mână și-și îndreptase chipul cu buze întredeschise către fața ta cu tuleie rare pe bărbie, dar apoi își luase seama.

— Caută-mă!, îți spuse în schimb, privindu-te tânjitor. Nu te lăsa până nu mă afli. Umblă până la capătul lumii, rupe nouăzeci și nouă de încălțări de fier și tocește un toiag de oțel, în drumul tău de peste mări și țări. Ochii-i străluceau înfrigurați, degetele ei îți încleștaseră palma. Înainte de-a găsi puterea s-o strângi în brațe, fata dispăru pe poartă și-ai rămas singur sub secera lunii, ce cobora coasta dealurilor din depărtare.

Către zori te-au prins arbănașii, căci nici nu te mai ascunseseși în bozii, îți era totuna. Fără fata lui Vodă nu mai aveai la ce viețui. Te-au snopit în bătăi și te-au azvârlit în coșarul ce slujea de temniță. Vodă și casa lui erau pe picior de plecare, în conac și prin curte era o goană nebună de vătafi și de slugi ce cărau angaralele domniei, strângeau chingile la șei, răcneau porunci către argații îngălați ce pregăteau rădvanul, grăbeau spre cuhnie cu trei-patru găini în fiecare mână, ținute de picioare cu capetele în jos, holbau ochii la arbănașii stăpânirii, gealați spătoși, cu fesuri roșii pe capete, brâuri de două palme îndesate cu pistoale și junghere și fustanele de le lăsau genuchii goi, ce păzeau zi și noapte poarta conacului. Ei te-au scos stâlcit în bătăi, plin de sânge pe față și pe cămeșă, și te-au adus în fața lui Vodă, ce ședea într-un peș, bând din ciubuc, pe divanul plin de perini brodate cu flori și păuni. Cum te-a văzut, și oblicind pricina – anume că te-au prins în curțile domnești, sub geamurile singurei sale copile –, Vodă, un bărbat de vreo patrușcinci de ani, smolit, cu barba roșie încă fără fire albe și calpac pe cap ca o boambă mare, a sărit în sus de pe divan și-a prins a te croi cu ciubucul pe unde nimerea, zbierând ca opărit și-njurându-te de panaghie,

când pe rumânește, când pe grecește, ba în cele din urmă și-a scos și papucul din picior, bătându-te cu el peste gură. Într-un târziu, răsuflând greu și simțindu-se încins în antiriul său gros de cașmir, s-a lăsat moale pe divan cu mâna plină de inele pe inemă. Abea atunci te-a întrebat cine ești, la cine slujești și cum te-ai sumețit să dai târcoale prin curțile sale, râvnind la copila sa. Și te-ar fi schilodit și pe tine, bătându-te la tălpi cu bățul în opt muchii, și poate ți-ar fi tăiat chiar nasul și urechile, cum se mai tâmplase în astfel de împrejurări, dacă n-ar fi vegheat lângă domnitor aga Bucureștilor, chir Iancu, ce te cunoscu chiar și așa, cu sângele bufnit pe nări cum te aflai, căci, într-adevăr, cine-ar fi putut uita vicleimul de la Sălcuța, când Petrache, Ghiuner și cu tine v-ați împreunat în poiana codrului cu haiducii?

Aga încuviință deci porunca lui Vodă de-a da, prin tine, o pildă tuturor gură-caștilor și coate-goalelor, bătându-te la tălpi și dându-te-n târg apoi, călare pe măgar, cu fața spre coada acestuia. Te apucă el însuși de-o ureche și te târî după el, trăgându-ți palme peste față, ca să nu dea de bănuit, până ce te scoase din vederile boierilor și te făcu scăpat. Te-ncredință apoi arbănașilor, care te conduseră pe drumuri neștiute în codru ca să te alături Jianului, alegând calea haiduciei. Doar că nu te-au primit haiducii chiar atuncea, fiind încă pui cu caș la gură, ci te-au mai lăsat să copilărești încă vreo doi ai prin ulițele strâmbe ale Bucureștilor, spre groaza fetelor de măritat, a orășenilor cumsecade ce le scorneai feluri de polecre și măscări, și mai cu seamă a ovreilor, ce nu mai puteau scăpa de răul tău, căci îi năpăstuiai cu tot soiul de jocuri smintite, râzându-ți de caftanele și perciunii lor. Învățaseși de la alte haimanale să le strici adunările cu măscări și fapte de spânzurat ce erai, trecând fuga pe sub coșciug când făceau vreo înmormântare ori rădicându-le kippah de pe creștet cu undița, de adesea ovreii făcuseră plângere pentru tine la stăpânire. Dar cine să-i asculte, când erai prietin la toartă cu însuși aga?

În asemenea blestemății îți treceai zilele, oftând după Stamatina, dar în aceeași vreme călărind mulțime de muieri, fără deosibire dacă erau chipeșe sau hâde, rumânce sau țigance, fete ce abia le da țâțele sau podărese coapte și răscoapte, până ce se revărsase ciuma peste târg, stricându-ți gustul și cheful, căci tovarășii tăi picau ca muștele și erau doar vaiete și țipete de desnădejde unde te-ntorceai. Până ce boleșnița te-a lovit și pe tine cu bube

la subțiori, de ai crezut că pân-aicea-ți fusese. Și chiar era să pieri june și nenuntit, nu atât de ciumă, cât de ciocli, ce făceau și mai multe ucideri ca boala, căci unde năvăleau în casele oamenilor nu rămânea bolnav nesmuls dintre ai săi și azvârlit pe câmpi înghețați, muiere nesiluită, sipet nejefuit, icoană nescuipată.

Când și-au pus mintea și cu tine, zăceai cu ochii dați peste cap pe dușumea, umflat și negru, de cioclii și-au zis că ți-ai dat duhul și te-au târât afară, în gerul iernii, doar în cămeșă, încărcându-te în căruța cu morții, peste un morman de trupuri vinete și-mpuțite, vai de lume. Te-ai trezit pe câmp sub cerul de Cărindar, de steclă cenușie, din care cădea fulgi rari și leneși. Ai dat deoparte moarta de peste tine, ce-ți ținuse oarece cald, și te-ai văzut conjurat de corbi și de ciori ce-ți voiau ochii. Crivățul mușca din tine mai abitir ca ciuma. Ai fi pierit acolo, pe maidanul cu morții, dacă nu te zăreau încă mișcând măicuțele ce vecinic făceau bine, de la bolnița Sfintei Vineri din mahalaua Dulapului, ce te-au smuls dintre hoituri, te-au înfășurat în pături și te-au cărat, câte patru, până la schit, grijindu-te de bube și fierbințeli, punându-ți mămăligă fierbinte pe piept, dându-ți cu lingura supă de pui în care erau bătute ouă zdrențe, până ce boala ți-a fost pe trecute. După o săptămână erai în stare să te ții bine pe picere și nu mai căutai decât să-ți răzbuni pe cioclii cei samavolnici ce fusese gata să te răpună. Așa se face că în dimineața de 9 Cărindar, trecută de-atunci în răboj ca zi a izbăvirii, te găseai de partea ciumaților în bătălia ce urla afară din toți rărunchii.

Dricurile puse în cerc, de după care pitiți cioclii slobozeau sânețele în mulțimea ciumaților, păreau neînvinse, iar nechezatul cailor mascați, cu panaș în frunte și valtrapuri negre de brocart pe spinări, ridica păru-n creștet oricărui creștin, de parc-ar fi fost glas de vasilisc. Din vreme-n vreme, câte-un car funebru se dădea-ntr-o parte ca să lase câte-o ceată de gropari să dea năvală, făcând prăpăd între bolnavi cu sapele lor ascuțite ca bricele. Creierii făceau băltoace băloase pe pământul tare ca fierul, iar sângele până la glezne scotea aburi ca la casap. Pe la nămiezi, talgerul luptei se-nclinase iarăși către partida cioclilor, mai cu seamă că, după ce așteptaseră pe margini câteva ceasuri, să vadă cine-i mai tare, popii cu bărboaie până la brâu și doftorii cei mari se dăduseră cu aceia, intrând și ei înapoia dricurilor

de abanos dăltuit măiastru. Popii luptau cu ceasloavele uriașe, legate-n piele tare ca fierul și bătute în pietre de opal: vai de cel ce-ar fi primit un astfel de penticostar sau octoih în numele Tatălui! Mai purtau în mâini și sfeșnicele cele mari ce luminau bisericile, și cădelnițele pline de tămâie, pe care le mânuiau ca pe buzdugane. Iar doftorii avea siringi pentru cai și vaci, cu ácele de-un cot, pline cu mujdei de usturoi, și clești cu care scoteau măsele în dugheana bărbierilor, arme de război foarte temute, căci cei înțepați cu mujdei piereau pe loc de durere, iar cei smulși cu cleștii pierdeau degete și buze de rămâneau neoameni toată viața.

La un semn al lui Pasvantoglu Întâiul, dricurile își desfăcură roata și se puseră iarăși într-o singură linie, înaintând încetișor pe câmpul cețos, peste care începuse să ningă, și împingându-i pe nenorociții buboși tot mai spre margini, de cădeau secerați cu zecile, îngroșând mormanele de hoituri risipite pretutindenea. Zadarnic făceau oștenii lui chir Mărgărit minuni de vitejie, zadarnic cerșitorii cercau cu bâtele țestele cailor și roțile dricurilor: ciumații păreau pierduți și strigăte jalnice se ridicau din mulțime. Cu fustele rădicate, arătându-și rușinea coperită de floci încrețiți, Gherghina îi împietrea ca o Gorgonă, iar ăilalții, oamenii lui Veliko, o urmau cu țăpoaiele mari, bune de scos mațele din pântece. Pe latura stângă, cocoșații, leproșii și nebunii încă făceau față, dar cu mare greutate, năvalei de nestăvilit a cioclilor. Dar cea dreaptă era pierdută, căci acolo însuși Nae Pasvantoglu îl prăvălise la pământ pe Caraion, mușcându-l de gât cu sălbăticie și rânjind apoi cu barba și mustețele însângerate.

Amurgul, ce cădea devreme în luna lui Genar, începu să învăluie lupta, făcând ca zgomotul ei să se vătuiască. Încoronat cu măsele de câine, Împăratul Cioclilor era stăpân acum pe tot maidanul, doar un sfert din gloata ciumaților fiind încă în picioare, înghesuiți de dricuri și așteptându-și pieirea. Luptai și tu mai departe în rândul lor, cu ghearele și cu dinții, făcându-ți coraj din vreme-n vreme cu cadra Stamatinei, ce-o scoteai din sân privind-o cu drag. Dar perduseși nădejdea și-ți luai rămasbun de la lumea cea vicleană și-nșelătoare ce te prăpădea atât de înainte de vreme, căci nu aveai decât cincisprezece ai. Și cu adevărat acesta ți-ar fi fost sfârșitul, dacă deodată, prin voința noastră, nu s-ar fi făcut o minune dumnezeiască.

Fiindcă dinspre schitul aflat în apropiere s-a arătat prin ceața trandafirie a scăpătatului un pâlc de măicuțe ducând cu ele ceva ce împrăștia peste bătălie o mare și nepământească lumină. Era icoana făcătoare de minuni a Sfintei Vineri de la Ohrid, cea cu sânii retezați și purtați de ea însăși pe o tipsie de argint, icoană slăvită de muierile ce rugându-se-n fața ei rămâneau grele, și de orbii ce mulți își căpătau vederea. Odorul sfânt rămăsese ultima nădăjduire a celor obidiți, și iată că acum le venea într-ajutor cu puteri ce nu erau de pe lumea aceasta. Căci imediat ce era atins de lumina cerească, fiece hoit de pe câmp învia, se ridica în picioare și se aduna îndărătul steagurilor negre ale ciumaților. Se-nălțau cu sutele și cu miile de pe câmpu-nghețat, oaste nouă, odihnită, nebiruită, jurându-i credință regelui Mărgărit și zavragiilor săi și pornind ne-ntârziat la luptă. Văzându-i, se-mbărbătară și toți ceilalți din tabăra ciumaților, curvele și ologii, bețivanii și leproșii, îndrăciții și milogii, pornind cu nou avânt și strigăte mari împotriva împilatorilor.

Vasile șelarul, om însemnat cu o grozavă tăitură ce-i străbătea chipul peste ochi și buze, de când cu răzmerița din mahalaua Pieptănarilor, se puse-n fruntea hoiturilor și, răzbind până la primele dricuri, dădu foc cu amnarul valtrapurilor grele cu care caii mascați erau coperiți, încât aceia se ridicară-n două picere, nechezând sălbatec, cu coamele-n flăcări, gonind apoi nestăpânit și răsturnând dricurile ce se făceau țăndări pe câmp. Praf și pulbere se-alegea și de ele, și de cai, și de cioclii de pe capră, încât curând, în lumina roșă-a amurgului brăzdat de focuri bezmetice și-n ceața de nu se mai vedea om cu om, hoiturile verzi și vineți, cu ochii ciuguliți de ciori, scurși pe obraze, luară-n stăpânire partea de mijloc a câmpului nins, cea mai râvnită de strategul Mărgărit. Unde se răsturna un dric, roată se adunau zavragiii de-l apucau pe vizitiu și-l făceau mici-fărâmici. Unul după altul, cioclii și groparii erau vânați ca urșii scoși iarna din vizuini și omorâți în chinuri nespuse. Mai vânați erau căpeteniile, pe care se pusese preț bun, dară aceștia se ascunsese unii sub mormanele de morți, alții la adăpostul ultimilor luptători, doar-doar or scăpa cu viața-n ei. Zadarnic însă, căci și doftorii, înțepați în bumbul bucilor cu înseși siringile lor și smulși cu cleștii cei grozavi, și popii cu bărbile smulse fir cu fir, încă și floacele de pe piepturi și de la subțiori, și ofițirii cei mai însemnați cădeau secerați câte

unul, iar dacă se aruncau în genunchi cerșind îndurare, n-o căpătau, că venea câte-o muiere ciumată și le zicea de copiii ei măcelăriți și batgiocoriți prin case, și pe loc le cădeau capetele, mânjind subțirea nea așternută de sânge.

Veliko Știrbul, ce era numit astfel fiindcă avea doar doi colți galbeni sub buza de sus, ca la mistreți, iar ceilalți îi căzuse de bătrânețe, căutase adăpost, văzând prăpădul, în cimitirul din jurul schitului, dar rău a nimerit, căci tocmai se petrecea acolo o nuntă de câini, javre cu burțile lipite de spinare de foame, degerate de frig, vreo douăzeci sau treizeci, care cum au dat ochii cu el au sărit turbați, cu balele curgându-le pe piepturi, de l-au sfâșiat cât ai zice pește și l-au mestecat în măsele de numai hârca și capetele oaselor au mai rămas din el. Ciumații, ce-l căutau în alte părți, l-au cunoscut într-un târziu doar după veșmintele cătrănite, cu sânge stacojiu închegat pe ele, țepene de ger. Mai blândă soartă avu Gherghina, ce, muiere fiind, nu și-au pus ciumații mintea cu dânsa, lăsând-o-n grija hoiturilor, care, deși moarte, erau grozav de vii și poftitoare în anume locuri din josul buricelor. Cinci mortăciuni, punând mâna pe ea, au cărat-o pe sus într-un coșar, de unde a ieșit a doua zi, despletită și nebună, cum a rămas apoi ani în șir, până ce căruntețea și bolile au răpus-o.

Trufandaua cea mai râvnită pe câmpul de bătălie, acum cu totul în stăpânirea ciumaților și a tovarășilor acestora, era Împăratul Cioclilor, cel vinovat de toate pierderile de vieți, Pasvantoglu cel vestit, ce fugind își pierduse de pe cap coroana. Pe când cerșitorii și șontorogii îl căutau prin cețurile zdrențuite, zăpada îndesindu-se de abia o mai puteai străbate, iar ciumații, ce mulți se-nzdrăveniseră-n fierbințeala bătăliei, de le pusese sângele în mișcare, îl vânau prin marginile mahalalei, pe la tălănițele cele desmățate, tu și Caraion de la Machedonia, înviat din morți și setos de răzbunare, ați cercetat conacul părăsit de unde în zori Nae își privise oștirea, încredințați fiind că doar acolo putea să se afle.

Conacul se-nălța șui în întunecime. Valuri-valuri de viespi negre și pâlcuri de ciori roteau în jurul său. Ați pătruns în măruntaiele lui, urmând colidoare fără lumină, putrezi și pline de ciuperci crescând, firave, pe ziduri, intrând în odăi cu fereștile acoperite de scânduri bătute-n cuie, urcând scări cu trepte ce lipseau, gata-gata să vă prăbușiți de la caturile de sus. Te durea

mâna dreaptă, ce ținea șpanga, de câte trupuri căsăpiseși în acea zi. Ați dat de odăi pline de moșnegi ce se ruga în genunchi, și de odăi cu domnițe privindu-vă sfiios de după evantalii, odăi umplute până la tavan de un mare ciorchine de strugure cu boabele străvezii cât pepenii și odăi ce duceau în împărăția ielelor. Nu v-ați oprit nicăieri, căci aveați de stârpit răul de la rădăcină.

Urcând în pod, ce era mare cât o biserică domnească, l-ați găsit plin de pânză de painjeni, vălătuci grozavi prin care nu se putea pătrunde, mai deși decât orice pânzărie. Iar în ochiurile ei pândeau painjeni mii și mii, cu labe negre și veninul curgându-le pe colții îndoiți ca jungherele. V-ați croit drum, ne-nfricați, cu șpăngile, până-n miezul podului, unde-ați dat de o mare gogoașă ca de vierme de mătase în care se zbătea ceva viu. Despicând-o, l-ați scos pe Pasvantoglu, pișat pe el și clănțănind din dinți, ce era gata să fie ospăț paingilor, l-ați târât de păr până-n târnaț și l-ați arătat oștilor de dedesubt, ce-au izbucnit în urlete de biruință. Caraion, pe care-l mușcase de beregată doar cu trei ceasuri în urmă, curmându-i viața, l-a apucat de picioare și l-a azvârlit din înălțime, de-a căzut cu capu-n jos pe pământul tare ca fierul, împrăștiindu-și creierii. Și astfel a sfârșit procletul, arătându-se dreptatea dumnezeiască ce toate le veghează. Noaptea s-au aprins focuri nenumărate și s-a-ncins un danț de biruință legând în roata sa pe toți iroii, întregi sau schilavi, vii sau morți, muieri sau bărbați, ce de-atunci au fost lefteri și ferice fiecare la cășile lor.

După un an și jumătate de ciumă, Bucureștii arătau ca după o mare cutremurare de pământ. Gropi mari, la margini, se umpluseră de leșuri, iar cele trei sute de biserici nu mai pridideau cu slujbele pentru sufletul morților. Cășile boierești se șubreziseră de nelocuit, căci boierii se pribegise prin sate, și zăceau acum într-o rână. Ulițele erau pustii. Zmeiele, ce cândva făceau fala și faima târgului, căzuseră din ceruri și copereau acum grădinile și bordeiele de la mahalale cu pânzele lor vopsite, țăranii tăindu-le ca să facă muierilor catrințe. Curând însă, ciuma domolindu-se și pierind către primăvară, măcelarii, plăpumarii, marchitanii, ceaprăzarii, șelarii, funierii, bogasierii, bragagiii, salepgiii, sacagiii, iaurgiii, podăresele și florăresele și croitoresele și-au luat din nou uneltele traiului lor de fiecare zi, ce le punea pâinea pe mese, zidarii s-au pus pe clădit și tâmplarii pe rindeluit, tinichigiii

de pus tablă nouă pe turlele bisericilor, încât urmele nenorocirii s-au șters cu încetul, iar vara lui 1834, în saloanele evgheniților boieri și-n cășile târgoveților, adusese pace și belșug, de parcă boleșnița fusese numai un vis urât. Și s-au pornit nunți și botezuri mai abitir decât înainte.

Întors la conacul lui conul Tachi, ți-ai luat slujba de ciubucciu de la capăt și-ai trecut anul ce s-a urmat în lenevire și-n crailâc, în renghiuri și ticăloșii, până ce, împlinind șaisprezece ai, te-au primit haiducii Jianului în rândurile lor.

18 „M-a trezit mama la 6 dimineața“, scrisese în aceeași zi Victoria în jurnalul ei, așezată la scrinul cu intarsii de lemn de trandafir, „ca să-mi spună că Arhiepiscopul de Canterbury și Lordul Conyngham erau aici și voiau să mă vadă. M-am sculat din pat și m-am dus în camera de zi (doar în cămașă de noapte) și *singură*, și i-am văzut. Lordul Conyngham mi-a adus atunci la cunoștință că bietul meu Unchi, Regele, nu mai era, că-și dăduse sufletul la 2 și 12 minute în dimineața asta, și că, în consecință, *eu* sunt *Regină*“. Abia împlinise 18 ani și nu știa, probabil, că prim-ministrul, lordul Melbourne, care o iubea ca pe o fiică pe care n-o avusese, fiind văduv fără copii, plănuise de multă vreme încoronarea ei după moartea lui William IV. Din fericire, legea salică nu se aplica în Regatul Unit al Marii Britanii, cum era cazul în Regatul Hanovrei, la coroana căruia Alexandrina Victoria, deși din casa de Hanovra, nu putea aspira, femeie fiind. Victoria nu-și făcuse iluzii niciodată: perspectivele ei de-a deveni regină erau în cel mai bun caz firave și, la drept vorbind, nici n-o interesau prea tare. Firea-i era egală, fața ternă, fără să fie dizgrațioasă, trupul fără farmec. Avusese o copilărie tristă și o adolescență clorotică, la fel ca mai toate domnișoarele vremii ei, rușinate de viața trupului, și era înclinată spre citit romane satirice, spre pictură și spre scris. Îi plăcea să-și picteze chipul pe pânză, fără nici cel mai mic efort de-a-l idealiza, căci nici aici nu-și făcea iluzii. Bucle castanii încadrau tâmple corect desenate și fălci puțin prea rotunjite. Ochii reci, depărtați, uitându-se direct în ochii tăi fără să pară a te vedea, nasul puțin cam mare, gura mică, dar cu o certă expresie de decizie, bărbia în piept – o fată cu picioarele pe pământ, directă, fără nici o urmă de dulceață sau langoare te privea din fiecare autoportret. În plină furoare romantică, Victoria vedea lucrurile așa cum erau. Era făcută să stăpânească lumea, asemenea unei jucătoare de șah aplecate peste eșichierul ei, cu o equanimitate pe care și Marc Aureliu, și Epictet ar fi invidiat-o.

Ceremonia de încoronare a avut loc într-o joi, pe 28 iunie, în anul de grație 1838, la Westminster Abbey, într-o Londră entuziastă, ticsită de cei patru sute de mii de vizitatori veniți din tot imperiul cu noile trenuri, pe căile ferate ce începuseră să se-ntindă printre câmpiile și pășunile încă

rusticei Anglii. Au fost străzi înțesate de oameni, procesiuni nesfârșite, chermeze în grădinile publice, cupeuri elegante blocate în mulțimile ce petreceau, dansuri improvizate în preajma fanfarelor, focuri de artificii pe înserate și chiote deșucheate din cârciumi, căci vremea a fost de o splendoare neobișnuită, bună prevestire pentru deceniile ce-aveau să urmeze. În Hyde Park s-a-nălțat un enorm balon umplut cu aer fierbinte, din nacela căruia căpitanul de artilerie John Farewell, ce a consemnat apoi totul în memoriile sale, a putut vedea întreaga Londră în sărbătoare, cu târgul uriaș de distracții din Hyde Park, dominat de roata cea mare. A văzut cortegiul reginei venind dinspre Buckingham Palace către Catedrală, Tamisa încărcată de poduri, sclipind în soare, și chiar, privind către Bloomsbury, a consemnat în jurnalul său că l-ar fi zărit și pe Charles Dickens umblând cu pasul său repezit pe Doughty Street, spre casă, meditând la isprăvile lui Nicholas Nickleby, despre care tocmai scria (deși faptul că l-ar fi putut desluși pe faimosul scriitor în marile mulțimi avea să fie adesea contestat de criticii căpitanului). Pe marea curbură a balonului era, firește, pictat chipul tinerei regine, având deja pe creștet Coroana de Stat, zugrăvită cu acuratețe, sclipind din uriașele ei mărgăritare și pietre prețioase. Veșmintele ceremoniei însă, neputând fi cunoscute dinainte de pictor, deși somptuoase, erau fanteziste: bluză cu guler înalt de dantelă din Țările-de-Jos, rochie sidefiu-trandafirie și trenă ultramarină cu ape viorii. Sărbătoarea din străzi a durat patru zile, costând statul un sfert de milion de lire, pe jumătate, totuși, cât costase precedenta încoronare, căci lordul Melbourne se poate să fi avut sentimente paterne pentru tânăra regină, dar ca om de stat era auster și foarte zelos în spiritul său de economie, așa că i-a refuzat Victoriei banchetul de care toate încoronările avuseseră pân-atunci parte, oferindu-i doar o „încoronare cu mărunțiș“, cum avea să se plângă mai târziu însăși regina.

Ceremonia propriu-zisă a mișcat-o pe fata cu ochi cenușii, dar nu până-n adâncul sufletului. Timp de cinci ore interminabile, în care și-a schimbat de două ori ținuta și a fost implicată în tot soiul de mici și stupide incidente – bătrânul lord Rolle a căzut pe scări și regina a trebuit să lase totul ca să-l ridice, să-l consoleze și să-l trimită acasă; muzica a cântat piese vechi de Händel în locul unui imn scris special pentru marele eveniment; de două ori

au trecut-o nevoile și-a trebuit să încalece, ridicându-și cu mare greutate crinolina, cădița specială pentru astfel de împrejurări, aflată chiar în Catedrală, după o draperie; au fost în fine momente când nimeni nu mai știa, din lipsa repetițiilor, ce trebuia să urmeze –, Victoria și-a jucat rolul răbdătoare, împovărată de colosala robă stacojie purtată pe drumul spre Westminster Abbey peste rochia de satin alb cu broderii de aur, apoi de coroana încă foarte grea, deși făcută special pentru capul ei, apoi și de vestmântul în care s-a schimbat după încoronare, a cărui robă stacojie a fost înlocuită cu una albă, tivită cu dantele.

Coroana de Stat era opera argintarilor și bijutierilor firmei Rundell, Bridge & Co. și fusese făcută special pentru încoronarea Victoriei, căci cea veche, a regelui ce tocmai răposase, se dovedise prea grea pentru gâtul ei firav. Era de catifea albastră și foi de argint, în care erau încrustate 3093 de pietre prețioase, între care se zărea arzând de la mare depărtare, lovit de razele diafane de lumină coborând prin vitralii în nava întunecată, marele rubin cât un ou de porumbel al Prințului Negru, aflat deasupra fâșiei de hermină ce-l despărțea de imensul diamant Cullinan. Safirul octogonal al Sfântului Eduard, de culoarea ochilor tinerei fete, sticlea și el la loc de cinste pe vârful coroanei. Cu toată înfățișarea ei venerabilă, coroana îi sugera tinerei fete, crescută într-o ambianță modernă, mai curând un amestec de ciudat instrument medical și de aparat de tortură. Abia aștepta să scape de cele vreo două kilograme de argint, catifea și pietre sclipitoare, încât la întoarcere, când i s-a ridicat de pe cap și i s-a așezat în loc mai modesta Diademă de Stat a lui George IV, cu cele 1333 de diamante ale sale și șiragul de perle pescuite în Marea Ceylonului, s-a simțit de parc-ar fi purtat acum o coroniță de hârtie.

În portretul pictat de Sir George Hayter pe o foaie de cupru emailată, făcut la puțin timp după ceremonie, regina își poartă coroana cea grea cu dubioasă grație, zâmbind cam la comandă și privind încrezător în zare, poză impusă de artist, nepotrivită firii ei și pe care fata trebuie s-o fi disprețuit. Mijlocul îi este strâns atât de tare-n corset, și pe deasupra legat atât de nemilos cu un cordon de aur, încât nu se putea să nu-ți fie milă de biata ființă supusă unei asemenea absurde torturi. Din cauza taliei exagerat de înguste, pieptul și gâtul reginei, dezgolite și albe, par umflate dizgrațios.

Umerii-i sunt înveliți în pânză de aur plină de franjuri pe margini, iar în mâna delicată, cu inele în degete, poartă sceptrul ca pe o lance. Tot portretul pare unul dintre acele panouri pictate ce se-ntâlneau pe-atunci la bâlciuri și panarame, cu un oval tăiat în dreptul feței unei figuri istorice, Ioana D'Arc sau Maria Antoaneta, în care câte-o târgoveață-și vâra capul ca să-și distreze iubitul.

Din acea zi solemnă, Victoria a dobândit sfera pământească, aproape în întregul ei, cu continente împădurite străbătute de căi ferate, cu Indiile de Răsărit și cele de Apus, cu mări de smarald pline de navele cu pânze și de primele vase cu aburi ale companiilor britanice, și cu orașe încărcate de splendoarea marilor construcții bogat ornamentate, ținând-o ferm în palmă timp de șaizeci și trei de ani, așa cum ținuse, în timpul ceremoniei de încoronare, sfera de cristal în mâna stângă, apăsându-i greu peste liniile vieții, destinului, capului și inimii, ca și peste munții lui Mercur, Apolo, Saturn și Jupiter de la rădăcina degetelor ei sidefii. Dar de-a lungul întregii sale vieți, în care chipul ei niciodată prea grațios a căpătat repede trăsăturile unei neveste de negustor, apoi ale unei bunici cu scufie ce-o apăra de curent și de umezeală în iernile londoneze, regina a adăpostit-o în sine pe fata care la șaisprezece ani își făcea portretul exact și fără iluzii, cu nasul puțin prea mare și bărbia împinsă cu încăpățânare în piept, care nu-și amintea niciodată nici un vis, dacă le va fi avut cândva, și pentru care lumea era ce se vede aici și acum.

Între oamenii Imperiului care, risipiți de treburi pe cinci continente, nu au putut asista la încoronare, deși și-ar fi dat și pielea de pe ei să fie la Londra în acele zile fastuoase, se afla și baronetul Sir Howard Douglas, pe atunci general-maior în marina britanică, împovărat, la vârsta retragerii, cu pompoasa, dar îndoielnica demnitate de Guvernator General al Statelor Unite ale Insulelor Ionice, aflate sub protectorat britanic, slujbă care-i mânca zilele. De trei ani încoace, exilat în Mediterana, încerca o echilibristică disperată între facțiunile politice și religioase ale celor șapte insule mari pe care le avea în subordine, plus o puzderie de altele mai mici, abia locuite sau cu totul sterpe, cu subtilități ale alianțelor și dihoniilor dintre șefii locali care-l exasperau, cu demnitari brutali și nespălați, cu popi aroganți, având bărbile până la brâu și cruci strâmbe pe piepturi. Ce cadou

otrăvit primise regatul Marii Britanii în 1815, după Pacea de la Paris, când se pricopsise cu ostroavele astea barbare, care nici sub veneţieni, nici sub francezi, nici sub turci şi nici sub ruşi nu arătaseră în trecut nici dorinţa de a trăi împreună, nici supunere, nici vreo aspiraţie către civilizare! Insule stâncoase, cu măslini şi viţă-de-vie, femei cu feţe de bărbaţi şi bărbaţi arătând a briganzi, bisericuţe şi schituri văruite alb şi azuriu cocoţate pe câte-un stei de stâncă, smochini aplecându-şi în mare fructele viorii, şi pe deasupra năvala continuă, nestăvilită, zi după zi, val după val, a piraţilor, iată cum arăta pentru lordul Douglas ţinutul septinsular peste care era blestemat să cârmuiască.

Neliniştea permanentă a locuitorilor şi atacurile continue ale piraţilor ce nu puteau fi nicicum stârpiţi îl ţineau pe guvernator departe nu doar de Londra cea atât de dorită şi de visată, unde i se afla familia, ci mai ales de masa de lucru, căci lordul, fiu de amiral el însuşi, era un specialist militar renumit, autor al unor scrieri devenite clasice, precum *Tratatul despre folosirea tunurilor în bătăliile navale* sau *Evoluţia vaselor cu pânze*, şi la care ar fi voit să adauge altele încă.

Aplecat zi de zi asupra hărţii Eladei, la apusul căreia se-nşirau insulele-state Corfu, Kefalonia, Cythera, Ithaca, Paxos, Leukas şi Zakynthos, confederaţia peste care guverna, Sir Douglas devenea tot mai ursuz. Chipul pe care-l vedea în oglindă, când se rădea în lumina orbitoare-a dimineţilor din Corfu, insula-n care-şi avea reşedinţa, era tot mai apoplectic, şi două dungi adânci de nemulţumire şi regret i se adânceau zi de zi mai mult de la nări până la bărbie. Fusese trecut pe linie moartă, prin intrigi ale *whig*-ilor din parlament şi ale lordului Grey însuşi, exilat cum nu se simţise vreodată, nici măcar în îngheţatul New Brunswick de peste ocean, în comunitatea de negustori de blănuri şi vânători de balene peste care guvernase cu câţiva ani în urmă: gerurile apocaliptice şi întinderile albe nesfârşite nu-l împiedicaseră acolo să lucreze, în căldura vreascurilor din sobă, la precisele şi minuţioasele sale tratate navale. El, ce fusese decorat cu decenii în urmă cu Ordinul Preadistins al Sfântului Mihail şi-al Sfântului Gheorghe, ajunsese să fie scuipat în ochi de orice nespălat de corsar şi să aibă de-a face cu toţi sceleraţii Eladei numai pentru vina de-a fi fost toată viaţa un *tory* onest, fidel şi fără pată.

În ziua încoronării din Londra îndepărtată, guvernatorul zăcea dezabuzat, aproape întins la orizontală, pe scaunul său, uitându-se, fără s-o vadă, la corăbioara cu pânze închisă-ntr-o sticlă pântecoasă de rom de pe comoda cu sertare din lemn roșu de Pernambuco, de dincolo de masă. O cumpărase cu doi ani în urmă de la un negustor ce probabil că mesteca la nesfârșit cuișoare, căci umplea odăile în care se afla cu damful lor dulceag-pipărat. Își aducea atât de bine aminte ziua în care acel oarecare Abraham Norton debarcase de pe o navă sub pavilion olandez, închiriase o tarabă și-ncepuse să-și vândă, chiar în portul orașului vechi, marfa nemaivăzută, pentru că tocmai atunci crâncenul Frangopoulos, piratul ce scufunda barcaze în toată Marea Ionică, fusese adus legat, încă îmbrăcat femeiește, cum îi era obiceiul, în fața sa și, când îl îndemnase să vorbească despre uciderile și jafurile sale, acela-l scuipase direct în ochi, încât, orbit și-ngrețoșat, trebuise să se șteargă cu o năframă. Iar dacă palicarii care-l țineau nu ar fi fost atenți, bruta lățoasă l-ar fi și mușcat de nas sau de obraji, scuipând pe dușumea bucățile de carne însângerată, cum se mai văzuse în împrejurări asemănătoare. Asistase în aceeași după-amiază la spânzurarea lui în piața centrală, în fața Catedralei Sfântului Spiridon, speriat ca și ceilalți privitori de matahala de mădular ce, în dârdorile morții, i se sculase prin nădragii rufoși, făcând multe femei din public să leșine în brațele celor din jur.

Acum guvernatorului nu-i ardea însă nici de corăbioara din sticlă, în care recunoscuse cu plăcere clipperul *Water Witch* ce aducea opiu din China, nici de amintiri. Cu doar două ceasuri mai devreme primise o știre care-l încremenise. Cu trei ani în urmă, abia sosit în noua sa reședință din Corfu, oraș ce i se păruse săpat într-o bucată compactă de lumină mediteraneeană, atât de strălucitoare încât n-o puteai îndura decât cu ochii mijiți, guvernatorul fusese pus la curent cu sistemul de comunicare rapidă între insule, ce consta, pitoresc și exotic (și puțin ridicol pentru imaginația inginerească a ofițerului), într-o mare hulubărie plină de rotiri de cozi aspre, de uguieli domoale, de ochi roșii și de găinaț mirosind acru, aflată chiar în curtea interioară, pătrată, a reședinței. Porumbeii călători, ce purtau peste trupuri un soi de mici pelerine de pânză colorate diferit, după insula de unde aduceau știri, erau trimiși cu velierele, în cutii închise, până în insula respectivă, de unde făceau o dată pe săptămână drumul înapoi, în zbor, cu

câte-un bilet atârnat de picioare. Era cel mai rapid mijloc prin care știrile veneau la administrația centrală a Statelor Unite Septinsulare. Sistemul, pus la punct de precedentul guvernator, un scoțian mare columbofil, ce aciuase în hulubărie, pe lângă voiajori, și tot soiul de alte rase – capucini gulerați, maltezi, kingi, rolleri, strasseri în două culori, voltați cu cozi ca de dantelă sau zburători de Taganrog cu trup alb și aripi de un frumos cafeniu roșcat – funcționa mulțumitor, Sir Douglas primind regulat informații din tot cuprinsul teritoriului său marin.

Numai că partea cea mai de sud a acestuia rămânea descoperită, fiindcă în mica insulă Antikythera își aveau cuibul faimoșii șoimi ai Eleonorei, rasă rară și foarte căutată pentru vânătorile cu șoim din Anglia, așa încât nici un porumbel nu se putea avânta deasupra insulei și nici a celei mult mai întinse din apropiere, Cythera, adesea atacată de feluritele simorii de pirați din Marea Ionică. Șoimii, cam treizeci sau patruzeci de cuiburi adăpostind aproape o sută de păsări de pradă, uciseseră pân-atunci toți porumbeii călători trimiși cu bilețele atârnate de gheare către capitala confederației septinsulare. Cythera și Antikythera rămâneau astfel o pată oarbă pe harta guvernatorului, una dintre marile plictiseli ale slujbei sale de care abia aștepta să scape.

Minte neliniștită și avidă de noutăți, Sir Douglas încercase mai multe soluții pentru remedierea acelui neajuns. O vreme purtase corespondență cu pictorul american Samuel Morse, faimos nu doar pentru sumbrul *Hercule murind*, manifest artistic și politic aflat atunci la pinacoteca din Yale, ci și, tot mai mult, ca inventator în foarte noul domeniu al electromagnetismului. Telegraful electric fusese patentat de el cu patru ani în urmă, și perspectiva de-a obține informații instantanee, printr-un singur fir de cupru, din locuri îndepărtate promitea să schimbe, în anii următori, fața secolului, asemenea căilor ferate, navelor cu aburi și altor invenții pe care aburul și electricitatea le făcuseră posibile, miracole burgheze ce curând n-aveau să mai uimească pe nimeni. Din păcate, îi scrisese americanul, telegraful său, cel mai perfecționat din lume în acel moment, nu reușise să propage semnale mai departe de două mile, distanță pe care, la prima demonstrație publică din Morristown, New Jersey, Morse transmisese mesajul „Cu răbdarea treci și marea“, în codul cu puncte și linii inventat de el însuși. Dar un fir de cupru

lung de 287 de mile, izolat cu rășini speciale, întins pe fundul mării, care să unească insulele Corfu și Cythera, ar fi putut fi visat pe-atunci doar de Jules Verne, profetul progresului fără limite, dacă el n-ar fi fost în anul încoronării Victoriei doar un băiat de zece ani ce privea visător navele cu pânze trecând lin pe râul Loire în dreptul satului Chantenay, unde-și petrecea vacanțele de vară.

Așa se face că lordul Douglas află despre tulburările din Antikythera abia la o săptămână după ce mica insulă din federația sa fusese atacată, jefuită și revendicată ca teritoriu independent de pirații lui Theodoros, unul dintre capii cei mai căutați de navele englezești, atât în Arhipelag, cât și în Marea Ionică. Pirații aveau putere de foc, fiind în posesia a două goelete cu tunuri grele capturate în ultimii ani, dar se foloseau și de o mulțime de nave mai mici și bărci cu o singură velă, surprinzător de manevrabile, cu care abordau și jefuiau chiar și vase comerciale de dimensiuni serioase. Ultimele estimări de care guvernatorul avea știință socotea pirații la peste cincizeci, bărbați și femei, la fel de bine înarmați și de cutezători în luptă. Theodoros era un barbar dintr-un ținut friguros de la nordul Dunării, care reușise în scurtă vreme, la o vârstă fragedă, căci nu avea mai mult de douăzeci sau douăzeci și unu de ani, să întoarcă pe dos mările elene, vârând groaza-n localnici și câștigându-și o mare faimă. Drumurile corăbiilor sale printre insule, îi spuneau guvernatorului spionii risipiți prin Arhipelag, erau din cale-afară de ciudate, căci nu se mărgineau la un fief pe care să-l terorizeze, ci se-ntindeau de-a lungul și de-a latul părții de răsărit a Mediteranei, cu popasuri pe colțuri de stâncă stearpă și pe limbi de nisip, ca și când ar căuta ceva cu înfrigurare, ceva mistic și ascuns, și nu aur, rom, femei sau pietre scumpe, prada obișnuită a simoriilor de pirați.

În dimineața zilei de 20 iunie, îi spusese locotenentul roșu la față și gâfâind încă, fiindcă după ce sărise de pe puntea micului său vas în marea până la brâu alergase într-un suflet până la reședința guvernatorului general, în acea dimineață portul Potamos, singurul pe care îl avea Antikythera, altfel o stâncă inabordabilă, fusese blocat de două nave afișând pavilion negru, înarmate cu tunuri de 40, probabil Vernon, după cum suna canonada. Înainte ca gărzile să aibă timp să îndrepte tunurile din fort spre inamic, navele străine au deschis focul, distrugând vasele pescarilor din rade și

aducând mari pagube portului. Pirații au coborât la apă șase sau șapte bărci și, trăgând cu muschete ghintuite, probabil modelul prusac M-1835 Jäegerbüchse după sunetul lor, au debarcat pe țărm și au copleșit în două ore de lupte acerbe mica garnizoană, măcelărindu-i pe cei doisprezece militari, dintre care patru supuși britanici. Pătrunzând în așezare, pirații au comis fapte de o cruzime teribilă, ucigând toți bărbații, siluind femeile, chiar și copile abia înmugurite, și aprinzând pâlcul de case după ce le jefuiseră de tot ce găsiseră-n ele.

Hainele locotenentului șiroiau, făcuseră o băltoacă pe frumoasa pardoseală a cabinetului de lucru, dar tânărul era mândru să-și etaleze cunoștințele militare în fața superiorului său. Până în acel moment al relatării, continuă el, faptele țineau de sălbăticia acelor ținuturi elinești ce văzuseră multe. Pirații erau o plagă de neoprit a ostroavelor, fiindcă mai fiecare pescar, la cea mai mică ocazie, nu pregeta să ia muscheta în mâini și, pe bărci ușoare, barcaze sau chiar corăbii în toată regula, să ia parte la jafuri, scufundări de nave sau distrugeri de sate și târguri de pe celelalte insule. Capii bandelor erau văzuți de toată lumea ca eroi, nu puteai sta noaptea pe țărmul mării, în jurul unui foc cu localnicii, bând retsina și pălăvrăgind, fără ca vreun bătrân lăutar, strănepot al aezilor din vechime, să nu-nceapă, cu oftări și tremurări de glas, câte-un vechi cântec despre isprăvile unor Limberakis Gerakaris, Petros Lanzas sau Leo din Tripoli, ce îndrăzniseră pe vremuri să lupte până și cu venețienii, furându-le femeile, care, înamorate de făloșii briganzi, nu mai voiau să se-ntoarcă-n palatele lor după răscumpărare.

Dar ce urma era cu mult mai grav. Acel Theodoros, fost supus valah, din câte se știa despre el, dar din mamă grecoaică, palicar pe capul căruia se pusese recompensă de 750 de drahme de argint de-ale regelui Otto, nu se retrăsese cu prada în cine știe ce ascunzătoare, cum făceau pirații ca să li se șteargă urmele pe-ntinderea înspumată a mărilor, ci înălțase deasupra insulei, pe cel mai înalt loc al ei, propriul lui drapel, pe care pusese să se zugrăvească însuși șoimul Eleonorei cu aripile întinse, proclamându-se nici mai mult, nici mai puțin decât (aici locotenentul pufni în râs) „Stratigos pe Vecie al Principatelor Unite ale Antikytherei și Cytherei de Răsărit“. O mică flotă improvizată la Cerigo, capitala Cytherei vecine, trimisă ca să pună

capăt abuzurilor acelui Theodoros, a fost pe jumătate distrusă de navele piraților și silită să se-ndepărteze rapid de portul Potamos. Locotenentul luptase în acea jalnică bătălie și, imediat după retragere, se grăbise să-și îndrepte nava către nord, străbătând Marea Ionică spre Corfu ca să dea de știre consulului despre dezastru. Căci Antikythera, chiar dacă era doar o insuliță aproape pustie, făcea parte din Statele Unite ale Insulelor Ionice, aflate sub protectorat britanic. Scelerata îndrăzneală a piraților lui Theodoros putea fi socotită o insultă la adresa Reginei ce tocmai se-ncoronase în acea zi binecuvântată de Dumnezeu, și la adresa întregului Regat Unit al Marii Britanii, cea mai mare putere marină a vremii. Această insultă trebuia pedepsită, firește, cu toată asprimea.

Pe lângă știrea atât de neplăcută, tânărul locotenent mai avea ceva de raportat Guvernatorului General. Își descheie mundirul la piept și scoase un săculeț lung, ale cărui băieri le desfăcu încet cu degetele. Scoase din el un sul de hârtie, pe care-l desfășură în fața ochilor lordului Douglas. Era o scrisoare, probabil, căci avea, evident, o formulă de introducere și una de încheiere, despărțite de restul scrierii, dar limba în care era compusă nu arăta a nici una dintre cele pe care cei doi le cunoșteau. Literele, scrise în rânduri înghesuite și strâmbe, semănau cu cele rusești, lucru care-l alarmă pe guvernator, căci ar fi putut fi vorba de o periculoasă acțiune de spionaj. După spusele locotenentului, scrisoarea fusese trimisă cu o barcă ce plecase ca o săgeată din Antikythera cu scopul evident de a ajunge la linia maritimă austriacă, ale cărei vase călătoreau mai departe către Bosfor și Marea Neagră, apoi o luau în amonte pe Dunăre. Fusese o întâmplare norocoasă că nava locotenentului, bricul *Royal George*, capturase barca și pe cei trei marinari ce așteptau acum să fie spânzurați, deși se juraseră că pirații îi siliseră să ducă scrisoarea până la vapoarele companiei Österreichischer Lloyd.

Lordul Douglas trimise numaidecât după negustorul Lopatin, cunoscut ca Rusnacul, pripășit de decenii în Corfu, care se-nfățișă înspăimântat, neștiind la ce să se-aștepte. Îi ajunse acestuia o singură privire peste scrisoare ca să-i încredințeze pe ofițeri, cu multe plecăciuni, că epistola nu era în rusește și nici în bulgărește, altă limbă pe care-o știa și care folosea aceleași litere scornite de venerații Sfinți Chiril și Metodie. Nimeni dintre cei pe care, în

următoarele două săptămâni, îi întrebă guvernatorul, marinari și emisari străini, nu putu desluși încâlcitele fraze de pe hârtia cu sigiliu înfățișând același șoim al Eleonorei, încât sulul rămase să zacă pe comodă, lângă sticla cu corăbioara, în cabinetul de lucru al lui Sir Douglas.

Cu un efort de voință cu care s-ar fi putut câștiga un război, lordul se ridică brusc de pe scaunul pe care zăcuse lungit pân-atunci și, după câteva ore în care arșița s-a potolit, cu hărțile-ntinse pe masă și cu un mic stat-major adunat în jurul său, începu să facă planuri pentru riposta ce trebuia să fie decisivă. În următoarele ore se discutară logistica, echiparea și puterea de foc a celor șase vase de luptă (vechi și prost întreținute, din păcate) de care Statele Unite ale Insulelor Ionice dispuneau, anume fregatele *Boscawen* și *Cumberland*, bricul *Meeanee* și cele trei goelete, *Sans Pareil*, *Tiger Tooth* și *Doom*. Cu cele patruzeci și două de tunuri pe care le aveau în total și cu un echipaj de peste o sută de marinari, tunari și soldați, ar fi trebuit să fie mult prea suficiente pentru blocarea portului Potamos, distrugerea piraților și aducerea în Corfu a dementului „Stratigos pe Vecie“ ca să fie spânzurat, după obicei, în piața centrală din fața Catedralei Sfântului Spiridon.

Ceva mai liniștit după acest consiliu de război, în care ofițerii îl încredințară că micul incident va fi repede rezolvat, Lordul le permise să se retragă și ieși, în fine, pe terasă, în înserarea parfumată de oleandri. Cu un pahar de whiskey în mână, își adânci privirile obosite în nesfârșirea mării, care acum, sub cerul de asfințit, era chiar de culoarea vinului, cum o înfățișase cu trei mii de ani în urmă nemuritorul Homer.

Conștiincioasă cum a fost mereu, Victoria n-a întârziat, chiar regină fiind, să consemneze ceremonia în jurnalul ei intim, trecând cu vederea plictiselile zilei, senilitatea lordului prăbușit pe scări, muzica învechită, dar amintind totuși în treacăt, înciudată, povestea cu arhiepiscopul, pentru că avea încă degetul mijlociu umflat și roșu după ce patru cameriste, ungându-l cu ulei de măsline și untură de pește, i-l masaseră, trăgând de veriga de aur a inelului imperial, înțepenit pe degetul greșit și nevoind să iasă cu nici un chip: „Apoi au urmat toate celelalte lucruri, ultimul fiind așezarea Coroanei pe capul meu – ceea ce a fost, trebuie s-o spun, un moment foarte frumos și impresionant; toți Pairii și Pairele și-au pus și ei coroanele în același

moment. Excelentul meu Lord Melbourne, care-a stat foarte aproape de mine în timpul întregii ceremonii, a fost *complet* copleșit în acel moment, și foarte emoționat; m-a privit cu atât drag, aș putea spune ca un tată. Ovațiile, tobele, trompetele, focurile de armă, toate-n același moment, au făcut spectacolul și mai impunător. Arhiepiscopul, foarte stângaci, mi-a pus inelul pe alt deget decât trebuia, încât l-am putut scoate apoi cu mare greutate și durere. Pe la patru și jumătate m-am suit iarăși în trăsură, cu Coroana pe cap, sceptrul și globul în mâini, și ne-am întors pe același drum pe care-am venit, prin mulțimile încă și mai dese. Entuziasmul, afecțiunea și loialitatea au fost chiar mișcătoare, și o să-mi amintesc ziua aceasta ca fiind cea mai Mândră din viața mea! Am ajuns acasă la șase și ceva, nesimțindu-mă *deloc* obosită. Am cinat la opt“.

19 *Io Theodoros, prin vrerea lui Dumnezeu Stratigos pe Vecie al Principatelor Unite ale Antikytherei și Cytherei de Răsărit, cum și Taxiarh al ostroavelor Skyros, Amorgos și Vous.*

Preaiubită maică a sufletului meu, Sofiana,
Află de la mine că sunt bine, sănătos, lucru pe care ți-l doresc și dumitale, sărutându-ți mânurile scumpe după cuviință.

Nu voi să-ți ascunz, dragă maică, încă din începutul astei epistolii, că printre străinii elini, turci și vinitici din aceste ținuturi am nume tot mai bun, dobândit prin cinste și lucru neobosit, căci negustoria îmi merge minunat, și banii trag la mine ca la un mai-mare al lor, și în o sută de ostroave mușteriii mei sunt plini de mulțămire. Și nu este boier din ostroave, având fată, care să nu mă vrea ginere, și nici vreunul ce, având numai feciori, să nu mi-i trimiță ca slujitori credincioși, căci faima mea în Arhipelag se face tot mai mare, ca focul ce nimic nu-l poate stăvili. Iar bravii mei palicari și palicărese, ce sunt în jurul meu asemini falangei lui Alixandru Machidon, de care-mi citeai adesea când eram prunc la țâța ta, au crescut în număr și putere, fiind acum în număr de 86, de toate legile și neamurile. Noapte de noapte se luptă care să doarmă pe rogojina din fața ușii mele, ca nici musca să nu poată pătrunde în odaia mea de culcare.

Multe s-au petrecut de când ți-am trimes ultima mea epistolie, dar nainte de a ți le înșira pe toate aicea, cum m-am luptat cu inglejii, stăpânitorii mărilor și ocheanelor, și cum am scăpat de la moartea prin glonț ocrotit fiind de îngerii din ceruri, și cum l-am văzut însumi pe Împăratul Peștilor, ce cu lapții lui îngrechează toate peștoaicele, voi să-ți însemnez despre muierile noastre. Ți-am vorbit în cartea trecută de bravii mei tovaroși, pentru ca să-i vezi zugrăviți în fața ochilor dumitale, și nimic din viața mea despărțită de dumneata să nu-ți fie străin. Și astfel, pre lângă tătarul Ghiuner și zugravul de subțire Sisoe, pe care-i știi domnia ta din Ghergani, carii sunt brațul meu drept și stâng, ți i-am înfățișat și pe Joshua Ovreiul, pe Suleyman Chinezul și pe Baraba Adormitul, cum și pe alții de care, dacă Dumnezeu va voi să trăiesc, au să mai vină prilejuri să-ți spun vorbe de

prețuire, căci sunt voinici unul și unul.

Iar despre fămei nu ți-am grăit destul, nici pe larg, iar aceasta este strâmbătate și urâciune. Căci muierile noastre, ce-au lăsat bărbați și prunci ca să ne fie alături, sunt aidoma mucenițelor din vechime ce nici spintecate nu s-au lepădat de legea creștinească și a celor de care se spune în Evanghelii că-L urmau pe Mântuitorul nostru și pe sfinții Săi apostoli, slujindu-le cu averile și sfiiala și curăția lor. Nu poci a-ți spune de toate, căci sunt multe ca și palicarii, dar iacătă-le pe cele mai evghenisite.

Zephyra e toată văpsită albastru, fiindcă află, mamă dragă, că pe-aicea oameni ne-ncondeiați nu se află, măcar pe un umăr, ori o țâță, ori o glesnă, ori chiar în frunte, căci așa e portul, și tot neamul elinesc de pescari și neguțători își fac semne pe trup, care mai de care mai măiastre. Se vede treaba că popii lor nu le-au spus de legea ovreiască, unde Adonai grăiește deslușit: „Pentru morţi să nu vă faceţi tăieturi pe trupurile voastre, nici semne cu împunsături să nu faceţi pe voi. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru“. La noi, în blagorodnica Valahie, nu se vede om zugrăvit, iar dacă se vede e semn că omul acela a fost ocnaș de a tăiat la sare, ori curvă, ori l-a înfierat Vodă cu fierul roșu ca să nu mai fure. Însă acilea, în ostroave, toți au brațele numai horbotă.

Iar această Zephyra, muiere din Lesbos, a avut bărbat crunt în tinerețele ei, un turc necredincios, de o bătea și-i făcea lucruri de rușine în pat, și-o năpustea în toate felurile, nedându-i de mâncare, doar cât să-și țină zilele. Iar într-o zi, mergând în piața de fructe cu o slujnică, a zărit într-o dugheană un tinerel ce abia-i mijea mustața, care cu mare pricepere tocmai umplea spinarea unui arhonda gros cu șerpi și alte lighioane frumos înțepate cu albastru, ce-avea să le aibe toată viața pe piele. Căci să știi că desenele istea nu se mai pot șterge vreodată, căci cu mare chin și suferință sunt împunse-n piele cu ace și cerneală de sepie, iar sângele se curăță mereu cu o cârpă udă. Și de la prima privire a căzut la liubov cu tinerelul, și a intrat în dugheană, și s-a tocmit cu el pentru niscai zugrăveli din acelea împunse, iar apoi în orice zi își făcea de lucru în piață, ca măcar un ceas să adaste în preajma lui. În acel ceas, flăcăul își încerca vrăjitoreasca slujbă pe trupul fămeii, începând de la talpe și urcând tot mai sus, câtime cu câtime, cum urcă apa încetișor într-o carafă, umplându-i pulpele și

genuchii cu feluri de flori și paseri și fluturi, cum el nu mai făcuse, căci mușteriii îndeobște îi cereau șerpi, scorpii, cum și pe împărații elini Otto și Amalia, de se scârbise de atâtea jigănii.

Și prin puterea liubovului, fărmecat de trupul alb și gol al Zephyrei, junele a gâcit iarăși, după mult amar de vreme, artea de-a scrie pe aer, cum tablele legii lui Moisi aveau scrisul plutind la un deget deasupra pietrei, căci era scris nu de om, ci cu însuși degetul lui Dumnezeu. Așa că și mulțimea de tulpini gingașe, flori fără seamăn și frunze cu bobi de rouă și puzderie de goange cu care trupul muierii s-a încărcat l-a încrustat nu pe pielea ei, ci în aerul dimpregiur, licărind albastru ca o cămeșă de borangic preste șolduri și țițe, fără ca fămeia să simță vreo durere. În cele din urmă, obrajii și buzele și fruntea și tâmplele Zephyrei s-au umplut și ele de zbateri de aripi de fluture din cel numit coada-rândunicii, de pluteau la un deget de pielea feții. Iar când platoșa străvezie a fost gata, Zephyra a scăpat de bătăi și împilări, căci turcul n-o mai putea atinge. Vara următoare a fugit cu junele grec în Lesbosul ei de baștină, iar când Aletheia *a adăstat pe țărmul ei, cei doi ni s-au alăturat cu mare folos, căci de-atunci am căpătat, lângă Sisoe, un alt zugrav, de piei de om, iar în înfruntările cu pirații cei netrebnici ni s-a alăturat o crâncenă luptătoare de nebiruit, căci săbiile și jungherele lunecă peste ferecătura ei de horbote albastre fără s-o poată atinge. Oriunde ne poartă zefirii, corăbiile din depărtări o zăresc pe punte pe Zephyra pâlpâind azuriu, și cunosc că suntem sub ocrotirea sa.*

Iar lângă Zephyra o avem pe Myrne, așișderi greacă, pânza cea mare a Psémei *în bătălia de la ostrovul Vous, căci având ea în pântec trei prunci dodată, cu întreită putere împingea corabia, suită pe catartul ei cel mai mare, în mijlocul celelaltor muieri borțoase cu câte-un singur prunc. Chiar după luptă i-a slobozit în lume pe pruncii ei, de parte bărbătească tustrei, Aris, Helios și Apollon, ce nu i-a dat să se facă anahoreți, ci i-a păstrat lângă fustele ei și-i poartă cu ea până azi prin corăbii și ostroave. Acum se-nalță cătinel pe picere și sunt spaima mâțelor ce s-au prăsit pe barcaze și pe vasele de luptă de ne mânâncă și urechile. Myrne doarme pururi în lacra în care vrea s-o și-ngroape, ca să-și aducă aminte că în fața Domnului trupul ei plin de nuri e doar țărână și păcat.*

Se mai află cu noi și Kassandra, cea care ne-a fost de mult ajutor în

Amorgos, cățărându-se până sus pe steiul de stâncă unde se afla mânăstirea Hozoviotissa și aflând acolo ceva de care aveam mare trebuință. Iar această muiere de toată isprava, ce învârte hangeru-n luptă ca un voinic, este stearpă și nu prinde plod în pântec. Nu este-n Arhipelag vrăjitoare sau doftor la care să nu fi fost, icoană la care să nu se fi-nchinat cu șiruri de lacrămi, nici ierburi, nici fierturi pe care să nu le fi băut ca să facă prunc, dar în zadar. Iar anțărț, când pierduse orice nădejde, gătind niște bucate, a-nghițit un bob de piper, și deodată s-a făcut minunea. Pântecul i-a crescut și Kassandra cânta și râdea soarelui, și nu mai știa cărui sfânt să-i mulțumească, iar când i-a venit sorocul am chemat pe punte moașele cele mai pricepute de pe meleagurile acestea. Noi toți, palicarii, steteam înduioșați, către zori, să auzim glas de prunc. Nu ne-a fost dat să auzim însă decât țipetele și vaietele muierilor, ce-au năvălit afară din odaia de sub bocaport și-au umplut puntea cu perii smulși din cap și cu lacrămi de spaimă. Căci pre când Kassandra stătea dezvelită, în chinurile facerii, din borta ei muierească a țâșnit lumină, și s-a arătat mai întâi o țeastă de lumină, apoi o mânuță luminoasă, și pruncul a năvălit apoi în lume cu un nimb uleios în jurul trupușorului său, făcând ca în odaie să se vază ca ziua. S-a-nălțat, plutind în mijlocul camerei, încă priponit de mațul său, uitându-se împrejur cu ochi azurii. Avea obrajii albi și roșii, iar părul ca lâna cea mai albă. O moașă a sărit să-i taie mațul cu foarfecele și, pe când toate fămeile au dat năvală prin chepeng, înțesând puntea, pruncul s-a nălțat și el la ceruri, arzând ca un comet tot mai sus, până ce nu s-a mai deslușit dintre stele. De atuncea, Kassandra nu mai știe de bărbat și nu mai vrea prunc, ci vecinic se vâră unde e greul în bătălii, ca și când și-ar chema moartea. Și toată partea ei din negustorie o dă fămeilor de pescari pe care le vede la chei, cu doi-trei prunci agățați de poalele lor.

Mai este Aișé turcoaica, dar creștinată și diaconiță a Preasfintei Biserici a Tinerei Despuiate ce ea însăși a tocmit-o, cu doar zece credincioase, afurisite de toată popimea din Elada, căci ele împrăștiau prin ostroave minciuna că tânărul ce-a scăpat gol, de la Marcu citire, din grădina Ghetsimani, lepădându-și vestmântul în mâna prigonitorilor lui Hristos, era fămeie, ibovnică a Mântuitorului, ce-o ținuse la sânul său la Cina cea de Taină și-i încredințase mai apoi, ei și nu lui Sân-Petru, cheile bisericii

și-ale Împărăției din Vecii. Căci pentru Hristos fămeile erau deopotrivă moștenitoare ale Vieții, și Evangheliile se umpleau de liubov ceresc și de har când El le vorbea, precum fămeii prinse-n păcat trupesc, sau fămeii samaritence, sau fetiței Talita, sau când El, abia înviat din morți, s-a arătat mai întâi Mariei. Aișé, cum și diaconițele sale, priimeau pe toți bărbații care le-ar fi vrut, dar nu din pofte trupești, ci fiindcă și Hristosul, mințeau ele, și Sân-Petru duseseră cu sine câte-o soră ce le slujea de soții. Când se-mpreunau, și nu era zi să n-o facă, îi șopteau în ureche ibovnicului lor Omiliile Sf. Ioan Gură de Aur, iar când nu mai răbdau și trebuiau să țipe sub puterea bărbatului, strigau „Amin, amin!“, pentru ca jertfa lor să fie priimită. Prigonită în tot Arhipelagul, noi i-am dat găzduire, căci și pentru simoria noastră muierea e un înger al Domnului pe acest ticălos pământ muiat în sudoare și sânge.

Mai sunt Daurita, Ftatateeta egipțianca, Leia Organa, Begonia, Icosaedra, Turcoaza, Berilia, Isaura (o sclavă ce sosise pe o galeră din ținutul sălbatec al Brasiliei), Neptina (cea cu solzi de peștoaică pe șolduri și pe picere), Mufidé, Validé, Ghiulsum și Laleli – astea din urmă nevestele turcului Ismail –, Neona, Argona, Xenona, ciudoasa Moscovia, ca și dulcea Zenaida, valahă de-a noastră pre care bucuros ți-aș fi făcut-o noră dacă inema mea n-ar fi fost dată. Toate mai de preț ca pietrele scumpe și ca sculele de aur din fundul mărilor, și bune surori pentru noi, și tovaroșe în neguțătoria noastră.

Iar acum, că ți-am spus de ele, să merg cu istorisirea mea mai departe, căci cuvântul din poveste înainte mult mai este. După ce am adăstat o vreme în Vous, sau cum am zice noi ostrovul Boului, de lângă Serifos, am îndreptat corăbiile, pe Aletheia *și pe* Pséma*, către Samos, unde le-am tras pe uscat și le-am călăfătuit de minune, curățându-le răgăliile și scoicili ce se-ncrustaseră în carene. Le-am pus sub punte tunuri de aramă, de răul piraților ce au împânzit toate mările Eladei, iar noi am cumpărat pusce bune, nemțești, de doboară omul de la o sută de stânjeni. Am mai tocmit și cinci barce mari, cu catart și vele, pe care Sisoe a-ncondeiat* Viețile bărbaților cu faimă*, și le-am înarmat și pe ele până-n dinți. Căci află, maică Sofiana, că negustoria cinstită e grea în ostroave, unde toate relele o pândesc.*

Apoi am străbătut căile apelor sărate, pline de pești mari și cracatițe cât casa, ce prind omul de picioare cu brațele lor groase și-l trag de pe punte în mările lor fără fund, de nu i se mai află de știre. Și pretutindeni unde adăstam în vreun port eram priimiți bine, căci faima noastră a crescut, și eu, iubitorul domniei tale fiu, am ajuns om mare, cu nume. Într-atât m-au îndrăgit lăcuitorii ostroavelor, în Cyclade și-n Marea Critei și-n Dodecadia, că mulți mă trăgeau de vestminte, să mi le rupă, de cum mă vedeau, ca să mă pună arhonte pe vecie. Dar eu n-am vrut, căci arhonte e puțin, și Alixandru Machidon nu s-ar fi mulțumit cu arhondia într-o insulă puchinoasă. După ce-am bătut acele ostroave, făcând negoț cu diamonduri, trandafilul vânturilor m-a-mpins către Apus, unde am dat de un urâcios ținut al Majestății Sale Satanice, al inglejilor adică, oameni răi, sluți la suflet, ce n-au vrut să ne adăpostească în nici un port de-al lor din cele șapte insuli preste care și-au întins stăpânirea. Unde ne zăreau, imediat vedeam norișorii tunurilor rădicându-se pe cer și auzeam răsbubuiturile de ne asurzeau. Zadar am rătăcit cu pâlcul meu de corabii prin Kefalonia, Ithaca și Zakynthos, că nimenea nu ne dădea nici apă, nici merinde pe bani peșin, de ajunsesem să mâncăm șobolanii și gângăniile de pe corabie. Dac-am văzut că n-o scoatem la capăt cu ostroavele mari, am căutat să ne facem prietini în cele mici. Și pre când ne-ndreptam noi dinspre Cythera către Antikythera, am văzut arătare.

Era în asfințit, maică dragă, iar eu stăteam supărat la timona Aletheiei, *căci de trei zile nu mai pusesem ceva în gură. Când am văzut, cum te văd și cum mă vezi, pe Împăratul Peștilor, ieșit până la brâu din apă chiar în fața bompresului supt care se află statua Adevărului cu țâțele goale și chipul mâncat de sare. Era un pește mult mare, cu spinarea afumată și pântecele coperit de o mare barbă colilie. Și toată marea spumega-n jurul lui, roșă-n amurg și plină de capurile scrumbiilor, dulfilor și guvizilor ce erau suita lui. Pre cap purta coroană de argint bătută cu petre rare. Eu mă frecam la ochi nevenindu-mi să cred, dar era aievea. Și împăratul, cu buzele lui tari ca de plătică, mi-a spus deslușit: „Bucură-te, Theodoros, căci ai să fii numit mare între oameni, și mulți au să-ți slujească, și vei fi socotit în rândul împăraților lumii acestii. Te așteaptă o țară mare și neasemuită la Miazăzi, cea de unde împărăteasa Shebei din vechime a pornit către*

Ierusalim ca să se bucure de înțelepciunea lui Solomon împărat. Acolo îți vei așeza stăpânirea și mulți ani vei domni, dar teme-te de Inglez, căci de la el îți va veni prăbușirea. Fiindcă nimic nu e vecinic pe lumea asta păcătoasă, fără de Cel ce o ține în mânurile Sale“. Și m-a binecuvântat chiar acolo, apoi s-a cufundat cu toată mulțimea peștilor urmându-l în adâncuri, până ce a rămas doar marea, întinsă până la marginile rotunde ale vederii. O fi adevăr în astă profeție, o fi minciună, nu știu. Dar păstrez toate astea în inima mea, căci adesea, preaiubită maică, Sofiana, îmi vine-a crede că viețuiesc într-un basm și că soarta mea e de mult scrisă, iar ce e scris în frunte mi-e pus.

După vedenia asta am sosit în fața portului Potamos din Antikythera, unde oaminii din port au trimis barce încărcate de flori în întâmpinarea noastră și ne-au dăruit cu șoimi din soiul Eleonorei, ce doar pe ostrovul acesta se prăsesc. Și odată ajunși pe țărm, ne-au zis de împilările inglejilor, ce s-au făcut stăpâni preste cele șapte ostroave, și ne-au mărturisit setea elenilor de lefterie. Partida națională se face la dânșii tot mai tare, unii-i zic deja, cu primejdie de cap, Rizospaton, adecă partida celor dârji. Am petrecut cu ei toată noaptea, dezvălindu-le un plan împotriva Inglezului, iar în zori, în enthousiasmosul tutulor, mi-au închinat ostrovul, numindu-mă „Stratigos (adică ghinărar) pe Vecie al Principatelor Unite ale Antikytherei și Cytherei de Răsărit“. Și iacătă-mă, maică preaiubită, om mare în Elada, pre drept cuvânt, tu fiind grecoaică și sângele nefăcându-se apă niciodată.

Dară inglejii, neam blestemat ce ca o cracatiță s-au lățit pe toate mările, au trimes corăbiile cele mari de război contra mea și s-a dat o bătălie cruntă pe mare în fața portului Potamos, unde Aletheia *și* Pséma *s-au coperit de faimă, căci cu tunurile lor americănești au dus în fundul apelor mai bine de jumătate din puzderia lor de vase și barcaze, încât strigătele nenorociților ce se-necau umplea văzduhul, deodată cu norișorii albi ai salvelor de tun. Pre cele ce-au rămas le-am urmărit mai multe mile și ne-am apropiat de ele așa de mult, că deslușeam fețele ostașilor. Și am văzut dodată, fiind eu doar în cămeșă la prora* Aletheei, *cum un ofițir îndreaptă muscheta către mine și trage. Eram mort acum, căci nu erau între noi mai mult de cincizeci de pași și muschetele lor erau ghintuite, vasăzică glonțul ieșea învârtindu-se, dacă o minune nu se petrecea, dovadă că fiecare fir de*

păr de pe cap îmi e numărat. Cum simțești pe limbă gustul acru al fulgerului ce cade lângă tine, așa am simțit eu gustul morții, privindu-l drept în ochi pe cel ce trăgea. Dar glonțul ce venea năvalnic spre peptul meu nu m-a lovit, ci a luat-o așa de pieziș, că inglezul trebuie să fi fost beat criță. Mulțămesc Cerului că sunt viu acum și că poci să-ți scriu cartea asta.

(Ai și de ce să ne aduci mulțumiri, Theodoros. Căci ești în miezul acestei istorisiri și n-aveai cum să mori acum, deși ai fi meritat să nici nu te fi născut vreodată, om al tuturor izbânzilor deșarte, ce te călăuzesc spre focul nestins al Gheenei! Am văzut frica duhnind ca un dihor în sufletul tău și am întins mâinile noastre albe, cu unghii de lumină, către ce se petrecea dedesubt, pe marea sferă sclipind de ape. Am zărit glontele încă aflat la rădăcina muschetei și l-am sortit să nu-ți atingă pieptul niciodată. Am născocit o lume-ntreagă pentru asta, căci, mânat de tăria flăcării din spatele lui, glonțul de aramă lustruită și-a pornit răsucirea prin dubla elice a ghinturilor țevii celei lungi, scrâșnind în șanțurile țevii și topindu-se la suprafața lui ca o planetă abia născută din beznă și haos, în lumea încă lipsită de viață, de duh și de cuget. Și glonțul s-a rotit de câteva ori în ghinturi, chinuit în carnea lui ca un prunc ce se sucește-n născătoare ca să iasă cu capu-nainte, până ce deodată a izbucnit la lumină, învârtindu-se ca un prâsnel, de mii de ori în fiecare clipă, lucind și-ntunecându-se în soarele ostroavelor și-n sclipetul mării. Se-ndrepta țintă spre inima ta, pe care-o zăream în pieptul tău, prinsă de arterele ei și zvâcnind, căci toate lucrurile lumii acestii sunt pentru noi străvezii ca sticla, când am dat drumul vieții să se ivească și pe acea planetă aducătoare de moarte.

În aer, glonțul a prins să se răcească, și mici puncte de pe fața lui au devenit prielnice suflului nostru vital. În țăndări de clipe ce-ar fi mii de milenii în lumea noastră, viața a apărut, mai întâi ca niște ființe neînchipuit de mici, hrănite cu căldura glontelui, ce apoi s-au unit ca să alcătuiască altele mai mari și mai complicate. S-au petrecut schimbări și s-au ivit forme ce la noi nu se cunosc, prădându-se și înghițindu-se unele pe altele, și asta-n timp de milioane și milioane de rotiri. Specii umblătoare pe sub aramă și specii târâtoare deasupra pojghiței de aramă, și specii zburătoare la un fir de păr deasupra aramei s-au tot perindat, murind și născându-se, trăindu-și viețile punctiforme în lumina soarelui și-n umbra de dedesubtul glontelui.

Specii iubitoare de soare au început să schimbe razele sale în hrană și energie, alcătuind codri și crânguri pline de ființe fără nume, cu fețe de iad și de coșmar, cu apendice pline de alte ființe târâte-n urma lor și platoșe colorate în cobalt, anilină și turcoaz.

S-au petrecut dezastre și distrugeri, arama topită a ucis cu damful ei, din vreme-n vreme, mai toate viețuitoarele, dar altele s-au ivit în loc, tot mai înfometate de dulcele spirit al vieții, tot mai înălțate către duh și lumină, căci odată pornit, râul vieții nu se mai poate curma niciodată. Iar noi am vegheat, ca și pe sfera voastră, ca din Duhul de care suntem pătrunși să ajungă și acolo măcar o scânteie, și, în adevăr, unele dintre vietățile de cadmiu și iridiu, cu vălurile lor purpurii și nările lor ca niște labii, au prins lucirea, în sutele lor de ochi, a divinului Intelect, amorul ce mișcă soarele și celelalte stele. Civilizații nenumărate s-au perindat, ale acestor minunate vietăți, mii de rotiri s-au petrecut până ce, pe la jumătatea drumului dintre pușcă și pieptul tău (încremenit cum erai, ca toate din jur – marea, corăbiile, gloanțele zburând prin văzduhul limpede –, într-un dagherotip al fatalității), ființele gânditoare au început să-și cerceteze lumea, întrebându-se, ca și voi, în deșertăciunea voastră, cine sunt, de unde vin și încotro se duc. S-au petrecut dispute nenumărate, s-au ridicat școli și academii, s-au descoperit legile universului, s-au inventat mijloace de schimbare-a aramei în energie pură și s-a scris istoria așa cum n-a fost, ca și istoriile voastre mincinoase. Învățând să deslușească fața lumii întunecate și luminoase, în continuă rotire, în care trăiau, au înțeles că ea însăși e parte dintr-o lume cu mult mai mare. Încetul cu încetul li s-a deslușit chipul acelei lumi uriește: portul Potamos, corăbiile în luptă, norișorii albi, strigătele înecaților. Soarele aflat în slava cerului și marea sclipitoare dedesubtul său. Noi, pe norii noștri, în rochiile noastre albe ca laptele, întinzând mâinile spre adâncuri. Descoperirea lumii enorme din jur a fost un fapt uimitor pentru viețuitorii glontelui celui viu.

Într-un târziu, una dintre ființele savante, într-un tratat zugrăvit în pictograme pe mătasea secretată de propriile ei filiere, a înaintat, șovăitor, ipoteza că, oricât ar părea de ciudat, planeta lor s-ar fi putuit ivi dintr-un instrument de nimicire. Timp de zeci de rotații s-a râs de ideea asta, dar în cele din urmă, calculându-se direcții și traiectorii, ea n-a mai putut fi

contestată. Lumea lor se ivise dintr-o armă aducătoare de moarte și se-ndrepta către o ființă gigantică și de neconceput, pe care la sfârșitul istoriei avea s-o întâlnească, înșurubându-i-se-n carne. Acest fapt le-a părut de nesuportat: ființa lor era adânc morală, iar nedreptățile și violența fuseseră de mult uitate în lumea lor. Mult timp au cântărit gândul sinuciderii colective, pentru ca să nu fie ei ucigașii împlântați în vietatea din cealaltă lume, dar, și dac-ar fi pierit cu toții, soarta aceleia tot ar fi fost pecetluită.

După alte zeci de rotiri, trezindu-se din melancolie, au căutat mijloace de-a schimba cursul planetei-glonte, pentru ca ea să treacă alături de ținta sa. Întreaga energie a popoarelor aramei s-a îndreptat spre sarcina aceasta. După sute de generații, împlătoșații în stronțiu, cuarț și molibden au înțeles cum să construiască un mare motor mergând cu energia infinită a vidului. Până la pieptul tău nu mai era decât un stânjen când lucrarea a fost terminată. Locuitorii glonțului vedeau acum, halucinant de limpede, fiecare fibră din cămașa ta și copacii enormi ai firelor de păr de pe pieptul tău dezgolit.

Motorul a fost pornit și-n primele clipe a consumat energia vidului din jur pe aproape o palmă cu degetele rășchirate. Crugul glontelui s-a-ndoit ca un ram apucat cu mâna și tras spre pământ. De zeci de ori curba sa a fost corectată și apăsarea mărită. Bucuria și deznădejdea locuitorilor acelui glonte s-au perindat ca amestecul de lumină și umbră de pe fața acestuia. În cele din urmă a izbucnit bucuria: depărtat de la linia dreaptă, glonțul a trecut printre pieptul tău și brațul tău stâng și s-a pierdut în zare, ieșind din istorisirea noastră. Iar tu, teafăr și nevătămat, ai clipit din ochi nedumerit și ai uitat, în focul luptei, să aduci mulțumirile care abia aici, în scrisoarea către mumă-ta, ți-au venit pe buze.)

Multe încă ți-aș scri, maică dragă, dară noua mea țeară de sub steagul șoimului cere chivernisire, și trebile mă cheamă, și nu poci sta, fiindcă-mi stă norocul. După ce ținutul Antikytherei va dobândi slobozire deplină și se va-ntări cu tunuri grele la marginile dinspre mare, îți voi trămite și alte cărți. Cele de la domnia ta îmi sunt la inemă vecinic, și neprețuite. Condeind toate aceste pentru ochii dragi ai domniei tale, îi sărut cu dragoste și dor, voindu-le tot binele de pe lume,

Al tău fiu preaiubitor, prin voia

Domnului despot a multe ținuturi,
Theodoros

A doua slovă A de la SAVAOTH trebuia să se afle undeva în cuprinsul Antikytherei, căci dintre toate ostroavele Eladei al căror nume începeau cu binecuvântatul Alpha, părintele tuturor slovelor, ea singură se numise și-n vremurile de odinioară începând tot cu A: Aigilia, ca să nu mai spunem că în preajma sălbaticului ostrov se afla Kythera, ce se chemase pe vremuri Aphrodite. Tu cunoșteai, Theodoros, că doar urmând această cale sfântă, ce te căra-n lung și-n lat, în voia alizeelor, prin Arhipelag, pipăind cu degetul bont al sorții literele strălucitoare, puteai năzui să-naintezi în viață și-n carte, de parcă viața ta, și de asemeni șirurile cărții-n care te aflai, ar fi fost un labyrinthos asemeni celui din ostrovul Cretei, în care omul cu cap de taur își sfâșia nenorociții oaspeți. Odată stăpâni pe fortul Potamos, și odată măcelul sfârșit, ați început căutarea literei sacre, dar în ciuda puținătății de locuri și înălțimi, căci ostrovul era o stâncărie necurmată, n-ați întâlnit-o, deși puțin a lipsit să nu-ntoarceți toate pietrele pentru ea.

Ați rămas în acel loc încă o săptămână, vânând cu șoimii Eleonorei orice pasere ce se abătea peste ostrov și hrănind puzderia de mâțe ce vă-nsoțeau cu laptele caprelor și carnea șobolanilor de pe corăbii, iar când îți cam luaseși nădejdea să găsești slova, blestemându-l pe Moshe Telalul, care poate că-și făcuse doar râs de tine, legat fedeleș cum stăteai în puterea lui în hrubă, la București, iată că Baraba Adormitul, ce venise pe lume cu mai bine de trei veacuri în urmă, se-ntoarse din căutarea unui cuib îndepărtat de șoimi cu o veste dătătoare de speranță.

Pe ostrov se aflau ziduri mari și groase, mâncate de vreme, făcute parcă de uriași în străvechime, și care, alături doar de sărăcăciosul port Potamos, erau singurul lucru ce putea fi văzut pe ostrov, fără să-ți pară rău de drumul făcut până la ele, căci tot restul era numai stânci. Pescarii amărâți ce locuiau în Antikythera, niciodată mai mulți de o sută de-a lungul mileniilor, și uneori doar trei sau patru, le dădeau numele prin nimic meritat de Castel. Castelul lor, prăpădit și neînsemnat ca ei înșiși. Pe dată ai alergat către dărâmături cu Baraba și alți doi palicari, iar înserarea, sub un cer de foc și vedenii răsfrânt în marea vișinie, ați petrecut-o scotocind fiece colțișor din acele încăperi fără coperiș, în care doar șobolanii și goangele cu o mie de

picioare, ce mușcau înveninat, își făceau sălașul. Zadarnic. N-ați aflat acolo altceva decât țărână și duhoarea grea a vremuirii, ultimul șoim al zilei umbrind, din slăvi, un petec de mare, pustietatea mușcând amar din piepturile voastre.

Noroc că Baraba Adormitul, fiu și biruitor al timpului bătrân, putea zări în adâncul vremii, ghicind pruncul în omul încărunțit și făloasele clădiri din veacurile depărtate în ruinurile de-acum, ce aveau să fie și ele praful și pulberea viitorului. N-avea decât să-și plimbe palma lui grea, cu unghii înnegrite de silitră, peste zidurile părăsite, și putea citi-n ele, ca-ntr-o carte cu file adânci, starea lor cu un veac înainte, sau cu două. Pe când se-ntuneca în tărie, iar șoimul Eleonorei se-ntorsese de mult la cuibul său, el dădea timpu-napoi, an cu an, scrutând zidurile și-ncăperile, pe-atunci locuite de oameni ce sub același soare ce apunea acum se bucurau și se ucideau în mijlocul mării întinse până la orizonturi. Iar la văleat 7132 de la Facerea lumii se opri din numărat, căci într-un sipet dintr-una dintre odăi, cea în care o fămeie frumoasă, cu boiul subțire, își aducea pe-atunci, pe furiș, câte-un pescar ca să-i dea ce soțul bătrân nu mai era în stare, sclipise deodată un colan bătut în mărgăritare mari, din cele ce poartă numele de urmuz. Iar acest colan era aidoma slovei A, semn că Antikythera era cu adevărat ostrovul de pe calea cea sfântă. Palicarul cufundă mâna până la umăr în zidul gros (căci ce e lumea noastră decât nălucire și gol?), dibui o vreme printre orele și clipele putrede, și-o trase înapoi cu colanul întins în palma cu degete rășchirate. Ieșit din timp ca peștele din apă, prețiosul colan de mărgăritare dăinui câteva clipe, destul ca să fie văzut de toți, și se topise apoi, lăsând doar câțiva stropi de apă tulbure în podul palmei ce-i îndurase greutatea.

Era și timpul, căci peste doar încă o săptămână armada lui Sir Douglas, după o luptă disperată, ocupă portul Potamos și-i izgoni pe pirați către răsărit, scufundând *Aletheia* și barcazele mai mici, cu câte-o singură pânză. Doar *Pséma* scăpă, cu vreo treizeci dintre oamenii tăi la bord, din care câțiva greu răniți. Abia v-ați târât până la Gramvousa, unde-ați acostat ca să vă primeniți apa, să vă legați rănile și să vă plângeți principatul pierdut.

20

În fiecare dimineață, după ce se trezea orbit de soare, în ciripitul vioi al ploierilor din arborii warka ce-și întindeau ramurile în curtea interioară a palatului, Menelik ieșea din odaia lui și, încă nedezmeticit, cu visul din zori atârnându-i de gene, mergea să-și caute mama. Nici nu-i vedea pe ostașii ce vegheaseră noaptea-ntreagă în fața ușii camerei sale de culcare, nici pe slujnicele înfășurate-n bucăți mari de pânză prăfuită, femei fără față ce se făceau cât mai mici la trecerea sa, lipindu-se de pereți și vârându-se, dacă era cu putință, în firide și unghere umbrite, nici pe așa-zisul Sfătuitor de Taină și Dascăl în Crugul Constelațiilor, ce încă dinainte de-a se face ziuă își lua locul pe o mică terasă rotundă în caz că tânărul ar fi simțit dorința unei mai bune deslușiri a Pentateucului (căci acest sfetnic nu era altceva decât un levit adus de mama sa din Ierusalim, cu mare fereală, și ascuns ochilor celor din palat), ci se-ndrepta, clătinându-se și frecându-și din vreme-n vreme ochii, spre grădina cu begonii în floare unde mama sa își bea, pe gânduri, în fiecare dimineață, la măsuța de fildeș dăltuită de faimosul meșter Ohalia, dăruită cândva ei de marele rege, ceaiul din semințe de chimion ce-i mai alina înțepăturile din sân, tot mai dureroase în lunile din urmă.

Deși Makeda era înaltă și-și păstrase, în preajma celui de-al patrulea deceniu de viață, trupul zvelt și semeția regală, părea mereu o copilă când fiul ei o lua-n brațe. Căci Menelik se făcuse un tânăr vânjos și lat în umeri, cu părul negru-ncâlcit căzându-i până la sprâncene, cu ochi luminoși pe fața ce-avea desenate trăsături prea binecunoscute Makedei, și cu tuleie crețe de barbă de-a lungul fălcilor puternice și bărbiei. Mama și fiul se iubeau și-și arătau cu multă recunoștință dragostea, căci aceeași singurătate-i acoperise și-i legase timp de nouăsprezece ani. Fiecare dimineață, sub înfloratele ceruri africane, începea cu îmbrățișarea celor doi, ce se repeta apoi de câte ori se mai vedeau în timpul zilei. De când se-ntorsese din călătoria vieții ei, care-i sorbise sufletul și puterile și-i iluminase destinul, reginei nu-i lipsiseră nici bărbații, nici femeile în patul ei singuratic, căci trupul său viguros o cerea din plin, dar îi lipsea umărul pe care să-și plece capul, căci nimeni în ținutul peste care stăpânea, și la drept vorbind în întreaga lume,

nu l-ar fi putut înlocui pe cel ce-i dăruise cândva singura ei dragoste și singurul ei fiu, adică tot ce avea.

În fiecare dimineață, așteptându-și băiatul să vină și s-o îmbrățișeze, Negest Makeda, regina preaputernică a ținutului Shebei, rostogolea-n minte, mereu și mereu, aceeași poveste, cu ochii-n gol și sorbind câte puțin din ceașca de lemn gălbui și greu de santal. Era povestea pentru care venise pe lume, erau cele trei luni din tinerețea ei îndepărtată prin care soarta o înălțase deodată mult deasupra tronului ei obscur și a oricărei puteri și împărății de pe pământ ca să-i împletească firul vieții în cel mai bogat, mai întins și mai neasemuit colorat covor din câte mintea Dumnezeirii a urzit sub albastra boltă cerească, un covor în care erau țesuți însuși Iehova cu Slava sa, Chivotul Legământului și multele sale minuni din pustie, Melchisedec, preot în veci al Celui Preaînalt, căruia Avraam i-a dat zeciuială din toată prada, Sodoma și Gomora distruse prin foc și pucioasă, Avraam, Iacov și Isac cu turmele și poveștile lor, Iosif chemându-și frații și tatăl în Egipet, plângând acolo-mpreună, Moise zdrobind de stâncă tablele legii scrise cu degetul lui Dumnezeu, Ierihonul cu zidurile prăbușite la strigătul de luptă al oștirii lui Ioshua, David păcătuind împotriva lui Urie Hetitul, ucigându-l pentru Batșeba, pe care-o văzuse goală de pe acoperiș, și Solomon însuși, fiul Batșebei și iubitul de-o noapte al reginei ce acum depăna-n mintea ei nesfârșitul covor. Fusese aleasă dinainte de-nceputurile lumii, așa cum țesătorul desenează-ntâi pe-un pergament toate chipurile, lucrurile și podoabele pe care vrea să le-nfățișeze apoi într-o mare tapiserie.

În acea dimineață din luna Gembo, cea mai parfumată a anului, căci atunci se descleiau cu o mireasmă amețitoare florile purpurii de hagenia, sosirea fiului ei n-o bucură ca altădată. Dimpotrivă, inima i se strânse și, cu toate că se ridică, la fel ca întotdeauna, în întâmpinarea lui, de data aceasta chipul îi era temător și buzele încremenite. Menelik simți trupul mamei mai stângaci și mai înțepenit decât de obicei, dar, cu nepăsarea tinereții și frământat de alte gânduri, nu dădu mare atenție tulburării reginei. În loc să plece la ale sale, după câteva vorbe șăgalnice schimbate cu mama lui, Menelik trase un scăunel îmbrăcat în piele de bivol, se așeză și rămase acolo tăcând cu încăpățânare, căci în fine, după cum se temuse mama sa, având semnele ei, tânărul se hotărâse.

În ultima vreme o întrebase de mai multe ori cine era tatăl lui, căci nici unul dintre sfetnicii, conducătorii de oști, preoții sau vreunul dintre sutele de bărbați de rând din preajma lor nu i se părea nici pe departe atât de apropiat reginei ca să-l poată vedea ca părinte al unicului ei fiu. De fiecare dată, Makeda îi vorbise aspru și-l trimisese la dascălii săi și la cei ce-l ungeau cu ulei pentru trânte. Să-i ajungă că regina îi era și mamă, și tată, și să nu mai pună-ntrebări prostești și nesăbuite. Dar băiatul se-ntorcea tot mai des, pe măsură ce creștea, la povestea asta, străpungând fără să știe inima mamei sale cu o sabie neiertătoare.

În dimineața aceea Menelik tăcea cu încăpățânare, și frumoasa lui mamă știa că venise clipa, și că era cu neputință să-i mai ascundă fiului ei regeasca sa obârșie. O durere cruntă o cuprinse, pentru că neîndoios tânărul, aflând adevărul, avea s-o părăsească, alergând imediat, peste mări și pustiuri, la tatăl lui, cel mai vestit om al vremii aceleia. Ceea ce nu putea face ea, deși s-ar fi lăsat jupuită de vie ca să-l mai vadă o dată, avea să facă el în curând, iar ei i-ar fi rămas pustiul și-nțepăturile din sân, și țărâna roșie de sub tălpi, și o țară ce de douăzeci de ani avea pentru ea un singur nume: singurătate. Regina-și lipi obrazul de-al fiului ei și-i luă mâna. Chiar înainte de-a deschide buzele, îi fulgerară în minte mii de clipe întunecate și-nsorite din toiul tinereții ei ce durase numai trei luni și se-ncheiase cu cea mai pătimașă noapte de dragoste nu doar din viața sa, ci, socotea ea, dintre cele cu putință pe acest pământ. Urmarea acelei dureroase, greu de dus fericiri fusese el, Bayna-Lehkem, Fiul Înțeleptului și singurul rod al pântecului ei.

Cu nouăsprezece ani în urmă, la nouă luni și cinci zile de la plecarea din Ierusalim cu caravana avându-l în mijloc pe K’onijo, elefantul cu fildeșii aurIți și baldachin cu perdele de Damasc în spinare, și cu trei sute de cămile încărcate cu mirodenii, pietre scumpe, arme și vase de mare preț, și carne de gazelă pentru drum, dăruite de marele rege, pe Makeda o cuprinseseră durerile facerii. Rodul dragostei ei de numai o noapte îi crescuse în pântec în mișcările domoale ale elefantului ce-o purta tot mai departe de omul pe care-l iubea și pe care n-avea să-l mai întâlnească niciodată. Ochii scăldați în lacrimi ai reginei nu mai văzuseră, ca pe drumul către Ierusalim, măreția templelor și-a statuilor uriașe din țara lui Faraon, nici nesfârșitele dune crescând unele din altele, nici oazele cu bucuria clinchetului de ape ușoare

și albastre. N-o mai uimeau oamenii sălbatici ai pustiei, nici bărcile de papirus coborând pe Nil, n-o mai înspăimântau scorpionii mari cât brațul al căror ghimpe din coadă purta mereu un strop verde, uleios, de venin. Țara lui Faraon, cu toate minunile și vrăjitoria ei, nu-i mai spusese nimic.

Pruncul venise pe lume după lunga călătorie de-ntoarcere către miazăzi, în țara Bala Zadisareya de pe Nilul Albastru, și era de parte bărbătească, așa cum regina știuse de la bun început, fără să-nțeleagă în ce fel o putuse ști. Era frumos și cu pielea întunecată ca a mamei lui, o mică ființă grea ca un fruct sub pielița căruia e doar zahăr. Când îi fu înfățișat Makedei, sleită de suferință pe scaunul de naștere, ea-i frământă prima dată țeasta moale cu degetele, cum avea să facă mai apoi zi de zi, ca băiatul să aibă capul rotund, și-i puse numele Bayna-Lehkem, Fiul Înțeleptului. Numai că după numai trei ani nimeni nu-i mai zicea așa, nici Makeda măcar, fiindcă, imediat cum începuse să grăiască, fiul ei își spusese numele stâlcit, schimbându-l pe Bayna-Lehkem în Menelik, și așa avea să-și zică de-atunci înainte și el, și supușii săi, chiar și când se-ncoronase ca prim împărat al Țării lui Cuș, binecuvântata și slăvita Etiopie. Cu cât se-nălța pe picioare, băiețelul aducea tot mai mult, la îmbinarea sprâncenelor, forma gurii și lățimea umerilor, cu tatăl lui din îndepărtatul regat al lui Iuda. Hrănindu-l la țâțele ei, cum o făcuse până când copilul a-mplinit patru ani, și purtându-l în spate în boccea înflorată ca toate femeile de sub uriașele ceruri africane, Makeda își petrecea zilele orânduindu-și regatul, aspră și dreaptă, și crescându-și singură copilul, care n-a avut doică vreodată, iar nopțile plângea tăcută, amintindu-și, mereu și mereu, ca într-un cerc fierbinte al gândurilor, ultima noapte petrecută la Ierusalim, singura din viața ei în care cunoscuse magia chinuitoare a dragostei.

Trecuseră trei luni întregi de la sosirea în Ierusalim a reginei ținuturilor de la miazăzi, și iudeii, popor rufos și arțăgos, cu ceafa înțepenită, începuseră să murmure împotriva ei, nu pentru că femeia dăltuită-n abanos ar fi făcut lucruri rele sau blasfematoare, ci fiindcă se săturaseră de ea și voiau alte noutăți despre care să poată trăncăni-n voie. Până și ultimul cerșetor sau vagabond din cetatea sfântă, știindu-se scris în Cartea neamului ales, se credea mai presus de străinii din celelalte seminții, netăiații împrejur ce se-nchinau Baalilor și Astarteelor, chemau morții și-și treceau copiii prin

foc. Strămoșii lor străbătuseră Marea Roșie pe uscat, merseseră sub nor și se hrăniseră cu mană în deșert, lucru care-l umplea de mândrie și pe ultimul bicisnic, și-l întorcea contra străinilor. Cine era regina asta ce-și plimba-n lectică, pe drumul mare, fața neagră, miile de codițe ale părului ei unsuros și țâțele mereu goale, doar ca să scoată din minți toți bărbații, între care pe muieraticul lor rege, oricât de-nțelept ar fi fost el? Ce găsise la ea Solomon, fiul lui David, de nu se mai dezlipea de lângă trupul ei înfășurat în fiecare zi în alte vestminte, colorate cu purpură și șofran? Pe cât de mult se bucurase mulțimea de sosirea convoiului reginei din Sheba la Ierusalim, pe atât îi dorea acum plecarea, și se simțea-n vântul fierbinte ce sufla printre casele înșirate pe ulițe că nu mai era mult până ce regina, oricât de păzită, ar fi putut fi insultată, scuipată și chiar sfâșiată-n bucăți de gloatele din drum, fără să știe nici ele de ce și fără să simtă nici vină, nici remușcare.

Însuși regele, obișnuit să culeagă femeile fără nici cea mai mică împotrivire, ca pe niște fructe coapte și zemoase pe care le desprinzi din ram, era sleit de lunile de așteptare și de-nfrânare. Îi arătase deja Makedei tot ce era demn de văzut în regatul lui. Bogățiile neasemuite din largile visterii, măiestria cântăreților din harfă și din cimbale, nenumăratele papirusuri cuprinzând toată înțelepciunea lumii, între care cele cinci neprețuite cărți ale lui Moise, câmpurile lucrate cu grijă și viile cu ciorchini uriași de struguri. Cetățile întărite ale lui Iuda, nesfârșitele turme de oi și de capre. Însoțit de Benaia, îi arătase întreaga lui oștire, optzeci de mii de bărbați de război așezați în șiruri drepte doar pentru ochii reginei, și cele zece mii de care de aramă strălucind în bătaia soarelui. Bătuseră țara-n lung și-n lat, văzuseră mohorâta față a Mării Moarte și suiseră pe Muntele Hebron. O dăruise cu inele de aur, lunișoare de argint și coliere în care onixuri și calcedonii se-nșirau pe fâșii din piele de hipopotam. Regele ajunsese până și să fure din alcovul fiicei lui Faraon o lădiță cu borcănașe de sulimanuri ca să i-o dea femeii celei negre, căci nu mai știa ce să facă și ce să-i dăruiască, numai să vadă-nflorind iarăși pe chipul Makedei zâmbetul după care tânjea zi de zi.

Fermecat de regină, nu mai chemase nici o femeie, soție sau țiitoare, în patul său. Singur în așternut, făcea la nesfârșit dragoste, în vis și-n jocuri cu sine însuși, cu un trup negru și zvelt, cu umeri mai drepți, sfârcuri mai lungi

și pulpe mai tari decât ale tuturor celor o mie de femei din jurul său, ca o mie de porți ale Paradisului, părăsite și disprețuite de atâta vreme. Își închipuia mereu și mereu buzele ei negre, încrețite și cleioase dintre pulpe, asemenea celor ale iepelor de soi, la fel de amețitoare ca și privirile ei în care se adâncea, topit de langoare, în ceasurile înserării. De multe ori, după zilele petrecute cu regina în grădinile palatului, stând piept în piept cu ea, aproape gură-n gură, răsuflând răsuflarea ei mirosind a scorțișoară și vorbindu-i cu mințile duse despre felurile de desene de pe aripile fluturilor și despre cum prind broaștele gângănii cu limba, și despre felul în care cresc noițele pe unghii, regele simțea în boașe o durere chinuitoare. Mult înainte să vină ultima zi de ședere a fecioarei în regatul său, Solomon știa că trebuie să-și astâmpere setea, și-și trudea mintea să găsească un mijloc ca măcar în ultima noapte acea pasăre împodobită cu penele cele mai strălucitoare, bătute-n safire, topaze, miniu și cinabru, să ajungă în fine sub coapsa lui.

„Nu așa, nu așa!“, îi răspundea Makeda în gând, simțind, pe lângă valul de dragoste ce contopea totul într-o singură clipă fericită, puterea de tigru a bărbatului, violența și fierbințeala nevoii lui de sfâșiere și pângărire. „Fii blând cu mine, mare rege, fii răbdător cu trupul meu încă pecetluit. Prin blândețe și așteptare vei culege fructe mai dulci și mai coapte decât prin furia divină a cărnii. Vom arde cândva, și flăcările dor întotdeauna, și apoi ne va durea și mai tare că drumurile ni se vor despărți. Să ne bucurăm acum de ultimele ceasuri de gingășie, de ultimele vorbe spuse de buze dragi, de ultima atingere a mâinilor încărcate de inele. În vis, îmi țineam capul pe pieptul tău și tremuram de dorințe de nemărturisit, și mâna mea aluneca pe pântecul tău de războinic, tare ca piatra, până la miezul puterii tale. Și-atunci te-ntorceai și mă-nfășurai în dorința ta. Dar chiar și-n vis ți-am spus «nu așa!», căci contopirea nu trebuie furată, ci dăruită de trupul înmiresmat al femeii. O, stăpâne, fii mare, puternic și-nțelept și-n jocul dulce al dragostei, ca să pot să-ți fiu la rândul meu stăpână, și nu roabă!“

Iar Solomon porunci ca noaptea dinaintea plecării Makedei în țara sa îndepărtată să fie o noapte de sărbătoare cum nu mai văzuse nicicând Ierusalimul și să fie bucurie ca la sărbătoarea Corturilor, și toți să petreacă aducând mulțumiri Domnului, regelui și reginei străine. Și toate străzile să

fie împodobite cu covoare de preț scoase pe ferestre și terase, cu flori de toate soiurile și culorile, cu focuri la toate răspântiile și cu muzică, joc și băutură. Douăzeci de mii de efe de grâu și zece mii de vase cu vin și carnea a șapte mii de oi și capre sacrificate Domnului au fost împărțite mulțimii în numele împăratului, alături de pumni de sicli de argint aruncați peste cei din piețe, și de curve care, plătite de oamenii stăpânirii, au primit în noaptea aceea pe oricine fără nici o plată. Palatul era și el luminat de sute de făclii din ceara cea mai bună, iar la masa împărătească s-au pus porții duble. Dansatoare goale sub văluri, scrijelite albastru pe brațe și pulpe, cu pene de struț împletite-n părul pudrat cu aur, au unduit în fața mesenilor, arătându-și toate ungherele ascunse, de la subsuorile moscate până la cuiburile de plăcere pierdute-n delta părului creț. Bărbați goi până la brâu, înflorați și ei cu cerneală sinilie până și pe obraji, pe nasurile turtite și pe buze, au înghițit flăcări și au luptat cu săbii încovoiate într-un dans în care fiecare mișcare era cu grijă socotită ca toți să fie-n ritm și nici unul să nu greșească. Au fost aduși papagali care vorbeau cu glas de eunuc și maimuțe cu cozi încârligate ce-și arătau, țipând, colții de fiară.

Bucatele puse-n fața mesenilor nu aveau nici măcar nume, fiind alese dintre cele mai rare feluri de-a prăji, frige și fierbe, dar mai ales de a-mpodobi mâncărurile, întâlnite la popoarele îndepărtate. Untul strălucea pe cărnurile cafenii și trandafirii, iar pe deasupra erau presărate din plin piperul, șofranul, ghimbirul, turmericul, coriandrul și nucșoara ce prețuiau la fel ca pietrele scumpe la aceeași greutate. Fructele despicate și cojite, smochine viorii de sicomor, curmale în șiruri lungi, rodii de o mărime nemaipomenită cu semințe ca rubinele și struguri cu boaba galbenă ce crăpa dulce între limbă și cerul gurii se arătau pline de sevă și rumeneală mesenilor în mari coșuri răspândite peste tot. Iar vinul dulce și amețitor se bea din pocale de argint ce nu rămâneau niciodată goale, împăratul și regina străină având însă, doar ei, pocale de aur.

Cei doi n-au vorbit prea mult de-a lungul ceasurilor petrecute unul lângă altul, la masă, căci muzica și strigătele dansatorilor acopereau orice glas, dar se priveau în ochi și-și sorbeau chipurile, abia dacă mai ținând seama de cuviință, și asta le era de ajuns. Ea era îmbrăcată la acea ultimă cină cu rochia pe care n-o purtase niciodată la Ierusalim, ținută anume pentru seara

despărțirii: era din mii și mii de zale fine de aur, iar pe sub acea kemis de aur moale, curgător, scânteietor, făcând lunule arămii la fiecare curbă a trupului ei de fată, nu avea decât un văl de mătase vopsit cu purpură de Kittim, înfășurat în jurul șoldurilor. Ardea ca o flacără vie la lumina uriașelor făclii. Strălucea pe fruntea ei neagră un șir de perle, și un mare inel de aur, cu un safir ca bolta cerului în curăția sa, îi străpungea nara stângă. Buzele răsfrânte, africane, și le vopsise în culoarea rară a pietrei de azur și, prinși de lobii urechilor, îi atârnau cercei cu chihlimbare clinchetinde, dăruiți ei de rege cu o zi înainte. În boabele de ambră puteai zări încremenite gâze și păianjeni cu labele rășchirate, gata parcă să o ia la fugă.

Makeda primi la cina aceea regească, mai fastuoasă decât oricare alta, cărnuri neobișnuit de sărate și prăjituri cu miere și nucă din cele ce trebuiau apoi astâmpărate cu multă apă, altfel arsurile pe gât deveneau nesuferite. Topită de dragoste și suferință – căci totul se terminase și din zori avea s-o ia la drum către o țară ce nu mai însemna nimic pentru ea –, nu-și dădu seama de ciudățenie și mâncă mai departe, luând și câte-o sorbitură micuță din vinul roșu, înspumat. Era vicleșugul lui Solomon, care găsise, în fine, după multe frământări, o cale către trupul râvnit al fecioarei, la sfatul omului său de taină.

La sfârșitul cinei, în miez de noapte, când muzicanții, îngenunchind și plecându-și capetele până la pământ, își terminară slujba, iar mesenii se ridicară greoi de la mese, plecând cu pas clătinat și râzând mai tare decât era îndeobște îngăduit, regele se-ntoarse cu totul către Negest Makeda. O privi-n ochi cu toată iubirea de care se simțea-n stare, luându-i mâna într-a sa, și-i ceru, cu glas tremurat, să petreacă ultima lor noapte la el în odaie. Nu în același pat, se grăbi să adauge, pentru că fata îl privise-ncruntată, ci-n paturi aflate la un capăt și la celălalt al vastei încăperi de culcare, încât nimic necuviincios să nu se poată petrece. Voia numai, prin aceasta, să-i dea un semn reginei despre prețuirea și prietenia, ca de la stăpânitor la stăpânitor, pe care găsise cu cale să i le arate, așa cum (se grăbi să adauge) nu-i era obiceiul și n-o mai făcuse cu altă ființă de pe lumea aceea.

Fata-și lăsă mâna în palmele sale, dar nu răspunse strângerii lor. Vorbele regelui o săgetaseră-n inimă. Știa, știa de pe-atunci ce avea să urmeze, și

știa că așa nu se poate. Se gândi mult înainte să răspundă, și, când o făcu, vocea ei era fermă și ochii ei priveau, nevinovați și străvezii, drept într-ai lui Solomon.

— Rege preamărit, începu ea, sunt roaba ta umilă, aflată cu totul și cu totul în puterea ta. Cinstea și viața mea atârnă de un semn al tău. Numai marea ta bunăvoință a făcut să mă primești în ținuturile tale, unde-am venit nu ca să-ți cunosc regatul, oricâte minuni ar cuprinde el, ci ca să-ți sorb înțelepciunea, despre care auzisem lucruri minunate. Ai întrecut de o mie de ori ceea ce auzisem despre tine, și m-ai uimit, și m-ai făcut să venerez fiecare vorbă ieșită din gura ta, și felul tău regesc în care-ți împodobești cu adevăr și dreptate fiecare clipă a vieții, și binefacerile tale către năpăstuiți, căci n-ai apăsat vreodată văduvele și orfanii. Nu știu ce să prețuiesc mai mult din orânduiala țării tale, din așezarea poporului tău atât de pios, din puterea nepământească a Dumnezeului tău ce stă pe heruvimi, care de-acum e și Dumnezeul meu.

Tocmai în numele Domnului, ai cărui ochi și urechi sunt în Templu, roaba ta are a-ți face o cerere. Și anume să-mi juri, mare rege, că nu mă vei lua cu forța dacă voi dormi în aceeași odaie cu tine. Eu nu cunosc bărbat, și dorința mea e ca să încuviințez eu însămi prima mea dulce supunere, dintre cele pe care Domnul Dumnezeul lui Israel ni le-a poruncit când a zis: „Creșteți și înmulțiți-vă“. Căci datoria și fala fiecărei femei este să nască prunci, și nimic nu e mai de rușine decât o femeie stearpă, ca un copac uscat, deși Domnul poate face minuni și pentru luarea disprețului de deasupra celor neroditoare, cum i-a făcut Sarei. Căci la Dumnezeu toate sunt cu putință. Deci, mărite rege, jură-mi pe viața ta că nu-mi vei face silnicie în noaptea asta, ca să nu mă-ntorc nefericită și obidită în regatul meu.

— Slăvită regină Bilqis Negest Makeda, îi răspunse Solomon, apropiindu-și și mai mult fața de-a ei și strângându-i palma, fără să se mai gândească la inelele care-o răneau, ești cea mai frumoasă, mai atrăgătoare și mai înțeleaptă femeie pe care ochii mei au văzut-o cândva. Nu te pot asemui decât cu mama mea, Betșeba, vestită pentru trupul ei înalt, pentru care tatăl meu, David, s-a-ntinat cu un păcat greu, ucigându-i soțul în război ca s-o poată aduce în patul său. Acest mare păcat n-a plăcut Domnului, care

l-a mustrat prin Natan profetul, încât regele, tatăl meu, n-a mai căpătat dreptul să ridice un templu pentru Domnul în timpul vieții lui. În schimb, durerea sa în fața lui Adonai a smuls din inima lui cel mai fierbinte psalom de căință din cartea sfântă:

„Ai milă de mine, Doamne, după marea ta milă, și șterge fărădelegea mea după mulțimea îndurărilor Tale. Spală-mă de fărădelegea mea și curățește-mă de păcat. Căci îmi cunosc greșeala, și păcatul îmi stă veșnic înaintea Ta. Ție ți-am greșit și am făcut rău în fața ta, așa încât e drept să mă judeci și să ieși biruitor în judecata Ta.“

Părintele meu, David, a făcut într-adevăr rău și s-a căit din toată inima, deși eu socotesc că așa îi fusese scris, căci din Betșeba trebuia să aibă urmaș la domnie în Iuda, și eu, ce stau acum înaintea ta, sunt fructul dragostei lui cu femeia cea atât de dorită, că doar prin păcat și mârșăvie a putut-o dobândi. Departe de mine să calc în urmele sale, cu atât mai mult cu cât îi cunosc și greșeala, și psalomul cântat de el în răstriște.

Iată, având în vedere păcatul tatălui meu, pe care nu vreau să-l urmez și eu, îți jur pe viața mea că nu te voi lua cu forța și nici nu te voi atinge cu degetul măcar fără voia ta, dacă primești să petreci ultima noapte la Ierusalim în odaia mea de culcare. Însă (adăugă Solomon după planul pus la cale cu omul său de taină) va trebui să-mi juri și tu că nu vei încerca vreodată să iei din odaia de culcare ceva ce este al meu.

Regina crezu mai întâi că o înșală urechile, dar într-o clipă se-nroși la obraz, atât de uimită și de lovită-n mândria sa, încât uită de supunerea ce-o datora stăpânitorului Iudeei.

— Ce este nebunia asta, mare rege? strigă regina. Crezi că, după toate binecuvântările, slava și darurile pe care le-am primit prin mărinimia ta, voi avea nesăbuința să fur ceva ce este al tău? Astfel o cunoști tu pe roaba ta? Amintește-ți, o, stăpâne, cu cine grăiești, căci sunt regină asemenea ție și cu nimic mai lipsită de cinste și de nume bun. Te rog să ai mărinimia să lași deoparte aceste prepusuri care nu vin de la Domnul, ci de la demoni, iar eu am să le uit, căci sunt iertătoare cu cei care-mi greșesc, dacă se căiesc de vorbele lor.

— Așa este, și nu voi cu nici un chip să te oropsesc sau să scad ceva din

multele tale daruri, pe care le prețuiesc mai mult decât pe ale oricărei alte femei, mai cu seamă înțelepciunea și cunoașterea desăvârșită a vechilor scrieri pe care mi le-ai dovedit din plin, dar este în obiceiul acestei țări ca fiecare oaspete, la sfârșitul șederii sale, să jure că nu va pune mâna pe nimic din ceea ce este bunul împăratului, ca să plece cu acel lucru pe drumul său de întoarcere. Acest obicei a fost așezat de strămoșii noștri ca nimeni să nu mai poată fi bănuit de hoție, pe dreptate sau pe nedreptate, cum stă scris că a fost bănuită, pe drept cuvânt, Rahela de furtul idolilor tatălui ei, și mai apoi Beniamin, ce pe nedrept a fost crezut furul paharului fratelui său Iosif pe când se aflau cu părintele lor, Iacov, și cu toți frații lor în Eghipet.

Makeda simțea-n sinea ei că regele îi spunea neadevăruri și că urmărea ceva nu cu totul curat prin ele, dar fiind tulburată de dragoste, de vinul roșu băut la masă, și mai ales de ochii celui pe care-l punea mai sus decât pe toți bărbații, a căzut în capcană cu o ușurință pentru care mai târziu, în lungile nopți fără somn din fierbintea Etiopie, s-a pălmuit adesea peste obraji numindu-se proastă și târfă, căci știa prea bine că și ea însăși, nu doar regele, ardea în acea seară la gândul împreunării și, în sinea ei, știa că noaptea de dragoste nu putea fi ocolită. Așa că, după altă clipă de gândire, îi jură și ea regelui ceea ce îi ceruse.

Când intrară împreună în camera de culcare, patul reginei era deja făcut, lucru ce iarăși nu-i plăcu fecioarei. „Nu așa!“, își spuse-n sine, dar intră totuși, însoțită de Migibi și de două slujnice evreice, trecând după paravanul ce-nchipuia, lipite măiastru pe papirus subțire de culoarea sinelii, caracatițe și corăbii cu o singură pânză, tăiate-n sidef cu ape trandafirii. Înainte de-a intra în acel ungher ca să se lase dezbrăcată de vestmintele de zi, spălată, unsă cu arome și învestmântată apoi într-o străvezie kemis de borangic, Makeda apucă să vadă cu coada ochiului cum slujitorul așază pe măsuța din mijlocul încăperii, între cele două paturi cu baldachine de abanos, un vas de aramă plin cu apă din cel mai curat izvor, lângă care bărbatul ras în cap așeză un pocal de aur. După un alt paravan, abia zărit în odaia luminată de o singură lumânare de ceară, regele îmbrăca și el hainele de culcare: o largă robă de in subțire ce-i venea până la glezne. Deschizătura gâtului și josul mânecilor erau întărite cu sârmă fină de aur. O singură privire apucă să-i arunce regina, și înfățișarea lui maiestuoasă o săgetă iarăși în inimă, căci

Solomon, în largul și ușorul vestmânt și-n picioarele goale, era un bărbat grațios și puternic, cu privire înflăcărată și barbă încă neagră ca abanosul, minunat adusă din foarfece. Intrară fiecare în așternuturile sale, la zece stânjeni unul de celălalt. Un levit se ivi de neunde și rosti o scurtă rugă, pentru ca Domnul Dumnezeul lui Israel să ocrotească somnul celor doi slăviți stăpânitori. Ieși apoi din lumină, pierind în neantul de unde se arătase. Slujitoarele și slujitorii părăsiră odaia, iar ultimul, cel cu țeasta rasă, acoperind flacăra lumânării de ceară cu o cățuie de bronz, ieși apoi și el, cu o scurtă fulgerare de lumină, din odaie. Regele și regina străină rămaseră în cel mai desăvârșit întuneric.

— Să aibă domnul meu un somn bun, rosti cu glas mic fata, iar regele răspunse ceva nedeslușit. Apoi se făcu tăcere.

Solomon pândi în bezna grea vreo două ceasuri ce i se părură nesfârșite. Se suci și se răsuci-n așternut de parc-ar fi avut fierbințeli, mângâindu-și bărbăția tare și încinsă prin cămașa de noapte umezită. Se străduia să-și mute totuși gândul de la trupul Makedei, ca nu cumva să-și dea drumul la sămânță în cearșafuri și să ajungă neputincios și de râs când venea clipa. Din vreme-n vreme se oprea și asculta: fata răsufla lin, adormise aproape imediat, doborâtă de greutatea bucatelor și-a vinului roșu. Dinspre locul unde se afla venea mireasma de izmă proaspătă și de mosc a subsuorilor și pântecelui ei.

Trecură clipe lungi, chinuitoare. De la un timp, regele începu să-și piardă nădejdea și se gândi dacă n-ar fi mai bine să-și lase și el mintea și trupul să cadă-n somn, încălzit cum era de așternuturi și moleșit de-ntunericul deplin. Se lupta cu genele-ngreunate, cu miile de chipuri ce-i apăreau sub pleoape la chemarea zeului neștiut al viselor și-al proorocirii, și cu plumbul din trupul ostenit, când urechea-i prinse deodată o foarte ușoară mișcare din patul celălalt. Dulceața somnului îi trecu într-o clipă, și bărbatul reluă pânda ca un leopard ghemuit în ierburi, la câțiva pași doar de gazela ce-a venit să-și înmoaie nările gingașe în apele albastre ale savanei.

Makeda se trezi, într-adevăr, în miez de noapte, cu o sete cum nu mai simțise vreodată. I se părea că moare dacă nu și-o astâmpără chiar în acea clipă. Nedezmeticită bine, nu se putea gândi decât la vasul de aramă în care văzuse, înainte de culcare, cum slujitorul toarnă apă curată, apă rece, apă

ușoară și limpede de izvor. Clinchetul ei curgând în vas i se părea la reamintire un cântec al îngerilor. Fața albă și clătinătoare a apei, gata să fie tulburată de buzele ce-ar fi sorbit din ea, era pentru ea însuși chipul paradisului. Dădu ușor cearșaful la o parte și se ridică din așternut. Bezna era desăvârșită, dar regina știa unde trebuia să se afle măsuța, căci era tocmai la mijloc între cele două paturi. Se-nălță în picioarele goale și porni, cu cei mai lini pași de care era în stare, aproape plutind deasupra lespezilor de piatră călduță, către apa râvnită. Când crezu că se apropiase destul, întinse mâinile, dar nu putu pipăi nimic înaintea sa. Nu era încă destul de aproape. Îngrijorată, bătând aerul cu degetele rășchirate, mai făcu un pas, și pulpele-i atinseră deodată, cu un zgomot abia auzit, care însă, în tăcerea desăvârșită, îi sună reginei ca un zăngănit de arme, marginea măsuței de lemn. Se opri și așteptă un timp, ascultând către patul regelui, dar de-acolo nu răzbătea nici un sunet. Pipăi apoi marginea vasului și muie degetele în apă. Le duse la buzele uscate, lingându-le cu poftă. Cu gâtul ars de la sărăturile cinei, nu mai ținu seama de nimic: apucă dintr-odată mânerul pocalului de aur. Îl cufundă în vas și-apoi îl scoase, greu de apa rece și picurător, și-l duse repede la buze, de parcă viața sa ar fi stat în sorbiturile lungi, necurmate, ce urmară. Regina cufundă de trei ori pocalul în vas, scoțându-l de fiecare dată plin până la buză, și de trei ori la rând îl goli, astâmpărându-și arsura. Dar în clipa când voi să-l lase pe măsuța de lemn, ca apoi să se-ntoarcă-n vârful degetelor în patul ei, o mână puternică-i apucă deodată, din întuneric, încheietura, speriind-o de moarte.

Sfârșită de sete, pradă urzelii viclene a împăratului, Makeda uitase cu desăvârșire de bărbatul cu care împărțea odaia. Omul din beznă o-ncolăci strâns de mijloc, iar obrazul ei simți barba lui aspră și respirația nărilor sale pe tâmplă. Se zbătu să scape, iar regele îi dădu drumul de bunăvoie, ținându-i însă mai departe încheietura mâinii cu care fata încă ținea pocalul.

— Ai călcat jurământul și te-ai furișat hoțește să-mi furi ce-i al meu, pocalul de aur pe care-l am din moși strămoși, îi șopti bărbatul cu vocea adâncă și hotărâtă, care-i era reginei atât de dragă. Prin aceasta, m-ai dezlegat și pe mine de jurământ. Va fi între noi ce trebuie să fie, căci niciodată o fecioară nu m-a mai tulburat cum mă tulburi tu, Makeda, mai dragă mie decât sufletul meu! O, Makeda, vino-n așternutul meu ca să te

cunosc! Vino de bunăvoie la pieptul meu ce arde după tine!

Vocea regelui se făcuse pătimașă, adâncă, aspră și răgușită ca răgetul îndepărtat al leilor pustiei. Fata simți puterea ei în pântece și se simți deodată sfâșiată de dorință. Din preaplinul patimei simți cum i se scurge din trup un ulei dulce, muindu-i buzele ascunse și coborând de-a lungul coapselor. Solomon îi slobozi încheietura mâinii, lăsând-o să aleagă. Se jurase apoi înaintea lui Dumnezeu că ar fi lăsat-o pe fată să se-ntoarcă neatinsă în patul ei dacă ea ar fi vrut astfel, dar însuși nu credea în acest jurământ. Căci inima sa nu era în întregime a lui Iehova, ci și a demonilor întunecatelor pofte trupești.

— O, rege, îngână ea cu voce sugrumată, nu așa trebuia să fie. Nu așa… trebuia…

Vocea însă i se sfârși, iar trupul ei porni singur în căutarea celui pe care-l dorea, în acea clipă, mai mult decât dorea să viețuiască. Întinse mâinile și-i simți pieptul la un pas de ea. Îl prinse deodată-n brațe pe rege, se lipi toată de el și-ncepu să-i frământe mușchii tari, de războinic, ai umerilor, sărutându-i gâtul puternic, nu ca o femeie ce se lasă moale în brațele iubitului ei, ci ca un bărbat ce pipăie și strânge pătimaș rotunjimile femeii sale. Mâinile ei parc-ar fi avut o voință proprie, desprinsă de a fecioarei, ce le făcea să umble flămânde de dragoste pe trupul bărbatului, peste sfârcurile lui mici și peste pântecul tare și peste puterea sa dintre coapse, strângându-i boașele și apucându-i, nu ca o fecioară, ci ca o țiitoare ce stăpânea desăvârșit meșteșugul împreunării, bara grea și umedă ce se ridica tare prin vestmântul de in. De când sosise la Ierusalim, visase în zeci de nopți, ridicându-și cămașa deasupra pulpelor și mângâindu-se până ce țipa înăbușit în patul singuratic, la ceea ce, iată, se petrecea acum. Îl apucă de mână și-l trase către patul ei cu o putere de care regele se miră.

În acea noapte Makeda îl avu pe rege, în patul ei, neistovită și nemblânzită, ceasuri în șir. Lui Solomon i se păru o dumnezee păgână, poate însăși Astarteea cea atât de hulită, cu mii de brațe și mii de țâțe și mii de buze și o limbă ce-i umbla pretutindeni regelui pe trup, și cu cele mai pătimașe gemete și uguieli ce-i deșteptau din nou bărbăția după fiecare înmuiere, căci până în zori se vărsă de cinci ori la rând în crăpătura ei muierească, iar ea însoți gemetele lui de țipete ce se auziseră desigur în tot

palatul, căci nici o fereală nu mai era de trebuință de vreme ce nu se mai aflau în lume decât ei doi, în miezul trandafirului lor de patimă, coapse, țâțe, mădulare sculate și boașe și guri ce se căutau la nesfârșit în bezna groasă, desăvârșită.

Adormiră fără să știe la al câtulea ceas din noapte, cu totul și cu totul sfârșiți, și deschiseră ochii doar când același slujitor de taină crăpă cu sfială ușa, din care se revărsă peste trupurile lor frageda lumină a amiezei, descoperind, îmbrățișați, un bărbat alb ca laptele și-o femeie neagră pe un așternut boțit și ud, împodobit pe deasupra cu o pată sângerie, a fecioriei curmate în acea noapte. Se-ncolăciră din nou, de cum se priviră-n ochi, și femeia, urcând deasupra bărbatului, simți iarăși în adâncul ei vigoarea acestuia. În toiul dragostei, îi luă mâna mare, acoperită de fire negre de păr, și i-o purtă printre sutele ei de codițe muiate-n ocru, până ce degetele lui simțiră panglica de piele omenească pe care era scris numele ei de taină, pe care nici ea însăși nu-l cunoștea. I-o despleti cu greu din păr, căci femeia mișca mai departe, înfigându-se adânc în mădularul său și sărutându-i cu patimă gâtul, și citi numele ce abia se mai vedea ca niște dâre de rugină. O nouă feciorie a Makedei fu astfel curmată. Solomon îi șopti reginei numele în ureche, și mai apoi, în aceeași zi, șuvița de piele fu încredințată focului.

Numele cel mai ascuns și mai sfânt al reginei din Sheba era Medenek'i, Minunata.

— Dragul meu băiat, începu regina cu glas nesigur, după ce așeză pe măsuța de fildeș ceașca goală. Mă uimești cu nesăbuința ta. Ești fiu de regină ce stăpânește peste ținutul care și ție îți este patrie, și pe care nu l-ai părăsit până azi niciodată. Nu ți-e de-ajuns că ești prin mine viță nobilă și os regesc? Ce ți-ar mai putea adăuga un tată ce n-a fost niciodată în viața ta? La ce ți-ar folosi să afli taine care nu te pot decât tulbura, schimbându-ți viața bună și plină de bucurii ce-o trăiești lângă mama ta, în palatul unde nu-ți lipsește nimic? Dar pentru că știu că astăzi ești hotărât să mă superi și să-mi sfâșii inima, iată că mi-o voi deschide singură către tine.

Află, Menelik, că ești fiul marelui rege Solomon, stăpânitorul țării lui Iuda din miazănoapte, cel mai înțelept și mai bogat și mai minunat și mai desăvârșit stăpânitor care trăiește azi pe fața pământului. Înainte ca tu să te afli pe lume, mi-am trăit zorii tinereților la Ierusalim, și aceste revărsări de

ziuă sunt și astăzi lumina vieții mele, căci îmi sunt în minte clipă de clipă. Slăvitul rege a privit cu bunăvoință către roaba sa, iar fructul acelei binecuvântate priviri ești tu, fiul meu preaiubit și icoana regelui așa cum era el la tinerețe. Căci ești săpat în abanos ca mine, dar toate trăsăturile chipului tău sunt cele ale slăvitului rege.

Mai află, Menelik…

Dar băiatul nu mai avea trebuință să afle și altele de la mama lui. Se ridică brusc, răsturnând scăunelul, și-o luă la fugă, în adierea vântului printre crengile arborilor warka, iar Makeda păli ca o moartă, căci sânul o-nțepă deodată cumplit, ca o sabie ce-ar fi pătruns-o. Se prăbuși peste măsuța dăruită cândva de rege și un plâns în hohote, nestăvilit, îi zgudui trupul.

21

În luna lui Gustar din văleat 1834, pe o arșiță așa de nesuferită, că toți târgoveții, goi cum i-a făcut mă-sa, se scăldau la amiezi laolaltă, muieri, copii și oameni în toată firea, în Dâmbovița, între cârduri de gâște și hoituri de câini și murdării de tot soiul, încât boleșnițele nu le mai părăseau trupurile spurcate de lătúri, te-ai săturat să tot fierbi cafele cu caimac și să dregi ciubucele lui conu' Tachi la conacul lui din Ulița Beilicului, căci erai deja o cruce de voinic ce căta de-acum nu doar după catrințele podăreselor și fustele crețe ale țigăncilor, ci și către-mplinirea sorții sale pe această lume, ce nu era o soartă de rând.

Tânjeai după fapte mari, și nu știai unde aveai să le afli. Adesea, beat de afion și plin de visuri de evghenie, zăceai cu obrajii-n palme pe vreo prispă, întrebându-te cu amărăciune: ar fi stat mărețul Alixandru Machidon să plimbe ibricul stăpânului său prin nisipul fierbinte, având grijă să nu se-nvolbure-n foc cafeaua? S-ar fi ținut toată ziua cavalerii leiți în zale din vremurile de vitejie cu tălănițele nespălate și păduchioase de pe Podul Calicilor? Ar fi îndesat Napulion Bunăparte luleaua vreunui boier cu tutun și cu afion din cel tare, venit de la Chitai? Bărbații vestiți ai lumii acesteia fuseseră vecinic mânați din urmă de țâfnă și de vise de mărire, și doar prin ele-și căpătaseră coroanele și numele de-mpărați, rămânând pururi vii în istorisirile bătrânilor. Iar tu, flăcău mâine-poimâine de șaptișpe ai, zăceai nefolositor și rușinat asemeni lui Herakles din poveștile maicei tale, Sofiana, când regina Omfala l-a-mbrobodit ca pe-un prostănac de rând, îmbrăcându-l în haine muierești și punându-i furca și fusul în mâini. Trebuia să fugi, oriunde-ai fi văzut cu ochii, sau să-ți iei zilele de atâta obidă, căci ți se urâse să fii slugă și nu mai puteai suferi conacul conului Tachi.

„Doamne Isuse Hristoase“, ajunseseși să te-nchini, îngenuncheat, în fiecare zori de zi, neștiind de ce duh este însuflețit acela, „fă-mă, prin marea Ta milostivire, om mare, cu nume: precum Tu ești împărat în ceruri, așa și eu împărat pe pământ! Dacă ai să mă faci cândva împărat, Te voi slăvi, și-Ți voi dura mânăstiri, și voi aduce muzicanți să Te cânte și stihuitori să stihuiască despre faptele Tale, cum nu s-au aflat în nici o altă împărăție, cât

ar fi ea de falnică și de vestită. Și zugravii de subțire îți vor înfățișa chipul de o mie de ori mai mare și mai strălucit decât în biserica din Ghergani unde pentru prima oară, când eram prunc, Ți-am văzut ochii de azur uitându-se țintă în ochii mei. Și voi juca din răsputeri, precum David, înaintea ta, fără să mă rușinez și fără să dau nimănui seamă“.

Beat de otrava din măciuliile de mac, uitai de orice bună-cuviință, hulind ca un scos din minți ce te aflai: „Fă-mă, Doamne, Împăratul Albastru ce nu se află în povești, pune-ți mâinile peste mine și binecuvântează-mă, iar eu îți voi da zeciuială din tot câștigul meu, asemenea lui Avraam ce l-a cinstit astfel pe regele Salemului, preot în Veac al Celui Preaînalt, când s-a-ntors de la bătălia celor cinci împărați. Tu, ce ești uns mare preot după rânduiala lui Melchisedec, unge-mă și pe mine la rândul Tău cu mir bun din vasul Tău smălțuit și congiurat de stele!

Iar dacă nu-mi împlinești voința, am să cer ajutorare de la celelalte puteri, ce se află, după spusele Apostolului Pavel, de asemeni în ceruri: «Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduh». Iar aceste duhuri zburătoare, deopotrivă în ceruri ca și Tine, o vor asculta fără vreo îndoială, chiar dacă o să-mi ceară și sufletul pentru asta“. Căci ce era sufletul? O nimica toată: „Să terminăm cu omul, al cărui suflet este în nările sale“, grăise, în Duhul, Isaia.

Visai apoi de Napulion, ce murise pe ostrovul Sfintei Elena când tu erai doar de trei ani și te țineai încă de poalele maicii tale. Petrache avea o carte groasă plină de hărți de război și poze de capete-ncoronate din care-ți citea câteodată despre vestitul împărat al franțujilor. Lângă Alixandru călare pe Ducipal, Bunăparte era acum și el dumnezeul tău, căci pornise de jos ca și tine și se cățărase sus și tot mai sus, ca un șoim netemător, până ce cu mâinile sale apucase coroana de aur, pietre nestemate și catifea roșă, punându-și-o mândru pe cap. Îi bătuse pe austrieci și pe nemți de-a lungul și de-a latul Evropii, și se-nfundase-n Rusiia nesfârșită, unde Gheneralul Iarnă, precum fusese cu Arcoș Pașa cel din vechime, venise de hac oștilor sale, încât abia scăpase însuși cu viață. Iar apoi inglejii îl bătuse și pe mare, și pe uscat, azvârlindu-l pe ostrovul în care-și aflase sfârșitul.

Ascultând despre oști și reghimente, și pusci cu cremene, și fumul și-nvălmășeala bătăliilor, și corăbii ce se-nfruntau pe fața apelor, dar mai ales despre bărbatul cu pălărie-n colțuri ce făcea din voia sa lege, sângele-ți ferbea-n vine și nu mai aveai răbdare: credeai fără strop de-ndoială că și tu, la vremea ta, tot astfel aveai să-ți pui coroana tu însuți, luând-o din mâinile vreunui popă, și că faptele tale aveau să rămâie scrise în vreo carte aidoma celei cu Napulion, ca să trăiască în veci de veci. Pentru asta era de-ajuns să vrei, să vrei cu tot sufletul tău, cu toată inima ta, cu tot cugetul tău și din toate puterile tale.

Pe vremea lui Ipsilanti-Vodă, îți povestea și conul Tachi când îl prindeai în toane bune, valahii patrioți hotărâseră să trimită o solie la Napulion Bunăparte, noul împărat al Evropii, ce se coronase la an 1804, pentru ca acesta să ia cunoștință mai întâi că se afla pe lume o țară pre nume Valahia, de care nimeni nu părea să știe nemica, de parcă nici n-ar fi fost, iar apoi că acea țară gemea sub călcâiul cațaonilor lui Ipsilanti, ce luau zece piei de pe nenorociții valahi, încât amărâții viermi ai pământului își mai puneau nădejdea doar în marele Napulion ca să-i scape de nesuferitul balaur.

Mesager fu ales, din rândul boierilor răzvrătiți, spilcuitul vornic Dudescu, bărbat știutor de limbi și cărturar, mare patriot, mâncător de greci pe pâine, dar și curvar și cam nebun, însă ce era de făcut? Ceilalți nu știau a pune un frac pe ei, nici să zică în franțozește ziua bună măcar. Așa că boierii dădură Dudescului un sac mare cu bani și pietre scumpe, cu greu adunate de pe la cămătari, și-l puseră pe corabie la Giurgiu. „Să fie solia cu noroc de data asta“, pruji la despărțire bătrânul ban Pană Filipescu, ce văzuse la viața lui multe, „că tare bine am început meșterșugul diplomaticesc, acum trei veacuri, cu logofătul Tăutu cel de veselă amintire! Acela, mergând la Țarigrad și fiind primit de vizir, i s-a adus cahvea fierbinte, iar el nu știa ce e cahveaua. Așa că a-nchinat cu filigeana de parc-ar fi fost vin, zicând «să trăiască vizirul!» și, dând ceașca pe gât, s-a opărit la limbă atât de tare, că n-a mai putut grăi o vorbă!“

Însă nici cu vornicul Dudescu nu le-a fost rușine valahilor, făcând și el o nefăcută cât casa. Ajuns la Parij taman când se punea temelia Arcului de Triumf, află că împăratul lipsea, aflându-se pe-atunci cu oștirea prin ținuturi leșești. Așteptă vornicul ce așteptă, preumblându-se prin Orașul Lumină,

până ce-și pierdu răbdarea. Atunci s-a pornit într-un zbânț și-o destrăbălare, aruncând cu amândouă mâinile, prin lupanare și săli de joc, banii cu greu strânși de valahi, de i-a speriat pe franțuji, care totuși nu se sperie așa ușor, că doar, este cunoscut, cusătoresele Parijului își câștigă pâinea și cu vârful acului, dar și cu gaura. Doi ani trecură, în care boierul n-a dat vreodată ochii cu Napulion, în schimb s-a vânzolit prin saloane, puind smaragde și zamfire pe șervetele fiecărui mesean de vază, ghenerali și marchizi, și scoțând prin scamatorie dubloni de aur din sânul Doamnei de Récamier sau din urechea Contelui de Besensac.

Cum vestea nu i se duse nici într-acest chip, boierul se hotărî să o facă lată, mutând la Versailles o bucățică de Valahie așa cum dorul său de zăpezile nesfârșite de-acasă i-o închipuia. Pentru aceasta, din ultimii dubloni rămași pe fundul sacului cumpără zece care încărcate cu zahăr curat, cu grăunțul mare și sclipitor ca diamantul, și așternu cu zahăr gros de-o palmă aleea ce mergea de-a lungul palatului, pe toată lungimea sa. Lunecă astfel, în miez de vară, într-o sanie vesel zugrăvită, trasă de patru cerbi cu coarne uriașe, ce se răsfrângeau în fereștile largi, în soarele amiezii. Zăpada de zahăr sclipea, cerbii fornăiau, clopoțeii clopoțeau, iar boierul, în șubă, cu căciulă de rusnac pe cap și trăgând de hățuri, închina plosca tutulor franțujilor și franțuzelor ce căscau gura la nemaivăzuta panaramă, strigând vorbe neînțelese pe rumânește. Auzind de astă trăsnaie, se zice că Napulion, cinând la Malmaison, râsese cu gura plină și mai că se-necase cu potârnichea-n coniac, pe care-o mânca cu oase cu tot chiar atunci. Dar de primit, tot nu l-a primit pe boierul din sălbatica Valahie vreodată.

După ce risipi toți banii până la ultimul dublon de aur ce-i mai rămăsese, vornicul Dudescu se re-ntoarse după trei ani, cu coada-ntre picioare, în cășile sale de la București, dinspre Dealul Spirii. Valahii nu se supărară pe dânsul, căci, dacă nu putuse da jalba împăratului, totuși vornicul nu se-ntorsese din Orașul Lumină cu mâna goală: adusese de la Parij știința de-a găti limba de bou cu stafide înflorite în rom, socotită mai presus de orice solie de către mâncăii valahi, ce de-atunci îl ținură pe nenorocosul diplomat la mare cinstire. De asemini, îl adusese cu el, ca ambasador al Franței în Valahia, pe gheneralul Claude Carra de Saint-Cir, bărbat voinic și arătos, în mândră uniformă imperială muiată-n fir, ce șezuse în București vreo două

luni, sucind minţile fiecărei muieri din bicisnica urbe, mai de rând sau mai de protipendadă, căci tot o inimă aveau şi ele ca şi franţuzoaicele, însă şi o singură sprânceană, de la o tâmplă la alta, ce le făcea încă mai cu vino-ncoace, căci era semnul vestitei frumuseţi valahe. Se zice că, nerăbdând acest amănunt pe chipul femeilor urbei, ca şi zbenghiurile de barşon negru ce şi le lipeau deasupra buzii de sus sau pe bărbie, la o adică gheneralul le-ntorcea cu spatele către dânsul.

La un sfert de veac de-atunci, mulţi coconi de boieroaice semănau ca două picături de apă cu gheneralul de Saint-Cir, iar limba de bou, belită de pieliţă şi tăiată felii groscioare, fiartă-n vin alb şi presărată cu piper, boabe de muştar, coriandru şi frunze de rosmarin, apoi împănată cu stafide, nu lipsea duminicile de pe masa conului Tachi, ce se dădea-n vânt după aleasa mâncare. Mariţa veghea asupra cuhniei atât de aspră şi de măreaţă, că limbile îi ieşeau desăvârşit, de musafirii-şi lingeau degetele şi mai cereau. Mireasma grea a bucatelor umplea atunci toată casa, făcându-ţi-o de nesuferit, căci în Ghergani, pre când aveai doar vreo patru anişori, jucându-te-n staul, un bou îţi trăsese o limbă mare şi grea peste obraz, înfricoşându-te.

Astfel că, în ziua de 14 din luna lui Gustar, dumineca Sfântului Prooroc Miheia, ţi-ai făcut deodată curaj şi-ai fugit de la conac pentru totdeauna. Ai mers drept la Agie, unde binefăcătorul tău Conul Iancu te-a recunoscut şi te-a priimit de data asta cu bucurie, văzându-te crescut o cruce de voinic, de două ori mai nalt ca el. Puţin mai aveai din băietul ce se-amurezase de fata lui Vodă Dimitrie Ghica, deşi purtai cu sfinţenie icoana ei în sân, cum aveai s-o porţi toată viaţa, dând-o focului, ca pe toate celelalte, doar la Magdala, înainte de a-ţi vârî ţeava pistolului în gură şi de-a sfârşi cu toate ale lumii acesteia ce doar vis este.

Agia se afla pe-atunci într-o casă mare cu două caturi de pe Podul Mogoşoaiei, în dreptul hanului lui Filaret, şi aflai acolo taman atâţi zapcii câţi haiduci prădau prin codrii nesfârşiţi ai ţării, căci tot ei erau. La catul de jos, dacă treceai de gvardia de la poartă, se făcea un colidor lung şi sucit cu două cămări large. Una avea atârnate în cuie, pe pereţi, straie zdrenţăroase de haiduc şi vreo treizeci de sarici miţoase, bune când e bură în munte, iar pe rafturile de dedesubt opinci de oameni proşti şi meşe pentru-nfăşurat

picioarele. Mai aflai acolo flinte cu goarnă la capăt și pistoale de pe vremea pașalelor Vidinului, cu mânere de morfil. Nici zece pași nu făceai pe colidor, că aflai altă cămară, de data asta cu mundire mândre de poterași, pălării cu pană de cocoș și cizme cu scârț, muscălești, de-ți puteai răsuci mustața-n oglinda botului lor negru ca abanosul. Flăcăii agiei, zdrahoni trecuți prin ciur și dârmon, se-mpărțeau lună de lună-n două taberi, din care unii, înveșmântați în haiduci, jefuiau la drumul mare și prin conacele depărtate cât puteau, muncindu-i pe bieții creștini cu ouă fierbinți la subțiori și cu ardei iute-ntre buci ca să spuie unde-au ascuns creițarii, iar pe muieri, fie fete ne-ncepute, fie neveste, fie babe bătrâne, rușinându-le toți odată, cu un țol aruncat peste capuri. După ei veneau apoi ăilalți, în mundire, cizme și cu pusci ghintuite, și se-ncingea între ei o bătălie, de ziceai că se bat munții-n capete, dar fără gloanțe-n pusci și pistoale, doar fultuială ce pocnea tare, după care unii haiduci se făceau a muri, țipând „M-ai mâncat, câine!“, sau „Aoleu, m-ai nimerit, rupe-te-aș cu dinții!“, alții se dădeau prinși și erau aruncați în căruțe, legați fedeleș, și tot în căruțe era adusă la agie prada scoasă din mâinile lotrilor, un sipet plin de taleri, ducați, creițari, halieri, franci, scuzi, solzi, mahmudele, icusari, ruble și alți bani de aur și argint, ba chiar și pițule din cele găurite, înșirate asemeni covrigilor pe sfoară. Ajunși cu căruțele la București, morții cei vii erau îngropați de ochii lumii, coșciugele fiind goale, iar ei făcuți scăpați, pe când prinșii erau ori trimiși la ocnă, să taie sare, dar nu mai ajungeau acolo nicicând, ori spânzurați în mahalaua Oborului de vite, când o mulțime de gură-cască se adunau să vadă lotrii urcați în furci, dar legați nu de gâturi, ci cu funia petrecută pe sub subțiori și scoasă pe după gulerul cămeșii, să nu se vadă. Aceia cădeau către țărână, cu lațul de gât, dând ochii peste cap și scoțând limba de-un cot, dar apoi erau scoși din ochii lumii și puși din nou pe picioare de tovaroșii lor din agie. Și așa mergea treaba strună, schimbându-se poterașii cu haiducii de la lună la lună, cât e anul de lung, spre mulțămirea tutulor. Marele Aga al Valahiei, conul Iancu, ce era totuna cu Jianul, temutul tâlhar de codru, s-a umplut de dicorății, de nu mai avea loc pe mundir de ele, încât pe ultima i-o agățase sub cureaua de la nădragi, de-l înțepase rău unde nu trebuie, iar însuși Vodă dăduse Agiei Bucureștilor un steag pe care se afla icoana Bunei-Vestiri, în semn de mare prețuire pentru iroica luptă pe care vitejii

zapcii o purtau prin codri, cu însuși prețul vieții lor, împotriva nesuferiților tâlhari.

Chiar în prima zi când te-ai dus ca să intri-n sistema atât de bine ticluită, ai dat ochii și de mincinosul Jian, ce astepta cuminte pe o bancă în fața odăii lui Aga. Cum te văzu, Hanț Himmeldorfer, vestitul cântăreț de la Kolozsvár, te și recunoscu, căci ca să prinzi scrisoarea muzichiei celei nalte îți trebuia mare ținere de minte, și se ridică, nalt și-mbujorat ca o fată mare, în întâmpinarea ta. Cum de-atât scoborât prin văile pline de sătucuri ale Valahiei prinsese bine rumânește, ați sporovăit de Sălcuța și de Vicleim, de haiduci și de aga Iancu, muzicantul neamț dezvăluindu-ți că din vreme-n vreme, pe bani buni, încă se scobora din ținuturile transilvane cu ortacii săi din cor ca să țină trează povestea Jianului prin cântice frumoase și binefaceri, cu daruri pentru fetele de măritat și îngropăciuni cu bradul pentru junii morți nenuntiți.

Și-așa ai luat drumul haiduciei fiind deopotrivă zapciu, încât diminețile, când deschideai ochii, nu știai dacă vei zări cetina bradului, cu hangerul atârnat de-o cracă, pe-un picior de plai, pe-o gură de rai, sau biuroul cu peceți de ceară și scule de scris ce se afla lângă patul tău de la agie. Ceea ce erai sigur că vei vedea însă, în orice loc te vei fi aflat, erau cei trei tovaroși ai tăi de la Ghergani, pe cari cu drag îi găsiseși în slujba lui chir Iancu, căpitanii de seimeni Ghiuner tătarul, Sisoe, ce luase și el calea haiduciei de răul coanei Marița, tot mai neistovită și mai pătimașă în anii din urmă, încât bietul zugrav ajunsese să-și merite și mai abitir numele, și nefericitul Petrache ce tot de răul durduliei Marița se băjenise prin codrii nepătrunși, ca să-și uite aleanul de la inemă. Căci ce chin și muncă mai mare are omul decât liubovul ne-mpărtășit?

La drept vorbind, șmotrul la cănțălarie te apelpisea, și nici nu-ți plăcea să-mbraci mundirul, deși îți venea atât de bine pe umerii tăi lați, cu cămeșa albă sub el ce-ți ivea de pe-atunci cârlionții negri de pe pieptul de voinic. Muierile de pe ulițe, chiar și cele ce trecea mândre în faeton, spoite cu suliman și sprâncenele condeiate cu gogoașă de ristic, își suceau gâturile după tine de parc-ar fi văzut un păun cu coada înfoiată. Tot mai bine era însă rufos, cu flinta-n spate, pitit după copaci pe drumul mare, pe unde treceau boierii cu sipetele de bani în trăsuri și cocoanele pline de inele și

cercei, ascunse în cutia trăsurii, de le scoteai de-acolo cum scoți limba scoicii din carapacea ei neagră și le-ntindeai în iarbă fără vorbă multă. Și-apoi focurile noaptea, sub stele, unde se frigea câte-un vițel întreg și se trecea plosca de la unul la altul sub cetina neagră a brazilor, să tot trăiești și să nu mai mori în veci!

Din chiar acea vară prinseseși drag de codru, cu cânticele păsărilor și pânzele paingilor sclipind în soare, și bolțile uriešești ale crengilor dasupra precum căpriorii unei mari biserici, și razele de lumină căzând pieziș prin frunzar, mânjind potecile cu petice de aur tremurător. Și în fundul pădurilor îndrăgeai lacurile încremenite ca niște pietre de jasp tăiate-n două și lustruite oglindă, unde veneau cerbii să le tulbure cu nara. Ai deprins, în haiducie, felurile de înfruntare între armii, strateghia pâlcurilor de oșteni, vicleniile și rânduiala războaielor, ce-aveau să-ți prinză așa de bine mai târziu, în Arhipelagul elinesc și-n îndepărtata țară de basm și năzăriri a Etiopiei, ce se-ntindea vie și felurită, și mereu slăvită de Dumnezeu, sub ceruri înflorate africane. Căci de multe ori nu te făceai că lupți împotriva înșiși tovaroșilor tăi, ci întâlneai tâlhari adevărați, crunți ca fiarele, și lupi, și adesea urși, încât nu de puține ori scoseseși jungherul și retezaseși beregăți, sau dăduseși cu pistoalele în dușmani ce nu erau o scorneală.

Iar în serile tale de alean, sub câte-un copaci singuratic ce-și întindea crengile preste un cer roșu ca flacăra, scoteai din sân icoana tulbure-a Stamatinei, pe care-o udai, cât erai de voinic, cu lacrămi. Aveai s-o mai zărești vrodată oare? Aveai să mai simți vrodată vraja liubovului, ce însemnează uitarea cu desăvârșire a trupului muieresc fierbinte și umed, rămânând doar îmbrățoșarea a două suflete îngemănate? Nu te mai săturai să-i privești chipul subțire, tânjitor fără a ști după ce tânjește, nevinovăția ochilor căprii, buzele de copilă. Îi auzeai aievea glasul în urechi, de parc-ar fi fost sub acel copaci, lângă tine, sprijinită de pieptul tău: „Caută-mă! Caută-mă! Mergi până la marginea lumii după mine! Tocește nouăzeci și nouă de opinci de fier și un toiag, și el de fier, pe drumurile ce duc către ascunzișul meu de taină, unde se află inima mea…“ „Am să te caut!“, strigai atunci sorbind portretul oval din ochi. „Am să-nfrunt zmeul, am să-i crăp inima și-am să-ți arunc capul lui retezat în poală! Și-apoi, Stamatina, ne-om împleti viețile ca firele de borangic, alb și roșu, ce se atârnă-n cetină

de Armindeni, de nimic nu le-o mai putea despărți.“

Datoria de zapciu și de poteraș nu ți-o făceai cu același sârg, ci de multe ori trăgeai la fit, rămâind pe ulițele prăfoase ale urbei în loc să bați codrii după lotrii cei măsluiți. Te-nhăitaseși pe-atunci cu câțiva coate-goale ce pururi se puteau vedea proptind zidul cârmâziu din jurul cășilor hatmanului Răducanu Rosetti, parlagii cu mânecile muiate de sânge, coropcari, ceaprazari, măcelari și cârnățari, între care se rătăcea și câte-un popă cu cruce strâmbă de lemn peste barba până la brâu, toți zbierând din zori până-n înnoptat că bietul valah nu mai poate răzbate de răul veneticilor: cațaoni, ovrei, armeni, țigani, machidoni (de le mai zicea și țințari), bulgari, turci, poleci, gugulani, momârlani, letini, ruteni, nemți cu coadă și muscali cu cauciuc, ce dădeau năvală necontenit în Valahia lor de nea și melanholie, ce o asemănau cu grădina Maicii Domnului, unde curgea numai lapte și miere. Căci nicăirea, grăiau ei bătându-se cu pumnul în pept, Pronia cerească nu mai pusese codri mai falnici, ape mai ușoare și mai reci, cerbi mai ochioși, lanuri mai mănoase, popușoi din care calul cu călăreț nu se văd, muieri mai mândre și mai iubețe și voinici ca brazii, cu spicul musteței fălos ca vrabia! În sânul raiului valah, binecuvântat de îngerii din ceruri, năvăleau an de an, cu ciubotele noroite, streinii cu drăcăriile lor, cu legea lor spurcată, că mulți erau papistași și calvini, dacă nu chiar câini de mahomedani, cu ochii lor căutând într-o parte și fețele smolite, și gușile revărsate, și nasurile coroiate, și cefele umflate ca fleicile de porc, și semnul Satanei între sprâncene. Strâmbi, lacomi, clevetitori, fățarnici, cămătari și neguțători de piei de cloșcă, veneticii se aruncau pe biata țeară ca lăcustele, pre când cumintele valah, cu căciula-n mână, sfios ca o fată mare și-având maslul sfințeniei pe creștet, era mereu dat deoparte, și toată agonisita lui era înghițită de omizile liftelor păgâne.

„Uitați-vă-n jurul vostru“, spunea câte unul cu ochii tulburi de beție, „cine-i cârciumar la Talpa gâștii? Jupân Leibovici! Cine e zaraf pe Ulița Șelarilor? Jupân Ștrul Ovreiul! Cine are hanul de lângă Oborul de vite, de i se zice La vițelul de aur? Moise Himovici! Și cine e curvoaia cea mare ce ține lupanarul de pe Podul Calicilor? Rașelica Nachmanson! Și câți alții!“ „Da’ uitați-vă la mahalale“, îți vâra degetu-n ochi alt mardeiaș. „În care din ele nu s-au aciuat? Să punem doar pe cele de la Radu Vodă, ca să nu mai

vorbim de Dudești: Sfânta Vineri, Ceauș Radu, Lucaciu, Tabacii, Oltenii, Bradu, Apostolu, Protopopu, Sfânta Troiță, Dobroteasa: plin, plin, plin de ovrei ca de lăcustele ce rod frunzele pomilor, Doamne ferește și apără, că nu mai are creștinul loc să se întoarcă de mulțimea lor!“

Și dacă doar ar fi vorbit nemernicii aceia, dar din vorbe ies mereu lacrămi, obidire și sânge, căci graiul nu este nicicând nevinovat, ci e sămânța omorului și-a fărădelegii pe lume. Legiuitorul și călăul sunt frați de cruce, și-mpreună muncesc, zdrobesc pe roată, jupoaie de vii sau taie-n două cu ferăstrăul făpturile lui Dumnezeu, în această vale a plângerii. La Judecata de Apoi oile vor fi despărțite de capre, și se va găsi câte-un țap puturos să-i spună Mântuitorului: „Doamne, de ce mă osândești? Eu n-am făcut nemica, n-am omorât și n-am muncit pe nimenea, am scris doar bucoavne despre păcătoșii, păgânii, veneticii, ereticii, harapii, țiganii, pidosnicii și alți blestemați ce fac degeaba umbră pământului, iar apoi au venit alții cu săbiile goale-n mâini și cu vorbele mele-n gură, de i-au stârpit de pe lume, gândind că e drept și bine așa, căci așa scrisesem eu în opurile mele. Pe aceia să-i azvârli în Gheena, iar nu pe mine, care doar m-am gândit cum să fie bună otcârmuire pe lume. Când din vorbele mele începea să țârâie sângele, eu nu mai eram de mult acolo, mersesem cu gândul meu mai departe…“ Dar țapul acela netrebnic va fi primul azvârlit în focul cel veșnic, cum și el a aprins, de la un singur amnar, focul nestins al dihoniei dintre om și om.

Haidamacii treceau adesea la fapte, năvălind cu ciomegele peste tarabele ovreilor din piețe, scoțându-i, apucați de perciuni, din casele lor și făcând în batjocură militărie cu ei pe ulițele prăfoase, stricându-le nunțile și-nmormântările, de nu mai avea loc agia unde să pună jalobele celor umiliți și păgubiți, ale muierilor rușinate chiar în fața bărbatului lor, ale copiilor de ovrei bătuți măr de înșiși tovarășii lor cei mici din școalele grecești ce apăruseră de curând. Iar tu, Tudor, te înhăitaseși cu ei și te-nvoiseși la prigonirea ovreilor, și ai făcut împreună cu ei toate relele, până ce-ai ajuns la moarte de om, de care totuși noi, veghind din înalt, te-am ferit, ca de-atâtea ori, ca să nu pieri și să-mpingem istoria ta mai departe.

Căci ți-a cășunat de la un timp pe un om blând și umil pre numele său Moshe Telalul de la Oborul de vite, ce-și agonisea traiul scotocind în

gropile de gunoi după zdrențe aruncate, pestrițe, pe jumătate roase de molii, ciubote cu talpa ieșită din cuie, cărțulii mucede, ochilari sparți, vase ciobite, pămătufuri cu părul smuls, brice tocite și ruginite și câte alte lucruri ce nu mai făceau trebuință nimănui. Le căra în șandramaua sa unde era aciuat cu vreo duzină de ovrei, ai căror copii îi școlea în învățătura Torei, și-acolo le curăța, le întindea, le cusea, le călca, le dădea lustru și ștaif, până ce începeau să arate ca noi. În zori de zi le încărca în roabă și-o pornea prin mahalale, cu câinii după el, ce lătrau furios de parcă ovreiul le-ar fi mâncat-o pe mă-sa, și nu arareori îl mușcau, netemători de bățul din mâna sa. Strigătul lui răsuna peste ulițe, maidane și livezi, mereu același, de parcă n-ar fi fost voce de om, ci cântec de pasăre: „Haini vechi, haini vechi! Haini vechi viiiind! Haini vechi cumpaaaaar!“ și tot așa, din minută-n minută, ziua întreagă. Copiii mucoși de pe ulițe, ce-adesea spânzurau mâțele cu sârmă și atârnau tinichele de cozile câinilor, n-aveau altă bucurie mai mare decât când trecea ovreiul cu roaba lui, cu tichia sa caraghioasă și zulufii săi răsuciți și caftanul strâns la piept, prin care băgai degetul de rărit ce era: o ploaie de pietre se abătea asupra capului său. Dar Moshe trecea mai departe, deprins cu toate acestea, mereu în gând cu vorbe alinătoare din Isaia și din Ieremia, și aducând mulțumiri Domnului pentru marea Sa îndurare.

Pre acest biet om bătrân te-ai deprins să-l canonești, să-l zăticnești și să-l năpustești, de câte ori avea nenorocul să-ți iasă-nainte, căci îți părea ție mai roșu la păr și la barbă, cu nasul mai coroiat și mai spuzit pe obraz decât erau ovreii îndeobște, și mai cu seamă fiindcă, umilit între creștini, Moshe Telalul ți se părea cinstit de ovreii lui mai presus de oricine, căci, abia ce se arăta pe Negru-Vodă, în preajma sinagogei lor Cahal Grande, toată mulțimea ovreilor era străbătută ca de-un fior și toate fețele se-ntorceau către el. Asta te-ntărâta de vedeai roșu-n fața ochilor, că îți adeverea că Moshe era tartorul lor, diavolul cel mare ce se ascundea, viclean, sub o smerenie și sărăcie mincinoasă. Așa că, sătul să-l mai hărțuiești apucându-l de ureche și trăgându-l după tine, cărându-i picioare în spate sau azvârlindu-i țoalele din roabă-n mocirla uliței, cum adesea făceai, ți-ai pus în gând să-i dai foc, făcându-l o faclă vie ca să răzbuni, după un puhoi de vreme, răstignirea Domnului Nostru Iisus Hristos.

În sâmbăta lui 23 Gustar, când se prăznuiește Sf. Mucenic Lup, ți-ai luat

inima-n dinți și, fără ca nimeni să știe, ai pornit-o, având amnar și sticlă cu gaz în traistă, spre Oborul de vite unde toamnele se țineau Moșii, cu lanțuri și panarame și mustării și pastramă sfârâind pe cărbuni, și ulcele de vin nou pocnind în pereți, dar până-atunci mai era nițel, că vara nu se trecuse încă. Era un maidan larg de se mărginea cu cerul sclipitor și vălurit al verii, plin cu îngrădituri în care mugeau boi și vaci cu picioarele noroite, oi cu lâna murdară, catâri cu ochi lăcrămoși și porci cu sârmă-n rât. Câte-un salcâm dădea un strop de umbră. În zare sclipea linia strâmbă a unor căși galbene, cu tencuiala mâncată, calcane fără ferești și acoperișe de tablă ruginită. Pe margini se aflau parlagiii cu butucii și satârele lor, și crâșmele unde se bea aldămașul. O mișună de țărani cu funii de usturoi pe umeri, cu gâște în brațe sau mânându-și căruțele prin mulțime te amețea cu șuvoirea sa neîncetată. Pe câte-un țol pus chiar în glodul drumului ședeau țigani ce făceau linguri de lemn și inele de argint sub ochii câte-unei roate de gură-cască. Puțea pretutindenea a balegă și-a carne stricată. Ovreii se zăreau și ei într-o latură de maidan, ca o grămadă de tichii rotunde și mâini ieșite goale din mâneci, mișcându-se în toate părțile cu repejune.

L-ai zărit pe Moshe lângă roaba lui, ce de data aceea era încărcată cu cărțulii zoioase, cine știe ce descântece și blestemății jidovești, pre cari le vindea semenilor săi. Aveai să te strecori pe la spatele lui, trecând prin niște dafini înfloriți din fața crâșmei unuia Barba Nechifor, și să torni repede gazul pe caftanul său cârmâziu. Apoi aveai să scaperi cremenea amnarului, ca scânteile să aprinză focul, fugind în cele din urmă printre aceiași leandri, ca să ți se șteargă urmele. Din dosul crâșmei, aveai să-l vezi cum se sucește urlând în mijlocul parei de foc până ce cade în mocirlă, urmând să urle și să se zbată și-acolo, unde-n cele din urmă avea să-ncremenească, făcându-se cenușă. Astfel Hristos din ceruri avea să știe că un om de treabă, în fine, i-a răzbunat crâncena răstignire. Chipul Său negricios, ca din catapeteasmă, dar cu ochi ca peatra de peruzea, se va lăți pe toată bolta, cât Bucureștiul de mare, și-i va zâmbi de-acolo ca-n visele sale de afion, prevestindu-i domnia pe pământ, cum și El domnea peste cerurile sale.

Cu această icoană în suflet ai purces la împlinirea urzelii tale, și totul a mers strună până ce-ai turnat, nevăzut, gazul peste caftanul lui Moshe și-ai scos amnarul, scăpărând din cremenea lui. La ciocnirea petrei pe oțel,

ovreiul s-a-ntors către tine. Dar nu mai era umilitul telal cu *haini vechi cumpar*, ci Moise însuși în mânia sa cea mai mare, ca-n ziua când, auzind poporul lui Israel benchetuind în jurul vițelului de aur, a izbit furios tablele legii de piciorul muntelui. Crescuse și ca-nălțime, se uita de sus la tine acum, cu ochii săi strălucitori și nebunești, de profet al pustiei, cu sprâncenele-ncruntate și cu liniile suferinței de veacuri a neamului său crestate, drept, între ele. Era ca o statuă de piatră imemorială, ca un cântec străvechi purtat pe buze din bunic în nepot de-a lungul vremurilor fără sfârșit, ca strigătul din adânc al regelui David, psalmistul. Ridică o mână asupra ta, cu degetele-ntinse, iar pe degetul cel mare ai văzut sânge. Sânge era și pe vârful urechii sale drepte, și pe degetul cel mare al piciorului drept, cum ieșea din sandaua de funie.

Și-atunci timpul a-ncremenit. Te-ai simțit prins, cu amnarul în mână, într-o coajă de chihlimbar. Voiai să te miști și nu puteai, să strigi și erai mut. Nici o frunză nu mai mișca în acații din preajmă. Nici un grumaz de vită nu se mai îndoia. Liniștea era desăvârșită, era miezul fraged al liniștii, mai tăcut decât liniștea însăși. Și-n focul blând al amiezii de august cerurile s-au deschis, și din cer a coborât o mare piatră de rubin. Era dulce și străvezie, cu vrâste roșietice, lustruită mai ceva ca o piatră de râu. Cobora fără grabă, drept și lin, prin văzduhul albastru, și când a ajuns deasupra capetelor mulțimii s-a văzut că era cât o roată mare de car, dar rotundă și alungită și vălurită ca o sămânță uriașă de rodie. S-a lăsat lin în țărână, de-a dreapta lui Moshe, atingând gingaș pământul și rămâind acolo de parc-ar fi crescut din locul bătătorit. O a doua peatră, de topaz de această dată, i-a urmat, drept prin văzduh de parc-ar fi coborât pe un nevăzut fir de păianjen, așezându-se, cu un clinchet ușor, deasupra primeia, și de aceeași mărime cu dânsa. Urmă o a treia, de smarald, ca un bonbon cu mentă, ce-și găsi și ea locul peste cele două, clinchetind tot ca un clopoțel la atingere, dar sunând altfel în ureche. Și rând pe rând, din minută-n minută, urmară, în culori rotitoare și lucitoare, petrele celelante, de turcoază, de safir, de diamant, de opal, de agat, de ametist, de hrisolit, de onix și de jasp, toate dând alte sunete gingașe și dulci, până ce un stâlp de petre nestemate, înalt de cinci stânjeni, se nălță acolo, în mijlocul Oborului de vite, între târgoveții încremeniți, ca o șiră-a spinării a unei lighioane dumnezeiești. Ardea acolo din toate puterile,

în razele piezișe ale amiezii, curat și cu bucurie, altfel decât arderea-de-tot ce-o pregătiseși în ticăloșia ta.

La această ivire cerească ai căzut ca-ntr-un somn greu, din care te-ai deșteptat, legat fedeleș și-ncongiurat de ovrei cu barbe rare, în hruba din dosul Beilicului, unde aflaseși într-un sfârșit și tu, cu o uimire neprefăcută, că Hristos fusese la fel de ovrei ca ovreii care-i ceruseră răstignirea, că Maica Domnului fusese ovreică și Iosif, bărbatul ei, fusese ovrei: paisprezece neamuri de ovrei de la Avraam până la David, paisprezece neamuri de la David până la robia babiloniană și iarăși paisprezece de la Babilon până la Hristos. Și toți ucenicii lui Isus fuseseră ovrei, ca și Sfântul Pavel, al treisprezecelea apostol. Aflaseși și tu, mâncător de ovrei pe pâine, că Biblia era cartea sfântă a poporului lui Israel, scrisă de-a lungul veacurilor de sute de ovrei aplecați preste rândurile sale, ce scriseseră nu de la ei, ci Duhul le purtase condeiele peste file. Această cunoștință, pe care Moshe Telalul, ridicând deasupra chipului tău o bucoavnă lată, cu literi întoarse jidovești, ți-a dăruit-o cu multe vorbe de o înțelepciune adâncă, ți-a schimbat inema pentru totdeauna, făcându-te să-ți dorești cunoștința binelui și-a răului de care, asemeni moașei și moșului tutulor muritorilor, Eva și Adam, pân-atunci n-avuseseși știre. Ai ținut din acea zi și până la sfârșitul vieții tale în mare cinste poporul evreiesc, pe care atât îl huliseși și-l batjocoriseși la tinerețele tale fără de minte. Dar păcatul trufiei nu te-a părăsit nici atunci, căci avea să plece de la tine abia în ultimele tale clipe pe pământ, când ți-ai vârât, la Magdala, țeava rece a pistolului, dăruit de însăși regina Victoria, în gură și ți-ai zburat crierii, zicând adio iubirii, măririi și mântuirii totdeodată.

Ai mai aflat că Moshe Telalul, cel ce scotocea în gunoaie după orice ar mai fi putut fi trebuincios, la fel scotocea și-n sufletele ființelor lui Dumnezeu ce veneau, din zori până-n noapte, la el ca să caute răspunsuri și alinare la toate împrejurările vieții. Căci el era, în acele vremuri de tulburare a inemilor, rabinul tăinuit al Valahiei, pe care însuși Vodă îl chema din vreme-n vreme la curtea sa ca să-i soarbă înțelepciunea. Se spunea că odată, aflând că niște ovrei dintr-un sat îndepărtat n-aveau bani să ridice o sinagogă, întrebase cât costa înălțarea ei, iar ovreii îi răspunseseră că două sute de taleri de argint. Moshe mersese la sinagoga cea mare a Bucureștilor,

adunase negustorii și zarafii și strigase cu putere: „Vând locul meu în rai cu două sute de taleri!“ Un negustor ovrei de cherestea plătise peșin, și banii merseseră la acei oameni pierduți în sătucul lor, ce-și ridicaseră, pentru numai unsprezece suflete, sinagoga.

Ai mai aflat, în cele din urmă, din *Sefer Ha-Bahir*, despre adevărata ta soartă pe lumea asta, cea de-a fi Opusul, blestemat în binecuvântare și binecuvântat în blestem, adăpându-te-n foc și arzând în apă, înălțat prin Duhul ca să citești semnătura Domnului de-a latul Arhipelagului elinesc, cu șapte literi pe șapte ostroave. Iar când aveai să deslușești ultima ei buche, în ultimul dintre cele șapte insuli, aveai să afli unde este ascuns, de când Menelik, feciorul Makedei și-al regelui Solomon, l-a răpit de la Ierusalim, cel mai dumnezeiesc, cel mai uns cu har, cel mai arzător, cel mai străin și mai singur lucru de pe pământ: sfântul Chivot al Legământului, aflat de veacuri nenumărate în Țara lui Cuș, țara măririi și-a rușinii tale. Prin el aveai să ajungi tu, fiul ișlicarului, la puterea lui Dumnezeu, ce se numește mare. Nimic n-avea să-ți fie de-atunci încolo oprit. Bucatele pământului, minunile raiului și coroana regilor aveau să te împovăreze cu blagă, avuție și noroc.

Nu ți-a trecut măcar o clipă prin minte că ai putea avea soarta lui Uza, fiul lui Abinadab, ce, nefiind din neamul lui Cahat cel îndreptățit la asta, totuși, pe drumul către Ierusalim, apucase cu îndrăzneală Chivotul dus în carul cu boi când, boii împiedicându-se, carul amenința să se răstoarne. Cu puterea sa, răzbubuind și scoțând fulgere, chivotul îl rupsese-n două pe nesăbuit în locul ce de-atunci s-a chemat Pereț Uza, adică ruperea lui Uza.

22

La patru ani după ce, trecând Dunărea pe gheață în dreptul raialei Nicopole, te-ai făcut *afantos*, pierind fără urmă pentru toată suflarea ce te știa de zapciu la Agie, pentru ca mai apoi doar pe mumă-ta s-o fericești, printr-un șirag de scrisori iscălite de tine, cu vestea cea bună că viețuiești mai departe în lumina răsfrântă-n valuri a Arhipelagului, te-au împins soarta și liubovul către depărtatul ostrov Chios, unde semne tainice îți adevereau că se așezase neuitata Stamatina, fluturele gingaș ce-ți umbrea cu aripele sale de ambră inima. Fiindcă de ani de zile, de când rătăceai prin smaragdul topit al mărilor elinești, împânziseși ostroavele cu oamenii tăi având o singură poruncă, să afle de soarta coconiței mezine a lui Dimitrie Ghica Vodă, Domnul care, de răul muscalilor, își trimesese în taină soția și cele trei fiice într-una din puzderia de insuli ale Mării Egee, dar care să fi fost acel ostrov n-aveai știre. Un lucru știai însă, că Vodă cumpărase pentru fiica sa cea mică, plătind icosari grei, una dintre corăbioarele închise-n sticle groase de rom pe care, cu câțiva ani mai nainte, când intrase-n simoria ta la Skyros, Joshua Abraham Norton le risipise pretutindenea în palatele Eladei, ajungând o mulțime din ele și-n Anatolia, ba chiar și-n Siria. Fratele tău de cruce avusese-nțelepciunea să-nsemneze-ntr-un catastih fiecare neguțător, bei, stratigos sau armator de corăbii la care minunile sclipitoare ajunseseră ca să le-mpodobească odaia cea mai de cinste. Iar o dată pe an, pe 4 Făurar, de ziua nașterii sale și-a ta, se vorbise cu toți cei peste două sute de propitari să scoață dodată sticlele cu corăbioare pe coperișul palatelor lor, lăsându-le să arză-n lumina amurgului. Se aprindea atunci Arhipelagul de lumini, alcătuind carta ostroavelor, spre bucuria noastră, ce le zăream din nori prin aerul de ambră înmiresmat cu mireasma de spermanțet și de nard a mării. Atunci aripele ni se-nfoiau mai tare, și nimburile ne luminau mai pal, și dorul de viață muritoare ne copleșea ca o mare dragoste ce n-o mai puteam pricepe.

Oamenii tăi cercetaseră fiecare ostrov unde se afla, după catastih, vreo corăbioară în sticlă, dar de peste tot se-ntorseseră cu mâna goală: pe Stamatina, ce trebuia să aibe acum vreo douăzeci și patru de ani, parcă o-nghițise pământul. Îți aveai pe-atunci corabiile și barcazele adăpostite în

ochiul albastru al golfului străjuit de turlele bisericii Agios Nikolaos din Astypalea, ostrovul în formă de fluture ce te-așteptai din clipă-n clipă să-și ia zborul de pe fața apelor, să fâlfâie prin văzduh și să se lase lin apoi în alt loc pe sfera binecuvântată a lumii, în Sibir de pildă, sau poate în Caraibe… Fiecare sol ce sosea fără vreo veste dinspre Stamatina îți ardea inema și-ți strecura-n trup un fel de lungoare, încât abia dacă mai erai vrednic de chivernisirea simoriei, ce totuși trebuia să cuprinză cât mai mult pământ și cât mai multă mare.

Erai deja vestit ca nimeni altul între insuli, piratul cel mai căutat și de greci, și de turci, și de ingleji, și de vinitici, cu zece mii de icosari de aur pe capul tău și trei sute pe capul fiecăruia dintre tovarășii tăi de nelegiuiri, fie om, fie muiere, fie viu sau mort. Astypalea era mai știută acum drept Cuibul Groazei, și rar de se mai încumeta vreo navă, chiar de război, prin preajma ei. Iar dacă era adusă de furtuni sau de farul mincinos ce înșela lupii-de-mare, se petrecea nenorocirea știută: corabia jefuită, matrozii ce mai trăiau legați de catarte, și în sfârșit vasul scufundat în fundul apelor. Insulele Dodecaneze erau de-acum ale tale, de parcă le-ai fi fost rege, încât până și peștii din apele Anatoliei îți știau de frică, de la Kassos la Patmosul cel slăvit unde sfântul Ioan scrisese, în Duhul, Apocalipsa.

Dar ceasuri întregi zăceai acum între mâțele pe care le iubeai ca pe ochii din cap, și care umpleau și vasele, și țărmurile pretutindeni unde ajungeai, hrănite cu laptele de capră turnat în găvanele tigvelor de mort ce se aflau pe insule la tot pasul. Dorul fetei lui Vodă îți mânca inema. Nu mai dormeai nopțile, deși te chinuiai să ostenești seară de seară peste câte-o muiere despuiată, zvâcnind în ea ore lungi până nu mai aveai suflare. Însă degeaba. Zefirul somnului nu-ți mai adia-n gene până-n zori. Iar când adurmeai într-un târziu, visai de ea, visai chemarea mistuitoare din ochii ei, de sufletul căreia te lipiseși cu-o aripă, zburătăcind năuc din cealaltă.

În urma tuturor solilor veni, după un an de căutări zadarnice, chir Palavras din Kos, în sfârșit cu vestea cea mare: muierea și fetele lui Vodă se părea că trăiau de mai mulți ani în Chios, într-un măreț palat durat de meșteri venezieni cu un veac înainte în Katarraktis, unul din satele-cetăți din Masticochoria, ținutul masticului pentru care ostrovul era vestit în lume. Deși zidurile din jurul satului, ce trebuiau să apere lacrimile de Chios, nu

aveau porți nicăieri, ci trebuiau urcate cu scara, spionul le trecuse și pândise, cu un ochean, ferestile și grădina palatului, și-ți putuse jura că o zărise pe Stamatina umblând îngândurată printre miile de flori înmiresmate de toate soiurile ce năpădeau împrejurimile casei domnești. Ți-o putuse înfățișa cum era acum, o fămeie naltă și subțire, cu plete castanii sucite și răsucite până aproape de talpe, de o frumusețe răpitoare, dar umbrită de melanholie. Chipul alb ca hârtia îi era ca zugrăvit cu pinsula cea mai fină, fiecare trăsură fiind gingașă mai presus de cuvinte. Ochii îi avea prelungi, tânjitori, și-n timp ce chir Palavras ți-i înfățișa cum se pricepea și el mai bine, nu-l mai puteai asculta, căci în urechi îți suna cu glas de sirenă chemarea ei: „Caută-mă! Caută-mă! Vino după mine până la marginea lumii…“ Toată vraja liubovului te copleșise deodată, și izbucniseși în lacrimi ca o muiere, spre mirarea îngrijată a lui Palavras, palicar vânjos, trecut prin ciur și dârmon ca și tine.

N-ai pierdut nici o clipă. Îmbarcat pe *Pséma*, cu toate pânzele-ntinse, cele zugrăvite minunat de Sisoe, ai zburat ajutat de zefiri pe fața verde a apelor, țintă spre miazănoapte, unde ai simțit Chiosul în nări mult înainte ca matrozul din vârful catartului celui mare să-l fi zărit cu lunetul. Căci nu degeaba acel măreț și volutos ostrov, asemuit de poeți cu o muiere plină de nuri ce se-mbăiază în mare, mai purta și numele de Insula Miresmelor. Cele mai dulci, mai amare, mai gingașe și mai ațâțătoare mirosuri de flori: crini și trandafili și miosotis și rododendroni și oleandri, de care ostrovul dădea pe din afară, se-ntindeau în jurul lui ca o mantie de miresme pe multe leghe marinărești, încât bieții matrozi umblau pe punte ca beți și adesea se prăbușeau de pe scările de frânghie în mare. Asemeni lui Odiseu cel de odinioară pe când trecea pe lângă ostrovul sirenelor, ai fi vrut singur să te-mbeți, legat de catart, de parfumurile de flori, de oleiuri, de santal și de mosc pe care subțioarele insulei le răspândeau, pe când marinarii să aibe nările coperite cu ceară.

Ați debarcat la Katarraktis, chiar în fața satului întărit cu ziduri înalte, în cuprinsul cărora se aflau cășile oamenilor în mijlocul a trei sute de copaci de mastic, marea avuție a Chiosului, căci numai acolo, într-o duzină de sate din miazăzi, creștea copaciul cel fermecat, mărunt și-ncâlcit, ce lăcrăma din vreme-n vreme din scoarța sa, cu lacrămi limpezi ca apa, strălucitoare, de

rășină. Acestea cădeau sub copaci, pe iarbă și se-ntăreau cu vremea, prefăcându-se-n pietricele albe ce miroseau dumnezeiește. Cei din sat le adunau, le spălau în apă rece și le topeau în spirtul cel mai curat ca din ele să scoață lichiorul dulce ce se chema mastică de Chios, de pe urma căruia tot ostrovul trăia și se umplea de averi.

Ai coborât de pe corabie luând cu tine doar doi tovaroși, pe tătarul Ghiuner, ce te-nsoțise și altădată pe drumul către Stamatina (dar oare acea vreme când oftai sub ferestile ei la Câmpina și când te plimbaseși apoi cu ea, cu tălpile goale prin iarbă, pe lună plină, nu fusese doar vis?), și pe Suleyman, om înțelept și priceput la vicleșuguri. Așteptând să cadă noaptea, ați gustat la locanta din fața zidului lichiorul cel bun, al cărui miros amețitor se împletea cu al oleandrilor și cu amurgul. Când jungherele din brâurile late de două palme au prins a vă sclipi ca ambra, iar patul pistoalelor s-a făcut ca de miere în lumina piezișe a asfințitului, v-ați rădicat de la masă și ați căutat un loc de trecere peste zidul de piatră, înalt de un stânjen și jumătate, ce ocrotea satul. Puind unul talpa pe palmele îmbinate ale celuilalt și trăgându-vă unul pe altul peste zid, v-ați rostogolit în cele din urmă în livadă, prin care-ați înaintat apoi uimiți de miile de stropi de cleștar ce spânzurau de fiecare creangă a copacilor de mastic, asemenea licuricilor pâlpâind la căderea nopții. Mireasma vă îmbătase ca un rachiu tare, ca fumul de tiriac cu care erai atât de deprins, dar de un alt miros, mai dulce și mai leșinător, ce nu stârnea năzăriri, ci doar un dor de neîndurat, un dor fără sațiu. Din când în când, o pasere cădea moartă între ramuri, amețită de dumnezeiasca duhoare a picăturilor de mastic. Sub pomi, cristalele albe trosneau, zdrobite de pașii palicarilor.

Era lună crai nou. Pe neașteptate livada se sfârși în însuși zidul palatului, cu doar o cărăruie până la el. Ați mers mult prin dosul conacului, pipăind zgrunțurii tencuielii, până ce ați pătruns în față, în grădina cu flori. Cele de zi erau închise, cu căpșoarele plecate spre pământ, dar cele de noapte dădeau o mireasmă încă mai dureroasă decât cea a copacilor de mastic pentru o inemă întristată de amor. Puteai închide ochii și, doar adulmecând în aer, ți se deslușea-n crieri o icoană a locurilor alcătuită din miresme în loc de colori, labirint de miresme prin care puteai trece cu pas la fel de sigur ca prin binecuvântata noastră lumină de zi. Suleyman se cățără într-un sicomor

cu ușurința unei momițe. Din vârful său privi prin fereștile palatului, la catul său cel mai de sus. Se uită îndelung, de parcă nu și-ar fi putut dezlipi privirile de chipurile ce zărea în odaie. Parcă uitase de cei de sub copaciul uriaș.

Când se dădu jos, vă zugrăvi icoana cea mai turburătoare a odăii în care privise. În ghinekeu era o bogăție de Halima: divanuri încărcate de pernuțe cu fața de mătasă, pe jos covoare persienești, măsuțe de lemn de cireș pre care se aflau castroane mari cu fructe și zaharicale, și săbii înconvoiate, cu mânere de morfil, pe pereți. Narghilele de cleștar, prinse-n lucrături de aramă din care se nălțau țevi de bambus, se-nșirau colorate pestriț pe gheridonul din colț, iar din grindă se cobora floarea de foc a unui candelabru cu opt brațe, având lumânări din ceara cea mai curată la capete.

Tolănite pe perinile brodate se aflau patru muieri de-o frumusețe răpitoare, mama și cele trei fiice ale ei. Diamanda, ți-ai amintit din poveștile de altădată ale dragei tale, era numele mamei, soața credincioasă a lui Vodă Ghica, ce nu se deosibea de cuconițe decât prin rotunjimile mai coapte, ca ale unei pere zemoase, și prin ochii mai înțelepți, cu un mare Omega melancolic între sprâncene. Iar fetele ei purtau, ca în basme, tot nume de petre scumpe, Zamfira, Smaranda și Stamatina, una mai plină de nuri decât cealaltă, dulci și suave în șalvarii de geanfez și-n bluzele străvezii de borangic, cu întăritură de fir de aur în dreptul sfârcurilor feciorelnice. Coamele încrețite, negre ca smoala sau castaníi cu ape de lemn de nuc, le atârnau până la șalele cu gropițe deasupra crupelor late și volutuoase și, pre când se plecau unele către altele, cârlionții de la tâmple li se amestecau și obrajii li se lipeau, și brațele goale li se atingeau mereu cu dragoste de soră, încât cele trei păreau o singură făptură înmiresmată cu trei fețe încondeiate în rai.

Între ele se deosibea Stamatina prin tristețea chipului ei alb ca hârtia. Era altminteri mai înaltă, cu boiul mai supțire decât al surorilor ei, dar toată frumusețea cu care Dumnezeu o dăruise pierea topită-n lungoare. Ce boală întunecată îi rodea inima? Ce rac al sufletului o oprea de la bucuria juniei sale și de la a privi frumsețea grădinii care era Chiosul, ostrovul florilor și-al miresmelor? Celelalte surori râdeau fericite cu muma lor, mâncând bobi de strugure și semințe de rodii, trăgând perfum din narghilele și depănând

vechi istorii de liubov. Bărbații din Katarraktis, fie ei umiliți grădinari sau juni negustori de mastic, erau și ei prilej de râsete și de vorbe, căci adesea cuconițele le priveau în taină spinările late și umerii rotunzi prin perdelele străvezii și, dacă n-ar fi fost teama de Diamanda, poate că le-ar fi gustat cu bucurie puterea de flăcăi în toiul vieții. Dar Stamatina nu privea pe nimeni. Se deștepta cu ochii umflați de plâns, și așa-i rămâneau întreaga zi. Părea o fămeie nefericită-n liubov, ce trebuia să-și ascunză taina. „Caută-mă, caută-mă! Vino după mine până la marginea lumii!“ – cântecul ei te vrăjea ca o prevestire. În acele clipe uitai de visul de-mpărăție și de dorul de mântuire ca de niște fantasme fără ființă. Ai fi vrut să mori cu capul pe genunchii ei de zăpadă.

Ți-ai trimis tovarășii înapoi la corabie și-ai rămas singur sub ferestile ei. Noaptea era tăcută și-nmiresmată. Spre zori părăsiseși orice nădejde de-a o zări, când, la ceas albastru, se făcu o mișcare la perdeaua odăii de la catul de sus. Și-apoi, ca o minune cerească, se ivi de după geam chipul tinerei domnițe, ce privi o clipă spre ceruri și-apoi coborî-n palme. Rămase-așa, cu coatele pe pervaz și obrajii-n căușul palmelor, vreme îndelungată. La ce se gândea? Își aducea oare aminte de acele nopți vrăjite? Se gândea la tine, Tudor, la liubovul vostru de copii nevinovați? Ai ieșit la lumină ca atunci, cu inima gata să-ți spargă pieptul, și ea, ridicând fața, te-a văzut de la fereastră și nu te-a cunoscut. A dispărut înspăimântată și-a urmat un lung chin, o sfârtecare a băierilor sufletului tău, până ce, într-un târziu, perdeaua de cleștar s-a dat din nou la o parte. Stamatina te privea acum cu uimire, crezând și nevenindu-i a crede, până ce, deslușind fără putință de tăgadă că erai chiar tu, îți făcu semn să aștepți. Curând, poarta se deschise și fata se arătă pășind desculță pe iarbă, ca atunci. Te-ai repezit la ea gata s-o prinzi în brațe și să topești în trupul ei drag tot dorul strâns de-atâția ani, dar fata se opri din mers și rămase ca o statuă îngândurată sub lună. Te-ai oprit și tu-n fața ei. „Stamatina!“ aproape c-ai strigat, și-ai dat s-o săruți pe buze, dar ea a-ntors capul.

Ați mers alături sub secera subțire de lumină prin iarba plină de rouă. Ați vorbit ca altădată, i-ai auzit ca altădată vocea dragă, în care se amesteca acum struna vieții ei de femeie, de femeie deplină. Se bucura că te-a-ntâlnit din nou, n-ar fi crezut după atâta vreme, fuseseși pentru ea un prietin drag

din geana primei juneți. I-ai vorbit și tu, stăpânindu-ți pornirea de a i te prăbuși la picioare, despre isprăvile tale din Arhipelag, îndulcindu-le cu multe scorneli. Era ca atunci, dar între voi era un părete de sticlă. Și orice-ai fi făcut, te loveai ca o pasăre-n zbor de acest părete ce adăpostea cine știe ce taină. Cădeai sub el cu gâtul frânt și ciocul însângerat. Ai luat-o de mână, spunându-i iarăși numele cu o izbucnire de patimă înăbușită. Stamatina! Stamatina! A primit degetele tale-ntre ale ei, dar după câteva clipe le-a dat drumul.

— Te-a mai căutat Zburătorul? ai întrebat-o în treacăt și zâmbind, căci asta ținea de vârsta copilăriei, când fetele mai credeau în basme.

Dar, spre mirarea ta, fata se opri ca lovită de trăsnet. Vru să-ți spună ceva, însă tăcu și, cu mare greutate, găsi niște nimicuri cu care să umple iarăși genunea dintre voi. Ce mai gătește mama, ce mai brodează surorile, cum Sfântul Gherasim din Kefalonia a-mbătrânit și i-au căzut dinții și părul… După o lungă tăcere, te-a privit cu ochi triști:

— Tudor, te-ai făcut o cruce de voinic. Îți merge bine și lumea te cunoaște de viteaz. Și eu îți voiesc noroc și viață îndelungată. Poate ne-om mai vedea în crugul acestei lumi trecătoare. Sau în cealaltă lume, de care mă simț tot mai aproape. Acum mă voi întoarce în odaia mea, iar tu rămâi cu bine!

Sute, mii de muieri primiseră îmbrățoșarea ta, bucuroase să-ți brăzdeze spinarea cu unghiile și să te primească-n ele cu coapsele desfăcute. Pe multe le luaseși cu forța, frângându-le împotrivirea, știind că dintre ele câteva se vor arunca în fântână cu capul în jos, neîndurând rușinea de-a fi fost batjocorite. Acum toate se bucurau pe pământ și în ceruri, căci în fața Stamatinei erai cârpă de șters pe jos, neputincios s-o faci să rămână, neînstare s-o păstrezi doar pentru sufletul tău. Ai văzut-o cum se-ntoarce și pleacă, fără o atingere, fără un cuvânt de liubov, de parcă ai fi fost un străin de care nu-ți pasă. Ai aflat prin ea chinul de iad de-a iubi fără să fii iubit.

N-aveai să mai știi niciodată cum a trecut ziua ce abia mijise, ce făcuseși, în ce cârciumă băuseși până ce-ți ieșise și pe ochi. Pe cine omorâseși cu jungherul, pe drum, numai fiindcă bietul om îți ieșise-n cale. Cum te aruncaseși îmbrăcat în mare, nădăjduind ca vreun pește uriaș să te-nghită. Fapt că la lăsarea nopții te-ai furișat iarăși, spre nenorocirea ta, către palatul

domnițelor, urcând apoi însuți în marele sicomor, de unde ai putut privi, prin fereastra cine știe de ce rămasă deschisă, în odaia de culcare a Stamatinei. Era luminată de o singură lumânare de ceară, ce dădea o flamă cu totul nemișcată. Ai văzut întâi patul, încărcat de perini și așternut cu batist, nedesfăcut încă pentru culcare. Ai văzut, prin colțuri umbrite, câteva mobile din lemn de abanos. Ai văzut o lăută ale cărei strune străluceau în lună. Și un portret pe părete, chipul ce-ți era mai drag ca lumina ochilor.

Apoi ușa de lângă pat s-a deschis și Stamatina, goală și despletită, a pătruns în odaie. S-a apropiat de fereastră, încât te-ai tras în umbră, gata să te prăbușești dintre crengi. Nu-ți puteai crede ochilor: pielea ei străvezie, sânii dulci, cu gurguiele ridicate de răcoare, fața tânjitoare, gura întredeschisă, ca a fămeilor ce-și așteaptă iubitul. Părul căzându-i până dincolo de crupe, umbra neagră și deasă de sub pântec. Muiere și nu fată, muiere gata de jocul dulce-amar al dragostelor. Un paing mare cât tine și-a-nfipt atunci colții plini de venin în sufletul tău. Fata privea de la geam spre ceruri, fata chema, dar nu pe tine, striga după liubov, dar nu cu tine.

Căci din ceruri, curând, se pogorî pe lume, cu mișcări largi de înotător, o știmă de turcoază moale și smarald, care apropiindu-se căpăta trăsături omenești și totuși neomenești, bărbat altfel făcut decât muritorii, cu mușchii mai puternici și cu ochii mai largi și trăsuri de ființă străină lumii estii. Venea fără grabă, cum vâslesc marile paseri, și ai simțit curând și tu vântul brațelor sale pre când tăia apele subțiri ale văzduhului. Străinul se lăsă pe fereastra ei, pătrunzând în odaie, pe care-o umplu cu ființa sa mai bărbătească decât a oricărui voinic pământean.

Și, spre nenorocirea ta, ai văzut atunci focul negru al adevărului, ce-avea să-ți ardă sufletul pentru vecie. Căci Stamatina s-a azvârlit fericită în brațele bărbatului de peruzea, ce-a ridicat-o ca pe un fulg și-a prăvălit-o fără vorbă în așternut. Și prin fereastra deschisă ai văzut-o încălecată și pătrunsă și-ai auzit-o gângurind vorbele dulci pe care le-ai fi voit pentru tine, apoi suspinând și gemând de o plăcere fără margini, în cele din urmă țipând înăbușit, cu pumnul în gură, pe când creatura de deasupra mișca în ea tot mai întețit și mai năvalnic. Cu inima deodată împietrită, ai stat acolo, între crengile sicomorului, până ce, după un ceas de patimă nemărginită, de încolăciri volutoase în crivatul cu prostirile boțite sub ei, cei doi s-au

desprins din îmbrățoșare. Atunci, fără o vorbă iarăși, demonul se ridică, luă fața sleită de amor a Stamatinei între palme și își apropie de ea ochii săi enormi de smarald. O privi îndelung, ca și când ar fi vrut să-i soarbă sufletul, ca și când i-ar fi zis fără vorbe, dar de mii de ori mai puternic: „Rămâi a mea, numai a mea, până ce vin iarăși“, apoi o lăsă, și capul ei se trânti pe pat cu ochii goi, privind țintă-n tavan. Zburătorul se-nălță de la fereastră și pluti curând deasupra norilor, pe când fata, dezmeticindu-se, se ridică deodată cu toate puterile din așternut și alergă la geam, cu brațele-ntinse către cel ce se micșora cu încetul pe cer. Pe chipul ei se zugrăvea o iubire fără de margini.

A doua zi cătră seară tovarășii tăi erau cu tine-n corabie și muierile din simorie te grijeau ca pe un bolnav pe moarte. Ai zăcut în friguri și-n sudori înghețate trei zile-n șir, căci nu se află pe lume chinuri mai mari decât cele ale blestematului liubov ne-mpărtășit. Te-ai ridicat într-un târziu din pat buimăcit de lungoare, cu o cută adâncă între sprâncene, ce n-avea să ți se mai șteargă vrodată, și cu o aripă a sufletului tău prefăcută-n cărbune și-n cenușă. Dar de chipul Stamatinei din icoana ovală n-aveai să te despărțești niciodată până-n ceasul morții tale, căci dragostea curată nu piere când află pofidă și trădare, ci se-ntețește, cum cu atât mai amar și mai desperat miros florile de regina-nopții, cu cât noaptea e mai adâncă.

Ostrovul Oinousses se află către miazănoapte de Chios, între vrăjitul insul al florilor și Anatolia cea întinsă, plină de geamii, legănată pe spinări de măgăruși în visul ei mahomedan. După o noapte de furtună ați fost azvârliți pe țărm la Kakopetria, proptiți cu prova într-un val de nisip, căci doar nisip se zărea pe insulă cât vedeai cu ochii. Aici vă dusese degetul nevăzut ce te purtase printre ostroave în căutarea literilor alcătuitoare ale cuvântul sfânt SAVAOTH, Dumnezeul Oștirilor, căci Acesta se iscălise preste Arhipelag pentru ca toată făptura să afle că sfera pe care viețuiește a fost făurită de El, fiind cap d'opera sa, cum ceasornicul e alcătuit, rotiță cu rotiță și arcușor cu arcușor, de ceasornicarul iscusit, cu steclă măritoare într-un ochi, ce l-a presărat cu safire și rubine și i-a așezat deasupra capacul de cristal asemenea cerului în curăția sa. După multă socoteală și chibzuință, și sfat cu Suleyman cel înțelept, hotărâseși că a cincea slovă a Numelui nu putea fi aflată decât în acel ostrov fără faimă și bogăție, pe jumătate pustiu,

dar care undeva îl adăpostea pe Omicron. Punând piciorul pe insul, v-ați răspândit pe țărmul ei în căutarea a orice-ar fi putut adăposti Slova. Doar tu, Theodoros, ai rămas la-ngemănarea valurilor cu nisipul, nehotărât dacă să mai trăiești sau să mori, dacă să mai cauți sau să-ncetezi și căutarea, și dorul de mărire, și cel nebunesc de putere dumnezeiască. Aflat sub un clopot de sticlă ce-ți tăia răsuflarea, nu mai vedeai colorile lumii, nu mai simțeai și nu mai știai de tine. Aveai să rămâi cu săptămânile în starea asta de moarte vie și de neputință a sufletului rănit, ce-abia cu-ncetul avea să se limpezească.

Căutarea ținuse până pe-nserat, când ostrovul se-nfășurase în lână de purpură. La acea oră de taină și deznădejde, Străbunul lui John, un celt hirsut dedat la chefuri și beții până la nemaitrăire pe astă lume, a găsit fântâna. Era un ochi de apă ca sângele în pustietatea de ne-ndurat a ostrovului. Deasupra ei, cumpăna se nălța ca o spânzurătoare, neagră pe norii trandafirii, încât, privind-o, nu se putea ca ochii să nu ți se umple de apă. Departe, către apus, sticleau turlele albastre ale Sfintei Mânăstiri a Bunăvestirii, abia zărite peste fața mării. Străbunul lui John se plecase peste ghizdul de piatră străveche, încrustată cu melci și lichen galben, și privise adânc în ochiul de apă ce se clătina dedesubt. Era sânge țâșnind din rana pământului. Coborâse în adânc pe treptele săpate-n păretele fântânii și se cufundase cu totul în apa cea purpurie, căci simțea că Omicron e foarte aproape, chiar acolo, sub degetele sale. Dar nu găsi nimic, oricât s-ar fi dat la fund, oricât ar fi pipăit cu degetele, ținându-și suflarea, fundul nisipos al genunii. Urcase iarăși, ud leoarcă, și se hodinise-ndelung așezat pe ghizd.

Pierduse nădejdea, când deodată pe ceruri înflori luna. Rotundă ca gura fântânii și la fel de mare, și aceeași pre care toți ochii muritorilor o văzuseră lunecând pe boltă, în crugul ei fermecat, de când e lumea lume, uimiți de frumsețea ei nepieritoare. Mii și mii și mii de neamuri înălțaseră ochii către ea, din toate zările și din toate satele și din toate ostroavele și din toate palatele, încredințându-i gândurile deșarte, dragostele și nădejdile omenești sortite pieirii. Și luna se răsfrânse curând în ochiul fântânii, umplându-l cu scânteierea discului ei, încât sângele din ea se făcu deodată aur topit, luminos sau întunecat după cum se mișcau încetișor valurile. În acea ambră de aur se scufundă iarăși palicarul, intrând în apa deodată mai rece a nopții. Și-atunci zări deslușit inelul, înfipt pe-o rână în nisip, lucindu-și peatra

viorie de ametist prinsă de roata sa prin gheruțe de aur. Îl luă și-l strecură pe degetul său inelar, apoi se avântă către fața apei, căci răsuflarea aproape că-l părăsise.

Mândru de descoperirea ce i se făcuse, Străbunul lui John se-ntorsese la corabie și adunase simoria roată-mprejur. Îți încredințase inelul, ce-și luase locul legiuit pe degetul tău, și astfel a cincea literă sfântă, Omicron, se dezvălui fără putință de tăgadă. Inelul avea puteri mari, fiind (îți deslușiră muierile mai trecute, ce știau poveștile vechi) cel pe care bătrânul rege Gyges îl găsise în tinerețele sale într-un cal de fier, pe degetul unui om mort, despuiat, mai trupeș ca oamenii de rând. Acel inel, își aminteau pirații, te făcea nevăzut dacă-i întorceai ametistul spre partea dinlăuntru a mâinii, și-apoi te zăreai iarăși dacă-l întorceai deasupra. Ai încercat vicleșugul ista, și s-a vădit adevărat. Puteai de-acum străbate nevăzut, neștiut, prin târguri și prin porturi, prin alcovuri și prin casele beilor, după cum îți era dorința. Și tot de-acuma, fiind scăpat de povara aflării Slovei, ai găsit răgaz și ca să-ți deschizi sufletul către singura inemă în care mai credeai cu desăvârșire în lumea asta vicleană și-nșelătoare: cea a maicei tale, departe în căi de ape și pământ, și-n vremuri, dar pururi aflată lângă obrazul tău ud de lacrămi. Doar preste ani, când, murind Porumbița, fiara a deschis în tine ochii crunți, și gura ți s-a umplut de sânge nevinovat, doar atunci, când te-ai făcut neom, ai scuipat și pe astă icoană, cum ai scuipat pe însăși viața ta, după spusele Evangheliei de la Matei citire: „Şi ce ar folosi unui om să câştige toată lumea, dacă şi-ar pierde sufletul?“ Dar pân-atunci mai era mult de depănat din poveste, așa că, șezând în odaia ta de lemn de la pupa *Psémei*, ai muiat condeiul în călămară, scriind către mumă-ta carte obidită.

Preaiubită maica mea Sofiana,
Fie ca această epistolie ce ți-o scriu din ostrovul Oinousses de lângă Chios să te afle în sfântă împăcare a inimei, în pace sufletească și-n înălțarea gândurilor către Mântuitorul nostru, căci nemica nu este mai bun în lumea aceasta, ce vale a plângerii se numește.

Maică dragă, nu am priimit filele tale drept răspuns la ultima mea carte, iar asta m-a spăriat, căci fie că n-ai primit cartea mea, cine știe cum rătăcită pe cărările de apă, căci vasele se scufundă și oamenii sunt răi, fie

că domnia ta ești bonlavă, ferească Cel de Sus, și n-ai mai avut puterea să scrii la rândul tău măcar și „Iubitul meu cocon Theodoros“, cum condeiul tău o făcea întotdeauna. Eu nu știu ce poate fi, dar tăcerea ce primesc dinspre tine mă întristează de moarte, aducând încă și mai mult alean preste inima mea mult încercată în zilele ce au trecut.

Căci află, maică preabună, la țâța căria am supt adevăr și înțelepciune, că în pofida creșterii numelui meu aici, în Arhipelag, de am ajuns bei și judecător în puzderie de insuli, de mă știe după faimă toată lumea și sunt ca un rege în ochii lor, și negustoria îmi merge bine, și banii cătră tine ce mereu însoțesc epistoliile mele sunt mărturie doar a mia parte de cât de bine-mi este, cu toate acestea zac greu bolnav de inemă sfărmată și nu mă pot pune pe picere, căci dacă nu m-au răpus lăncile și iataganele vrăjmașilor, m-a ucis necredința fămeii pe care-am purtat-o-n sufletul meu de ani și ani, și, ca un ticălos ce mă aflu, o mai port încă. Deși am avut nenorocirea s-o văz cu ochii mei în patul păcatului, aș ierta-o și în clipa asta, după cum Domnul Isus a iertat-o pe cea prinsă în curvie, spuind: „Cine este fără de păcat să arunce primul cu piatra“. Iar altădată crez că n-am s-o iert, și că dac-o mai întâlnesc o sugrum cu mâinile mele, sau îi înfig jungherul între țâțe. Iar apoi mă rușinez de gândul ăsta sălbatec. Nu mai știu nici eu ce să mai fac și ce să mai crez, atât de rău m-a cercat necredința ei în juruințele de când eram copii. Mă gândesc uneori că poate și pe-acestea le-a scornit mintea mea înfierbântată, căci nu mai știu ce este și ce nu este.

Iertare, maică bună, că-ți deslușesc toate acestea, dar omul crapă dacă-și ține taina, și în afară de domnia ta n-am cui spune, căci la răstriște vezi că n-ai nici un pretin de credință.

Ca să-mi vindec sufletul de chinurile dragostii, mai rele decât focul nestins al Gheenei, ce n-am încercat? Am căutat altă muiere pre care s-o pot iubi, dar n-am găsit alta. Am beut ca un nebun ce mă găsesc, până n-am mai știut de mine. Am cercat de asemini afion din cel tare din Chitai, care-ți dă visuri în mii de colori și te face împărat stăpânitor peste toată Sfera, și te schimbă chiar în înger sau diavol sau pasăre cântătoare sau fiară a codrului, căci toate acestea sunt în crieri, cum Raiul și Iadul sunt în sufletul nostru, de unde afionul doar le scoate-n afară.

Nu mi-am găsit pacea cu astea toate, și-atunci am căutat ceva și mai tare, chiar dacă m-ar duce-n mormânt într-un an-doi, și-am aflat, cercetând, că sunt leacuri mai dulci și mai uitătoare și mai înălțătoare de suflet ca afionul, tiriacul sau magiunul, ce doar puțini le știu, dar ele sunt oprite de stăpânire, căci cei ce le gustă se nărăvesc la ele și nu se mai pot dezbăra, și omul devine muiere, nefolositor la trebile statului. E pricina pentru care ăst feliu de alinare este prigonit de toate stăpânirile, de când e lumea lume, dar năravul e și el adânc înfipt în firea noastră pidosnică, și nu se dă smuls. Căci bine zicea Sfântul Apostol Pavel, că „nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc".

Așa se face că de la afion am trecut la tiriacul dulce chemat poesie. Din vremuri de demult au fost oameni ce se cheamă poetici, condeieri de versurele pe hârtie, ce se răspândeau prin lume prin cărțulii, ori fiind scrise și rescrise de alții, ori învățate pe dinafară. Poeticii trec de dezmățați și zavragii și sunt pretutindenea fugăriți de agie, cu nădejdea să li se stârpească spița, căci, precum o spune și Plato cel din vechime, de care chir Tachi Ghica îmi povestea adeseori, poeticul e vrăjmașul cel mai aprig al cetății desăvârșite, și n-are ce căuta între zidurile ei. Vai și-amar de neamul ne-mblânzit al poeticilor, maziliți pe țărmuri înghețate, răbdând foamea și mizeria, batgiucoriți de negustori, orășeni și țerani, precum cad pradă vânătorului paserile cu cântul cel mai frumos, căci fiecare pasere pre limba ei piere.

Negustoria cu cărți de poesie e oprită în toate ostroavele, iar când un barcaz le aduce într-un port pe sub mână, agia le apucă și le dă foc (deși pre multe le dosește ca să le vândă ei înșiși, căci acest leac prețuiește pe piață mai mult decât aurul și mărgăritarele), iar pe căpitanul barcazului îl pedepsește cu tăierea mâinii drepte. De aceea, îți poți închipui, maică dragă, cu ce primejdie și cheltuială poate un om să capete măcar și o filă cu o poesie bună și tare, căci au fost ani în care un Anacreon, ce într-o minută ți se suie la cap, a costat și trei sute de drahme de-argint curat, sau un rubin mare. Dar și face, căci nu este vin, muiere, suc de mac sau mastic din cel de Chios care să-ți ia cu mâna aleanul liubovului, sau orișice grijă și întristare, precum un pean al bătrânului poetic din ostrovul Teos.

În zilele noastre contrabanda cu poesie (cum se numește trecerea poesiei

preste bariere și fruntarii, în butoiașe de scrumbii, în tocuri de încălțări goale pe dinăuntru, în geamantane cu două funduri sau înghițite de oameni plătiți, ce-aveau să le scoață mai apoi prin partea din dos) s-a lățit în toată lumea, și cei ce se amețesc cu fumul ei amar s-au făcut puzderie, de zac în palate și-n bordeie cu ochii dați peste cap, îngânând stihuri înaripate. Poeticii sunt răpiți din toate țerile și puși, câte douăzeci într-o subpământă, să cânte necontenit, precum canarii cu ochii crăpați pentru ca ghiersul să le fie mai dulce, iar oamenii tâlharilor scriu cele rostite de ei pe hârtii și le vând la preț de piper și de enibahar. Vai de poeticul care-și face un nume: e biciuit zi și noapte pentru ca plânsul său să fie mai jalnic și tăria leacului de suflet să fie mai desăvârșită. Puțini dintre ei trec de vârsta tinereții, însă de mirare este că nu se plâng niciodată de chinuri, căci zic ei că doar prin chinuri se adapă crinii înmiresmați ai poesiei. Așa că mor fericiți după ce li s-au muls lapții atât de îmbelșugați ai elegiilor, eglogelor, satirelor, fabulilor și ditirambilor, ce le-aduc faima nepieritoare.

Ce n-am încercat din aceste doftorii minunate? Omer, Safo și Anacreon, de care ți-am zis, sunt buni, dar o țâră prea aspri, fiind vechi și răsuflați câteodată. Când prizezi prea mult Safo îți sângerează uneori narele. Imnele, peanii și fabulile or fi bune pentru alții, dar eu le-am aflat îndoite adesea cu o zgură numită proză, ce le taie mult din putere. Astfel mi-au părut leacuri fade Alceu, Ibycus, Pindar (prea scump pentru ce poate face), Bacchilides, Simonides ori Alcman, ultimul fiind pe trei sferturi făină curată. Scârbit de ei, am trecut la leacuri dintr-un ev mai nou, și am căutat alin în Callimah, Teocrit sau Apollonios cel din ostrovul Rodos, ce se pot găsi la un spițer din Zakynthos, tovaroș al nostru apropiat. Da, Callimah m-a alinat mult într-o oră de deznădejde: Cosița Berenicei *te amorțește cam patru ceasuri de nu mai simțești împunsăturile din inemă, dar apoi pierde mult din putere.*

În acest întunecat negoț cu vise și năzăriri, ce-i mai nou e și mai bun, și mai tare, și mai ucigător de libov, așa că am ajuns curând la leacurile grele, de nu se-ncumetă mulți să le guste, căci aduc cu sine obicinuință și neputință de dezbăr. Lui Rigas Feraios și lui Ioannis Vilaras li se face multă vâlvă și se vând cu bani grei, și-ntr-adevăr Romeiki glosa *a celui din urmă nu dă nici orbire, nici tremur al mânelor ca altele din aceeași rădăcină, și*

își face datorința destul de curat, dar nu taie tot dorul și toată tânjirea din inema ta. Mai repede își face lucrarea Athanasios Christopoulos, ce ascultându-l ți se vâră de-a dreptul în vână și stihurile sale îți dau un enthousiasmos ce, vai, doar câteva minuturi ține. Dar ce minuturi de pur și neprețuit ekstasis!

Încă mai primejdioase sunt cele ce vin din țări depărtate, prețăluind diamanturi și smirnă din cea mai rară, iar pe acestea nu prea mă-ncumet nici eu să le-ncerc încă, deși le-am cumpărat, costând ele ochii din cap, și zac acum în săltarul meu. Mă tem însă pentru ticăloșii mei crieri, căci prea multă poesie îi poate zăticni fără putință de lecuire. Bairon, Miuset și Șatobrian, zice-se, sunt ultimul cuvânt al spițerilor cei mai vestiți, dar nu se dau decât pe țidulă de la doftori, ce se capătă greu. Dar, dacă nu poci scăpa de libov cu ceilalți, mă gândesc să văz cum sunt și aceștia, ce pare-se te fac să călătorești în ținuturi cerești și diavolești, cerându-ți sufletul în schimbul mântuirii depline de orice chin. Childe Harold, *zice-se, te umple de așa o bucurie dumneziască, de vezi toate lucrurile acestii lumi strâmbe și bălțate, și auzi vocile îngerilor din ceruri, și orice muiere îți dorești (să-mi fie cu iertare, maică preabună) se și înfățoșează, îngenunchind smerită înaintea ta. Pre Bairon totuși l-am cercat înainte să-l cumpăr pe mahmudele de aur verde, ca să știu pe ce dau banii. Neguțătorul mi-a dat o poesie a sa pe neimica, cea în care Saul împărat îi vorbește lui David Psalmistul, cerându-i să-i aline sufletul cu lira, și stihurile acelea în limba inglesului ți le tălmăcesc aici pe rumânește, căci mare ușurare de pacostea amoriului mi-au adus:*

Mi-e sufletul neguros. Of, încoardă-ți mai repede
Harfa, cât încă o mai poci auzi,
Și plimbă-ți degitile gingașe ca s-azvârle
Murmuri dulci în urechile mele.

De-n inima mea mai este sperare,
Muzichia o s-o adeverească din nou.
Din ochiu-mi o lacrimă de va luneca,
Va-nceta crierii să mi-i mai arză…

Căci socot eu de-acum, cu mintea mea cea proastă, că nu fericirea este darul cel mai de preț al Cerurilor către muritori, ci un cuget senin și o inemă neturburată.

Așadar mi-am alcătuit chiar în odaia mea de la pupa Psémei, *în mare taină, căci e fapt de neiertat și să pedipsește cu spânzurarea în orice port din Arhipelag, o bibliothecă de poesie, precum Chir Tachi Ghica are la voi, la conacul Gherganilor, una cu scrierile filosofilor din vechime. Tot mai des mă-ncui acolo murmurând versuri vechi și nouă, spre ușurarea sau pierzania mea, cine știe? Dară de pe ăst drum nu găsesc puterea de-a mă mai întoarce. Chiar de mâine voi să m-avânt în scrierile lui Miuset, mai cu seamă în* Noaptea de Octomvrie, *și numai Domnul cu mila sa știe ce s-o alege de mine.*

Aceste taine încredințându-ți-le ca maicii mele mai dragi ca lumina ochilor, la care mă spovedesc arzând de amoriu asemini ticăloșilor arși de vii în taurul încins al lui Perillos, mă opresc acilea cu epistolia, dorindu-ți sănătate, voie bună și cunoaștere de Hristos.

Al tău fiu preaiubitor, greu încercat în ultimul timp, dar încă viu, căci nu mor caii când vor câinii,

Theodoros

PARTEA A TREIA

TEWODROS

23 Încă nu erai un om pierdut când, îmbrăcat în cămașă de zale Haubergeon, țesută din oțel fin, cu fiecare inel nituit aparte de celelalte, de un fel niciodată văzut până atunci în Etiopia, căci era proaspăt sosită din Toledo, și care, unsă cu ulei de măsline, lucea stins în soarele palid, cu coroana Ras Werk bătută-n mărgăritare pe capul tău plin de codițe castanii, cap nobil de bărbat în puterea cea mai deplină a vârstei, te-ai arătat în fruntea oștirii tale, numărând patruzeci și cinci de mii de oameni de război, pe câmpul de lângă Dirasge, în mijlocul provinciei Simien, gata să înfrunți puterea lui Dejazmatch Wube, de șaizeci și cinci de mii de ostași. Dimineața de februarie era rece, și aurul coroanei pe care-o purtai samavolnic încă de la bătălia din Gur Amba, fără ca nimic decât puterea ta brutală să-ți dea dreptul la ea, îți îngheța tâmplele, și totuși o purtai cu încăpățânare, cum te tot încoronaseși din pruncie cu coroane de nuiele, de mucava, de lemn poleit, în toate jocurile tale copilărești în care făceai mereu pe-mpăratul, și cum visai să o porți cândva pe cea adevărată, cea miruită de Sfânta Biserică Tewahido a binecuvântatei Etiopii, pe care-aveai să ți-o pui singur pe cap, asemenea lui Napulion, și s-o porți până la moarte sub cerurile înflorate africane.

Încă te mai puteai mântui și trece drept om, creștin și erou legendar, cum noi ți-am dat mereu de ales în fața celeilalte căi, cea perversă, strâmbă, plină de sânge și întunecată a începătoriilor, stăpâniilor, stăpânitorilor acestui veac, a duhurilor răutății, care sunt în văzduh, și despre care grăiește răspicat Apostolul Pavel. Încă trei ani de zile de-atunci încolo inima ta a șovăit între lumină și beznă, până ce, Porumbița pierind, a luat cu ea în țărână sămânța binelui ce a fost sădită și-n sufletul tău, ca într-al oricărui muritor, fie el ucigaș, blasfemator, desfrânat, clevetitor, bețivan, vânzător de țară sau curvă, căci psalomul lui David grăiește deslușit: „Eu am zis: sunteți dumnezei, toți sunteți fii ai Celui Preaînalt“.

La ivirea ta pe câmpul de luptă de lângă Dirasge, când oștile sprijinite de tunuri ușoare se aflau la nici două sute de pași una de alta, oamenii tăi, cu capetele ieșind din boturi căscate de lei și pantere, din fălcile cărora se iveau colți cât degetul și ale căror blănuri lucioase le atârnau pe spinări,

cozile inelate târându-se în țărâna roșie, purtând steaguri înfățișând păianjeni, scolopendre și scorpioni imperiali, au scos un strigăt de bucurie, căci numai cu tine, supremul lor drapel, erau siguri că victoria n-o să le scape, cum nu le scăpase în nenumăratele tale încăierări din vremea când, asemenea lui Samson, fuseseși doar puțin mai mult decât un tâlhar de drumul mare, un oarecare *shifta* Kassa Hailu, poreclit Limbricul, fiindcă maică-sa vindea kosso, și de care râdeau cu toții până ce le-a-nghețat râsul pe buze, căci mai întâi cu puțini oameni, apoi cu mulți, le-ai zdrobit măselele rânjitoare, le-ai sfârtecat trupurile de carne, le-ai smuls mațele din burtă și i-ai convertit cu jungherul sub gât la sfânta credință Tewahido, în care tu însuți n-ai crezut niciodată, căci ai rămas de-a pururi grec ortodox în inima ta; și nu le scăpase izbânda nici mai târziu, când tâlharul Diomede începea să semene încetul cu încetul, crescând în putere, cu însuși Alixandru Machidon, învățând din înfrângerea de la Dabarqi mai mult decât dintr-o victorie și biruind apoi la Gur Amba, la Gondor și la Ayshal, lupte glorioase în care prinții războinici ai Etiopiei, încă aflată în chinuitorul ev Zemene Mesafint, au fost umiliți unul câte unul de fiul vânzătoarei de kosso, știut pân-atunci de leneș, bigot și petrecăreț, dar schimbat deodată din nimic în bărbat îndrăzneț și viteaz, adevărat leu al pustiei, în stare să înfrunte și să dărâme preaputernicii stăpânitori ai câte-unei ciozvârte din Etiopia, maică zămislitoare a cărei icoană lăcrima necontenit de mai bine de-un veac.

Astăzi dușmanii nici nu-ți mai spuneau Kassa, și nicidecum Limbricul, ci prințul de Kwara, căci îți luaseși acest titlu fără drept și cu forța, cum îți purtai și coroana, după ce tâlharii tăi, ce ajunseseră la câteva mii de oameni, năvăliseră în Kassa, ținutul natal al lui Hailu, și făcuseră din el primul ținut etiopian aflat în stăpânirea ta. Fiindcă imediat ce făcuseși schimb de soartă cu Hailu, în ruinele mânăstirii de la Debre Tabor, furându-i patria, limba și viața-n cele din urmă cu bună știință și dându-te de-atunci de fiu al ținutului Kassa, te făcuseși *shifta*, bandit ce trăia din jafuri și ucideri. Ai fost diferit însă, de la bun început, de toți ceilalți ce alcătuiau vermina drumurilor și târgurilor țării sălbatice africane, căci, după cum te învățase haiducia din codrii Valahiei, oamenii tăi nu se atingeau de văduvă și de orfan, de sărac și de străin, împărțind adesea banii de aramă sau de piele tare și-nnegrită ai

țării cu băștinașii din satele năpăstuite din nord. Mai mult încă, șleahta ta îi apăra de tâlharii adevărați, ce omorau și schingiuiau doar pentru plăcerea lor de neoameni, și le clădea sătenilor cu piele neagră biserici cum nu se mai aflau pe lume, dăltuite-n piatră, având acoperișul la aceeași înălțime cu pământul pe care călcai, zidurile coborând într-o mare groapă la zece stânjeni dedesubt, totul săpat într-o singură bucată de stâncă.

Cu oamenii tăi nu te arătai măreț, ci mâncai, dormeai și luptai laolaltă cu ei, ba chiar trăind mai aspru și chinuindu-ți trupul mai tare decât cei mai mulți, căci le spuneai adesea că nu pentru pântece trăiește omul, ci pentru faimă și nume. Această purtare nemaivăzută între fiarele cu chip de om ce se făceau *shifta* ți-a adus un spor de oameni atât de mare, că într-un an cuibul tău de tâlhari deveni o adevărată oaste ce nu aștepta decât un semn de la tine ca să-nfrunte orice prinț din tărâmul african, fie el un mic războinic dintr-un ținut neînsemnat, fie pe cei mai mari stăpânitori, temuții Ras Ali și Dejazmatch Wube înșiși, sau puternicele regine din Oromo, măritate cu câini uriași venerați ca regi și ale căror urme de colți le purtau pe spinări din împreunările nelegiuite cu dulăii regali. Odată ce Kwara a căzut sub stăpânirea ta, drumul către inima Etiopiei ți s-a deschis, deși până acolo mai era drum lung de bătut.

Oamenii tăi te-au urmat și în triumf, și-n dezastru, căci nu s-au dezis de tine când ai fost căzut, fiind cât pe-aci să pieri tu însuți din trufie și nesăbuință, căci, cu șapte ani în urmă, ți se năzărise să ataci bastionul stăpânitorilor egipteni din Dabarqi, către Sudan, oameni de paie ai mahomedanilor otomani, ce se-ntinseseră pe coasta Africii. Văzându-i puțini, și muncit de râvna de-a-i aduce la dreapta credință, ai năvălit deodată asupra lor cu șleahta ta de războinici, mult mai mare ca oastea egipteană, dar ai învățat atunci pe pielea ta diferența dintre o armată și o gloată de rufoși. Egiptenii aveau instructori englezi, puști și tunuri englezești și se mișcau cum nu mai văzuseși vreodată un corp de luptători, fiind tu deprins cu măcelurile sălbatice, dezordonate, cu trădările și vicleniile, certurile și împăcările din Arhipelag și din mult încercata Etiopie. A fost prima dată când ai avut o armată în față, și acei oameni puțini, în uniforme, așezați în șiruri de luptă și urmând neabătut comenzile ofițerilor, trăgând toți odată, atacând și retrăgându-se la comandă, fără răcnete, fără

vine umflate la tâmple și spume la gură, fără ură sau dispreț față de vrăjmaș, slobozind asupra oamenilor tăi ghiulele trase deodată de tunari încercați, în stare să ochească după calcule din tabele matematice, au făcut asupra ta o impresie de nedescris.

Egiptenii au folosit la Dabarqi muschete nou fabricate la Manchester, din cele ce în loc de vechile fitile aveau capse de aprindere, așa încât puteau trage patru focuri pe minut. Soldații înaintau pe trei rânduri, în uniformele lor azurii, cu panașe de struț la chipie și, de câte ori un rând avea armele încărcate, cei din față se lăsau într-un genunchi pentru ca rândul din urmă să poată trage pe deasupra lor. Pe când tâlharii tăi cădeau cu sutele sub ghiulele și gloanțe de muschetă, măcinați de modesta, dar bine instruita armată egipteană, ție nici nu-ți mai păsa de soarta lor, nici de izbândă sau dezastru: priveai doar, în uitare de sine, ne-ncrezător și aproape fericit, mașina de război ce mergea unsă, cum merseseră cândva falangele lui Alexandru, oștile lui Cezar sau trupele lui Napoleon, având în spate fiecare o știință a războiului, o tactică și-o strategie, arme bune și disciplină desăvârșită, ca să facă de rușine gloatele barbare ce năvăleau urlând din toți bojocii, eroic și dezordonat, asupra lor.

Fugiseși atunci, cu puținii supraviețuitori, din fața egiptenilor, rănit tu însuți la umărul mâinii stângi, dar nu-ți păruse niciodată rău și nici nu-ți fusese rușine să vorbești, peste ani, despre amara înfrângere de la Dabarqi. Dimpotrivă, aduceai adesea vorba despre ea, fie în alcov, în nopți de dragoste și insomnie, cu Porumbița ta neagră, înțeleaptă și preaiubită, fie în adunarea vitejilor tăi, spunând mereu că umilirea de atunci fusese norocul tău și rădăcina puterii tale de mai târziu.

Dejazmatch Wube Haile Mariam ieșise și el din cort, înconjurat de șambelanii, generalii și eunucii săi către care, vedeai acum prin luneta de alamă, cu ochiul ei bombat de sticlă grea din capăt, se răstea mânios, negru de nesomn și de griji. Trecuseră treisprezece ani de la bătălia de la Debre Tabor, în care-l înfruntase pe Ras Ali în cea mai caraghioasă luptă din întreaga istorie, și anii aceștia, ca o povară grea în spinarea unui hamal, îl cocârjaseră, împuținându-i trupul înfășurat în mantie de tafta roșu perlată peste șalvarii fistichii de geanfez. Barba, ce-i cădea atunci majestuos peste tot pieptul, în vițe castanii răsucite, era acum rară și cănită, ca a chinezilor

bătrâni din stampele aflate la mare preț ce soseau, aduse de olandezi, din Canton, alături de porțelanuri fine, opiu și ceai. Și cu adevărat generalul – ce încă-și mai zicea *Ye Abesha Nigus* fără s-o mai creadă nici el însuși, căci nu doar că adevăratul rege al Etiopiei, din osul lui Solomon și-al lui Menelik, bicisnicul Yohannis III, încă trăia, cerșind mâncare și băutură la masa lui Ras Ali, dar în ultimii ani tu, prințul de Kwara, le spulberaseși, cu fiecare victorie-n bătălii, fumurile de domnie atât lui cât și lui Ras Ali, și multor altora – cu adevărat bătrânul stăpânitor nu pusese geană pe geană întreaga noapte dinaintea luptei, iar acum, roșu de frică și de mânie, izbea la-ntâmplare cu cravașa din piele de hipopotam în toți pe care-i putea ajunge. Dacă pierdea lupta în acea blestemată zi de 8 februarie 1855, pierdea totul, poate chiar și viața ce-i mai adăsta în trupul îmbătrânit.

Își mai ascunse mânia când îl văzu apărând de la corturi, îmbrăcat în vestminte largi, încă mai viu colorate ca ale sale, și cu umbrelă din piele de șopârlă deasupra capului, pe Abune Sellama, preasfântul Arhiepiscop al Bisericii Copte, geamănă în restriști și bucurii cu Biserica Tewahido, pe care-l adusese cu mare cheltuială din Egipt cu speranța că înaltul prelat îl va încorona cândva drept împărat al întregii Etiopii. Cei doi se-mbrățișară în cercul de lumină al lunetei tale, sărutându-se pe gură ca vechi tovarăși, iar apoi Abune Sellama, strigând ceva neauzit, înălță cârja arhiepiscopală către oștirea adunată în fața corturilor, și deodată toți oștenii, călăreții descălecând cu repeziciune, se așezară-n genunchi în ierburile savanei, făcându-și cruci largi cu mânerele săbiilor. Cu aceleași mânere înfăurate-n piele se izbiră în armuri, în dreptul piepturilor, scoțând un vuiet lung, pe care l-ai auzit și tu, înfiorându-te.

La rândul tău, călare pe Defari, armăsarul negru, frizian, cu pielea ca oglinda, dăruit ție de Ras Ali când ți-a dat-o de soție pe fiica sa Tewabech Ali, ai trecut prin fața ostașilor tăi, ce te urmăreau cu ochii și cu inimile ca pe un zeu. Nici unul nu mai avea voință proprie: ți-o încredințaseră ție pe toată. Nici unul nu mișca decât la poruncile tale, de la cei cinci generali cu panașe nărămzii și ceaprazuri de aur la uniforme până la lăncierii și archebuzierii pedeștri și la cavaleria în haine ușoare, purpurii, având săbii curbe la brâu. Brigăzile și batalioanele erau bine orânduite, șirurile drepte, soldații negri, cu păr lânos, păreau mult mai tineri decât erau cu adevărat,

căci uniformele de proveniență englezească nu puteau ascunde grația trupurilor africane pe care le-nveșmântau. Tunurile erau servite de câte opt militari, unul cu făclie aprinsă-n mâini, ceilalți gata să încarce, pe gura țevii, praful de pușcă, amestec bine dozat de salpetru, cărbune și sulf, apoi ghiulelele de metal cafeniu, zgrunțuros. Urmat de aghiotanții tăi, între care foștii tovarăși de haiducie din Valahia ta-nvăluită-n zăpezi și-n lumină de basm, și apoi de tâlhărie pe mările Eladei, tătarul Ghiuner și Sisoe, învestmântați acum în uniforme de generali, ai trecut în revistă puternica ta armată, ce în doar un deceniu se schimbase cu totul la față. Învățaseși multe, într-adevăr, în dezastrul de la Dabarqi.

Te-ai oprit către mijlocul șirurilor din corpul central și, aplecându-te de la-nălțimea șeii, ai șoptit câteva cuvinte urlătorului, un colos ras în cap, dar cu barbă roșcată desfăcută-n trei fuioare prinse cu sârmă de aur, iar acela le răcni asurzitor, tunător, amenințător și-n cele din urmă, fără voia nimănui, înfricoșător către armată: „Laudă lui Dumnezeu! Laudă lui Iisus Hristos! Laudă Duhului Sfânt! Amin! Nu uitați Gur Amba, nu uitați Gondor, nu uitați Ayshal! Ați fost leoparzi, fiți acum lei ai pustiei! Leul leilor este cu voi, Prințul Kassa, alesul Celui din veac! Cu el sunteți de neînvins, sunteți nepieritori! Laudă regatului Kassa, laudă grădinii Domnului, măreața și sfânta Etiopie! Amin, Amiiiiiiiiin!“ Ultimul cuvânt s-a revărsat asupra oștii ca o rupere de nori, ca un trăsnet însuflețitor, punând soldații-n mișcare.

De cealaltă parte, războinicii lui Wube, cu măștile lor grotești și idolii lor buretoși și crucile de lemn grosolan pe care erau răstigniți miei vii, ce încă mai zvâcneau, nu se schimbaseră prea mult din vremea înfruntării cu Ras Ali. Unii erau chiar aceiași, luptători bătrâni, plini de cicatrice, oameni ce văzuseră multe. După închinăciunea în fața sfântului Arhiepiscop, încălecară iarăși, apucară lăncile și archebuzele și porniră și ei la biruință sau la moarte. Însă pe cât era de viu entuziasmul în inimile oamenilor tăi, pe-atât de mare groază aveau de tine dușmanii, căci cu adevărat, în urma bătăliilor dinainte, păreai de nebiruit. Dacă și aici câștigai, nu mai era putere să te oprească în toată uriașa țară africană.

În șirul de victorii de dinainte, puseseși piciorul pe grumajii tuturor dușmanilor tăi. Îi umiliseși și-i spulberaseși cum spulberă treierătorul pleava cu îmblăciul. Îi văzuseși ploconiți în fața mesei tale, cerșindu-și

îmbucătura. Îi schilodiseși de mâna dreaptă sau de un ochi, le batjocoriseși reginele și prințesele. După Dabarqi aduseseși în tabăra ta ofițeri englezi ce te cunoscuseră de viteaz și capabil, care scriseseră epistole Parlamentului precum că merita să investească-n tine, să te ajute să crești pentru ca într-o zi, sfidând dinastia solomonică și însuși destinul, să poți deveni, cu voia Celui de Sus și-a Imperiului Britanic, un mare stăpânitor în Etiopia, poate chiar împăratul acestei țări pline de minunății, și în primul rând un aliat al Imperiului. Ți-au venit ajutoare, arme, uniforme, mașinării drăcești despre care nici nu știai că sunt pe lume, ce mergeau cu puterea aburului, ingineri care aruncau stânci în aer ca să poți construi drumuri, poduri și viaducte. Dedată te-ai văzut, dintr-un prinț sălbatic aflat în fruntea unor tâlhari și ucigași, veșnic în luptă cu toți ceilalți, – un om al veacului tău, băgat în seamă de puternicii lumii.

La nici un an de la schimbarea la față a oștirii tale, stăpânitorii Etiopiei au înțeles că nu te mai puteau privi ca pe un *shifta* neînsemnat, cu pântecul plin de tej, ci ca pe un fiu al norocului ce ieșise din nimic, amenințându-i acum ca un leu tânăr, cu coama nedeplină încă, dar îndârjit și cu ani de biruințe-nainte. Mai hârșit în a țese ițe, șambelanul Ras Ali îți întinse primul mâna, chemându-te alături de sine, de preaputernica sa mamă, împărăteasa Menen, și de Yohannis III, care, deși împărat legitim, fiind os solomonic, cerșea la masa lor și era suveran doar în visele sale, în care, îmbătat de opiu și de hașiș, i se năzărea că poartă coroana și poruncește. Ai căpătat atunci de la el titlul de Dejazmatch, dar mai ales ți-ai luminat viața cu prima ta soție legiuită, fiica lui Ras Ali, micuța și blânda Tewabech Ali, numită din copilărie Mentewab, Regina cea Frumoasă, pe care ai găsit-o fecioară în noaptea nunții și ai iubit-o cu dragoste mare.

Mentewab avea pielea neagră și ochi mai mari și mai grei decât cei ai altor femei, mai ales când erau înlăcrimați, iar pe chipul ei oval trăsăturile îi erau desenate cu pensula cea mai fină, cum nici Sisoe n-a putut-o zugrăvi nicicând, căci adevărata frumusețe, ce umilește lira, pensula și condeiul, este, indepingibilă, cea a sufletului. În fața ei, poeții tac, iar dansatorul își amuțește cu palma clopoțeii tamburinei. Îndrăgostitul devine nebun, nebunul ajunge profet, iar profetul se-ndumnezeiește. O astfel de frumusețe păstra Mentewab în toate încheieturile ei grațioase, în luminile și-

ntunecimile trupului ei ce curând ți-a ajuns mai de preț decât însăși viața ta. Vechile răni și cicatrice, ca de la-nfruntarea cu o panteră a savanei, ce-ți brăzdau inima de pe urma amorului pentru Stamatina, au pălit pentru o vreme în îmbrățișările vindecătoare ale tinerei tale soții, și te-ai făcut pentru câțiva ani un om mai bun decât ți-a fost sortit să fii, rămânându-i credincios și ținând-o la mare preț în toată scurta ei viață.

Dragostea cu ea, în nopțile fierbinți din Kwara, era altfel decât cea cu miile de femei pe care le avuseseși înainte, căci mica femeie îți îndrumase cu gingășie gura, mâinile și privirile, învățându-te că bucuria cea mare nu stătea în patima furioasă a bărbatului dezlănțuit, ce dărâma patul sub el, ci-n amânarea minunii, în întârzieri și-n mângâieri nesfârșite, într-un chin dulce la care te supuneai de bunăvoie alături de femeia ce te-nvăța, ca o preoteasă a-mpreunării, călăuzindu-te pe drumurile întortocheate ale plăcerii depline. Din nopțile cu ea, în care fusese mereu lună plină, aveau să-ți rămână pururi în minte buzele ei ce ți se plimbau pe tot trupul, limba ei micuță și dulce lingându-ți delicat, șovăitor, întârziat la nesfârșit, gâtul, sfârcurile pierdute-n părul des de pe piept, pântecele, bara-ntărită de deasupra sa și punga de piele fierbinte unde stă puterea bărbatului, până ce-ți schimbau trupul întreg într-un rug de flăcări ce lumina odaia de culcare.

În fiecare noapte cu ea fusese lună plină. Din primele clipe cu ea i-ai zis, pe rumânește, „Porumbița“, și așa i-a rămas numele. După ore de dragoste pătimașă și dulce, când ultimul geamăt de plăcere vi se stingea pe buzele umede, cu mirosul și gustul fad al celor două sexe, și ultimii stropi de vlagă îți țâșneau, sticlind sub lună, udându-i ca o rouă buzele pline, dinții albi și bărbia delicată, vă ridicați în capul oaselor și-ncepeați să povestiți din viețile voastre, și amintirile vă erau la fel de lente și chinuitoare și-ntortocheate ca și încolăcirile dinainte, și luna plină arzând în fereastră, și mirosul amar al florilor de noapte, și trupul dulce al micuței regine negre, ce-și revărsa părul de smoală peste pieptul tău, și ochii ei sclipind în întuneric erau câteodată mai mult decât puteai îndura, și te cuprindeau nefericirea și aleanul.

Ea îți vorbea despre diminețile din Yejju, ținutul ei natal, când se trezea-n patul ei cu baldachin din palatul făcut parcă din lespezi de lumină, căci era atât soare și-asemenea larmă de păsări, încât când ieșea fuga,-n tălpile

goale, în grădina uriașă din jurul clădirii, trebuia să-și acopere ochii cu palmele, și totuși vedea prin carnea lor roșie izbucnirea de flori și de frunze înrourate din toată preajma. Și cerurile revărsate peste lume, cu norii lor ca niște nave cu pânze azurii și trandafirii, și țipetele maimuțelor cu coadă, și ploconirile slujitoarelor, și roboteala sclavilor umpleau aerul rece al dimineții de o frumusețe nemaivăzută.

Și-i aducea aminte pe mama sa, Hirut, o femeie cândva frumoasă, dar batjocorită și umilită de Ras Ali fiindcă era fiica lui Dejazmatch Wube Haile Mariam, dușmanul său de moarte; pe bunica sa, trufașa regină Menen, ce se măritase cu nevolnicul Yohannis III ca să devină o iluzorie împărăteasă a Etiopiei; pe măruntul și crudul său tată, care o iubea însă ca pe lumina ochilor. Ce tare o speria când, întors din vreo bătălie, o lua-n brațe cu mâinile pline până la coate de sânge și-o arunca-n văzduh de parcă fetița lui ar fi fost însăși izbânda! Își aducea aminte și tânguiala muezinilor din moscheea de lângă palat, fiindcă Ali, pe față supus al Bisericii creștine Tewahido, nu se putuse niciodată desprinde de rădăcinile mahomedane ale tribului său, și în secret răspândea cultul lui Ahmad ibn Ibrahim al-Ghazi, imamul ce cucerise cândva Etiopia pentru musulmani.

Porumbița fusese crescută în surele Coranului, pe care-l știa aproape pe dinafară, dar la vârsta de paisprezece ani se botezase creștină, în taină și cu de la sine voie, în marele bazin din fața bisericii Madhere Mariam, unde se bălăcise alături de alte fete și băieți, toți în pielea goală, negri și costelivi, priviți de pe margini de o gloată de călugări știrbi, în vestminte roșii, verzi, portocalii și indigo, apărându-se de soare cu umbreluțe cusute cu mărgăritare într-un păienjeniș de sârmă de aur. Arhiepiscopul negru, cu vestminte preoțești ce aminteau ținuta fantastică a războinicilor, dar strident colorate, căruia patru călugări îi țineau deasupra un baldachin țesut cu heruvimi și rodii, îi chemase pe câte unul la marginea bazinului și-i pusese talpa udă pe cap, botezându-l astfel în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh. La sfârșit, și el, și toată gloata se aruncaseră-n apă, îmbrăcați și cu cruci strâmbe de lemn în mâini, strigând de bucurie și stropindu-se ca niște copii, pentru ca noi să ne bucurăm la rândul nostru în Ceruri. Hainele largi ale arhiepiscopului se umpluseră de aer și se-nfoiau deasupra apei ca un uriaș lotus cu fiecare petală de altă culoare. Între petale, coroana lui

triplă, cu fund de atlaz siniliu, ardea ca miezul întunecat al florii-soarelui.

Tu-i povesteai la rândul tău că-ți aminteai viețile tale de dinainte de cea de-atunci, și că-ntr-o astfel de viață trăiseși în ținutul fermecat al Gherganilor, în îndepărtata Valahie aflată sub veșnice zăpezi, pe care le asemuiai, pentru Porumbița, care nu știa ce-i zăpada, cu niște pene de gâscă fulguind din cer, atât de dese, că nu zăreai nici la cinci pași înainte. Îi vorbeai despre biserica din sat încărcată cu icoane sfinte, despre ochii albaștri ai Pantocratorului privind țintă în propriii tăi ochi căprii, despre fuga ta peste Dunărea înghețată și rătăcirile prin Arhipelagul elen, unde ți-ai fi aflat și moartea… Nu i-ai suflat însă niciodată vreo vorbă despre Stamatina, căci purtai mai departe rănile ei nevindecate, și încă nădăjduiai s-o mai vezi o dată, fie și doar ca să-i înfigi jungherul în piept, nici despre neuitata Nura din ținuturi libaneze, și nici despre schimbul de soartă cu nefericitul Hailu, pe care cu bună știință îl trimiseseși la moarte, păcat neiertat ce-avea să-ți stea pe suflet pentru totdeauna.

Și mai vorbeați despre ceva în nopțile voastre cu lună plină, palma ta acoperindu-i rușinea neagră ca de iapă de parc-ai fi fost gelos pe lună, iar ea lăsându-și capul cu ochi strălucitori pe umărul tău, dar acest ceva era tăinuit și plin de primejdii. Fiindcă, înrudită îndeaproape cu marii războinici ai cumplitei epoci Zemene Mesafint ce-a sfârtecat Etiopia, fiică a lui Ras Ali, nepoată a împărătesei Menen și de asemeni nepoată a lui Dejazmatch Wube, Porumbița moștenise de la ei o minte de conducător de oști și-o inimă ne-nfricată, pe care din primele nopți de dragoste le-a pus în slujba măririi tale și-a ei, și care-aveau să vă ducă pe tronul măreței citadele a creștinismului, Ierusalim Ceresc coborât pe pământul roșu al Africii, sfânta și binecuvântata în veci Etiopie.

Poate că fără planurile soției tale, desfășurate-naintea ta nu ca o înșiruire de cuvinte, ci ca și când ar fi fost scrise pe file strălucitoare de pergament, limpezi și amănunțite, nu ai fi avut curaj îndeajuns ca să țintești atât de departe. Ea a fost cea care te-a stârnit împotriva propriului ei tată și propriilor săi bunici, fiindcă aceia nu conteneau să te disprețuiască și să te insulte, nefiind tu din os regesc, cum era Wube, coborâtor din împăratul solomonic Susneyos, ci doar un războinic mărunt, dintr-o provincie neînsemnată, și pe deasupra fiul unei vânzătoare de kosso, un limbric

nenorocit pe care soarta-l pusese mai presus de nașterea sa. Limbric, limbric, limbric, numai asta auzeai din zori până-n noapte, numai așa-ți zicea împărăteasa Menen, și când se afla între cei de-același sânge, dar și-n întrunirile cu sfetnicii ei, Mentewab o auzise adesea înainte să se mărite cu tine, iar acum era și mai rău.

— Hailu, stăpânul meu drag, îți vorbea Porumbița în acele clipe din miez de noapte, n-aș putea nici o clipă, oricâtă iubire-aș avea pentru el, să-ndur chinul de-a trăi lângă un soț nevolnic. Domnul și stăpânul meu trebuie să învingă și să ajungă stăpânitor de popoare. Cum bărbatu-și arată vlaga străpungând cu puterea sa femeia în jos de pântece, la fel sabia sa trebuie să străpungă dușmanii. Să nu rabzi vorbele lor spurcate, să nu înduri pufnirile lor de dispreț! Să nu uiți și să nu ierți, stăpâne! Când te-ai întors rănit la umăr din bătălia cu egiptenii, bunica mea Menen, căreia îi juraseși credință, ți-a trimis drept consolare și urare de-nsănătoșire grabnică, doar un picior de vacă, în derâdere și bătaie de joc, nu uita asta, scumpul meu soț! La numele și mărirea ta trebuia să-ți trimită măcar un taur întreg! Bunica și-a râs de tine, iar când i-am spus asta, mi-a răspuns că un limbric și-un *shifta* nu merită mai mult, am auzit vorbele astea cu urechile mele! Ține minte și nu ierta rușinea ce ți-a făcut-o, stăpâne, fiindcă altfel, cu toată iubirea ce ți-o port, nu mai ești soțul meu!

La astfel de vorbe, picurate noapte de noapte-n urechile tale, săreai în picioare și, cu vinele umflate pe tâmple de mânie, înjurai cumplit pe rumânește, de paște, de grijanie și de născătoarea muierilor, izbind în lucrurile din odaia întunecată, fărâmând orologiul și făcând țăndări oglinda de pe măsuța de lemn de santal. În vara anului 1852 te-ai hotărât: n-aveai să mai rabzi de-atunci încolo nici o batjocură, de la nici un mai-mare al vremii. Te-ai răsculat împotriva împărătesei, cu tâlharii tăi ce deveniseră ostași, instruiți de sergenții Douglas și Pott, bețivi cum nu se mai văzuseră-n Mama Africă pân-atunci, însă militari destoinici, scriindu-i aceleia și scrisoare precum că ținutul Kwara era de-atunci neatârnat și n-avea să-i mai plătească tribut.

Aprinsă de mânie și de dispreț cumplit, ce-i adânceau cutele grozave, ca niște scrijelituri, de pe obraji, Menen îl trimise contra ta pe vestitul Wondyerad, generalul orb și lepros, care însă nu pierduse-n viața lui nici o

luptă, iar acela, adus cu litiera în fața soldaților, se jurase că va termina cu Limbricul, fiul târfei ce vindea kosso în ținutul Kwarei. Dar, odată cu prima sa bătălie pierdută, căci gloata lui de țărani înarmați mai mult cu ciomege decât cu muschete n-a putut face față noilor tale arme englezești, generalul și-a pierdut și nenorocita lui viață într-un mod crunt, de care-avea să se vorbească mult de-atunci înainte. „De kosso tot pomenești“, îi spuseseși când a fost adus, legat cu funii, în fața ta, „de kosso o să ai parte, și încă din belșug! Căci se vede că limbricii din curul tău nu ți-au dat pace și te-au îmboldit să vii nepoftit peste mine. Nu-i nimica, te scap eu de ei, și încă fără să-ți cer nici o plată!“ Și-apoi, vreme de zece zile lungi, aveai să privești, în temnița ta adâncă în care-ți schingiuiai dușmanii, cum generalului gol, trântit la pământ și legat cu genunchii la piept, i se toarnă kosso cu pâlnia pe gât, de trei ori pe zi, cum îl varsă în țâșniri de bale verzi și i se toarnă iar și iar și iar, cum din fundul lui fleșcăit ies limbricii lungi ca niște lujeri firavi de cartofi ținuți la-ntuneric, orbecăind în toate părțile, și cum în cele din urmă, umflat și cu burta plesnită de atâta pișat de capră și ciuperci otrăvite și gândaci wareza striviți în piuliță, își dă sufletul în zvârcoliri și chinuri pe care mintea nu poate să le-ndure fără zăticneală, nici gura să le rostească fără să rămână strâmbă pe veci. L-ai răstignit apoi pe nefericitul Wondyerad, gol cum l-a făcut maică-sa, cu fața la cruce și cu limbricii morți atârnându-i dintre fese, pe un dâmb de lut roșu, unde-a rămas, trup tot mai împuțit și mai putred, apoi doar un schelet murdar, în cele din urmă o grămăjoară de oase la rădăcina crucii, cât timp a ținut stăpânirea ta în Kwara.

Povestindu-i-se toate acestea, cumplita împărăteasă a îmbrăcat ea însăși armură, tăind două cercuri din tabla ei de pe piept pentru ca țâțele să-i iasă afară, nu pentru că platoșa le-ar fi strivit, ci fiindcă sânii goi erau semnul de mamă a poporului pe care toate reginele aveau datoria să-l arate, și s-a pus ea însăși în fruntea uneia dintre celei mai mari oștiri pe care le văzuse vreodată Epoca Prinților, Zemene Mesafint. În contra ei ți-ai adus pe costișele înțesate de salcâmi cele cincizeci de tunuri ușoare, pe afeturi trase cu ușurință de câte un catâr, cu care Parlamentul britanic, ce căuta vasali pretutindeni, tocmai te-nzestrase. La semnul ofițerilor tăi, foști lotri rufoși ce jefuiseră, ca și tine, la drumul mare, dar acum soldați căliți în lupte grele,

cincizeci de norișori s-au nălțat în amiaza clară și mii de mitralii au plouat, în bubuituri asurzitoare, peste oastea uriașă, dar neorânduită, a împărătesei, ucigându-i caii și oamenii și sfâșiindu-i drapelele pe care era înfățișat leul încoronat, semnul dinastiei solomonice. Cele două oști nici nu s-au întâlnit, fiindcă, asurziți și orbiți de explozii, alegându-se cu răni cum nu se mai văzuseră, care-i lăsau pe mulți fără capete, brațe și picioare, ostașii împărătesei au aruncat lăncile din mâini și-au luat-o la fugă peste câmpuri, ca niște furnici ce-n panica lor își lasă-n urmă regina.

Menen a fost prinsă pe când, îngreunată de platoșă și cu fustele sfâșiate, încerca să-și scape viața târându-se pe coate și pe genunchi printre gropile obuzelor, și-ar fi fost și ea, fără doar și poate, omorâtă-n chinuri groaznice dacă Porumbița nu s-ar fi aruncat pentru bunica ei la picioarele tale, cerșindu-i viața din mâna ta. De nimeni altcineva n-ai fi ascultat, căci o urai pe hoașca bătrână cum nu urâseși pe nimeni pe lume, dar Porumbiței nu-i puteai face întristare. Ți-ai adus aminte de cuvântul lui Ieremia către Baruc, căruia Domnul i-a scăpat viața, ferindu-l de sabia năvălitorului, și i-ai răspuns împărătesei târâte de păr în fața ta cu acele vorbe: „Căci iată, voi aduce nenorocirea peste orice făptură, zice Domnul, dar ție îți voi da ca pradă de război viața ta, în toate locurile unde vei merge“. I-ai lăsat viața ca pradă de război. Ai osândit-o doar să tragă, înhămată, la o piatră de moară ce râșnea boabele de sorg, din zori până-n noapte, fără odihnă și aproape fără hrană, încât de câte ori coborai ca s-o vezi în temnița de sub pământ, bucurându-te de chinurile ei, ea te privea-n ochi pe sub lațele pline de păduchi crescute peste sprâncene, spunându-ți mereu doar o singură vorbă: „Ai milă și omoară-mă!“

Ras Ali, cel ce cu nesăbuință se numea pe sine *Re-ese Mekwanint*-ul Etiopiei, înfuriindu-i prin aceasta pe toți ceilalți prinți ai vremii, hotărâse să răzbune chinurile mamei sale trimițând Limbricului un alt mare general, pe Dejazmatch Goshu, cel vestit pentru că se purta numai în vestminte șofranii, încât în bătălie părea o narcisă proaspăt desfăcută, prinsă-ntr-o încâlceală de zale și platoșe, bărbi și panașe, capete de cal și flamuri fluturătoare. De data aceasta, la Gur Amba, în noiembrie târziu, narcisa pieri secerată de sabie, și ai rămas iarăși biruitor pe câmpul de luptă, spre groaza fără margini a dușmanilor tăi. De-atunci ai purtat coroana Ras Werk, alcătuită din două

cercuri de aur având între ele un șir de mărgăritare, în așteptarea coroanei depline, cea a lui Menelik, primul împărat al țării.

Nu se mai putea. Moartea lui Goshu i-a hotărât pe marii stăpâni să termine cu prințul de Kwara o dată pentru totdeauna. Dușmani de moarte, amândoi râvnind la tron și neputând să-l înșface din cauza îndârjirii celuilalt, uniți prin rudenie și despărțiți prin pofte și ambiții, șambelanul imperial Ras Ali și preaputernicul general Dejazmatch Wube s-au întâlnit la miazăzi de Gondar, s-au îmbrățișat în mijlocul celor două formidabile armate și au făcut din ele una singură, de neînvins, căci Africa nu mai văzuse vreodată o sută de mii de oameni mânați în război de voința celor mai mari prinți ai vremii. Cinci Dejazmatch conduceau oștirea, asemeni celor cinci împărați ce-au luptat cândva cu Avraam pe câmpia Șinear, așteptându-l plini de încredere pe măruntul, dar norocosul prinț de Kwara să se arate în fruntea armatei sale. În spatele lor se ridicau zidurile și turnurile de apărare ale Gondarului, capitala întregii țări sfâșiate, oraș socotit cu neputință de cucerit. Oștenii priveau uimiți către cei doi stăpânitori ce-și mânau caii împreună, căci îi știau dușmani înverșunați. Dar mai cu seamă priveau peste dealurile roșietice din zare, pline de acați sălbatici, de după care flamurile tale ar fi trebuit să se ivească, însă tu nu mai soseai. Ostașii picau ca muștele de atât stat în picioare în căldura cumplită a amiezei, crăpa inima-n ei și li se-ncingeau creierii.

Veni seara, și vasta cupolă a cerului se umplu de flăcări, și-n lumina chihlimbarie sclipi ceva-n depărtare, dinspre colinele ce se făcuseră acum ca de sânge. Nu era vreun om și nici vreunul din fenecii pustiei, cu urechile lor uriașe. Nu era vreo pasăre de pradă și nici vreo lance azvârlită cu putere. Toată oastea arăta acum cu degetul către scânteia ce se apropia fără grabă de ei, căpătând foarte încet un contur uimitor.

Dejazmatch Wube ceru o lunetă de alamă, o întinse și privi. Roti puțin cilindrul cu gradații și, din cețoasă, icoana se făcu limpede și sclipitoare. Nu mai încăpea îndoială, deși generalul nu-și putea crede ochilor. Obrazul bătrân începu să-i zvâcnească. Scoase un răcnet gutural și aruncă luneta în țărână. Ras Ali descălecă și-o luă ca să vadă și el ce-l înfricoșase atât de tare pe rivalul și aliatul său. Un gealat cu inele-n nări îl ridică pe umeri pentru ca piticul să poată vedea peste capetele încoifate. Privind prin ochean,

șambelanul scoase și el un strigăt de agonie, apoi azvârli la rândul său ocheanu-n țărână, de parc-ar fi fost blestemat. „Vrăjitorie!“, mai apucă să bolborosească, și s-ar fi prăbușit drept în cap de pe umerii uriașului dacă gealatul nu l-ar fi prins de-un picior. Curând însă nu mai era nevoie de nici o lunetă, căci toată suflarea văzu deodată limpede ceea ce nu putea-n ruptul capului să fie crezut, căci era ca o vedenie din Halima.

Drept către formidabila oaste venea agale o pușcă Brunswick dintre cele mai moderne, cu pat de lemn de stejar, mecanism de alamă și țeavă neagră, ghintuită. N-o ducea nimeni, venea singură, cu țeava-ndreptată-n jos, prin pustiul de nisip roșu, fără grabă, săltând ușurel, ocolind tufișurile de pyracantha și de iasomie sălbatică, lucind tot mai puternic în soarele ce se lăsa, ca o bășică plină cu sânge, către apus. Când a ajuns la douăzeci de pași de oastea încremenită, ce nici să fugă, nici să răsufle măcar, nu mai era-n stare, pușca s-a oprit și, după câteva minute bune, țeava s-a ridicat cu încetul. Sub ochii oștenilor cu fălcile căzute de uimire, țeava a ajuns la orizontală și, înălțându-se încă puțin, își opri-n cele din urmă ezitarea. Trăgaciul și cocoșul au clinchetit, și, cu un pocnet răsunător, un glonte rotund de aramă i s-a-nfipt cavaleristului celui mai apropiat drept în frunte. Zvâcnind mâinile în sus, ostașul s-a prăbușit de pe cal într-o baltă de sânge.

Bătălia de la Gondar, din Anul Domnului 1853, s-a-ncheiat astfel înainte de-a-ncepe, și a rămas în amintirea tuturor etiopienilor sub numele de „Bătălia în care s-a tras un singur glonț“, căci după primul cavalerist prăbușit în țărână, imensa oaste a lui Ras Ali și-a lui Dejazmatch Wube, cuprinsă de o groază sacră, a luat-o la fugă ca un singur om, risipindu-se pe dealurile Gondarului, cufundându-se-n smârcuri, încercând disperat să intre-n cetate și pierind sub zidurile ei, vârându-se-n peșteri și-n codri neumblați, plini de leoparzi. Când armata ta disciplinată, în uniforme englezești deja decolorate de soarele Africii, s-a arătat în fine pe dealuri, printre acații sălbatici, n-a mai avut decât să vâneze fugarii disperați, ucigându-i cu baionetele sau cu patul armelor, fără ca un al doilea glonț să se facă auzit. Măreţul oraș Gondar, cu turnurile lui ce sprijineau bolta cerească, și-a deschis porțile învingătorului, și spre seară ai intrat în triumf, cu elefanții, tunurile și corpurile tale de armată, pe sub porțile lui. Te puteau acum vedea toți cei din cuprinsul cetății, căci răsuciseși din nou inelul lui

Gyges cu ametistul în afară, lăsându-l să sticlească vioriu în înserare.

Oamenii tăi, scotocind palatul imperial – căci Gondar era cuibul dinastiei solomonice, care de aproape două milenii conducea, sau părea a conduce, Etiopia –, l-au scos din cămara-ngustă unde se ascunsese, părăsit de toți, pe jalnicul împărat Yohannis III, în roba lui portocalie, beat, ca de obicei, de hașiș. Nu i-ai aruncat nici o privire când ți l-au azvârlit la picioarele tronului străjuit de lei de aur pe care te făcuseși stăpân, doar l-ai împins cu papucul ca să-l întorci cu fața-n sus. Împăratul râdea prostește, schimonosindu-și fața spână. Din porunca ta a fost ridicat și închis într-o cușcă din vergele de aramă, ca de papagali, unde-a trăit apoi, portocaliu și amețit, ani îndelungați, până ce-ntr-o zi l-au găsit fără suflare.

„Cine stăpânește Gondarul“, spunea zicala, „e deja împărat“. Dar tu știai că nu e așa, fiindcă roata norocului e schimbătoare ca timona corăbiilor în furtună, iar cei doi războinici ai vremii, dușmani sau prieteni fiind, erau încă în stare să răstoarne totul. Așa că te-ai ridicat de pe tron și-ai mai intrat o dată în luptă, și asta s-a-ntâmplat la Ayshal în luna lui Sane, când ai distrus cu desăvârșire, cu tunurile tale ușoare, ultima oaste de adunătură a lui Ras Ali, prinzându-l pe însuși piticul cel viclean și punându-l în lanțuri, după care ai intrat, încă mai triumfal, în sunete de trâmbiță și-n dansuri învârtejite ale femeilor din cetate, în Debre Tabor.

N-ai odihnit acolo nici două ceasuri, căci ai fost cuprins de dorul de-a vedea ruinele mânăstirii unde fuseseși cândva învățăcel în studiul dumnezeieștii *Kebra Nagast*, cartea sfântă a Bisericii Tewahido și-a neamului etiop. Luându-i cu tine doar pe generalii tăi cei mai de încredere, în care, arși de soare și cu păru-mpletit în codițe, după obiceiul locului, și-nveșmântați în tunici de culoarea fisticului, cu greu i-ai mai fi recunoscut pe Ghiuner și pe Sisoe, ai coborât în valea cețoasă unde cândva se-nfruntaseră oștile celor doi prinți în cea mai prostească bătălie purtată vreodată, și-acolo, nespus de melancolică, asemenea unui monument al singurătății, ai contemplat coloanele și portalurile înnegrite de foc, dar încă rămase-n picioare, ale mânăstirii de lapte și turcoaz distruse de mahomedani în noaptea bătăliei. Amintindu-ți de Hailu, te-ai așezat pe vine sub zidul ei, privind cum vântul agită crengile sicomorilor, ca atunci, ca în vremurile acelea de mult trecute, când tinerețea te-mbrăca în coconul ei de lumină. Ai

rămas acolo, cu ochii-n gol, cu spatele zgâriat de zidul aspru, până ce-au ieșit pe boltă primele stele.

24

Până la cei nouăsprezece ani pe care-i avea când Makeda îi dezvăluise taina nașterii sale, Menelik nu ieșise din palatul înălțat în mijlocul pustiei la Sheba decât ca să-nvețe arta vânătorii în cele câteva crânguri de copaci ai nisipurilor, pe care shebaiții îi numeau „păduri“, pline, ce-i drept, cu lighioane dintre cele mai primejdioase: pantere negre ce păreau noaptea petice de cer înstelat căzute pe pământ, porci spinoși cu fiecare ghimpe din coadă de mărimea unei lăncii, babiruse cu pielea groasă și colți ieșiți prin buza de sus, facoceri abjecți, scorpioni cât câinii, și mai ales *catoblepas* cu ochi ca niște rubine însângerate, ce te otrăveau doar uitându-se către tine. Dar nu călătorise nicăieri mai departe de fruntariile Shebei, deși visul său cel mai de preț era să cunoască lumea. Așa că, mai curând din imboldul dulce al depărtărilor decât din dorul de-a-și întâlni tatăl, tânărul nu mai avea astâmpăr: fuga sa din fața reginei, în acea zi în care aflase că e fiul celui mai puternic și mai înțelept bărbat din câți se aflau în acele vremuri pe fața pământului, marele rege Solomon al Iudeei ce împărățea la Ierusalim, îl aduse în jumătate de ceas în fața lui Tamrin, conducătorul de caravane, om șters, de culoarea nisipului, mereu înfășurat într-un burnus dintr-o pânză miraculoasă, ce-i ținea răcoare ziua, pe arșița cea mai ne-ndurătoare, dar îl încălzea în nopțile înghețate dintre dunele pustiei.

— Gătește-te de drum, îi spuse poruncitor Menelik celui ce se prosternase înaintea sa, căci ne așteaptă o călătorie îndelungată. Vreau să văd Ierusalimul din îndepărtata miazănoapte, este pofta mea arzătoare, și nimeni nu mă poate întoarce din acest gând. Așa că pregătește-mi un alai demn de un stăpânitor shebait, cămile adăpate și odihnite, elefanți puternici și catâri de nădejde, ca să răzbim prin ținuturile Shebei, apoi prin Wello, prin Tigre și Eritreea, prin deșertul Sudanului și-apoi prin țara Eghipetului cea plină de miracole, ca să ajungem la Gaza și-n cele din urmă la cetatea sfântă a Ierusalimului. În trei zile caravana să fie gata de drum, că altfel…

Dar aici se opri încurcat. Altfel, ce? Menelik nu știa să poruncească, fiindcă mama sa, regina, făcea totul la curte, părea să fie pretutindeni în același timp, descâlcind toate treburile domniei, de la purtatul războaielor la închinarea la idoli (căci oamenii ținutului tot pe T ’enikara și Fireyama,

bucăți de lemn înnegrite, putrede și buretoase, îi venerau), și de la arderea-n foc a siluitorilor până la împletirea codițelor pe capul fiului ei, încât tânărul prinț primea totul fără să fie vreodată nevoie să ceară. Bătrânul slujitor se ridică zâmbind pe jumătate către flăcăul îmbujorat, răspunzându-i cu o supușenie prefăcută:

— Stăpâne preaînalt, fiu slăvit al Reginei, voi face fără întârziere tot ce mi-ai poruncit. Dar cum măreața ta mamă, Negest Makeda, a binevoit să facă acest drum cândva, chemată de nimeni altul decât de regele Solomon al iudeilor, care-a primit-o-n casa lui și i-a dat înzecit tot ce a cerut, și i-a împărtășit din marea sa înțelepciune și cunoaștere, iar de-atunci au trecut douăzeci de ani în care cei doi slăviți stăpânitori de neamuri nu s-au mai văzut și n-au mai avut știri unul de la celălalt, umilul tău slujitor te întreabă dacă nu cumva slăvita Negest Makeda ar dori să-ți încredințeze la plecare vreo solie sau o scrisoare către împăratul din Ierusalim. N-ar fi cumva înțelept ca preacinstita ta mamă să-ți dea sfatul ei bun pentru această călătorie îndelungată și plină de primejdii?

— Tu pregătește slujitorii, cămilele și elefanții, iar în rest ține-ți gura! strigă tânărul, furios nu pe dregător, ci pe mama sa, care îi ascunsese atâta amar de vreme taina nașterii sale. Pe când fugea prin palat cu urechile încinse și capul învârtindu-i-se de dezvăluirea nașterii sale din regele Solomon de la miazănoapte, se gândise să fugă pur și simplu din Sheba, fără ca mama lui să afle, și să se-nfunde-n deșerturile din miazănoapte până avea să i se șteargă urma. Acum vedea limpede că fără sfatul reginei era neajutorat ca un prunc. Tot ea, ce avea grijă să-l hrănească, să-l spele și să-l îmbrace în fiecare zi, deși se făcuse ditamai vlăjganul, trebuia și să-l pregătească de plecare așa cum se cuvenea, căci altfel fără-ndoială că l-ar fi mâncat pustia înainte de-a trece de fruntariile Etiopiei. Dulcea legătură dintre mamă și băiatul ei încă nu se dezlegase, de parcă mațul sidefiu ce-i unise la naștere s-ar fi schimbat cu vremea într-unul nevăzut, ce le unea inimile și gândurile. Menelik trăia într-un cocon de iubire de mamă în afara căruia era pierdut, stângaci și plângător ca un copilaș de trei ani.

Chiar în acea seară, după ce trecu arșița și vântul se ridică, făcând să se clatine și să dea zvon coroanele arborilor warka sub cerurile înalte și înflorate ale Africii, tânărul prinț se-nfățișă iarăși, spășit, înaintea reginei,

care, după ce-și trecuse ziua-n agonie, înconjurată de vraci, găsise puțină liniște în lingurița de pastă de opiu pe care-o luase cu apă de izvor, iar acum, cu ochii goi, zăcea în grădina interioară, unde se deschideau deja cupele florilor de noapte, cu parfumul lor gros, aproape vizibil în aerul ce căpătase patina argintului vechi. Makeda se ridică-n întâmpinarea grațiosului ei fiu și cei doi se-mbrățișară altfel decât în alte dăți, căci era, o știau amândoi, o-mbrățișare tristă, o-mbrățișare de rămas-bun. Apoi se așezară la măsuța de fildeș a lui Ohalia, al cărei os lustruit, sculptat cu mii de figuri, se-ngălbenise de trecerea vremii. Makeda n-avea timp de pierdut. Le avea pe toate-n minte, căci știa de multă vreme ce trebuia să urmeze fără urmă de-ndoială, așa că se putu aduna acum, deși îmbătată de opiu, în liniștea înserării, și-i putu desfășura fiului ei un plan înainte. Îl privi-n ochi cu pupilele lărgite și-i grăi cu mare blândețe:

— Drag băiat, știu ce se petrece în sufletul tău. Ai aflat astăzi cine-ți este părinte și că părintele tău este cel mai mare bărbat ce stăpânește în zilele acestea în lume. Nu se află, sub cerurile care sunt împărăția Domnului, nici în Egipet, nici la Asiria, nici în Libanul încărcat de cedri, nici în cuprinsul insulelor din Marea cea Mare, nimeni care să-i ajungă măcar la gleznă prin putere, faimă și înțelepciune. Adonai, el însuși, Cel mereu același, Cel ce niciodată nu se schimbă, a ales din vechime neamul iudeilor ca să-i fie poporul Său sfânt, iar pe împărat l-a ales să-I clădească o casă pe pământ, căci nu se făcea ca împăratul să trăiască în casă de zid, iar Domnul doar într-un cort. Mie mi-a fost dat, în tinerețile mele, să văd cu ochii mei Templul, când nu era încă desăvârșit și Chivotul Legământului nu era încă așezat în Sfânta Sfintelor, dar coloanele Iachin și Boaz, cu capitelurile lor de aramă, mi s-au înfățișat drepte, la intrarea în templu, și am văzut cu ochii mei marea de aramă în formă de caliciu de crin, sprijinită pe doisprezece boi tot de aramă, și altarul cu patru coarne de aramă la cele patru colțuri, și lighenele, și cenușarele, și celelalte unelte de aramă folosite de leviți pentru slujba lor sfântă. Dar câte minunății n-am văzut în cele trei luni care-au fost zarea de aur și de nestemate a vieții mele! Nimic însă din ce-am putut vedea în Ierusalim n-a putut sta alături de el, de tatăl tău, minunat și desăvârșit în totul. Uitându-mă la tine, văd chipul lui întipărit, trăsătură cu trăsătură, pe fața ta proaspătă și dulce, de băiat fără prihană: iată-i ochii, sprâncenele,

gura cărnoasă și fălcile pătrate, iată-i forma urechilor, iată-i buclele părului…

Și regina-și trecu ușurel degetele, ca o oarbă, peste trăsăturile sale, căci în acele clipe i se-nfățișa înaintea ochiului minții celălalt bărbat, iubit și pierdut pentru totdeauna.

— Acum este vremea să pleci, dar nu te voi lăsa până ce nu-mi vei jura că, îndată ce-l vei vedea pe cel ce ți-a dat viață din dragoste adevărată, te vei întoarce în țara ta și la mama ta, pentru ca Sheba să nu rămână fără stăpân, iar eu să nu mor singură. Aceasta e prima și cea mai însemnată din cerințele mele.

— Te încredințez că așa voi face, pentru că n-aș putea trăi în alt loc decât aici, între munții noștri albaștri din zare și râurile noastre și pământul nostru roșu și lanurile noastre de sorg. Și de asemenea, mamă iubită, n-aș putea să te las singură, fiindcă în brațele tale am crescut și nu mă simt întreg, zi după zi, fără îmbrățișarea ta. Îți jur deci că mă voi întoarce cât de curând, oricât de ispitit voi fi să rămân în acea țară necunoscută, alături de omul străin care-mi este tată. Poate că acela mă va pune pe tron alături de el și-mi va tăia la masă carnea cu mâna lui, așezându-mi în față de trei ori mai multe bucate decât au dreptul ceilalți meseni, și-mi va arăta visteriile sale și caii săi și oștile sale. Nimic nu mă va abate însă de la jurământul meu, căci voi muri, cu toate bogățiile, de dorul tău și-al țării unde-am văzut lumina.

— Știu că așa vei face, Menelik. Iar acum am alte cerințe, la care m-am gândit îndelung. Iată, mie mi-a fost dat, prin mijlocirea regelui Solomon, să lepăd credința în idoli și-n oștirea cerurilor și să cunosc că nu există alt Dumnezeu în întreaga lume decât Dumnezeul lui Israel, ce a condus poporul sfânt în pustia Sinaiului, unde l-a hrănit timp de patruzeci de ani cu mană căzută din cer. Pe când stăteam cu marele rege în fața Templului mi s-au arătat semne și minuni, și de-atunci n-am mai putut avea vreo îndoială. Tu cunoști în amănunt credința în Dumnezeu Savaoth, singura adevărată, căci ți-am adus în taină un învățător levit care să-ți încredințeze Legea lui Moise, și știu că inima ta e în întregime a Domnului.

Dar neamul nostru încă jertfește idolilor, și oamenii noștri vor pieri în păcatele lor fără să aibă cunoștință de Cel ce șade pe heruvimi. Voi să schimb această jalnică stare cât încă mai sunt în viață și să aduc Sheba, prin

tine, la adevărata credință. Când împăratul te va-ntreba, la plecarea ta din Ierusalim, ce-ai vrea să iei cu tine din bogățiile și minunile regatului Iudeei – și îți spun de-acum că-ți va da tot ce-i vei cere, fie și jumătate din împărăția sa – tu să nu ceri nimic decât ciucurii de la învelitoarea Chivotului cel aflat în încăperea de aur a Templului, unde Numele locuiește în întuneric adânc. Acești ciucuri, tăiați de la marginile învelitorii așternute deasupra pieii de vițel de mare ce acoperă Chivotul, vor fi înfățișați poporului nostru, la întoarcerea ta, pe o tipsie de cristal de stâncă, și le vom spune bărbaților, femeilor și pruncilor: „Iată, shebaiți, Dumnezeul vostru! Lui să vă închinați!“ Căci, zăcând de veacuri în păcatele lor, ploconindu-se-n fața idolilor, nu-i putem hrăni de la-nceput cu carne și pâine, ci cu lapte și păsat, ca să poată să mistuie noua hrană. Iar apoi, cu încetul, le vom dezvălui și celelalte taine, precum și Legea. Aceasta e porunca mea către tine, și să nu te abați de la cuvintele mele.

Iar încă un lucru pe care voi să ți-l cer este ca imediat cum te vei întoarce în Etiopia să schimbi, cu încuviințarea mărețului tău tată, legile noastre în privința dreptului la domnie. Cum știi, vechile hrisoave spun că, pentru ca țara să fie îmbelșugată, numai cineva cu țâțe poate cârmui, căci ugerii de femeie sunt semnul că belșugul se va revărsa asupra țării cum laptele curge în gura pruncilor nou-născuți. De veacuri au fost puse pe tronul Etiopiei numai fete-fecioare ce au domnit cu sânii goi, iar acest obicei nesăbuit trebuie curmat. Tu ești cel ce va rupe acest șir, căci vei stăpâni în locul meu, iar fiul tău va stăpâni și el, și fiul fiului tău, căci vom scrie în lege că numai bărbați din osul tău vor putea domni de-aici înainte, nu doar în Sheba, ci-n întreaga Etiopie, mama noastră a tuturor. Vom scrie toate acestea pe foi de alamă, iar sulurile lor le vom pune în Casa Domnului, pentru veșnică aducere aminte.

Acestea voiam să ți le încredințez. Iar eu, dragul meu, voi avea grijă ca în zece zile să ai haine, merinde și arme pentru drum, slujitori pricepuți, oșteni viteji și vite de povară, o caravană aidoma celei cu care-am făcut și eu cândva călătoria pe același drum. Vor fi însă alți slujitori, alți soldați și alte cămile, căci cei dintâi, mai toți, vor fi murit de mult, cum s-a dus și bietul K’onijo, pe spinarea căruia am bătut drumurile pustiei către Ierusalim. Doar fildeșii lui poleiți cu aur străjuiesc acum intrarea dinspre răsărit a palatului.

Și caravana fu gata de plecare în ziua a douăzeci și doua a lunii lui Gembo, cât flăcările pustiei nu ajunseseră încă la aurul topit pe care bojocii nu-l puteau îndura fără să se usuce ca niște buruieni, iar nopțile încă nu te acopereau cu înfricoșata priveliște a stelelor înghețate. La țipătul ascuțit ca de păun al lui Tamrin, cele trei sute de cămile, urmate de optzeci de catâri și-nconjurate ca un zid de două sute de oșteni călări, cu scuturi și topoare de război, se puseră-n mișcare, legănându-se apoi, minut cu minut, ceas cu ceas și zi după zi prin locuri tot mai străine, mai sălbatice, care tânărului prinț, nedeprins cu ele, îi sfâșiau inima. Toată viața trăise lângă poala mamei sale și, cu toate că altădată și-ar fi dat pielea de pe el ca să poată călători, acum se simțea tras înapoi de un dor tulbure și neașteptat. Călătorind pe spinarea unui elefant mai fălos încă decât K'onijo, sub un baldachin vopsit cu purpură din apele țării Chitim, văzu ca printr-o pâclă de lacrimi grămezile de lei adăpostite sub vreun copac uscat, atât de sătui, că gazelele și zebrele deșertului pășteau nestânjenite doar la zece coți de boturile lor însângerate. Privi sicomorii și palmierii din zare, peste care, pe cerul înflorat african, se lățeau orașe răsturnate, cu turlele și cupolele-ndreptate către dunele nesfârșite. Din vreme-n vreme, pe cer se purtau bătălii, răsfrânte din cine știe ce ținuturi îndepărtate, și puteai vedea caii prăbușindu-se și călăreții zdrobiți sub ei și carele de luptă sclipindu-și arama în soare, și războinicii urlându-și strigătele de luptă fără ca nici un sunet să se audă. Fluviile late, cu ape verzi, purtau în adânc hipopotami și crocodili, iar pe maluri, stând într-un picior, cufundau pliscurile-n apă fenicopterii cu pene trandafirii.

Cu cât se depărta de Makeda, cu atât ochii-i erau mai scăldați în lacrimi, încât Egipetul, după două luni de clătinat în pustiu, i se înfățișă turbure și fără ființare adevărată. Țara lui Faraon, încărcată de temple, statui de zei și oameni cu craniile rase, între care abia deosebeai femeile de bărbați, și unii, și alții cafenii și subțiri ca niște trestii, l-ar fi uimit altădată, cu sutele de bărci de papirus hălăduind pe marele Nil, cu preoții înfășurați în in albastru și cu pisicile cu ochi de femeie ce se soreau pe acoperișuri. Dar când te afli sub clopotul de cristal al mâhnirii adânci ești ca și orb, și orice frumusețe se preface pentru tine-n cenușă. Toată călătoria sa, ce pentru regină, cu două decenii în urmă, fusese un prilej de necontenite strigăte de-ncântare, n-a fost

pentru Menelik decât o târșire-a pașilor prin cenușa groasă a despărțirii.

La Gaza, după cea de-a treia lună de drum, poposiră în afara cetății întărite, căci filistenii, popor numeros ca lăcustele și ca puzderia de fire de nisip ale pustiei, trăseseră punțile și lăcătuiseră porțile la vederea marii caravane. Doar negustorii, veșnic ahtiați după câștig, se încumetaseră în zilele următoare până la convoi, ducând cu ei bucăți de argint și vite, și legume proaspete, încercând să le schimbe pe orice vor fi avut străinii în samarele lor. Și se aleseră, cu adevărat, cu piper și chimen, cu smirnă și chihlimbar dintre cele mai căutate în ținuturile lor, încât ochii le sclipeau de bucurie, căci shebaiții erau sătui de pastrama purtată sub șeile cămilelor și ar fi dat orice pentru bucate proaspete.

Dar nu numai cu atât de prețioasele mirodenii se-ntoarseră în cetate, ci mai ales cu o știre ce imediat se lăți în toate părțile cetății, între meseriași și truditorii pământului, între preoții lui Dagon și prostituatele sacre, între copiii de pe maidane și războinicii în armuri din piele de bivol sălbatic, și femeile cu ulcioare pe creștete, cu părul uns cu grăsime și cu trupurile nurlii înfășurate-n pânză colorată: prințul din miezul caravanei, deși cu pielea neagră și abia bătând la poarta bărbăției depline, era aidoma, trăsătură cu trăsătură, cu dușmanul de moarte al neamului lor, împăratul Solomon al Iudeei. Și nu doar chipul, ci și statura, mâinile fine și picioarele iuți, umerii drepți și mândri, mersul mlădiu, privirea dreaptă sub sprâncene, totul amintea de stăpânitorul vecin atât de mult, încât la-nceput, povesteau negustorii, crezuseră că a sosit la porțile Gazei însuși Solomon cu oastea sa, ars de soarele pustiului, ca să-i zdrobească, așa cum făcuse cândva părintele său, David.

Vestea acestei asemănări de necrezut se-ntinse și-n satele din preajmă, de unde iscoadele iudeilor o purtară mai departe, pe căile lor repezi și tainice, către Ierusalim. Nu trecuseră trei zile de la tăbărârea caravanei la Gaza, când Ahia, fiul lui Șișa, mai- marele iscoadelor, îi șopti împăratului, în sala judecăților, știrea sosirii din îndepărtata Sheba a unui prinț „ce seamănă cu tine leit, la față, chip și purtări, și care strălucește de frumusețe și-nțelepciune, deși e negru ca abanosul“. Regele, cărunt acum și cumva împuținat de povara anilor, dar încă falnic, purtându-și coroana cu fruntea sus, se ridică de pe tron, coborî cele șapte trepte de porfir, străjuite de șapte

lei de aur, și se prăbuși cu fața la pământ, încât străjerii înspăimântați se repeziră să-l ridice. Dar el se smulse din mâinile lor și, după ce zăcu mai departe, prosternat, o vreme îndelungată, se-nălță iarăși pe picioare. O fericire fără margini i se zugrăvea acum pe chip, cum sfetnicii săi nu mai văzuseră vreodată, nici la isprăvirea Templului, nici la cele mai mari biruințe împotriva dușmanilor. „Am un fiu, am un fiu!“, striga necontenit, dând slavă lui Adonai pentru ceea ce i se părea acum o minune. Căci până-n acea vreme căpătase de la Domnul mai mult de-o mie de băieți de la tot atâtea neveste și țiitoare, ca să-și întindă sămânța peste toate împărățiile lumii. Dar primul născut dintre ei, pe nume Ieroboam, era urât și rău, ucigaș și hrăpăreț, iar tatăl său nu-l iubea și nu-l voia ca urmaș la tron. Oricine putea înțelege cât de mare-i era acum bucuria să afle că, din dragostea sa de o noapte cu neuitata regină de la miazăzi, se arătase pe lume adevăratul său întâi născut și singurul demn să cârmuiască în Iuda după ce el n-avea să mai fie. Îl chemă la sine fără zăbavă pe Ioas, fiul lui Yohade, cel ce conducea oștirea, poruncindu-i să-l aducă neîntârziat în fața sa pe tânărul care, nu avea nici o-ndoială, se ivise din coapsa lui în noaptea nebună a împreunării cu Makeda. Apoi rămase pe gânduri, căci amănunte ale acelei singure nopți în care mintea, inima și bărbăția sa fuseseră deopotrivă fermecate și trăiseră-n licoarea de aur a iubirii alături de un trup negru și fierbinte îi stârniră un dor fără margini de femeia ce odinioară-l uimise cu înțelepciunea, farmecul și priceperea ei în deslușirea tainelor lumii, singura pe care o așeza alături de el însuși, nu pe un tron pământesc ce-avea să fie țărână, ca toate ale acestei lumi, ci în zariștea celor duhovnicești și nepieritoare. „Ah, Makeda, regină a sufletului meu!“, murmură pentru sine și, fără să se rușineze de sfetnici, scribi și oșteni, izbucni în plâns ca un copil.

Chiar în dimineața următoare, a paisprezecea din luna Pagume, bărbatul tânăr ce-și spunea Bayna-Lehkem a fost adus în fața regelui, care s-a putut privi în chipul său ca-ntr-o oglindă. Stând față-n față, bărbatul alb și cel negru păreau aceeași statuie a vreunui zeu păgân, dăltuită o dată în marmoră și altă dată-n obsidian. Aveau aceeași statură, același boi, până și același glas, încât nici cel mai ne-ncrezător sau mai răuvoitor dintre iudei nu se putea îndoi că bărbații ce se priveau acum în ochi surâzători erau tată și fiu.

În săptămânile care urmară, în ciuda vremii ce se făcuse vântoasă, regele-l plimbă pe Menelik de-a lungul și de-a latul țării sale, arătându-i cetățile întărite, ogoarele întinse și podgoriile cu ciorchini uriași, de doi oameni voinici abia-i puteau căra. Îi arătă oștirea sa, cele treisprezece mii de care de luptă ce ardeau în soare și cei cincizeci de mii de călăreți, și cei o sută de mii de pedeștri, și cei opt mii de prăștieri, și cei zece mii de arcași, toți oameni de război, încât nici un vrăjmaș nu visa să se încumete în Iudeea. Îl purtă prin catacombele visteriei, odăi nesfârșite pline până sus de saci cu bani de argint și de aur, pungi cu pietre de mare preț, perle scoase din mările de la răsărit, lănțuge încâlcite, lunișoare și inele de pus în nas și cercei și brățări și inele pentru nenumăratele muieri ale regelui, fildeși întregi și cornuri de rinocer și lemn înmiresmat, și pocale de aur curat bătute cu matostate, și farfurii de aur și mașinării ciudate găsite-n burțile peștilor, și cornuri răsucite de narval.

În tot acest timp, gura regelui nu tăcu o clipă, împuindu-i capul băiatului cu nenumărate nimicuri, căci pentru Solomon toate lucrurile lumii acesteia, mari și mici, erau demne de cercetare și pretutindeni vedea minuni: îi vorbi ca din carte despre aripa strävezie a muștii, străbătută de o mulțime de vinișoare, despre împerecherea spate-n spate a cămilelor, despre felu-n care se striveau gândacii de coșenilă pentru roșul cu care-și vopseau buzele țiitoarele sale, despre cum se-mbinau picioarele meselor cu clei făcut din grăsime de hienă, despre noițele de pe unghiile morților, despre trupurile fără măruntaie ale îngerilor, despre forma grăunților de sare și despre câte și mai câte, încât bietul prinț nu mai știa cum să scape de pălăvrăgeala slăvitului său tată, pe care se străduia să n-o mai audă.

Nemaiștiind până la urmă cu ce să se laude, Solomon îl dusese, în mare taină, până și-n uriașul palat al soțiilor și țiitoarelor sale, cele mai frumoase femei de pe pământ, de toate neamurile și toate culorile pielii lor dulci, unse cu sulimanuri, palat înmiresmat și ispititor din care Menelik nu păstră însă nici o amintire, căci, în pofida îndemnurilor nesăbuitului său părinte, trecuse printre sutele de alcovuri cu privirile în pământ, fecior fiind el încă la vremea aceea. În cele din urmă îi arătă Templul, îndemnându-l, când au ajuns în fața marii construcții, să-și scoată încălțările din picioare, căci se aflau pe pământ sfânt.

Templul sugea toată lumina amurgului, tot sângele gros ce tivea orizontul, lăsându-se la fundul paharului ceresc. Pe o mare întindere nu se afla nici o altă clădire, încât zidurile sale păreau făcute nu din piatră, ci din pură și cristalină singurătate. Planurile sale nu se iviseră-n mintea meșterilor de pe pământ, oricât de pricepuți ar fi fost, ci în cea măreață și neștiută a lui Adonai, ce le desenase El însuși, cu degetul Său, încredințându-i-le regelui David. În miezul lui, în cubul de aur al Sfintei Sfintelor, sub cei doi heruvimi uriași ce-și întindeau aripile de la un zid de aur la altul, atingându-și-le la mijloc, locuia, în întuneric adânc, însuși Numele, închis în Chivotul Legământului, Tabernacolul lui Dumnezeu, Sionul de care-aveau să vorbească, peste veacuri, cei trei sute optsprezece patriarhi în cartea sfântă *Kebra Nagast*. Nu se afla sub ceruri ceva mai sacru și mai înfricoșat. În Chivot se păstra din vechime Mărturia: tablele Legii lui Moise, toiagul lui Aaron ce-nfrunzise, înflorise și făcuse migdale într-o singură noapte și un omer cu mană, păstrată veșnic proaspătă prin puterea Chivotului. Glasul Dumnezeului lui Israel se auzea dintre cei doi heruvimi de aur de pe capac.

— Aici începe și sfârșește totul, îi spuse regele fiului său. Chivotul e străin de această lume, stând mărturie că Împărăția Cerurilor a ajuns până la noi. E o frântură din Ierusalimul Ceresc, ce poate revărsa binecuvântări nesfârșite, slavă peste slavă asupra ținutului în mijlocul căruia locuiește, dar și ciumă, bube la șezut, trăsnete, grindină și învălmășeală a oștilor asupra celor pe care Adonai îi blesteamă. Puterile sale sunt fără de margini. Cu el în mijlocul taberei tale ești de neînvins, zece oșteni ai tăi trec prin sabie o mie de vrăjmași, și o sută de oșteni – zece mii. Cu el în șirul tău de care și de războinici nu ai nevoie de poduri când treci peste ape: ele se despart ca două ziduri străvezii de-a dreapta și de-a stânga convoiului, și poți vedea peștii și caracatițele înotând în munții de apă încremenită. Regele cetății ce-l adăpostește este împăratul întregii lumi, căci Chivotul e poarta spre Dumnezeire, singura deschisă în lume, prin care Iehova îi trimite regelui vise și viziuni, arătându-i vremurile ce au să vină.

Menelik își aduse aminte, ascultându-și tatăl, despre cererile mamei sale către acela, îndrăznind să ia și el, într-un târziu, cuvântul:

— Vorbind despre toate acestea, preabunule părinte, maica mea, regina Makeda, îți face rugăciune să-i trimiți, când mă voi întoarce-n țara mea,

ciucurii de la acoperământul Tabernacolului, pentru ca poporul Shebei să se închine lor cum s-ar închina lui însuși Adonai Savaoth, Dumnezeul Oștirilor. Și-ți mai cere să întărești prin cuvântul tău legea cea nouă a stăpânirilor din Etiopia, ca nici o femeie să nu mai poată cârmui, și toți regii ce vor veni să fie bărbați din osul tău, începând cu mine și până în veac. Cu aceste rugi, regina se apleacă până la pământ în fața strălucirii tale.

— Bayna-Lehkem, orice mi-ar cere regina din Sheba i-aș dărui cu bucurie, fie și întreaga mea stăpânire, căci nimeni nu mi-a fermecat mai mult decât ea sufletul în această viață. Dar nu va fi nevoie nici să retez ciucurii de la învelitoarea Chivotului, nici să întăresc legea urmașilor la tron în țara ei, fiindcă nu te voi mai lăsa să pleci din regatul Iudeii, căci am de gând să-ți schimb numele în David și să te așez pe tronul de domnie, mai întâi alături de mine, apoi singur, când voi fi adăugat străbunilor mei, căci, deși împărat, nu sunt decât un biet om dator cu o moarte. Ești întâiul meu născut și sufletul meu te iubește la fel de tare pe cât îl urăște pe Ieroboam. Rămâi în Ierusalim, și vei fi încă mai mare și mai slăvit decât mine, căci eu sunt dintr-un rege și o femeie de rând, dar tu ești dintr-un rege și o regină!

Ultimele lumini ale zilei le făceau vestmintele trandafirii, asemeni pânzelor de corăbii în amurg. Menelik tăcu mai mult decât ar fi fost îngăduit într-o vorbire cu marele rege, dar acesta așteptă răbdător ca fiul său să-i răspundă. Dinspre templu se auzea un vuiet surd, ca și când ar fi fost plin până la cornișe cu apa neliniștită a mării. Acum toată clădirea părea de aramă strălucitoare. În jur, târziu și pustietate.

— Nu mă simt demn de planurile tale, rege al regilor. Și, cu toate că Iudeea e țara unde curge lapte și miere, eu nu-mi doresc să stăpânesc aici, ci în țara mea, în Sheba, care e de-a pururi în inima mea, așa cum este și iubita mea mamă. Nu sunt deprins cu mâncărurile alese și bogate de la masa ta, nici cu limba oamenilor Ierusalimului, nici cu păsările și jivinele de aici, nici cu vânturile și apele miazănopții. Decât rege în Iudeea, mai curând aș vrea să fiu păstor de capre sau râșnitor de sorg în Etiopia, sub cerurile Africii, căci munții mei sunt înzăpeziți către piscuri, și apele sunt acolo albastre ca peruzeaua, și acolo se va afla pururi sufletul meu.

Regele se mâniase în sinea lui, dar tăcuse, lăsând să treacă o noapte peste hotărârea fiului său, în speranța că ea se va schimba cu timpul, dar trecură

multe nopți de-atunci înainte și Menelik stăruia în hotărârea de a se-ntoarce cât de curând acasă. Solomon nu l-ar fi lăsat însă în ruptul capului dacă-ntr-o noapte o lumină nu ar fi strălucit în odaia sa de culcare, făcându-l să se ridice înspăimântat dintre perini. În fața sa, înconjurată de raze, se afla o arătare nedeslușită, de o rară frumusețe, cu păr arămiu împletit în mii de codițe și cu sânii goi, dar având între coapse un mădular de bărbat, căci făptura era despuiată. După chip, în ruptul capului n-ai fi deslușit dacă o femeie sau un bărbat îl cerceta pe rege în toiul nopții, ci mai curând părea un înger al lui Dumnezeu. Împăratul se prosternă la picioarele sale. Arătarea îi vorbi, spunându-i să-l lase pe Menelik să se-ntoarcă acasă, dăruindu-l cu daruri bogate, căci aceasta era voia Domnului. Apoi îngerul se topi cu încetul în umbra încăperii. Solomon nu mai dormi în acea noapte, ci și-o petrecu prăbușit pe dalele de porfir, strigând din adâncuri către Adonai, precum tatăl său cândva, când Saul îl prigonea în pustie.

Chiar a doua zi în zori se hotărî plecarea prințului, ce-avea să fie însoțit de patruzeci de tineri evrei, fii de preoți și de dregători însemnați. Ei aveau să rămână în Sheba pentru toată viața, slujindu-l pe rege și schimbând sălbatica țară idolatră într-una aflată sub domnia Legii lui Moise. Conducătorul acestei cete era Benaiah, fiul marelui preot Zadok, un tânăr priceput la sfat și tare în Lege, pe care Menelik îl îndrăgise de când îl văzuse prima oară. La ceasul amiezii, Solomon se așeză pe tron în palatul său, având împrejur toată adunarea celor ce cârmuiau țara. Menelik, înveștmântat în robă purpurie și cu capul gol, fu adus în fața sa, și marele preot îl unse pe creștet, înălțându-l mai presus decât toți, în afară de slăvitul său părinte. Ieșiră apoi cu toții și se-ndreptară, cu leviții în frunte, către Templu, unde Menelik se apucă de coarnele altarului, iar Solomon îi așeză pe cap coroana de aur, strigând apoi cu voce pătrunzătoare: „Dați slavă lui David, regele Etiopiei!“ Și toți îl slăviră pe noul rege în zgomot de harfe și de chinvale. Apoi Solomon îl așeză, alături de el însuși, pe un al doilea scaun de domnie.

Noaptea, înainte de culcare, în odaia lui Menelik pătrunse tânărul Benaiah, fiul marelui preot. La lumina de taină a unei singure candele, el îi vorbi despre jalea celor patruzeci de fii de preoți și de dregători, ce se vedeau izgoniți din fața lui Dumnezeu și a regelui Solomon, trimiși fără

vină într-o țară sălbatică și îndepărtată, plină de fiare și de oameni cu chipul negru, și de femei despre care se spunea că au născătoarea înveninată. Împreună cu slujitorii și oștenii lor, ei urzeau o răscoală care să-l ucidă pe Solomon, fiul lui David, și să-l pună pe el, Benaiah, stăpânitor în Iuda, gând ticălos, de care tânărul se lepăda cu groază, mai cu seamă fiindcă urzeala era ca el să ia de soție pe fiica lui Faraon, prima soție a regelui, vrăjitoarea cu chip neomenesc ce-i putea fi bunică. De-aceea, el dădea totul pe față, descărcându-și sufletul de un păcat ce nu trebuia să se petreacă.

Pentru ca iertarea să fie deplină, tânărul aducea cu sine Urim și Tummim, Luminile și Desăvârșirile, pe care le luase din efodul tatălui său, Zadok, ca să le lumineze calea. Erau două pietre scumpe, un rubin și un smarald, încrustate într-o plăcuță de piatră ce semăna cu ardezia lustruită. Începură să întrebe cele două pietre scumpe, aducând slavă lui Adonai, iar acestea le răspundeau. Când Adonai încuviința, se aprindea smaraldul. Când nu era de același gând cu ei, rubinul începea să ardă cu lumină roșie. Punând întrebări peste-ntrebări, tinerii ajunseră în cele din urmă la dezlegarea marii istorii: cum să facă să stingă răscoala și să-i hotărască pe tineri s-o ia la drum către Etiopia, de bunăvoie și chiar cu bucurie, dacă era cu putință. Iehova le arăta acum calea clar: tinerii nu vor tocmi caravana și nu vor face drumul către miazăzi dacă-n mijlocul lor nu se va afla Chivotul, Sionul sfânt, care să fie chezășie pentru bunăstarea și dăinuirea lor în noua patrie de sub cerurile înflorate africane. Fără Chivot nu se vor urni din Ierusalim, ci îl vor pustii ca pe un stup, ucigând matca și risipind albinele care-ncotro. Așa încât, cu orice preț, chiar și al vieții lor, Chivotul trebuia răpit din Templu și purtat cu ei către Țara lui Cuș, unde avea să adaste pe veci.

La acest gând de o îndrăzneală nebună și fără de margini, Menelik încremeni. Să furi Chivotul din Sfânta-Sfintelor? Să pătrunzi în încăperea cubică de aur, unde o singură zi pe an îi era îngăduit Marelui Preot să pătrundă, și încă purtând pe vestminte clopoței de alamă și cădelnițând cu fum de tămâie ca să nu moară? Nici măcar gândul la asemenea blasfemie nu putea trece prin mintea unui iudeu, căci de când cu Uza tot poporul avea o groază nesfârșită de preaputernicul Tabernacol.

— Va fi cu încuviințarea Domnului, ce-și dorește să sfințească Ţara lui Cuș cu cea mai înaltă sfințenie. Părăsind Ierusalimul, Chivotul avea să-și

aleagă el însuși următorul locaș în vreunul dintre sanctuarele Etiopiei și să rămână acolo pentru totdeauna, veghind la dinastia pe care tu, mărite rege David, o vei întemeia, la nepoții și strănepoții tăi în veac. Îți voi încredința acum încă o taină: tatăl meu, Marele Preot Zadok, cunoaște acest plan, căci și lui i s-a vestit azi-noapte printr-o viziune, după cum Domnul le-a vorbit cândva lui Aaron și Miriam: „Dacă este cu tine un profet al Domnului, eu mă voi face cunoscut lui în viziuni și îi voi vorbi în vis“. Ca să nu fie găsit luptând împotriva voii Sale, tatăl meu va fi alături de noi și ne va ajuta să furăm Chivotul, fără ca nimeni să prindă de veste. De altfel, Marele Preot e aici, așteaptă în odaia de alături. Poruncește doar, și el ni se va alătura, aducându-ne un sfat mai bun.

Chiar în acel ceas Zadok fu lăsat să intre, înveșmântat ca un om de rând, cu gluga acoperindu-i fața și bună parte din barba căruntă și răsfirată. Când se descoperi, avea înfățișarea unui mort ce zăcuse o noapte pe masă, plâns de neamuri și de prieteni. Căci soarta profeților pe lume e una cumplită, și să fii alesul lui Dumnezeu e adesea să cazi în colții leului și-n ghearele ursului ce-ți frânge oasele-n îmbrățișare. Și Moise, și Ieremia, și Iona, și mulți alții dintre cei chemați de Domnul ca să slujească planurilor Sale se lepădaseră și fugiseră de cumplita sarcină. Nu era puțin să fii îmbrâncit de Dumnezeu la fapte ce-ți pustiau mintea și-ți sfâșiau inima, și totuși trebuiau făcute, căci din mâna Lui nu era scăpare. Zadok, neam de levit ce-și putea înșira strămoșii până la plecarea din Egipet, cu secole-n urmă, a poporului lui Israel, care veghea la supunerea fiecărui iudeu la poruncile Legii, care de multe generații mânca din jertfele aduse în fața Templului și din pâinile de pe masa din locul sfânt, era acum silit să se-ntineze cu cel mai mare dintre păcate: furtul Chivotului din Templu și pornirea lui în necunoscut, peste deșerturi și oaze și cetăți ruinate, către o țară atât de îndepărtată, că ar fi putut fi la fel de bine doar o poveste fără nici un strop de adevăr în ea. „Mai bine omoară-mă chiar în clipa asta!“, îi strigase Celui care i se arătase în vis, dar acela îi răspunsese: „Chiar dacă ți-ai lua de o sută de ori viața, Eu te voi învia la loc, de câte ori e nevoie, ca să-ți duci sarcina până la capăt, și tot vei face ce ți se poruncește. Căci răzvrătirea e ca și păcatul vrăjitoriei, iar voința proprie ca și nelegiuirea și idolatria“.

Așa că, a doua zi, toți cei patruzeci de tineri ținură sfat de taină și jurară

să răpească din Templu Numele cel sfânt ca să-l ducă în Țara lui Cuș. Pentru aceasta, meșterul Ohalia, fiul lui Uri, fiul lui Hur, făcu din lemn o formă de chivot, de aceeași mărime cu cel adevărat, iar în prima noapte fără lună cei patruzeci descuiară porțile Templului cu cheile date de Zadok și pătrunseră în locașul sfânt. În umbra marii încăperi căptușite cu lemn de cedru, sculptat cu heruvimi, luceau stins farfuriile mesei pe care se aflau pâinile sfinte, în capătul căreia se zărea, cu cele șapte brațe ale sale, Menora, sfeșnicul de aur bătut purtând cele șapte lumânări de ceară arzând necontenit. Era singura lumină din hala înaltă până la tavan. Străbătură sala înfiorându-se, căci pe vremuri, în zilele regelui David, Slava Domnului umpluse încăperea, sfințind-o pentru totdeauna. Apoi, uzi de sudoare rece și cu mâinile tremurând, deschiseră marile porți poleite cu aur ce ascundeau în spatele lor Sfânta Sfintelor, cel mai înspăimântător loc de pe pământ. Întunericul era aici desăvârșit. Aerul era înghețat între pereții de aur de zece stânjeni înălțime, zece stânjeni lățime și zece adâncime. Când se aduseră făcliile, pereții luceau de parcă aurul lor s-ar fi topit și-ar fi curs în forme fantastice. Uriașii heruvimi își întindeau aripile cu pene săpate-n aur de-a lungul întregii încăperi. Iar în mijloc, sub o cuvertură de brocart bogat, țesut din fire roșii, sinilii și stacojii, se afla Chivotul. Dinspre el venea un zumzet stins, care-i îngheță pe iudei până-n oase.

Dar tinerii nu-și pierdură cumpătul. Încredințându-și viețile-n mâinile Domnului, scoaseră repede învelitoarea cu ciucuri pe margini, apoi pe cea din piele de vițel de mare, și toți se dădură-n spate uimiți la vederea Chivotului, ladă de lemn străvechi, spoit pretutindeni cu aur gros, orbitor, cu inele în lături prin care erau trecuți drugii auriți cu care lada era cărată. Pe capacul de aur, bătuți din aceeași bucată de metal, erau așezați față-n față doi heruvimi de aur aidoma celor uriași din încăpere, dar mult mai mici, cu aripile răsfirate peste lada cea sfântă. Patru tineri au ridicat chivotul și l-au scos din Locul Preasfânt, iar alți patru au adus lada de lemn cu două scânduri deasupra, închipuind heruvimii, așezând-o în același loc și acoperind-o cu cele două învelitori, încât nimeni, nici Marele Preot însuși, n-ar fi putut spune că se petrecuse acolo ceva neobișnuit. Ieșiră apoi, copleșiți de groază și vinovăție, iar caravana, pregătită din vreme, cu cele o sută de cămile și cincizeci de catâri aleși ca fiind cei mai repezi, se porni

chiar în aceeași noapte, având Chivotul în mijlocul ei și pe Menelik în frunte, către ținuturile dinspre miazăzi. Împrejurul animalelor încărcate cu avuții călăreau optzeci de soldați, cei mai încercați în luptă pe care îi putuseră tocmi, așa că împreună cu tinerii, conducătorii de cămile și catârgiii, oamenii caravanei se ridicau la puțin peste trei sute. Merseră toată noaptea pe tăcute, cu copitele animalelor învelite în pâslă, ieșind din Ierusalim pe Poarta Izvorului și luând-o către Edom, unde au ajuns către dimineață.

Cum a fost atins de razele soarelui, orbitor în zorii aceia, Chivotul s-a trezit la viață. Mai întâi, zumzetul său micuț s-a făcut mai puternic, încât, treptat, a putut fi auzit de toți cei din convoi. Era ca zumzăitul întărâtat al albinelor. Apoi, deodată, o lumină a străbătut prin învelitoarea de piele sub care era ascuns, iar aceasta s-a făcut străvezie. Sub ea, lada sfântă a-nceput să sticlească asemenea unui uriaș diamant. Toți puteau vedea acum și lemnul sculptat, și heruvimii. Și odată cu aceste minuni, s-a petrecut cea mai mare dintre ele, pentru care fiecare bărbat, smerit și copleșit de groază, a dat slavă lui Dumnezeu: deodată, fiecare cămilă și fiecare catâr, și fiecare bărbat ce le ducea de hamuri, mergând pe lângă ele, s-au ridicat ușor în aer, plutind la câteva palme deasupra pustiului, încât, curând, întreaga caravană, odată cu chivotul însuși, plutea deasupra pământului, așternându-și doar umbrele ascuțite peste dune și mărăcinișuri. Mai mult, fiecare călăreț începu să plutească la o palmă deasupra șeii, și samarele se desprinseră de cocoașele cămilelor și pluteau acum deasupra lor, și vestmintele celor trei sute de bărbați se făcură ușoare ca aerul și nu mai atinseră trupurile în nici un punct al lor, iar turbanele și acoperitoarele de cap se-nălțară și ele deasupra pletelor celor ce le purtau. Dacă dădeau drumul toiegelor din mâini, acelea pluteau în aer, și dacă o cămilă se bălega, balegile veneau încetișor, prin văzduh, în urma convoiului. Încet, se ridicau din pustie scorpionii și paingenii și scolopendrele, lăcusta arbeh, lăcusta ielec și lăcusta hasil, ca să miște neputincioase din cozi, picioare și ghimpi plutind prin aerul fierbinte din jurul caravanei. Și pietricele nenumărate, înălțate deodată prin puterea Chivotului sfânt, conjurau ca un cocon neliniștit și luminos caravana.

Apoi șirul de cămile și călăreți prinse a zbura prin văzduh cu o

repeziciune nemaipomenită, plutind peste lungile și monotonele întinderi de nisipuri, încât drumul prin Egipet și Sudan, pe care Menelik îl făcuse la dus în trei luni și jumătate, nu le luă de data aceasta mai mult de cinci zile și patru nopți. Piramidele și templele, spinarea mocirloasă a Nilului plin de ibiși și hipopotami, felahii cu creștetele rase, pâlcurile de lei grămădiți în jurul vreunui stârv de gazelă, savanele nesfârșite din care girafele se-nălțau ca niște turnuri bălțate zburau înapoi prea repede ca să-ți rămână în amintire. Abia la intrarea în Etiopia, coborând prin Adwa, Adigat și Mek’ele, chivotul își micșoră zumzetul și se stinse cu încetul, iar picioarele animalelor de povară coborâră din nou, lin, pe pământ. Ajunseră la Gondar după trei săptămâni, străbătând priveliști de basm și de vis, cu munți prăpăstioși și cascade cristaline, și flori deschise, mari cât roțile carelor, mirosind a cuișoare și enibahar, și sate având idoli uriași înfipți în lutul bătătorit dintre colibe, mânjiți cu albastru, verde și galben; o luară apoi prin stânga lacului Tana, adevărată mare din miezul țării, răsfrângând în apele ei înghețate norii tiviți cu ambră ai Africii, și coborâră spre Sheba, ce li se înfățișă călătorilor ca un ciudat, neliniștit paradis, ca nălucirile unui fumător de opiu. Oastea reginei, de mult trimisă la hotarul de miazănoapte în așteptarea fiului preaiubit, îi înconjură și-i conduse către cetatea de scaun. În poarta de piatră a zidurilor de lut stătea regina, care, văzând convoiul în zare, printre colinele de nisip, își aruncă încălțările din picioare, își sfâșie rochia prea strâmtă și-o luă la fugă cu pulpele negre, lucioase și goale prin nisipul roșu și fierbinte, iar Menelik își porni calul în galop către ea. Când se-ntâlniră, o săltă-n șa dintr-o mișcare, îmbrățișând-o cu un dor înflăcărat, și astfel își făcură intrarea-n curtea palatului regal, unde și chivotul adăstă într-un sfârșit, odihnindu-se după o atât de lungă călătorie, sub cupola unui templu ce-i adăpostea și pe vechii idoli T ’enikara și Fireyama.

În zori, cei doi zei ai țării, scofâlciți și putrezi, fură găsiți răsturnați, cu brațele și capetele retezate pe prag, și localnicii știură că un nou stăpân din ceruri, de o putere fără margini, venise să locuiască în mijlocul lor.

25 Ți-au trebuit săptămâni ca să-ți iasă din păr și vestminte mireasma de mastic din ostrovul Chios și luni ca să te alini de lungoarea dragostei ne-mpărtășite, doar atât cât să mai poți trăi, necum să mai zâmbești sau să te bucuri. Cu-ncetul, ți-ai găsit scăpare-n sclipetul și duhoarea de sare a mărilor, și-n glasurile-ndepărtate din insule, și-n lucirea stinsă a farurilor zidite pe stânci, în piatra cărora își făceau cuib fregatele de mare, și-n scufundările de barcaze după jefuirea acelora și uciderea tuturor celor găsiți în pântecul lor. Pescărușii cu piepturi roze în înserare, sfâșiind aerul cu aripile lor nemișcate, ți-au adus cu-ncetul uitarea, ca și când, ca-n poveștile maicei tale rămase-n adânca Valahie, ar fi purtat în cioc apă vie, turnând-o pe rănile tale, spălându-le și alinându-ți dorul.

Către iarnă, când mările s-au închis și Arhipelagul a rămas pustiu, bătut de vânturile de la miazănoapte, te-ai tras cu simoria la adăpost, în Klidhes, lângă Cypros, departe de flota turcească pusă pe urmele tale, căci în ultimul an stăpânirea ta se-ntinsese în lung și-n lat, pretutindeni în Arhipelag, încât și englezii, și grecii, și turcii te hăituiau ca pe-o fiară. Aveai acum peste cincizeci de corăbii și barcaze, bărci mari cu trei catarte și chiar patru vapoare cu aburi luate de la austrieci, încât priveliștea atâtor nave, cu pânzele coborâte și-nvăluite în fumul din coșurile vapoarelor, adăstând împreună în micul golf al insulei, înconjurate de focul rece al valurilor, era măreață și plină de farmec. Iar farmecul acesta îl simțeam din plin, noi, cei sfinți și înaripați, cei care din cerurile noastre, privind adânc dedesubt, contemplam fața rotundă a lumii, cu pământuri de ambră și ape de smarald, și un puf de lumină tivind curbura sferei pe care voi, cei de jos, visați, trudiți, iubiți și muriți de-a valma, fără a ști de ce și pentru al cui folos.

Din norii noștri aprinși de soare, purtați de vânturi, împrăștiați și refăcuți de neîncetatul freamăt al materiei, privim către tine ca puii de vultur din cuibul lor de pe stânci, Theodoros. Îți scriem povestea în ceruri pe măsură ce ea se deapănă pe pământ, spre citirea ei la Marea Judecată, și s-ar cădea, la un așa înfricoșat prilej, să avem inimi de piatră, dar inimile noastre nu sunt nici de piatră și nici de gheață, și ne-am trezit câteodată plângând, și altădată râzând, și de multe ori cutremurându-ne de oroare privind de sus la

firul vieții tale, căci cugetul tău este atât de amestecat, Theodoros. Drept este că omul nu va desluși niciodată drumurile noastre ascunse, așa cum vita nu va pricepe nicicând o filă de cugetare adâncă, dar nici noi, cei preaputernici și senini și fără de moarte, nu vom pătrunde până la capăt inima omenească, atât de sucită și de fără odihnă. Căci uneori ești o bestie cu chip de om, Theodoros, iar altădată un crin cu mireasmă dumnezeiască, și, deși ai călcat în picioare toate poruncile lui Moise cu asupra de măsură, încă mai este copilărire și uimire în ochii tăi, iar miezul inimii tale e încă fraged în coaja sa aspră de lemn. Gând cu gând și faptă cu faptă, dor și amintire și mânie și vis al tău cu ochii deschiși, scriem totul cu slove neșterse în catastihul cu file din pielea trupului tău, căci doar pe piele de om se scriu cărțile adevărate. Dragoste, mărire și mântuire se-mpletesc de-a pururi în filele acestea muiate-n lacrămi, căci încă n-ai învățat până azi că nu se poate să le capeți pe toate trei, fiind dihonie veșnică între ele. Noaptea, când dormi cu capul pe braț, coborâm câteodată până la tine, pătrundem prin zid în odaia ta și stăm la capul tău câte-un ceas și mai bine, privindu-te-ndeaproape. Îți atingem pleoapele uneori cu degetul nostru prelung de lumină. Mai e timp, ne gândim, mai e timp, ne spunem, înșelându-ne pe noi înșine, căci noi vedem ce va fi, la fel de limpede cum ne amintim ce a fost.

Vânturile sorokos și orinthae, ca și cumplitul buran venit din pustele miazănopții, suflau acum cu putere, aducând potop de ploi amestecate cu zăpadă, iar cerurile erau posomorâte. Turmele de mâțe ce veșnic însoțeau simoria se strângeau la un loc, cu blănurile lor de o sută de culori zbârlite, lingând sloiurile de lapte-nghețat din găvanele țestelor. Palicarii umblau beți de retsina prin vântul aprig ce le risipea zulufii roșcovani, se certau din nimic și de multe ori se încăierau orbește, căci grea este iarna pentru corăbieri, și mai rău decât toate bolile omului este urâtul. Muierile își făceau de lucru cârpind pânzele de corabie, arse de atâta sare și găinaț de păsări de mare, dar și izmene, surtuce, cămeși și cearșafuri, spălate la râu și uscate pe sârme-ntinse între catarte. Dar mai cu seamă fierbeau, coceau și prăjeau viermii de corabie, căci dăduse norocul peste simorie și viermii aceștia se găsiseră din plin.

Vreo șase sau șapte corăbii fuseseră trase la țărm, proptite pe-o rână cu

pari groși și călăfătuite cu mare sârg de matrozii pricepuți. Toate scoicile și răgăliile prinse pe coca lor erau răzuite cu dalta și rindeluite cu gealăul, în crăpături se-ndesau șomoioage de câlți peste care se turna smoală topită din mari cazane fumegătoare, și tot lemnul putred se schimba cu cherestea nouă și bună, de stejar sau de cedru. Între vase se afla și bătrâna *Zulnia*, corvetă cu optsprezece tunuri cândva în slujba flotei regale grecești, atât de zdrobită de bătălii și de timp, că la-nceput pirații voiseră s-o scufunde sub fața apelor. Biruise totuși sfatul de-a o trage la țărm și pe ea, ca să se vădească starea chilei, și astfel, deși corabia se dovedi cu totul nefolositoare, căci tot lemnul ei era buretos și scoabele mâncate de rugină, se descoperi comoara pe care scândurile ei o adăposteau, viermii neprețuiți din care simoria trăise apoi toată iarna.

Căci zeci și sute de astfel de viermi lungi și groși își făcuseră locaș în lemnul pupei și prorei, babordului și tribordului, până și-n bocaport, în cabestane și-n roata timonei, de unde marinarii îi scoteau spintecând scândurile curbe, putrezite, și-i aduceau pe brațe, ferindu-și fețele de zvârcolirile lor, ca să-i răstoarne în coșurile late de răchită. Erau viermi uriași, de peste două brațe lungime, bucăți lungi de carne moale, trandafirie, fără piele, atârnând de un cap de sidef cu dinți tari, în stare să scobească în lemn mai abitir decât orice sfredel de oțel. Fiori de moarte străbăteau din când în când acea carne scoasă prima oară la lumina zilei. Muierile nu mai conteneau să întindă viermii lungi cât un stat de om pe mese acoperite cu mușamba turcească, unde-i tăiau, încă vii, în felii groase, îi sărau, îi frecau cu enibahar și hasmațuki și-i prăjeau la foc domol, retezându-le numai capul lor de sidef sucit, ca o floare de porțelan. Dar nici aceste capete nu erau risipite, căci, înșirate pe ață și numite trandafili de corabie, se vindeau drept mărgele și coliere pentru muierile dolofane din haremurile turcești.

Pe un colț de stâncă de la țărm, stropiți de valurile ce se spărgeau în preajmă și umbriți din vreme-n vreme de zborul țeapăn al albatroșilor, priveați și voi, Ghiuner, Sisoe și cu tine, stăpânii celor peste două sute de suflete, muieri și bărbați, ai simoriei, fața mereu mișcătoare a mării. Același alean ca al piraților de rând vă îngreuna și vouă inimile. Era o mare alinare să vorbiți între voi rumânește, să vă aduceți aminte de Gherganii cei scufundați în zăpezi și în timp, căci în cei șapte ani de rătăcire prin

Arhipelag parcă trăiserăți șapte vieți. Erați schimbați, sarea mării vă asprise chipurile, vânturile vă întunecaseră trăsăturile, soarele orbitor răsfrânt în valuri vă uscase privirile. Căpătaserăți faimă și averi nemăsurate, dar clipă de clipă vă veneau în minte vorbele Mântuitorului: „Și ce ar folosi unui om să câștige toată lumea, dacă și-ar pierde sufletul?“ Nu mai era corabie-n tot cuprinsul mărilor grecești care să nu înalțe pânze cu măiastrele zugrăveli ale lui Sisoe: Fecioara și pruncul, Leda și lebădoiul, Suzana și bătrânii, bătălia de la Issos, capete făcute doar din legume sau trupurile despuiate ale soțiilor de căpitani și armatori, încât tot Arhipelagul devenise o pinacotecă, dar zugravul de subțire, tot visând la Marița lui, nu-și găsea totuși rostul pe lume și se ținea doar cu gândul întoarcerii acasă. Ghiuner tătarul scufundase mai multe bricuri și corvete decât putea ține minte, umplându-și buzunarele cu mărgăritare și icosari, însă i se părea că fusese mai fericit cândva în fundul ocnei din Turda, unde tăiase în sare Cina cea de taină, fiind în floarea tinereții sale pe-atuncea. Tu însuți nu aveai astâmpăr, căci până la aproape douăzeci și șase de ani, câți numărai atunci, vrâstă la care Alixandru avea deja stăpânirea lumii de la Machedonia nașterii sale și până la furnicile cât omul de mari de la Ind, nu găsiseși nici dragostea, nici împărăția, cât despre mântuirea sufletului nici nu mai încăpea vorbă. Parcă toate acestea se depărtau de tine odată cu tine însuți, căci dacă priveai adânc în sinea ta nu mai vedeai altceva decât singură voința, singură trufia, singură încredințarea că le vei avea odată pe toate – dar nici urmă din cel ce fuseseși cândva. Căci voința nu este decât nălucirea diavolului, după cum credința vine de la Dumnezeu. Erai acum doar un deget de orb ce pipăia ostroavele ieșite colțuros din netezimea mării, deslușind în ele o poveste, o istorisire spusă de-un străin din cine știe ce altă lume, însăși povestea ta, Theodoros.

Din slovele ce alcătuiau preasfântul nume SAVAOTH, ce se tălmăcea Dumnezeul oștirilor, atinseseși cu degetul primele cinci, descoperindu-le tainele ascunse. Cu ultimele două pietre de mărgean, povestea rătăcirilor tale prin Arhipelag se termina, și nu voiai să se termine. Marea mereu schimbătoare, ca luna și ca femeia, îți curgea acum prin vine, răspândindu-și în mintea, în inima și-n sângele tău otrava. Grec după mamă, erai fiul Mării Egee, al Mării Ionice, al Mării Libiei și-al Mării Cretei, și-al altor

multe mări ce-și împreunau și-și despărțeau verdele și albastrul, culori care pentru moșii tăi erau una singură. Ultimele două slove aveau să-ți arate limpede drumul către Chivot, dar parcă nu mai voiai să ajungi atât de iute acolo. Nici Ghiuner, nici Sisoe nu voiau. Ați fi rămas matrozi și pirați întreaga viață, navigând din ostrov în ostrov în geometrica și luminoasa Eladă. Dar degetul orb nu era al tău, erai tu însuți, mânat nu de voia ta, ci de o mai înaltă frunte aplecată, saturnin, peste lume.

Ca să nu pieriți de urât și de inimă rea, iarna aceea ați călătorit, luându-vă inimile-n palme, asemenea Apostolului Pavel când corabia care-l ducea legat la Roma s-a sfărâmat de țărmurile ostrovului Malta. Căci să navighezi la vreme de iarnă, fie și peste doar un braț de mare, de la Klidhes până la Selaata, pe coasta bătrânei țări a Libanului, era să nu-ți pese prea tare de viața ta. Voiați să vedeți Beirutul și Petra și, cu voia Celui de Sus, să ajungeți până la Ierusalim, ca să vă-nchinați la Sfântul Mormânt, doar ca să treceți iarna mai repede și să mai uitați de malincolie. Ați pornit cu un vapor scurt și gros, cea mai urâtă navă cu putință, smolită și scoțând fum înecăcios, adevărată ploșniță pe lângă gingașii fluturi ai corăbiilor cu pânze, dar mult mai sigur decât acestea, căci vânturile care, opintindu-se-n vele, răsturnau navele, n-aveau putere în fața vaselor cu aburi. Micul vapor se numea *Gloria Mundi* și drumul până la Selaata a durat cu el trei zile, petrecute de voi sub punte, la adăpost de ploile necontenite. Doar zece tovarăși vă însoțeau, între care turcoaica Aișé, Baraba Adormitul și Străbunul lui John, oameni de mare credință și hotărâți să vă apere, în lipsa jungherelor și pistoalelor, cu unghiile și cu dinții.

Acest Străbun al lui John avea o poveste ce nu se desfășura-n urma lui, ca a tuturor oamenilor, ci înainte, către cele ce vor veni, la care voi, cei din țărână, sunteți orbi și surzi, dar pe care noi le vedem limpezi ca-n palmă. Avea plete roșii și nas coroiat, plin de coșuri, și cercei de aur în urechi. Unghiile de la degetele mici ale mânilor le lăsase să crească nemăsurat, vopsite-n nărămziu ca niște clești de crevete. Cât zăcuserăți sub punte, pe când bietul timonier se muia afară-n șuvoaiele de ploaie înghețată, el băuse fără măsură, numai grog din cel mai bețiv, curvise fără măsură cu blânda și supusa Aișé, cu care de altfel curviserăți cu toții, pe rând sau împreună, căci toate muierile simoriei erau ale tuturor, și mai cu seamă cântase fără

măsură, cu voce neasemuită ce ți-l amintise pe Hanț Himmeldorfer, glas pe care grogul nu putuse să-l strice. Erau vechi cântice de la Apus într-o limbă pe care nimenea n-o pricepea. Căci era limba vechilor clanuri de gaeli din ținutul cețos Cúige Uladh, aflat în îndepărtul ostrov Eire, despre care roșcovanul vorbea numai cu lacrimi în ochi. De-acolo, din târgul Lisburn, se trăgea Străbunul lui John după tată, iar după mamă din Newry. Cântarea la care se-ntorcea tot timpul era despre o muiere, Nellie Ray, curvă și hoață, ce fusese pusă-n lanțuri, odată cu alte două sute de muieri ce trăiau din vânzarea trupului în Down, pe corabia *Kains*, ce le dusese către Țara lui Van Diemen, numită și Tasmania, aflată la capătul lumii, ca să-și sfârșească viețile acolo. Căci corăbii după corăbii pline de femei păcătoase, păduchioase, jegoase și frumoase, despărțite de pruncii și de iubiții lor, erau trimise-n Tasmania pentru ca ucigașii, tâlharii și răzvrătiții ajunși pușcăriași acolo să aibă muieri. Jumătate din ele, cele mai tinere și mai puțin bolnave, ajungeau acolo după un an de călătorie, iar jumătatea cealaltă, mai fericită, pierea pe drum.

Oh, nurlie Nellie Ray
Te-au luat de pe alei
Spre cumplita Van Diemen te-au dus
Ai umplut de boli tâmplari
Și-ai ucis mulți marinari
Dar acum viața ta a apus.

Așa spunea cântecul pe care-n cele din urmă îl învățaserăți cu toții, lălăindu-l, cu vorbe puse-n grecește, în ploaia amară a iernii. Străbunul lui John, James pe numele lui adevărat, fugise pe mări după foametea cumplită din Eire și se afla acum în simoria voastră, îl tot vedeai cățărându-se pe sfori ca un paing până în vârful catartelor, dar n-avea să facă mulți purici cu voi. Cum avea să se desprimăvăreze, vă va lăsa-n plata Domnului, căci dorul cumplit după clanul său și ai lui nu-i dădea pace zi și noapte. Avea să ajungă spre vară-n Irlanda, însă cum foametea și mizeria încă dăinuiau în Down-ul nașterii sale, unde nu puțini își mâncaseră pruncii de disperare, se-ndreptase către patria dușmanului, și, doar pentru o vreme, socotea el, se așezase în târgul Liverpool, unde-o muiere, Jane Whitcliff, a pus mâna pe el

și nu i-a mai dat drumul. A muncit ca dogar în port și i-a făcut lui Jane opt copii, între care pe Jack, pierind apoi într-o mare de lacrimi și whiskey.

Jack avea, ca și tatăl său, o voce minunată, și adesea era auzit cântând în cârciumi pentru o halbă de stout sau de porter. Moștenise nasul mare și coroiat al tatălui său, James, ale cărui isprăvi din Arhipelag le povestea oricui voia să-l asculte, vorbind până și despre tine, Theodoros, ca despre un stăpân crud și netemător al insulelor Dodecaneze. Pentru că umbla mai tot timpul beat, nu i-a mers bine în slujba sa de contabil, și adesea a fost aruncat pe drumuri din casa ipotecată de pe malul râului Mersey. A făcut patru copii cu Margaret Cowley, ce a murit și ea la nașterea ultimului dintre ei, iar apoi a trăit cu o muiere pe jumătate nebună, Mary Maguire, ghicitoare în palmă și iubeață nărăvașă, care nu știa niciodată cu ce bărbat avea să se trezească alături, a doua zi după beția de fiecare noapte. Au avut vreo cincisprezece copii împreună, mulți ai lui, mulți ai nimănui, fapt e că unul dintre cei din urmă a fost Alfred, un țânc pricăjit, mort de slab și cu nasul coroiat ce avea să vină pe lume la peste un deceniu după ce foaia secolului s-a întors, îngropându-te pe tine, Theodoros, și lumea ta de veac al nouăsprezecelea, veac uimitor între toate. Căci lumea nu se va sfârși cu tine, oricât de mare o să ajungi, ci un nou ev, plin de mașinării și de sânge, de minți strălucite și de minți ticăloase, de monștri și de sfinți va răsări din cel muribund, și miliarde se vor naște, și miliarde vor pieri mai departe ca și când n-ar fi fost, vărsându-se-n nevăzutul și necunoscutul Vieții de Apoi.

Atât de slăbănog era micul Alfred, că au trebuit să-i pună picioarele-n fiare ca să se țină drept, și toată pruncia a zăngănit târșindu-și pașii pe podele. A copilărit în orfelinatul Blue Coat, unde spărgea ferestrele cu vocea sa ce venea din adâncul bojocilor, căci adesea institutoarele îl plimbau prin toate clasele ca să le cânte copiilor, deșteptându-i pentru o clipă din cenușa vieții lor. Totuși, în pofida doctorului, care i-a prezis moartea înainte de paisprezece ani, a scăpat în cele din urmă de fiare și s-a înălțat binișor, așa c-a putut să se angajeze, când a crescut, la Thos. & Jno. Brocklebank, o companie maritimă din Liverpool. Iar într-o zi, mergând cu treburi ale companiei în orășelul Sefton Park, a întâlnit într-un pub o fată ce tocmai lăsase baltă școala, căci îi plăceau prea mult bărbații și muzica. O chema Julia, era frumoasă și flușturatică, dar s-a măritat cu el, poate cel mai

bicisnic dintre pretendenți, vrăjită de vocea lui, de părul lui roșu de celt și de muzicuța pe care-o avea mereu în buzunar, și pregătindu-se astfel pentru o viață scurtă, veselă și tristă, bogată și goală, căci Alf, ce din copilărie ascultase poveștile din Arhipelag ale Străbunului, trimise din tată-n fiu, cu pirați și barcaze scufundate și faruri ce clipeau în noapte, n-a rezistat chemării femeiești a mării, logodindu-se cu valurile ei pentru totdeauna. A dispărut în cele din urmă prin ostroavele Pacificului de Sud, lăsând-o pe Julia cu nou-născutul John, rodul scurtei lor întâlniri între drumuri pe mări și nesfârșite legături ale Juliei cu alți bărbați.

Iar John, ce-avea să fie un cântăreț cu faimă (altfel de ce James cel din simoria ta și-ar fi spus cu mândrie Străbunul său?), schimbase lumea cu glasul și chitara lui, cu nasul lui coroiat și ochelarii săi rotunzi, cu japoneza lui mereu ghemuită alături, cu bețivăneala fără margini din weekendul său pierdut, și-n cele din urmă cu cele cinci gloanțe de calibru 38 pe care avea să le primească-n spate într-o însângerată seară de decembrie. Între ultimele lui cântece avea să fie și acela despre o murdară, nenorocită și hoață Maggie Mae din Liverpool, soră peste timp a lui Nellie Ray cea din vechime, lălăit cu un grotesc accent *scouse*. Cânticul ăsta scurt și-ndrăcit urma întocmai muzica pe care-o ascultaserăți sub punte în Arhipelag, cu mai bine de-un veac în urmă, pe când traversați brațul de mare până la Selaata, și pe care John trebuie s-o fi știut de la străbunul său James, urcată prin cine știe ce căi ale amintirii prin vremuri, filtrată prin sânge, whiskey și lacrimi, dar mai ales prin freamătul universal al mării:

Oh, murdară Maggie Mae,
Au luat-o din alei
Și în Lime Street nu s-a mai ivit.
Căci la aspra judecată
Au găsit-o vinovată
Că pe-un marinar l-a jefuit.

De la Selaata ați pornit-o de-a lungul coastei pe cămile, în burnusuri ce vă apărau de ploile nesfârșite, oprindu-vă din loc în loc la focurile în jurul cărora arabii se-ncălzeau și-și uscau hainele largi, bând cu ei ayranul cu usturoi pisat și cafeaua aromată cu busuioc, admirându-le pumnalele

încrustate pe lamă cu versete din Coran, ciucurii de ață colorată de la gâtul cămilelor și tăvile de aramă bătută cu ciocanul, pe care bănuți de argint, scriși cu litere arabe, erau aruncați necontenit. Ați înnoptat la Batroun, apoi la Kfar Aabida, pentru ca a patra zi, când ploile au stat și vremea s-a făcut nesperat de caldă, Beirutul să vi se-nfățișeze ca o nălucire albă, strălucitoare, în fața privirilor. În fundul străzilor, dincolo de nenumăratele sale case fără coperiș, încălecate, văruite alb și umbrite din loc în loc de palmierii ce măturau cu frunzele lor sfâșiate cerul, sclipea orbitor marea. Străvechi palate cu fațade gălbui și nenumărate moschei împungeau văzduhul cu singuraticele lor cupole și minarete, în jurul cărora se roteau, țipând, pescărușii.

V-ați înfundat pe ulițe-ntortocheate, ce se desfăceau din loc în loc în sukuri unde femei din care se vedeau doar ochii vindeau ananași și ciorchini de banane și pepeni tăiați în două, încât miezul lor părea de sânge, și piersici pufoase, cu carnea fragedă, pătată arămiu din loc în loc. Ați ajuns către miazănoapte, unde deodată v-ați trezit cu marea moschee Emir Munzer dinainte, iar priveliștea uriașelor ei cupole de azur şi-a minaretului ce sfâșia norii v-a lăsat cu gâtul strâmb de atâta privit în sus și neputincioși de-a scoate o vorbă. Acolo, în umbra moscheei, ai văzut-o prima oară pe Nura, și-n clipa când ai văzut-o te-a lovit năprasnic liubovul.

Pentru că fata care cânta și dansa în mica piață din stânga moscheei, cu o tablá în mână, alături de doi bărbați arabi bărboși, în cămeși de in brodate la gât și șalvari, ce cântau unul la luth și celălalt la mijwiz, avea fața descoperită și-ncadrată de zulufi negri ca smoala, iar gura ei era numai dinți. Niciodată nu văzuseși un râs atât de larg și de fericit între buze vopsite coraliu. Niciodată nu văzuseși ochi care râdeau mai tare încă decât o făcea gura. Niciodată nu văzuseși un trup micuț și subțire care râdea încă și mai tare decât ochii și buzele. Totul râdea-n hohote în fata cu salbă de aur la gât, înfășurată-ntr-un gambaz de brocart trandafiriu și-având pe deasupra tanturul scurt de mătase nărămzie. Clopoțeii tablalei clincheteau, împrăștiind râsul cel mai copilăresc deasupra moscheei și caselor din preajmă, cu trei și patru caturi, iar kabcabii din picioare, vopsiți cu canari și begonii, tropăiau în ritm cu talpa lor de lemn.

Din clipa când ai văzut-o, i-ai lăsat pe ceilalți să caute adăpost peste

noapte la vreun han, și, oprindu-l doar pe Ghiuner lângă tine, ai rămas țintuit în fața celor trei ce cântau, alături de o mulțime de gură-cască în straie largi și rupte. În clipa-n care muzichia s-a sfârșit, ai mers drept la fată, strecurându-i în palmă o mahmudea turcească de aur și privind-o adânc în ochi. Cei doi muzicanți se apropiară, trăgându-și jungherele pe jumătate din brâie, dar tu și Ghiuner v-ați arătat, cu plecăciuni, plăcerea de-a-i fi ascultat în acea dimineață cu aer tremurător, prin care casele, arborii și gloatele se vedeau strâmbe, și i-ați poftit la masă. Muzicanții s-au codit o vreme, apoi au priimit. Ați luat-o împreună la drum printre casele arăbești, în fundul cărora se zăreau, prin grilajul porților, curți răcoroase, cu stânjenei și havuz. Din loc în loc, la capătul ulițelor, izbucnea vâlvătaia verde a mării. Căutați o locantă unde să prânziți împreună cu muzicanții, dar tu altceva voiai, căci simțeai că n-o să mai poți trăi fără râsul Nurei și mai cu seamă fără ca ea, chiar în ziua aceea, să fie cu totul și cu totul a ta. Îți luase mințile, de la prima vedere, cu cântecul ei legănat, cu gura ei mare plină de dinți sclipitori, cu undirea trupului ei, cu zulufii ei negri, răsuciți. Nu mai trăiseși asta niciodată și nu puteai pricepe, căci muieri mult mai nurlii erau până și-n simoria voastră, muieri voinice, cu țâțe mari și crupă grea, pe când Nura era ca o copilă. Nu era trupul, nu erau nici măcar ochii și gura ei râzătoare, era liubov, venit de nicăieri, năpustit peste tine pe neașteptate, cu putere deplină. Nu-nțelegeai, dar nici nu voiai să mai înțelegi, ci doar s-o strângi în brațe, să te topești în râsetul de tamburină și cimbal al făpturii ei.

Trecând prin ulițele întortocheate, mirosind a orez cu scorțișoară și quatayyf, ați început a vorbi-n greacă, fiindcă dansatoarea părea a ști toate limbile locului. Ți-a spus că o cheamă Nura, adăugând cu mândrie – ți s-a părut – că numele ei însemna în arăbește Luminoasa. Când vorbea, își întorcea fața către tine, cuminte și zâmbitoare, uitându-se cu inima deschisă-n ochii tăi. Nu deslușeai în ea viclenia muierească, nici ispita, nici vreo dorință alta decât cea de-a se face plăcută. Ți-o amintea cumva pe Stamatina când era copilă, dar nici atunci, nici când ai văzut-o-n floarea ei de femeie, Stamatina nu stârnise atâta răscoală în tine. La orice-o întrebai, și-o întrebai de toate, dădea răspuns chibzuit și pe deplin lămuritor. Era arăboaică, dar nu musulmană, precum cei mai mulți din neamul ei. Dimpotrivă, adăugase cu limpede mândrie, având părinți maroniți, era

deplin creștină, catolică încă, și pentru aceasta nu purta nici niqab, nici burqa, nici măcar acoperământ de cap, căci era nemăritată și se bucura de slobozia deplină a tinereților ei.

Tot timpul cât mâncaserăți cu toții pe cheltuiala ta, la locanta adăpostită de soare, pe numele ei *Heghine*, întingând cu bucăți de pita în kibbeh nayye-ul aromat cu izmă și mai ales dând des pe gât arak-ul lăptos, te-a muncit gândul cum să rămâi singur cu ea, săltând-o dintre cei doi muzicanți ce acum, cu sculele de muzică lângă ei, păreau mai degrabă păzitorii fetei, poate frații ei, sau poate că vreunul era iubitul ei de taină. Îi tot făceai semn lui Ghiuner să le toarne mai des din arak, de care, cuviincioasă, micuța Nura nu se atingea, ea muindu-și doar buzele din când în când în sharab ward-ul cu apă de trandafiri răcit cu zăpadă adusă din munți, ce nu avea nici un strop din spirtul tare al arak-ului. Spre seară, pe muzicanți îi biruiră bețivăneala și somnul, iar Ghiuner își aduse aminte că o cămilă dintre-ale voastre avea copita beteagă, așa că dispăru cât ai zice pește.

Așezat în fața fetei, vorbirăți blând, ca doi vechi prieteni, până ce amurgul vă învălui și zgomotele se stinseră. Abia îți puteai înăbuși bătăile inimii. Fiecare zâmbet al ei îi dezvăluia dinții, cei mai sclipitori cu putință, căci gura ei era plină de dinți drepți și egali ce se vădeau cu toții când Nura-și dădea capul pe spate și râdea, sau când doar zâmbea a râde, cu capul întors într-o parte. De la un timp nu-și mai ferea ochii de tine ca de-un străin, ci te privea tot mai des pe furiș, ascultând poveștile tale mincinoase din Arhipelag, căci i te înfățișai ca neguțător de perle, bătând tu șaua că o găsiseși în fine pe cea mai prețioasă, din cele ce se numesc ormuz. Ați tăcut îndelung, amândoi, simțind fiorii amurgului, iar apoi fata ți-a spus deodată, de parcă vorbele n-ar fi ieșit din gândul ei, ci i s-ar fi născut de-a dreptul pe buze:

— Theodoros, îmi place mult de tine…

La acest cuvânt sufletul ți s-a revărsat cu totul asupra ei, de parc-ai fi ieșit din tine însuți și, peste masa încărcată cu feluri de bucate, ai fi luat-o deja-n brațe ca pe-o mireasă ca s-o porți, dulce și supusă, către crivat.

— *Lamperá mátia*, i-ai zis încetișor pe grecește, stăpânindu-te încă o dată, ca să n-o sperii, cum vânătorul nu face nici o mișcare prea grăbită când ciuta întinge botul în oglinda apei.

Apoi ai întins mâna cu brățări de piele peste a ei, dar fata și-o trase de sub apăsarea palmei tale.

— Cine este, Rahim sau Kahlil? ai întrebat-o, arătându-i din ochi pe muzicanții ce dormeau adânc acum, cu capetele pe masă. Care din ei ți-e soț sau ibovnic?

— Rahim, soțul meu! Kahlil, ibovnicul meu! Nura râdea cu hohote. Păi ei sunt doar muzicanți, îi plătesc să cânte pentru mine. Tatăl meu este un om mare, are hanuri, băcănii și corăbii, poate le-ai întâlnit pe mări, căci se avântă adesea până-n Cypros și chiar în Malta. Eu cânt și joc pe străzi fiindcă asta mi-e voia, căci nimeni nu ține lumina candelei sub oboroc, ci o pune în sfeșnic, să-i lumineze pe toți. Mahmudeaua ta de aur le-o dau toată muzicanților mei, căci mie nu-mi face trebuință. Privește și te minunează!

Și fata, uitându-se-n jur încă o dată și văzând că un întuneric de ambră-i învăluia, și priviri străine nu se aflau, își ridică o clipită tanturul cel nărămziu, acum sclipind mătăsos în întuneric, iar sub tantur se zări, pe pieptul fetei, o salbă în care talerii de aur verzui se-nșirau pe trei rânduri, și fiecare făcea de zece ori cât mahmudeaua de la tine. Prin cămeșa de borangic ce-o avea dedesubt împungeau sfârcurile, nevinovate și obraznice totuși. Sângele ți se sui la cap, și de-atunci îți fusese mult mai greu să te stăpânești. Ai fi proptit-o acolo de vreun zid, în pridvor, și i-ai fi rupt coastele-n îmbrățișare.

— Aș voi să mai vorbim, i-ai spus doar. Iertare, Nura, pentru cuvintele astea proaste, dar… locanta are sus odăi… doar să mai stăm de vorbă, să mai povestim… Nura, *lamperá mátia*! – nu te-ai putut opri să șoptești.

Și i-ai apucat iarăși mâna, la care ea și-a tras-o înapoi iarăși.

— Bine, a zis încetișor, iar la auzul astei vorbe neașteptate bărbăția ți s-a ridicat deodată și un val de nebunie ți-a urcat din boașe, cuprinzându-ți cu flăcările lui tot trupul.

Erai acum ca un om bolnav, mistuit de fierbințeli, văzând deja aievea ce trebuia de-acum cu orice preț să se-ntâmple: femeia asta fărmăcătoare trântită în pat, pătrunsă adânc și gemând sub tine. Ai aruncat câteva monezi pe masă, i-ai spus armeanului ce ținea locanta o vorbă la ureche și, luând cu tine o carafă de arak rece, ai urcat scara spre odăile de sus, Nura urcând și ea, bocănind ușurel pe trepte în urma ta cu kabcabii ei încondeiați.

Nici n-ați intrat bine în odaia cu miros de lână și de oloi, că ai și prins-o-n brațe. Bărbăția ți-era umedă și te durea de tare ce era umflată. O striveai pe Nura la pieptul tău, îi căutai gura dându-i zulufii negri la o parte, dar ea nu te lăsă. Se zbătu cu putere și te-mpinse cât colo.

— Ziceai că vorbim, îți spuse gâfâit, cu ochi drepți și plini de coraj. Ziceai că povestim.

Ai rămas descumpănit. Ai fi putut s-o siluiești fără o vorbă, dar liubovul nu te lăsa, și-apoi era armeanul, ce nu voia nenorociri în locanta lui, și tatăl fetei, om mare în Beirut. N-ar fi fost bine de tine… Te-ai trântit greoi pe laviță, cu obrajii aprinși și pieptul păros dezvelit, și cămeșa ieșită din brâu, încercând din răsputeri să-ți vii în fire. Nura se așeză lângă tine și-ți spuse blând, pe când aprindea candela cu amnarul de cremene:

— Îmi place de tine, Theodoros. Îmi plac bărbații destoinici, arși de soarele mărilor și pustiei. Răcorește-te puțin și hai să mai stăm de vorbă. Spune-mi o poveste, cea care-ți stă cel mai mult la inimă, și-am să-ți spun și eu una.

Și-atunci, încă nădăjduind într-o noapte de dragoste cum n-ai mai avut și cum nu se poate-nchipui pe această lume, ai făcut și toana fetei, apucându-te să-i spui, tot mai rușinat și neștiind ce-ți venise, istoria cu Stamatina, ce nici maicii tale nu i-o spuseseși, destăinuindu-i acelei străine despre Bucureștii acoperiți de zmeie ce se-nălțau deasupra Mitropoliei și cășilor cele mari boierești, și despre cel mai mare dintre ele, suit în slava cerului, înfățișând-o pe copila domnitorului, Stamatina, având cincizeci de stânjeni de la conduri la cununița de deasupra pletelor. I-ai vorbit, sorbind tot mai des din arak, despre frumusețea fără de seamăn a fetei a cărei icoană o purtai pururi cu tine, despre cum pândiseși sub ferestile ei în nopțile cu lună plină din Câmpina, și cum pășeați prin rouă vorbind de toate cele, până ce zorii se revărsau și domnița se-ntorcea-n iatacul ei. Iar apoi i-ai grăit despre vedenia ta din ostrovul Chios cel înmiresmat, coșul cu flori al Arhipelagului, unde, spre nenorocirea ta, pândind dintr-un arbore ferestile fetei, ai văzut intrând la ea Zburătorul și i-ai văzut împreunându-se pe patul plin de perini, și ai auzit țipetele de dragoste ale fetei sub bărbatul de peruzea, și asta ți-a frânt inima pentru totdeauna.

Spuind acestea și revăzând în minte pulpele domniței desfăcute sub

Zburător, îndurându-i izbiturile grele, ce zguduiau patul, ai simțit iarăși că mori de dor și de poftă. Te-ai aruncat din nou către Nura, ai smuls-o și-ai trântit-o pe patul așternut cu velințe de lână, sub icoanele din părete, dar fata iarăși n-a vrut, deși palma ta îi strângea acum țâțele iar gura ta îi simți o clipă buzele și dinții. Te-a aruncat cu putere de pe ea, zbătându-se și opintindu-se, și s-a ridicat în picioare, așezându-se într-un târziu pe laviță, în dreptul mesei din odaie, și vârându-și la loc sânul dezgolit în gambazul trandafiriu. Tu i-ai ascultat povestea trântit pe spate în pat, cuprins de pălălii ca un păcătos în iad, neputând gândi decât că Nura era poate fată mare și-i era frică să fie străpunsă, nerozie de care ți-era și ție rușine. Numai că istorisirea ei altceva spunea.

În odaia luminată doar de candela de sub icoane, ochii ei erau și mai strălucitori decât afară, la lumină de zi. Deși nu mai zâmbea și nici vorbă de-a râde, dinții ei luceau de asemenea în penumbră, pe când își depăna istoria de amor. În odaie mirosea a mosc, a patimă, a zeama fierbinte, bărbătească, a dragostei.

Theodoros trebuia să știe că, după o copilărie fericită de alergat cu cercul pe ulițele Beirutului, Nura a fost dată la-nvățătură la Mânăstirea surorilor carmelite de lângă Harissa, cea care adăpostește icoana preasfântă a Fecioarei din Carmel, cu brațele-ntinse peste lume și având pântecul străveziu, în care pruncul Isus, încă nenăscut, binecuvântează totuși cu amândouă mâinile. Avea doisprezece ani când a intrat pe porțile mânăstirii și era veselă și fericită cum este și acum, căci nici slujbele pentru care se trezea-n zori, nici călugărițele desculțe, dar altfel nădușind în dimia lor neagră, nici dormitul în frig, între ziduri groase, cu alte treizeci de fete-n odaie, nu i-au frânt voința de viață, de strălucire și de dans. Din primele zile și-a făcut o prietenă bună, pe Djamila, ce dormea-n patul lipit de al ei. Și confirmarea catolică, și comuniunea și le-au făcut împreună. Ziua, după orele de școală, se plimbau de mână prin curtea mânăstirii, printre cedrii uriași, iar nopțile dormeau îmbrățișate în paturile alăturate câte două. Primul soroc al femeilor le-a venit deodată, și la câteva luni după aceea și-au dat, strângându-se fierbinte-n brațe, primul sărut pe buze, pe care Nura n-avea să-l uite niciodată. A simțit în cele din urmă degetele celeilalte pipăindu-i sânii și pântecul, iar apoi, răsucindu-se-n pat una cu picioarele la

capul celeilalte, a aflat și dulceața amețitoare, de nespus, a sărutării celorlalte buze, cele ascunse, floarea delicată și cleioasă pe care femeile o adăpostesc în părul aspru și creț dintre pulpe.

— Oh, Theodoros, acela este fructul zemos, piersica de preţ, coaptă și gata de cules, raiul promis muritorilor ca să-și poată îndura viața, căci și săracul, și bogatul, și înțeleptul, și prostul, și muierea, și bărbatul doar la asta tânjesc: să cuprindă cu palma, să străpungă cu degetele, să lingă cu limba dulceața de miere a acelor buze ude și aspre ca piciorul melcului, dar fierbinți ca pieptul păsărelelor ce le ții în pumn.

De cinci ani încoace, Djamila i-a fost singurul suflet apropiat și singura ce i-a dat răvășiri și țipete de iubire în nopți de dragoste fără răgaz. Așa se face că e încă fecioară, deși cunoaște ca o femeie-a plăcerii patima dulce a împreunării ce se numește safică, după numele unei vechi poete grecoaice pe care și tu o știai, căci cânturile ei îți alinaseră nu de mult tânjirea după Stamatina.

— Toți cei ce-mi știu voia mă-ntreabă ne-ncrezător: dar oare nu-ți trebuie, ca tuturor celorlalte muieri, un zebb de bărbat, să te scurme-n adânc pentru ca plăcerile patului să-ți fie depline? Și oare împreunarea nefirească și stearpă nu disprețuiește voia lui Dumnezeu, ce-a zis „creșteți și înmulțiți-vă“? Poate fi așa, dar mie mi-e dragă Djamila ca un soț al meu și, pentru că i-am făcut chiar ieri juruințe, nu mi le pot călca azi, deși îmi placi nespus, Theodoros! Iar, pe de altă parte, Djamila a mai înjunghiat voinici de dragul meu, căci e bărbătoasă și sălbatică la fire, și e din frăția Hașișinilor. Nu voi ca nenorocirea asta să ți se-ntâmple și ție.

Aici fata-ncepu să plângă cu lacrimi nestăvilite, aplecându-și capul pe umărul tău, însă ție-ți trecuse ardoarea. Nu mai auziseși nicicând că o muiere se poate împreuna cu alta ca o nevastă cu bărbatul ei, și asta te umpluse de fiori înghețați. Matrozii adesea se dedau sodomiei, căci pe corăbii muierile erau rare, dar ce se petrecea în gyneceuri și-n haremurile turcești nu-ți ajunsese la urechi încă. Te-ai ridicat, cu o durere cruntă în boașe, fără s-o mai privești pe fata ce-ți căzuse dragă din prima clipă când ai zărit-o, și-ai părăsit odaia armeanului, după ce-ai aruncat doi florini pe tipsia de pe măsuță.

Ai iubit-o pe Nura cu deznădejde apoi jumătate de an, știind că n-ai s-o

mai întâlnești niciodată. Cu vremea, rana s-a-nchis și Nura a rămas un vis îndepărtat, de te-ntrebai uneori dac-a fost aievea. În urechi a pornit să-ți sune din nou, tot mai limpede, vechiul glas ce spunea tânjitor: „Caută-mă! Caută-mă! Chiar și-n necredincioșie și-n trădare! Tocește nouăzeci și nouă de opinci de fier și toiagul de fier din mână ca să dai de ascunzătoarea mea de la capătul lumii! Te aștept acolo, doar nu-nceta să mă cauți!“ În icoana din sân, chipul Stamatinei prinse din nou viață și strălucire, mai mari încă în mijlocul suferinței.

26

Preacinstită și preaiubită maică a mea, Sofiana,

Se fac astăzi șapte ani lungi ca șapte veacuri de când nu te-am mai zărit la chip și nu ți-am mai sorbit cuvintele înțelepte, și nu ți-am mai sărutat ochii ce mi-au rămas cei mai scumpi de pe lume. Iar epistoliile ce ți le trimit și cele pe care le primesc de la tine nu-mi alină dorul, după cum însetatului din pustie, în chinul său nemărginit, i se năzăresc bălți întinse, spre care cu ultimele puteri se târăște, dar care gura plină cu năsip îi lasă. În somnul legănat de pe corăbii îmi răsai înainte ca aievea, iar când mă deștept atât de rău mă dor băierile inimii, încât mă gătesc de drum către Valahia prunciei mele, căci nu mai poci răbda viața fără tine, dar apoi grijile negustoriei mă-nconjoară și mă abat din drum. Numai gândul că într-o zi tot voi face călătoria ca să-ți sărut cinstitele inele mă mai ține pe picioare, ca să pot griji atâta amar de treburi ce zi și noapte nu-mi dau pace.

Află mai întâi de la mine că, mulțumesc lui Dumnezeu, sunt bine, sănătos, ceea ce doresc și domniei tale. Nu-mi face trebuință nimic, căci am ajuns puternic și slăvit, și ca un vodă în marea cea mare din mijlocul pământului, plină de ostroave și de corăbii ce călătoresc duse de vânturi între ele. Beii osmanlâi și stratighii eleni și căpitanii inglezi mă cinstesc și mă ademenesc să mă alătur lor, dar eu deasupra lor mă socot și nu fac cârdășia cu nici unii, ci-mi urmez propria cale, ce mă va duce fie la împărăție, fie la moarte. Am acum sub cârmuire optzeci de corăbii de toate mărimile, cu puzderie de catarturi și cu tunuri bune, turnate în Englitera, ba am și unele ce umblă cu drăcii nemțești, scoțând fum pe nări ca lighioanele din istorisirile tale ce mi le spuneai când eram prunc. Când plec din vreun port cu toate pânzele umflate, află tot Arhipelagul, căci corăbiile mele cântă, cum vei afla dacă vei ceti mai departe, căci lucru foarte de mirare este.

Și toți palicarii cu care întârzii la un șip de uzo prin locante îmi spun de un anahoret Ingannamorte, pe care musai să-l vază fiecare măcar o dată în viață, căci, cine-o fi acela, cică arătarea lui minunată este, căci moartea, ce retează oamenii cum retezi cu nuiaua florile câmpului, asupra lui nu are

nici o putere.

Îți scriu carte din Petra la vreme de iarnă. Pe aici nu ninge, nici nu s-a auzit de neaua ce la noi troienește casele de nu se mai văd și bisericile până la sfintele cruci: doar e mai răcoare ca vara și plouă la nămiezi. Iar Petra e din peatră trandafirie, săpată măiastru, de au ieșit strunjite din stâncă tot felul de temple ale dumnezeilor din vechime, cu stâlpi groși în fața lor, din aceeași peatră străvezie, și mânăstiri trandafirii, și morminturi, de totul pare ca într-un vis. Făcea să vezi toate minunile dăltuite în păretele uriaș al văii aceleia în care poți ajunge doar prin niște chei strâmte ce se cheamă Siq. Aici am mas cu Ghiuner, Sisoe și alți tovaroși într-o cocioabă arăpească, neavând alt loc de așezare, căci pe acolo sunt doar păstori de capre. Și ne-au mâncat purecii de vii, căci erau mulți și răi cum nu am apucat să văz vreodată, și aveam cu toții pielea doar bubulițe roșii, de ne smulgeam pieile de pe noi scărpinându-ne.

Iar într-o zi a bătut la ușa noastră un harap bătrân ce din asta trăia, că umbla din casă-n casă și scăpa lumea de pureci. Și iată cum făcea, să te crucești, maică dragă, căci însumi l-am văzut cu ochii mei și te încredințez că-i aievea. A intrat în cocioaba noastră și-a pus pe masă un cuțit mare, din cele de junghiat vitele. A uns lama cuțitului cu o unsoare ce doar el îi știa taina, apoi a rostit un descântec ce-ți făcea păru-n cap măciucă, fiindcă harapul se strâmba și scrâșnea din dinți rostindu-l de ziceai că-i Ucigă-l crucea. A poruncit apoi să se facă întunerec ca noaptea în odaie, coperind ferești le cu dimie groasă și lăsând în ea doar o împunsătură de ac prin care intra o rază subțire, căzând ea taman pe ascuțișul cuțitului de pe masă, care sclipea acum ca un adamant în întunericul deplin. În cele din urmă ne-a poruncit să nu mai scoatem nici o vorbă și să nu mai mișcăm, ca să nu speriem purecii. Și, ce să vezi? Unul câte unul, căutând lumina, sau chemați poate de mireasma grea a unsorii, purecii veneau din toate părțile, mii și sute, ca trași pe ață, sărind pe tăișul cuțitului și încleindu-se acolo. Într-un ceas, și cei din crivate, și cei din hăini, și cei din praful de pe jos, din care se și fac, au grăbit cu toții spre cuțit, de i-au înnegrit cu totul tăișul, de parcă l-ai fi muiat în smoală. Și-au găsit astfel sfârșitul pe lama lucioasă, iar în odaie n-a mai rămas nici urmă de pureci, să dai cu tunul. Iar harapul a tras o dată cu degetul mare și cel arătător peste lama

cuțitului, de i-au rămas toate lighioanele ca niște mac gros pe degete, și i-a înghițit deodată, gogoloi, curățindu-și apoi gâtlejul cu rachiul lor ce se cheamă arak, și râgâind tare ca un porc ce se afla. Ptiu! am făcut cu toții, apucați de scârbă, cum crez că faci și domnia ta acum, dar câte bordeie, atâtea obiceie…

Ne-am bucurat de vrăjitoria asta și nu prea, fiindcă, după ce harapul a plecat, omenindu-l noi bine, și am făcut iarăși lumină în odaie, ce să vezi? Pureci nu mai erau, dar nici pungile noastre cu florini și pistoli de aur, ce harapul ne ușurase de ele în beznă. Am alergat după el, dar prinde orbul, scoate-i ochii! Cine știe-n ce gaură se vârâse. Îți poți închipui desnădejdea noastră, căci alte parale nu mai aveam, și drumul la vapor era lung și primejdios, fiind lăsându-l noi pe acela la Selaata. În cele din urmă ne-a venit un gând, că tovaroșa noastră turcoaica Aișé să se facă a fi curvă, doar-doar acel ticălos de harap va fi ademenit de ea și se va arăta la față. Am înfășurat-o-n vestmintele muierilor harape și-am pus-o să șază lângă un stâlp de marmoră roșie, cu câțiva bănuți de aramă în poală, semnul curviei. În acea noapte, Aișé s-a dus cu optsprezece bărbați, dar nici unul nu era prinzătorul de pureci. Au urmat încă două nopți așișderea. Abia a patra noapte harapul vrăjitor și pungaș s-a arătat, mânat de pofta trupească, iar noi am pândit sălașul și l-am prins despuiat, asudând între picioarele turcoaicei.

După un ceas, cu hangerul la gât, ne ducea, printr-o ușă de taină, în adâncul visteriei de-acolo, ce harapii îi zic Al-Khazneh, săpată și ea-n stânca roșiatică la fel cu celelalte, de e un lucru de mare mirare să vezi toată fața bisericii dăltuită acolo, naltă de cincisprezece stânjeni, cu stâlpi, firide, uși și ferești numai și numai de peatră. Și stânca e atât de lucie, că-ți vezi chipul în ea. Am pătruns în inema muntelui, cu făclii aprinse, printr-o mățărie de colidoare, sucite când la dreapta, când la stânga, ce numai harapul le putea da de capăt, până ce dodată colidorul s-a lărgit într-o sală măreață de porfir congiurată de stâlpi groși, iar în pereți se zăreau trupuri de om prinse în peatra străvezie așa cum gâzele sunt prinse în chihlimbar. Se aflau acolo, înotând și plutind încremeniți, muieri și bărbați ce, cu gurile căscate a urlet, ne făceau semne desperate să-i izbăvim din peatră, întinzând zeci de mâini rugătoare spre noi, cu degetele rășchirate. Astfel, în

vreo groapă de fier înroșit din cele ce le-a văzut Maica Domnului când a coborât la iad, se vor fi chinuind osândiții la veșnica năprasnă.

În mijlocul sălii se cobora într-un puț adânc, pe scoabe de fier din care multe nu mai erau, iar altele mâncate de rugină. Ne-am dus cu harapul în jos, tot mai adânc în măruntaiele pământului, până ce s-a făcut cald ca-n cuptor. Era așa mare fierbințeala, că dacă picai te-nghițea stânca topită și rămâneai împietrit în strânsoarea ei asemeni celora ce le văzuserăm trupurile mai înainte. Dar harapul păși de pe scară pe alt colidor ce ducea, cu întortocheri și mai grozave, către o a doua încăpere, de zece ori mai măreață și mai spăimoasă ca prima. Iar acolo, ghemuit în ea ca-ntr-un pântec de muiere borțoasă, era un făt nenăscut, mare cât zece elefanți, ce-o umplea cu totul. Mațul ce-i ieșea din buric intra în stânca roșietică și călduță. Era pruncul muntelui, ce harapii spun că fiecare munte plodește câte unul, iar într-o zi or să iasă cu toții ca să facă lumea zob, înainte de ziua înfricoșatei Judecăți. În palma dreaptă a acelui făt cu ochii ce uneori se deschideau lenevoși ca peatra de zamfir își făcuseră tâlharii de beduini sălașul: alb și pătrat, spoit cu var. Cum ne-au simțit, au ieșit puhoi, poate dintr-o gaură ascunsă, că nu putea odaia aceea să-i cuprinză pe toți. Nici n-am apucat să scoatem pistoalele sau jungherele. A fost lucru mărunt să ne priponească bine câte doi spate-n spate și să ne azvârle lângă genunchii pruncului ca pe niște saci de barabule.

Căci, dragă maică (și nu te înspăimânta, că nu-ți mai scriam eu cartea asta dacă n-aș fi scăpat cu viață), ne aflam în luna Dhu al-hijja, adică în Undrea, cum am zice noi, când în ziua a opta ei prăznuiesc Kurban Bairamul și înjunghie un berbece, precum odinioară făcuse Ibrahim, ce, la porunca lui Allah, se pregătea să-l jertfească pe singurul lui fiu, pre nume Iskhak, arzându-l apoi pe vreascuri. Doar că harapii tâlhari ne-au lăsat a-nțelege că berbecii urmau să fim noi, cu gâturile tăiate, perpeliți la foc mic. „O să vă frigem și-o să vă mâncăm presărați cu sare, piper și susan, având alături iahní, pilaf cu grăsime de rață și chioftele. Și-o să vă stropim cu arak din cel mai tare.“ Iar noi chiar am crezut atuncea că astfel ne va fi sfârșitul și ne tânguiam desnădăjduiți în funiile noastre.

Însă Ghiuner, ce nu știa ce-i desperarea, căci la tătari pruncii n-o sug de la țâța mamei, ci doar coraj și neînfricare, avea mereu în mâneci un cuțitaș

cât unghia, dosit pentru astfel de întâmplări, ca nici o frânghie să nu-l poată ține legat, și cu lama lui ca briciul și-a retezat legăturile cât ai clipi. Apoi, târându-se cu-ncetineală, ni le-a retezat și nouă, încât ne găsirăm slobozi în mijlocul beznei trandafirii a salei și ne luarăm înapoi spangele și pistoalele îngrămădite de tâlhari la o margine, unde tălpile pruncului se aflau. Un degețel de la piciorul lui, dragă maică, era mai nalt decât oricare dintre noi. Am umblat cu evlavie de-a lungul trupului său cu piele de agată topită până ce am ajuns la palma sa dreaptă, unde era casa ținută de el între degeți. Am dat cu pistoalele, și beduinii începură a se ivi, doar în cămeșoaie, cum îi prinsese somnul, și cum scotea unul capul prin perdea, cum îi retezam gâtlejul, așa cum voiseră ei să ne facă nouă, căci cine face, face-i-se. În urmă, când mormanul leșurilor ajunse mai nalt ca un stat de om, am intrat și noi în odaie, și ce să vezi? Era de o sută de ori mai mare pe dinlăuntru decât pe din afară, prin vrăjitorii arăpești ce nu se pot pricepe. Și toată era plină de scule de preț, păhare domnești, lănțuge, taleri de aur, cercei, brățare și ghiuluri cu petre nestemate, căci acolo se afla haznaua din vechime a cetății, iar fătul era păzitorul ei. De câte ori puneam mâna pe vreun păhar de aur sau pe vreo tipsie de preț, pruncul nenăscut se cutremura și degețile i se strângeau pe casa de var, gata s-o sfărâme. N-am putut scoate de-acolo decât ce era al nostru, pungile cu bani ce ni se furase. Când am ieșit, ochii pruncului erau deschiși, mari și înțelepți și de culoarea cerului întomnat, iar răsuflarea lui ne vântura părul. Am orbecăit iarăși zile-n șir prin acele puțuri și colidoare până ce în sfârșit am văzut, cu voia Celui Preaînalt, din nou lumina soarelui.

Asta am pătimit la Petra, de era să ne lăsăm oasele pe-aicea, dar după tâmplarea asta o vom lua către Ierusalim, cetate întinsă ce se spune că vorbele nu-i pot arăta frumsețea și măreția dumnezeiască. Vorbesc cei învățați, și eu o cred, că astă urbe s-a fost coborât cândva din ceruri ca o tipsie de aur încărcată de beserici și căși mari și ziduri lungi de nu le vezi sfârșitul, și coroanele de smaragd ale chiparoșilor, cedrilor și finicilor amestecați printre cășile domnești. Iar în mijlocul său se aflâ o beserică de cleștar cu treizeci de turle, prin stecla căreia vezi dedesubt Sfântul Mormânt al Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul, cu cei doi îngeri vii și adevărați care veghează, cu armele lor de nimicire în mâini, unul la

capul, altul la picioarele mormântului. Și e o priveliște pre care orice om trebuie s-o vază înainte de a-și da ultimul răsuflu, încât nădăjduiesc ca și ochii mei să se bucure de ea în luna ce va veni. În cele din urmă, iarna trecând, ne vom înturna către portul Selaata, unde-am lăsat vaporul, ca să facem drumul înapoi la Klidhes, unde ne vom împreuna cu tovarășii noștri rămași în acele pustietăți.

Iar când zefirii primăverii vor prinde să sufle iarăși în pânze, o vom porni din nou la drum pe căile înspumate-ale mărilor, pline de dulfi jucăuși și caracatiți, însoțindu-ne căile cu imne ce răsună la mile-ntregi depărtare, căci, așa cum începusem a-ți spune, corăbiile noastre de la o vreme cântă. În scândurile lor, iubită maică, Sofiana, își au sălașul viermi lungi și groși, ce pururi sfredelesc lemnul cu dinții lor de sidef. Oamenii noștri aud noapte de noapte râcâitul lor prin lemn, și-s așa de deprinși cu sunetul ăsta, că crez că nici n-ar putea adurmi fără el în urechi. Acești viermi cât un stat de om sunt buni de mâncare, cu carnea asemeni batalilor. Iarna asta i-am fript pe cei din chila Zulniei*, barcaz din vremea lui Pazvante, și tare bine ne-au prins, aducându-ne măcar pântece pline în întristarea iernii.*

Nu știam însă, și nimenea nu știa până mai an în Arhipelag, că sunt și viermi de corabie de alt soi, ce în zeci și sute de voci diferite cântă în lemn, scoțând sunete ca de scripcă sau de lăută, de răsună până-n catarte. Aceștia au capuri de sidef albăstriu asemenea cerului, iar pe trupuri au pete de purpură ce mereu își schimbă mărimea și arătarea. Când am poposit în ostrovul Kalymnos, am dat acolo de un neguțător ce vindea asemeni viermișori ca râmele, dar ce, vârâți în lemn, aveau să crească mai lungi ca omul, și-i avea într-o ladă de lemn cu despărțituri după felul glasului lor, mai gros sau mai supțirel, mai domol sau mai iute, după cum le era soiul. Am dat bani grei cumpărând din fiecare, apoi am pus în fiece navă cu pânze alt soi de vierme, ce știe cânta pre alt glas, încât toate corăbiile, când pornesc la drum, parc-ar fi optzeci de vioare, alăute și scripci vrăjite plutind pe apa mării și cântând împreună nespus de gingaș, răspunzându-și unele altora și glăsuind fie deodată, fie la rând, încât cea mai înălțătoare muzichie, mereu și mereu alta, când veselă, când mohorâtă, când rupându-ți inema, când umplând-o de bucurie, ne însoțește la drum în pustietatea apelor, sub soarele amiezii sau sub stelele nopții. Și oamenii din

insuli o aud de departe și se grăbesc să ne vină-n întâmpinare cu butelci de rachiu și măzline și brânză de capră, și rodii din cele mari cât ghiulelele. Căci în Arhipelag toată suflarea ne iubește și pleacă genunchiul cu drag naintea noastră, ca-n fața unor legiuiți stăpânitori.

Iar cu această istorisire despre corăbiile mele cântătoare – și cât aș vrea să le poți auzi măcar fie și o singură oară! – închei și eu scrisoarea, cu drag și dor de chipul dumitale ce mi-e vecinic în suflet. Fie ca Maica Precista să te ție-n sfânta Sa pază! Sănătate și voie bună de la preaiubitorul tău fiu,

Theodoros,
Arhonte și stratig al ostroavelor Dodecaneze,
al Cyprosului și al Critei

Nu departe de Rhodos, între Leros și Kos, se află ostrovul Kalymnos, spre care flota ta s-a urnit la împrimăvărare, purtată de vântul noto ce suflă dinspre Malta, iar de-acolo, după porunca ta, s-a răspândit iarăși de-a lungul drumurilor fără pulbere ale mărilor, pe care bricurile și goeletele, clipperele și barcazele pântecoase duceau grâu, ulei de măsline, vin și călători între insule, ca și pe coastele Eladei, Turciei și Egipetului. Corăbiile și vapoarele tale nu făceau numai piraterie, jefuind cu cruzime fiecare navă străină pe care o-ntâlneau în cale, ci vindeau apoi navele și încărcăturile furate, cu mare sârg negustoresc, mai ales în porturile de pe coasta Africii, aducând câștigul în mâinile tale. Luptau de asemenea, cu bună știință a navigării și-a artei războiului pe mare, împotriva fregatelor ce-i vânau necontenit, căci simoria ta ajunsese de nesuferit în Arhipelag, ca o molimă fără leac ce se-ntindea pe fața uleioasă a mărilor, iar prețul pus pe capul tău devenise acum o avere pe care și beii cei mai bogați o râvneau. Dar sălbăticia cu care oamenii tăi îi schingiuiau pe matrozii și ostașii străini ce ajungeau pe mâinile lor, scoțându-le ochii, opărindu-le trupurile cu smoală topită și smulgându-le boașele, legându-i de funiile cabestanelor și rupându-le astfel os cu os înainte să-i scufunde cu corabie cu tot, răspândise frica de tine în toate ostroavele, și doar englezii și turcii, mai puternici și mai învrăjbiți împotriva ta, mai cutezau să te urmărească.

Ai rămas cu doar trei nave în portul Myrties, către apusul insulei Kalymnos, așezare de căsuțe albe rispite-n adâncitura unui golf de la

poalele muntelui, de unde-ai privit pentru prima oară, peste brațul de mare verde ca smaragdul, la stânca înaltă a micului ostrov nelocuit din apropiere ce se numește Telendos, răsfrânt în oglinda verde a apelor liniștite. Căci acea stâncă măreață și neprimitoare, împungând posomorâtă cerul ce aici se arăta parcă mai înalt ca oriunde, fusese aleasă cu o lună în urmă de nevinovăția unei fetițe de păstor din Cypros când o puseseși să pună degetul pe o hârtie plină de nume. Pe acel pergament erau scrise unul sub altul nume de insuli ce începeau cu slova T, toate pe care oamenii tăi și le putuseră aminti: Thasos, Thyrasia, Tinos, Tilos, Telendos, Tragonisi, Thrymaina și stearpa Trikeri Hydras cea plină de năpârci veninoase. Micuța Peta, ce nu știa ceti și care-a primit din mâna ta, pentru strădania ei, un irmilic de aur din care taică-său și-a ridicat o casă mai apoi, a pus degetul șovăitor ca o gingașă corniță de melc pe Telendos, spre bucuria ta și-a simoriei, căci erați încredințați că un înger al Domnului i-a călăuzit alegerea. Acest lucru este adevărat, căci noi am vegheat din norii învolburați peste ape, la fel ca-n toate clipele vieții tale, ca degetul ei să se oprească acolo unde te-mpingea soarta, pentru ca nimic din istoria ta să nu rămână neîmplinit. Încât ați pornit neabătuți către Kalymnos, de la care până la Telendos sunt doar câteva sute de brațe de apă sărată.

Ați străbătut fâșia de mare cu bărcile, poposind pe țărm, la Telendos, sub muntele ce se ridica semeț drept din oglinda unduită a valurilor, iar apoi ați pornit a urca prin desișul uscat, fără poteci, ce conjura muntele, nădăjduind să aflați undeva în cuprinsul stâncii un semn că sunteți pe drumul cel bun către Chivotul Legământului pe care tu, Opusul, după cum te numise cândva Moshe Telalul, blestemat în binecuvântare și binecuvântat în blestem, erai sortit să-l afli în această viață. Semnul era însăși slova T din SAVAOTH, după care mai urma una singură, împlinind astfel iscălitura Domnului pe sfera alcătuită de El din lut la începutul vremilor, în doar șase zile de trudă, după care S-a odihnit.

Ieșind din codrul nepătruns, fojgăind de fiare sălbatice, de păsări și de scolopendre uriașe, tu și cei trei tovarăși ce te-au însoțit pe ostrov ați dat de steiul abrupt, nălțat la două sute de stânjeni deasupra mării, stâncă pe care nimeni nu mai suise vreodată de când era lumea lume, în scobiturile căreia își făcuseră cuib vulturii. Ați urcat din colț în colț, agățându-vă cu degetele

zdrelite de fiecare ieșitură din stânca aspră, privind din vreme-n vreme către hăul apelor de dedesubt. Trei ceasuri întregi v-au trebuit ca să ajungeți în vârf, cu mâinile și genunchii-nsângerați și inimile bătându-vă-n piept ca un baros pe nicovală. Așezați acolo, tu, Zephyra cea coperită de o horbotă albastră, Baraba Adormitul și Suleyman Chinezul, vi s-a deschis de jur-împrejur o priveliște ce nu se poate nici povesti, nici uita, căci nemărginită e frumsețea acestei lumi trecătoare.

Sub clopotul înalt al bolții de safir ce cuprindea deopotrivă cerul și marea, ca sticla unui orologiu ceresc, zăreai spre răsărit, plutind în smaraldul orbitor, veșnic neliniștit, al apelor, ostrovul apropiat Kalymnos. La miazănoapte, deja umbrită de un abur trandafiriu, căci se lăsa seara, se-ntindea insula Leros, unde puteați zări, pe o creastă, castelul vestit al cavalerilor Sfântului Ioan, iar spre apus deslușeați, către orizont, ostrovul Amorgos, unde cândva, în altă viață parcă, adăstaserăți în căutarea semnelor risipite prin tot Arhipelagul. Priveliștea, scăldată-n strălucirea mării și bălțată de umbrele norilor vineții peste ape și insuli, era prea largă pentru ca ochiul sau sufletul omenesc s-o poată cuprinde în întregime, și nu era de pe această lume. Albatroșii se țineau departe de stâncă, plutind în văzduh mai către larg, de teama vulturilor ce dădeau roată piscului semeț pe care abia poposiserăți. Vă simțeați mărunți ca furnicile și neînsemnați uitându-vă la târgușoarele de pe insuli, unde casele păreau grunji de sare risipiți în câte-un golfuleț cu ape de culoarea vinului. Ce este omul în nesfârșirea lumii, ce-nseamnă suflarea lui de o clipă în oceanul nemărginit al vremii? Cu părul lung fluturat de vântul cald al serii, cugetai cu melanholie la înțeleptele vorbe din veac:

„O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul, o, deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune. Ce folos are omul din toată truda pe care și-o dă sub soare? Un neam trece, altul vine și pământul rămâne veșnic în picioare. Soarele răsare, apune și aleargă spre locul de unde răsare din nou. Vântul suflă spre miazăzi și se întoarce spre miazănoapte; apoi iarăși se întoarce și începe din nou aceleași rotituri. Toate râurile se varsă în mare, și marea tot nu se umple: ele aleargă necurmat spre locul de unde pornesc, ca iarăși să pornească de acolo. Toate lucrurile sunt într-o necurmată frământare, așa cum nu se poate spune; ochiul nu se mai satură

privind și urechea nu obosește auzind. Ce a fost va mai fi și ce s-a făcut se va mai face; nu este nimic nou sub soare.“

Seara cădea cu repeziciune, jumătate de boltă rămânea azurie și luminoasă, cu luna ca o fantasmă albă, abia văzută, plutind între nouri, iar în celălalt emisfer se-ntinsese deja stacojiul înnourat ce-avea să-l cuprindă curând cu desăvârșire. Doar o dungă de aur murdar lumina către apus orizontul. Pe când cinați cu ce aduseserăți în traiste, ieșiră stelele, așezate-n străvechile lor tipare. Răsturnată pe cer, Ursa Mare era cea dintâi pe care încercații matrozi o zăreau primăvara, urmau apoi Leul, Fecioara și Hydra, arzând limpezi într-un praf de stele mărunte și fără nume, risipite ca fărina prin toate coclaurile cerești. Împreună, luminau mai ca ziua, ca un arbore încărcat cu mii și zeci de mii de poame de lumină, încât ramurile sale se plecau îngreunate spre pământ. Jumătate din noapte v-ați iubit cu Zephyra, făcând-o să țipe de bucurie, apoi ați adormit cu toții sub înaltul cer înstelat. Dormind, ați avut o vedenie, căci poarta visului e cea păstrată întredeschisă în noi pentru Cel ce ne cunoaște fiecare gând: „Dacă este un profet printre voi, Eu, Domnul, mă voi face cunoscut lui într-o viziune și-i voi vorbi în vis“, le grăise El lui Miriam și lui Aaron în pustie, când se răzvrătiseră împotriva lui Moise, prietenul Său.

Se făcea în visul vostru că o cruce înaltă în forma literii T se afla pe vârful muntelui din Telendos, și era noapte, și stelele se prefirau ca fire de aur pe toată bolta, jur-împrejur. Iar pe cruce era răstignită Zephyra, goală și-nmiresmată, cu formele ei desăvârșite, scrisă de sus până jos cu zugrăveli albastre, plutind străvezii la un deget de țițele, șoldurile și pântecul ei, ca o cămeșă brodată de borangic, înfățișând fluturi gingași, lujeri și frunze, ferigi și puf rotund de păpădie. Capul îi era plecat în piept și pletele negre îi curgeau printre sânii rotunzi și grei, înfășurați în scris azuriu. O rază de lumină căzută din cer îi lumina pântecele dedesubtul buricului, lăsând să se vază prin carnea străvezie T-ul alcătuit din organul împreunării și cele două căi către sutele de icre pe care fămeile le au în pântec ca să aducă pe lume prunci. Pe această nouă cruce e fiece muritor răstignit de la naștere, născut prin taină, din apă și duh. Iar voi trei stăteați prosternați înaintea ei, în căință și rugăciune, sărutându-i tălpile străpunse de piroane și unghiile vopsite

roșu de la picioare. V-ați ridicat apoi și, proptind o scară de lemnul crucii, i-ați desprins cuiele-nsângerate și-ați coborât-o cu-ncetul, purtând-o tustrei către mormântul din preajmă, tăiat în piatră strävezie de cleștar. Ați întins-o acolo, coperind-o cu capacul din aceeași piatră prin care zăreai ca prin sticlă. Stelele ardeau mai tare ca oricând, iar steiul de stâncă ieșind din marea ca smoala era acum osia lumii.

Când v-ați deșteptat, în lumina limpede a dimineții, Zephyra era încă amorțită, întinsă pe spate cum zăcuse în raclă și cu brațele împreunate pe piept. Pe pântecele ei, chiar în locul unde căzuse în vis raza, odihnea acum o cruce mică, din lemn strâmb de măslin, în forma literii T. Acela era semnul, iar femeia avea să-l poarte aninat pe un șiret de piele între țâțe până-a ajuns la adânci bătrâneți, înconjurată de nepoți și strănepoți, căci fusese-nainte stearpă, iar din acea noapte rămăsese grea cu unul dintre voi, și avea să aducă pe lume plod. Din a cui sămânță fusese n-a mai fost îndoială de când pruncul Calistrat a văzut, nouă luni mai târziu, lumina, căci avea ochii subțiri și codați, tiviți cu pieliță neagră, iar obrazul îi era gălbejit ca de lămuie.

Bucuria că Domnul vă vorbește, fie și pe-o limbă neștiută, v-a fost mare, dar a rămas scurtă, căci, privind către portul Myrties, l-ați văzut în flăcări, iar cele trei corăbii ale voastre, izbutind cu greu să scape din port, erau înconjurate în larg de o duzină de fregate și alte vase de război turcești cu vădit mai multe tunuri ca ale voastre și cu puzderie de soldați la bord. Se auzeau strigăte slabe și răzlețe focuri de armă, dar ai știut dintr-o privire că n-avea să fie nici o luptă. Erați pierduți, mai aproape ca oricând de ștreangul ce vă aștepta în fiecare port, căci englezii mai pierdeau vremea cu judecata, mai cercetau faptele, dar turcii îi ridicau pe alde voi în furci cum vă aduceau, fără milă, ba pe unii încă-i mai jupuiau de vii sau îi trăgeau în țeapă, după cum le erau vinile de mari. Căci la turci dreptatea se vindea și se cumpăra ca brânza și ca mieii, pe bani peșin. Ați văzut cu jale cum vasele voastre cu pânze sunt apucate de dușman, cum matrozii sunt puși în lanțuri și duși la țărm, și cum bărci mari, smolite, pline cu sodați turci, cu mundire verzi și fesuri roșii pe capete, vâslesc către ostrovul Telendos ca să vă prinză vii. Când s-au apropiat, ostașii-au sărit din bărci în apa încă adâncă și-au pornit să suie muntele prin hățișurile sălbatice din jur și prin codrii

nepătrunși, tăindu-și drum cu săbiile goale, până ce-au ieșit la lumină, dând de stânca golașă. Jumătate de zi v-ați înfruntat cu ei, dând cu puștile din vârf, iar ei adăpostiți după trunchiuri în vale, dar când Baraba căzu rănit și gloanțele se sfârșiră, ți-ai făcut din cămeșa albă steag și v-ați lăsat în mâinile otomanilor și-ale sorții. Legați și bătuți strașnic, doar carne vie, v-au dus pe puntea caicului și curând erați pe vasul *Al Quahirah*, cu cinci catarturi și o sută de tunuri, ce-a primit poruncă, ai aflat mai târziu, să vă ducă la Samos ca să fiți spânzurați acolo. Acest lucru ți-a fost de mirare, căci erau, slavă Domnului, spânzurători și în portul Myrties, acolo, în Kalymnos, și cormorani destui și acolo, ca să scoată ochii spânzuraților. Iar Samosul era la două zile către miazănoapte. Dar în starea jalnică în care te aflai, mort de sete și de foame, strâns în chingi și azvârlit în fundul calei, pe scânduri ude, numai aceste gânduri nu te mai chinuiau.

Drumul a fost furtunos, corabia trosnea din închieturi străbătând cu greu marea zbuciumată, iar bietul tău trup făcut ferfeniță se izbea de scândurile vasului, încât, în rarele clipe când te deșteptai din leșin, gândeai că ți-a sunat ceasul. Atunci, într-o străfulgerare, îți venea-n minte un singur gând: „Ce împărat măreț aș fi putut fi!“, după care recădeai în nesimțire.

Ți-ai venit în fire la capătul a multe zile după ce *Al Quahirah* acostase în portul Mandraki, văzând că te aflai într-o odaie necunoscută, albă și curată, cu ferestrele dând spre o grădină strălucitoare și plină de mireasmă de trandafil. O muiere frumoasă te grijea, și boiul ei volutuos a făcut mai mult pentru binele tău decât toate leacurile amare ce le sorbeai din mâna ei. Muriseși și te aflai în rai? După șapte zile puteai face câțiva pași pe podea, și stând la fereastră puteai zări smochinii încărcați de rod violet din grădina acelei case mari, cu coperiș de olane, cu ziduri încărcate de ciubucării și muieri de ghips, ale căror plete și țâțe erau pline de găinățuri de porumbei. Dar când să ieși pe ușă ai fost oprit de un ostaș în fustanelă, cu fes cârmâziu pe cap, ce ți-a proptit jungherul în piept. Nu te aflai totuși în rai, se părea, ci încă-n viața ce se viețuiește.

În zorii celei de-a zecea zile ai fost sculat de alți ostași greci, ce te-au dus pe colidoare răcoroase către o sală mare, cu multe lavițe în culori stinse. Pe pereți se aflau cadre cu locuri din ostrov, zugrăvite măiastru, pe care le știai din alte drumuri ale tale prin Samos: Pythagorionul, mânăstirea Panaghia

Spiliani, capiștea dumnezeoaicei Hera, apeductul lui Eupalynos săpat în Muntele Kastros… Se mai aflau icoane mândre de palicari și muieri în hainile lor din insuli, cum și cadre cu roți de cașcaval și ciorchini de struguri și naramze cojite, și iepuri și fazani abia vânați, plini de plumbii alicelor și de sânge… Erai primenit în haine noi, după portul din ostrov, cu cămeșă și fustanelă, încins cu brâu roș de două palme lățime și opinci noi în picere, și când ți-ai zărit chipul în marea oglindă de Venezia atârnată între cadre te-ai minunat de tine, ce mândru și bărbat, ce pletos și lat în spete erai. Ochi crunți și hotărâți, cu brazde săpate-ntre ei, semn de proaspătă suferință, fălci late presărate cu peri negri, mustață deasă cu vârfuri răsucite… O cruce de voinic, încât orice muiere ce te-ar fi zărit cu coada ochiului ți-ar fi azvârlit într-o clipă o a doua căutătură, mai pătrunzătoare și mai cu vino-ncoace. Dar n-ai avut multă vreme de stat în acea odaie, că ușa mare din stânga s-a deschis și un bărbat în strai turcesc, cu ciubucul în mână, s-a apropiat de tine, însoțit de doi arbănași. Junele turc zâmbea larg și, ajuns față-n față cu tine, ți-a zis pe rumânește: „Bine te-am găsit, Tudorică!“, și atunci, plin de mirare, l-ai cunoscut cine era.

Văleat 1845, ostroavele Dodecaneze gemeau sub robia turcească. Avuseseră loc răzvrătiri, palicarii greci se ridicaseră în vremea din urmă pentru Megali Idea, dar totul sfârșise în bălți de sânge. Samosul era și el însângerat și rănit de curând, fiindcă doar cu cinci ani în urmă evreimea din ostrov stătuse iarăși, ca de-o mie alte ori înainte, sub bănuiala că sânge de prunc creștin era amestecat în *matzos*, pasca sfântă a trecerii-pe-alături. Cum bine era știut, evreii aveau în a cincisprezecea zi a lunii Nissan marea sărbătoare a Paștilor, în amintirea robiei din Egipet, când cumpliții îngeri ai lui Iehova au trecut printre case cu instrumentele lor de nimicire în mâini, ucigând toți primii născuți, de la cei ai dobitoacelor la cei ai egipțienilor, până la însuși întâiul născut al lui Faraon, încât țara s-a umplut de țipete mari. Doar în casele evreilor n-au intrat, căci, în semn de înștiințare, ușorii ușilor erau mânjiți cu sânge. A fost ultima și cea mai cumplită urgie cu care Domnul lovise neamul egipțian, după care inima împietrită a lui Faraon s-a muiat, și evreii și-au putut începe drumul de patruzeci de ani în pustie.

De mai bine de șapte veacuri, povestea calpă a pruncului creștin răpit de evrei și făcut să sângereze deasupra albiei cu aluat nedospit, așa cum –

grăiau gloatele – sângele lui Hristos fusese jertfit de cei ce-și uniseră glasurile în fața lui Pilat strigând, de la Ioan citire, „Răstignește-L, răstignește-L!“, izbucnise de nenumărate ori, umplând călindarele cu sfinți și martiri prunci, între care Simon din Trent era cel mai vestit, dar și Gabriel din Byalistok, pe care rușii îl mai țineau și pe vremea ta de mucenic. Despuiați și ținuți de picioare cu capu-n jos, precum găinile luate din piață, se spunea că pruncii erau împunși zile-ntregi cu cioburi și cuie ruginite, iar sângele țâșnea din ei ca din stropitoare. Nu-i de mirare că, de fiecare dată (și, zice-se, se-ntâmplase de aproape două sute de ori în lumea largă), evreimea locului fusese omorâtă, schingiuită și jefuită pe un simplu prepus, iar judecata ce urma nu putea afla nici urmă de adevăr în bănuielile acelea. Evreii ce mărturiseau o făceau sub cumplite și nespuse munci, precum dejghinarea încheieturilor de la mâini și picioare, smulgerea unghiilor sau bătaia peste boașe până ce acelea se-nnegreau și se umflau ca rodiile.

Astfel de fapte se întâmplaseră și-n Samos, și pentru ca gloatele să se potolească li se adusese la cârmuirea ostrovului un bei creștin, care să-i gospodărească după legea lor, căci turcilor nu le păsa de lege sau de datină, ci numai de bir. Și acest bei se nimerise a fi Ion Ghica, băiatul conului Tachi și tovarășul tău în deșuchelile din pruncie, pe care-l oropseai pe vremea când vă jucați de-a-mpăratul, legându-l de vreun copaci și lăsându-l acolo, în țânțărime, câte-o zi întreagă. El te-nsoțise și când cu zmeiele de deasupra Bucureștilor, și-n nenumărate alte isprăvi, fiind cu câțiva ani mezinul tău și mai degrabă puiul mamii decât cine știe ce năzdrăvan. Dar îmbrățișând meșterșugul armelor de june, și fiind bun de gură și frumos la chip – iar turcilor pidosnici asta le era de multe ori de ajuns –, sosise de doi ani în Arhipelag ca bimbașă al noii armii otomane, *Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye*, și, fiindcă doar cu șase corăbii de război curățase ostroavele din răsărit de pirații simoriei lui Farmakon Spahiul, vizirul îl făcuse bei de Samos. De-aici, el dusese mai departe lupta-ndârjită cu tâlharii mărilor, între care tu, aflase cu nețărmurită uimire, erai cel dintâi și cel mai tare, temut de toată puzderia de insuli a Eladei.

Acesta fu și norocul tău, căci după ce te strânse-n brațe cu mare dor și liubov, ca pe cel mai bun prietin din îndepărtata voastră pruncie, Ionică te-a făcut scăpat, cu tovaroșii tăi, după ce te-a pus să juri pe un vechi liturghier

c-ai să te lași de năravul tău cel crunt și-ai să te faci *afantos* și din Arhipelag, cum te făcuseși de-acasă odinioară. De asemini, aveai să numeri pentru visteria insulei Samos șaizeci de pungi de galbeni cu zimții netociți, pe al căror preț aveau să se rădice în ostrov un lazaret și-o casă pentru muierile ce stăteau să nască.

27 Cămașa de zale Haubergeon te ținea nițel la umeri, pe care ți-i înfrigura de parc-ar fi fost o crustă de gheață, dar ce-ți păsa? Era ziua cea mare. Oștile stăteau față-n față pe câmpia de la Dirasge, gătite ca de carnaval, cântând și dansând sălbatic în țipătul goarnelor și bubuitul tobelor, soldații dușmani întinzând către ai tăi degetul mare vârât între celelalte două, ba încă unii, în ciuda ordinelor strașnice, dându-și nădragii jos și arătându-vă, în batjocură, fundurile negre ca smoala și fuduliile păroase. Oricât îi instruiseră sergenții Douglas și Pott, și spre furia lor fără margini, nici oamenii tăi nu se țineau deoparte de lăudăroșenia de care câmpul de luptă era cuprins, căci în inima lor erau tot gloata dezmățată de altădată. Mulți, în ciuda uniformelor britanice, cu guler tare care-i sugruma, își spoiseră chipurile negre cu dungi de ocru și peruzea, ca pe vremuri, și nu puțini aveau acum cârlionții părului năclăiți cu lut roșu. În nări își vârâseră iarăși, în cinstea marii bătălii, belciugele lor obișnuite de fildeș și penele de fenicopter, iar dopuri mari de plută le lărgeau lobii urechilor. Pe brațe, cei mai mulți aveau zugrăveli albastre înnegrite și confuze, în care leul etiopian, cel de pe flamuri și de pe sigiliul împărătesc, era adesea înfățișat, dar și muieri goale sau zicale în scrierea ge’ez. Ofițerii aveau dinții din față săpați cu migală ca să înfățișeze scene din Sfânta Scriptură, cei de sus cu locuitorii cerurilor: Dumnezeu însuși, Fiul stând de-a dreapta Sa și Sfântul Duh în chip de porumbel, iar dinții de jos cu Maica Domnului și sfinții apostoli Petru și Pavel, încât, când căpitanii zâmbeau larg, se putea vedea-n gura lor o catapeteasmă ca de biserici.

În depărtare, lângă corturi, i-ai văzut iarăși pe dușmanii tăi prin lunetă, Dejazmatch Wube Haile Mariam și arhiepiscopul Abune Sellama al Doilea al Bisericii Copte din Eghipet, amândoi cu fețe lungi, galbene și nedormite, pe care spaima se citea ca-n palmă. Ai rânjit cu cruzime văzându-i atât de pierduți, căci nu puteai uita disprețul lor de altădată, când din limbric nu te scoteau, și nici ambițiile lor nemăsurate: aflaseși prin iscoade că Wube își făcuse deja vestminte împărătești de catifea trandafirie, conduri cu tocuri muierești și coroană de aur bătută în perle, safire și diamante, între care marele *Dinik’i*, de mărimea ochiului de om, bazându-se, ca să urce pe tron,

pe binecuvântarea prietenului său, arhiepiscopul. „Nu e pentru cine se gătește“, ai murmurat pe sub mustață vechea zicală a mamei tale, pe când îl contemplai pe bătrânul Dejazmatch prin sticla lunetei, „ci pentru cine se nimerește…“

La Dirasge era acum sau niciodată. Cine biruia, moștenea împărăția. Cine pierdea, își pierdea capul și viața, ale lui și-ale tuturor neamurilor și prietenilor săi. Deși oastea ta era mai mică și de data asta, cum fusese pe tot drumul tău presărat cu victorii: Gur Amba, Gondor, Ayshal, nici nu-ți trecea prin minte gândul la înfrângere. După ce urlătorul și-a strigat din toți rărunchii credința în Cel de Sus, în mama Etiopie și în tine, oastea răspunzând cu un urlet asurzitor, te-ai avântat tu însuți către dușman, cu sabia goală-n mână, călare pe splendidul armăsar Defari, a cărui piele lucioasă oglindea oștile și bolta împâclită de deasupra. Te urmau cei mai viteji dintre cavaleriști, înconjurându-te strâns, pe când, din ascunzișurile lor, tunurile își începură canonada. Din cerurile noastre, mișcând molatic din aripi ca un pâlc de pelicani leneși în stufăriș, cuprindeam în priviri întreaga câmpie de la Dirasge, ca și zările tot mai îndepărtate, cu cetăți și sate, și nisipuri unduite, și oaze cu baobabi și curmalieri, până la gurile Nilului și la țărmurile Libiei către miazănoapte, și la cascadele spumoase ale Nilului Albastru spre miazăzi. Ca o dungă de sânge ni se-nfățișa Marea Roșie spre răsărit, iar Ochiul Saharei mijea palid, ca o pată azurie către apus, în umbra Munților Atlas de la capătul lumii.

Alergând unele către altele, șirurile militarilor s-au spart și zecile de mii de bărbați au început să se sfârtece, să se-mpungă și să-și vâre plumbi în trupuri, amestecându-se până ce din două oști s-a făcut un uriaș ghem de sânge, zdrențe, steaguri sfâșiate și răcnete de durere cruntă, de mânie dezlănțuită și de ură nestăvilită, de puști cu țevi lungi și sulițe cu vârf de bronz și săbii curbe, prinzând soarele pe lame și muchii, și capete de cai cu panașe de păun, sub un cer tot mai plumburiu, prin crăpăturile căruia izbucneau din vreme-n vreme raze groase de soare. Pe laturi, cei doi strategi își păstraseră batalioane în repaos, cu gândul să le vâre-n luptă, proaspete și odihnite, după ce grosul armatelor avea să ostenească. Flancurile tale se recunoșteau după mundirele albastre și armele ținute toate-ntr-un fel, și după un fel de siguranță liniștită că victoria nu putea să le scape, de vreme

ce tu, neînfrântul prinț Kassa, erai cu ei. Dincolo, către tabăra lui Wube, chiar înainte ca soarta bătăliei să devină limpede, ostașii începuseră să se întrebe unde se aflau peșterile cele mai apropiate și cetățile cele mai tari, ca să găsească pe undeva scăpare. Gândul că viața le putea fi curmată în acea zi, în floarea tinereții, îi înspăimânta de moarte, și doar de frica blestemelor lui Abune Sellama, ce-i amenințase cu flăcările iadului, mai cutezau să rămână pe câmpul de bătălie. Le era mai frică însă de tine decât de focul Gheenei, cum s-a văzut când acea zi s-a-nclinat către seară.

Ajuns în miezul bătăliei, ai început a spinteca trupuri de bărbați doar în cămeșe, cu puști în mâini ce, în focul luptei, nu le mai foloseau decât ca măciuci, apucate de țeavă, căci încărcarea flintelor cerea timp, iar brațele și capetele erau retezate-ntr-o clipă. Cu flori de sângele-voinicului legate la amândouă subțiorile și cu glonțul de argint ținut cu sfințenie sub limbă în toate războaiele în care fuseseși până atunci, nu-ți era frică de plumbi, dar mai cu seamă știai că nu vei muri până ce marele tău vis, coroana lui Menelik apăsându-ți tâmplele, nu va ajunge aievea, căci altfel de ce mai erai pe lume? Așa încât vitejia ta pe câmpul cu bălți de sânge și ciozvârte de om, încă zvâcnind, era o priveliște de mare uimire. Ridicat pe picioarele dinapoi, rotindu-se-n toate părțile cu coama-n vânt, răsfrângând chipuri, flamuri, pale de foc și săbii în pielea sa ca oglinda, armăsarul Defari mușca fețele luptătorilor, smulgând beregăți, nasuri și fălci, pe când tu desăvârșeai nenorocirea lor despicându-le piepturile și ivindu-le bojocii și inima. Lupta vuia împrejur, caii cădeau peste pedeștri, strivindu-i cu greutatea harnașamentelor lor, chișițele se-ncordau și crupele săltau în aer, potcoavele scăpărau, muiate până sus de glezne în sânge. Urlete și zbierete încingeau văzduhul, făcându-l purpuriu ca floarea de mac, căci amurgea cu încetul.

Pe când soldații luptau în perechi sau în grupuri mai mari, cu turbarea pe fețe și sudoarea curgând pe trupurile negre, și cu sânge uscat în părul creț, armăsarul tău galopa în sus și-n jos, unde ți se părea că ostașii tăi sunt mai slabi și au nevoie de ajutor. Din vreme-n vreme scoteai și unul din cele patru pistoale din brâu, cu plăsele de fildeș și țeava înflorată, și-l slobozeai în câte un dușman, prăbușindu-l în țărâna roșie africană. La o margine de câmp l-ai zărit deodată pe Wube, în faimoasa lui mantie de tafta roșu perlată, călare pe un armăsar menorchin cafeniu înălțat mai tot timpul pe

picioarele din spate. Atât ți-a trebuit: te-ai repezit către el zdrobind în fuga calului capetele și burțile celor căzuți, lovind în dreapta și-n stânga cu iataganul și zbierând până la ruperea băierilor gâtlejului. Când te-au zărit, oamenii lui Wube s-au îngrămădit să-l acopere, dar era prea târziu: ridicați în picioare, caii voștri în valtrapuri pestrițe vi se loviseră piept în piept și-ncercau să se muște de grumazuri. Li se alăturase încă un cal, purtând pe unul dintre generalii Dejazmatchului în spinare, apoi sosi și-un al patrulea. Paloșele vi se-ncrușișară-n aer, scoțând scântei, o lance groasă-l pătrunse-n spinare pe generalul ce purta un berbece de bronz pe armură, ieșindu-i pe partea cealaltă. Prăbușiți sub voi, un ostaș se adăpostise sub scut, altul pierea cu gâtul tăiat de jungherul dușmanului care-l încălecase, dar toți aveau să fie zdrobiți sub copite. După minute de luptă sălbatică, în care l-ai rănit pe Wube la șold, puhoiul de ostași v-au despărțit, alcătuind un zid de mai multe rânduri prin care nu mai puteai avea nădejde să pătrunzi. Dar i-ai mai răcnit dușmanului tău, privindu-l crunt în ochi, cumplite înjurături valahe, de născătoarea mamei sale, de cruce și de anafură…

Te-ai tras apoi din vălmășag și, la un semn, ți-ai pornit soldații ce până-atunci nu intraseră-n bătălie. Urlătorul a zbierat ordinul tău și, ca vrăjiți, ai tăi au rupt-o la fugă către cetatea Dirasge, lăsând dușmanul sub șrapnele și bombe, ce s-au pornit de pe dealurile apropiate. Măcelul a durat până la ieșirea stelelor, când Dejazmatch Wube, văzându-și oastea împrăștiată gonind spre peșteri, a apucat-o și el încotro vedea cu ochii, rupându-și prin lăstărișuri șalvarii de geanfez văpsiți cu șofran. Îl urma arhiepiscopul, încă mai stânjenit de grelele sale vestminte și de crucea arhiepiscopală din mână. Fuga nu le-a fost de nici un folos însă, căci pâlcurile de ostași trimiși după ei i-au prins vii, ca și pe aghiotanții lor, aducându-i la picioarele tale. Din acea clipă nu mai era nimeni care să te-nfrunte și te puteai socoti împărat al întregii Etiopii, căci, asemeni lui Iacov pe când fugea de Esau, luptaseși cu Dumnezeu și cu oamenii și ieșiseși biruitor. Răcneai acum ca un leu al pustiei, agitând paloșul orbitor deasupra oștirilor, lăsând capul pe spate către ceruri și asurzindu-ne cu strigătele tale de izbândă.

Wube, mai firav ca un copac uscat, era prăbușit în fața ta, cu un om al tău ținându-l de grumaz și lipindu-i capul bărbos de țărână, ca să-ți poți pune cizma pe obrazul său. Asta ai și făcut, căci asta ar fi făcut și el în locul tău,

iar apoi l-ai ridicat de păr și l-ai scuipat în ochi. Cu un singur semn i-ai pecetluit soarta: nu tăierea capului și nici chinuri crâncene, din cauza Porumbiței, dar osândă la veșnic întuneric, la pâinea și apa căinței și la ferecarea în lanțuri până la moarte. Cel mai mare prinț al cumplitelor vremuri Zemene Mesafint, temutul Dejazmatch Wube Haile Mariam, ce obișnuia să-și zică sieși, cu o trufie nedemnă de un creștin, *Ye Abesha Nigus*, adică Regele Etiopiei, avea să trăiască fără să trăiască în beciurile din Magdala, și să moară fără să moară în bezna singuratică, plină de șobolani și urechelnițe palide, până ce, în câțiva ani, soarta i s-a ușurat la cerința împărătesei Tiruwork Wube, a doua soție a ta, care-i era fiică.

A fost adus apoi Abune Sellama, marele preot, ce s-a aruncat și el, de unul singur, în țărână la picioarele tale, punându-și pulberea roșie-n cap și azvârlind-o-n aer, pe când cerșea în vorbe nevrednice îndurare. Dar tu l-ai ridicat cu blândețe, scuturându-l de praf și ștergându-i cu degetele lacrămile din ochii bătrâni ca lumea. L-ai sărutat pe creștet și i-ai făgăduit iertarea deplină a grelelor sale păcate, pentru care ar fi fost dator cu o moarte, dacă avea să te-ncoroneze a doua zi drept împărat al întregii Etiopii la Sfânta biserică a Fecioarei Mariam din Dirasge, așezându-te pe tronul lui Menelik Întâiul, fiul regelui Solomon și-al reginei din Sheba, ce cu aproape două milenii în urmă, furând Sionul cel sfânt din Templul de la Ierusalim, îl adusese în țara Etiopiei. Chivotul se afla și-n zilele tale ascuns cu grijă într-una dintre mânăstirile săpate în stâncă, sub pământ, iar tu în acea clipă știai unde, dar nu puteai vedea cu ochii tăi Tabernacolul până ce coroana de aur a lui Menelik n-avea să-ți șază pe creștet, îndreptățindu-te la cutremurata vedenie cerească.

Abune Sellama primi imediat și, ridicându-se vesel, ceru să i se aducă crucea mare arhiepiscopală de măslin cu care, pe loc, cu gleznele goale afundate în sângele gros al câmpului de bătălie, îți dădu binecuvântarea celor două biserici creștine africane, cea Ortodoxă Coptă și cea Ortodoxă Etiopiană Tewahido, unite în respingerea cu scârbă a Conciliului din Calcedon, al cărui făptuitor fusese Diavolul. Apoi rosti deasupra oștirii cuvintele celor trei sute optsprezece părinți ortodocși privind splendoarea și măreția și slava lui Dumnezeu, precum și despre însemnătatea mare a regilor, așa cum le-a lăsat mărturie preasfânta carte *Kebra Nagast*:

„Nu este cuviincios să îți ponegrești regele, căci el este unsul Domnului. Nu este nici cuviincios și nici bine. Dacă el face ceea ce este bine, nu va suferi pierderi în trei înțelesuri: primul, Dumnezeu îi va alunga pe dușmanii săi, iar el nu va ajunge în mâna dușmanului. Al doilea, Dumnezeu îl va face să domnească alături de El și cu dreptatea Sa și îl va pune la dreapta Sa. Al treilea, Dumnezeu îl va face să domnească pe pământ cu fericire și cu măreție și îi va conduce regatul pentru el și va aduce națiile sub picioarele lui.“

Auzind acele vorbe, întreaga suflare de pe câmpia de la Dirasge pricepu că sfântul om avea să te facă împărat, dându-ți tăria și-ntemeierea Legii, și strigăte de bucurie izbucniră din zecile de mii de piepturi ce scăpaseră din arcanele de moarte ale bătăliei. Noaptea se urmase fără somn, în băutură și dansuri și împreunări cu muieri sosite din toate împrejurimile, poftitoare de câștig. Sute de focuri luminau priveliștea sub fața rotundă, nepăsătoare, a lunii.

A doua zi în zori, însă, preasfântul părinte își schimbă hotărârea, după o noapte de nesomn și închinăciune, cugetând acum, fără paloș deasupra capului, că nu la fața omului trebuie să caute creștinul, ci la dreptatea lui Dumnezeu, căreia-i închinase întreaga viață. Punându-și toate vestmintele arhiepiscopale, vopsite-n fistic și cu marginile tivite cu fir de aur, așezându-și apoi pălăria de mare ceremonie pe creștet și apucând cârja-n mână, Abune Sellama îndrăzni, în primejdie de cap, să se înfățișeze în cortul tău la ceasul în care îți îmbrăcai mantaua de vreme urâtă, căptușită cu hermelină, primită cândva în dar de la Justin de Iacobis, prefectul Misiunii Catolice etiopiene. L-ai primit mirat și nu prea, cunoscându-l bine, și te-ai îmbrăcat mai departe, ca și când arhiepiscopul ar fi vorbit pentru canarii din colivia de care nu te despărțeai niciodată, și nu pentru urechile tale.

— Preaînaltule prinț și conducător de oști, biruitorul tuturor celorlalți războinici ai cumplitelor noastre vremuri de ucideri și neașezare, și singurul stăpân al binecuvântatei Etiopii! începu el, făcând un larg semn al crucii asupra ta. Ieri, pe câmpul de bătălie, ai biruit, cu voia lui Dumnezeu, așternându-ți dușmanii la picioarele tale. Doar mie, un câine mort, vierme și nu om, mi-ai arătat mărinimie și nu m-ai omorât cum s-ar fi cuvenit, și m-ai

pus din nou în fruntea sfintei noastre Biserici Tewahido. Mă las în genunchi în fața ta – și pe când vorbea, bătrânul african chiar îngenunche greoi, boțindu-și grelele valtrapuri – și mă rog Cerurilor să reverse peste capul tău mii de daruri și fericiri peste fericiri. Dar… adăugă prelatul cu vocea frântă și tremurând ca frunza de plop, împărat nu te pot unge, căci niciodată, din veac, n-a urcat pe tronul țării un împărat ce nu este din osul lui Menelik, din neamul regelui Solomon, cel mai înțelept dintre muritori. Știu că-mi pun capul pentru vorbele acestea, dar la ce mi-ar folosi bunăvoința ta dacă mă voi face astfel dușmanul lui Dumnezeu, care nu te-a uns și nu te-a menit să te faci împărat? Prețuiesc mântuirea sufletului meu mai mult ca viața în această vremelnică vale a plângerii. De-acum, fă cu mine ce vei face…

Zicând acestea, și sigur de martiriu chiar în acea zi, Abune Sellama se prăbuși cu totul pe covoarele cortului, scăpând din mână crucea de măslin. Aștepta acum doar răgetele tale de leu rănit și gealații ce-aveau să-l apuce de subsuori ca să-l scoată afară, târându-l spre butuc.

Dar nimic din toate acestea nu se petrecură. Tu ai mers mai departe cu îmbumbarea mânecilor de la mantie, fără grabă și nepăsător, și abia când ai fost gata îmbrăcat, cu pălăria moale de damasc arămiu împodobită cu pene de fazan pe cap, ai aruncat câteva vorbe către arhiepiscopul prăbușit, fără să privești către el:

— Pesemne, preasfinte arhiepiscop, în ciuda învățăturii tale, n-ai auzit niciodată de vorbele Mântuitorului, de la Matei citire: „Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: «Avem ca tată pe Avraam!» Căci vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să ridice fii lui Avraam“. Iar dacă Domnul poate să facă oameni din pietre, poate face și un împărat care nu e din spița regelui Solomon, căci puterea Sa e fără de margini. Nu vrei tu să mă ungi? Nu e supărare. Nu ești singurul către care Cerurile privesc cu bunăvoință. Iată, preasfântul Arhiepiscop al Bisericii Armene, Sehak din Ierusalim, tocmai se preumblă prin toată Etiopia, din mânăstire-n mânăstire, ca să învețe de la călugării noștri mai dreapta cale către Hristos, căci biserica sa e la fel de curată-n ortodoxia ei ca și cea coptă și a noastră, fiind ele biserici surori. N-am decât a mișca din deget, și Abune Sehak va fi bucuros să vie și, din sticluța de cleștar, să-mi toarne uleiul sfințit pe creștet. Iar tu, împăcat cu Dumnezeu, vei putrezi în acest timp în cel mai îndepărtat

schit al împărăției mele, unde vei mânca pâinea și vei bea apa amărăciunii, și vei împărți chilia cu șerpii și păianjenii pustiei, rugându-te să pieri cât mai curând de pe această lume.

Dar dacă n-ai să mă faci s-aștept încă zece zile până s-ajungă aici armeanul, și mă vei corona cu mâinile tale, îți pot face două făgăduințe. Mai întâi, că vei rămâne până la moarte cel mai mare, mai lăudat și mai sfânt preot al întregii mele împărății, și apoi că voi stârpi de pe fața pământului scârboasa și urâta de Domnul erezie Qibat, ce și-a făcut sălașul în țară, precum câinele turbat adăpostit la sân îl mușcă pe binefăcătorul său. Alege acuma, pe loc, între mărire și lepădare!

La auzul veștii despre Sehak din Ierusalim, dușmanul său de moarte, pe care-l ura și-l acoperea de bale veninoase de mai bine de jumătate de veac, numindu-l în scrierile lui boaită fățarnică, pui de năpârcă și mormânt zugrăvit, ba chiar și jertfitor de băiețași nevinovați pentru poftele lui, pe Abune Sellama îl secă la inimă. Frumosul gând al martiriului dădu înapoi în inima sa, veștejit de deșertăciunea fără margini a acestui om ce căzuse-n cel mai mare păcat al creștinului, trufia. Orice pe lume ar fi făcut arhiepiscopul, doar să nu-l vadă pe Sehak înălțat mai presus de el. Bătrânul spânatic se aruncă asupra cizmelor tale, acoperindu-le de sărutări.

— Chiar mâine vei fi coronat, slăvite stăpâne, dacă asta ți-e voia, căci se vede că e și voia Domnului din ceruri, ce ți-a dat biruință asupra tuturor neprietenilor tăi! murmura el silindu-și ochii să se-nalțe către tine. Nu voi fi alături de tine de frica morții, ci fiindcă, cu sabia ce-ți iese din gură, vei reteza capurile diavolești ale ereticilor Qibat, cei ce mint spunând că Hristosul are două firi, de om și de Dumnezeu, ce nu se amestecă între ele, așa cum tot astfel spun și ereticii Tsega, încă mai răi decât primii. Chiar de vom trage zeci de mii dintre ei în țepe, picior de blasfemator nu mai trebuie să se afle în binecuvântata ta împărăție.

— Ai grăit drept, părinte, i-ai vorbit cu mulțumire. O să uit răzvrătirile tale și, cu oarece îndoieli, căci nu meriți milostenia asta, o să te pun iarăși în pâine, doar să nu te mai hainești cum ai făcut, curvind cu dușmanul meu Dejazmatch Wube și cu dușmanul meu Ras Ali, și cu dușmanca mea împărăteasa Menen, ce toți sunt acum, prin voia Celui de Sus, sub piciorul meu. Ridică-te și aleargă îndată la sfânta biserică a Fecioarei Mariam din

Dirasge, având grijă ca totul să fie gătit pentru coronarea mea, ce voiesc să fie mâine, și nu mai târziu.

Încă nu se adunaseră de pe câmpul de luptă morții, ostași și cai, și ciozvârtele din trupurile retezate, ca să se facă grămezi din trupurile dușmanilor și să li se dea foc, iar cele ale oamenilor tăi să fie îngropate creștinește, și încă nimeni nu izbutise să alunge hienele și vulturii hoitari ce sorbeau din bältoacele de sânge, când tu și generalii tăi, la ora prânzului, ați intrat în sfânta biserică închinată Fecioarei, în altarul căreia își avea locașul o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, negri la față amândoi și în veșminte roze ca foile trandafilului. Era o icoană făcătoare de minuni, căci Pruncul lăcrima din vreme-n vreme din ochiul său drept, vestind vremi de secetă, de molimi sau de războaie. În pronaos, între coloanele aurite, sub ochii parcă înspăimântați ai zecilor de heruvimi negri zugrăviți pe bolta de deasupra, preoții înfășați în cearșafuri pestrițe, verzi ca prazul, nărămzii, azurii și vișinii își arătau, în zâmbete largi, cei doi sau trei dinți galbeni și strâmbi ce încă-i aveau în gură. Fiecare purta-n mâini, deschise, vechi bucoavne făcute ferfeniță, în care desenele și scrisul de chinovar se-ntingeau unele-n altele, și cântau psalomi pe o muzichie săltăreață, ca de nuntă. Generalii, încă-n armuri de război legate cu curelușe de piele, se așezară în strane, alături de demnitarii tăi și de muierile lor cu sânii dezveliți pentru ceremonie, fiecare purtându-și vestmintele cele mai bune, mărgelele și brățările cele mai râvnite, cerceii ce-ngreunau cel mai tare urechile și inelele cu pietre de smarald, rubin sau chihlimbar, câte trei-patru pe fiecare deget. Duhnea-n toată biserica a balegă, var stins, tămâie și mucegai, iar pe ferestile colorate lumina zilei cădea-n fâșii late ce făceau să sclipească roșu, galben și verde podelele.

Când biserica a fost plină, mirosul de sudoare și de trupuri nespălate le-a acoperit pe toate celelalte, îl puteai pipăi de gros ce era. Două tronuri se aflau în fața catapetesmei, iar pe ele v-ați așezat tu și soața ta, Tewabech Ali, tu în purpură, ea în peruzea, plini de aur, drepți și trufași ca doi idoli țepeni din vechime. Mai la o parte stăteau, în bănci de lemn, trimisul Majestății Sale Regina Victoria, ca și alți soli străini și preoți papistași sau calvini ce voiseră să asiste la bătălie și se aflaseră în preajmă. Și nu era deloc rău, cugetai tu, căci de binecuvântarea reginei Engliterei aveai chiar

mai multă nevoie decât de cea a arhiepiscopului Sellama ca să te proptești bine în tronul țării, mai greu de păstrat decât de dobândit. La un semn al șambelanului tău, preoții costelivi se opriră din cântat, iar arhiepiscopul, însoțit de alți unsprezece ierarhi ai Sfintei Biserici Ortodoxe Tewahido, în straie înflorate precum cerurile africane, oficie slujba în limba sacră ge'ez. Dar curând ai început să te sucești atât de mult în tron, dând semne de plictis și nerăbdare, încât marele preot a priceput că trebuie să scurteze cântările și cădelnițările. Se făcu deodată o deplină tăcere, cum se zice că se-ntâmplă înaintea marilor cutremure de pământ.

Atunci am găsit cu cale să pogorâm în lume și, patru dintre noi, cei mai făloși, cu aripile încrucișate ca niște cozi de rândunică, dar zugrăvite cu ochi albaștri peste tot ca pe-nfoiata coadă a păunului, să apucăm biserica de cele patru colțuri, smulgând-o din temeliile ei și înălțând-o-n văzduh, pentru ca încoronarea ta să se petreacă în cer. Pe când zburam cu ea către bolta înnourată, aripile ni se atingeau una de alta și vuiau cu zgomot de ape mari, înfricoșând oștile adunate în jurul bisericii și girafele ce galopau, cu coamele-n flăcări, prin pustie. Am străbătut pătura groasă de nori și deasupra ei am așezat lin marea clădire, cu cupolele ei aurite arzând în nestăvilita revărsare a soarelui. Căci deasupra norilor nu mai era întunecime, ci doar bolta cerească, strălucind asemenea unui safir în curăția sa, în mijlocul căreia adăsta fructul de aur topit al astrului zilei. Am rămas nemișcați, gânditori, înfoindu-ne penele, câtă vreme s-a înfăptuit ceremonia pentru care s-au scris aceste file. Căci noi le-am scris în ceruri, și-n ele ne-am zugrăvit și pe noi, pentru ca ele iarăși să ne zugrăvească, într-o suveică neostenită de creatori și creaturi ce se scriu una pe alta în șirul de file străvezii din care se alcătuiesc cartea din lume și lumea din carte.

Biserica Maicii Domnului Mariam stătea acum pe nori, și-n adâncul ei arhiepiscopul Sfintei Biserici Tewahido, împiedicându-se în poalele lungi ale vestmântului său șofraniu peste care patrafirul bătut în mărgăritare îngălbenite părea un covor învechit, îți dădea ție, băiatul lui Gligorie ișlicarul din necunoscuta țară a Valahiei, ție, haiduc de codru din ceata Jianului, ție, pirat vreme de șapte ani în Arhipelagul elen, ție, mincinosul băiat al vânzătoarei de kosso din ținutul Kwara ție, *shifta*, tâlhar și ucigaș în țara preacreștină a Etiopiei, ție, nimeni și nimic prin naștere, dar ales prin

ursită să ajungi împărat în lumea cea vicleană și înșelătoare, ție-ți dădea acum arhiepiscopul binecuvântarea oamenilor și a îngerilor, citindu-ți din înțeleapta și plina de adevăr scriere *Kebra Nagast*:

„Ascultă acum la binecuvântarea ce va veni asupra ta, de vei face Voia Domnului. Vei fi binecuvântat în multe feluri, în oraș, pe câmp, în casa ta, în afara casei tale, și binecuvântat va fi rodul pântecelui tău. Iar cei adunați acolo au spus: Amin. Binecuvântat va fi fructul pământului tău. Amin. Binecuvântate vor fi fântânile apelor tale. Amin. Binecuvântat va fi rodul a ce ai sădit. Amin. Binecuvântate vor fi cirezile de vite și turmele de oi. Amin. Binecuvântate vor fi hambarele și șoproanele voastre. Amin. Binecuvântată fie domnia ta. Amin. Binecuvântată va fi mărirea puterii tale. Amin.“

V-ați ridicat din tron, tu și Porumbița, și ați îngenuncheat pe podeaua de piatră, semn la care a îngenuncheat de asemeni toată suflarea din biserică. Apoi fu adus, pe o perniță de barșon liliachiu, Sfântul Mir, într-o sticluță de cleștar ce strălucea în razele groase de soare pătrunse prin geamurile colorate. Era cel mai curat ulei de măzline, amestecat cu nard, smirnă și praf de scorțișoară, încât, când degetele boante ale lui Abune Sellama au scos dopul de ceară, biserica s-a umplut de mireasmă dumnezeiască. Făcând asupra ta, cu ceaslovul, semnul crucii, marele preot îți turnă pe creștet uleiul gros, sidefiu, ce semăna cel mai bine cu sămânța bărbătească, iar acesta îți năclăi părul și-ți coborî în sprâncene, prelingându-se de-a lungul nasului și obrajilor. Oloiul sfânt îți picură apoi din barbă pe dalele de porfir, muiate de miile de pași din vechime.

Cutremurat, ți-ai amintit de ungerea lui Saul ca împărat în Iuda și de părerea de rău a Domnului pentru alegerea sa, și de pedepsirea acelui împărat răzvrătit și lunatic, dar sufletul tău nu s-a smerit. Pe când vârai în gură, peste treisprezece ani, la Magdala, țeava pistolului dăruit cândva ție de regina Engliterei, te-ai gândit o clipă că, decât să primești mirul și coroana în acea zi măreață și blestemată în care pofta vieții tale ți s-a făcut în sfârșit, ar fi fost mai bine pentru tine să te ridici din genunchi, să alergi la ușa bisericii și să te azvârli de acolo în gol, ca să te faci mici fărâme pe câmpul însângerat de la Dirasge, prăvălindu-te ca dracii căzuți din ceruri pe

care ți-i arătase cândva părintele Elpidifor pe zidurile bisericii din Ghergani. Poate că așa ar fi fost mai bine pentru sufletul tău. Iar dacă n-ai fi ieșit deloc din pântecele maicei tale, ai gândit chiar înainte de-a apăsa pe trăgaci, ar fi fost încă și mai bine.

Dar în acele clipe petrecute deasupra nourilor tremurai după coroană. Ai fi pârjolit lumea-n lung și-n lat, ne-ai fi dat foc la aripe și te-ai fi luat de piept cu însuși Dumnezeu pentru ea. Căci visul ce visaseși din pruncie, și pentru care veniseși pe lume, îl vedeai acuma aievea. Nu erau vedenie și sperare mâinile arhiepiscopului, negre ca abanosul, ce țineau acum coroana adusă și ea pe o perniță de catifea azurie, brodată cu rodii și clopoței. Nu era aiurare cântarea preoților, ce înălțau acum din piepturi psalomul optsprezece, de slavă a lui Dumnezeu, țopăind pe picioarele goale în ritmul muzichiei. Și nu era năzărire coroana însăși, cu așternuturile ei de aur și fildeș săpat cu heruvimi, și lemn de santal sculptat cu cămile, ci era acolo, aievea, ca o tortă înflorată după care-ți lăsa gura apă. Acum marele preot o ridică de pe pernița ținută de un oștean îngenuncheat și, pe când cântările făceau să zbârnâie ferești le și toate miresmele și duhorile lumii se-ntrolocau ca într-un trandafil de miros, o înălță deasupra creștetului tău ud și picurător. „Prin voia lui Dumnezeu și prin ungerea Mirului Sfânt și prin coroana împăratului Menelik Întâiul, fiul regelui Solomon, te numesc, și vei fi numit de-acum de toată suflarea, Împăratul Împăraților Tewodros II, soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului, căci vechea profeție, iată, s-a-mplinit: tu ești cel ales să-nceapă o vârstă de măreție, pace și belșug peste mama noastră creștină Etiopia, vârstă ce va fi de o mie de ani. În numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin!“

Dar nu apucă să ți-o așeze pe frunte, căci deodată ai zvâcnit din nemișcarea ta și, mânios parcă, ai smuls-o din mâinile sale. Trufaș și măreț asemenea lui însuși Alixandru Machidon și lui Napulion Bunăparte, ce din pruncie fuseseră idolii la care te-nchinaseși, ai nălțat coroana în razele de soare, făcând-o să arză deasupra stranelor înțesate și, cu propriile mâini, ți-ai îndesat-o apoi pe cap până la urechi, și ai fi tras-o și mai jos dac-ai fi putut, până ai fi trecut cu totul prin ea, într-atât de arzătoare-ți fusese voința, ca voința bărbatului de-mpreunare cu muierea. Te-ai ridicat apoi în picioare și, ridicând brațele către bolta din care te privea Pantocratorul, ai scos un

răcnet prelung, ca de leu al deșertului, căci erai acum *Moa Ambassa ze imnegede Yehuda*, leul leilor și împăratul împăraților în sfânta țară a Etiopiei. După doar o minută ai scos-o iar de pe cap și-ai început să joci cu ea ca un nebun, sărutând-o pe rubinele și diamantele cu care era împănată. Și toată biserica dansa îndrăcit odată cu tine, răcnind din rărunchi cântări africane.

O diademă de sârmă de aur în care erau prinse patruzeci de safire a fost pusă și pe creștetul frumoasei Tewabech Ali, mireasa și-mpărăteasa ta.

Am apucat iarăși biserica de cele patru colțuri, ferindu-ne ochii de sclipirea bolților ei aurite, și-am coborât din nou cu ea, lopătând prin nouri, pe pământ, lăsând-o pe vechile ei temelii de piatră. Ați ieșit, împărat și-mpărăteasă, de mână, în fruntea alaiului, iar oastea ta, jur-împrejur, vă ura sănătate și ani îndelungați de domnie. Cele cincizeci de tunuri au slobozit toate deodată, și trei mii de puști li s-au alăturat, încât locuitorii acelor ținuturi au crezut că o nouă bătălie-ncepuse. Și așa chiar era, dar o luptă nevăzută și nepurtată cu puști și cu tunuri, și neîntâmplată pe pământ, ci acolo unde tu, Theodoros, nu te-ai fi așteptat niciodată, fiindcă bătălia s-a dat în trupul drag al Păuniței, târând-o de tânără către moarte și întunecându-ți mințile pentru totdeauna. Dar până atunci ai domnit vesel și nepăsător, cu gânduri bune pentru țara pe care de-acum, unită sub steagul tău cu leul imperial, o păstoreai, urzindu-i un viitor mare. Ai fi vrut pentru ea drumuri și poduri care să lege provinciile, viaducte care să aducă apă-n cetăți și târguri, ai mai fi vrut școli și lazarete. Voiai cu mare râvnă stârpirea tuturor ireticilor din cuprinsul țării, mai cu seamă pe rătăciții Qibat, dar și pe mahomedani. Sub tine, țara avea să fie fericită, oamenii sătui și gata să te laude din zori până la înnoptat pentru binefacerile tale.

În luna lui Meskerem, a doua zi după Enkutatash, ai cucerit Magdala, ce-avea să-ți fie cetatea de scaun până la moarte, căci între steiurile de stâncă de netrecut pe care se ridica te simțeai ocrotit ca-n pântecul mamei. Ai dus acolo, în anii ce urmară, comori fără număr și preț, pocale de aur și argint și haine preoțești brodate cu fir, pietre scumpe și sipeturi cu bani, cornuri de inorog, bucoavne sfinte și însăși icoana cea mai făcătoare de minuni din toată Africa, vestita *Kurata Re’esu*, ce înfățișa chipul milos al Mântuitorului.

Șederea Porumbiței cu tine, între zidurile reci și umede ale Magdalei, i-a făcut însă rău, și neputincios o vedeai zi de zi mai pală și mai întristată. În câteva luni a căzut la pat, împuținându-se pe zi ce trecea și zgârcindu-se cu genunchii la gură, prinsă-n cleștele unor chinuri ce te ucideau și pe tine. I-ai adus vraci din toate părțile țării și-n cele din urmă doftori mari de la Veneția și din Țarigrad, dar degeaba. Au chinuit-o toți ca pe-o mucenică, cu clistiruri și lipitori, dar de fierbințeli și dureri ca ale facerii n-au putut-o scăpa. Umblai noaptea năuc prin odăile înguste, izbindu-te cu capul de pereți, ca să nu-i mai auzi țipetele sfâșietoare. O strângeai zilele-n brațe, ușoară ca un fulg, ca s-o-ncălzești și să-i readuci o scânteie-n priviri. „Nu muri, Porumbițo“, îi spuneai, jelind în graiul tău valah, „cu cine mă lași, Porumbițo?“ Iar ea muri la pieptul tău, cu buzele pe buzele tale, și de-atunci n-ai mai fost același și toate planurile tale s-au năruit. Ai păstrat timp de doisprezece ani apoi, până ce ți-ai zburat creierii cu un glonț, aerul de melanholie neagră și cutele adânci dintre sprâncene, și colțurile lăsate ale gurii, care sunt semnul unei mâhniri a sufletului mai adânci decât vorbele ar putea s-o grăiască. Porumbița îți umpluse inima mult-încercată, ce nu găsise nicăierea liubov, și pieirea ei te-a schimbat în neom.

Nu te-ai hotărât s-o îngropi, în ciuda tuturor preoților ce te certau pentru cumplita ta faptă, ci i-ai trimis pe aceștia în surghiun și pe unii mai colțoși chiar la moarte. Tewabech Ali a putrezit în patul tău, în patul vostru în care vă iubiserăți fericiți pentru atât de puțină vreme, și ai dormit trei luni lângă ea în ciuda duhorii, contemplându-i chipul tot mai smochinit, schimbat curând în hârcă pe care pielea se-ntindea ruptă și uscată. În cele din urmă, când viermii mari și străvezii, cu capete negre, aproape că te mâncaseră și pe tine, mișunând pe cearșafurile de olandă sidefie, te-ai îndurat să-i dai o înmormântare creștinească, încredințând-o Sfintei Biserici Tewahido prin care primise cândva botezul. Nunțiul catolic Justin de Iacobis, un bărbat cu obrajii bugeți și brăzdați de mii de firișoare sângerii, și-a adus aminte de o altă moartă tânără ce se chemase cândva Rosamunda, astfel că pe cleștarul raclei în care rămășițele împărătesei au fost așezate ai pus să se sape în latinește, după sfatul arhiepiscopului, epitaful acelei prințese din vechime:

Hic jacet in tumba
Rosa Mundi non Rosamunda

Non redolet sed olet
Quae redolere solet.

Adică, pe latinie, „Aici zace-n mormânt Trandafirul Lumii, nu Rosamunda. Nu mai miroase, ci pute, cea care mirosea cândva minunat“. Pentru acele vorbe într-o limbă necunoscută nimănui în țara Etiopiei ai fost făcut mai târziu iretic și stricător de lege, dar nu-ți mai păsa, căci nu mai voiai să te iubească nimeni. Aveai atunci treizeci și șase de ani, dar curând arătai de cincizeci și mai bine, căci în lunile cât zăcuseși lângă împărăteasa ta moartă parcă te-ai înnegrit și tu, te-ai buhăit, și mintea ți s-a umplut și ea de viermii ce mișunau pe cearșafuri. Și o sudoare rece te-acoperea, și un venin pe care nu-l avuseseși niciodată, deși ușă de biserică n-ai fost nicicând, ți s-a prefirat de-atuncea în vine. Supușii ți-au învățat curând căutătura de fiară, ce-ți apărea tot mai adesea pe chip, și văzând-o se risipeau care-ncotro, de parcă l-ar fi văzut pe însuși Satana.

28 Anul 1857 a început într-o joi, când, în zori de zi, la multe ore înaintea moscoviților, praghezilor, berlinezilor, amsterdamezilor sau new-yorkezilor, Yajub a deschis ochii lungi și lenevoși, i-a frecat îndelung cu pumnișorii strânși și a căscat atât de tare, încât pisica de pe poliță i-a putut vedea, în fundul gâtului, omușorul. Băiețelul nu știa că a început un nou an, și la drept vorbind nu știa nici ce este un an, căci pentru el viața era doar acea clipă de lumină colorată, fără nimic înainte și fără nimic după, ce prindea să ardă cu putere imediat cum deschidea ochii. Nu știa că este kirghiz, așa cum pisica lui nu știa că este pisică, nu știa nici că se află într-un sătuc de lângă orașul Ürümqi din miezul Asiei, cel mai îndepărtat loc de mare din întreaga lume. Yajub avea să trăiască întreaga sa viață în sătucul nașterii lui, lângă părinții săi cu ochi lungi și lenevoși aidoma cu ai săi, iar mai târziu lângă femeia și copiii lui cu același fel de ochi prelungi, învăluiți cu toții într-o tristețe pe care n-o puteau înțelege, căci nu știau și n-aveau să afle vreodată că sunt oamenii cei mai nefericiți de pe pământ, fiind cei mai depărtați de valurile-nspumate ale mărilor și oceanelor, de briza lor sărată, de corăbiile rătăcitoare și de piepturile albe ale albatroșilor, ce se făceau roze în amurg. Aventurile vieții sale, pe care-apoi avea să le povestească mult prea des nepoților, fuseseră cele două drumuri la Ürümqi, unde văzuse moschee, dromaderi și case de piatră.

A fost un an ca toți anii, în care ați trăit bucurii și tristeți, v-ați născut, v-ați iubit și ați murit, contemplați din înalt de ochii noștri de azur, senini și neschimbători. Ați construit și ați dărâmat, cum și viața voastră se-nalță încet la zenit, pe o curbă ca de obuz, fericită de trecătoarea și iluzoria desprindere de țărână, pentru ca apoi ramul coborâtor să se-ndoaie repede către pământul care câștigă toate luptele, totdeauna. Și cum veacul al nouăsprezecelea s-a făcut tot mai iscoditor, desprinderea de pământ, visată mai demult de Lionardo, a prins multe forme, de la zborul aerostatului și-al aeroplanului până la trăsura care merge nu de-a lungul drumului către zare, ci se ridică de-a dreptul spre cer, voind să-l străpungă precum copilul de piatră Ullikummi, cel ce voia să răstoarne zeii.

Până a inventat ascensorul, Elisha Otis lucrase în Albany la o fabrică de

păpuși, confecționând câte douăsprezece în fiecare zi, și care, încă neterminate bine, îi erau smulse din mâini nu de fetițele de la marginea orașului, ca toate păpușile lumii, ci de colecționari, căci păpușile lui Otis, în locul dulceții celor obișnuite, aveau în ochii mari și negri o spaimă fără de margini, iar la fiecare deget aveau unghii adevărate de om, făcute din unghiile proprii ale artizanului, tăiate din vreme-n vreme cu foarfeca și păstrate pentru degetele de cârpă ale păpușilor. Aveau și părul din păr de om, părul cu fire cărunte al lui Otis, iar despuiate de rochițele pe care soția sa le croia din muselină, aveau trupurile din pânză plină cu tărâțe, palide ca niște avortoni.

După ce atelierul de păpuși a ars în urma unui complot al evangheliștilor din oraș, Otis a inventat o mașină de construit paturi, dar cei ce le cumpărau și dormeau în ele aveau coșmaruri. A inventat apoi cuptoare de copt pâine, joagăre, pluguri cu aburi și multe alte lucruri nemaivăzute și eșuate, căci toate aveau câte-o hibă ascunsă ce le făcea de nefolosit, până ce, după ce trecuse de mult de patruzeci de ani și soția-i murise, lăsându-l cu doi băieți mari, inventatorul s-a mutat la Yonkers, New York, unde-a început să se gândească la lifturi, închipuind platforme care, acționate cu aburi, se-nălțau spre cerul gol într-un cadru de șine metalice. Era magic! Să te-nalți lin spre cer, văzând terenul de jos tot mai mic, clădirile reduse treptat până la jumătate, oamenii cât degetele mâinii, scoțându-și pălăriile și agitându-le entuziaști către tine! Era magic, și tu erai Gulliver, crescând tot mai mult, căci soarta omului e mereu la înălțimea privirii sale.

În același an al Domnului 1857, început prin trezirea lui Yajub în stepa lui de la granița Chinei, inventatorul a înființat firma Otis Brothers & Co. și s-a apucat să fabrice ascensoare, mai întâi simple platforme exterioare, apoi cutii ce urcau și coborau în puțuri construite-n miezul clădirilor înalte, cu multe etaje. Comenzile au început să curgă, de la anonime cămăruțe pentru urcat materiale de construcție până la foarte luxoasele ascensoare pentru marile hoteluri, cu lambriuri de mahon, ferestre de cristal și oglinzi venețiene, cu canapele de catifea roșie și ciucuri aurii, glisând în case ale liftului din plase de aramă ornate cu frunze, lujeri și păsări. A apărut meseria de liftier, tragică și ucigătoare ca spleenul însuși. Adeseori, când prea multe materiale sau prea mulți oameni îngreunau podeaua pătrată,

cablurile se rupeau și liftul se prăbușea-n gol, zdrobind geamantane, damigene și oase de om. Lifturile fără uși, care glisau fără să se oprească în dreptul etajelor, cei dinăuntru trebuind să coboare din mers, îi prindeau de multe ori pe călătorii neatenți, rupându-i în două sub ochii celor ce așteptau să urce sau să coboare. Se-ntâmpla și ca într-o vilă singuratică, doar cu două niveluri, să fie instalat câte-un lift în care doamna și domnul, oameni în vârstă, să poată urca și coborî mai ușor decât pe scări. La vreo pană de curent, el rămânea între etaje, în bezna ce înăbușea țipetele victimelor. Bătrânii erau găsiți săptămâni mai târziu, putrezi în celula lor de infern, în care avuseseră parte de o agonie ce întrece închipuirea.

După multe încercări, Elisha Otis găsise o soluție la măcar câteva astfel de nenorociri, inventând o frână de siguranță pentru cablurile de care elevatoarele erau suspendate, și a făcut demonstrația eficienței ei la expoziția din New York City Crystal Palace, unde el însuși, singur pe o platformă de nouăzeci de picioare înălțime, ridicată între palmieri și leandri uriași, s-a lăsat să cadă în gol, frânând liftul la doar zece inchi distanță de cimentul sălii, și asta doar la apăsarea unui buton. Astfel s-a născut ascensorul, și cu inventarea lui începea epoca zgârie-norilor, de neînchipuit fără lifturi rapide și sigure. Mai bine de-o sută de ani mai târziu, un băiețel cu fața ascuțită, ochi negri și cearcăne violete sub ei din ruinatul, melancolicul și obscurul București avea să urce, cu părinții lui, într-unul dintre lifturile de sticlă ale magazinului La Vulturul de mare de la Sfântul Gheorghe, chiar în dreptul rondului unde-ntorceau tramvaiele, înălțându-se uluit întâi la nivelul primului etaj, cu confecții de damă, apoi al celui de-al doilea, cu confecții pentru bărbați, apoi al treilea, cu haine și jucării pentru copii, visând apoi toată viața lifturi ce urcă și coboară în toate clădirile lumii, obsedat de ele, vorbind la nesfârșit despre ele și scriind mult mai târziu despre ele pagini întregi în cărțile lui ilizibile. Își imagina uneori Bucureștiul natal pustiit de o copleșitoare explozie termonucleară, în urma căreia cimentul, cărămida și carnea s-ar fi evaporat cu desăvârșire, rămânând în picioare, miraculos, numai lifturile: mii și mii de cabine suind și coborând între șine de ghidaj din metal ruginit, către cerurile prăfoase bucureștene, pline de nori văratici…

Pe 30 aprilie din același an, în timp ce tu, ridicându-te din tronul tău, îți

pustiai sălbatic împărăția, nimicind orice început de răzvrătire și retezând mâna dreaptă a oricui pomenea de kosso și de limbrici, chiar dacă nu se gândise la tine, Bucureștii despre care tocmai am amintit deveniră primul oraș din lume iluminat cu gaz lampant. Această uimitoare întâietate se datora fraților Mehedințeanu, Teodor și Marin, binecunoscuți prin extravaganța lornioanelor, a mustăților în furculiță, a pălăriilor de pai și-a hainelor extrem de strâmte, de culoarea homarului, pe care le purtau pe când treceau nonșalant pe Calea Mogoșoaiei, întorcând capetele tuturor elegantelor vremii. Cei doi înființaseră lângă Ploiești Fabrica de Gaz ce producea un lichid incolor și inodor, ba chiar și plăcut la gust ca rachiul, pe care, din acea zi, lampagiii, cu prăjinile lor lungi, îl turnau în caliciul felinarelor și îl aprindeau în fiecare seară sub ochii perechilor romantice de la Șosea. Erau exact o mie de felinare presărate în tot orașul, nu de-a lungul căilor, străzilor și ulițelor din mijlocul urbei, ci dispuse în așa fel încât să reproducă harta cerului înstelat din ziua de 30 aprilie, în zodia Taurului, dominată de oiștea Carului Mare. În nopțile calde de vară, când luna era pe cer ca o felie de portocală și mirosul crângurilor de liliac se ridica până la noi, mai plăcut decât fumul jertfelor de altădată, priveam de pe norii noștri sfera asupra căreia veghem din veac, și cele o mie de felinare bucureștene ne păreau o mie de stele coborâte pe pământ, toate-n același loc de deasupra Danubiului, scânteind într-o mare de întuneric. Știrea iluminării sale cu gaz pusese Bucureștiul pe harta lumii, inventându-i o iluzorie anatomie, fiziologie și mitologie, dar nereușind să-l salveze de la vocația și adevăratul său destin: ruina. Ruina lentă, certă, inexorabilă și fără de margini.

A fost și anul în care împăratul Franz Josef, prin decretul „*Este voința mea…*“, a început demolarea zidurilor istorice ale Vienei, ce apăraseră orașul de turci timp de secole. Construirea în locul lor a unor magnifice bulevarde, reunite în poligonalul Ringstrasse, a fost un *Gesamtkunstwerk* în sine, Ringul fiind mărginit de clădiri și mari hoteluri în stil antic, medieval sau renascentist, și de grădini fastuoase. În exteriorul luxosului Ring, spiritul de prevedere habsburgic îl făcuse pe împărat, pe atunci un tânăr zvelt de 27 de ani fără nici o legătură cu octogenarul din faimoasele portrete imperiale în care ajunsese să-l recunoască mai târziu o lume-ntreagă, între care cel ofensat de muște în cârciuma pragheză *U Calicha*, să zidească

totuși un triunghi de cazemate îndreptate nu contra turcilor, ce de mult nu se mai arătaseră în ținuturile austriece, ci a sărăcimii de la periferii, mereu în dispoziție bahică și revoluționară. Câțiva ani mai târziu, după ce se proclamase Împărat al Statelor Unite ale Americii și protector al Mexicului, Joshua Abraham Norton îi trimisese împăratului Austro-Ungar o epistolă plină de reproșuri în privința oprimării despotice a propriilor cetățeni, dar mai cu seamă cu scene delirante de gelozie, căci aflând că, la Londra, prințul consort Albert se prăpădise în 1861, lăsând-o pe Victoria văduvă, Norton visa la mâna reginei, alianță în vremuri grele între imperiul nord-american și cel britanic și nicidecum vreo afacere amoroasă, care-ar fi lăsat-o pe Miriam Naschenberg cu inima frântă. I se năzărise că Franz Josef ar fi putut să-i devină rival, lăsând-o baltă pe Elisabeth „Sisi“ de Bavaria (cu care oricum făcuse o afacere proastă, căci era mai mereu bolnavă sau pe drumuri) și cerând-o pe Victoria, chiar dacă era cu unsprezece ani mai tânăr ca ea. Deși cuprins de un soi de gelozie preventivă, Norton nu era de fapt foarte neliniștit în privința alegerii finale a reginei Angliei: și un copil ar fi înțeles că Austria era în definitiv trecutul, oricât de glorios ar fi fost el, pe când Statele Unite reprezentau viitorul.

Deocamdată însă, prințul Albert încă era-n viață, ocupat cu adunarea curiozităților, lucrărilor exotice de artă și-a altor piese, mai ales ceramică și sticlărie, ce alcătuiau bric-à-bracul destul de specios al proaspăt inauguratului Muzeu Victoria și Albert. Ultimul exponat, adus doar cu două zile-n urmă și așezat pe o somptuoasă măsuță cu intarsii de palisandru, era faimosul deja *Phonautograph*, opera librarului, stenografului și inventatorului Édouard-Léon Scott de Martinville. Aparatul semăna cu o insectă uriașă de metal și sticlă și era primul mecanism capabil să înregistreze sunete sub forma unor sinusoide pe hârtie, chiar dacă nu le putea și reproduce apoi, ca viitorul fonograf al lui Edison. Mai târziu, când acest lucru a devenit posibil, au fost redate de pe hârtiile lui Martinville nenumărate sunete din natură sau produse de oameni, între care cântecul *Au clair de la lune*, cântat de faimosul scopit Alessandro Moreschi, zgomotul elicelor aparatului de zbor al lui John Springfellow, prea greu ca să fi putut zbura vreodată și, spre stânjeneala cercetătorilor de mai târziu, scârțâitul propriului său pat conjugal, peste care se suprapuneau gemetele prelungi și

tremolate ale doamnei de Martinville.

Între timp, războiul Crimeei ajunsese la final, armata Majestății Sale, alături de francezi și otomani, învinsese Rusia, și bravii ostași britanici aveau nevoie de o răsplătire pe măsură. Regina-l chemă pe prim-ministrul Henry John Temple, viconte de Palmerston, și împreună puseră la cale înființarea celei mai prestigioase distincții a Imperiului Britanic, Crucea Victoria, cu care hotărâră să-i decoreze pe cei mai merituoși militari, fie ei și simpli soldați, astfel că la ceremonie regina însăși le făcu celor șaizeci și șase de eroi aleși din mii și mii de ciungi, șchiopi și orbi lăsați în urmă de război onoarea de a le atârna crucile de gât cu însăși augusta ei mână. „Mai bine le-ar fi construit case sau le-ar fi dat bani decât niște tinichele“, cârteau supușii Majestății Sale, de pe-atunci sătui de ea, ca de toți suveranii a căror domnie se lungește peste măsură, și apărură imediat glume deșucheate în revistele satirice care luau în derâdere vana glorie a unor cruci de tablă. Faimosul *Punch* povestea, astfel, pe un ton de veselie tâmpă, o snoavă ce, pipărată și obscenă, ajunsese foarte populară în epocă.

Se spunea în acea istorie caraghioasă că regina a hotărât răsplătirea câtorva dintre cei mai curajoși soldați englezi ce luptaseră în Războiul Crimeei. Au fost aleși trei ostași: unul foarte înalt, altul foarte gras și un al treilea ce părea un ins obișnuit. Regina îl chemă pe primul și-l întrebă cum îl cheamă. Află că numele lui era Smith. Îl întrebă în ce fel vrea să fie răsplătit. Acela îi spuse: „Majestate, vreau să fiu măsurat, și pentru fiecare inch să mi se dea o mie de lire“. Reginei i se păru cam mult, căci omul era neobișnuit de înalt, dar nu zise nimic. Pe al doilea află că îl chema Brown. „Cum dorești să te răsplătesc pentru vitejia ta, domnule Brown?“ „Păi v-aș ruga să mă cântăriți, și pentru fiecare uncie să-mi dați o mie de lire.“ Regina se încruntă încă o dată, dar iarăși nu zise nimic. În fine, îl chemă la sine pe cel de-al treilea soldat. Află că se numește Wilson. „Cu ce vă pot răsplăti pentru sacrificiul făcut, domnule Wilson?“ „Majestate, vreau să fiu măsurat de la, pardon, ouă până-n vârful sulii, și pentru fiecare inch să primesc o mie de lire.“ Reginei i se păru cam mitocănesc felul acela de limbaj, dar fusese prevenită în privința răcanilor, așa că nu zise nici de data asta nimic: în definitiv, domnul Wilson era un erou. Își chemă ministrul de finanțe și îi dădu ordin să îndeplinească pe loc dorințele celor trei.

A doua zi, înainte de revărsatul zorilor, ministrul năvăli în alcovul reginei smulgându-și părul din cap. „Majestate, imperiul e ruinat!“, îi strigă Victoriei, ce nu se trezise bine încă. „Dar ce s-a-ntâmplat? Și cum îndrăznești să vii aici la ora asta?“ „Nu mai contează nimic!“, strigă vistierul, deznădăjduit: „Suflă vântul prin Banca Angliei!“ „Cum așa? De la cele câteva mii de lire date soldaților?“ „Cu primii doi n-au fost probleme, le-am dat cât au cerut. Al treilea însă ne-a distrus!“ „Cum așa?“ „Din cercetările noastre, am constatat că ouăle soldatului Wilson au rămas în Crimeea!“ Fără să-și piardă cumpătul, regina făcu o socoteală aproximativă-n minte, din care rezultă că Imperiul îi era dator domnului Wilson cu vreo opt sute de milioane de lire înșirate între Londra și Sevastopol, ceea ce făcea din ouăle sale cea mai scumpă pereche de bijuterii masculine de care se auzise vreodată…

Victoria se schimbase mult de la încoronare. Avea acum 38 de ani, vârstă tristă pentru o femeie din acel veac. Vestmintele mohorâte, încheiate la baza gâtului cu panglici de catifea neagră, boneta încrețită peste părul pieptănat cuminte, cu cărare la mijloc, ca și lipsa bijuteriilor și a fardului nu o avantajau. În primele dagherotipuri și apoi fotografii care i se făcuseră, trăsăturile-i ieșeau din umbră mai apăsate decât în flatantele portrete de altădată: în ochii ei apoși și cenușii se citeau hotărâre, dar și frică. Dârzenie, dar și slăbiciune. Cu obraji rotunzi și căzuți, de femeie ce începuse să aibă o vârstă, părea o leoaică obosită ce se-ntreba cât va mai putea vâna și când va veni oare odihna atât de așteptată. Cea mai puternică femeie din lume era și ea doar un biet om, iar moartea lui Albert, în doi-trei ani, avea s-o pustiască pentru totdeauna. Chiar în acel an care văzuse rebeliunea Indiilor de Est, încorporate apoi în Imperiul Britanic, Victoria căuta să-și adune puterile ca să facă față unei domnii ce-ar fi putut fi mult mai îndelungată decât își închipuise. Iar o împărăteasă bătrână e o împărăteasă hulită și urâtă, oricât ar fi făcut pentru binele supușilor ei. Fiecare generație nouă vrea-n jurul ei o viață nouă, o lume nouă, figuri noi, poeți noi și muzică nouă, un cer nou și-un pământ nou. Dragostea nestrămutată a prințului Albert pentru regină și voința ei de-a face ca lucrurile să meargă ceas de-a lungul și de-a latul pământului și-al mărilor o ținuseră vie până atunci în veacul plin de prejudecăți și de geniu pe care ajunsese să-l întruchipeze, dar lumea se

schimba și îi era din ce în ce mai greu. Din trupul ei tot mai anonim se desfășura un abur de tristețe ce, umplându-i palatul, se-ntindea apoi asupra Londrei și-n cele din urmă asupra întregii insule britanice, și din acești nori nespus de triști ploua cenușiu, necontenit.

Lordul Palmerston nu avea nici pe departe farmecul de mai târziu al lui Disraeli, nici cultura și talentul său literar, era doar un politician abil și dinamic, un *whig* dur, cu credințe nestrămutate, și cu toate acestea plebea îl iubea, numindu-l cu simpatie Pam, iar regina însăși îl tolera, fără să-i fie însă prea simpatic. Era urât la față, vulgar și hirsut, dar cu discernământ politic, omul momentului în anii de cea mai mare strălucire și opresiune ai Imperiului Britanic. În dimineața de 16 iulie 1857, înainte de dejun, regina îl primise în Camera Chinezească din Palatul Buckingham ca să discute câteva detalii ale situației lumii, mai ales rebeliunea indiană împotriva Companiei Indiilor de Est, război orb și sângeros între două feluri de viață și gândire, cu atrocități de ambele părți, orașe și sate incendiate, culminând cu proclamarea lui Bahadur Shah Zafar, un octogenar scheletic și smolit, ca Împărat al Hindustanului.

— Se pare că-n ultimul timp împărații se ivesc pretutindeni în zilele noastre, ca bureții după ploaie, Majestate… îi spuse glumeț Palmerston femeii care se afla așezată, gravă și cenușie, în fața sa, la măsuța de lemn de cireș cu picioare curbate încărcată de hârtii și cărți puse una peste alta. De-o parte și de cealaltă își răspundeau cele două mari stampe chinezești de la care venea numele cabinetului, iar pe șemineu clinchetea stins uriașul orologiu aurit așezat sub oglindă. Orice prințișor local, orice despot bătrân, orice șef de clan și de trib nu așteaptă să aibă drumuri, poduri și căi ferate, nici uzine, nici armate regulate, nici școli, spitale și academii în amărâta lor țărișoară unde se moare de malarie, de viermi și de foame, ci la prima victorie contra rivalilor la fel de zdrențăroși ca și ei, gata! Își pun șezutul pe un tron de bambus, își înfig pe creștet coroană de lemn aurit și iată-i împărați, să nu le-o ia alții înainte! Mă mir că nu aleargă și pe căluți de lemn, asemenea copiilor mici…

— Da, atâția împărați au ieșit pe lume, pe când eu sunt doar regină, oftă Victoria, prea suferindă ca să intre în jocul dizgrațios al prim-ministrului.

— Iar după asta, adăugă Palmerston zâmbind cu figura sa de bursuc, se

iau de piept cu noi, izgonindu-ne ca să nu le mai facem drumuri, poduri și căi ferate, că n-au nevoie de ele, le ajunge un strop de mândrie națională. E jalnic că până și pe asta tot de la noi au învățat-o… Cu cât sunt mai zdrențăroși, cu atât se umflă mai tare în pene, precum capra râioasă care ține coada pe sus. Ce era India fără acțiunea noastră civilizatoare? Maidane pline de vaci și de muribunzi scheletici. Case de chirpici fără nici o igienă. Zei albaștri cu trompă. Fanatici goi bând apa murdară a Gangelui. Binecuvântat fie pe veci inventatorul closetului cu apă! Mai mare binefăcător al omenirii încă nu s-a ivit pe lume. Pe lângă el, Platon, Dante și nemuritorul nostru Shakespeare nu sunt decât…

Cum regina avea iarăși una dintre groaznicele ei migrene, când limpezii ei ochi cenușii i se-ncețoșau și asupra ei cobora un fel de clopot de sticlă, îi tăie lui Palmerston cu un singur gest discursul șovin, și în cabinet se lăsă tăcerea. Doar prin ferestrele deschise către grădină pătrundea cântecul presurilor. După o vreme în care-și frecă rădăcina nasului, maltratată de pince-nez, cu degetele grăsuțe, dar cu pielea uscată, deschise un sertar și scoase din el o mapă de piele în care se afla un plic cu pecete roșie, cum poate de pe vremea lui Henric VIII nu se mai văzuse la curte, boțit și-ngălbenit, cu numele reginei și adresa lăbărțată a Palatului Buckingham pe față, și cu nenumărate rânduri înghesuite pe dos într-o caligrafie pedantă, ca de copil ce abia învață scrisul.

— Fiindcă veni vorba de împărați. Uite ce ne-a mai adus curierul de la unul dintre ei: o epistolă în care Împărăția Sa se-nfoaie-n pene ca un păun în toată splendoarea cozii lui cu ochi verzi și albaștri. Să-ți citesc titlurile pe care și le arogă? Dumnezeule, sunt atât de multe, că nici n-au mai încăput pe spatele plicului. Ultimele sunt scrise mărunt și-nghesuit, de aproape că nu se mai pot desluși…

— Dacă e vorba de cine cred eu, îmi dați voie, Regină, să le citez din memorie? Le-am învățat pe de rost și am avut mult succes prin saloane recitându-le unul după altul, ca dovadă înveselitoare a nebuniei omenești. Lordul luă o poză de o aroganță nesfârșită, ca de actor în rol de ticălos, țeapăn, cu un picior înainte și cu ochii ațintiți în zare, apoi începu să recite bombastic, îngroșându-și vocea: „*Eu Însumi, Tewodros II, Regele Regilor și Împăratul Împăraților, Soțul Etiopiei și logodnicul Ierusalimului*, *Leul*

neînfrânt al tribului lui Iuda, Arhiepiscop pe viață al Bisericii Ortodoxe Etiopiene Tewahido, Șef Suprem al neînvinsei Oștiri a lui Menelik, Stratigos pe Vecie al Principatelor Unite ale Antikytherei și Cytherei de Răsărit, Arhonte și stratig al ostroavelor Dodecaneze, al Cyprosului și al Critei, Soclu de Obsidian al Sfintei Treimi, iubit de Tată, binecuvântat de Fiu și-nveșmântat în Sfântul Duh, Amin!“ Căci bănuiesc că nu poate fi altul decât așa-zisul împărat Tewodros II al Etiopiei, Negusul, cum ar veni, despre care oamenii noștri ce i-au cercetat trecutul spun că nu e nici un fel de Tewodros, nici întâiul, nici al doilea (și-a zis el însuși așa fiindcă etiopienii au din vechime o profeție despre un împărat mesianic numit Tewodros, ce va aduce țării lor o pace de o mie de ani), și nici măcar nu e prințul Kassa din Kwara, cel pe care dușmanii-l poreclesc Limbricul fiindcă maică-sa, se pare, vindea un leac pentru viermi, ci un aventurier, un venetic dintr-o țară obscură de pe la gurile Dunării, din ținuturile sălbatice locuite cândva de sciți, şi care, fiind nimeni și nimic, a bântuit aproape un deceniu Arhipelagul grecesc, scufundând corăbii, ucigând și jefuind, iar apoi, luând numele prințului de Kwara, dispărut fără urmă, a urcat, cu noroc și ambiție fără margini, toate treptele ierarhiei lor, până când s-a văzut împărat. Un impostor, Majestate, în cele din urmă, cum au fost atâția alții în istorie: vă aduceți aminte de numitul Lambert Simnel, ce s-a dat drept Richard, Duce de York, unul dintre cei doi prinți nefericiți închiși în Turn?; sau de prințesa Caraboo, cu boaua ei de pene colorate, zeii ei polinezieni și obiceiul de-a înota, să am iertare, goală în fântânile publice?; poate-ați auzit și de Karl Wilhelm Naundorff, ceasornicarul ce pretindea că este însuși regele Franței Louis-Charles, fiul lui Ludovic XVI și-al Mariei Antoaneta; ori falsul Dimitri I al rușilor, chipurile fiul lui Ivan cel Groaznic… Nu mai zic de câți falși profeți, falși Mesia, falși Mântuitori la a doua lor venire au umplut lumea, dovadă a nebuniei veacurilor și-a lemnului strâmb al omenirii, din care niciodată nu poate ieși ceva bun…

— Oricine-ar fi omul ăsta, continuă oarecum visătoare regina, are mania scrisului de epistole, ba chiar și un oarecare… hai să-i zicem așa, deși pare ciudat: un anume *talent* la scris, stângaci și neșlefuit… Am până acum un vraf de vreo douăzeci de scrisori de la el, una mai fistichie ca alta. Mărturisesc, lord Palmerston, că uneori mă amuză să-i citesc bazaconiile,

cum aș citi din *Călătoriile lui Gulliver* ale răposatului Jonathan Swift. Toate încep cu aceeași urare din topor: *„Majestate, aflați despre mine că sunt, cu voia lui Dumnezeu, sănătos, ceea ce doresc și Domniei Voastre* “ și se încheie, neabătut, cu ceva de genul *„Să vă aibă îngerii și Maica Precista în sfânta lor pază* “, urări pe care un plugar le poate trimite unchiului său aflat în alt sat, dar într-o corespondență oficială, ca între doi suverani, se potrivesc ca nuca-n perete…

— Așa e. Omul e mai mult decât un original, e mai curând scrântit, dar câți nu se află și-n imperiul Majestății Voastre, să am eu atâția bani în buzunar… Noi, britanicii, suntem faimoși (și mândri, de ce să n-o recunoaștem?) pentru excentricitățile noastre. Altfel, Tewodros acesta e un om hotărât în felul lui, un războinic redutabil, care în ultimii cinci ani a pacificat și-a unit Etiopia, învingând strălucit într-un șir de bătălii și distrugând prinții războinici rivali. Din fericire, Majestatea Voastră a avut de la-nceput, de când era un amărât de șef de clan, aproape un tâlhar, un ochi pentru el, și a acționat cu multă prevedere politică: a dispus, de la primii pași ai ascensiunii lui, să fie ajutat să crească, trimițându-i tot ce era necesar: instructori militari, ingineri și sfătuitori politici, constructori și arhitecți, ca să-și netezească drumul spre putere. Așa că după încoronarea sa de acum doi ani am așteptat de la el recunoașterea suzeranității Majestății Voastre și slujirea intereselor noastre în Africa. Deocamdată, nu sunt prea multe semne că Negusul urmează acest curs, dar timpul e scurt și firile primitive sunt imprevizibile…

— Ascultă aici, lord Palmerston, îl întrerupse regina, care-n timp ce vicontele vorbea citise începutul epistolei:

„Am încredințare, slăvită Regină Victoria, de la sânul căreia se hrănește marele popor englez, că scăpând acesta din vreme-n vreme sfârcul din gură (precum Hercule țâța maicei sale, Hera, încât laptele țâșnind a stropit atunci toată bolta cerului) câțiva stropi vor cădea și pe uscatul pământ al Maicii noastre Africa, aducând binecuvântări peste binecuvântări țărânei roșii a împărăției mele. Căci laptele gras și hrănitor din slăvitele Voastre mamele imperiale va ajunge în gurile văduvelor și orfanilor Etiopiei, ce se vor bucura de el ca evreii, cândva, de mana din pustie.“

Phui, ce imagine oribilă și indecentă! se cutremură Victoria, ducându-și fără să vrea mâna la sân. Împăratul ăsta nu e-n toate mințile! Dar dacă Africa nu e cuibul celor mai ciudate și mai nemaivăzute lighioane, ce altă parte a lumii să fie? Tewodros e o dihanie incredibilă, dar girafele, struții sau rinocerii tot astfel sunt: până nu le vezi cu ochii tăi nu poți crede că s-ar putea afla undeva pe lume.

— Ar fi revoltător dacă n-ar fi de tot râsul și n-ar izvorî dintr-o minte copilărească. Toate neamurile primitive au naivitatea asta sfântă, de care și vestitul Rousseau vorbea înfățișându-l pe bunul sălbatic. Dar dincolo de toate acestea, sfatul meu este să-l sprijinim mai departe pe Negus, căci în definitiv nu mai are rival în țara lui, iar bunăvoința sa ne va deschide calea nu doar către resursele Etiopiei, care nu sunt puține, căci au aur, cupru, potasiu, sare și păduri nesfârșite, ci mai departe către izvoarele Nilului și apoi spre Africa Neagră, ținuturi demne de explorare înainte ca Spania, Franța și celelalte puteri să prindă de veste. Să știe Înălțimea Voastră că nici nu e nevoie de cine știe ce investiții ca să-l ținem mulțumit: mărgele, oglinjoare, jucării, nici nu vă-nchipuiți cât se bucură negrii ăștia de ele. Hai să-i trimitem, deocamdată, să zicem, o cutie cu pistoale de duel, mai fistichie, mai arătoasă, cred că va fi fericit un an întreg și se va crede cel mai mare prieten al Domniei Voastre. Iar apoi, din când în când, ca să nu-l răsfățăm prea tare, câte-un ceas de buzunar, un ochean, știu eu… o violă, o pasăre de tablă cu cheiță, orice sclipește în razele soarelui. În același timp, îi vom analiza cererile și-l vom ajuta să-și dezvolte țara, care deocamdată duce lipsă de orice bunuri ale civilizației, fiind cu un secol în urma lumii. Drumurile, Majestate, sunt prima cerință, căci dacă Negusul ne devine ostil, nici nu vom putea pătrunde cu trupe până-n capitală, fiindcă Etiopia este muntoasă și de nestrăbătut. Apoi trebuie să construim mine, de cupru și aur mai ales. De asemenea, poduri peste ape și prăpăstii…

Regina nu-l mai asculta însă de mult. O copleșiseră urâtul și melancolia. Totuși, încuviință mecanic din capul ei cu păr cenușiu, înconjurat de nelipsita bonetă de olandă, și rămase cu ochii în gol. Palmerston știa că e semnul încheierii întrevederii și se retrase cu o plecăciune, iar după jumătate de oră, când prințul Albert, îmbătrânit înainte de vreme, cu chelie și favoriți cărunți, îmbrăcat civil, îndrăzni să bată la ușă cu delicatețea ce

întotdeauna fusese trăsătura cea mai plăcută a firii lui, i se răspunse cu voce stinsă și o găsi pe regină în aceeași poziție, așezată la masă și privind în gol, singuratică asemeni unui aisberg pe-ntinderea mărilor întunecate. Femeia se ridică însă, zâmbindu-i cald, și veni-n întâmpinarea lui, căci Albert era singurul ei suflet apropiat, omul pe care-l iubise întreaga viață, egal și credincios cum îi era firea, fără romantisme, dar și fără vreo scădere a unei afecțiuni pe care oricum am numi-o, burgheză sau neburgheză, cu bonetă sau fără bonetă, era în cele din urmă adevărată. Se îmbrățișară tandru și rămaseră umăr lângă umăr la fereastra ce dădea către grădini, privind copacii uzi și ascultând ciripitul presurilor, de parc-ar fi fost amândoi o singură ființă.

29 Ai adăstat o vreme în Samos, slujindu-i beiului Ion Ghica, băiatul lui Tachi și-al Mariței din Gherganii copilăriei tale, drept păzitor ce zi și noapte veghea ca nu cumva pirații să pătrundă-n palat, căutându-și răzbunarea, și să-l răpească sau să-l înjunghie pe tânărul stăpânitor, și ai fi putut să-ți sfârșești în acea verde insulă zilele, trăind în pace și fericire sub oblăduirea fostului tău prietin din pruncie. Ai fi înaintat cuminte-n rang, făcut mai întâi stăpân peste milionul de măslini cu trunchiuri sucite, vechi de sute de ani, ce-și întindeau crengile cu frunzulițe cenușii sub cerul senin samian, apoi peste podgoriile ce dădeau faimosul Muscat, care-și lua gustul de zmeură și tămâie doar din țărâna din Samos, și-n cele din urmă, însurat cu vreo fată cuminte și plină de nuri, o Chloe, o Cora sau o Lydia, ți-ai fi umplut casa de prunci și inima de o bucurie ce place lui Dumnezeu și mult ne place și nouă. Ați fi putut îmbătrâni împreună, asemeni lui Filemon și Baucis, pentru ca în amurgul vieții, binecuvântați cu nepoți și sătui de zile, să vă sfârșiți drumul pe pământ în același ceas, pentru ca nici unul să nu cunoască sfâșierea despărțirii de celălalt. Uneori, cuprins de melanholie, te gândeai și tu să te așezi mai temeinic în viața ce se viețuiește, nu în cea care se visează, numai că-n chipul lui Baucis n-o puteai vedea decât pe îndepărtata și-atât de apropiata totuși de inima ta Stamatina, pe care-o socoteai pierdută pentru totdeauna. Cu nimeni alta nu ți-ai fi strâns velele la intrarea în port, ca nava să ajungă lin la liman. Nu-ți trebuia nici o Chloe, ci doar femeia vieții tale, cea din cadra ovală, cea care, o dată pentru totdeauna, îți șoptise vorbele fermecate: „Caută-mă! Caută-mă neîncetat! Tocește nouăzeci și nouă de opinci de fier și un toiag întreg tot de fier până ce vei ajunge în locul unde mă vei afla! Și-atunci sufletele noastre vor fi una!“ Dar Stamatina avea Zburător, spre nenorocirea ta, care-ai fi-nfruntat pentru ea orice bărbat de pe lume, fie el rege sau vrăjitor, dar pe bărbatul de turcoaz ce vâslea prin văzduh cu brațele lui de vajnic înotător nu știai cum să-l biruiești.

Era pricina cea mai însemnată pentru care, din Prier până-n Cireșar, cât ai rămas în Samos, n-ai avut astâmpăr. Viața tihnită nu era pentru tine, cum fusul și furca nu fuseseră pentru Herakles cel din vechime, ce se-mbrăcase-

n muiere de dragul Omphalei. Trebuia, în această viață, s-o găsești pe fiica lui Dimitrie Ghica Vodă, ca s-o ierți sau ca s-o ucizi, căci nu știai de pe-atunci dacă, întâlnind-o din nou, vei putea răbda amintirea ce-ți ardea crierul: nu atât țipetele ei de plăcere sub șalele unui alt bărbat, cât privirea încărcată de dor și de patimă cu care-i însoțise plecarea. Cerșeai de la Dumnezeire uitarea, dar uitarea nu vine când vrea omul, ci doar când cel atât de-ncercat găsește în sine izvorul iubirii ce înțelege și nu judecă și poate ierta. Căci despre asta vorbea însuși Mântuitorul când a dat oamenilor singura rugăciune desăvârșită: „Și iartă-ne nouă greșalele noastre, cum și noi iertăm greșiților noștri“. Stând singur în odaia ta din palatul beiului de Samos, și văzându-ți a suta oară viața trecându-ți pe dinainte, nu știai dacă aveai să găsești acest izvor viu în inima ta atât de-mpărțită. Poate că-n ultima clipă ura, ura nestinsă și neîmpăcată a celui trufaș avea să învingă, și jungherul avea să se-mplânte între sânii femeii necredincioase.

Și tot a suta oară îi vedeai răsărindu-ți în față și privindu-te ca pe un vierme, cu scârbă nespusă, pe idolii tăi încă din pruncie, pe Alixandru Machidon și pe Napulion Bunăparte, ce nu oftaseră după muieri, nici nu se lăsaseră la vatră din junie, când n-apucaseră să facă ceva pe lume, ci, învârtoșându-și inima ca să n-aibă milă și îmbrăcând platoșa trufiei, nimiciseră zeci de neamuri și mii de mii de oameni, așezându-și în cele din urmă pe creștete coroanele de stăpânitori ai lumii, ca să fie pomeniți apoi peste veacuri. Iar tu, în pieptul căruia gemeau atâtea patimi și visuri de mărire, să rămâi doar slugă într-o insulă nenorocită, s-o iei pe Chloe și să faci prunci cu ea? Pentru asta veniseși pe lume? Ăsta era sfârșitul cărții vieții tale, scrisă în ceruri de îngeri? Atunci mai curând n-avea să fie nici o carte, căci pentru sorțile fericite era de-ajuns o singură filă. Iar tu nu erai om de-o singură filă, și n-ai fi putut fi astfel nici pentru însăși mântuirea sufletului tău, Theodoros. Soarta ta era să fii împărat și, deși în acea clipă nu știai cum se va împlini acest vis, simțeai din toate băierile inimii tale că acea soartă tot avea să te-ajungă, prăbușească-se lumea-n prăpastie și-n nimicul din care se făcuse. Iar când aveai să ai împărăția, avea să vină totul de la sine: aveai să împânzești lumea cu iscoade ca s-o afli pe fiica lui Vodă, și aflând-o aveai să-ți trimiți oștile, zeci de mii de zeci de mii, călări pe berze cu aripe albe, ca să-mpresoare palatul din nouri al Zburătorului; iar

dobândind cunoașterea locului tainic în care se afla Chivotul lui Dumnezeu, Tabernacolul, Sionul cel Sfânt, ce ți se arătase deja-n vis în insula Vous, aveai să te-ndumnezeiești cu puterea lui, nălțându-te din împărat pământesc în împărat ceresc ca să te faci Albastru-mpărat, singurul ce nu se află în nici un basm.

Când ajungeai aicea cu cugetarea te treceau fiori înghețați, dar găseai în nebunia ta și o desfătare demonică fără de margini. Căci sânul tău era-ncărcat de demoni, Theodoros, fiind tu hotărât, în nebunia ta, să ceri ajutor nu doar puterilor sfinte din cer, ci și celor necurate, după cum le deslușise Apostolul Pavel: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh“. Adesea, când deschideai Sfânta Scriptură, citind pentru sufletul tău câte-o filă la-ntâmplare, din Evanghelii sau din Fapte, nu te puteai bucura de ea în pace, fiindcă auzeai în urechi zeci de glasuri de demoni ce se puneau contra, râdeau de cele citite, behăiau, nechezau și guițau, rosteau vorbe necuviincioase și blasfemii, de erai silit să-nchizi cu spaimă cartea cea sfântă. Zeci de demoni mărunți își făcuseră sălașul în tine ca-n îndrăcitul din Scriptură, iar numele lor era Legiune. Atunci îți făceai cruce cu degetele tale de pe care deja picura sânge, strop după strop, chiar dacă nu șuvoiul de mai târziu, punând sânge pe frunte, pe pântece, pe umărul drept și cel stâng, mânjind astfel crucea de voinic care erai acum, în toiul vieții tale, și făcând ca închinăciunea ta să nu fie primită.

În cei șapte ani petrecuți în Arhipelag, în lumina de amiază răsfrântă-n valuri a mării din mijlocul lumii și-n țipetele pescărușilor ce atârnau parcă nemișcați în aer, lăsându-și umbrele peste mare, primiseși unul după altul semnele lui Moshe Telalul din Oborul de vite, când ai fost prins de ovrei și coborât în pimnița de taină unde-ai înțeles, în sfârșit, soarta ta pe pământ: că aveai să fii Opusul, fierbinte-ntre ghețuri și înghețat în arșiță, ales să rătăcești șapte ani printre ostroavele din Arhipelag în căutarea numelui cel sfânt SAVAOTH, Domnul Oștirilor. Cu acest nume Adonai își iscălise Sfera, lucrarea Sa alcătuită în șase zile, după care într-a șaptea S-a odihnit. De-atunci, Duhul paraclet ți-a suflat vânt mistuitor în pânzele navelor, împingându-le din ostrov în ostrov și desenând pe fața verde-albastră-

mierie-chihlimbarie-viorie-stacojie a mărilor din răsărit iscălitura lui Dumnezeu, al cărui condei, ținut cu cele trei degete ale binecuvântării, a pornit din Skyros, a cotit spre Amorgos, s-a-ntors către Vous, a lunecat iarăși spre Antikythera, apoi către Oinousses și Telendos, unind astfel, în năzăriri și vedenii pe care tu și tovarоșii tăi le-ați priimit, literile în cuvântul SAVAOT, numele aproape întreg, din care doar ultima slovă, H, nu era încă încondeiată. Iar atâta vreme cât această ultimă literă nu avea să se deslușească pe fața apelor înspumate ale Arhipelagului, tu n-aveai să te simți întreg și-mplinit și n-aveai ce căuta în ostrovul dulce al fericirii.

H era împlinirea Numelui, căci nu era doar, pentru iudei, ultima slovă din numele lui Yahweh, și pentru creștini începătura numelui lui Hristos Mântuitorul; era și slova puterii și-a măreției în Coranul necredincioșilor mahomedani, după cum îi deslușise cândva Suleyman vorbindu-i despre învățăturile unui înțelept din vechime, Mohyi ed-Din ibn'Arabi, a cărui scriere era cartea sa de căpătâi. În *Revelațiile de la Mecca*, ibn'Arabi povestea despre cele nouăzeci și nouă de nume ale lui Allah cuprinse-n Coran. „Dacă-n această viață ai să afli al o sutălea nume, ai să știi atunci Totul și porțile raiului ți se vor deschide." Despre numele cel de nepronunțat, mai spunea sarazinul, nu se știa decât că trebuie să cuprindă, ca ultimă literă, H-ul atotcunoașterii.

Iar încununarea desăvârșită a Numelui celor trei credințe ale lui Iehova, pentru ca niciodată, în lumi de lumi și eoni de eoni, binecuvântarea oamenilor, îngerilor, arhanghelilor, principatelor, puterilor, virtuților, domniilor, heruvimilor, serafimilor și tronurilor să nu-I lipsească, răsărea din paginile „Paradisului", pe care divinul toscan îl scrisese mâncând pâinea amară a surghiunului, dar niciodată surghiunit din viziunile dumnezeiești:

Ossana, sanctus Deus Sabaoth,
superillustrans claritate tua
felices ignes horum Malacoth!

Așa că în luna lui Cireșar ți-ai călcat jurământul dat beiului și-ai lăsat baltă Samosul ce te năbușea, căci te depărta de propria soartă. Ai plecat pe nepusă masă, fără să-ți iei rămas-bun de la nimeni, pe un barcaz cu aburi numit *Lefteria*, ce ducea butoaie de feta și de sardele afumate către Cipru,

iar acolo, în portul din Kyrenia, te-ai împreunat cu Ghiuner și cu Sisoe, vechii tăi tovaroși, înștiințați din vreme să te aștepte acolo. Aceia veniseră cu *Pséma*, singura corabie ce scăpase din mâinile beiului, ascunzând-o pirații între colțurile de stâncă din Kalymnos, pe când restul flotei tale cântătoare fusese capturată și vândută cu bucata, iar simoria se risipise-n cele patru vânturi.

Urcând pe puntea *Psémei*, v-ați așezat pe colacii de funie și-ați plâns, ținându-vă după umeri: unde erau Suleyman Chinezul, Baraba Adormitul, Abraham Joshua Norton ovreiul, Străbunul lui John și-atâția alți palicari de nădejde, ce vă-nsoțiseră pe mările de smarald, și prin ce haremuri vor fi ajuns Kassandra, Zephyra sau Aișé, vândute câinilor de turci pe mahmudele de aur? Mulți, poate, nu se mai aflau în viață, suiți în furci în fața căpităniei porturilor din insuli, sau erau luați robi de pirații barbareni din Alger, sau avuseseră cine știe ce altă soartă, căci viețile muritorilor sunt praf și pulbere. Nu mai aveați nădejde a-i revedea vrodată. Acum, pânzele *Psémei* erau înălțate de foștii voștri tovaroși de mai mică faimă, despre care apucaseși totuși să-i vorbești maicei tale în epistolii, de Beiul Parmenides, de Soril Mikolai, de Ioan din Patmos sau de Leandros Corițaki, cum și de alți matrozi mai juni, necunoscuți ție.

Fapt e că-n scurtă vreme ați încetat cu jelania și v-ați apucat să puneți corabia-n ordine, încât în aceeași noapte, sub firmamentul plin de fărina luminoasă a stelelor, ați ridicat ancora către apus. După trei zile de navigare, ați văzut în depărtări ostrovul Hydra, atât de ușor de recunoscut prin golful său de culoarea turcoazei, semiluna nisipurilor fine și mai cu seamă fațadele colorate ale caselor ridicate unele deasupra altora, între care oleandrii se plecau în vânt cu neasemuită grație, răspândindu-și în briza sărată parfumul, iar chiparoșii se-nălțau ca niște lăncii verzi-întunecate spre cerurile încărcate de nori primăvăratici. Întreaga coastă de miazănoapte a Hydrei, îndreptată către Peloponez, părea zugrăvită pe o foaie de sidef, într-atât strălucea în flacăra de amiază a golfului. Către Hydra, ca ultim ostrov înșirat pe ața tare a peripețiilor tale, te purtaseră gândurile încă de când trecuseși, să fi fost un an de-atunci, prin Pireu, căci acolo dăduseși de Simon Vrăjitorul, ce-ți spusese tot ce făcuseși și-aveai să mai faci doar privindu-te țintă în ochii negri cu ochii lui de cenușă. I-ai dat pentru asta,

înfiorat în cugetul tău, un creițar de aur și, îmbărbătat de atotcunoașterea magului, i-ai pus în față, ca altădată fetiței Peta din Cypros, pomelnicul cu toate ostroavele din Arhipelag ce începeau cu slova H: Halki, Hristiana, Halavra, Hondro, Hydra, Htenies, Hiliomodi Patmou… Simon nu aruncă listei nici o privire, de parcă foaia de pergamint zgâriată cu slove grecești nici n-ar fi fost în fața sa, pe masa tavernei duhnind a plachie de crap, ci-și înfipse ochii și mai adânc într-ai tăi, iar numele Hydra nu ți l-a rostit cu buzele, rămase nemișcate ca ale statuilor, ci l-ai auzit de-a dreptul în miezul minții tale. Căci Simon avea puterea lui Dumnezeu, cea numită mare. Ai cunoscut astfel, fără putință de tăgadă, că, după Telendos, următorul popas, și cel din urmă în rătăcirile tale pe urma Tabernacolului, avea să fie Hydra.

Ați coborât tustrei în port, fără să mai luați cu voi și alți martori ai căutării voastre, și fără nici o călăuză. Cum se-ntâmplase și-n celelalte rânduri, ați rătăcit la-ntâmplare printre cășile și tavernele trandafirii, liliachii, șofranii și albastre ale portului, toate cu lăzile lor cu oleandri la intrare. În cârciumi, palicarii beau uzo lăptos și mâncau cu poftă cracatiță prăjită, râzând tare cu gurile pline. V-ați sucit gâturile după muierile locului, cu sprâncenele încondeiate și sulemenite-n obraji, arătându-și mândre țâțele albe ce-abia încăpeau în cămeșile lor de borangic. V-ați împiedicat de coșurile de nuiele pline de smochine și rodii de la fiecare răspântie, păzite de femei bătrâne în straie negre, multe cu cruce crestată siniliu între sprâncene. Lumina strălucea imaculată ca piepturile cormoranilor, marea ardea ca spirtul, arătându-și după fiecare zid și copac linia de un albastru tot mai adânc spre rotunda-mbinare dintre ceruri și ape. Tot golful era plin de corăbii, pânzele atârnau moi deasupra navelor cafenii, căci nu era nici o adiere de vânt. Doar vapoarele ieșeau nepăsătoare în larg, lăsând din coșuri dâre puturoase de fum.

Câteva zile nu s-a petrecut nimic, și-n sufletul tău, fără s-o arăți tovarășilor, a pătruns îndoiala. Dac-aveai să te-neci chiar acum, la mal, când aproape că puteai mirosi tămâia ce acoperea Chivotul? Nimic pe lumea asta, fără de credința în tine și-n soarta ta, nu era vreo chezășie că totul avea să meargă până la capăt. Ce-aveai să te faci dacă nu se ivea nimic, rămas cu visul frânt ca o cracă ruptă de furtună? Atunci totul fusese zadarnic, năzărire și vânare de vânt, și întreaga ta viață de-atunci încolo avea să-ți atârne de

trup ca o coadă cenușie și unsuroasă de șobolan. În Arhipelag nu mai puteai rămâne, căci beiul de Samos n-ar mai fi avut nici o milă pentru tine, ingratul și sperjurul, iar în lumea-ntreagă pentru ce să te fi dus? Nu ți-ar mai fi rămas decât ori să-ți pui capăt zilelor, terminând cu toți și cu toate, ori să te-ntorci cu rușine în Ghergani, la fustele mumă-tii, pripășindu-te iarăși ca slugă bătrână-n Valahia.

Dar joi, pe 27 ale lui Cireșar, s-a petrecut schimbarea nemaisperată. Căci dacă tu pierduseși nădejdea, noi nu știm, în cerurile noastre, ce este aceea. Căci noi vedem nu doar c-un ochi, cel îndreptat către trecut, cum vedeți voi, ci la fel de limpede ni se-nfățișează și viitorul. În acea zi, a patra de la sosirea voastră, v-ați găsit, cu două ceasuri înainte de amiază, căutând umbră în piața-n trei colțuri a orașului, înconjurată de porticuri, în mijlocul căreia se-nălța statuia de aramă coclită a celui mai vestit fiu al ostrovului, amiralul Andreas Miaoulis, suită pe-un postament de trei ori cât statul unui om, cu botfori și fustanelă, jungher în brâul lat de două palme și ochean în mâna dreaptă, mâna stângă odihnindu-și-o pe timona unei corăbii fără ființă. Privind de pe soclul său către mare, statuia dădea o umbră neagră și ascuțită ce se lungea de-a lungul pieței ca acul negru al unui gnomon. V-ați strâns toți trei la picioarele amiralului, în umbra deasă, mâncând smochine din pumni și strângând pleoapele de lumina necruțătoare a zilei.

Sisoe, meșterul zugrav, rămăsese gânditor în fața plăcii de aramă prinsă pe soclu, pe care, sub numele vestitului amiral ce-nfruntase flota turcească la Modon, la Capul Matapan, la Nauplia, dar mai cu seamă la asediul portului Missolonghi, în timpul căruia murise lordul Byron la doar treizeci și șase de ani, se afla o gravură ce-nfățișa trei nave cu pânzele umflate. Chir Mitrofan își plimba degetele, gânditor, peste liniile săpate-n metal, gândindu-se cum ar fi-ncondeiat el peisajul marin în locul meșterului necunoscut ce-l scrijelise pe foaia de aramă, când deodată buricele sale deslușiră ceva pe fața ei. Te-a bătut pe umăr și v-ați întors cu toții spre soclu, și-n tine înflori din nou speranța.

Căci placa întreagă, la atingerea bompresului corăbiei din mijloc, părea a se clătina nițel din locul ei, deși era bătută-n bolțuri de postamentul de marmoră, murdărit și el împrejur de cocleală. Colțurile ei păreau să suie și să coboare, după cum degetele lui Sisoe atingeau o pânză umflată de pe un

catarg, o fereastră din pupa, cârma sau unduirea vreunui val… Ați vârât smochinele rămase în buzunare și, ca trei orbi, v-ați rășchirat cu toții degetele peste placa de aramă, pipăind-o la-ntâmplare, până când ați făcut ceva, nici voi n-aveați să știți vreodată ce anume, că placa s-a desfăcut deodată ca o floare, lăsând să se vadă, în adâncul ei, o minunată roză a vânturilor săpată în bronzul cel mai strălucitor: înscris în cercul gradat și însemnând cu vârfurile sale lungi și scurte cele opt locuri de pe fața lui: N, NE, E, SE, S, SW, W și NW, trandafirul auriu era străbătut de un ac prelung de oțel, uns cu ulei și scoțând un mic sunet de roată zimțată, ce se rotea, lunecând, peste orice gradație săpată-n metalul cercului dimprejur. Era un mehanism ca de orologiu, ce cuprindea multe rotițe prinse-n rubine, și arcușoare sucite asemenea trompei fluturilor ce se hrănesc cu nectar.

Mitrofan apucă acul între două degete și-l roti ușor de la S la SW. Într-o clipă lumea din preajmă își schimbă înfățișarea. Se lăsă tăcere deplină, ca și când peste portul Hydra ar fi coborât o mare boltă de safir. Și deodată, privind împrejur, ați văzut pustietatea desperată a pieței. Nu mai era nicăieri țipenie de om. Coșurile cu fructe zăceau acum nepăzite, undițele pescarilor ce trăgeau la guvizi atârnau pe pământ, trăsurile așteptau fără birjarul de pe capră, iar la balcoanele caselor, cu doar o clipă-n urmă încărcate de codane și de copii, rămăseseră doar canarii din colivii, nemișcați și ei de parc-ar fi fost zugrăviți cu șofran pe un perete. Pescărușii nu mai țipau și vapoarele nu mai sunau cu glasul lor adânc, iar marea își încetase vuietul unanim al spumei revărsate pe țărm. Colonadele de pe marginile pieței își micșorau arcurile către zare, făcându-te să tânjești după o lume îndepărtată și neștiută. Mișcarea acului prins în mijlocul busolei cu un mic șurub aurit mută deodată și umbra statuii, ca și când soarele s-ar fi rotit în jurul lui Miaoulis cel de aramă, încremenind apoi din nou în alt loc din ceruri. Deodată v-ați aflat în lumina și arșița dimineței. Mitrofan mută iar locul acului, și umbra se roti iarăși, căzând peste altă parte a pieței conjurate de porticuri și de fațadele caselor. După opt mutări, umbra neagră și ascuțită, păstrând ceva din trăsăturile amiralului, reveni în locul unde fusese mai întâi, învăluindu-vă iarăși, și atunci clopotul de safir se topi și lumea-și reluă crugul ei pestriț, înveselitor, de parcă nimic nu se întâmplase.

Amiralul în fustanelă își bătea joc de voi. Căci nu de tăcere și pustietate

aveați voi nevoie, ci de un semn, de o lumină din cer. Cătrănit, ai dat la o parte mâinile prietinului tău și-ai apucat acul de oțel tu însuți, rotindu-l iarăși către SW, dar nu până la vârful următor, cum făcuse Mitrofan, ci încetișor, mutându-l gingaș preste fiecare crestătură din cele 360 ale compasului. Atunci, în tăcerea deplină ce iarăși se lăsase, și-n încremenirea porticurilor adâncite-n depărtări, ați început să auziți voci. Și nu doar voci omenești, ci și muzici, râsete, zvonuri nedeslușite, ce parcă ajungeau la voi dinspre cine știe ce țări depărtate și ostroave și orașe din locurile spre care arăta vârful umbrei. Căci vocile erau în limbi diferite și se schimbau mereu unele cu altele, cufundându-se, după o clipă de limpezime, în cârâieli și hârâieli ce zgâriau urechea. Cu o răbdare pe care doar desperarea ți-o putuse da, ai rotit acul tot mai mult către miazănoapte, apoi ai coborât cu el, încetișor, de partea dreaptă a cadranului de bronz, înaintând spre răsărit. Umbra luneca și ea peste boscheții și băncile pieței, lin și pe nesimțite, prinzând mereu alte zvonuri ca de viori, de meterhanea, de cântărețe de stradă asemeni Nurei și de bărbați cu voce sfredelitoare. Dar acul cobora tot mai către miazăzi și tot nu se vădea nici un semn.

Ceva s-a-ntâmplat doar în clipa când acul a atins crestătura de la 163 de grade, aflată-n josul cadranului, mai aproape cu mult de S decât de SE. O flacără de lumină a țâșnit atuncea din ac, ca și când soarele s-ar fi răsfrânt deodată în oțelul lui strălucitor, și vârful umbrei statuii s-a oprit pe un zid de băcănie unde, între doi oleandri cu floare albă, cineva scrisese cu literi strâmbe, folosindu-se de-un ciob de strachină, vorba AKSUM. Același cuvânt a răsunat și-n urechile voastre, însoțit de-o muzichie cum nu mai auziserăți nicicând, dar pe care peste ani aveați s-o cunoașteți prea bine, căci nu era alta decât Zema sfântului Jared, cântul liturgic al Sfintei Biserici Ortodoxe Tewahido din ținuturile Etiopiei. Chiar și atunci însă, în piața din Hydra, muzichia neștiută vi s-a părut un cânt al îngerilor din rai.

Ce era Aksum? Nume de ostrov, de oraș sau, poate, de om? Aducea cu Axis, osia lumii, în jurul căreia se rotea sfera pământească. Acolo, în axa lumii, s-ar fi putut foarte bine să-și afle sălaș Chivotul Sfânt. Ai mișcat din nou acul către miazăzi, oprindu-l pe crestătura peste care scria 180, și lumea s-a făcut iarăși lume. Clopotul de safir s-a-nălțat în văzduh, făcându-se una cu bolta azurie. Pe fesul din creștetul lui Andreas Miaoulis se pogorî un

porumbiel, și alții, pintenogi și gulerați, se roteau acum la picioarele lui, căutând firimituri. Pescarii erau iarăși la locurile lor, și vizitiii își porniră din nou trăsurile trase de cai osteniți. Ați luat-o pe ulițele întortocheate în căutarea cuiva care să vă poată desluși numele primit, dar în ziua aceea nu s-a arătat nimeni vrednic. Ați cinat la locanda lui Barba Seferis, înfulecând kleftiko și stifado stropite cu vin acru retsina, lingându-vă degetele de la atât tzatziki și ulei de măzline, iar apoi v-ați culcat la han, adormind legănați de cântecul de sirenă al mării și de mireasma oleandrilor, ce venea prin fereastra deschisă. Hidra din numele insulei își împingea în somnul vostru brațele strävezii, prefirându-vă-n crieri lumina tulbure-a visului.

În zori, hangiul, aflând istoria ce vă muncea, v-a spus că se află-n port un armean bătrân, pe nume Davit Mnatsakanyan, ce ținea o prăvălie de covoare, suluri zdrențuite, terfeloage, farfurii ciobite, vaze de alamă, ochilari cu rame de baga și câte și mai câte, vechituri bune de nimic ce nu-i aduceau îmbucătura de fiecare zi, umplându-l în schimb de molii și de ploșnițe. Între sulurile sale de pergamint, armeanul va fi fost avut și niscai hărți cu ținuturi îndepărtate, unde poate era însemnat locul, dacă loc era, ce purta numele de Aksum. Davit era om învățat, ce știa Cartea Plângerilor pe dinafară și alte scrieri ale învățaților din vechime, încât le-ar fi putut fi de ajutor în orice pricină care cerea înțelepciune. Prăvălia se afla pe malul mării, și vântul sărat din larg, și fumul gros de la locanta din preajmă, pe ale cărei grătare se frigeau veșnic pești și calamari, intrau pe ușa cu plasă de mărgele și stricau și mai tare marfa lui Paron Mnatsakanyan, deși de mirare era ce mai putea să se strice.

Ați pătruns toți trei palicarii în odaia strâmtă și-ntunecată, unde în primele clipe n-ați văzut nimica, dar apoi, ochii deprinzându-se, ați deslușit rafturi înțesate cu lucruri azvârlite claie peste grămadă: râșnițe, pisăloage de alamă, abacuri cu bilele pierdute, cântare fără greutăți, chipuri de muieri în rame rotunde, pere și struguri de ceară în castroane de sticlă ciobită, hârci de om, dihori împăiați, ibrice de aramă bătută și câte altele. Iar de-a lungul pereților erau covoare făcute sul, mâncate de molii, ce duhneau pătrunzător a lână. Armeanul era așezat la o tejghea din fund și-i țintuia cu ochi negri, încercănați, ochi de om care cetise nenumărate hârțoage la viața lui.

N-a fost nevoie de multe vorbe, ci doar de o drahmă de argint: Paron

Davit știa de Aksum, căci Biserica Apostolică Armeană era soră cu Biserica Tewahido a Etiopiei și cu cea Coptă, toate străvechi, mândre de respingerea conciliului diavolesc de la Calcedon, pe care restul ortodoxiei răsăritene, eretice și nebune, îl primise, și arhiepiscopii călătoreau mult între Armenia, Eghipet și Etiopia, unde știau fiecare schit, fiecare călugăr mai însemnat și fiecare mânăstire. Aksum era un târg în partea de miazănoapte a Etiopiei, întinzându-și colibele de chirpici sub ceruri înflorate africane și având în mijloc vechea biserică Sfânta Mariam din Zion. Ca să mai primească un temei pentru căutările lor, armeanul întinsese peste tejghea o străveche hartă cu tot cuprinsul lumii, ca să se vază dacă acul compasului arătase drumul cel bun. Și se vădi că, dacă trăgeai linie de la ostrovul Hydra spre miazăzi, taman la 163 de grade de compas, ea trecea nițel oblu preste marea insulă Crita și-apoi preste Eghipet, ca să lunece mai departe de-a lungul Mării Roșii, dincolo de Eritrea, ajungând taman la Aksum, în ținutul etiopian Tigray. Apoi cobora și mai jos, lăsând în urmă, la dreapta, Cornul Africii.

Nu mai aveai îndoieli către ce parte a lumii trebuia să-ți îndrepți de-acuma pașii: te aștepta Africa pustie și sălbatică, acolo unde sunt lei, nisipuri fără de margini, idoli străvechi ce te lovesc cu lepră și viermi lungi ce-ți intră în piele, pe care vraciu-i scoate înfășurându-i încet pe mosor. Unde preste pământul uscat de arșiță cerurile atârnă roșii ca petala de mac. Maica Africă, muierea de abanos cu o mie de țâțe de care atârnă fiicele și fiii ei însetați de laptele-i albăstriu. După șapte ani de rătăcit în Arhipelag aveai să mai străbați o dată Marea Cretei și apoi Marea Libiei ca să debarci, într-o lună de la adăstarea în Hydra, pe țărmuri africane, la Al Mamurah, lângă Alexandria. De acolo, o barcă de papirus avea să te coboare pe marele Nil, apoi pe Nilul Alb, până la Kusti, de unde se desfăcea drumul către Eritrea și apoi către Etiopia. Pe acest drum șerpuind printre măreți munți de cleștar și pustiuri cu scorpioni cât brațul de om, și viziuni de orașe, bătălii și procesiuni răsturnate pe cerurile nesfârșite, ai umblat cu caravana timp de două luni, apoi încă o lună pe jos, cu doar patru tovarăși, în primejdii nespuse la fiecare pas, bându-vă udul când ați terminat apa, înțepați de muște veninoase și mestecând în silă omizi, broscuțe și păianjeni, până ce, istovit de moarte și cântărind jumătate cât la plecare, te-ai prăbușit lângă zidul mânăstirii de la Debre Tabor. Acolo, călugării negri, în robele lor ca

fisticul, ca naramza și ca șofranul, te-au făcut iarăși om, grijindu-te vreme de trei săptămâni în care n-ai știut de tine.

La Al Mamurah ai găsit vreme, sorbind din cafeaua făcută la nisip, cu caimacul de-un deget, ce n-avea nici în clin, nici în mâneci cu cea pe care i-o făceai la Ghergani, cu veacuri în urmă parcă, lui conul Tachi, căci în aceea presărai și afion, după care-ți lingeai degetele de praful înțepător, să-i scrii o ultimă epistolie Sofianei, ce de un an nu-ți mai răspunsese, ori răspunsul nu mai ajunsese la tine, așa că inima ți se strângea gândindu-te la boală sau poate chiar, Dumnezeu să ferească, la trecerea maicei tale dintre cei vii.

Preaiubită și mult dorită maică a mea, Sofiana,
Anii trecând, și ochii tăi lipsind atât amar de vreme sufletului meu, căci n-am mai putut să mă-nchin lor ca unei icoane, și eu îmbătrânind între străini, de-atâtea ori îmi vine să las și corăbiile, și averile, și mărirea în plata Domnului, doar ca să poci să mă-ntorc cândva lângă poalele tale, ca să fiu iar fiul tău cel desmierdat, cum am fost în anii cei mai fărmăcători ai prunciei mele. Dar nu poci, căci vremea doar către-nainte vremuiește, și, ca apa râului, înapoi nu mai poate da nicicând. Nicodim cel din Scripturi îl întrebase pe Domnul la ceas de taină: „Cum se poate naşte un om bătrân? Poate el să intre a doua oară în pântecele maicii sale şi să se nască?“ Iar Hristos i-a dat răspuns că aceasta doar cu milosârdie de la Domnul se poate.

Află că din voia lui Dumnezeu sunt sănătos, ceea ce doresc și domniei tale. Negustoria-mi merge ca pe roate, și am în Arhipelag nume bun de parc-aș fi os din osul lor, căci nimenea nu mă mai știe de venetic, ci de palicar curat elen, coperit de noroc și de faimă. Și-am înșirat cu vasele mele ostroavele ca pe ață, și-am neguțat mătase, morfil și enibahar, și nu mai am loc în cală pentru sacii cu bani și scule de preț, că de greutatea lor se cufundă barcazele până la copastii. Și Ghiuner și Sisoe sunt cu mine, ajutându-mă cu negustoria și propășind și ei ca niște fii ai norocului, încât din vreme-n vreme mă bate gândul că tot ce se-atinge de mine în aur se preface.

Și vorbind despre Sisoe, ce-a-ncondeiat toate pânzele de corăbii din Arhipelag și până și coviltirul de azur dumneziesc de deasupra noastră, mi-am adus aminte că-n ostrovul Samos m-am văzut iarăși și m-am îmbrățoșat

frățește cu Ionică, băiatul cucoanei Marița, căreia am rugămintea să-i trimiți sărutări de mâini de la mine. Spune-i că Ionică e bine, ajuns mare între greci și turci, bei de Samos ce mult bine face, căci stârpește pirații ce s-au înmulțit pre mări și ridică lazareturi în ostrov, încât de multe laude are parte. Îți aduci aminte, maică dragă, cum mă făceam Alixandru Împărat în pruncie, călare pe Ducipal, iar pre Ionică îl coronam cu nuiele ca fiind Darie Împărat sau Por Împărat, și-apoi vai de el! Nici tu, nici Marița, nici popa nu-l mai scoteați din mâinile mele! Vai, vai, lumina de amiezi a Gherganilor! Vai, neaua căzând pufoasă preste coperișuri! Nimica n-o să mi-o șteargă din crieri, cum ovreii ședeau oarecând la apele Vavilonului, plângând fierbinte când își aminteau de Sion.

Mă aflu, maică, pe țărmul unor pământuri întinse, într-un ostrov uriaș ce se cheamă Africa, plin de harapi buzați, negri și ciudați, cum îmi cântai odinioară din povestea Chirei Chiralina, și de alte ființe nemaivăzute din bucoavnele tale: oameni fără cap ce au fața pe piepturi, stratocamile și leopardali, oameni pe jumătate, cu doar o mână și un picior, având rubine și zamfire în mațe, furnici cât omul și păsări Fenix, și pigmei ce se luptă vecinic cu cocorii, și hameleoni ce unde-i pui acea coloare îmbracă, și oameni ce fug cu tălpile întoarse spre călcâie, și fămei păroase ca porcii, cu ochii ca stelele… Aci totu-i pe dos și altfeliu decât la noi, și pe toate le-am văzut cu ochii mei, și dau mărturie că sunt adevărate.

Am de gând să mă-nfund în inema acestor ținuturi, căci acolo oamenii negri și-au făcut o împărăție plină de aur și pietre scumpe pe care am să le-o cumpăr cu galbenii mei, iar de nu vor s-o vânză o s-o câștig cu pistoalele, căci mă arde pohta să mă fac împăratul lor. Cândva Sever-Împărat al râmlenilor zicea că el a fost de toate și nimic nu a meritat, dar eu crez că nimic în afara chiar împărăției pe care mai demult o avea, și astfel nu mai putea s-o râvnească. Cât despre mine, mă mir ce bărbat o fi acela ce n-ar vrea să ajungă împărat, unul mic măcar, al unui neam mai de rând, dacă nu stăpânul întregii lumi? La ce să trăiești dacă nu te cațeri în vârv, deasupra tuturor? Dacă tot mai simți pe creștet talpa altuia? Cum îți este când vezi pe unul că e mai sus de tine și te privește din piscul lui ca pe un famen și-un neputincios? Mai poți trăi atuncea pe lumea asta? Ce leu tânăr, cu coama abia mijită, este acela care nu se scoală din țărâna cea roșie ca să-l

răstoarne pe leul bătrân, furându-i leoaicele și puii și făcându-se stăpân preste întregul cârd? Cu voia Celui de Sus, ce mi-a urzit încă din pântecele tale împărăția, mă vei vedea curând stăpânul unei țări creștine, mărețe mai presus de închipuire, ce poartă sfântul nume de Etiopia.

Mai întâi de-a ajunge pe țărm african, am fost să-l văz, după o lungă tânjire, pe Ingannamorte, de care toți vorbesc, dar puțini l-au văzut cu ochii lor. Unii spun că-i un dumnezeu păgân, alții că e doar om, dar care nu va gusta niciodată moartea. Am auzit despre el aproape în fiecare zi trăită de mine între greci. Îl vorbeau, de rău sau de bine, în locante, în sălașurile de curve, în piață, la căpităniile porturilor, în pușcării și pe corăbiile neguțătorilor. Se spune că fiece palicar și chiar fiece muiere din Arhipelag trebuie să-l vază o dată în viață măcar.

Căci acest Ingannamorte trăiește pe-un ostrov plutitor, ce vecinic își schimbă locul pe mări, de-l găsești uneori între insulele Ioniene, ori în Ciclade, în Sporade sau în Dodecaneze, unde se arată doar la amiază, când cerul și marea sunt de aproape aceeași coloare, a petrei numite peruzea. Atuncea se-ntâmplă de văd navigatorii un ostrov galben, ca de cristal fumuriu, răsfrângându-se mărunt între apele liniștite. Deasupra sa e mereu un nor învălătucit, ca de argint, preste marginea căruia se apleacă îngerii, cu penele lor înfoiate. În acel ostrov stă Ingannamorte, cel care-a scris toate cărțile.

E bătrân ca lumea, cu barba până la genuche. Genele albe și le ridică de pe ochi cu toiagul, ca să poată zări. E-nfășurat în mătasă cârmâzie, iar în picioare poartă papuci din piele de năpârcă. Șade la masă gârbov, cu pana în mână, căci preste ostrov ning mereu penele îngerilor, de toate colorile, și nu face alta decât să scrie, înnegrind hârtia cu cerneala de sepie din călămara dinaintea sa. Iar filele odată scrise le-mprăștie-n vânt, căzând unele-n mare, altele suflate de boreu către ținuturi îndepărtate, altele culese de marinari de pe punțile goeletelor și bricurilor ce străbat mările. Ce minune să pui mâna pe una din ele! Ce dulci ghiersuri deslușești scrise cu un condei dumneziesc!

Doar că datorința ta abia de-acuma începe, căci scrie-n filele acelea că, găsindu-le, trebuie să le scrii și tu întocmai de zece ori, că altfel mânia Sfântului Anton te va ajunge, și copiii-ți vor pieri, și averea îți va fi de jaf,

iar pe trup îți vor crește bube rele. Iar dacă le vei scrie de zece ori, toate fericirile sfinților anahoreți te vor copleși încă în acea săptămână, încât vei vedea chipul lui Dumnezeu și nu-ți va mai lipsi nimic în veacul de acum, iar în celălalt vei căpăta viața vecinică. Apoi trebuia să-mprăștii și tu filele tale, ca un alt Ingannamorte de mâna a doua ce te găseai. Urmau alți Ingannamorte, de mâna a treia, ce scriau de zece ori după fiecare filă a ta și le-mprăștiau și ei în ostroave, găsindu-le Ingannamorte de mâna a patra, a cincea, a șasea, a suta și a mia, într-un vifor de file ce se revărsau asupra lumii la nesfârșit, amenințând s-o acopere cu o ninsoare de hârtie.

Tremurând de frica blestemelor, dar și lăcomindu-se la binecuvântări, cei ce aflau filele le scriau de zece ori, dar nu întocmai ca primele, ci cu greșeli, căci erau mai cu seamă oameni fără multă carte, încât la a douăzecea copiere înțelesul filei începea să se schimbe, iar la a cincizecea se schimba în cu totul altceva, uneori în vorbe fără rost, alteori în profeții ce-ți ridicau părul de pe brațe, dar mai cu seamă-n povești, țărână de povești, povești nenumărate, ce se făceau singure, numai din greșelile adunate fără de număr… Cetind și-apoi copiind de zece ori o poveste, curva o schimba după chipul și-nfățișarea ei, după istoriile ce-i făceau ei bucurie, cu dragoste și lacrămi, pe când matrozul vâra nescai istorii pe mări, cu corăbii ce se-nfruntau între valuri. Cerșitorul deplângea soarta omului pre pământ, asemănându-l cu Iov cel din Cartea Sfântă, iar regina vorbea despre coronări și istorii de alcov. Fiecare punea în locul vechii istorii povestea sa, povestea zeilor săi, povestea mărilor și-a cerurilor sale, apoi o copia iarăși de zece ori, cu greșale voite și nevoite, și-o-mprăștia la rândul său în lume.

După veacuri, filele de la-nceput se făceau bucoavne groase, pre care unii dintre copiști, mânați de păcatul trufiei, le iscăleau cu numele lor și le dădeau câte-un titulus, deși erau scrise de toți, și astfel s-au ivit pe lume Odiseea *lui Omir,* Daphnis și Chloe *a lui Longos,* Comédia *lui Dante și* Istoriia lui Alixandru Machidon *din care-mi ceteai în vuietul crivățului prin horn la Ghergani, și, ca să încheie bucla, divina* Ulysses *a bardului din Eire. Și multe altele, mii și mii, căci nu e scriere în astă lume să nu fi pornit din mâinile lui Ingannamorte.*

După ei toți, ca unei stârpituri, vâjul mi s-a arătat și mie. Navigam pe

Pséma *în focul amiezei. Catartele nu dădeau umbră, căci soarele era tocmai în crucea bolții. Apele erau ca de oloi, fără valuri. O tăcere din veac se lăsase preste ele. Atunci am zărit ostrovul și, cu inima bătând să-mi spargă coastele, am lăsat barca la apă. Am vâslit până la piatra de cleștar gălbuie și am suit pe țărm. Am urcat și l-am văzut. Nu era la masa de scris, căci toate cărțile fuseseră deja scrise. Pe masă am zărit un vraf de file abia încheiate, așteptând o pală de vânt să le gonească deasupra mării. În capul filelor scria* Theodoros*, iar asta m-a cutremurat: eram aievea, sau viețuiam în acele file? De ce parte a lor mă găseam?*

Ingannamorte se afla mai sus, pe culmea dealului, și era aidoma cum auzisem despre el, doar că de data asta se ținea drept, în picioare, îmbrățoșând strâns un stâlp mare de marmoră. Jur-împrejur curgea timpul, ca un vânt pustiitor, ducând cu el toate ale lumii acesteia. Toate treceau, toate se scurgeau, toate se sfărâmau ca năsipul în nisiparniță. Numai Ingannamorte se ținea bine de stâlpul din miezul lumii, de Osie, și nu-mbătrânea, și nu se-ndrepta către moarte. Era singurul nemișcător în lumea pururea trecătoare. Doar pletele albe și vestmintele-i fluturau în urmă, în vânturile cumplite ale sorții. Icoana aceasta o voi purta-n inemă pentru totdeauna.

Cu aceste vorbe închei și eu epistolia mea, sperând ca rândurile ei să te găsească sănătoasă. Dă-mi mai curând răspuns, că mare grijă mă-ncearcă gândindu-mă la tine, maică dragă! Să te țină în paza ei Fecioara Preacurată ca să te izbăvească de tot răul din lume.

Al tău fiu preaiubitor,
Theodoros

30 De când te știi ai fost un om al sângelui, Theodoros, trăind în disprețul vieții omenești și hrănindu-te cu durerea aproapelui. Ai mâncat cu sânge și-ai băut cu sânge, și de-aceea rugile tale nu au fost primite, căci viața fiecărei creaturi este-n sângele ei. Acesta va fi cerut, la sfârșitul zilelor, din mâinile ucigașilor, cum stă mărturie vedenia Sfântului Ioan, care, în ostrovul Patmos, suflându-i-se-n ureche de Duhul, a scris Apocalipsa:

„Când a rupt Mielul pecetea a cincea, am văzut sub altar sufletele celor ce fuseseră înjunghiaţi din pricina Cuvântului lui Dumnezeu şi din pricina mărturisirii pe care o ţinuseră. Ei strigau cu glas tare şi ziceau: «Până când, Stăpâne, Tu, care eşti sfânt şi adevărat, zăboveşti să judeci şi să răzbuni sângele nostru asupra locuitorilor pământului?» Fiecăruia din ei i s-a dat o haină albă şi i s-a spus să se mai odihnească puţină vreme, până se va împlini numărul tovarăşilor lor de slujbă şi al fraţilor lor, care aveau să fie omorâţi ca şi ei.“

Dar mai cu seamă după ce te-ai proțăpit în tronul sfintei Etiopii și inima ți s-a-nnegrit de la moartea Porumbiței, setea ta de sânge, de urletele celor puși la munci și de destrăbălare scârbavnică n-au mai avut margini. Nemaiputând îndura chinul singurătății fără de leac, căci Tewabech Ali fusese câțiva ani lumea ta și lumina ta, iar acum trăiai orb și fără lume în jurul tău, te scufundaseși repede în băutură și-n afion din cel tare adus din Chitai, și-ntr-o porcească, noapte de noapte, încleștare cu mai multe muieri dintr-odată, căutând în zadar cel mai de preț dar făcut de Pronie muritorilor, binecuvântata și miloasa uitare. Dar uitarea nu s-a mai coborât niciodată peste inima ta, lăsând-o să colcăie de urechelnițe și de păianjeni.

Uitare ai căutat nu doar în beția simțurilor, ci și-n fapte de război, căci ai aflat curând că e mai ușor să câștigi o împărăție decât s-o păstrezi întreagă și unită sub cizma ta. Etiopia păstra încă, adânci și neînchise, rănile cumplitelor vremuri Zemene Mesafint, în care, timp de un veac, capul ei negru luptase împotriva picioarelor, brațele sale îi izbiseră din toate puterile pântecele, și dinții ei albi și tari îi sfâșiaseră vinele. Nici acum membrele nu se supuneau capului, ci voiau să aibă fiecare un crier al lor, care să le spună

ce-au de făcut. După ce-ai jelit-o luni întregi pe Porumbiță, îmbrățișându-te cu tatăl ei, Ras Ali, mai desperat încă și mai sfârtecat de durere decât tine, ți-ai pus din nou zalele Haubergeon și-ai purces la cucerirea propriei tale țări, lucru greu și cerând mari jertfe de sânge, căci oastea ta, încetul cu încetul, pierduse înfățișarea strălucitoare și ordinea de altădată. Uniformele albastre britanice se jerpeliseră în bătălii și-n furtunile de nisip și pierduseră, în soarele neiertător al Africii, orice culoare. Drapelele verzi-galbene-roșii cu leul nebiruit ajunseseră în doi-trei ani zdrențe, iar puștile moderne, ducând lipsă de ungere și fultuială, se înțepeneau după primul foc, nemaifiind bune decât de măciuci, ținute cu nădejde de țeavă. Puțin mai lipsea, în vremea când te-ai hotărât să supui Sheba, s-o faci cu vechea ta gloată de tâlhari cu junghere-n dinți și pistoale-n brâie, ce nu știau nici de ascultare pe câmpul de bătălie, nici de legile războiului, care cereau cruțarea celor căzuți în genunchi și cerșind iertare.

De zeci de ori îi scriseseși reginei Victoria să-ți trimită ajutor mai departe, să nu te lase să putrezești în ținutul tău uitat de lume, dar după fiecare epistolie te pomeneai, la câteva luni, cu alt dar împărătesc fără de nici un folos: batiste brodate, flauturi de mahon, cutii cu fluturi prinși cu ace în satin încrețit, ocheane de alamă, inele cu pietre de duzină sau păsări mecanice, învârtite cu cheița. Și nici un cuvânt pe hârtie care să le-nsoțească, de parcă regina, pe care-o urai în sinea ta tot mai tare, ar fi fost mută și nesimțitoare ca o piatră. În gândul tău, și de multe ori și răcnind între patru pereți, n-o mai scoteai din cățea eretică, nemernică și trădătoare, căci toată speranța ta la ea era, fiind englejii cei mai tari de pe lume.

Îi trimiteai și tu, odată cu epistolele cu care-o pisai lună de lună, coliere din dințișori de copil, cercei din străvechi icusari de aur, stânjeni întregi de borangic străveziu pentru rochiile și trenele pe care îți închipuiai că le poartă, gândaci uriași ca de metal verde, grei de nu puteai să-i ții în palmă, precum și fildeși întregi săpați cu măiestrie ca să închipuie corăbii sau fecioare cu inorog. Greu te hotărâseși să-i trimiți și una dintre sutele de cruci de cleștar căzute din cer în provincia Gojjam după un trăsnet din senin, dintre care pe una o purtai tu însuți la gât, prinsă cu un șnur din piele de girafă, pentru că femeia ce stăpânea mările și uscatul ar fi putut, în strâmbătatea credinței sale, s-o folosească în cine știe ce eresuri și chemări

ale Diavolului ca să capete tinerețea veșnică.

Fără să te mai bizui, de la o vreme, pe prieteșugul Victoriei, te-ai aruncat către miazăzi ca să supui ținutul nesupus al Shebei, ce nu doar că nu-ți recunoștea coroana, dar mai avea și trufia nesuferită de-a se lăuda cu stăpânitorii ei ce, din străvechime, încă din vremea lui Menelik, fiul reginei Makeda, aveau sânge solomonic, pe când tu, împăratul de la Magdala, o spuneau în gura mare, nu erai decât fiul unei vânzătoare de kosso, cel mai de jos om de pe lume. Chiar și regele lor, Haile Melekot, îți spuneau iscoadele, nu te numea decât Limbricul, ceea ce te făcea să spumegi de furie și să înjuri ceasuri întregi pe rumânește, de dumnezei și de născătoarea mă-sii, căci shebaitul trecea în ochii tuturor de mare viteaz și om cu faimă. De-aceea abia așteptai să-l întâlnești în bătălie și să-ți pui cizma pe grumazul lui. În mintea ta ce se umplea de jeg pe zi ce trece, te desfătai încă de-atunci cu gândul că aveai să-l închizi în temniță, sub podelele de piatră de la Magdala, cu câțiva harapi pidosnici ce, sub ochii tăi, aveau să-l rușineze zi de zi și ceas de ceas până ce-aveau să-l lase fără gaura dintre buci.

Așa că mare ți-a fost durerea aflând că, pe când armata ta trecea granița-n Sheba, ajungând în ținutul Menz, Haile Melekot tocmai murea de dropică, după ce suferise, cu pântecele tari ca toba, timp de două luni. În urma morții sale, oamenii lui de război se întorseseră acasă și nu mai fusese nici o bătălie. Ai cerut să fie dezgropat după opt zile de la-nmormântare, și i-ai contemplat, întins cum era pe masa acoperită cu un lințoliu de azur, trupul din care ieșeau deja lujeri palizi de ierburi, și fața cu ochi scurși, mâncată de gândaci în crustă cafenie. Ai plâns îndelung la căpătâiul său, nu de milă, ci de furie neputincioasă, căci pe Melekot ar fi trebuit să-l întâlnești în bătălie ca să-i smulgi și drapelul din mâini, și viața din nări, și mândria sa de rege solomonic. La întoarcerea ta în Magdala, leșul regelui a fost împlântat, după obiceiul etiop, într-un stâlp de cleștar și-a rămas astfel, în picioare, în sala tronului tău, până când, citadela căzând și tu spulberându-ți creierii cu pistolul Victoriei, stâlpul a fost dus la Muzeul Victoria și Albert din Londra, împreună cu alte curiozități furate din cetatea ta de scaun.

Cele două regine din osul lui Menelik, Zenebework și Bezabish, măritate, se zicea, cu câini uriași, sacri asemenea idolilor, veniră, rase-n cap și cu sânii acoperiți, să se ploconească în fața ta la Debre Birhan, dar n-ai avut

nici măcar o privire pentru ele, căci la câțiva pași în spatele lor venea o femeie tânără de o frumusețe cu neputință pe acest pământ, albă ca laptele și înfășurată-n plete blonde ce-i lăsau la vedere doar gurguiele sânilor, dezveliți din vestminte cu mândrie de adevărată regină. Femeia albă, fostă sclavă vândută-n Etiopia de berberi, ajunsese cu doisprezece ani în urmă, pe când era doar o copilă, la curtea regală din Debre Birhan și apoi în patul regelui Haile Melekot, care, uimit de dulceața îmbrățișărilor ei, o luase și de soție. Era acum văduva lui și pășea înaltă și dreaptă pe urma reginelor mai bătrâne. Cu pleoapele lăsate, strălucea ca un stâlp de lumină între oamenii negri dimprejur, luându-ți vederea și pierzându-ți mințile în ciuda tânjirii tale după neuitata Porumbiță. Ajunsă-n fața ta, ce ședeai trufaș pe scaunul poleit cu aur, se plecă și ea adânc dinainte-ți, lăsând vederii forma unduitoare a trupului ei, cu umeri înguști și șolduri largi, trup de muiere dintr-o bucată, numai lapte și miere, asemenea tuturor ținuturilor făgăduinței. În aplecare, ultimii cârlionți ai părului i se întinseră-n țărână, din care păstrară apoi grăunțe cărămizii. Când se ridică iarăși, ai întrebat-o cine este și-atunci te-a privit drept în ochi. Ai rămas săgetat, căci ochii-i erau albaștri ca mările din Arhipelag, albaștri ca peruzeaua, curați ca lacrima, ochi cum nu mai văzuseși vreodată. Regina se numea Tidenekialish, și amintirile ei de când era fetiță o duceau către un ținut din miazănoapte cu case roșii și albastre numit Funen, unde purtase numele de Benedikte, schimbat apoi la berberii ce o răpiseră în Akilah. Ai lăsat-o să plece atunci, căci te aflai în fața tuturor rudelor de sânge ale regelui, dar ai menit un cort numai pentru ea, și nu mai răbdai trecerea serii până când aveai să îmbrățișezi acel trup alb ca norii de vară, ce te ispitea cum n-o mai făcuse altul vreodată. Pe ceilalți shebaiți i-ai trimis la Magdala, în temniță, urmați de averile lor ce-aveau să-ți umple visteriile. Nu l-ai lăsat liber decât pe fratele regelui, Haile Michael, ca să domnească în Sheba ca Merid Azmatch, adică vicerege, fără nici o putere decât să adune tributul pe care Sheba de-acuma ți-l datora.

Ți-ai dorit-o împărăteasă pe Tidenekialish, dar ea nu te-a dorit pe tine. Încă de când era soția lui Melekot, regina cea albă trăise în taină cu un bărbat voinic și chipeș, mai-marele peste garda palatului regal, iar acesta, văzând pofta din ochii tăi și știind că de-acum femeia pe care o iubea era

pierdută dacă rămânea în Etiopia, a scos-o din Debre Birhan chiar în aceeași seară, înainte s-o pângărești tu, și-a însoțit-o într-o fugă disperată către Cordofan. Acolo a învestmântat-o într-o burqa neagră ce-i acoperea tot capul și trupul, până și peste ochi având o țesătură întunecată, deși străvezie. Zadarnic ai trimis pe urmele lor douăzeci de călăreți înarmați: nu le-au mai dat de urmă, căci doi copii negri și cârlionțați, plătiți de mai-marele gărzii și așezați la intrarea în satul Ughaybish, îi mințiseră că fugarii au luat-o către miazănoapte, în loc de răsăritul unde se-ntindea, întunecată ca spinarea rechinilor, marea. În portul Massawa din golful Zula cei doi au suit pe un caic arăbesc cu o singură velă, numit *Kamari*, și-au luat-o-n sus, pe Marea Roșie, timp de zece zile, până la Eilat. În mijlocul mării, având deasupra doar cerul înflorit cu stânjeneii parfumați ai miilor de stele, cei doi s-au iubit pentru prima dată în voie, nopți în șir, femeia slobozind în sfârșit țipetele ei de dragoste sub bărbat, țipete nestăvilite, din rărunchi, pe care-n odaia din palatul regal și le-năbușea mușcându-și pumnii până la sânge.

Dar la Eilat, în ținut egipțian, era holeră, și frumosul june căzu la pat și se stinse în doar o săptămână, cu fața suptă și degetele ca niște bețe cu pielea zbârcită pe ele, lăsând-o pe Benedikte – Akilah – Tidenekialish – Mariam (cum avea să-i fie numele de-atunci încolo) să jelească trei luni în țara Egipetului până n-a mai putut plânge, iar apoi, cu ochii uscați și inima împietrită pentru totdeauna, să-și urmeze drumul într-o ceată de pelerini până la Ierusalim, unde și-a găsit odihna la Mânăstirea Etiopiană a Sfântului Mormânt. Avea să rămână călugăriță în acel lăcaș o viață-ndelungată, în care nimeni n-avea să știe că sora Mariam cea albă ca laptele, copilă a ținuturilor daneze de la capătul lumii, fusese cândva regină în străvechea și nefericita Etiopie. După ani, Mariam avea să o-ntâlnească, în Mânăstirea Ortodoxă a Sfântului Mormânt, ce se afla în vecinătate, între alte călugărițe, pe bătrâna măicuță Saschia, grecoaică de la Tinos, din Arhipelag, cu care stătuse adesea la vorbă ceasuri întregi, fără să-i treacă vreodată prin gând că aceea era Sofiana, muma celui ce ajunsese împăratul Etiopiei și care-o prigonise, azvârlind-o afară din țara unde stăpânise ca regină. Ostenită să te mai aștepte și auzind în cele din urmă despre adevăratele tale isprăvi, ce-i înfipseseră ghimpi în inema ce încă te iubea nespus, Sofiana își închinase viața lui Hristos și avea să-și sfârșească zilele la Ierusalim, cu un an înaintea

morții tale. În ultimele ei ceasuri, grijită de preot și cu lumânarea aprinsă la căpătâi, avea să se roage fierbinte pentru mântuirea sufletului tău.

Când ai aflat de înșelăciunea copiilor din Cordofan, în ochii tăi crunți a izbucnit o mânie fără de margini, cum izbucnise lepra în fruntea lui Ozia când, în nesăbuința sa, a adus tămâie nelegiuită în fața Domnului. Fără să mai stai pe gânduri, și în ciuda rugăminților lui Ghiuner, ale arhiepiscopului și-ale altor curteni, ai luat cu tine un pâlc de oaste, ai străbătut în zece zile munții albaștri și cristalini din apus, ai pătruns în regatul negru Cordofan și-ai tăbărât în satul Ughaybish, alcătuit din vreo treizeci de colibe de rogojină, unde se petrecuse trădarea. Ostașii tăi au năvălit în colibe, i-au adunat pe toți copiii, de la pruncii duși în spate de mamele lor, în năframe colorate, până la băieții și fetele ce așteptau inițierea, și i-au adus în fața ta, în urletele disperate ale mamelor, care, tăvălindu-se în țărâna roșie a drumului, îți cerșeau îndurarea. Nici nu descălecaseși de pe cal când ai dat porunca, și-ai rămas în șa, drept și țeapăn ca un demon al răzbunării, până când ea a fost împlinită. Pruncii până la cinci ani au fost jertfiți pe loc, înjunghiați sau sugrumați de brațe voinice, apoi azvârliți unii peste alții într-o grămadă de leșuri micuțe. Ceilalți, în număr de peste patruzeci, au fost îmbrânciți într-o colibă, după care ostașii au intrat peste ei. Ce s-a petrecut acolo nu se știe, și mintea nu-și poate închipui fără să plesnească în țăndări, dar curând țipetele jertfelor siluite și schingiuite deveniseră de neîndurat până și pentru tine. După două ceasuri de iad, bărbații în uniforme de război au început să iasă, însângerați și sleiți, cu ochi capii și balele curgându-le pe bărbii, și, după ce toți s-au văzut afară, din colibă n-a mai ieșit nimeni. Câte-un geamăt stins mai arăta că încă se aținea un strop de viață în câte-un trupușor martirizat. Au dat apoi foc colibei, au omorât sătenii ce săriseră către tine cu mâinile goale și, fără să poposiți acolo nici un ceas mai mult, v-ați întors la Debre Birhan, unde în prima noapte te-ai sucit și te-ai răsucit în așternut cu gândul la Tidenekialish. În ciuda jertfirii pruncilor, furia nu ți se potolise.

N-ai mai răbdat să rămâi în Sheba, ci chiar în acea săptămână te-ai întors la Magdala, unde i-ai omorât pe toți prizonierii shebaiți, neamuri solomonice îndreptățite mult mai mult decât tine și la tronul Shebei, și la al întregii țări. Au pierit în chinuri, cu ochii scoși și sânii retezați, cele două

împărătese, iar doi frați ai fostului rege au sângerat până la moarte cu tălpile și palmele despărțite de membre. Astfel ți-ai început cei treisprezece ani de domnie în care muncile, omorurile și samavolniciile s-au ținut lanț, înclinând tipsiile balanței tale către blestemul oamenilor și focul nestins al Gheenei.

Despre jertfirea pruncilor din Cordofan s-a aflat curând în întreaga lume, căci erau anii în care David Livingstone traversa Africa de la apus la răsărit pe fluviile Congo și Zambezi, în căutarea izvoarelor Nilului, iar istoriile lui din miezul Africii Negre erau înfățișate pe larg în revistele vremii, cu gravuri stângace înfățișând exploratori neînfricați îndreptând carabinele către sălbaticii canibali. India și Africa erau pe buzele tuturor, și mai ales ale britanicilor, ce nu-și începeau ziua decât cu ziarul desfăcut larg în față, deasupra omletei cu jumări și-a ceștii de cafea, închipuindu-se fiecare un Phileas Fogg ce-nconjura lumea în numai optzeci de zile, luminându-i pe băștinași și împărțind dreptatea. *The Daily Telegraph*, abia înființat cu doi ani în urmă, publicase primele zvonuri despre masacru, preluate și aduse la zi aproape imediat de *The Guardian*. Indignarea pe Wall Street fusese unanimă. Erai înfățișat de-acum ca un tiran sângeros, ucigător de copii, nedemn de atenția și bunăvoința pe care ți le arătaseră regina Victoria, ce văzuse în tine, cu naivitate, un posibil aliat al imperiului. Înștiințată de Palmerston despre infamele tale atrocități, de la afacerea copiilor din Cordofan la masacrarea rudelor de sânge ale regelui din Sheba, socotite amândouă acte de cruzime dementă, fără măcar o brumă de justificare politică, regina încetase deodată orice legătură cu tine, oprind și derizoriile sale daruri, mărgele și oglinjoare, cu care oricum mai curând te înfuria decât să te fericească. De-acum, pentru Imperiul Britanic nu mai erai o speranță, ci un proscris, ceea ce pentru tine însemna, fără să vrei a o recunoaște, retezarea aripilor vulturești ale ambițiilor tale nemăsurate. Cancelaria imperială ți-a trimis o scrisoare de protest, iscălită de prim-ministru, ce te-a scos într-atât din minți, că după ce ți s-a citit în sala tronului, ai smuls-o din mâna demnitarului tău și-ai alergat cu ea spre locul de ușurare. Acolo, după ce te-ai slobozit, te-ai șters la fund cu epistola regală, aruncând-o apoi în gaura cu rahat și pișat, colcăitoare de viermi. Ura ta pentru regină și pentru englezi, vie încă din vremea rătăcirilor prin Arhipelag, deveni acum fățișă,

schimbându-se-n politică de stat.

La dracu, puteai reuși și fără ei, căci un împărat poate tot ce-și pune-n minte, iar dacă va porunci smochinului să se sădească-n mare, el se va smulge din pământ și va alerga către cel mai apropiat țărm, împlântându-și rădăcinile în carnea străvezie a valurilor și lăsând sânii dulci, viorii, ai smochinelor să se oglindească în ape. Minuni în lume nu se aflau, afară de una singură: că ajunseseși împărat, aievea și nu-n vise deșarte, și de-atunci nimic nu-ți mai putea sta împotrivă. Doar să fi vrut, puteai atinge cu degetul luna, puteai face ca un toiag să dea frunze și migdale peste noapte și puteai răbda veninul viperelor fără să te omoare. Ce era un amărât de Imperiu Britanic, cu toate liniile sale maritime, cu toate armatele și coloniile sale și invențiile sale drăcești, ce era o biată regină cu scufie pe cap față de tine, Tewodros II, Împărat al Împăraților, Soț al Etiopiei și logodnic al Ierusalimului, *Moa Ambassa ze imnegede Yehuda*?

Așa că, după ce i-ai băgat la-nchisoare pe toți cei ce ți-ar fi putut fi rivali, de la tânărul imam Amede Bashir din Wollo până la prinții din Gojjam, Tigrai și Gondar, ai mers mai departe, prin propriile tale puteri, cu propășirea țării, construind în anii ce au urmat drumuri ce legau marile orașe-ntre ele, diguri ce opreau inundațiile Nilului Albastru și ale râurilor Atbara și Giba, manufacturi de arme, țesături și pielărie precum cea de la Gaffat, iar pe lacul în formă de inimă Tana, ochiul minunat și limpede al Etiopiei din care izvorăște ca o lacrimă Nilul Albastru, ai făcut să navigheze un vas altfel decât toate celelalte din lume, căci nu era împins nici de pânze, nici de abur, ci de călătorii ce trebuiau necontenit să pedaleze, mișcând doar prin puterea picioarelor zecile de elice de sub ape. Vasul, numit *Desita*, mergea de la Bahir Dar până la Mendaba, străbătând apele galben-verzi, străvezii, ale Tanei de la miazăzi la miazănoapte, trecând pe lângă ostrovul împădurit Dek, în mijlocul căruia se ridica Muntele Abora. Un poet al inglezilor scrisese că la cântarea din dulcimer, în zori de zi, a unei fecioare etiope, săpată parcă în abanos, din vârful muntelui se ridica lin spre cer un mare dom al plăcerii, însorit și plin de grote de gheață, plutind deasupra lacului și luminându-l până-n străfunduri. De acel dom de cleștar, încărcat de trupuri goale de bărbați și femei ce gustau bucuriile împreunării, s-a sfărâmat *Desita* când nenumărații călători, pedalând prea tare într-o zi

nefastă, au făcut ca vasul să se ridice măreț dintre ape și s-o ia de-a curmezișul pe cerul de safir, întâlnindu-și, într-o viziune îngemănată de iad și de rai, pieirea.

Lângă aceste strădiuințe pentru binele țării, din care multe s-au spulberat din pricina sărăciei și neșcolirii oamenilor, ți-ai adus aminte și de făgăduința făcută Arhiepiscopului Abune Sellama după bătălia de la Dirasge și-ai început prigoana nemiloasă împotriva ereticilor și-a mahomedanilor, care, ca niște ploșnițe puturoase, mânjeau și pângăreau Sfânta Biserică Etiopiană Tewahido, în care tu însuți nu credeai, căci rămăseseși în taină în legea maicei tale, Sofiana, și-a Valahiei tinerețelor tale. Dar în toată domnia ta ai făcut din cruce car de război și din Hristos gheneral în simbria ta, împletind cât mai strâns cu putință cele de sus cu cele de jos, biserica și împărăția, încât ele să fie una, ca o pânză de paing în mijlocul căreia, gras și veninos, adăstai tu însuți. Te minunai de multe ori de fleacurile ce despărțeau credințele, chiar și între creștinii ce-ar fi trebuit să se aibe ca frații. Nimenea între ei nu știa cine e aproapele său, nimenea nu se pricepea să scoată mai întâi bârna din ochiul său ca să poată apoi scoate paiul din ochiul celuilalt. Te-ai folosit de biserică, și biserica s-a folosit de tine, tu împodobind-o cu mânjeli de aur și icoane cu mărgăritare pe catapetesme, ea mânjindu-te cu o sfințenie cu atât mai deșănțată, cu cât faptele tale se făceau mai fioroase. În cele din urmă, ai jertfit și biserica, atunci când ți-a venit mai bine, călcând-o-n picioare cum ai călcat totul, începând cu împărăția trupului tău însuți, ajuns în puțină vreme, din casă a Domnului, cuib de tâlhari.

Măreața biserică neagră a Etiopiei era străveche, asemeni celei copte, armenești și siriene, nici una căzută în arcanele diavolești ale Conciliului din Calcedon, al patrulea al creștinătății, ținut în timpul împăratului Teodosie II și-al papei Leo, cel din urmă numind acel conciliu *Latrocinium*, adică adunătură de hoți. Și chiar așa și fusese, căci conciliul hotărâse mincinos și eretic că Hristosul are două firi deosebite, de Dumnezeu și de om, și că în unele locuri din Scripturi el se poartă doar ca un om, iar în altele doar ca un Dumnezeu, fără ca vreodată firile Sale să se amestece. Iar această cumplită rătăcire era ținută ca adevăr și în bisericile ortodoxe grecești și rusești, și în Patriarhia din Alexandria, și între papistași, și printre protestanți, ce-aveau cu toții să ia calea iadului fără putință de iertare. Pre

când celelalte biserici, vechi și-nțelepte, și mai ales cea etiopiană, grăiau adevărat și curat: Domnul Isus Hristos este Dumnezeu, Cuvântul încarnat. El are în Sine desăvârșita Dumnezeire și desăvârșitul omenesc. Întreaga Sa natură dumnezeiască e unită cu întreaga Sa natură omenească, fiind cu neputință de despărțit. Prin urmare, în toate faptele Sale înfățișate în Scripturi, El s-a purtat deopotrivă și-n același timp ca Dumnezeu și ca om. De-aici numele bisericii etiope, Tewahido, ceea ce înseamnă „unire“.

Numai că această unire de nedesfăcut dintre dumnezeiesc și omenesc, ce-l făcea pe Hristos noul Adam, fiul cerului și-al pământului, întrepătrunse în ființa sa de împărat al universului ce lumina cosmosul cu fulgerul feței Sale, era pusă la-ndoială de câțiva demoni ce se numeau Qibat, adică oamenii ungerii, căci ei socoteau că Hristosul se născuse om și fusese un simplu tâmplar din Nazaret până ce porumbelul Sfântului Duh se pogorâse la Iordan asupra sa, când fusese botezat de Ioan Botezătorul. Atunci pasărea sfântă ar fi slobozit din cioc peste creștetul Său, ca un strop sidefiu, ungerea prin care El devenise Mesia, Fiul Celui Preaînalt. Iar alți rătăciți ce se chemau Tsega, asta vrând să zică „bunăvoință“, ziceau că tâmplarul din Nazaret căpătase firea dumnezeiască doar când s-au deschis cerurile peste Iordan și s-a auzit glas din văzduh: „Acesta este Fiul Meu preaiubit în Care-Mi găsesc plăcerea“, căci în acea clipă de neasemuită străluminare Tatăl îl adoptase pe Fiul cu binecuvântarea Sfântului Duh. Mai erau cei ce-și ziceau Sost Lidet, adică „trei nașteri“, care mințeau sfruntat și nelegiuit că Hristosul se născuse o dată din Tatăl, la Facerea lumii, încă o dată din Sfânta Fecioară la Nașterea din Bethleem, în iesle, și ultima oară la botezul lui Ioan Botezătorul, în locul de lângă Betania, dincolo de Iordan, ce purta în zilele tale numele Wadi.

Timp de cinci ani ai dezrădăcinat groaznicele rătăciri ce ardeau mințile credincioșilor, schimbându-i, după spusele bisericii tale, în fii ai pierzaniei. Călăreții tăi năvăleau în Gojjam, Sheba și Gondar, în satele bântuite de ciuma ereziilor, și ucideau fără milă nu doar pe cei ce se depărtaseră de biserica Tewahido, ci, ca-n vechile vremuri în care iudeii își dobândiseră țara, nimiceau toată suflarea, nelăsând cu viață nici bărbați, nici femei, nici prunci, nici vite, nici orătănii, ba striveau cu tălpile până și mușuroaiele de furnici, de bună seamă eretice și ele, ce se pripășiseră în acele locuri

demonice. Piatră pe piatră nu mai rămânea din satele cu colibe de paie, și nimeni nu mai putea să le rostească din acea zi numele. Iar cadavrele le băteau în cuie de copaci, în picioare, lipsite toate de capete.

Astfel de sate fără case, în mormanele de moloz ale cărora își făceau cuib ariciul și cucuvaia, pline de hoituri fără cap, înspăimântau de moarte puținii călători, misionari mai cu seamă, ce se mai încumetau să străbată însângerata și-ndoliata Etiopie, al cărei popor tânjea acum după vremurile Zemene Mesafint, pe care și le aducea aminte ca fiind, în cumplita lor neașezare, totuși mai bune și mai pașnice decât cele din vremea ta.

Cu spada-ntr-o mână și crucea de lemn strâmb în cealaltă, ai alergat neobosit de-a lungul și de-a latul împărăției tale, până ce spada ți s-a ciuntit în mâna dreaptă, iar crucea din stânga s-a rupt ca o bucată de lemn putred, cum și era din capul locului, căci în acele vremuri unul din cinci bărbați etiopieni era preot, iar jumătate din pământuri erau fie Seeso, fie Gedam, adică moșii mânăstirești mai întinse sau mai mărunte, nimeni din marea oaste a Domnului neplătind bir, ci dimpotrivă, sugând din hasnaua sărăcitei țări, asemeni căpușelor, sângele gros de aur și de argint ce-ar fi trebuit să hrănească oștile. După ce Abune Sellama, atotputernicul arhiepiscop, te ridicase până la ceruri pentru grija ta pentru curăția credinței Tewahido, tot el avea, după numai câțiva ani, să te cufunde până-n iad fiindcă îndrăzniseși să te atingi de averile bisericii, cum n-o făcuse nici un împărat de când se scrisese *Kebra Nagast* pe lume de cei trei sute optsprezece sfinți părinți ortodocși. Fiindcă doar după trei ani de domnie, văzând că răzmerițele împotriva silniciilor tale se-nmulțeau în toate ținuturile de sub cerurile înflorate ale Etiopiei, și că oastea se jerpelea și-și pierdea credincioșia pe zi ce trece, în lipsa soldelor rămase neplătite, te-ai năpustit asupra bisericii, despuind-o de odoarele ei și chiar și de preoți, aducându-le numărul la un sfert din câți năpădeau mânăstirile de sub pământ, tăiate-n stâncă, iar pe ceilalți alungându-i în pustie, unde crăpaseră de foame sub terfeloagele lor, întinși de hiene și blestemându-te cu ultimele lor puteri.

Cel mai mult te-nfuriase că preoțimea asta neagră ca tuciul, înfășurată-n cearșafuri verzi, albastre și portocalii, își scotea cu pietate turbanele când, o dată pe an, preotul ales pătrundea în Sfânta Sfintelor, dar când se înfățișa înaintea ta, ce te numeai acum și Arhiepiscop pe viață al Sfintei Biserici

Tewahido, spre umilința lui Sellama, se arăta semeață și nu se descoperea, abia catadicsind să se aplece în fața măreției tale. Căci fiecare dintre ei, gândeai tu, clocind jignirea asta în minte zi și noapte, știa că ești fiul vânzătoarei de kosso, și doar limbric, limbric, limbric îți spuneau între ei, rânjind cu gurile lor știrbe și făcând semne de dispreț cu degetele lor subțiri și pieloase ca niște bețe. În cumplita zi de 19 a lunii Ter, când se prăznuia Temqet, adică Boboteaza, soborul de preoți ce ți se-nfățișase-n sala tronului ți se păruse (căci te treziseși cu fața la cearșaf după un vis de jupuire de viu) mai semeț și mai scârbavnic ca de obicei, iar turbanele lor stacojii și nărămzii păreau mai mari și mai înfoiate, în pofida ta parcă. De trei ori ți-ai mușcat buza ca să-ți stăpânești mânia ce creștea-n tine ca un prunc cu cap de bou din cei ce, venind pe lume, prevestesc cutremure și năvăliri, dar în cele din urmă, la cea mai mică părere de dispreț din partea pâlcului colorat ca o pasăre pestriță, ai răbufnit nebunește, născând din crierul tău însângerat porunca pe care nimeni apoi n-a mai izbutit s-o uite.

Căci într-o câtime de clipă, roșu de mânie, ți-ai adus aminte de istoriile maicei tale despre un stăpânitor valah din alt veac, ce bătuse-n cuie turbanele soliei turcești pentru că mahomedanii nu și le scoseseră înaintea sa. „Aduceți piroane!“, răcniseși ca din gură de șarpe, și când cuiele mari și drepte veniră pe pernițe de catifea, cel mai mare în cin dintre preoți fu apucat, răstignit pe podea acolo, între ai săi, și țintuit în mijlocul frunții, prin borangicul turbanului, cu pironul bătut cu ciocanul până ce vârful, trecându-i prin toată țeasta, s-a înfipt în dala de malachită a podelei, ciobind-o pentru totdeauna. Ceilalți preoți, apucați de ostași și răcnind din răsputeri, ar fi avut aceeași soartă dacă, minunea minunilor, mai-marele lor n-ar fi rămas viu, întreg și nevătămat. Nici un strop de sânge n-a țâșnit din cumplita rană, și se vede treaba că, trecând drept prin mijlocul crierului, cuiul nu l-a zăticnit, încât, chiar trântit acolo, la picioarele tale, preotul smochinit ca o hârcă, a cărui mantie se desfăcuse lăsându-i pieptul costeliv, coperit cu păr alb, la vedere, începuse să vorbească-n limbi omenești și îngerești de răsuna sala tronului, și ostașii le-au dat drumul, cu părul măciucă, preoților, și sfetnicii tăi au căzut în genunchi, și tu însuți te-ai văzut preț de o clipă așa cum erai: unul dintre îngerii căzuți din ceruri, deja acoperit cu blană roșie, și încornorat, și copitat, și codat, cum îi văzuseși

zugrăviți, în pruncie, pe zidul bisericuței din Ghergani. Aripele tale, cândva mai albe decât le-ar fi putut face orice înălbitor de pe pământ, erau acum de piele de drac, ca ale șoarecilor zburători. Te-ai lăsat și tu în genuche, copleșit de frica de Dumnezeu, și i-ai iertat pe ceilalți, dar nimenea nu te-a mai iertat pe tine în veci de veci. Sub numele de K'idusi T'ifiri, bătrânul preot a străbătut de-atunci țara, cu floarea cuiului strălucindu-i în frunte, vorbind, uneori pe-nțeles, alteori în fluierături ca de pasăre măiastră, despre coborârea pe lume a Ierusalimului Ceresc, mare insulă rotundă de aur și cleștar din care vor descinde, cumpliți, cu armele de nimicire-n mâini, îngerii Domnului. Doar o sută patruzeci și patru de mii dintre dreptcredincioși vor fi răpiți la ceruri, striga el în Duhul, pe când toți ceilalți aveau să fie stârpiți ca Sodoma și-aveau să se asemene pentru păcatele lor cu Gomora.

„Un nebun se află pe tronul Etiopiei!“, spusese papa Cyril, patriarhul Alexandriei, după ce se abătuse, îngrijorat de soarta creștinătății africane, prin țara ta, unde auzise toate relele ce le făcuseși și văzuse hârcile pe jumătate-ngropate-n nisipuri ale călugărilor izgoniți din lăcașurile sfinte, și vorbise cu omul ce-avea un cui bătut prin țeastă la porunca ta. În fața marii mânăstiri de la Aksum se-mbrățișase cu Arhiepiscopul Sellama, sărutându-se pe gură cu el și frecându-și odăjdiile brodate de ale sale, apoi petrecuseră multe ceasuri într-o încăpere de taină, întrebându-se unul pe altul ce era de făcut, fiindcă, sub ochii lor, tu, atotputernicul împărat, te schimbaseși într-o fiară turbată, ce ura de-acum biserica mult mai mult decât o iubise cândva, când revărsase asupra ei râuri de aur și fluvii de mărgăritare. Aflând că această ură mersese până la întemnițarea nu doar a tuturor călugărilor etiopi care-ți stăteau împotrivă, ci și a catolicilor, a protestanților și chiar a fraților ortodocși copți din Egipet, cei doi mari patriarhi au alcătuit o epistolă iscălită și parafată de amândoi în care te dădeau anatema, cereau țării să se ridice contra ta și porunceau egiptenilor să coboare cu săbiile-n mâini în țara stricată de tine din temelii. Prinzându-i pe trimișii cu scrisoarea, ai făcut ceea ce nici un împărat, de la Menelik încoace, nu cutezase în veci să facă: i-ai vârât în temniță, fără vorbă multă, pe Papă și pe Arhiepiscop, cei mai sfinți părinți ai bisericilor răsăritene, cu gândul de-a le smulge limbile clevetitoare și-a le scoate ochii ce văzuseră, hălăduind prin împărăția ta,

prea multe nelegiuiri.

Dar întemnițarea celor doi a sculat țara. De-atunci n-ai mai auzit decât de răscoale și de nesupunere. Fiecare stăpânitor din fiecare colț al măreței Etiopii s-a ridicat contra ta din clipa aceea și până la sosirea, peste câțiva ani, a englezilor lui Napier, încât n-ai mai avut liniște, asemeni celui ce i-a luat casa foc cu sine înăuntru. De-acuma nici regina Victoria, nici orice alt cap încoronat al lumii, nici vreun prinț al trecutelor vremuri Zemene Mesafint, nici măcar vreun sătean ce lucra-n dușmănie țărâna roșie a împărăției tale nu-ți mai stăteau alături, doar soldații din zdrențăroasa ta armată, atât cât le mai puteai plăti slujba. Te-ai văzut împărat, cum ți-a fost voia încă din pruncie, dar ai rămas cel mai singur om de pe pământ, hulit de semenii tăi muritori și de noi, cei fără de moarte. În zadar i-ai slobozit în câteva săptămâni pe cei doi înalți prelați, plecându-te pân la pământ înaintea lor și cerându-le iertăciune, era de-acum prea târziu.

Cu toate acestea suntem datori a aminti că, la ceasul restriștei tale, totuși s-a găsit un suflet care să-ți aducă mângâiere, iar acesta a fost celălalt împărat nebun, născut în aceeași zi cu tine și crestat ca și tine la încheietura mâinii drepte, de când v-ați făcut frați de cruce în ostrovul Skyros și i-ai arătat-o pe Stamatina în cadra ovală, el crezând că este chipul Fecioarei Preacurate. În octombrie 1864, pe când toți te hăituiau ca pe un câine turbat, ai primit o epistolă cu sigiliu de ceară albastră în care împăratul unei deloc neînsemnate țări de pe sfera voastră de smarald și azur îți arăta sprijinul său frățesc, singurul dat vreodată ție fără gând rău și fără a cere nimica în schimb, dar care era, din nefericire, o aiurare de om cu mințile duse.

Eu, Joshua Abraham Norton Întâiul, Împărat prin voia lui Dumnezeu al Statelor Unite ale Americii și Protector al Mexicului, către fratele meu Tewodros II, de asemenea Împărat în țara creștină a Etiopiei, sănătate!

Aflând Domnia Mea despre binefacerile de care, sub înțeleapta Ta ocârmuire, se bucură ținuturile păstorite de Tine din miezul Africii, ținut binecuvântat unde și Noi am viețuit cândva în junețe, sufletul ni s-a umplut de bucurie. Căci n-am putut niciodată uita de proorocia ce ai făcut-o în Arhipelagul elin, când eram tineri și fără bogăție ori faimă, că amândoi suntem sortiți de stelele de deasupra noastră să ne luăm povara și grijile împărăției, și iată că această profeție s-a împlinit pe deplin. Gura ți-a fost

aurită, sufletul curat, și lacrima ce-am vărsat-o atunci împreună a fost limpede ca apa de izvor.

Ca urmare a acestei îndoite minuni, urmez întocmai vorbele Tale din epistola ce mi-ai trimis-o în vremuri grele, pe când nici supușii mei nu-mi recunoșteau suveranitatea, uzurpată de impostorul James Buchanan Jr., cel de blestemată amintire: „Oștirea mea va fi ca oștirea ta, și poporul meu ca poporul tău, până când îți vei așterne dușmanii la picioare și-ți vei pune cizma pe capetele lor, ca să nu se mai ridice niciodată“. Îți întorc acum, aflând din gazete despre vremile grele în care domnești și de minciunile cu care neprietenii te acoperă, vorbele de încurajare și făgăduințele ce mi le-ai făcut atunci.

Te asigur, Înălțimea Ta imperială, de sprijinul meu fără preget, ce nu doar în fraze își are întemeierea, ci în ajutor de război, arme și trupe americane dintre cele mai încercate, ce-ți vor sosi curând pe vapoarele mele, ca și-n ingineri de poduri și căi ferate, constructori pricepuți și neapărat un pâlc de poeți, căci grandioasele Domniei Tale realizări trebuie cântate în versuri nepieritoare. La chemarea mea au răspuns deja cei mai mari și mai încununați cu lauri dintre barzii noștri de azi, între care Timrod, Roquette, Stedman, Whittier, Piatt, Howells, ca și mai obscurul Walt Whitman, ce nu ajunge la-nălțimea celorlalți, dar l-am pus și pe el pe listă de dragul magicului număr șapte. Îmbarcați pe vasul cu aburi Lâna de aur, *cei șapte cântăreți vor sosi în țara Ta înainte de desprimăvărare.*

Toate acestea și multe altele le voi întreprinde neabătut, cu puterile depline pe care Constituția Statelor Unite mi le-a garantat, în ciuda alegerilor măsluite ce-au dus la înscăunarea ca președinte, acum câțiva ani, a unui oarecare Abraham Lincoln, încă unul dintre impostorii pe care mi-i opun politicienii corupți, orbi la dreptate și adevăr.

Să te țină Domnul în paza sa, ca să treci neabătut peste greutățile ce au strivit din vremuri îndepărtate umerii împăraților, fără a le zdrobi și spiritul!

Cu mâna dreaptă mereu întinsă-n ajutorul Tău,
Joshua Abraham Norton, Împărat al Statelor Unite
ale Americii și Protector al Mexicului,
San Francisco, East Bay,

16th Street nr. 2445, 3rd Floor
La 25 Octombrie 1864

31

N-aveai să uiți niciodată cânepiștile Gherganilor, mult mai întinse decât lanurile de grâu și păpușoi, și unde cânepa creștea așa deasă, că nu puteai pătrunde prin arcanele ei, iar de duhoarea ei dulce de bortă femeiască picau moarte păsările ce se avântau pe deasupra lor. Spânzurații ca tine, de nouă sau zece ani, se strecurau în preajma locurilor, la vremea topitului și a melițatului, pândind muierile ce-și făceau de lucru în lanurile de cânepă, văzând cum încet își pierd mințile de suflul frunzelor și tulpinilor dulce-otrăvitoare, încât, când veneau flăcăii să care snopii topiți pe baltă, uitau de feciorie fecioarele și de bărbatul de-acasă nevestele și se lăsau moi în brațele lor, lăsându-se pipăite pe țâțe și pe șale, și atunci voi, plozii satului, făceați ochii mari văzându-le cu catrințele ridicate în sus de șolduri, cu pulpele groase dezvelite, mișcând aprig, trântite-n cânepă, sub bărbații la fel de întărâtați ca și ele, căci mireasma ierbii ațâța la preacurvie și la desfrâu. Sătenii știau cu toții că de două ori pe an muierile lor se dezmățau în cânepiște, dar nu le țineau asta în seamă, căci cu ei se dezmățau, și nu ele, Florica, Anița, Gherghina sau Rada, cuminți și rușinoase acasă, trăind cu frică de Dumnezeu, ci muierea din ele, gura și țâțele și pântecele lor care, în lanul buruienii dracului, se făceau tânjitoare după bărbat tânăr, viguros, neiertător cu trupurile lor înfierbântate. Ăsta era demonul cânepii, și cu el nu puteai să te pui, ci trebuia să i te lași în voie.

Fumaseși la cânepă toată pruncia, îți dădeau vătafii din ograda lui conul Tachi, bucătarii și argații, ce te nărăviseră și la tutun, și-ți plăcea uitarea de sine pe care fumul înecăcios ți-o aducea, dar când ai gustat întâiași dată afion nu ți-a mai trebuit cânepa, decât pentru saci și pentru funia pe care mulți ți-o meneau încă de pe-atunci, văzând ce zurbagiu și fără de minte creșteai.

Afionul se făcea din măciuliile de mac, pe care le crestai cu cosorul și din ele curgeau lapții groși cum curge vlaga din mădularul țeapăn bărbătesc, iar sămânța asta se punea pe prispă la soare de se-ntărea într-un soi de cleștar gălbui, ce apoi era fărâmat ca zahărul și făina. Praful de afion se punea-n ciubucele ce le duceai boierilor, ca să se-nveselească, și se presăra peste prăjiturile cu miere ce toți le mâncau duminecile, după ciorbele dese,

vânatul și ardeii umpluți ce se dădeau la masă, dar mai ales era amestecat cu șerbet și făcut ca niște bonbonuri ținute ascunse în fundul dulapurilor, doar pentru kefurile boierești. Atunci se scoteau, puindu-se lângă carafa cu vutcă și damigeana cu vișinată, înfășată-n rafie, și toți chefliii, deja abțiguiți, mâncau două-trei gogoloaie de afion până ce-i cuprindea bineștiuta langoare, și-apoi limbarița, și-apoi, pe unii, năzăririle nebune, pe alții dorul de-mpreunare, pe alții pofta de mărire și faimă deșartă. Kefurile se făceau cu obloanele trase și, înapoia lor, cu grele draperii de muselină, ca zvonul desfrâului să nu răzbată-n afară, unde slugile clevetitoare oricum stăteau cu urechea lipită de pereți, frecându-se la gemetele tânjitoare care veneau din odaie.

Bând afion din ciubucele ce le țineai vecinic aprinse și gata de folosință, în toată junia ta n-ai mai deslușit limpede ce era aievea și ce era doar năzărire și vedenie, căci amândouă se-mpleteau și jucau în jurul tău asemeni ielelor în luminișurile de pădure. Nici trupul nu te mai asculta: uneori te lungeai până ce coprindeai luna în palmă, altădată te scurtai până când vedeai limpede firele de iarbă presărate cu boabe de rouă, și pe tine-n fiecare bob, cu o față când de năpârcă și când de pricolici, de te speriai și căutai să fugi de vedenie, dar picioarele ți se făceau picioroange lungi și țepene și cu mulți genuchi ca ai păianjenilor din fân. O mireasmă de liliac venită prin ușa deschisă căpăta dodată trup de rusalcă și te chema în clinchete de trianglu, gustul unei prăjiturele muiate-n ceai îți amintea de vremuri vechi, și vedeai altcândva, deslușit, o moschee în locul unei făbrici ori unui joagăr de lemne.

Afionul nu te-a părăsit nici în Arhipelag, unde puține erau de făcut când nu sufla nici o adiere de vânt, și marea verde ca smaraldul se-ntindea-n jur până la orizon. Trăgeai atunci din pipă, așezat pe-un odgon încolăcit, hașiș din cel mai curat, și dodată la tine veneau să te slujească umili, bocănind pe puntea corăbiei, Alixandru Machidon și Cezar cel din vechime, și Napulion Bunăparte, iar Cleopatra te chema la ospăț ca să te îmbete cu unduirile trupului ei șerpesc. Din porturi, în Naxos și Antiparos, târguiai laudan, morfină și kief din Maroc, și betel din Mările Sudului, și coca din coloniile îndepărtate ale Americilor, amestecându-le pe toate în feluri nemaivăzute și călătorind astfel pretutindeni unde fantasia, biciuită de amarele dulcețuri ce

le sorbeai cu nesațiu, te călăuzea: în adâncurile pământului, unde te scăldai în lavă aprinsă, curgând cu ea până în miezul de briliant pur, neschimbător, al sferei pământești; în focul nestins al ființei, ce se-aprinde și se stinge mereu într-o nesfârșire de yugas și kalpas; în Dumnezeul veacului nostru, ce-i doar un fir de nisip în sandaua altui Dumnezeu dintr-o lume mai înaltă, ce-i și el doar un fir de nisip în sandaua unui alt Dumnezeu, cu mult mai măreţ, la rândul său un fir de nisip în sandaua Dumnezeului de deasupra sa, de o colosală semeție, și tot astfel, pe o scară fără sfârșit, din adâncuri în înalturi, tot acest șir de Dumnezei strângându-se-n pielea ta de lumină topită și răbufnind acolo cu puterea a o mie de mii de miliarde de sori, într-o nouă creațiune, năpustindu-se-n gol pe o mie de mii de miliarde de drumuri… Marea, cerul și albatroșii, insulile din zare și tovaroșii tăi de tâlhărie pe mări se cojeau de pe fața lumii și cădeau ca tencuiala veche de pe zidul templelor, lăsând să se ivească, orbitoare, criselefantină, figura indepingibilă a esenței esenței esenței Ființei, perla grea, topită, sidefie, din stridia aspră a realității. Matematică pură și gândire pură și cuvânt ce sparge toate timpanele și vis și mit și extaz și tortură și alef la puterea alef și privire la puterea privirii și durere la puterea durerii și dinți și cerul gurii și amigdale și laringe și corzi vocale vibrând în stringuri și brane și syzigii și ogdoade, Yaldabaoth și Sophia în eternă copulare, zeii albaștri în copulare cu zeițele azurii, tu nenăscut privindu-ți părinții în copulare, și vânturile cumplite-ale karmei împingându-te-n carnea tuturor labirinturilor, și vieți de vieți și pustietăți de pustietăți și veșnicii de veșnicii, arzând cu vâlvătăi negre, cu gingii negre, cu unghii negre, cu subsuori negre în arhipelagul nimicului nimicitor al nimicului nimicitor al nimicului nimicitor al nimicului…

Iar în ținuturile Etiopiei, sub cerurile înflorate africane, adăogaseși la ierburile sucitoare de minți buruiana pe nume khat, ce-o mestecai zi și noapte, încât scuipatul cu care umpleai podelele ți se făcuse verde ca broasca râioasă. Khatul avea gust iute și ți se suia la cap într-o clipită, umplându-te de țâfnă și de trufie, căci, nemaisimțind nici osteneala, nici foamea, nici setea, nici frica de Dumnezeu, te făceai Dumnezeu pe tine însuți și te-nchinai ție, iar supușii îți păreau gângănii sub talpele tale. Mestecând khatul, khatul te mesteca pe tine, oțărându-te, rupându-ți

coardele pieptului, izbindu-te-n stomac cu valuri acre de ură și patimă. Făcea ca sângele să-ți fiarbă în vine. Te semețeai atunci ca împărații răi ai râmlenilor și ca Antihristul din epistola Sfântului Apostol Pavel către Tesaloniceni, *„omul fărădelegii, fiul pierzării, potrivnicul care se înalță mai presus de tot ce se numește Dumnezeu sau de ce este vrednic de închinare. Așa că se va așeza în Templul lui Dumnezeu, dându-se drept Dumnezeu*“.

Nu tu, ci khatul ce-ți năclăise crierii a dat poruncile cele mai crunte din ultimii ani ai domniei tale, nu tu ci khatul te-mpingea să cobori zi de zi în adâncul temniței de sub podelele Magdalei ca să te desfeți cu urletele celor munciți acolo de gealații tăi, care-i sugrumau pe nenorociți și-apoi, când îi simțeau pe moarte, le dădeau drumul, îi stropeau cu apă ca să-și vină-n fire și-i sugrumau apoi din nou, de zece ori pe zi, ca-n fundul iadului unde nu mai este nici o sperare. Nu tu, ci khatul te făcea o fiară până și-n așternut, când muierile înfricoșate de moarte, aduse cu sila la sânul tău, plecau dimineața pline de vânătăi și cu fața umflată de la ura izbiturilor, palmelor și pumnilor fără de care nu mai simțeai bucuria împreunării. Alături de khat, vărsai în tine, ca să uiți de Porumbiță – dar nu izbuteai astfel decât să-ți aduci aminte de ea încă mai abitir –, soiuri de băuturi bețive, tari și parșive, de care țara nu ducea lipsă: tella, tej, cheka, borde, ogol, korefe sau keribo, ce te zăpăceau și ele, încât nici puținii tăi vechi tovaroși nu te mai cunoșteau. Ajunseseși, la patrușcinci de ani, pântecos, buhăit la față, încărunțit, cu ochii abia mai zărindu-se ca două linii din cearcănele vineții, cu pielea gâtului zbârcită ca pergamintul. Crucea de voinic ce fuseseși se-necase-n păcat și-n osânză, și cu ăst hoit, oglindirea vie a sufletului tău viermănos, aveai să pășești curând în fața înfricoșatei Judecăți.

Dar nu Cel Bătrân de Zile, Fiul Său și Duhul Paraclet alcătuiau treimea la care te-nchinai, ci Chivotul, Coroana și Stamatina, cele trei pofte ale voinței tale despre care, în nopțile ce nu le mai puteai dormi, îți vorbeau, pe o mie de voci, gândurile din țeastă, rotindu-se mereu și mereu în aceeași spiră ce se-ntorcea-n sine însăși asemini casei melcului și capului încolăcit al ferigii. Nu-ncetaseși nicicând să gândești la Stamatina, nici când Nura îți sucise mințile cu gura ei plină de dinți albi, feciorelnici, și cu ochii ei strălucitori în formă de migdale, nici când Porumbița desfăcea sub tine pulpele ei de smoală, ciripindu-ți în ureche, învățându-te să o străpungi cu încetul, lent și

chinuitor, cu bărbăția ta, stăpânindu-ți pofta ca s-o simți apoi de zece ori mai dulce, nici când femeia de lapte și miere cu cei mai tânjitori ochi de safir, neuitata Tidenekialish, te-mpinsese pe calea uciderii pruncilor precum făcuse Irod-Împărat odinioară.

Într-o noapte visaseși că înaintai, mărunt și îngândurat, printr-o uriașă sală cu podea de porfir, cu colonade de cuarț de-a lungul peretelui rotund și cu tavanul de stâncă plin de țurțuri picurători. De zile-ntregi mergeai către mijlocul sălii, unde bolta era cel mai sus, căci acolo, în centru, odihnea, de secole-ntregi, Chivotul. Curând l-ai și văzut, mai întâi ca pe-un punct auriu nedeslușit, apoi ai distins lada de salcâm cu cei doi heruvimi de aur bătut cu ciocanul, având fețele una spre alta și acoperind capacul ispășirii cu aripele întinse. Când ai ajuns lângă el, ai căzut în genunchi, cu fruntea lipită de lemnul aurit, și-ai rămas așa, rugându-te, o veșnicie parcă. Apoi te-ai ridicat și-ai cutezat să atingi, gândindu-te la Uza și tremurând, aripele de aur ale heruvimilor. Dar Chivotul nu te-a rupt pe loc, ca pe acela, așa că ai mers cu-ndrăzneala mai departe, rădicând capacul greu și privind înlăuntru. Ai țipat tare și te-ai izbit peste față cu palmele, din toate puterile tale, ca să te trezești, căci în lada cea sfântă nu se aflau nici omerul cu mană, nici tablele legii, nici toiagul lui Aaron ce făcuse flori și dăduse fructe într-o singură noapte. Ghemuită-n chivot, cu genunchii la gură și umplându-l deplin cu umerii, sânii și șoldurile ei rotunde, se afla Stamatina, goală și adormită, coperită de propriile-i plete lungi, castanii și având coroana ta grea de aur, cedru și fildeș pe creștet.

Nu era zi în care, chiar năucit de khat, tej și hașiș, sau de afionul la fel de tare al coapselor și sfârcurilor muierești, să nu scoți din sân icoana ovală a fiicei lui Vodă, uitându-te cu dragoste curată, de care prin minune încă erai în stare, la fecioara de cincisprezece ai cu sprâncene subțiri, ochi căprii luminoși ca lacurile din fundul pădurilor și obraz însuflețit de-o boare trandafirie. „Caută-mă!“, auzeai chemarea ei tânjitoare, „caută-mă chiar și-n trădare, chiar și-n păcat! Caută-mă chiar și-n deplină uitare! Tocește nouăzeci și nouă de opinci de fier și-un toiag de fier până ce vei ajunge la inima mea…“ Era singura inemă la care râvniseși vreodată cu adevărat, mai mult ca la inema maicei tale, mai mult ca la inema împărătesei tale, căci era singura ce nu fusese sortită ție. Visând cu ochii deschiși, te gândeai la

oastea călărind pe berze ce-aveai s-o trimiți să împresoare cetatea de pe nori a Zburătorului, să-l străpungă cu lăncile și să-l ucidă cu glonți de argint, încât femeia vieții tale să se ivească în prag, acolo, pe nori, așteptându-te ca s-o îmbrățoșezi sau ca s-o înjunghii.

Estimp, la cinci ani de la pieirea Porumbiței, ai știut că-ți trebuie altă împărăteasă, căci erai dator cu un prunc din osul tău ca să împărățească după ce n-aveai să mai fii. Și nu din osul tău de venetic cocoțat fără îndreptățire la cârmuire, mai mult încă, socotit de toți ca fiu al vânzătoarei de kosso, ci din os solomonic, căci vedeai că și nobilii tăi, și biserica ta cu asta-ți scoteau ochii zi de zi, îndemnând țara la răzmeriță: că nu erai din osul lui Menelik Întâiul, fiul lui Solomon și-al reginei din Sheba, ai cărui singuri urmași aveau dreptul să se pună pe tronul sfintei Etiopii. Împărăteasa trebuia să fie tot ce nu erai tu, coborâtoare de-a dreptul din fiii lui Menelik, nobilă cu legături în toate ținuturile prinților, și pe deasupra să poată face prunci ca să ai urmași la cârmuire. Dar pe mai toți cei de os solomonic îi omorâseși deja în chinuri, împins de gelozie, încât era slabă nădejde să poți găsi o muiere rămasă în viață, de vârstă potrivită și frumoasă pe cât se poate, ca să stea pe tronul alăturat celui al tău. Solii trimiși de tine prin toate cetățile, orașele și citadelele din munții albaștri ai țării și din câmpiile ei cu nisip roșu ca petala de mac s-au întors fără vreo veste bună. Aveau să treacă ani până când, din potriveală, și nu din căutare amănunțită, aveai să-ți afli femeia cu care-ai trăit apoi până când ți-ai spulberat crierii cu pistolul Victoriei, în cămara cea mai afundă din Magdala: ultima ta nevastă și-mpărăteasă, ce-avea să piară și ea, și fiul vostru, în surghiun, sub cerurile pâcloase ale Engliterei.

Pe când se afla în Dirasge, șambelanul curții tale, Valde Gabir, în care nimeni nu l-ar mai fi recunoscut pe zugravul Mavrodin, zis și Sisoe, de altădată, într-atât de neagră și stafidită i se făcuse fața, și-ntr-atât cozile împletite, date cu grăsime și legate-n jurul frunții, îi schimbau chipul, zări în biserica Fecioarei Mariam, închinându-se la icoana cea făcătoare de minuni, o femeie tânără, naltă și maiestuoasă, atât de nobilă în fiece mișcare și cu atâta limpezime-n privire, încât părea împărăteasă încă de pe-atunci. Află că era prințesă, dintr-un neam vechi și-ndreptățit la tron, dar care dintr-o nenorocire a sorții trebuia să locuiască neștiută, într-un colț îndepărtat al

țării. Sisoe nu mai avu nici o îndoială că aflase în fine soție pentru împărat, și făcu toate cele potrivite pentru aducerea ei la Magdala. Până atunci, ți-a trimis o cadră în care era înfățișat chipul ei, zugrăvit cu penelul său ce nu odihnise nici o zi măcar de la Ghergani încoace, asemini celui al bătrânului zugrav de subțire Apelles.

Ai dormit cu acel chip sub pernă, închipuindu-ți cum aveați să faceți împreună, și împreună cu altele, în patul împărătesc, toate scârbavnicele tale împerecheri, dar când, după mai multe zile de călătorie, femeia cea desăvârșită se-nfățișă însăși înaintea ta, dârdorile ți se potoliră ca prin farmec. Deși frumoasă fără-ndoială, fămeia, ce purta numele de Tiruwork, ce se tălmăcește Aur Curat, ți se păru rece și fără vino-ncoace ca o statuă elenă, și la fel se uita la tine cu ochi goi, de parcă n-ai fi fost acolo, pe mărețul tron străjuit de lei de aur. Dară și așa n-ar fi fost mare lucru, căci avea totuși un trup cum rar se văzuse, un cap măreț încununat cu o diademă de safire, plete negre ce-i conjurau obrazul rotund ca niște râuri undoase, iar buzele tivite, de africană, erau numai bune de sărutat cu volutate. Însă te-a cuprins deznădejdea când, după ce i-ai pus mai multe-ntrebări la care ți-a răspuns în silă, uitându-se-n lături, ai aflat că Tiruwork se mai chema și Wube, numele blestemat al celui mai mare dușman al tău, Dejazmatch Wube Haile Mariam, ce pe atunci putrezea de viu chiar sub picioarele voastre, în temnița ce se adâncea la trei caturi sub podele în cetatea ta de scaun, Magdala. Era cu neputință să-l urăști, totuși, pe Dejazmatch Wube mai mult decât te urau el și neamul lui pe tine, cel ce le dărâmaseși puterea în bătălii și le schingiuiai acum trupurile în tainițe de iad, iar muierea din fața ta, fără-ndoială împărăteasă prin fire mult mai mult decât aveai să fii tu împărat vreodată, înfășurată cum era în mătase albastră pe care colanele de pe piept și zecile de brățări de aur mat de pe brațe aruncau mici lunule gălbui, se afla acum la ceas greu.

— Prințesă, îi grăiseși holbându-te tulbure la nurii ei, de parc-ar fi fost despuiată, sunt ani de când tatăl vostru și cu noi am luptat în câmpiile Etiopiei ca doi lei la fel de puternici ce se-nfruntă și se hărtănesc în savană. Unul dintre noi era sortit prin voia lui Dumnezeu să piară, iar celălalt să rămâie cu leoaicele și cu puii. La-nceput se părea că el, nesfârșit mai lat în piept și-n coamă, cu labe grele și colți însângerați, avea să rămâie stăpân

aici, în miezul Africii, dar de multe ori puterea regilor acestui veac trecător e umilită de Cel ce va coborî toți munții și va înălța toate văile, pentru ca nimeni să nu se mândrească în fața slavei Sale. Ce era David cel din vechime? Un copil de păstori, gingaș și subțire, de care Goliat filisteanul, din neamul Refaimilor, și-a făcut râs când l-a văzut fără platoșă și sabie pe câmpul de înfruntare. Dar David l-a ucis cu praștia și i-a retezat capul în fața oștilor cu însăși sabia uriașului. Ce-am fost noi pe când tatăl vostru era cel mai mare prinț etiop, neavând potrivnic decât pe marele Ras Ali de la Debre Tabor, șambelanul împărăției? Un *shifta* rufos pe care nimeni nu irosea nici măcar un scuipat. Dar i-am biruit apoi pe toți, unul după altul, căci nu lor, atotputernicii prinți din neamuri slăvite, și nici urmașilor bicisnici ai marelui rege Menelik, precum Yohannis cel scârbos ca o râmă, le-a fost dat să șadă pe acest tron de aur, ci umilitului, hulitului, neputinciosului și neînsemnatului Kassa din Kwara, cel care-a simțit, în cele din urmă, după ani de înjosire, cefele tuturor dușmanilor săi sub cizmă și-a frânt cerbicia celor trufași. Iată, acum stăm înaintea voastră Eu Însumi, Tewodros II, Împărat al Împăraților, în toată slava sa, având a vă împărtăși, cu bunăvoință, o veste bună.

Prințesă, ați aflat că acum cinci ani, care s-au scurs precum cinci veacuri pentru sufletul nostru pustiit, împărăteasa Tewabech Ali, nepoată a voastră, căci mama ei v-a fost soră după tată, și-a dat sufletul în brațele noastre. Am jelit-o vreme îndelungată, dar apoi ne-am șters ochii de lacrămi, căci așa a fost voia Domnului și acesta e drumul oricărei cărni. Și nici nu ne-am mai fi gândit să ne luăm altă soață, cu gândul să viețuim de-atunci înainte curați ca un eremit al pustiei, dacă nu ne-ar îndemna datoria de-a lăsa țării un urmaș pe tron, de parte bărbătească, așa cum a rămas legea în Etiopia încă de pe vremea slăvitei noastre strămoașe, regina din Sheba, cu binecuvântarea marelui rege Solomon, părintele nostru al tuturor. Am căutat prin urmare împărăteasă din os solomonic, frumoasă și destoinică, strălucitoare și de nume bun, să stea alături de noi pe tronul ei, cu nimic mai jos decât al nostru, ca împreună să avem un prunc asemeni lui Menelik, desăvârșit în toate membrele sale și plin de frică de Domnul, ca să nu fie țara lipsită de-mpărat când noi ne vom trece din această lume.

Rotindu-ne ochii în toate colțurile sfintei Etiopii, v-am zărit într-un târziu

și ne-ați plăcut, și-am înțeles că nimeni nu poate avea o mai mare îndreptățire la rangul de împărăteasă a țării și a noastră. Prin urmare, vă cerem acum mâna, la ceas de bucurie și luminare, dinaintea întregii noastre curți, lăsându-vă putința de a spune „nu“ fără vreo primejdie, căci dragoste cu sila nu se poate.

Oh, cât ar fi vrut Tiruwork Wube să poată spune nu, sau „Nu așa!“, după vorba Makedei! Cât ar fi vrut să fie ea pe tron, iar Limbricul, urâciunea neamului omenesc, să zacă prosternat la picioarele ei, asemeni lui Haman apucând desperat vestmântul Esterei! Limbricul scârbos, limbricul nenorocit, sângeros, burtos, buhăit, capiu, viclean și desfrânat, plin de tej încă de dimineață, amețit de khat și de muieri! Ar fi vrut să viețuiască asemeni unui eremit? Ha-ha! Ce minciună și blasfemie! Când toată suflarea știa cum trăiește, în mai mare desfrâu decât la Sodoma și-n mai mult dispreț de cele sfinte ca la Gomora! Mai curând s-ar fi aruncat în fântână cu capul în jos decât să împartă patul cu el, ea, fiica marelui ei părinte Wube, neatinsă de bărbat, neînjosită de clevetiri, curată în fața îngerilor din ceruri! Ea, ce purta în potirul trupului ei, neamestecat și sfințit, sângele împăratului Solomon, cel ce clădise Templul de la Ierusalim! În acele clipe trufia o făcea nespus de frumoasă, căci tot sângele pierise din pielea ei neagră, ce căpătase acum lucire mată de mărgăritar.

Dar Limbricul îl ținea-n temniță, în beznă și-n chinuri zilnice, alături de scolopendre, șobolani și păianjeni, mâncat de păduchi și hrănit cu coji negre de pâine, pe tatăl ei multiubit, și avea putere deplină asupra întregului ei ținut de naștere, unde-i trăiau încă mama, câteva mătuși și câteva verișoare cu care copilărise la Dirasge, încât hotărârea ce trebuia să ia acum, pe loc, fără putință de mai multă gândire, o sfârteca în bucăți, o răstignea și-o trăgea pe roată. N-avea nici urmă de-ndoială că, în ciuda asigurărilor împăratului, dacă disprețuia cererea lui toți cei dragi aveau să fie omorâți prin munci nemaiauzite, și ea însăși avea să fie batjocorită de oșteni, iar apoi, cu sânii retezați și obrajii tăiați de la colțul buzelor până la urechi, avea să fie lăsată să moară pe vreo grămadă de gunoi. Înainte de-a vorbi, prințesa se strânse-n sine de parcă i-ar fi așezat cineva pe umeri povara unui vestmânt de plumb.

— Împărate al Împăraților Etiopiei, ți-a vorbit Tiruwork cu aceeași

privire goală, de parcă tu nici n-ai fi fost acolo, ci ai fi ascultat din altă odaie, m-am întrebat încă de când am fost adusă în fața ta pentru ce ai chemat-o pe roaba ta neînsemnată. Căci fără-ndoială prințese de mai mare neam și femei de mai mare frumusețe roiesc în țara noastră cea plină de har, în care dăinuie până azi credința ortodoxă fără de prihană. Fiindcă noi, etiopii, am primit învățătura lui Hristos înaintea tuturor celorlalte neamuri, de când Apostolul Filip, înștiințat prin Duhul, l-a botezat pe famenul etiopian pe drumul de la Ierusalim spre Gaza, în vremea reginei noastre Candace, căreia famenul îi era vistier. Iar acela, întorcându-se-n țara noastră, a răspândit învățătura Mântuitorului, așa cum i-o deslușise Filip, prin toate satele și cetățile Etiopiei.

Cu atât mai mult m-au uimit vorbele tale aflând că voiești s-o ridici pe roaba ta mai sus decât a visat ea vreodată, dorindu-ți-o împărăteasă pe tronul de aur și slavă așezat lângă al tău. Voi păstra veșnic în suflet cuvintele tale prea binevoitoare. Dar nu voi face acest pas și nu-mi voi împleti cu nici un preț firul vieții cu al tău, căci părintele meu, marele prinț războinic Dejazmatch Wube Haile Mariam, se află în mâna ta și din câte se aude e schingiuit și înfometat, și se roagă în fiecare zi de tine să-i iei viața ca să scape de suferinți. Cum aș putea să fac nuntă cu tine și să trăiesc apoi cu tine în pace și înseninare știind că tata moare cu încetul de mâna ta în temnița unde e azvârlit, fără vină și fără judecată?

— Așa ar fi făcut și el cu mine, ba încă mai rău, dacă aș fi căzut *eu* în mâinile lui, căci asta e soarta celor învinși! ai strigat ridicându-te-n picioare, dar te-ai stăpânit și te-ai lăsat iarăși pe pernița brodată de pe tron. Tatăl tău, Prințesă, a păcătuit greu împotriva mea, și-și merită osânda. Ține seama, înainte de a grăi, că i-am cruțat totuși viața, deși aș fi fost îndreptățit să-l trag în țeapă, să-l jupoi de viu sau să-l dau focului să-l ardă după câte-am îndurat de pe urma trufiei sale nedemne de un creștin. Iar în temniță nu trăiește atât de rău cum crezi domnia ta, căci nu e zi în care un preot să nu-l grijească, alinându-i sufletul zbuciumat. Totuși, iată, voi asculta spusele tale și-ți făgăduiesc că soarta lui Dejazmatch Wube se va îmbunătăți mult dacă vei deveni împărăteasă, urmând ca într-un an de la nuntă să-și capete deplina libertate. Grăiesc acestea înaintea curții mele și vorbele mele nu pot fi schimbate! Îți mai făgăduiesc că neamul tău va fi neamul meu și nimeni

dintre rudele tale nu va avea vreodată de suferit din partea mea, dacă vei rămâne credincioasă mie până la moarte.

Tiruwork se văzu într-o fulgerare ca o antilopă sugrumată de leopard. Nu era loc de fugă sau de luptă, trebuia să moară cu ochi limpezi, deschiși, răsfrângând ierburile și viețuitoarele savanei, nepăsătoare cu toatele de jertfa ei. Pentru tatăl ei, mama ei și restul neamului Wube, avea să plece capul la însoțirea cu Limbricul, fiul vânzătoarei de kosso, omul pe care-l ura și-l disprețuia cel mai mult de pe pământ.

— Primesc, a grăit prințesa și ar fi vrut să mai adauge ceva, dar s-a prăbușit în nesimțire pe dalele de piatră la picioarele tale. Oștenii au ridicat-o și-au dus-o-n odaia pregătită ei în citadelă, iar nunta s-a petrecut la doar trei zile după acea primă vedere. În întâlnirile voastre de noapte ce au urmat până-n ziua morții tale, nu mai multe decât sunt degete la amândouă mâinile, ai avut în pat o statuă de marmoră, înghețată și nesimțitoare, cu fața întoarsă de la tine, răbdându-ți dezmierdările cum ar îndura labele păroase ale unui păianjen cât tine de mare, trecute peste trupul ei. Cu toate acestea, Tiruwork Wube ți-a fost credincioasă și s-a arătat demnă de împărăție, însoțindu-te pretutindeni și scoțându-te, cu înțelepciunea ei, din multe primejdii, căci vremurile au devenit, cu încetul, jalnice și mustinde de sânge. La un an după nuntă a venit pe lume fiul vostru, prințul Alemayehu, ce-a supt de la-nceput, de la sânul maică-sii, ura și frica de tine, încât era de-ajuns să te arăți în preajma lui, dornic să te joci cu el ca orice părinte, că prindea să zbiere ca opărit, învinețindu-se la față de parcă l-ar fi văzut pe Satana însuși.

În foarte scurtă vreme n-ai mai vrut să-i zărești, ascunzându-i undeva într-o aripă-ndepărtată a citadelei, și-ntr-o zi te-ai arătat în sala tronului lângă o femeie necunoscută cocoțată pe scaunul împărătesei, împopoțonată ca o curvă din colibele de lângă Magdala, plină de belciuge de aur în buze și-n nări, zugrăvită cu doi sori de miniu pe obraji și cu o pasere albastră încondeiată pe frunte. Era nefericita Woizero Yetemegnu, o bucătăreasă ce poate-ți stârnise poftele prin damful de fierturi și prăjeli pe care ți-l adusese-n pat pe când, ca toate muierile din cetate, trebuise să se desfrâneze cu tine. Dar mai curând te-ai arătat cu ea-n lume în batjocura adevăratei împărătese, ca să-i pedepsești țâfna și fumurile. O proțăpiseși pe scaunul semeței

Tiruwork și-o vârâseși pe gâtul curții tale, silindu-i pe sfetnici și șambelani să se plece-n fața ei și să-i zică Ytege, adică Majestate, deși muierea nu voise, și răbda toanele tale cu desnădejde, mai cu seamă că o băteai crunt nopțile, răcorindu-te astfel de umilințele de peste zi. Căci gândeai, nu fără îndreptățire, că toți te urau, toți îți doreau pielea pusă-n băț, toți rânjeau gândind la maică-ta, vânzătoarea de leacuri pentru limbrici. Iar pe deasupra, ca să-ți sporească umilințele, mădularul îți rămăsese, în ultimii tăi ani, de cele mai multe ori moale și neputincios în așternut, oricât de pricepute erau mâinile și gurile ce se străduiau să ți-l deștepte. Așa ai trăit, între cele două muieri, una de gheață, alta mirosind greu a injera, până când generalul Napier, cucerind Magdala, te-a împins să-ți iei singur viața, vârându-ți în gură țeava pistolului primit de la regina Victoria. Amândouă au trăit mai departe, ducând cu ele o poveste de înjosire, rușine și samavolnicii, amândouă te-au înfățișat lumii ca pe-o fiară cu chip de om, ce mânjise pământul sfintei Etiopii vreme de treisprezece ani, cât îți durase domnia.

„Caută-mă! Caută-mă!“ Vocea fămeii vieții tale îți izbucnea mereu, în acest timp, în urechi, ca zvonul dulcimerului ce făcea să se-nalțe domul plăcerilor pe Muntele Abora, și ca harfa lui David Rege când îi cântase lui Saul ca să-i aline gândurile negre.

În lipsa berzelor pe meleagurile etiope, aduseseși din Egipet sute și mii de ibiși sacri, albi cu aripe negre și ciocuri coroiate, învățându-i să zboare ținând cu ciocurile covoare subțiri de cele patru colțuri, cu câte-un arcaș pe ele, încât când se ridicau cu toții în văzduh înnegurau cerul cu peticele pestrițe, azurii și cărămizii și sinilii și fistichii și șofranii, pe care le duceau lopătând, iar arcașii, înfășurați în vestminte largi și cu turbane sucite pe creștete, scoțând sălbatice strigăte războinice, slobozeau toți deodată săgețile spre nouri, risipindu-le aburul învârtejit către cele patru zări. Astfel cugetai că vei ajunge la inima Stamatinei, după ce vei ucide balaurul de smarald ce-o ținea, din pruncie, în colivie de aur. Căci toate iscoadele tale risipite prin lume îți aduseseră pe rând, de la mari depărtări, aceeași știre: după ce Zburătorul își făcuse mendrele cu fiica lui Vodă vreme de peste treizeci de ani, prin multe și răzlețe târguri, cetăți și sate, insule și stânci golașe din tot cuprinsul Mării celei Mari, de la Mersin la Tanger, o răpise-n cele din urmă la ceruri într-un vârtej de vânt, ascunzând-o în miezul roții de

foc cu spițe de raze, asemeni crisolitului ca tărie, în care-și trăia singuratic viața sa neînțeleasă de străin de pe lumea cealaltă.

În ziua 18 a lunii Guenbot, la anul 1866, ți-ai adunat oastea de ibiși și arcași pe câmpia de lângă Magdala, urcând tu însuți, în mijlocul lor, pe un covor persienesc de o sută de picioare pe lung și treizeci pe lat, purtat de o sută de paseri. Acel covor, țesut de meșterii cei mai cu nume din Soare-răsare, se alcătuia din trei fâșii late, având colorile alb, verde-azur și roș, pre care se-mpleteau măiastru figuri de regi, împărătese în rochii de mătase, pardoși și lei fioroși, crini ai câmpului înveșmântați mai bogat decât însuși Solomon în toată splendoarea sa, bătălii și cetăți cu porticuri și arcade, ba chiar și îngerii din ceruri, și diavolii de sub pământ, încât nimeni, văzându-l strălucind pe iarba câmpiei, nu s-ar fi-ndoit că zugrăveala sa din lână pestriță înfățișează tot ce este pe lume, fiecare muritor, bărbat sau muiere, și fiecare stea de pe cer, și fiecare gâză din iarbă, ba chiar nu se-ndoia că, privind covorul cu luare-aminte, nu s-ar fi zărit în vreun colț și pe el însuși. La toate ferestrele cetății tale de scaun erau adunați sfătuitorii, gheneralii și muierile lor, iar jos, în câmp, sătenii negri, mulți mânjiți pe tot trupul cu miniu sângeriu, ca și soldații rufoasei tale armate, căscau și ei gurile la oastea cerească ce aștepta un semn de la tine.

Iar la semnul tău, ce nu s-a lăsat mult așteptat, covoarele purtate de paseri s-au nălțat spre cer, urcând nestăvilit către nourii primăverii. Ibișii lopătau cu îndârjire din lungile lor aripe, ținând capetele covoarelor în ciocurile curbate. Curând, ați trecut și de nori, adâncindu-vă în cel mai curat și mai senin safir, din care bolta este făurită. Priveai fermecat, ca dintr-un vis de hașiș, sfera pământească, în miezul căreia se afla Africa, muma tuturor muritorilor, iar către margini sclipeau, învăluite într-o boare albastră, mările din jur, pline de colții ostroavelor. Undeva la marginile cerurilor, soarele ardea din răsputeri, făcând ochii ibișilor să sclipească și poleind cu fâșii de argint podeaua mărilor.

Departe în văzduh se afla, măruntă ca un firfiric, roata cu spițe de aur a Zburătorului, plină de ochi pe obezi, aceeași care cândva se-nălțase din mare în largul insulei Morotai spre mântuirea lui Joshua Norton, dar care acum mai abitir strălucea în soare, neumbrită de vreo urmă de nor. Ați lopătat către ea cu inimile bătând în pepturi, și când ați ajuns aproape ați

înțeles cât de mare era. Căci puține dintre orașele Etiopiei se puteau măsura cu întinderea ei nemaivăzută, lucind ca piatra de hrisolit, plutind neținută de nimic în ceruri. Ați încongiurat-o cu miile de covoare, pe când paserile lopătau din răsputeri, iar arcașii au întins struna arcelor până la ureche. Au slobozit deodată negura de săgeți către cetatea zburătoare, dar săgețile s-au frânt în păreții ei netezi ca de cleștar. Totuși, ceva s-a tâmplat, căci în obada ei nemărginită s-a căscat deodată o mare poartă neagră, prin care ai pătruns fără preget cu covorul tău dus de o sută de ibiși. Poarta s-a-nchis în urma ta, iar covorul a coborât într-o grotă de chihlimbar. Ai pășit pe podeaua ei și, printr-un colidor nesfârșit din aceeași ambră lucind stins, luminată de neunde, ai mers cale de-o zi către butucul din miezul roții. Acolo era o singură încăpere rotundă, largă de nu-i vedeai marginile, căci murii ei îndepărtați se pierdeau în ceață. Iar în mijlocul sălii se afla o raclă de cleștar. Ai mers alte ore către raclă, călcând pe dalele dulci de ambră cu moartea în suflet, căci știai de pe-acum ce se află înlăuntrul ei.

Ajungând la cutia de cleștar, ai zărit-o prin străvezimea ei pe Stamatina, dar cât de schimbată! Căci era-ntinsă acolo ca-ntr-un sicriu o femeie aproape bătrână, deosibită de fata cu care te preumblaseși cândva prin rouă, la Câmpina, cum erai tu de băiatul de-atuncea, și deosibită și de tânăra muiere din Chios, plină de liubov pentru Zburător. Femeia vieții tale era acum căruntă, iar ochii ei ce te fermecaseră pe vremuri erau înconjurați de cearcăne vineții, și cute adânci i se adânciseră între sprâncene. Pe întreaga ei față citeai viața de chin și de zbucium ce o dusese, din cetate-n cetate și din ostrov în ostrov, în căutarea fericirii pe care fiecare fămeie o caută câtă vreme poate trage aer în nări, dar a cărei gonire fusese în van. Era înveșmântată în trențe și avea în picioare cele mai umile încălțări.

„Iată-mă“, i-ai grăit, lipindu-ți obrazul de capacul raclei. „Am tocit în drumul spre tine nouăzeci și nouă de opinci de fier, și din toiagul de fier mi-a rămas numai bucata ținută-n palmă. Nu m-au abătut necredința ta și nenorocirile vieții. Nu m-a speriat puterea din altă lume a Zburătorului. Ridică-te, Stamatina, căci nu-mi pasă cum arăți, cum pruncului nu-i pasă dacă mumă-sa e frumoasă ori hâdă. Ridică-te, și vei fi de-a pururi soața mea, cum ai fost de când te-am zărit întâiași dată, căci inemile noastre sunt de-a pururi îngemănate.“

Pe când grăiai, cu lacrămi picurându-ți pe stecla rece, podeaua se cutremură și un zgomot nedeslușit se-auzi de pe unul din cele o sută de colidoare ce dădeau spre butuc, semn că, din adâncul adâncului lumii sale, bărbatul de smarald îți simțise sosirea. N-ai mai pierdut atunci nici o clipă. Cu o putere de care nu te crezuseși în stare, ai împins deoparte capacul de cleștar greu ca plumbul și te-ai repezit către fămeie ca s-o rădici din racla ei și să fugi cu ea în brațe pe colidor. Dar odată capacul înlăturat, vremea, pân-atunci încremenită într-o clipă nepieritoare, începu să vremuiască în raclă, năvalnic și cu mare șuier. Rădicată și strânsă la pieptul tău, Stamatina dodată se smochini și se-nnegri cu o cumplită repejune, ajungând o hârcă spăimoasă, apoi un mănunchi de oase în sacul putregăit al vestmântului. Se făcu apoi, sub privirile tale înspăimântate, un morman de cenușă și-n cele din urmă un pumn de țărână, ce se risipi și el, încât într-o minută racla rămase goală, curată, înfășată-n curcubeu, aruncând lumini colorate pe trupul tău și pe podele. Te-ai prăbușit în genunchi deasupra mormântului de cleștar în care nu se mai afla nimeni. *„O, deșertăciune a deșertăciunilor! O, deșertăciune a deșertăciunilor! Totul e deșertăciune*“, ai rostit, plângând pentru prima oară în hohote, la pieirea visului tău de liubov, cel mai chinuitor și mai dulce dat copiilor acestui pământ. Stamatina nu mai viețuia de-acum decât în racla sufletului tău, unde se păstrase cu-nfățișarea ei cea dintâi, și-avea să piară cu totul doar odată cu tine.

Zburătorul venea plutind în văzduh la un stânjen de podelele sălii, cu mișcări largi de înotător, și curând fu în fața ta, dincolo de racla de cleștar. Îi ajungeai cu creștetul doar la umeri, și-i puteai zări inema zvâcnind și bojocii răsuflând, și mațele încolăcite în pântec prin carnea sa de peruzea străvezie. Frumsețea trăsăturilor lui neomenești și cea a trupului său de bărbat din stele erau mai mult decât un muritor putea îndura. Bărbatul de smarald privi în raclă, fără să te bage de seamă, și văzând că femeia nu se mai află acolo rămase drept și netulburat. Nimeni n-ar fi putut spune ce se petrecea-n sufletul său străin de căile lumii acestii, dac-o fi avut ceva care să semene a suflet. Ridică mâna dreaptă și făcu un semn de parc-ar alunga din fața ochilor un gând răzleț. Și atunci toată cetatea din cer pieri într-o clipită, de parcă n-ar fi fost niciodată, cum pierise și Stamatina. Ai mai apucat să-l vezi depărtându-se-n cer cu aceleași mișcări largi din brațe, iar apoi te-ai

prăbușit urlând din văzduh, căzând în gol sute de stânjeni, până ce covorul persienesc te-a ajuns și te-a prins, coborându-te lin apoi prin ceruri și, în fâlfâit de aripi, așezându-te teafăr pe pământ dinaintea cetății Magdalei, unde, înconjurat de demnitarii tăi, cu greu te-ai dezmeticit.

Dar lacrimile din ochi nu ți s-au mai șters apoi niciodată. Din cele trei vise-mpletite în cugetul tău, unul pierise pentru totdeauna.

32 În partea de miazănoapte a sfintei țări creștine a Etiopiei, în ținutul sterp al Amharei, se coboară-n pământ zece biserici săpate-n stânca platoului, ca niște cruci de piatră dintr-o singură bucată, aflate-n mijlocul unor gropi, încât partea lor de sus este la înălțimea pământului. Ele alcătuiesc două pâlcuri: cinci înfățișează Ierusalimul Pământesc, celelalte Ierusalimul Ceresc, despărțite de un șanț lat ce închipuie Iordanul. Zice-se, acest șanț fusese cândva plin de o apă albastră și ușoară, cu feluri de pești și dătătoare de viață, cum era cea care uda ținuturile lui Israel ieșind din cetatea înfățișată lui Ezechiel de îngeri, dar în vremea ta acea apă secase.

Locul în care se află cele zece biserici tăiate-n stânca podișului poartă numele Lalibela, după orașul din apropiere, ridicat de regele Gebre Mesqel Lalibela, cel care vorbea adesea cu Dumnezeu. Numele lăcașurilor de închinare, cele mai sfinte din Etiopia, sunt Biete Medhani Alem, Biete Mariam, Biete Maskal, Biete Denagel, Biete Golgotha Mikael, Biete Amanuel, Biete Qeddus Mercoreus, Biete Abba Libanos, Biete Gabriel Raphael și Biete Lehem. Credinciosul venit la slujbă în oricare dintre ele se coboară-n groapă pe trepte săpate-n pământ și podite cu lemn, la zece sau cincisprezece stânjeni adâncime, apoi intră-n răcoarea înghețată a bisericii de stâncă. Pretutindeni ard lumânări ce de secole înnegresc pereții și tavanul. Acolo-l întâmpină cinci-șase călugări în cearșafuri colorate, glăsuind și cântând în fața unor altare mici și pline de icoane atât de vechi, încât în zugrăveala lor abia dacă se mai deslușește vreun cap de Fecioară sau o mână grăsuță de Prunc, negri ei înșiși asemeni preoților și asemeni îngerilor zugrăviți în tavan. Ochii acelora, cafenii și înspăimântați, te urmăresc mai apoi în vise.

Alături de cele zece cruci pătrate pe care noi, din ceruri, le privim adesea cu bucurie, cu licheni galben murdar încrustați în zidurile lor străvechi și călugării bătrâni drapați în cearșafuri trandafirii ghemuiți în firide, cu ceasloavele lor fărâmițate în brațe și părul lor alb și rar plin de păduchi, se află în apropiere o a unsprezecea biserică, la prima vedere prin nimic deosebită de celelalte, ce poartă numele de Biete Ghiorgis. E de asemeni o cruce cu laturi egale, dăltuită dintr-o singură stâncă, având două rânduri de

ferești, largi la primul cat și înguste la al doilea, și o intrare la care duc șapte trepte. Abia ai loc să te-ntorci înăuntrul ei, abia poți zări ceva în dârele de lumină de pe ferestrele de sus, și abia poți respira fumul gros, mirosind a tămâie și ceară, ce umple golul dintre pereții de piatră brută. Măcar e însă mai răcoare ca afară, în zăpușala de sub cerurile înflorate africane.

În altar însă, după o perdea cărămizie brodată cu fir de argint, murdară și mâncată de molii, se găsește un odor de preț. E cea mai curată întruchipare a Chivotului Legii de pe pământ, atât de desăvârșit meșterită și potrivindu-se atât de mult cu măsurile pe care Bețaleel le-a primit de la însuși Domnul, scrise cu degetul Său, încât ai crede că te afli dinaintea Chivotului însuși, așa cum l-a înfățișat Moise în a doua carte din Pentateuc:

„După aceea Bețaleel a făcut chivotul din lemn de salcâm, lung de doi coți și jumătate, larg de un cot și jumătate și înalt tot de un cot și jumătate; l-a îmbrăcat cu aur curat pe dinăuntru și pe din afară, iar împrejur i-a făcut o cunună de aur. A turnat pentru el patru inele de aur, pentru cele patru colțuri de jos ale lui: două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură. A făcut două pârghii de lemn de salcâm, le-a îmbrăcat cu aur și le-a vârât prin inelele de pe laturile chivotului, ca să poarte chivotul. A făcut apoi capacul chivotului de aur curat: lung de doi coți și jumătate și lat de un cot și jumătate. A făcut de asemenea doi heruvimi de aur, lucrați din ciocan, pentru cele două capete ale capacului și i-a așezat unul la un capăt și altul la celălalt capăt al capacului. Heruvimii aceștia erau făcuți ca ieșind din capac la cele două capete ale lui. Cei doi heruvimi își întindeau aripile unul spre altul, umbrind capacul, iar fețele lor erau îndreptate una către alta, privind spre capac.“

Însă nu era decât o copie, ce nu cuprindea-n sine nici omerul cu mană, nici tablele Legii, nici toiagul cu frunze și fructe al lui Aaron. Acel chivot preafrumos, dar mincinos era gol, cum se vedea doar la sărbătoarea Sfântului Gheorghe, când capacul era ridicat pentru câteva minute de însuși Arhiepiscopul Etiopiei, în zilele tale Abune Sellama, singurul ce avea dezlegarea de-a privi, doar la acea mare sărbătoare, în lada de salcâm poleit.

Altă ciudățenie a celei de-a unsprezecea biserici era că nu coborai către intrarea ei pe scări, și alt drum nu părea să fie. Iar să-ți dai drumul douăzeci

de stânjeni în groapa cu pereții drepți, în mijlocul căreia era săpată biserica, era să mergi la moarte sigură. În fapt, trebuia să știi s-o apuci pe un drumeag răsucit și-ntrolocat în jurul gropii, ce cobora nebăgat în seamă până la adâncimea ei, afundându-se-ntr-un tunel în stâncă ce ajungea-n cele din urmă în fața bisericii. Tot planul acestui drum cotit, ca și cel al bisericii înseși, le văzuse regele Lalibela într-o viziune cerească, și poruncise să se facă întocmai. Sub locașul sfânt, după același vis dumnezeiesc, trebuia să se sape o încăpere de asemeni ascunsă, de la care tuneluri întortocheate porneau către celelalte zece biserici, legându-le împreună. Iar pe podeaua acestei subpământe goale se putea vedea un capac rotund de aramă coclită, vechi ca lumea. Biserica fusese durată cu toate aceste odăi de sub pământ, iar meșterii ce le dăltuiseră-n piatră, ani în șir, fuseseră apoi omorâți ca să nu dea-n vileag încăperile tainice.

Dreptcredincioșii bisericii ortodoxe etiopiene Tewahido știau cu toții despre chivotul din Biete Ghiorgis și, deși nu-l socoteau ca fiind cu adevărat cel furat cândva de Menelik din Templul de la Ierusalim, căci preasfântul adevărat Chivot trebuia să se afle, după tradiție, într-o capelă din Aksum, îl venerau totuși ca pe-o icoană aproape la fel de sfântă și, dacă acest gând nu era blasfemie, ca pe un Dumnezeu al locului. Tot astfel iudeii se-nchinaseră ca unui idol șarpelui de aramă înălțat cândva de Moise în pustie, numindu-l Nehushtan, încât a trebuit mai apoi tăiat în bucăți, pe vremea împăratului Iezechia. A unsprezecea biserică de piatră din Lalibela devenise, prin prezența mincinosului, dar măiastrului chivot, un sanctuar și pentru creștinii străini, de altă lege, ce se-ncumetau în Etiopia, misionari și diplomați pe care lanțurile de munți semeți, podișurile sterpe, cascadele albastre de pe fluvii și formele de dragoni pe care le luau norii pe cerurile roșii ca petala de mac nu-i împiedicaseră să pătrundă în inima țării. Coborâseră, pe rând, în groapa cu biserică în mijloc, căpitanul Cameron, pe atunci consul britanic la curtea ta, misionarul german Henry Stern, protestanții francezi și elvețieni Prideaux, Kerans și Rosenthal, ca și britanicul Henry Blanc, călător ce scrisese mai multe cărți docte despre Etiopia. Toți priviseră cu nespusă venerație lada cu heruvimi deasupra, închipuindu-și că se află în însuși Templul lui Solomon, în Sfânta Sfintelor poleită cu aur, de unde pornea întreaga poveste a acestui obiect ce nu era din acea lume, căci de

deasupra capacului, dintre heruvimi, se auzea, în vremurile Împăraților, glasul Celui Preaînalt.

Curând însă, toți acești creștini de toate legile și confesiunile, ce străbăteau pașnic Etiopia, sfârșiseră întemnițați de tine, și asta numai pentru că regina Victoria nu catadicsea să-ți scrie, în ciuda nenumăratelor epistole cu care o plictiseai, așa că ajunseseși s-o urăști nu doar pe ea, ci și toată pleava Apusului ce venea aici doar ca să strice legea ortodoxă a bisericii tale și blândele moravuri ale poporului tău. Ba încă, în ultimii tăi ani, regina o rupsese cu stăpânirea ta, numindu-te despot și tiran, ucigaș de copii și schingiuitor al propriilor tăi supuși, fapt pentru care și ajutorul militar, și cel ingineresc încetaseră cu desăvârșire.

După afacerea copiilor din Cordofan, un la fel de groaznic eveniment umpluse de indignare lumea civilizată. Cucerindu-ți pas cu pas țara, în cea mai mare parte rebelă și ostilă ție, ajunseseși să pacifici prin foc și sânge și ținuturile prinților musulmani din Wollo, reuniți în tribul Mammadoch, care, zice-se, erau coborâtori direct din Mahomed. L-ai prins atunci pe tânărul imam Amede, ce avea numai doisprezece ani, și, torturându-l în temnița de sub Magdala, l-ai făcut să-și lepede credința și să se facă creștin, fiind tu însuți nașul botezului său în bazinul de piatră în care picături de sânge din nasul și urechile băiatului colorau și tulburau apa. După doar doi ani, când s-a petrecut rebeliunea din Wollo ce te-a înfuriat până la nebunie, l-ai scos din temniță împreună cu alți douăzeci de nobili din regiune și i-ai martirizat pe toți, retezându-le palmele și labele picioarelor, după care pe el l-ai spânzurat, încă viu, de un arbore, iar celorlalți le-ai aruncat leșurile de pe o stâncă.

În fine, cuprins de malinholie și nemaiștiind cum să-ți alini sfâșierea inimii după Porumbița, ai pus să se cumpere toți canarii ce s-au putut afla în împărăția ta, și alții din Eghipet, din Liban și din Persia, încât ai adunat cinci mii de paseri galbene ca șofranul, fiecare-n colivia ei din sârmă de aur, ale căror cântări asurzeau urechile tuturor celor din palat. Într-o singură zi, ochii tuturor paserilor au fost înțepați cu ace lungi pentru ca trilurile lor să capete o mai mare putere și fantasie. După acea ordalie au mai trăit doar trei sute de paseri, restul îngrășând șacalii și fenecii cu trupușoarele lor încă zvâcnind, încât parc-ar fi nins în jurul cetății cu gingașii lor fulgi galbeni. Ai

ales atunci trei sute de fecioare încă fără sâni dintre supusele tale, le-ai despuiat de vestminte și-ai umplut cu ele biserica din Dirasge. Preoții le-au botezat din nou cu apă din cristelniță, dându-i fiecăreia același nume: Tewabech. Le-ai pus apoi câte-o colivie în mâini, trimițându-le cu canarii lor orbi cale de cinci zile-n pustie, între dunele nesfârșite. Apoi soldații ce le-nsoțiseră se re-ntorseseră în Magdala, unde-au fost uciși până la unul. Despre soarta fecioarelor nu se mai aflase nimic, niciodată.

A fost prea mult pentru cei ce aflau știrile din miezul Africii din gazete. „*Leul cuceritor al tribului lui Iuda*, cum își zice Negusul sieși, a devenit o hienă cu botul însângerat“, scriseseră cei de la *Daily Telegraph*, și de-atunci ți se spunea, în cercurile londoneze, numai Hiena. Întemnițarea pelerinilor și diplomaților din Occident turnase și ea gaz peste foc și o împinsese pe regină să ceară o intervenție armată în Etiopia. Prim-ministrul Disraeli îi sugerase deja Majestății Sale numele generalului Robert Napier, ce se distinsese în India și-n China, ca șef al trupelor de intervenție, iar ca efective, treizeci de mii de soldați. Mari și dificile lucrări de geniu erau necesare pentru ca trupele să poată pătrunde în inima țării. Și numărul mare al trupelor, și construirea de drumuri și poduri cereau fonduri însemnate, ce trebuiau aprobate de Parlament, mașinărie legendară pentru încetineala cu care se mișca. De aceea, războiul ar fi putut începe cel mai devreme în anul următor, dacă nu chiar în primăvara lui 1868.

Lațul se strângea în jurul tău tot mai tare, dar, ațintind urechea la demonii din sufletul tău, nu-ți mai păsa prea mult de dușmanii din lumea cea adevărată. Regina Engliterei ți se părea acum că se află foarte departe, ba chiar că ți s-a arătat cândva într-un vis, neavând ființă aievea. Doar poftele și năzăririle tale erau adevărate. Între ele, cea de-a pune mâna odată pe Chivotul care-avea să te schimbe, cu vraja lui, dintr-un biet împărat al pământului, cum mulți se aflau în această vale a plângerii, într-un împărat al nemărginirii se făcuse acum, când o pierduseși pe Stamatina pe vecie, cea mai arzătoare. N-aveai să uiți niciodată noaptea fierbinte de vară când – parcă fusese-n altă viață – spărseseși cu Ghiuner poarta bisericuței din Ghergani doar ca să arunci o privire în așa-zisul chivot adăpostit sub turlele ei zugrăvite pe dinlăuntru cu chipuri cuvioase de sfinți și mai cu seamă cu cel al Mântuitorului, ai cărui ochi de azur te priveau cu nesfârșită blândețe.

Atunci, cum îți doriseși din pruncie, când maica ta, Sofiana, te aducea la slujbele ținute de simpatriotul ei, părintele Elpidifor, rotiseși în balamale capacul bisericuței de argint, pe care se aflau turlele cele micuțe, și privind în adâncul ei ți s-a tăiat răsuflarea. Căci te văzuseși înăuntru, cât un năpârstoc, alături de Ghiuner, deschizând chivotul în care tu și Ghiuner, și mai mărunți, deschideați capacul altui chivot, și tot astfel la nesfârșit, pe când deasupra voastră s-a deschis deodată, rotindu-se-n balamale, și tavanul bisericii adevărate. N-ați mai rămas ca să vedeți ivindu-se deasupra capetele voastre uriașe, privind către voi dintr-o lume și mai înaltă, ci ați trântit capacul și-ați fugit din biserică, înnebuniți de spaimă, pe sub cerurile în care ardeau din răsputeri, înfoiate asemeni bujorilor, stelele nopții.

Din prima zi când sosiseși în Etiopia, sleit de osteneală, însetat și-nfometat, lăsându-te să cazi sub zidurile mânăstirii din Debra Tabor, nu gândeai în fierbințelile tale decât la Chivot. Știai deja atunci, căci umbra amiralului Andreas Miaoulis, și-apoi harta armeanului Davit Mnatsakanyan, întâlniți de tine la Hydra, ți-o arătaseră cu mare încredințare, că el trebuia să se afle la Aksum, în biserica Sfintei Mariam din Sion, sau în vecinătatea ei. Imediat cum, prin bunăvoința îngerească a călugărilor, te întremaseși după drumul istovitor, te porniseși către Aksum, în Tigray, cel mai sfânt oraș al Etiopiei, ce vreme de multe secole fusese miezul unei mari și puternice împărății. Ai cercetat zile-n șir fiecare colțișor al bisericii dreptunghiulare de piatră gălbuie, cu metereze ca de cetate, plecând urechea la tot ce călugării aveau a spune despre Chivotul Legământului.

Ai înțeles astfel că, din capiștea în care Makeda, regina din Sheba, adăpostise Chivotul furat de fiul ei, Menelik, din Templul din Ierusalim, lada sfântă fusese iarăși pornită la drum, fiindcă retezase pe prag, chiar din prima noapte, capetele și brațele idolilor prea-venerați T ’enikara și Fireyama, fapt pe care shebaiții nu-l răbdaseră, îngroziți și răsculați de cumplita arătare a puterii fără de margini a Chivotului. Acoperit de piei sinilii de vițel de mare, singurele ce fereau de trăsnet, și apărat de soldați călări, el fusese trimis într-un car tras de patru boi din sat în sat și din târg în târg, mereu către miazănoapte, stând pe loc secole de-a rândul în câte unul dintre locuri, decenii în altele, binecuvântând fiecare casă unde poposise de-a lungul drumului Gondarului, ce trecea prin dreapta lacului Tana, la

Hamusit, Wereta și Emfraz, apoi tot mai către miazănoapte, la Zarema, Enda Ras și Shire, până ce de trei sute de ani încoace își găsise sălașul la Aksum.

În târgul Hamusit însă, ca-n vremurile filistenilor din vechime, s-au găsit oameni nesăbuiți care-au dat bani soldaților să-i lase să privească-n Chivot, făcând ca toată așezarea să fie crunt lovită cu lepră, încât într-o singură noapte cei din Hamusit, din negri, s-au făcut albi ca varul, și nu doar oamenii, ci și porcii și caprele de pe lângă colibe, iar dinții și părul le-au căzut în țărână. Iar muierile ce-aveau prunc în pântec n-au mai făcut prunci, ci, unele, pești mari și solzoși, altele fenicopteri, altele scorpioni cât brațul, iar una chiar a scos din pântece, însângerată, o statuă de piatră a Fecioarei la care se mai închinau în Hamusit și-n vremea ta, așezată fiind într-o capelă de chirpici numită Dinigili.

La Aksum, relicva neprețuită a fost mai întâi găzduită în biserică, unde se credea că se află și acum, dar adevărul era, șopteau călugării ciuciți pe vine lângă ziduri, la umbra arborilor de hagenia ce măturau cerul roșu, că după două veacuri în care puterea chivotului făcuse ca vopseaua tuturor icoanelor să se scurgă, poleiala de aur a bolților să picure pe podele ca roua și călugării să aibă mădularul pururi sculat și întărâtat, fusese dusă în Capela Tablei zidită în apropiere și dată în grija unui singur călugăr, păstrător al cheii mari, grele și ruginite a porții. După el urmaseră alții și alții, un șir nesfârșit, fiecare primindu-și slujba de la cel de dinaintea lui. Nimeni altul nu putea intra vreodată-n capelă, fie el om de rând, nobil, arhiepiscop sau însuși împăratul, căci era cu neputință să treci de paznic.

Cel pe care l-ai găsit făcându-și veacul pe o laviță în fața capelei, unde veșnic citea dintr-un ceaslov uriaș, se chema Alimayu Tesfaye și arăta mai curând ca un anahoret cerșetor pe care zdrențele unei foste mantii șofranii abia-l acopereau pe jumătate, având doar un dinte pe falca de jos și urechile împodobite cu cercei de lemn în formă de cruce. Pe piept avea încondeiat un leu cu o labă ridicată. Puterea paznicilor, dată de razele chivotului ce lumina în bezna capelei, era, zice-se, cumplită. Jungherul aluneca pe pielea lor fără să lase nici o zgârietură, iar plumbii se opreau la un deget de pieptul lor, căzând jos, turtiți și neputincioși. Cu un singur deget puteau străpunge inima unui om, iar privirea lor de *catoblepas* era înveninată. Și chiar dac-ai

fi trecut de primul păzitor, primejdiile de dincolo de poartă se făceau încă mai înfricoșate.

Pe când erai *shifta*, te arătaseși deodată în fața capelei, însoțit de vreo doisprezece tovaroși. Ai stat de vorbă îndelung cu păzitorul, promițându-i cerul și pământul dacă te va lăsa să arunci fie și o singură privire în capelă, dar în zadar. Călugărul nu se tulburase în fața jungherelor, mormăind mai departe din ceaslov, cu ochii senini. Nepricepând nici voi de ce, l-ați lăsat atunci în plata Domnului, iar apoi, din an în an, ajungând prinț și mare conducător de oști, te-ai întors acolo, tot mai hotărât să intri la Chivot, chiar și ucigându-l pe călugăr. Însă, așa cum Isus, în Templu, trecea pe sub ochii fariseilor, ascunzându-se de privirile lor fără ca ei să-l poată apuca, și doar când El a vrut S-a dat singur în mâinile acelora, nu te-ai învrednicit niciodată, înainte de-a ajunge împărat, să pătrunzi până-n capelă, de parcă un zid nevăzut s-ar fi făcut în jurul ei. Dar după ce te-ai așezat bine în scaunul de domnie, întărit prin cununia cu o împărătească din os solomonic, ai hotărât că era atunci sau niciodată.

Doar un ieșit din minți ca tine putea să treacă peste groaza sacră pe care Alimayu Tesfaye o-mprăștia printre etiopi, dar în definitiv, după ce îi puseseși tu la popreală până și pe Arhiepiscop și pe papa Cyril al Alexandriei, ca să nu mai vorbim de zeci de prinți de sânge, de diplomați și de misionari, ce mai conta un pârlit de călugăr, fie el și păzitorul Chivotului sfânt? Însuți ai făcut drumul la Aksum cu un pâlc de oaste și te-ai proptit în fața gardianului capelei. Că a fost cu voia noastră și cu îngăduire de la Domnul, pentru deplina ta pierzanie, ți-a fost limpede de la-nceput, căci nici oamenii, nici stihiile nu s-au pus împotrivă, și Alimayu, bătrân acum de mai bine de nouăzeci de ani, a fost smuls de pe lavița lui, cheia i s-a luat de la brâu și tu, cu mâna ta, pe jumătate beat de tej și înnebunit de khat, ai prins a descuia lacătul. Dar el s-a frânt în mâna ta, mâncat de rugină, și ți-a curs ca nisipul roșu al Africii printre degete. Ai pătruns apoi, cu părul zbârlit în cap și pe brațe, în capelă, închipuindu-ți deja cum aveai să cazi în genunchi în fața lăzii acoperite cu țesătură stacojie. Dar ai rămas țintuit, greoi și tulbure, în mijlocul încăperii, nevenindu-ți a crede ochilor.

Nu doar că nu se afla nici un fel de chivot acolo, dar în odaia cu pereții de var nu era nimica, nici mobile, nici zugrăveli, nici covoare. O odaie albă

și goală, cu tine în mijloc, răsunătoare la fiecare pas al tău. Pretutindeni sclipeau în razele trecând prin crăpăturile păreților valtrapuri grele de pânză de păianjen, și muște mari săgetau zbârnâind prin aerul veșted, punându-se pe rahați uscați omenești ce de veacuri, parcă, întinau podeaua. Stând acolo, chiar în miezul odăii celei deșerte, te-a izbit deodată, ca un topor în creștet, singurătatea. Te-ai văzut o clipă așa cum erai: cel mai singur om de pe pământ. Ți-ai închipuit că te afli în iad și că asta este pedeapsa ta: o nesfârșire petrecută-n acea odaie. Mai curând te-ai fi-nvoit să fii cufundat în plumb topit sau jupuit de piele pentru cât ținea veșnicia.

Atunci Arhanghelului Rafail, tămăduitorul neputințelor omenești, i s-a făcut milă de tine, cum te prăbușiseși pe podea, storcit ca un vierme de povara cumplită a singurătății, cea mai grea muncă și pedeapsă pentru sufletele omenești. De pe norii de unde veghem peste deșertăciunea lumii voastre, și-a-ntins deodată brațul de lumină către Capela Tablei și, cu unghia de topaz a arătătorului, a scrijelit pe părete, în limba sacră ge-ez, numele adevăratului locaș al relicvei, Biete Ghiorgis. I-ai zărit mâna străvezie scriind pe părete și te-ai cutremurat asemeni lui Belșațar, cel care citise pe vremuri vorbele *mane*, *mane*, *tekel*, *fares* scrise pe zidul palatului său. Ai oblicit atunci că, în vremuri neștiute, Chivotul fusese din nou mutat, în alt loc de pe sfântul pământ al Etiopiei, pentru ca să nu i se mai dea de urmă, și că acel loc era a unsprezecea biserică adâncită-n pământ din Lalibela, cea mai venerată din toate, căci ea lega Ierusalimul Pământesc de cel Ceresc dincolo de șanțul despărțitor al Iordanului. Zidită mai târziu decât celelalte, după planurile pe care însuși Domnul, cu degetul său, le desenase pentru regele Gebre Mesqel Lalibela, era limpede că tocmai pentru adăpostirea Chivotului fusese plănuită. Fără să mai zăbovești nici o clipă, te-ai repezit afară din capelă, ai încălecat și te-ai repezit, urmat de călăreții tăi, drept către ținutul din miazănoapte al Amharei. În urma voastră a rămas doar pulberea roșie ridicată de potcoave și, rășchirat în drum, leșul bătrânului Alimayu Tesfaye, gol și-nsângerat, cu pieptul și pântecul despicate, inima și ficații smulși din trup și pielea de pe un braț jupuită fâșii-fâșii, ca de pe trupul unui șarpe ce năpârlește. Privea către cer cu găvanele din care ochii fuseseră și ei scoși de degetele murdare ale soldaților.

Ați coborât către Lalibela prin munți neumblați, plini de fiare nemaivăzute, cu vestmintele mereu umede de boarea fină și rece-a cascadelor, îmbătați de mireasma clopoțeilor sălbatici, mari cât un clopot de biserică, și hrăniți cu miere neagră, ce mustea din loc în loc printre steiuri de stâncă, gata doar să o scoți de-acolo, groasă și sticloasă, cu vârful toiagului. Printre crengile arborilor warka piuiau paseri de colori ce niciodată zugravii de subțire nu-și închipuiseră, colori ce nu erau nici roș, nici galbin, nici verde, nici liliachiu, nici nărămziu, nici fistichiu și nici una dintre cele dăruite ochiului omenesc, ci altele, pre numele lor huruza, chelbot, jolla, azafant, cuchilla, zaaz și ororoa, iar curcubăul ce uneori se arăta în nori era alcătuit din aste colori, și nu din celelante.

Ajuns la locul sfintelor biserici fără turle, cu coperișul drept în chip de cruce, ai scoborât în groapa fiecăreia, făcând îndelungă închinăciune în fața altarelor mâncate de vreme și de fum. Ai dăruit fiecare preot cu multe monezi din piele de babirusă, ce mergeau în toată Etiopia, și-ai aprins candele noi, cu lumină strălucitoare, aduse din Trapezunt. După îndelungul pelerinaj ai adunat în tine corajul de-a pătrunde, prin subpământa ei întortocheată, în cea de-a unsprezecea biserică, spăimoasa Biete Ghiorgis, în care fără-ndoială se afla Chivotul.

Ai intrat în adâncul acela singur. Te-ai zbătut ca o năpârcă prin găurile săpate-n argilă udă, plină de păienjeni străvezii. Te-ai târât pe burtă câteodată, alteori ai coborât cu creștetul sub ape, simțind înfiorat cum ființe moi te îmbrățoșează. Ai ajuns leoarcă și mânjit în fața bisericii, de preoții s-au spăimântat văzându-te, și-au căzut cu fețele la pământ. Fiecare era-nfășat doar în câte-o prostire trandafirie sau azurie. I-ai izgonit, lovindu-i cu latul sabiei, încât în toată groapa ce conjura biserica ai rămas singur. Atunci ai auzit vuietul. Biserica vuia din adânc, ca un clopot. De parcă un uriaș clopot de tuci ar fi fost îmbrăcat în zidărie. Ai pătruns, mărunt și neînsemnat, în adâncul ei, ce nu era deosebit de al celorlante, afară de perdeaua cărămizie ce ascundea o firidă vecină cu altarul. Ai tras de ea cu asemenea putere, iar ea era însăși atât de putredă și mucegăită, că sub mâna ta s-a sfâșiat de sus și până jos, dezvelind lada coperită cu pielea vițeilor de mare, preste care o cuvertură brodată, cu ciucuri sinilii și clopoței de argint înnegrit pe margini, era întinsă, mai mult dezvălind decât învălind chipul celor doi heruvimi ce

se-nălțau deasupra capacului. Iar când ai dat învelitoarele deoparte, ai căzut în genunche și-ai izbit cu fruntea de podea, fără să vrei, într-atât de asemănătoare era icoana aceea cu măreţul și dumnezeiescul Chivot al Legământului. Ai înţeles atunci viclenia preoţilor din ţara ta, ce s-au gândit că nimenea n-ar căuta adevărata relicvă acolo unde una neadevărată era așezată în ochii tuturor. Cu înțelepciunea lor de veacuri, vâjii smochiniți și fără dinţi știau că nu poţi ascunde mai bine un lucru decât lăsându-l la vedere. Un chivot neadevărat era învelitoarea din piele de viţel de mare preste cel adevărat, ce trebuia să se afle tot acolo, dar mai adânc, în inema stâncii, de unde pornea vuietul. Căci cutremurul de pământ se făcea tot mai puternic și mai înfricoșat.

Totuși, ai rădicat capacul greu, cu heruvimii dintr-o singură bucată de aur curat, și, cu părul zbârlit pe braţe, te-ai uitat înăuntru. Tot fundul lăzii era doar oglindă, în care te-ai văzut o clipă buhăit, cu ochii plini de firișoare de sânge și părul împletit în cozi năclăite de jeg și de untură, chip de porc și de fiară. Ai trântit capacul la loc și te-ai întors în altar, unde lumânările groase de seu își răspândeau în aer zulufii fumului înecăcios. De foarte sus veneau felii subţiri de lumină în care fumul și praful dănţuiau fără odihnă în sus și-n jos. Sub picioarele tale podeaua coperită cu preșuri pline de glod era tare, din aceeași stâncă, fără vreo urmă de scobitură. Ai rămas o vreme năuc între icoane, holbându-te la îngerii militari cu aripe colorate ce străpungeau balaurul sau priveau către cerurile deschise, la Maica Domnului africană cu pruncul negru ca abanosul în bocceluţa din spinare și la cutia de argint unde pe vată înnegrită de vreme se afla o ţandără de os din coasta Sfântului Gheorghe, adusă cândva de la Cappadocia, locul de naștere al gheneralului lui Diocleţian Împărat. Cum să afli adevăratul Chivot? Biserica sfârâia ca o mâţă mare, și torsul venea din adânc, de sub talpe. Ai pus urechea pe podea și nu mai era îndoială. Dar stânca nu avea crăpături sau vreo scobitură. Te-ai gândit de ţi-a crăpat capul deja zăticnit de tej și de khat, ore-n șir, văzând cum pe ferestrele de sus cerul se face trandafiriu, dar în cele din urmă ţi-am trimis noi gândul cel bun, căci nu te-am lăsat nici la bine, nici la restriște, pentru ca povestea ta să fie rotundă.

Pe icoana Fecioarei Neprihănite se afla un loc unde văpseaua se mâncase de se zărea lemnul, fiindcă acolo sărutaseră sfânta icoană mii și mii de guri,

vreme de veacuri, încredințându-i lui Mariam, maica tuturor, bucuriile și necazurile unor vieți amărâte. Rosătura era pe mâna cea dreaptă a Fecioarei, în locul unde la început i se văzuse inelul de logodnă cu Iosif. N-aveai să știi niciodată ce te-a făcut să îngenunchezi și tu în fața icoanei, sărutând la rândul tău lemnul gol și rotund, căci nu era un gând venit din sinea ta, ci noi, suflând către tine de pe norul nostru de argint, ți-l puseserăm în inimă.

În clipa în care buzele tale au atins lemnul, ceva s-a petrecut în strâmta încăpere. Ai sărit dodată-n picioare, urlând de spaimă, căci podeaua a-nceput să se scufunde întreagă, cu tine în mijlocul ei, mergând în adânc, încet și huruind, într-un puț săpat în stâncă. Ai încercat desperat să sări în lături, dar ușa bisericii era ferecată și n-aveai de ce să te agăți. Coborai către inima lumii, și o clipă ți-a trecut prin minte soarta cumplită a fiilor lui Core, pe care i-a înghițit pământul, cu corturi cu tot, în pustie. Dar în cele din urmă, după multe zeci de stânjeni coborâți în adânc, podeaua s-a oprit, și te aflai acum în marea odaie de unde porneau cele zece tuneluri săpate-n piatră ce uneau biserica Biete Ghiorgis, pe dedesubt, cu celelalte zece biserici ale binecuvântatului ținut Lalibela. În pragul fiecărui tunel boltit ai zărit veghind câte-un călugăr în cearșaf viu colorat, cu ceaslovul său uriaș la subraț. Păreau morți în sicrie puse-n picioare, dar ochii lor clipeau și fețele lor arătau spaimă și ură. „Ce ai de gând să faci, împărat nebun și nemernic?“ păreau a te-ntreba, tremurând de greață, moșii aceia în mantii galbene, verzi ca iarba și azurii, bâțâindu-și capetele chele. Ai scos sabia și te-ai rotit de câteva ori cu ea-n mână, pentru ca aceia să nu se apropie, apoi ți-ai urmat căutarea. În hrubă toată piatra tremura, iar tremurul venea încă de și mai adânc, fiindcă acolo se afla chepengul.

Capacul de lemn putred și înnegrit se afla în podea, cu un inel de fier mâncat de rugină în mijloc. Pe o latură se zărea un lacăt mare de aramă coclită, ca un drug gros, pe care se zăreau încrustate semne. A trebuit să scoți jungherul din brâu și să râcâi cocleala ca să zărești acolo patru căsuțe cu literi evreiești scrijelite pe ele, aceleași din marea carte *Sefer Ha-Bahir* pe care cândva Moshe Telalul o răsfirase deasupra ta în hruba din miezul Bucureștilor. Când ți-ai trecut degetul peste ele, ai văzut că plăcuțele se roteau, fiecare având pe ea toate literile, așa încât ai înțeles că trebuia să alcătuiești cu ele un cuvânt anume, și lacătul avea să se deschidă. Ai zâmbit

atunci în barbă, căci nu era greu să pricepi cimilitura. Cunoșteai slovele evreiești prea bine, căci Abraham Norton ți le deslușise în nesfârșitele nopți de cart din mijlocul mărilor, învățându-te să sorbi din ele înțelepciunea Torei. Cele patru plăcuțe de aramă nu puteau cuprinde altceva decât Tetragrama, numele sacru, de nerostit, al lui Iehova, cel mai sfânt nume al poporului lui Israel, singurul neam omenesc cu care Dumnezeu a stat față-n față vreodată:

„Moise s-a suit împreună cu Aaron, Nadab şi Abihu, şi cu şaptezeci de bătrâni ai lui Israel. Ei au văzut pe Dumnezeul lui Israel; sub picioarele Lui era un fel de lucrare de safir străveziu, întocmai ca cerul în curăţia lui. El nu Şi-a întins mâna împotriva aleşilor copiilor lui Israel. Ei au văzut pe Dumnezeu şi totuşi au mâncat şi au băut.“

Așa că ai întors fețele de aramă cu degetele tale boante până când ele au alcătuit Tetragrama:

יהוה

Lacătul s-a deschis atuncea pe loc și nu ți-a mai rămas decât să apuci de inelul de fier, să ridici capacul și, pe o scară de scoabe pietrificate, să cobori către odaia cea mai ascunsă, acolo unde se afla, învălit în întuneric adânc, Chivotul.

Ai coborât pe scara de scoabe ceasuri nesfârșite, poate, sau doar minuturi, sau numai clipe. Nu-ți aduseseși niciodată, apoi, aminte. Fapt este că de pe ultima dintre trepte ai văzut sub talpele tale o odaie ne-nchipuit de ciudată, căci era o sferă scobită-n stâncă și acoperită pretutindeni cu foiță de aur strălucitoare. Cinci stânjeni trebuie să fi măsurat drumul din mijloc și până la peretele rotund, în orice parte ai fi mers, iar oglinda de aur ce coperea pereții rotunzi răsfrângea în ea din toate părțile indepingibila alcătuire a Chivotului Legământului, ce plutea, fără vreun acoperământ preste el, în miezul odăii, fără a se sprijini pe nimic, umplând încăperea cu o lumină ca de curcubău. Deasupra lăzii de salcâm poleit cu aur zăreai cei doi heruvimi cu fețele-ndreptate una spre alta și coperind capacul cu aripele. Vedenie sfântă, arătare din altă lume pătrunsă prin miracul în astă vale a

plângerii!

Deși calea până la fundul sferei era atât de lungă, că nici un os nu ți-ar fi rămas nezdrobit dacă-ți dădeai drumul, totuși te-ai încredințat începătoriilor, stăpâniilor, stăpânitorilor întunericului acestui veac, duhurilor răutății care sunt în văzduh și cu care, plin de trufie și nerecunoștință, ca un nemernic ce te-ai găsit, ne-ai schimbat pe noi, ce-am vegheat pururi asupra ta, și ai lăsat scara pe care coborâseși, intrând încetișor în aerul de aur al încăperii ca într-un bol mare plin cu apă. Iar această apă nevăzută te ținea, nu te lăsa să cazi, purtându-te lin, ca-n vis, dintr-un loc într-altul. Ai coborât încetișor către inima încăperii, cu brațele și picioarele rășchirate, ca un paing ce s-ar lăsa pe ața lui scânteietoare. Sub trupul tău ce se apropia, Chivotul vuia tot mai gros și mai adânc, făcând ca bojocii să tremure-n tine. Curând, parcă toate măruntaiele se mestecau în sacul burduhos al pielii tale.

Ca să-naintezi atunci mai repede ți-ai îndreptat picioarele și trupul ca o săgeată și-ai întins mâna dreaptă cât ai putut de mult către Chivot. Când l-ai atins cu vârful degeților, te-a fript ca o vatră încinsă. Dar nici n-ai băgat de seamă arsura, în bucuria ta zăludă și descreierată, căci ochii-ți ieșiseră din găvane și balele ți se scurgeau pe piept de patimă mistuitoare. Ai apucat, cu palmele arse, heruvimii de aur, i-ai strâns dement până ce pielea ți s-a jupuit de pe mâini, și, cu o opintire uriașească, ai ridicat greul capac de aur bătut și-ai privit înăuntru. Era de parcă însăși colivia coastelor ți-ai fi rupt-o cu mâinile-nsângerate ca să-ți privești inima zbătându-se în prapurii ei.

În umbra deasă a lăzii ai zărit, pe fundul ei, omerul cu mană, rămas din vremea când copiii lui Israel se învârteau în pustie în jurul Muntelui Horeb, mană ce nu se stricase, având și acum înfățișarea bobului de coriandru. Ai luat un pumn din ea și ți-ai îndesat-o-n gură, și-avea într-adevăr gust fad de turtă cu miere. Ai mai zărit toiagul lui Aaron ce pe vremuri dăduse frunze și făcuse fructe doar într-o noapte. Erau migdale, proaspete încă după atâtea veacuri, și-ai rupt coaja pieloasă a uneia din ele ca să-i dezvălești, mare și lemnos, sâmburul. Ai întins apoi mâinile cu brațe păroase către cel mai adânc loc de pe fund, scoțând tablele de piatră pe care Moise le primise de la Domnul când se suise pe munte: cele zece porunci erau scrise pe ele cu însuși degetul lui Dumnezeu, literi întoarse evreiești ca niște flăcărui albastre ce pluteau la câteva degete de luciul pietrei. Ținând plăcile-n mâini,

cuvintele se scriau acum pe dosul palmelor tale.

Ai citit pe rând poruncile, și nu era una pe care să n-o fi batjocorit-o sfruntat și cu bună știință, în urmarea neabătută a poftelor trupului tău. Căci pe tablele Legii scria „Să nu ai alţi dumnezei afară de mine“, și tu îl avuseseși pe Potrivnic; mai scria „Să nu-ți faci chip cioplit“, și tu îți făcuseși stâlp cu chipul tău însuți și te-nchinaseși lui întreaga viață; „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert“, și-l luaseși în fiecare zi a vieții tale; „Adu-ți aminte de ziua Sabatului“, și de mult o uitaseși; „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta“, iar tu îi umpluseși de rușine cu ticăloșiile tale; „Să nu ucizi“, și tu uciseseși; „Să nu preacurvești“, și preacurviseși; „Să nu furi“, și asta făcuseși de când te știai; „Să nu ridici mărturie mincinoasă împotriva aproapelui tău“, și ridicaseși; „Să nu poftești nimic din ce este al aproapelui tău“, și nu făcuseși nicicând altceva. Cu părul rădicat în creștet, ai scăpat tablele din mâini, dar ele n-au căzut ca să se spargă, ca în vremea vițelului de aur, ci au plutit în aerul gros al sălii, răsucindu-se ușor ca niște frunze moarte.

Când le-ai apucat iarăși și le-ai pus la loc în lada poleită, scrisul ce tremura albastru deasupra lor s-a stins pe dată, iar tablele au rămas netede și moarte. Ai închis capacul la loc, iar el nu mai frigea, și vuietul ce venea din el încetase. Și-atunci, în tăcerea desăvârșită, aidoma celei dintr-o lume în care urechea nu se aflase încă, o voce s-a auzit dintre heruvimi, iar acea voce nu era din lumea aceasta. Căci nu prin aer trecea ea ca s-ajungă la tine, ci se năștea în miezul crierului tău ca o mică fluctuație cuantică din care o lume prindea ființă. Iar vocea-ți grăia ție, ca și când ți-ar fi depănat ție însuți istoria vieții tale, mai adevărată decât o trăiseși tu vreodată:

Dacă-ți faci cruce cu trei degete năclăite de sânge, mânjind cu sânge în frunte, deasupra sprâncenelor (de unde o dâră ți se scurge de-a lungul nasului negricios și coroiat pe mustața legată în partea stângă cu fir de aur, ca să picure pe dalele de malachită ale fortăreței regale), punând apoi o pată pe poalele cămășii tale de atlaz atât de alb că pare auriu, și alte două pe umerii ei cu epoleți de opale, mai întâi pe dreptul, apoi pe stângul, în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin, va fi crucea ta primită? Ți s-a zis mereu că ești o cruce de voinic, și chiar asta ai fost de când te știi, fiindcă așa ai ieșit din pântecul maicii tale din Arhipelag, o cruce de carne

pe care mulți, nenumărați martiri și-au dat sufletul, cruce de trufie și poftă pe care, cu mâinile tale scăldate-n sânge și-n silitră, cu unghiile tale împuțite, pe care le-ai avut întotdeauna lungi și nu le cureți niciodată, ca să nu uiți nici un trup, de muiere sau de bărbat, în care ți le-ai înfipt, ți-a fost mai întâi răstignit bietul suflet, stihie de aer străvezie, aer străveziu străpuns de piroane și urlând de durere, și flori de sânge înflorind sus, jos, la dreapta și la stânga, în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin.

Și mergea astfel înainte ore și zile-n șir, ca o suveică împletind fire stacojii, albastre și sinilii pe gherghеful zilelor și-al nopților, vorbind mai întâi de Gherganii coperiți de zăpezi ai nașterii tale, apoi de Arhipelagul elen, safir unanim presărat de insuli împădurite și ostroave golașe, și-n cele din urmă de miezul de arșiță al maicii Etiopii, vedenie de basm și de descânt sub ceruri înflorate africane. Până ce vocea ajunse la clipele petrecute de tine în sfera de aur și merse mai departe ca să-ți afli într-o cutremurare a sufletului sfârșitul: al tău, al lumii și-al cărții deopotrivă.

Apoi un vârtej se făcu în aerul gros ca mierea, și chivotul fu apucat de el, rotit împrejur ca de un sorb, pentru ca-n cele din urmă să piară ca și când n-ar fi fost. În miezul oglindei sferice de aur nu mai erai decât tu, iar chipul tău lățit pe pereți era unul de diavol, cu înfricoșate aripe de liliac și cu solzi de șarpe veninos, precum cel zugrăvit în păreții bisericuței din Ghergani, ce-ți veni dodată în minte. Ai căzut atunci într-o zacere soră cu moartea.

Când ți-ai venit în fire erai afară din biserică, întins pe stâncă în bătaia soarelui, cu ochii plini de lacrămi, căci Chivotul, visul tău cel mai nesăbuit și speranța mântuirii tale, se-ntorsese-n Ierusalimul Ceresc de unde pogorâse cândva, iar Stamatina, femeia vieții tale, era și ea pierdută pentru totdeauna, lăsându-ți viața fără de țel și pustie ca un copaci mort, cu crăcile negre rășchirate spre cer. Numai coroana trufiei tale încă-ți ședea pe cap, dar nu pentru multă vreme, căci tocmai în acea zi de miercuri, a paisprezecea din luna lui Tahsas, la văleat 1868, generalul Napier, debarcat în golful Zula, își porni campania împotriva ta la Senafe printr-o rafală trasă în aer de trei sute de puști noi-nouțe marca Snider-Enfield. Norișorii albi se văzură pe cer, deasupra golfului plin de nave, până spre prânz, când fură

destrămați de vânturile din larg.

33 După ce, în odaia cea mai afundă a fortăreței Magdala, când totul era pierdut, ți-ai vârât țeava pistolului nou-nouț, primit de la însăși Majestatea Sa Regina Victoria, în gură, simțindu-i răceala și gustul de metal, și-apoi, strângând ochii, ai apăsat pe trăgaci, încât sângele și creierii ți s-au împrăștiat pe peretele dinapoi și pe podelele de malachită, lumea nu s-a sfârșit pentru tine, ci a căpătat un ceva străveziu și lilin, neadevărat și nepieritor totuși, căci n-o mai vedeai, nici auzeai, nici miroseai, nici pipăiai, nici gustai, ci era de parcă tu însuți te-ai fi făcut un simț nou, deschis asemeni unui crin alb, cu grunji de aur pe cornițele de melc dinăuntru, cu care puteai percepe și pricepe nemărginirea. Înălțat preste odaie, te-ai văzut pe tine însuți prăbușit de pe scaun, cu țeasta făcută țăndări, cu barba și mustățile roșii de sânge năclăit. Ai văzut fără ochi și-ai auzit fără urechi soldații engleji năvălind către tine, apucându-te și târându-te afară, iar apoi, văzându-te-ntins pe cearșaf în mijlocul taberei dușmane, țeapăn și hidos, te-ai ridicat iarăși către înalturi până ce-ai cuprins în tine însuți întreaga sferă, cu mări, oceane și întinderi de pământ, și munți și pustiuri, și copaci și râuri, învălite toate-n nouri ca niște fuioare de in și de bumbac, iar nourii învăliți și ei în lumina de cleștar a soarelui, ziua, și-n lumina de lună și de stele, noaptea, când pe boltă se zăreau, pe partea ei de miazănoapte, constelațiile scânteietoare ce ți le arăta mumă-ta, Sofiana, cândva, când ședeați nopțile de vară pe un țol sub cerurile presărate de stele, întinzând degetul către Cloșca cu puii de aur, Fata de-mpărat cu cobiliță, Puțul cu jgheab, Coasa și Carul Mare, precum și tulburea Cale a Laptelui, desfășurată dintr-o parte-n alta a coperământului ceresc. Iar către miazăzi erau alte stele, nevăzute de tine-n viață, prinse și ele-n păienjeniș de puncte de aur ce alcătuiau alte semne cerești. Toate acestea nu se vedeau, nici se auzeau, ci se erau, se erau în același timp cu toatele, și tu erai totul, și totul erai tu, și nu era nici o deosibire între tot și nimic. Lumea ta era un fir de praf neînsemnat într-o lume cu mult mai mare, ce era un fir de praf neînsemnat într-o lume încă și mai mare, ce era un fir de praf și ea în nemărginire și tot astfel, în sus și-n jos, la nesfârșit.

Te-nălțai apoi și mai mult, fără nici o străduință, către alte și alte galaxii,

ce alcătuiau toate roiuri și roiuri de roiuri, și roiuri de roiuri de roiuri, încât până la urmă se zideau păreți de lumină în nesfârșire, precum Marele Zid, și caiere de lumină precum Laniakeea, și sorburi de lumină precum Marele Atractor, și alte și alte fibre și sâmburi și pielițe străvezii asemini celor din carnea unei neasemuite portucale. Iar în jos coborai treptele lumilor celor din ce în ce mai mărunte, până la gândac și la râmă și la celulele lor alcătuitoare și la mitocondriile din ele și la lanțurile de acid nucleic și la moleculele lor și la atomii din molecule și la protonii din atomi și la quarcii din protoni, până la inelușele ce vibrau ca o strună dând sunet muzichiei ne-nțelese a lumii și-a vieții. Vedeai de-a lungul nesfârșitei scări cum vecinic țărâna se schimba-n gând și gându-n țărână, lumea în timp și timpul în lume, totul în nimic și nimicul în tot, balaur ce-și mușcă vecinic, hrănindu-se din el însuși, coada de vis și de fum.

Ai rămas în această stare de năuceală și ceață aproape două veacuri până ce, în Anul Domnului 2041, în ziua de 4 februarie, ce cădea într-o luni, veni Sfârșitul. Căci din vremuri îndepărtate se prevestise o zi a urii și-a răzbunării, o zi a plânsului și-a scrâșnitului dinților, ziua când Domnul avea să nimicească lumea cea rea și nesupusă, judecând noroadele adunate la picioarele Lui. Despre acea zi și acel ceas, grăise Învățătorul, nu știa nimeni, nici îngerii din ceruri și nici Fiul însuși, ci numai Cel Bătrân de Zile, ce cunoștea începutul în sfârșit și sfârșitul în început, căci pentru El lumea era dintr-odată, fără timp, după cum o plămădise El dintru-nceput. Acea zi fusese deja prevestită de semne mari în văzduh, de clătinarea puterilor cerești și de cutremure înfricoșate, și de focuri și de molime și de războaie ce nu se mai conteneau. Oamenii mureau de groază sau se vârau în crăpăturile stâncilor în așteptarea celor ce aveau să vină.

Și atunci Ziua Judecății venise ca un fur, și cum un fulger luminează pământul de la răsărit la apus, așa se arătase Fiul Omului în cer cu miile sale de care zburătoare, luminoase ca stelele, din care-au nins pe pământ îngeri, cu aripile-nfoiate ca fulgii de nea, ca să aducă dreptatea Domnului peste lume. Căci nu era nici unul din ei să nu aibă instrumentul de nimicire în mâini. Iar din carele astrale au țâșnit raze de foc ce-au spart în țăndări marile palate de sticlă și oțel din orașele uriașe de-atunci, au frânt marile poduri lungi de mii de stânjeni, prinse de stâlpi cu cabluri groase ca pulpa

omului, au scufundat transatlanticele și-au distrus centralele nucleare. Bucăți de grindină mari cât casa, căzând din cer, au nimicit recoltele și-au strivit vitele din ocoluri. Și-a început pustiirea, și oamenii cădeau ca spicele sub secerele de diamant, căci era la vremea secerișului, și secerătorii erau îngerii. Doi oameni lucrau la moară: unul era luat, iar celălalt lăsat. Două femei ședeau pe acoperișul unei case: una era luată, iar cealaltă lăsată. Unde era leșul, acolo se adunau vulturii. Era vai de femeile însărcinate sau care alăptau, căci îngerii nu aveau milă pentru nesăbuința de-a mai aduce prunci pe lumea ce pierea-n foc și în sânge.

Iar după ce aleșii, schimbați la față într-o clipită de ochi, au fost cu toții răpiți la ceruri, în număr de o sută patruzeci și patru de mii, sorbiți de raze groase de lumină în carele cerești, o parte dintre ele au plecat spre pământuri noi și ceruri noi ca să le umple de bucuria celor drepți și binecuvântați, ce cântau imne de slavă privind în jos, prin ferestrele de cleștar ale navelor, către pământul ars și pustiit de dedesubt, apoi către constelații îndepărtate ce apăreau și dispăreau în noaptea nesfârșită. Ceilalți locuitori ai lumii au fost îngrămădiți, bărbați, femei și copii, pe marea câmpie din fața Ierusalimului, rămânând acolo în așteptarea Judecății. Nu se auzeau decât plânsete de desnădejde, strigăte mari asemeni celor din gaură de șarpe sau din gheară de leu al pustiei. Ar fi trebuit să fie-n plină zi, dar era noapte, luminată doar de focurile ce izbucneau din țevi îngropate-n pământ și din zgârie-norii în flăcări. Un frig necruțător ca moartea se lăsase pe lume.

Atunci, de la marginea cerurilor, apăru, luminând ca luna când e rotundă, și de aceeași mărime, un car astral de o neasemuită măreție, strălucind din toate puterile sale pe când se apropia, ajungând să umple curând jumătate de cer. Era ca un ou de safir în care se zăreau ființe ce nu erau de pe lumea aceasta. Miile de mii de pe câmp, strângându-se unii-n alții și căzând în genunchi, țipară încă o dată de spaimă cumplită, dar încă nu văzuseră ce era mai înfricoșat.

Căci deodată un glas de trâmbiță izbucni, mai gros și mai zbârnâitor ca al vapoarelor celor mari, atât de puternic, că mulți surziră de la vuietul său ce le străpunsese urechile. La acest sunet, începură să-nvie morții, căci Domnul, al lui Avraam, al lui Iacov și-al lui Isac, nu era Dumnezeul celor

morți, ci al celor vii, fiindcă pentru El toți sunt vii. Poporul de sub pământuri, de la moșul Adam și moașa Eva până la cei morți cu o clipă mai devreme, auzind glasul trâmbiței, începu să freamete în căsuțele sale de brad sau de piatră, în care putregaiul și rădăcinițele copacilor și ciupercile coperiseră oasele cu un țol mucos și viermănos, iar oasele îngălbenite, ca ale vitelor, prinseră să se cutremure încetișor. Curând, tremurul le făcu să-și găsească locul în sicrie și morminte și cavouri, realcătuind scheletele, ce deodată se curățiră de toată mucezimea și prinseră a străluci în întunerecul chiliilor, noi-nouțe parcă și neatinse de putrezire. Iar pe oase se prinseră zgârciuri, legând membrele-ntre ele, și apoi carnea roșie coperi oasele, dând trupurilor forma cea de la-nceput. Se foiau acum în coșciuge muieri și bărbați jupuiți de vii, orbi și fără minte, cercând a-mpinge capacele ca să străbată la lumina zilei. Izbeau atât de tare-n pereții de scândură putredă, că viii îngrămădiți înaintea orașului sfânt îi auziră, și o spaimă fără margini îi făcu să clănțăne dinții ca turbați. Dar la încă un sunet al trâmbiței trupurile cele noi căpătară mațe, bojoci și ficați, și toate măruntaiele ce mai sunt înăuntru, inima cu miile de firișoare însângerate împânzind carnea, muierilor le dădură țâțe și născătoare, iar bărbaților rușinea dintre pulpe, acum grozav sculată ca a spânzuraților. Crierul, măduva din șira spinării și ațele nervilor urmară și ele, ochii se deschiseră în văgane, iar pielea coperi totul, făcând ca-nfățișarea omenească să fie acum deplină, cum fuseseră-n viață aceia la vârsta de treizeci de ani. Și fiecare avea chipul și-nfățișarea Elohimilor ce-i plămădiseră la-nceputuri din lut și din duh. Iar la a treia trâmbiță din văzduh, mii de mii și zeci de mii de mii, toți străpunseră sicriele și, asemeni cărăbușilor, ieșiră din găuri, vineții bărbații și albe ca laptele muierile, împingându-se pe coate să iasă mai curând din pământ ca să se alăture gloatelor ce se fereau, călcându-se-n picioare, de cei proaspăt înviați pe lume. Iar aceștia, la rândul lor, nedezmeticiți încă, ședeau tremurând, goi și umezi încă, uitându-se năuci împrejur.

Nori negri, înfricoșați, se rostogoleau pe ceruri, iar carele Domnului străluceau, sute și sute, ca tot atâția sori peste priveliștea în ruine. Ierusalimul sticlea gălbui în depărtare, plin de biserici și de moschee, cu arbori îndoindu-se-n vânt, iar în fața sa era omenirea, toată de când era lumea lume, așteptându-și judecătorii, alinătorii și călăii.

Atunci am coborât și noi, cei care pururi vedem fața Dumnezeirii. Ne-am lăsat pe o rază, șapte Arhangheli din șapte care cerești, plutind cu pletele-n vânt prin văzduhuri, cu aripile-ntinse și armurile lucitoare, înfășurați în mantii de curcubău. Nimburile ne-nconjurau chipul cu luciul lor de aur și cu sideful mărgăritarelor, iar fețele noastre și brațele și talpele noastre luminau într-atât, că ochii muritorilor nu le-ndurau strălucirea. Trupurile ne erau omenești, dar de șapte ori mai înalte, iar duhul ne coborâse cândva preste creștet, venind de la Cel Veșnic, sub chip de porumbiel. Oamenii ne știau sub șapte nume, fiind noi Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil, Rafail, Uriil, Salatiil, Gudiil şi Varahiil, dar în fapt același duh ne unește, și noi suntem unul singur. Am coborât ca șapte fluturi de ivoriu cu aripe de borangic, încât omenirea a rămas încremenită de-asemeni frumsețe ce nu se poate grăi, ci doar simți în inema fermecată.

Ajunși pe pământ, te-am căutat din priviri în marea de oameni și te-am zărit gol și sfiios într-un colț, abia ieșit din mormânt, o cruce de voinic cum erai la treizeci de ani, cu păr pana corbului și mustață făloasă, și cârlionți negri pe pieptul de palicar, și pulpe tari și vânjoase. Doar ochii cu sprâncenele încruntate aminteau de fiara din tine, ce nici după moarte și-nviere nu pierise cu desăvârșire. Căci ai fost un om al sângelui, Theodoros, ai făcut ce este rău înaintea Domnului, ai mâncat cu sânge și ai băut sânge, și de-aceea jertfa ta nu va fi primită, fiindcă viața oricărui trup e în sângele lui. De pe norul nostru cu margini de-argint te-am privit de când erai încă-n coapsa tătânelui tău și-n visul maicei tale, iar apoi te-am zărit prunc de țâță, flăcăiaș slujnic la case boierești și-n curând voinic cu dor de fămei, și palicar în Arhipelag, și tâlhar în pământul sfânt al maicii Etiopii, apoi conducător de oști, iar în cele din urmă, după multe peripeții, împărat, după cum ți-a fost pohta din începuturi. Am scris totul în cartea vieții și-a lumii tale, după cum am scris și cărțile tuturor celorlalți câți se află-n mulțimea fără de număr din fața Ierusalimului, căci este clipa să facem mărturisire: nu este o singură Judecată, ci miriade de Judecăți, câte una pentru fiece muritor. Sunt miriade de cărți ale vieții, câte una pentru fiecare cuget născut într-o țeastă de om, căci fiecare cuget se-nfășoară, asemenea viermelui de mătase, în lumea sa, trăită și visată de el, iar noi scriem toate cărțile deodată ca să le-nfățișăm, cu plecăciune, Marelui Cititor ce este Atoatele. Aceasta e

cartea ta, numită cu numele tău, dar mai este și altă carte, a lui Ghiuner, și alta a lui Sisoe, alta a lui Dimitrie Ghica Vodă, alta a Străbunului lui John, alta a Zephyrei, alta a lui Jianu, alta a Nurei, și altele, mii și mii, ale unora ce nu se află-n cartea ta. Iar tu ești și-n cărțile lor, uneori cu mare însemnătate, alteori doar ca un chip zărit o clipă-n mulțime. Iar în cele mai multe nu te afli deloc. Iată de ce te-am căutat din priviri, taman pe tine, din gloatele nenumărate. Căci vom înfățișa în curând Creatorului cartea turburătoarei, năvalnicei tale vieți.

Într-o clipă de tăcere desăvârșită, gloatele s-au lăsat în genunchi în fața măririi și strălucirii noastre, iar noi, cu săbiile goale în mâni, ne-am rânduit în jumătate de cerc, așteptând înfricoșata Judecată. Deasupra Ierusalimului pământesc și-a capetelor noastre pletoase, cu vițe roșii și galbăne și castanii împletite-n cosițe până la brâu, se coborî atunci din văzduh, cu maiestuoasă încetineală, tipsia de aur a celuilalt Ierusalim, cel ceresc, venit dintr-o lume îndepărtată, de la marginile bolții, care, făcându-și loc printre navele de diamant de pe boltă, se lăsă ca o uriașă cetate de cuarț preste orașul dindărăt, oprindu-se deasupra turlelor aurii ale Domului de pe Stâncă, ale minaretelor și hotelurilor cu fețe de sticlă dintre zidurile sale. Era de parcă orașul din cer s-ar fi răsfrânt în ape, lăsându-și chipul mai șters și mai umil pe pământ. Elicoptere și drone și avioane de luptă, ca un roi de musculițe prăpădite, se roteau zălude în lumina orbitoare-a giganticei cupole venite de neunde. Așteptarea se făcuse de nesuferit, tăcerea sporea gemetele și loviturile cu pumnii-n piept ale mulțimilor de păcătoși ce-și așteptau fie mântuirea, fie osânda cea vecinică. Toate privirile erau ațintite spre marea corabie-mamă cerească, ce plutea acum doar la câteva zeci de stânjeni deasupra arborilor în flăcări.

Sunară apoi goarne de argint, și văzduhul însnourat se umplu de bătăi de aripi, și pâlcuri de îngeri se uniră în strigăte de bucurie, iar din slava cerului Hristos cel adevărat se pogorî încet, în vestmânt larg de in, încins cu brâu de aur, în mandorla sa de chihlimbar, brațele Lui întinse cuprinzând lumea-ntreagă. Mulțimile-l întâmpinară cu „Ossana!“, întinzând către El mâinile și cugetele-nsetate de mântuire. Din miezul corăbiei de cleștar, Cel Bătrân de zile se arătă și El, pe tronul său de safir înconjurat de curcubeie, binecuvântând cu două degete gloatele. Lumina se făcuse de lapte și miere,

orbitoare ca-n primele zile ale lui Sectembre. Domnul avea cămeșă verde de mătasă, iar preste aceasta, mantie roșie ca sângele. În brațe ținea un ceaslov ferecat în argint, deschis la fila unde Psalmistul scria: *„Domnul vine să judece pământul. Judeca-va lumea întru dreptate și popoarele întru adevărul Său*“. Uitându-se către câmpia ce se-ntindea până la Nes Harim și Bar Giyrla, plină de omenire, Domnul clătină din capul Său alb-colilie și-apoi își desfăcu buzele, strigând cu voce adâncă și răsunătoare:

— THEODOROS!

— Aici sunt, Doamne!, ai răspuns dintr-un colţ îndepărtat, fără preget și fără multă mirare, și, ca și când toată suflarea știa că așa trebuia să fie, mulțimile se desfăcură ca să-ți lase loc să treci. Ai înaintat printre semenii tăi un ceas întreg, într-atât erau de mulți, cercând să recunoști, din loc în loc, pe câte careva, dar n-ai prins decât privirea lui conul Petrache, gol și zgribulit și el, ca toți înviații din morți, precum și chipul unei podărese cu care te iubiseși în bordeiul ei pre când erai în Ulița Beilicului, la București. Nu-i știuseși numele niciodată, dar află acum că s-a chemat Stana. Îl mai zăriși într-un colț și pe Caraion de la Machedonia, înviat și el odată cu toți cei din morminte. Zâmbeai buimac tuturor, aruncând câte-o privire orbitoarelor nave dumnezeiești și semnelor mari din cer. Când ai ajuns în fața noastră, ai căzut în genunchi, gol și umilit, ca un vierme al țărânii, știind că se petrecea acum doar Judecata ta, a ta dintre toți muritorii, și că alta nu va mai fi în această lume țesută de tine însuți, ce te-nfășa în borangicul ei amăgitor. Căci nici măcar noi, Atotștiutorii, n-avem să cunoaștem niciodată dacă noi te-am visat pe tine sau tu ne-ai visat pe noi, ca două mâini ce se zugrăvesc de-a pururi una pe alta.

După lăsarea ta în genunchi, orice freamăt încetă și toți ochii rămaseră ațintiți către locul întins, de piatră, pe care se urma Judecata. Domnul întinse mâna Sa cu mânecă largă, iar la acest semn Mihail, cel dintâi dintre noi, căci, dintre Arhangheli, era întâiul născut de Domnul și cel mai vajnic ostaș al Său, trecu la dreapta ta cu sabia goală în mână. Armura de aur îi ardea ca o mie de sori, iar aripele i se-nălțau în spinare, nu ca de pasăre, ci ca de flutur de o nemaivăzută mărime și măreție. Iar din pământ, la același semn, cu mari zguduiri și damf de pucioasă, se-nălță deodată hâda, schimonosita, spăimia, smolita, vicleana, puturoasa, urduroasa față de neom

a lui Satanael, Potrivnicul, pusă pe trupul unui paingăn negru catran și păros, mare cât trei elefanți, cu labele rășchirate pe zece stânjeni împrejur. Pe pieptul coperit de păr îi luceau doi colți încovoiați din care picura otravă. Goanga uriașă cu cap de om, ce-ngheță-n vine sângele tuturor și le ridică părul de pe cefe, trecu la stânga ta, frecându-și colții cu labele din vreme-n vreme. Din aceeași gaură de iad se iviră câte unul, zbierând ca fiarele codrului și-mpuțind aerul, alți șase diavoli rânjiți, cu piei negre și colți sângerii, și gheare, și cozi cu săgeată-n capăt, și copite ca de boi, aidoma dracilor căzuți zugrăviți în biserici, pre numele lor Behemoth, Asmodeu, Belial, Mamona, Sammael și Belphegor. Toți se grămădiră în urma lui Satanael, tartorul lor, ascunzându-și privirile în blana lui neagră, căci nu puteau îndura lumina limpede ce izvora din Dumnezeire.

Atunci noi, ceilalți Arhangheli, ne-am tras în spatele lui Mihail, fără a ne înspăimânta, lăsând loc pentru bătălia ce-avea să se urmeze, și-a cărei pradă avea să fie sufletul tău, Theodoros, râvnit de noi pentru cer, și pentru iad de aceia. Înfricoșat de diavoli, cătai a te trage spre dreapta, apucând penele noastre cum apucaseși cândva poalele mumă-tii, dar necurații te aduceau înapoi, înfigându-ți câte-o gheară în coastă de te seca la inemă. Rămâneai atunci la mijloc, tremurând, gol și neajutorat, cu ochii înlăcrămați și coperindu-ți rușinea cu palma. „Iată omul!“, gândea, văzându-te, fiecare ființă de pe întinsa câmpie, perindându-li-se pe dinainte, într-o singură clipă, fericit-nefericitele lor vieți.

— Încredințează-ne, Doamne, nouă, sufletul acestui om pre numele său Theodoros, căci mult a suferit, începu Mihail după ce vâjul din nava cerească îi dădu drept de cuvânt. El și-a iubit muma cu mare iubire, și i-a iubit așișderea pe tovarășii săi oriunde l-au purtat pașii, și a iubit un șir de fămei, între care pre unele cu dragoste mare. Între ele, Stamatina a fost muierea vieții lui, pre care nu i-a fost dat s-o atingă și care i-a sfârtecat inema mult încercată. Iar Porumbița cea așișderi iubită cu mare libov, murind, i-a întunecat crierul făcându-l să treacă de partea răului fără de voia sa. Și îndrăgea chiar și mâțele, nelăsându-le nicicând fără lapte. Iar sufletul nu i-a fost de muritor de rând, ci măreț, doritor de isprăvi mari și nemaivăzute. A fost deștept și vrednic și cutezător în viață. Și Te-ar fi iubit și pre Tine, de i-ai fi îngăduit-o, însă-n înțelepciunea Ta nu i-ai dat credință

nici cât un bob de muștar, încât n-a putut sădi smochinul în mare. Și, după cum vinul cel mai curat, dacă răsuflă, se face oțet, aidoma și el a apucat pe căi rele, de care s-a căit însă către sfârșit. Iartă-l acum și lasă-l să urce la cer, căci celui ce i se iartă mult, iubește mult, iar celui ce puțin i se iartă, puțin iubește. Întru sprijinirea a ceea ce-am grăit pân-acum, îți înfățișăm, Dumnezeule Savaoth, cartea ce-am scris-o, unde-am pus fără părtinire, neuitându-ne la fața sa, toate faptele acestui om, cu bune și rele, ca să faci singur dreaptă judecată.

Gavriil cel cu aripe de coadă de păun, plină de ochi, scoase din tașcă vraful de file pe care mai bine de cincizeci dă ani făcuserăm cu condeiul însemnare, scriind tot ce ți s-a tâmplat, și, suflând în ele, le nălță ușurel până la corabia cerească. Acolo Domnul, lăsând cealaltă bucoavnă din poală, priimi între degeți prelungi cartea vieții tale, răsfoind apoi filele pe care șuvoaie de sânge, lacrimi și sudoare se-amestecau în albastrul cernelii.

— Dându-i Domnului cartea asta, rădică glasul Potrivnicul, țiuind ca dintr-un cimpoi din coada pântecelui său păros și umflat, v-ați tăiat singuri craca de sub picioare, neghiobi aripați, căci nu este osândă mai limpede decât cea scrisă acolo, în cumplitele răutăți, nedreptăți, samavolnicii, ucideri, siluiri și munci cu care acest nebun și triclet i-a chinuit pe muritori de când se știe. Dorul său de mărire nu e altceva decât păcatul trufiei, cel mai greu ce ucide un suflet de muritor, din câte cunoaștem până și noi, cei scăldați în lava de sub pământuri. Căci lăsând la o parte nesfârșitul pomelnic al răotăților sale, procletul aci de față, ce cu smerenie mincinoasă cearcă a smulge lacrămi de la mulțime, a râvnit la fructul oprit al vieții fără de capăt, din veac în veac și din mântuire în mântuire, făcându-se cu gândul asemenea Lui. Nici măcar noi n-am visat, în vremurile când, plăcându-ne de fiicele pământului, am înfruntat Dumnezeirea pentru pletele lor de aur și de smoală, pentru boiul lor dulce de fecioare și, vai, pentru țâțișoarele și șoldurile lor neuitate, nici nouă nu ne-a trecut măcar prin minte să-L doborâm pe Cel Veșnic și să ne punem în locul Său, cum a gândit-o adesea acest flămând de mărire deșartă. Chiar în cartea aflată acum în mâna Ta, Doamne, scrie cum, visând la împărăție, blasfematorul nu se mulțumea cu vreuna de pe pământ, ci râvnea la împărăția Ta, numindu-se în nebunia lui Împăratul Albastru al întregii firi, și-al firii de dincolo de fire. Și dacă ar fi

ajuns să-Ți fure tronul cel veșnic, nu s-ar fi mulțumit nici cu el, căci ar fi căutat îndată ceva și mai măreț, pe care doar un visător de vise și l-ar putea închipui: o sabie atât de ascuțită, că vecinic se taie pe sine însăși. Așa că, Doamne, ce atât de crunt ne-ai osândit cândva, schimbându-ne-n diavoli și ucigându-ne pruncii-n Potop, dăruiește-ne sufletul acestui Theodoros, om rău și viclean, al cărui loc se află în Gheena, acolo unde e plânsul și scrâșnetul dinților!

Cei doi arhonți ai cunoașterii de bine și rău, aflați de-o parte și de alta a ta ca două aripe, văzând că Domnul nu răspunde nimic la vorbele lor, ci răsfoiește mai departe din ceaslovul cel lat, fură cuprinși de nerăbdare și de avânt războinic. De mult așteptau ei prilejul unei înfruntări, și iată că acum, pe câmpul din fața Ierusalimului, acesta se ivise. Ne-am tras înapoi cu sfiială, și noi, și arhidemonii iviți precum coropișnițele din pământ, lăsând loc măreței înfruntări, pe care și gloatele, însuflețindu-se deodată, abia așteptau s-o vază.

La priveliștea celor doi luptători ce se roteau acum unul în jurul celuilalt, chitind de unde să se apuce mai bine, omenirea uitase, într-adevăr, de propria judecată și osândă, se adunase în grupuri mici, asemeni laptelui îmbrânzit, și cumpăneau acum, cu mare ceartă și înghionteli, sorții de izbândă ai vitejilor din arenă. Unii se dădeau de partea lui Mihail, gândind că platoșa sa nu poate fi străpunsă de colții fiarei, că brațul său mânuia spada cu mare iscusință, putând reteza cât ai clipi cele opt picioare ale painjenului, că poate și Domnul o să-i trimiță pe ascuns vreo vrajă, căci cum ar fi putut El să îngăduie biruința răului chiar dinaintea sfintei Sale fețe? Îndemnuri și chiote către marele flutur se auziră tot mai însuflețit din mulțime, mai cu seamă fămeile strigând, căci tare mândru li se părea arhanghelul, ferecat cum era în plăci de aur arzătoare.

Alții, mai cu picerele pe pământ, stăteau strâmb și judecau drept, că adică era cu neputință să biruie cineva ditai matahala Iadului, plină pe spinare de spini înveninați și având pe piept colți mai mari ca fildeșii elefanților, ce șiroiau de otravă galben-verde. Nu-ncăpea îndoială că Satanael avea să-l strângă-n gheare pe bietul flutur împlătoșat până ce armura-i va crăpa și carnea sa de lumină avea să fie scurmată de colții cei otrăviți ai bestiei biruitoare. Așa că ei se dădeau de partea Necuratului, îndemnându-l cu mari

strigăte de îmbărbătare. Până și tu, uitat de toată lumea, te sculaseși în picioare ca să vezi mai bine, fără să-ți mai acoperi rușinea, căci aveai nevoie de amândouă mânele ca să le fluturi către bătălie.

Era eterna-nfruntare, sub bolta țestei fiecărui om, dintre flutur și păianjen, dintre înger și fiară. Era bătălia cea de pe urmă, bătălia totală, bătălia necurmatului sfârșit. Cei doi atleți ai ființei se-ncăierară deodată ca doi feciori ce râvnesc la un pumn de cireșe, smucindu-se, răsucindu-se, opintindu-se, răcnind și suduind, încât abia se mai zăreau din nourul de pene smulse și smocuri de păr puturos ce curând umplu câmpia. Pământul se cutremura de tropotul lor, cerurile se trăgeau înapoi la blasfemiile și descântecele lor, mulțimile înghețau de groază la jeturile de venin țâșnite din colții fiarei, la scânteierile vii de lumină răsfrânte de sabia marelui arhanghel, ce se rotea ca la porțile Edenului. Rând pe rând, lumina platoșei de aur strălucitoare și-ntunericul adânc al pântecelui păroșat, ca perindarea de zile și de nopți, se roteau către mulțime. Pletele împletite-n mii de cosițe ale lui Mihail și cerceii groși de fier din nările lui Satanael se iveau câte-o clipă din vâltoare și piereau apoi în amestecătura de membre, străluciri, gheare și grele răsuflări aburite ale giganticei bătălii. Cei doi se prăbușiră pe pământul sterp, tăvălindu-se-n țărână, zdrelindu-se și julindu-se încât ajunseră carne vie, dar zgaibele și tăieturile li se-nchideau iarăși la loc, căci nici unul nu putea ca să moară. Se părea uneori că Satanael biruiește, căci îl încleștase pe flutur cu toate cele opt gheare și-ncerca să pătrundă cu colții prin tabla de aur a gulerului său, dar arhanghelul se umfla-n pene, descopcându-se din strânsoare. Alteori, acesta părea să învingă, căci retezase, rotind sabia ca un fulger, cinci picioare ale potrivnicului, doar că ele creșteau la loc, sporind în putere. Astfel încât tot mai des bătălia se potolea, cei doi trântindu-se într-un colț ca să-și mai tragă suflarea.

Văzând că soarta înfruntării voinicești nu se poate hotărî, căci luptătorii păreau să aibă puteri aidoma, am intrat pe rând în luptă și noi, năvălind peste diavoli cu strigăte mari de război, la care ei ne-au răspuns cu zbierete și guițări și cotcodăceli, vârându-se cu osârdie-n încăierare. Ne-am înfruntat câte doi, dar mai izbind și pe de lături, Gavriil cu Sammael, Rafail cu Asmodeu, Uriil cu Belphegor, Salatiil cu Behemoth, Gudiil cu Belial şi Varahiil cu Mamona, zgâriindu-ne, mușcându-ne și trăgându-ne palme, de

răsuna câmpia împrejur de plesnete, bumbăceli și icnete nedomolite. Roiuri de drone venite dinspre oraș se roteau deasupra bătăliei, luminând-o cu farurile, apoi se opreau, nedumerite parcă, și-o luau înapoi în neorânduială către bazele lor.

Atunci Isus, măreț precum o pasăre cu pieptul alb, plutind între cer și pământ cu mâinile-n cruce și-mbrățișând astfel gloatele orfane, gândi că e vremea să pună capăt dihoniei, aducând în lume credința, speranța și iubirea de care, în vâltoarea bătăliei, uitaserăm cu toții. Aducându-și brațele către sân, își sfâșie deodată cămeșa, ce nu avea nici o cusătură, dezvelindu-și pieptul alb, fără urmă de păr, pe care sfârcurile micuțe ședeau ca două pecete palide. Apoi se petrecu un fapt ce ne lăsă în jale și-ncremenire. Căci bărbatul plutitor în zefirii văzduhului își înfipse deodată degetele-n piept, apucă de coaste și le desfăcu în lături, lăsând să se vază, între bojoci și trahee, deasupra diafragmei, inima sa de carne pământească și de duh ceresc, înțesată de vinișoare, zvâcnind cu zgomot asurzitor deasupra mulțimilor. Iar din inima Lui țâșniră mii de raze de aur și cuarț și beriliu și crisolit, umplând panorama cu o lumină de zori, o lumină fragedă și nepământească. Inima Sa era izvor de apă vie, chipul său era ca al schingiuiților și-al martirizaților, al celor ce-și dau viața pentru mulți, știind că o vor recăpăta la loc, mai minunată decât fusese-nainte. La astă vedenie dumnezeiască orice luptă-ncetă, fiindcă razele sale topeau orice deosibire-ntre oameni, nemaifiind muiere și bărbat, rob și stăpân, sărac și bogat, bun și rău, ci doar născut, amărât și mort, cu nădejdea reînvierii. Peste sfera pământească, înconjurată de nouri și stele, se lăsă o tăcere desăvârșită, de parcă toți de pe câmpie și-ar fi ținut suflarea. Doar inima Sa de raze se auzea bătând înăbușit, dar cu mare putere, cum aude fătul inima mamei pre când se află în pântec. Biruiți de osteneala luptei, zăceam acum cu toții-mpreună, îngeri și diavoli, sprijinindu-ne capetele pe umerii celorlalți, pe pământul rece, scăldați în lumina de cleștar a inimii celei atoateștiutoare.

Iar în tăcere, după o lungă vreme, se auzi deodată, dinspre măreața corabie-mamă a ținuturilor de deasupra, un râset molcom, prefirat prin barbă și musteți colilie, râs de vâj mucalit. Era Domnul, ce chicotea cetind din cartea vieții tale, dând filă după filă cu deștul muiat în gură din când în când. Nici nu băgase de seamă la cumplitele lupte date pentru sufletul tău,

căci n-avusese vreme de asta. De când avea cartea-n față se schimbase cu totul. Cetind din primele file, îl prinse nerăbdarea să vază ce va urma. Se oprea uneori, poticnindu-se la câte-un cuvânt mai firoscos, apoi cetea mai departe, potrivindu-și ochilarii cu rame bătrânești, de baga, pe nas și urmărind cu unghia slovele ce cu atâta trudă le-am înșirat cândva peste file. Întorcând foile, ochii i se umpleau câteodată de lacrămi, apoi, urmând, chicotea din nou, ori se ridica mânios din tronul său vecinic, izbind cu pumnul în masă, ori rămânea visător, cu obrazul în palmă, la vreo istorie de liubov.

Ne-am ridicat atunci în picioare, gloatele, diavolii și arhanghelii, pârâții și pârâșii, ținându-ne răsuflarea încât nici musca nu se mai auzea. Miriade de ochi, de vii și de morți, de fiare și îngeri, erau ațintiți spre degetul ce dădea filele, spre zâmbetul gurii și spre-ncruntarea sprâncenelor marelui Cetitor, căci știam acuma cu toții că Judecata nu va pune în taler omul, cu păcatele și luminele sale, ci cartea, scrisă de noi, cu osârdie, vreme de jumătate de veac.

Iar dacă ea va fi primită în ceruri, va fi apoi primită și pe pământ.

SFÂRȘIT

NOTĂ FINALĂ

Theodoros, personajul central al romanului meu, a existat în realitate. Știm despre primii săi ani de viață din „Scrisoarea“ memorialistului Ion Ghica adresată lui Vasile Alecsandri în 1883. Acolo, autorul face presupunerea, bazată pe o epistolă către regina Victoria păstrată în arhivele britanice, că tânărul servitor dispărut din Ghergani, de la curtea tatălui său, ar fi devenit, după câteva decenii de aventuri nebuloase, Împăratul Tewodros II al Etiopiei. Această supoziție nu are o bază istorică reală, dar deschide fascinanta perspectivă a unei istorii contrafactuale, ficționale, mitice și arhetipale, tocmai potrivite să facă substanța unui roman.

De la prima lectură a „Scrisorii“ lui Ion Ghica, acum patru decenii, am știut că voi scrie odată romanul lui Theodoros, unul pseudoistoric, de imaginație, în care imposibilul devine posibil pe o altă creodă temporală, într-o altă lume, „cu alte raiuri și alți zei“. Am fost silit însă să amân, an de an, acest proiect de o viață, având mereu alte cărți, mai acute, de dus la capăt. Tot *Jurnalul* meu e presărat, de treizeci de ani încoace, cu notații despre *Theodoros* și cu sentimentul că trebuie să-mi fac curaj ca să-l încep odată și-odată. Abia acum, într-o epocă de depresie, confuzie, pandemii și războaie, ca de sfârșit de lume, am găsit în fine cei doi ani în care, ca să pot supraviețui, am scris *Theodoros*, așa cum personajul meu și-a realizat în cele din urmă (*se non è vero, è ben trovato*) visul de-a deveni împărat.

Pe lângă numita scrisoare a memorialistului din secolul al XIX-lea, alte surse pentru configurarea romanului meu au fost Biblia, cartea sfântă etiopiană *Kebra Nagast* și un text istoric anonim despre viața împăratului Tewodros II, găsit pe Internet (la http://www.city-data.com/forum/africa/2308932-mad-dog-king-abyssinia-modern-founder.html). Toate aceste surse sunt prelucrate, reinterpretate și topite în substanța cărții. Deși m-am străduit ca fiecare amănunt al romanului meu să fie bine documentat, încât cititorul poate afla din el care erau geografia și istoria, religia și cultura, moravurile locuitorilor, flora și fauna, ce se bea și

se mânca etc. în fiecare dintre cele patru lumi intersectate ale cărţii de față (Valahia, Arhipelagul grec, Etiopia și Iudeea din vremea împăratului Solomon), *Theodoros* nu are pretenția de a fi mai mult decât o operă de ficțiune.

Cuprins